Italy

# APPARATUS

# IURIS ECCLESIASTICI

IUXTA

RECENTISSIMAS SS. URBIS CONGREGATIONUM RESOLUTIONES

IN USUM

EPISCOPORUM ET SACERDOTUM

PRAESERTIM

APOSTOLICO MUNERE FUNGENTIUM

AUCTORE

ZEPHYRINO ZITELLI

THEOLOG. ET UTRIUSQUE IURIS DOCT. ET SAC. CONGR. FID. PROP. OFFICIALI

ROMAE

EX TYPIS SOC. EDIT. ROM.

1886

*Imprimatur:*

Fr. A. Bausa O. P. — S. P. A. *Magister.*

---

**SANCTO . IOSEPHO**

DOMINAE . NOSTRAE . DEI . GENETRICIS . VIRO

IN . CVIVS . TVTELA . SACRAE . EXPEDITIONES

AD . CHRISTIANVM . NOMEN . PROPAGANDVM . SVNT . CONSTITVTAE

SACER . ESTO . HIC . LIBER

ILLARVM . VSVI . CONFECTVS

A . ZEPHYRINO . ZITELLIO

QVI . SVO . LABORI . ET . OBSEQVIO . VICEM

AB . AVSPICE . ET . PATRONO . CAELESTI . POSTVLAT

VT . MORTE . INGRVENTE

CVLTOREM . ET . CLIENTEM . ADDICTISSIMVM

PRAESENTI . OPE

BONVS . PROPITIVS . TVEATVR

# PROŒMIUM

Ex quo inter Officiales Sac. Congregationis Christiano Nomini Propagando adlectus, res et controversias apostolicis expeditionibus innexas tractandas suscepi, plane animadverti quam necessarium esset Opus canonicum, iamdiu a plerisque desideratum, quod praeter praescripta iuris communis, quae in earum locis observari debent, complecteretur etiam mandata peculiaria, quae ab hac ipsa Congregatione in usum sacrarum expeditionum edita sunt. Enimvero cum haec aliis atque aliis temporibus lata, nulloque ordine digesta, in foliis circularibus, vel in decretis rescriptisque ad certas personas datis contineantur, id crebro usuvenire compertum est, ut vel ab iis qui per remotissimas regiones apostolico munere funguntur, plane ignorentur, vel minus recte intelligantur, vel non sine temporis iactura ac saepe frustra quaerantur. Quocirca maxime expedire censui ea ex authenticis codicibus et Archivii regestis in unum collecta suisque locis iuris communis inserta, accurata methodo eorum oculis subiicere. Haud vero singulas instructiones ac decreta integre referre utile putavi, sed earum tantum partem dispositivam exhibere, ne lectorum mentes inutili multiloquio oneratae minus recte percipiant quae in iis statuuntur, quemadmodum evenire solet in pervolutandis illis Collectaneis, quibus nude, ac saepe etiam absque ulla dispositione et ordine consignata sunt, quae ab aliqua Sacra Congregatione plurium saeculorum decursu edita sunt monumenta.

Neque laborem a me susceptum propterea supervacuum duxi, quod quae iuris communis sunt in multis inveniantur libris. Nam praeterquam quod ius speciale Sac. Congregationis Fid. Prop.

meo in opere nunc primum editur, plures sunt recentiores sacrarum Urbis Congregationum resolutiones heic additae, quas apud iuris canonici et theologiae pastoralis auctores frustra requiras. Ceterum illa Augustini verba quae in L. I. *de Trinitate* Cap. 3. leguntur, animos mihi dederunt ad hanc provinciam suscipiendam. « Neque enim omnia quae ab omnibus conscribuntur, in omnium manus veniunt, et fieri potest, ut nonnulli qui haec nostra etiam intelligere valent, illos planiores non inveniant libros, in istos saltem incidant. Ideoque utile est plures a pluribus fieri, diverso stylo, non diversa fide, etiam de quaestionibus iisdem, ut ad plurimos res ipsa perveniat, ad alios sic, ad alios autem sic. »

Hoc in opere concinnando non illud mihi proposui ut plenum iustumque iuris canonici codicem conscriberem, neque de omnibus quaestionibus agerem quae ad hunc pertinent. Sunt enim plures quaestiones, quae nullius frugis evangelii praeconibus essent; cum in iis regionibus in quibus versantur, materia desit cui moderandae constitutiones illae latae sunt; aliae vero sunt quae in theologia morali pertractantur, quam porro scientiam probe notam esse viris apostolicis adsumo.

Ut autem ordine procederem, totum opus in duos libros distribui. Primus de personis erit, alter de sacris ritibus, de rebus ac de censuris.

Cum vero et aliae sint quaestiones, quas ignorare nefas est, cuiusmodi sunt quae de Communicatione cum etherodoxis, de Scholis et Collegiis mixtis ac de aliis occurrunt, eas ne praestitutus ordo turbaretur appendicis loco ad calcem operis adnectendas censui.

Denique, cum in librorum lectione nihil gratius accidat, quam si in eodem opere simul constent eloquii brevitas ac perspicuitas, in hisce quaestionibus pertractandis oratione utar non diffusa nec illecebris ornata, sed concisa et simplici; unde flet ut multa paucis perstricta heic prostent, quo celerius faciliusque intellecta in praxim deducantur.

# LIBER PRIMUS.

## De Personis quae in locis Missionum apostolicum ministerium exercent.

Acturi in hoc primo libro de personis, quae in locis sacrarum expeditionum ecclesiastico ministerio funguntur, rem totam sex capitibus complectemur.

In primo capite de Episcopis dioecesanis agemus, eorumque iurisdictionem (tum ordinariam in suos, tum delegatam in exemptos) nec non privilegia, onera et emolumenta disquiremus. In altero de Episcopis Titularibus disseretur. In tertio de Episcopis quibus superior iurisdictionis gradus est. In quarto de Vicariis et Praefectis Apostolicis. In quinto de ordinariis Episcoporum adiutoribus, Vicario scilicet Generali et Foraneo, Parochis, Capitulis ac Vicario Capitulari pertractabitur. In sexto denique de officiis agetur Sacerdotum saecularium ac de Regularibus qui in sacris expeditionibus versantur.

Porro cum in hoc primo libro sermo sit potissimum de iis qui iurisdictionem ecclesiasticam exercent, ratio ordinis postulat ut in antecessum inquiramus, quibus modis hanc ipsam iurisdictionem assequantur et quibus illam amittant; quod summatim duobus titulis tamquam prolegomenis praemissis expediemus.

### TITULUS I.

#### De modis quibus Praelati ecclesiastici iurisdictionem adquirunt.

Modi quibus Praelati ecclesiastici iurisdictionem adquirunt duo potissimum recensentur, scilicet electio et postulatio, quibus adiungi debet tamquam utriusque complementum confirmatio, et si de Episcopis agatur, consecratio.

Equidem ex quo Apostolica Sedes Episcoporum electiones sibi partim absolute, partim saecularium Principum praevia nominatione, reservavit, obsoleverunt fere in Episcopis eligendis formae electionis a sacris canonibus praescriptae (1). Hae tamen totam vim suam servant in electione praelatorum sive regularium, sive saecularium, episcopali dignitate inferiorum.

Et quod attinet ad electionem Episcoporum in dioecesibus quae Sac. Congregationis Fid. Prop. iurisdictioni subiiciuntur, notandum est, quod in locis in quibus ecclesiastica hierarchia constituta est,

(1) — Siquando nova aliqua Dioecesis vel Vicariatus aut Praefectura erigenda Sac. Congregationi proponitur, ii ad quos de iure pertinet sequentia exponere debent: 1. Breviter distincteque quae ad Missionis catholicae initia ac progressum in regione, de qua sermo est, referuntur. 2. Confinia territorii, quibus nova Dioecesis, Vicariatus, vel Praefectura contineri debet: et, ut clarior terminorum delineatio praebeatur, chartae corographicae etiam coloribus distinctae, ac, siquidem haberi valeant typis editae, adiungantur. Qua in re quantum fieri potest cavendum, ne montium series vel fluminum cursus, vel gradus longitudinis aut latitudinis tamquam limites assignentur; at potius curandum erit, ut integri districtus, ubi homines eadem lingua eodemque civili gubernio utuntur, intra terminos praedictos claudantur. Quamvis enim compertum sit, aliam divinarum, aliam humanarum rerum rationem esse, adeoque Ecclesia in Dioecesum aut Vicariatuum limitibus constituendis vel immutandis civilium regnorum divisiones sequi non consueverit; nihilominus ad eas nonnumquam accedere non renuit, quoties opportunius et commodius sacri ministerii exercitium id requireret. 3. Exprimatur numerus civitatum, oppidorum et locorum, qui in tractu regionis, de quo agitur, extant; nec non numerus incolarum eorumque origo; insuper qua indole sint comparati, quaeque spes affulgeat progressus evangelicae praedicationis inter ipsos. 4. An in territorio adsint haeretici vel schismatici, et an eorum errores sint valde diffusi. 5. An et quo numero existant inibi scholae aliave instituta ab acatholicis vel infidelibus erecta. 6. An libere possit per ea loca praedicari et exerceri catholica fides, et an et quae impedimenta obstent progressui religionis, sive ex parte civilis gubernii, sive ex parte haereticorum vel schismaticorum aut paganorum. 7. Exprimatur numerus catholicorum et quinam eorum mores, et num fidem et observantiam sanctae Religionis practice servent. 8. An iidem catholici habeant media providendi expensis divino cultui necessariis. 9. An reperiantur consociati in aliquibus territorii tractibus, vel contra ita per totam regionem dispersi inter acatholicos aut infideles, ut difficile admodum evadat operariis evangelicis exercere ministerium ecclesiasticum inter ipsos. 10. Qua in urbe vel loco constituenda proponatur residentia Episcopi, Vicarii, vel Praefecti Apostolici; atque utrum et in quo statu adsit inibi ecclesia et domus, in qua novus praesul commorari debeat. 11. Indicetur numerus et status ecclesiarum et sacellorum, quae in territorio erecta sunt;

Archiepiscopus et Episcopi Provinciae tria nomina proponunt eidem Sac. Congregationi eorum, qui vacanti dioecesi praefici digni reputentur, quos inter Summus Pontifex unum eligit, audita deliberatione eiusdem Congregationis. Haec tamen praerogativa commendationis locum habet salva semper atque illaesa manente Apostolicae Sedis libertate in Episcopo deligendo, ita ut commendatio haec lumen dumtaxat et cognitionem afferat, numquam tamen obligationem inducat.

Porro ratio qua haec commendatio fit a Provinciae Episcopis varia est in variis locis. Alicubi enim solum Episcopi cum Archie-

---

num sint sacris supellectilibus necessariis instructa, et utrum saltem in praecipuis ecclesiis vel sacellis decenter asservari possit Sanctissimum Eucharistiae Sacramentum: an illa, in quibus residere debeant missionarii, habeant coniunctum presbyterium, aut saltem in iisdem locis conveniens mansio pro sacerdote procurari possit: denique an praedictae ecclesiae aliquos redditus vel oblationes habeant, et quas; et qua ratione administrentur. 12. Qui redditus vel praestationes assignari possint Episcopatui, Vicariatui, vel Praefecturae, et quo modo per eadem provideri valeat sustentationi Praesulis et missionariorum. 13. Utrum obtineri possint subsidia a civili Gubernio ad fabricam ecclesiarum, victum sacerdotum et dotationem piorum quorumcumque operum, salva libertate et independentia Ecclesiae. 14. Quot missionarii in promptu sint ut deputentur ad pascendos fideles, qui in territorio praedicto commorantur; ad quam gentem pertineant, quot linguas calleant, et a quanto tempore morentur in missionibus. 15. An adsint sacerdotes indigenae, et quae utilitas ex cooperatione ipsorum ad fidem conservandam vel diffundendam sperari possit. 16 An adsint cathechistae et quidem eo numero, qui sufficiat ad subsidium ferendum sacerdotibus in cura populi christiani, et an necessaria instructione praediti sint. 17. An aliquod regulare Institutum sive virorum sive mulierum introductum fuerit in regionem, de qua sermo est; num habeat convenientem domum, quod ministerium exerceant religiosi viri, qui ad ipsum pertinent, et an edocendae iuventuti dent operam. 18. An sine gravi difficultate seminarium clericorum erigi, et necessaria praesidia ad iuvenes alendos, religiose educandos, et disciplinis ecclesiasticis instituendos comparari possint; vel saltem constitui valeat locus aliquis, in quo iuvenes idoneam institutionem habeant ut sacerdotio initientur; aut demum, ceteris deficientibus, an spes sit idoneos iuvenes mittendi ad seminarium praesertim vicinioris alicuius missionis, ut ecclesiasticam educationem in eo recipiant. 19. An adsint scholae catholicae vel convictus sive masculorum sive feminarum praesertim indigenarum, et utrum in eis admittantur personae diversae communionis vel cultus: demum an in casu, quo adhuc omnino desint, an facile aperiri possint. 20. Innuatur an in territorio erectae sint aliquae Confraternitates, Hospitalia, Orphanotrophia, Cathecumenatus, aliave pia loca, an uti par est regantur et quibus subsidiis, et an ab ecclesiastica auctoritate exclusive dependeant.

piscopo ternarium proponunt, alibi Clerus etiam huius negotii fit particeps.

Sane in Statibus Foederatis Americae Septemtrionalis Consultores et Rectores inamovibiles ecclesiarum trium nomina, quos idoneos iudicaverint ad Ecclesiam administrandam, Episcopis Provinciae exhibent ut hi prae oculis habeant haec nomina in proponendis Apostolicae Sedi candidatis. Consultoribus et Rectoribus congregatis praesidet Archiepiscopus, vel si impeditus sit, Episcopus Suffraganeus eiusdem provinciae ab ipso delegandus: quod si Sedes Archiepiscopalis vacet, Episcopus Suffraganeus antiquior spectata ordinatione, vel eo impedito alius Episcopus ab ipso delegandus. Antequam vero ii suffragia ferant, interposito iureiurando spondere debent, se neque gratia neque favore induci ad suffragium ferendum, quod ceteroquin secretum et consultivum tantum est. Subinde Praesidis consessus erit, verbale huius conventus Secretarii subscriptione signatum ad ceteros Episcopos et ad Sac. Congregationem mittere. Condicta vero die conveniunt Episcopi et de candidatis a Clero propositis, vel aliis ab ipsis proponendis, iudicium instituunt, et schedulam trium candidatorum Sedi Apostolicae exhibendam conficiunt; et siquidem iudicaverint candidatos a Clero designatos esse reiiciendos, reiectionis caussas S. Congregationi exponere debent.

Haec eadem servanda sunt cum de designando Coadiutore cum iure successionis alicui Episcopo agatur; hoc unum interest, quod Consultoribus et Rectoribus congregatis tunc praesidet ille idem Archiepiscopus vel Episcopus cui Coadiutor quaeritur, aut si impeditus sit, Vicarius Generalis vel alius sacerdos ab ipso delegandus. Praesidi autem hoc in casu fas erit si velit, suggerere aut designare eorum nomina, quos ipse ad munus hoc rite obeundum aptiores esse iudicaverit (1).

Eadem pariter servari debent in electione Episcopi pro dioecesi recens erecta, hoc tantum discrimine, quod ad proponenda candida-

(1) In Congregatione Gen. Prop. Fid. die 7 Aug. an. 1859 habita universim decretum est, quod cum dari debet Coadiutor alicui Archiepiscopo, consulendi sunt etiam omnes Archiepiscopi aliarum provinciarum, idemque potiori ratione faciendum cum agitur de novi Archiepiscopi electione.

torum nomina convocari tunc debent Consultores Dioecesis vel Dioecesium, e quibus nova Dioecesis formata est et Rectores inamovibiles novae Dioecesis. Ipsorum erit, tres quos dignos existimaverint Episcopis Provinciae exhibere, quos hi prae oculis habere debent in proponendis Sedi Apostolicae candidatis, ut superius diximus.

In Australia eadem fere methodus adhibetur ac in Statibus Foederatis Americae Septemtrionalis.

In Anglia, ubi sunt Capitula Cathedralia, Dignitarius et Canonici Ecclesiae viduatae convenire debent, praesidente Archiepiscopo, vel, si ipse impedimento distineatur aut de archiepiscopatu vacante agatur, Episcopo seniore, qui tamen nullam in eo negotio partem habet. Subinde capitularis actus transmitti ad Archiepiscopum vel ad Suffraganeum antiquiorem debet, ut convocatis Episcopis, ipsi, collatis consiliis, circa tria nomina alphabetico ordine conscripta ad Sacram Congregationem referant, annexo de singulis commendatis iudicio.

In Scotia eadem viget methodus ac in Anglia.

In Hibernia Metropolitanus Provinciae, litteris mandatoriis Vicario Capitulari indicere debet, ut in diem vigesimum a dato edicto advocet omnes quorum iuris est commendare Summo Pontifici candidatos. Qui autem convocari debent sunt Parochi, seu Clerici ad ordinem sacerdotalem evecti, censurarum immunes, quique paroeciae, seu paroeciarum unitarum actuali ac pacifica possessione gaudent. Ubi vero adest Capitulum, convocandi sunt cum Parochis etiam Canonici. Eorum comitiis praesidere debet Metropolitanus vel unus de Suffraganeis eius Episcopis ab ipso delegatus, et siquidem de metropolitana Ecclesia vacante agatur, Episcopus senior inter Suffraganeos. Omnes vero congregati, praestito iureiurando eligendi quem dignum iudicaverint, suffragia ferent. Exinde duplex exemplar actus conficiendum est; quorum alterum Vicarius ad Apostolicam Sedem transmittere, alterum vero Metropolitano tradere debet, cuius munus erit idem exemplar ad Suffraganeos suos Episcopos in unum congregatos referre, qui de actis iudicium sententiamque suam ferent. Denique Praeses Episcoporum Suffraganeorum sententiam de meritis trium candidatorum litteris consignatam uniuscuiusque Episcopi et Praesidis manu sub-

scriptam sigilloque munitam, ad Apostolicam Sedem transmittet. Semel peracta commendatione, si Episcopi iudicaverint tres illos commendatos minus dignos esse, quorum unus ad episcopatum promoveatur, tum quin detur instaurandae commendationi locus, Summus Pontifex pro sua sapientia viduatae Ecclesiae providebit. Haec eadem commendandi forma servanda erit, si agatur de Coadiutore cum iure successionis dando alicui Episcopo, cauto tamen, varia privilegia, iura et munera Metropolitano aut seniori Episcopo Suffraganeo iam attributa tunc ad Archiepiscopum vel Episcopum, cui Coadiutor assignandus est, unice pertinere, servatoque ad integrum iure Metropolitani, quando Suffraganei eius Episcopi ad ferendum suffragium convenerint.

In Hollandia Capitula Cathedralia trium nomina commendant, de quibus Episcopi iudicium ferunt ac deinde Apostolicae Sedi declarant quem digniorem putent.

In regione Canadensi Archiepiscopus et Episcopi provinciae ternarium candidatorum proponunt. — In aliis locis in quibus haec commendatio locum non habet, Sacrae Congregationis Fid. Prop. erit, illum repraesentare Summo Pontifici, quem dignum putaverit.

Quoad loca vero in quibus ecclesiastica hierarchia instituta non est, et in quibus Vicarii Apostolici cum episcopali charactere ministerium sacrum exercent, propositio Candidatorum fit a Superiore Ordinis Religiosi, vel ecclesiastici Instituti, cui missio ipsa concredita est. Quod si nulli religioso Ordini vel Instituto missionis regimen sit demandatum, electio Vicarii Apostolici, praevia tantum consultatione Sacrae Congr. Generalis Prop. Fidei, fit a Romano Pontifice.

Denique notandum est, quod Praefecti Apostolici electio fit a Cardinali Praefecto eiusdem Congregationis, quin necesse sit ut interveniat iudicium Congregationis Generalis.

Generatim in commendatione facienda cautum est, ut qui commendant, dotes candidatorum describere debeant respondendo variis quaestionibus, quae ipsis proponuntur (1).

---

(1) Quaestiones quae proponuntur circa qualitates necessarias in promovendis ad episcopale munus ac dignitatem sunt: 1. Nomen, cognomen, aetas, patria candidati. 2. Cuius Dioecesis sit ac Provinciae ecclesiasticae. 3. Ubinam studiis

Quoad Ecclesias Orientales, si de Chaldaeis agatur, Patriarcha ad normam Const. *Cum ecclesiastica* diei 31 Augusti 1869. Episcopos cogere in Synodum debet et Apostolicae Sedi tres proponere, quos inter novus Antistes eligatur.

Quoad Armenos, eadem iuris ratio obtinuit usque ad annum 1881 quo anno statutum est, ut derogatione facta toties quoties Constitutioni Apostolicae *Reversurus* diei 12 Iulii 1867, quae derogatio a Patriarcha praevia instantia imploranda est, requisito, si opportunum censuerit, bono testimonio Cleri et Notabilium populi de candidatis, Synodus Episcoporum praeside ipso Patriarcha unum eligat, et Apostolicae Sedi pro confirmatione repraesentet.

Quod vero attinet ad Graecos Melchitas, Maronitas et Syrios, Patriarcha utitur antiquo iure eligendi Episcopos, consultis aliis Episcopis iuxta morem uniuscuiusque communitatis.

His animadversis, deveniendum est ad modos iure communi praescriptos ad obtinendam iurisdictionem ecclesiasticam.

## § I. — De Electione.

I. — Electio est personae idoneae ad praelaturam vacantem ab iis quibus ius est canonice facta vocatio.

Porro antequam electio fiat, oportet Ecclesiam suo Praelato viduatam esse, Cap. 36, de elect.; immo, saltem ex honestate, ante defuncti sepulturam indictasque supplicationes agi de electione non debet, Cap. *Nullus* 7, dist. 79.

---

theologicis vacaverit, et quo profectu. 4. An gradus assecutus fuerit et quos. 5. An Professor exstiterit et cuius facultatis. 6. An et ubi missiones sacras obiverit, et quam in eis experientiam obtinuerit. 7. Quot linguas calleat et quas. 8. Quibus officiis sit perfunctus, et quo successu. 9. Quam prudentiam exhibuerit in deliberationibus, et agendi ratione. 10. An sit corpore sanus; frugi, patiens, atque in administratione rerum temporalium versatus. 11. Utrum sit propositi tenax, an ingenio mutabili. 12. Num gaudeat fama honestatis, et an fuerit umquam in eo quid contra mores. 13. An in exercendis sacerdotalibus muniis sit attentus, compositus cum aedificatione, rubricarum studiosus observator. 14. An habitu, gestu, incessu, sermone aliisque omnibus gravitatem ac religionem praeseferat.

Quum vero tempus electionis advenerit, qui iure eligendi potiuntur (quique idcirco vocem activam habere dicuntur) debent simul convenire, diem electionis statuere, eam per litteras absentibus indicere, locumque congruum destinare, ubi electio peragatur. Adeo vero necessaria est absentium citatio, ut, si qui sunt contempti excedant tertiam electorum partem, ipso iure electio nulla sit; per sententiam vero iudicis irritetur, si minor pars contempta sit et in electum simul consenserit electorum pars maior non modo relate ad praesentes, verum etiam ad contemptos. Schmalzgrueber, n. 23 h. t.

Quod si demum vocatis omnibus aliquis non advenerit, sive ex negligentia, sive impedimento detentus, ius eligendi penes reliquos permanet.

Equidem non tantum illi vocari debent, ad quos electio iure pertinet; sed et illi, qui forte in quasi possessione eligendi esse dignoscuntur, Cap. *Cum Ecclesia* 3, de causa posses. et propriet. Quibus omnibus vocatis, si contingat aliquem in loco electionis legitime impeditum convenire non posse, fas ipsi est non quidem per litteras, sed per Procuratorem votum suum proferre. Procurator regulariter unus de electoribus esse debet, Cap. 42 § *Illud autem* h. t., Cap. 46 de elect. in 6, et solum consentiente Capitulo extraneus constitui potest.

Procurator duplici ratione constitui poterit; vel scilicet cum speciali mandato ut certam ac determinatam personam eligat, vel cum generali, ut illam eligat, quam ipse dignissimam reputet, cum hoc tamen discrimine quod si habeat mandatum generale debeat tam suo, quam mandantis nomine unam eamdemque personam eligere, secus vero, si habeat speciale, tunc enim tenetur nomine mandantis designatam personam eligere, suum vero suffragium dare alteri poterit.

Porro ut ad actum ipsum electionis deveniamus, iuxta Cap. 42 h. t. tribus ea modis perfici potest, nempe *Inspiratione*, *Scrutinio*, et *Compromisso*. Per inspirationem fieri dicitur electio, cum omnes Capitulares absque ullo praevio tractatu, unanimes in unum eumdemque consentiunt; haec tamen inspiratio praesumptiva potius est, quam vera; ideo a Superiore est cognoscenda et confirmanda; et si vel

unus in hac electione dissenserit, cessat inspirationis praesumptio, et electio irrita habetur. Abbas in cit. Cap. *Quia propt.* 42 h. t. (1).

Praeterea si ad hanc electionem tractatus forte et conventicula inter electores extra Capitulum praecesserint, vel si constet eos prece vel pretio seductos consensisse, potius conspiratio, quam inspiratio iudicari debet, omnique prorsus vi destituitur.

II. — Usitatissima eligendi ratio est per scrutinium, de cuius forma leges praefiniuntur in Cap. 42 h. t. Placet de singulis eius actibus singillatim quaedam admonere. Atque eorum quidem primus est ut constituantur tres e Collegio fide digni, qui singulorum vota secreto colligant, et scripto redacta mox publicent, qui idcirco scrutatores dicuntur; ac demum comparatione votorum instituta, is electus censeatur, in quem maior, quae praesumitur sanior, pars Capituli consenserit. Cap. 42 h. t. Quod scrutantes sint tres numero, et e Collegio eligantur, de substantialibus electionis non censetur; quare si recepta iam consuetudo vel paucitas electorum suadeat plures, paucioresve etiam extra Collegium assumere, id fieri poterit, dummodo idonei visi sint, et communi consensu probentur.

Itaque scrutatores singulorum suffragia secreto debent inquirere, ordine et singillatim, sive ea oretenus et submissa voce enuncientur, sive in schedulis exarata sint, et tam electorum, quam eligentium nomina describere; iuxta Engel lib. 1, tit. 6, n. 35. Scrutatores vero ipsi sua vota ferre debent; et siquidem per schedulas vota ipsa edunt, nihil interest primo an postremo loco suffragia sua in urnam demittant; si vero viva voce id fiat, ne in eorum sit potestate votis suis vim electionis elevare, primus scrutator ante omnia collegarum vota excipit, iique deinceps a primo, subinde ad reliquorum exquirenda vota progrediuntur.

Cautum tamen in iure est, vota pura et absoluta esse debere;

(1) Ad electionem maior electorum pars interesse debet. Quod si posteaquam convenerint aliqui exeant e Capitulo vel etsi maneant, nolint tamen suffragium dare, contemni a ceteris impune possunt, dummodo minorem partem illi constituant; imo etiam si maiorem, cum terminus ad electionem faciendam a iure praescriptus instet. Reiffenstuel n. 200.

et alternativa, conditionalia, vel incerta improbari, adeo ut huiuscemodi suffragia pro non adiectis habenda sint et ius electionis penes reliquos permaneat Cap. 2 h. t. in 6.

His rite observatis, vota excepta redigi scripto debent, recognito schedularum numero, utrum par sit electorum numero, ac deinde publicanda sunt. Quae publicatio eam habet vim, ut mutandae voluntatis potestas electoribus adempta censeatur. Cap. 58 h. t. Tum collatio votorum sequitur et quidem numeri cum numero, isque qui maiorem votorum partem obtinuerit praevaluisse censebitur; maiorem, inquam, respectu totius Capituli congregati, non respectu aliorum nominatorum; exempli causa, si tres nominentur, quorum unus octo, alter septem, alter tres suffragatores habeat, vocales vero sint decem et octo; nemo illorum maiorem partem assecutus dicitur, cum nullius vota dimidium congregatorum numerum excedant, licet primus a pluribus fuerit designatus. Si ergo nullus maiorem hoc sensu partem obtineat, toties iterandum est scrutinium, donec quispiam legitimum votorum numerum consequatur.

Ceterum plerumque in electionibus schedulae clausae tacito eligentium nomine scrutatoribus tradi solent et in calicem permixte demittuntur, adeo ut ne scrutatores quidem compertum habeant quem quis elegerit.

Ad haec: licet post publicatum scrutinium vota ab electoribus variari nequeant; defectus tamen votorum favore alicuius nominati per accessum suppleri potest; nempe si partibus hinc inde aequalibus, vel plurifariam divisis, quispiam testetur sese ultro in eum consentire, qui ab aliis electus fuerat, atque ita numerus expleatur. Hoc tamen locum habet, cum scrutinium fit schedulis quae inscripta habeant nomina nominantis et nominati, minime vero cum suffragia secreto feruntur; tum enim contingere posset, ut quis duplex votum impartiatur, alterum prius, alterum postea. Electus vero acceptando sibi suffragari nequit. Sac. Congr. Conc. in Velit. 18 apr. 1885.

Postquam vero collationibus opportune factis, aliquem legitime electum esse constiterit, tunc universi Capituli nomine electio renun-

ciari debet, et ita reliquis exclusis ille electus declarari; quod electionis decretum dici solet, Cap. 21 h. t. in 6.

III. — Per Compromissum fieri dicitur electio dum electores omnes facultatem eligendi in unum vel plures, et quidem Clericos prudentes atque idoneos, etiam extraneos a Capitulo, conferunt (qui idcirco Arbitri, seu Compromissarii dicuntur), eum approbaturi, qui per ipsos Compromissarios electus fuerit, Cap. 8, 30, 33 et 42 h. t.

Quod si plures Arbitri constituantur, iique diversos eligant, ille praeferetur, qui a maiori arbitrorum parte erit nominatus, quemadmodum in scrutiniis usu venit. Porro Arbitri ab omnibus nemine discrepante eligi debent, cum singulorum intersit, ne suo priventur suffragio, Cap. 42 h. t. Glossa in v. *vice omnium* h. t., et in eos ius omne electionis transfunditur; ideoque illorum electio respui non potest, nisi forte data opera indignum elegerint, quo casu ius ad Capitulum rursus devolvitur, Cap. *Si Compromissarius* 37, § *Si vero* de electione in 6.

Itaque Compromissarii inter se rem gerere debent, et quem velint, modo idoneum, eligere possunt; imo, et unum ex se ipsis, quoties electionem passivam habeant. Quod si unum ex se ipsis aliqui nominent, sed eorum vota non sufficiant, utpote quae maiorem Arbitrorum partem non comprehendant, tunc ille idem, de quo agitur, electionem acceptando, maiorem partem facere potest, licet a principio, antequam se esse nominatum intelligat, sibi ipsi suffragari nequeat, cit. Cap. *Cum in iure* 33; nam electio sui ipsius *inchoative* est prohibita, non autem *impletive*.

Est porro compromissum simplex vel limitatum: utrumque ut valeat, canonibus oportet esse consentaneum. Idcirco improbatur compromissum ea forma expressum, ut compromissarii eum eligant in quem pars maior non respectu totius Capituli, sed respectu partis minoris consenserit. Cap. 23 h. t. in 6. Enimvero in compromisso limitato leges compromissi exacte ut serventur necesse est; alioquin, si contra formam compromissi electio facta sit, illa vires nullas habet.

Ceterum etsi quamdiu res est integra, id est quoad compromis-

sarii ad ipsum electionis actum nondum processerint, compromissum revocari possit, secus est si res desierit esse integra.

Tandem postquam semel compromissarii elegerint, officio suo functi sunt, neque variare possunt; et si persona electa nequeat vel nolit consentire, rursus electores vel compromissum in eos renovando, vel in alios dirigendo, sive per se ipsos rem expediendo eligere debent.

## I.

### Qui eligere vel eligi possint.

Activa electio de iure pertinet ad Collegium cui praelatus quaeritur, unde regulariter omnes et soli Capitulares ius habent eligendi. Fagnanus in Cap. *Bonae memoriae* de postul. Praelat. n. 3 et Reiffenstuel tit. *de elect.* n. 159. Diximus *regulariter*, siquidem extraordinario iure fieri potest ut etiam extranei eligendi iure gaudeant, scilicet vel consuetudine, vel privilegio Summi Pontificis, vel praescriptione, vel communicatione a legitimis electoribus (qui tamen ex privilegio tales non sint) unanimi consensu facta, Reiffenstuel l. c., denique pacto fundationi adiecto.

Praedictae ergo personae eligendi ius proprium habent, nisi iure eligere prohibeantur. Prohibentur autem 1) Impuberes, Cap. 32 de elect. in 6 ibique quoad furiosos Glossa verbo *discretione.* 2) Qui maiori excommunicatione innodati sunt, prout et hi qui sententia iudicis ab officio sunt suspensi, Cap. *Cum dilectus* 8 de consuet. Cap. *Cum inter* 16 h. t., et irregulares ut in casu Cap. 18 de sent. excom. in 6. Non tamen prohibentur ii, qui minori tantum excommunicatione sunt irretiti; nam licet voce passiva non gaudeant, tamen ab eligendi iure non decidunt. Cap. ult. de Clericor. excom. Notandum tamen est, quod si in censuris contrahendis specialiter non fuerint nominati, eorum suffragium irritum fieri potest sententia iudicis; si vero singulariter nominati fuerint, irrita evadit tota electio, siquando scientes ceteri eos ad eligendum admiserint; secus, eorum tantum suffragium. Reiffenstuel tit. de elect. n. 767. 3) Vox activa non con-

venit iis, quibus a superiore ne eligant interdictum est, quod praecipue pertinet ad Regulares, apud quos plures sunt casus, quibus haec poena adnexa est. 4) Haeretici vel infideles. 5) Neque Clerici admitti ad eligendum debent, qui saltem subdiaconatu aucti non fuerint, CLEM. 2 de aetate et qualitat., nisi tamen agatur de Regularibus. SAC. CONGR. CONCILII apud GIRALDI P. 2, sect. 78. 6) Laici ab eligendo arcentur, non obstante quacumque praescriptione, vel consuetudine, aut pacto vel tolerantia electorum. Cap. 56 de elect. Immo siqui laicam potestatem ad electionem vocaverint, non solum ipso iure eorum electio nulla habetur, sed per triennium ab officio et beneficio suspenduntur, et ipse electus electioni hac ratione peractae sub gravissimis poenis assensum praebere non potest. Cap. 43 eod. tit. 7). Qui formam electionis quoad substantialia non servaverunt, sententia iudicis, ea vice eligendi iure privantur, quod ad Summum Pontificem transfertur. 8) Si intra tres menses postquam vacatio innotuerit, iusto cessante impedimento, electio secuta non fuerit, vel ob negligentiam vel ob dissidium electorum, ea vice eligendi iure destituuntur, quod ad proximum superiorem devolvitur. Cap. 41 h. t., Cap. 5 de concessione praebendae. Quod si electio quidem secuta sit, sed ab electo fuerit recusata, vel alia quavis de causa effectu caruerit, ex ea die integrum aliud trimestre initium habet. Is vero ad quem electio devoluta est, intra aliud trimestre debet providere, secus ius transferetur rursus ad immediatum superiorem, et ita porro gradatim, usque ad Summum Pontificem, Cap. 41 h. t.

Si vero Capitulum, quod electionem neglexit, ab omni archiepiscopali iurisdictione exemptum sit, immediate ius ad Pontificem spectabit, Cap. *Licet* 3 de supplenda negligentia Praelat., quod pariter in aliis Dignitatibus et Praelaturis, quae nulli alii auctoritati sunt obnoxiae, locum habet. Cap. *Cum singula*, Cap. 23 in 6.

Animadvertendum hic tamen, trimestre illud de Cathedralibus tantum ecclesiis, vel de Regularium electionibus intelligi, minime vero de ecclesiis Collegiatis, aliisve beneficiis per electionem conferendis; nam his integri semestris mora indulgetur, antequam ad superiorem devolutio fiat, cum earum vacatio non adeo sit periculosa.

Cap. *Nulla* 3 de concess. praeb. 7). Qui indignum *scienter* elegerunt, ea vice electione privantur. Cap. 25 h. t.

Itaque si constiterit de electi incapacitate agaturque de eligendo Episcopo, ius eligendi devolvitur ad Summum Pontificem. Si vero agatur de Praelato, qui Episcopo sit inferior, devolvitur ad proximum superiorem, quoties omnes in eo eligendo convenerint. Quod si aliqui innocentes sint, etiamsi fuerit unus, electio sustinetur. Ceterum qui indignum in Episcopum elegerunt, a beneficiis, quae in Ecclesia obtinuerunt, per triennium ipso iure suspensi sunt. Cap. *Cum in cunctis* § *Clerici* h. t.

Haec quidem de electione activa. Quod vero attinet ad passivam, quinam videlicet eligi possint; lege constitutum est omnes universim non prohibitos iure eligi posse, sive de numero electorum fuerint, sive extranei; nam quod electus quispiam sit ex ipso eligentium coetu (Cap. 13 Dist. 61) electorum favori est tribuendum, ita tamen ut integrum ipsis sit, quemvis alium extra suum coetum eligere, quem praefici sibi praelatum malint.

Ceterum, licet qui iure non prohibentur, eligi omnino possint, ex iis tamen universis dignissimus est eligendus, qui virtute, existimatione ac moribus ceteris antecellat. Postulat enim rei dignitas, ut ad munus Praelati nonnisi integerrimus quisque destinetur; quod saepe atque impense admonent Canones, praesertim in Cap. *Qui Episcopus* 2 dist. 23, Cap. *Cum in cunctis* 7, Cap. *Innotuit* 20 § *Multa enim* eodem tit., et prae ceteris Conc. Trid. Sess. VII, Cap. I; Sess. XXII, Cap. II; Sess. XXIV, Cap. I *de reform.*

Iure autem prohibiti sunt: 1) Qui trigesimum annum nondum excesserint, quod quidem in Episcopatibus locum habet, non autem in aliis dignitatibus inferioribus. 2) Qui excommunicationis etiam minoris, vel suspensionis censura adstricti sunt. Cap. *Cum dilectus* 8 § *His* de consuetudine; Cap. *Si celebrat* ult. de Clericorum excommunic. Ita etiam irregulares, sive ob aliquod corporis vitium, ut caeci etc., sive ob patrati criminis notam. Cap. *Is qui* 18 § *Is vero*, de sententia excomm. in 6. 3) Laici electione passiva non gaudent; quin immo eligendus oportet ut subdiaconatu saltem sit

insignitus, Cap. *A multis* 9 de aetat. et qualitat., et in eo ordine sex ante mensibus minimum fuerit versatus, TRIDENT. Sess. XXII. *de Reform.* c. II, eligendus, inquam, ad cathedralem ecclesiam, idest Episcopatum; nam circa Abbatias et Regulares dignitates, haec conditio, ut nimirum eligendi maioribus ordinibus sint instructi, expressa in iure non est. Eodem pacto necessaria ea conditio non est, quoties alicui Beneficium, ut fieri solet, in Commendam conceditur; nam tunc sufficit tonsura. Praeterea antequam quis assumatur ad Ecclesiam Cathedralem, debet ea pollere scientia, ut dignitatis qua decorandus est officiis muneribusque obeundis par esse possit; ideoque opus est ut laurea Doctoris aut Licentiatu, vel in sacra Theologia vel in Iure Canonico, in publica aliqua Universitate sit donatus. TRID. l. c. 4) Item nequeunt eligi Schismatici. Cap. 5 h. t. 5) Ambitiosi. 6) Usurarii notorii. 7) Qui indignum scientes elegerunt, electionis passivae per triennium sunt exsortes. 8) Neophiti. Cap. 1. Dist. 48. 9) In electionibus Regularium ad abbatias eligi nequeunt qui ordinem non sunt professi. Cap. 27 h. t.; possunt tamen Regulares ex alio monasterio eiusdem ordinis abbatem adsciscere. Clem. 1 de elect. 10) Illegitime nati, etsi per ingressum in Religionem haec natalium labes ad effectum ordinis suscipiendi obtecta fuisset, Cap. 1 de fil. presbyt.; tamen ad Praelaturas provehi nequeunt, in Cap. eodem 20 h. t. Quin etiam legitimati excluduntur communiori DD. sententia, nisi per subsequens matrimonium fuerint legitimati, hi enim per omnia legitimis aequiparantur, Cap. 6 *Qui filii sint legitimi.* 11) Haeretici, infideles, eorumque fautores aut filii, nisi parentes ante obitum poenituerit. Cap. 15 de haereticis in 6. 12) Denique, omissis aliis, Episcopus alicuius Ecclesiae ad aliam eligi non potest, nisi prius auctoritate Summi Pontificis ab illo vinculo absolvatur, cuius vi priori Ecclesiae est addictus. In reliquis tamen dignitatibus vinculum hoc indissolubile non contrahitur, ac propterea Abbas alicuius Ecclesiae poterit ad aliam transferri, ubi eligatur, facultate ab Episcopo impetrata, nisi forte exemptus sit. Cap. 36 h. t. in 6.

2

## II.

### De particularibus quibusdam electionibus.

In quibusdam praelaturis electio particulares leges habet: huiusmodi sunt electiones superiorum regularium. Ad hos quod attinet, duo primum sunt generatim animadvertenda. 1) Iuris apices in eorum electionibus exigi non solent, ita ut, dummodo substantialia servata fuerint, eorum electiones facillime confirmentur. 2) Statuta, privilegia et consuetudines singulorum Ordinum sunt apprime attendenda. His positis, expendendae sunt leges propriae tum quoad electores, tum quoad eligendos, tum denique quoad electionis formam.

Quoad electores, vix est quod a iure communi recedat. Nam quod clerici in sacris non constituti nequeant electores esse, licet professi sint, multoque minus laici conversi, id conforme est iuri communi. Quod vero ab eiusmodi lege Ordines eximantur, qui obeundis temporalibus ministeriis sunt instituti laicisque ferme constant, id ipsi Ordinum naturae est apprime consentaneum.

Quoad eligendos, haec universe Regularium sunt propria, ut nempe eligi nequeat nisi qui sit ex eodem Ordine, in eodem professus non tacite, sed expresse.

Quoad moniales, id speciatim requiritur, ut ea quae in Abbatissam eligitur quadragesimum aetatis annum, et octavum professionis exegerit. Quod si nulla reperiatur his praedita conditionibus, permittitur prudentiae Superioris qui electioni praeest ut statuat, utrum ex eodem monasterio eligenda sit aliqua quae saltem excesserit triginta annos ab ortu, et quinque a professione recte vixerit, vel utrum eligi debeat ex alio eiusdem Ordinis monasterio. Concil. Trid. Sess. XXV, Cap. VII. *de Reg.* Si hoc alterum fieri expediat, obtinenda est facultas Apostolicae Sedis ut electa possit egredi e suo Monasterio. Giraldi *Exp. Iur. Pont.* P. 2, Sect. 162. Quod si demum nec alibi quaepiam reperiatur quae praestitutum aetatis professionisque tempus expleverit, tunc postulanda erit ab Apostolica Sede.

Abbatissae triennium praefecturae non debent excedere iuxta

Constit. Gregorii XIII *Exposcit debitum.* Ubi vero ex gratia ab Apostolica Sede impetrata ad secundum triennium eligitur, non poterit denuo a monialibus eligi ad tertium triennium absque nova dispensatione. Exacto triennio, si forte contingat ut nova Abbatissa non eligatur, nequit illa quae triennium complevit suum regimen continuare titulo Praesidis vel quolibet alio, sed regimen seniori moniali demandetur oportet. Sac. Congr. Epp. et Reg. *in Mazarien. 8 Martii 1700.*

Quoad electionis formam, praemonendum est nihil esse innovatum, et communem formam servandam esse in electione Abbatum perpetuorum, qui scilicet ecclesias et monasteria in titulum perpetuum obtinent. Argum. Conc. Trid. Sess. XXV, Cap. VI, *de Reg.* Reiffenstuel *de elect.* n. 336. Quoad alios vero, quaedam pariter de Regularibus generatim, quaedam de monialibus speciatim constituta sunt. Generatim Concilium Trid. l. c. statuit ita servandum esse secretum quoad suffragia, ut eorum publicatio electionem irritam faciat et inhabilitate ad quaelibet officia suae Religionis eum percellat, qui hoc modo eligi permiserit. Haec tamen iuxta communem opinionem locum habent si maior pars capituli ea in re peccaverit sive proprium votum publicando, sive consentiendo unius etiam publicationi. Reiffenstuel h. t. n. 346. Unde haec communius inferuntur, quod forma compromissi et quasi inspirationis adhiberi non possit (Giraldi l. c. Sect. 161), et quod suffragia non possint aperiri oretenus scrutatoribus. Sac. Congr. Concil. apud Fagnanum in Cap. *Quia propter* de elect. n. 22.

Speciatim quoad moniales statuitur, ut si pars maior consenserit in electa et aliquae ex eligentibus insurgant adversus eiusmodi electionem, ea non possit confirmari a Superiore, nisi numerus consentientium per *accessum* crescat usque ad duas tertias partes. Sin minus administratio monasterii, dempta facultate alienandi vel aliquam monialem recipiendi, committenda est electae, donec Superior diligenter quidem, sed absque ullo apparatu iudicii inquirat in veritatem eorum quae obiiciuntur. Cap. 43 de elect. in 6. Schmalzgrueber tit. *de elect.* n. 89, § 5.

## § II. — De Postulatione.

Postulationis nomine intelligitur eius qui eligi ad praelaturam nequit concors a Capitulo facta petitio. Est autem subsidiarium remedium, ut persona, quae ob aliquod impedimentum canonicum eligi prohibetur et ceteroquin regendae Ecclesiae opportuna sit, titulo veluti gratiae, electoribus instantibus, a Superiore impetretur.

Enimvero non omnes qui eligi nequeunt postulari legitime possunt, sed ii solum qui canonico defectu laborant in quo Superior possit et soleat dispensare. Idcirco postulari nequeunt qui inhabiles sunt iure divino aut naturali, ex. gr. infantes, furiosi, infames etc; vel quorum postulatio expresse in iure prohibetur, ex. gr. interdicti, minores viginti annis, qui postulati ad cathedralem antea fuerint et ob vitium personae reiecti, censuris innodati etc.

Ad eos postulatio pertinet, ad quos electio activa; et quidem omnes convenire debent in certa persona postulanda, instituto super hoc scrutinio. Ad haec: in scrutinio conficiendo requiritur ut maior pars electorum in personam postulandam conveniat. Cap. 3. de post. Quod si in electionis scrutinio aliqui capacem eligant, alii idoneum quidem sed incapacem postulent, necesse est ut numerus postulantium duplo sit maior numero eligentium, secus postulatio non admittitur. Cap. 40 de elect. In eiusmodi tamen scrutiniis, in quibus concors est postulatio, receptum est communi sententia, necessarium minime fore ut praescripta scrutinii forma adeo religiose servetur.

Iamvero ubi de aliquo postulando conventum sit, antequam Superiori postulatio exhibeatur, fas est postulantibus ab ea recedere et aliam personam vel eligere vel postulare, siquidem postulato nullum ius adquisitum est, quod a Superioris approbatione dependeat. Cap. 4 h. t. Postulatione vero Superiori exhibita, non licet amplius postulantibus ab ea recedere, nisi de ipsius Superioris consensu. Cap. cit.

Superior cui facienda est postulatio, idem ille est ad quem in electione pertinet ius confirmandi, dummodo is possit dispensare in impedimento quo postulatus laborat. Quamvis autem postulatio inno-

tescere debeat postulato et ipse intra mensem mentem suam aperire debeat; nequit tamen absolute assensum praestare, sed vel conditione apposita, id est si dispensetur, vel per negationem i. e. profitendo se minime dissentire.

Denique licet universe formula haec — eligo aut postulo prout melius de iure valeat — invalidum actum faciat; attamen si impedimentum dubium sit, recte adhibetur, ita tamen ut qui ita nominatus est, inter electionem aut postulationem eligere irrevocabiliter teneatur (1).

---

(1) Quos exposuimus modi ad acquirendam ecclesiasticam iurisdictionem, ordinarii sunt. Habentur etiam duo extraordinarii scilicet, Privilegium Apostolicae Sedis et Praescriptio.

De privilegio nihil attinet dicere. De praescriptione inutile haud erit paucis exponere, qua ratione et quo effectu praescriptione ipsa iurisdictio vel beneficium cui illa inhaeret acquiratur. Porro directe iurisdictio acquiri potest praescriptione proprie dicta, eaque saltem quadragenaria. Cap. 15 de praescript. ibique Rota decis. 439 coram Ansaldo. Exigitur vero praescriptio immemorabilis, quae privilegium de iure praesupponit: 1) ad acquirendam iurisdictionem in causis matrimonialibus et criminalibus. Rota decis. 860 et 872 coram Coccino, ibique Sac. Congr. Concilii collato etiam Concil. Trid. Sess. XXIV *de Reform.* Cap. XX; 2) multo magis ad praescribendum totum aliquod territorium plenamque in eo iurisdictionem obtinendam contra Episcopum loci ita ut tunc primum in eo territorio efformetur praelatura quaedam nullius. Ex decreto Congr. Particularis diei 14 Ian. 1721 apud Resolut. S. Congreg. Conc. Tom. II, pagin. 366; Fagnanus Cap. *Nullus* n. 3 *De Parochiis* n. 22.

Indirecte autem acquiritur iurisdictio praescriptione improprie dicta, cum scilicet possessio beneficii, cui illa inhaeret, per tempus a Cancellariae Regulis 35 et 36 praefinitum confirmata est. Quare post unius anni pacificam possessionem beneficii etiam sine titulo, ita ea possessio firma consistit vi Regulae 35 Cancellariae, quae dicitur de *annali possessore*, ut possessor dimoveri ab alio non possit, nisi 1) causam apertam et perspicuam et simul nomen et gradum possessoris significet; et nisi 2) intra sex menses possessorem in iudicium vocet causamque absolvat intra annum, salvis legitimis impedimentis. Sua tamen vi destituitur regula citata, cum agitur de praeiudicio Patroni, qui beneficii vacationem ignorans, non potuit toto illo anno ius praesentandi exercere. Cadit item vi sua, si constet de non iure possessoris vel per rem iudicatam vel per propriam confessionem.

Ad haec: post possessionem trium annorum ita ea firma habetur vi Regulae 36 Cancellariae quae dicitur *de possessore triennali*, ut non possit amplius de ea possessione quaestio moveri, triplici tamen sub conditione triplicique exceptione. Conditiones sunt: 1) ut adsit titulus coloratus, qui scilicet emanet ab eo qui habet originariam facultatem beneficia conferendi, licet ab eiusdem exercitio ob aliquam causam prohibeatur; 2) ut possessio toto triennio, eodemque continuo, pacifica fuerit id est libera a quibusvis molestiis circa titulum sive

## § III. — De electionis Confirmatione.

Peracta electione, ea locum habent quae vel ad perficiendam vel ad impediendam ipsius exsecutionem pertinent. Porro ad electionem exequendam necessarium in primis est ut electus assensum praebeat intra mensem a cognita electione si saecularis sit, a facultate habita a suo Superiore si sit regularis. A die vero praestiti consensus tres habet menses ad petendam confirmationem ab immediato superiore, his adiectis legibus: 1) Ut si culpabilis dilatio fiat ultra trimestre, electus iure suo cadat. At Episcopi ceterique qui a Summo Pontifice confirmandi sunt, debent intra mensem post consensum iter ad Sedem Apostolicam arripere vel per se vel per procuratorem, et elapso tempore ad iter necessario aliisque trigintaquinque diebus culpabiliter, iure suo decidunt. 2) Ut ante confirmationem nequeat praelaturae sese immiscere, dummodo necessitas et utilitas Ecclesiae aliud extra Italiam postulet.

Ad electionem irritandam necessaria est appellatio, cuius hae leges memoratu dignae sunt: 1) Si appellatio innitatur defectui formae electionis vel indignitati personae electae, ea singillatim in actu ipso appellationis legitima forma emisso aperienda sunt, quae obstare electionis executioni asseruntur, praestito ab appellante vel eius Procuratore iuramento eadem vera esse et probari abs se posse. 2) Si appellatio indignitati personae innixa sit et appellans in probatione defecerit, is nisi manifestissimis documentis se a calumnia purget, a beneficiis quae in illa ecclesia obtinet per triennium ipso facto suspenditur, et si iisdem temere se ingesserit, privationis poenam ipso iure incurret. Cap. 1 de elect. in 6. Reiffenstuel h. t. n. 327.

---

extraiudicialibus quae vitiant tempus anteactum, sive iudicialibus quae vitiant etiam tempus futurum donec lis finiatur vel re iudicata vel sententia super desertione litis; 3) ut beneficiarius sit capax beneficii. Exceptiones autem cadunt: 1) in reos simoniae realis; 2) in intrusos in beneficium reservatum ratione mortis beneficiarii vel in curia, vel intra quadraginta milliaria italica; 3) in eos quorum titulum falsum esse evidenter et incontinenti constat. Denique exacto decennio, possessio ita firma habetur ut etiam tituli praesumptionem inducat, quem proinde beneficiarius allegare non tenetur.

## § IV. — De Consecratione.

Episcoporum consecratio est Summo Pontifici reservata, et in praesens ius est eidem Pontifici praecipuum eam peragere vel aliis peragendam delegare. Bened. XIV Const. *In postremo.* Qui vero facultatem habent consecratorem eligendi, debent Romae eligere aut unum ex Cardinalibus episcopali charactere insignitum, aut aliquem ex quatuor Patriarchis in urbe residentibus. Si nullus ex his delatum munus acceptet, fas est Episcopo adire alium quemcumque Archiepiscopum vel Episcopum. Quod si de Suffraganeo consecrando agatur, et praesens in urbe sit eius Metropolita, huic consecratio deleganda erit. Bened. XIV Const. cit.

Porro Episcoporum consecratio die dominica vel in natalibus Apostolorum regulariter peragenda est, et praeter principalem consecratorem duo assistentes Episcopi adesse debent. Siquando necessitas postulet vel impossibilitas adsit tres habendi Episcopos, Romani Pontificis erit indulgere ut consecratio ab uno fiat Episcopo cum assistentia duorum Sacerdotum, qui in dignitate ecclesiastica constituti sint, vel etiam a solo Episcopo absque ulla assistentia, ut saepe usuvenit in locis sacrarum missionum.

Itaque Episcopus postulatus et admissus, vel electus et confirmatus, intra tres menses ab eius approbatione consecrari debet. Conc. Trid. Sess. XXIII, Cap. II *de Reform.* Quod si ultra tres menses consecrationem distulerit, legitimo impedimento non detentus, tenetur ad fructuum restitutionem quos ab Ecclesia percepit, et si per alios tres menses eam retardaverit, Ecclesia ipsa privabitur. Conc. Trid. l. c. Titulares etiam Episcopi privationi dignitatis episcopalis subiici poterunt, si intra sex menses consecrari recusent. Bened. XIV Const. *Quum a nobis.* Statim ac Episcopus consecratus Ecclesiae administrationem suscipit, ipso iure vacant beneficia ab ipso possessa, eaque Romano Pontifici reservata evadunt; quod quidem non accidit in Episcopis titularibus. Quoad administrationem vero notandum est, suspensionem Romano Pontifici reservatam ipso facto incurrere a suorum beneficiorum perceptione ad beneplacitum S. Sedis Capitula et Conventus

ecclesiarum et monasteriorum, aliique omnes qui ad illarum seu illorum regimen et administrationem recipiunt Episcopos aliosve Praelatos, de praedictis ecclesiis seu monasteriis apud eamdem S. Sedem quovis modo provisos, antequam ipsi exhibuerint litteras Apostolicas de sua promotione. Pius IX Const. *Apostolicae Sedis.*

## TITULUS II.

### Quibus modis iurisdictio ordinaria cesset.

Postquam modos consideravimus, quibus Praelati ecclesiastici iurisdictionem ecclesiasticam consequuntur, videndum superest qua ratione eorum iurisdictio cesset. Iamvero praeter praescriptionem, cuius vi iurisdictio potest in alium transferri, et praeter lapsum temporis, si ea forte ad tempus cuipiam collata fuerit, quatuor praecipue modis ea cessat, scilicet *renunciatione*, *translatione*, *permutatione* et *depositione* de quibus breviter agendum.

### § I. — De Renunciatione.

Renunciatio, de qua hic agitur, est praelaturae vel beneficii auctoritate superioris legitime facta dimissio. Iamvero quotuplex sit eius divisio, quibus modis ea fieri possit, quae sint eius conditiones seu leges, qui sint eius effectus, breviter exponendum est.

Divisio est duplex, cui additur tertia quoad Episcopatum. Renunciatio igitur alia est *expressa*, quae fit verbis declarantibus animum renunciandi, sive ea ore prolata sint, sine potius scripto commissa prout communis fert consuetudo; alia vero est *tacita*, quae sine ullis verbis fit facto aliquo, quod ex iuris dipositione resignationem exigit ex. gr. si clericus nuptias ineat, vel beneficiarius emittat professionem in Regulari Instituto. Renunciatio expressa alia est *pura*, quae nullam habet conditionem adiectam; alia vero *conditionata*, quae aliquam habet conditionem legitime adnexam. Quod attinet ad Epi-

scopatum, alia renunciatio est loci tantum, quae fit dimissa Ecclesia sed retenta dignitate episcopali, alia vero est loci simul et dignitatis, quae fit utraque se abdicando, seu dimisso etiam honore episcopali cum ordo indelebilis sit. Porro qui auctoritate Apostolicae Sedis episcopatum dimittit ut in monasterium ingrediatur, poterit alia vice ad primam vel ad aliam Ecclesiam eligi, quod non potest qui criminis expiandi causa in monasterium fuerit detrusus. Cap. 11 h. t. Ad haec: qui vel populi persecutione saeviente, vel propria infirmitate inductus episcopatui cessit, iis impedimentis sublatis, si rursus eligatur Ecclesiae dimissae regimen sumere iterum non prohibetur. Cap. 11 h. t. Quamvis autem ad primam dioecesim eligi non possit qui renunciavit ob electionem simoniae labe infectam, se id ignorante, ab eius forte consanguineis perpetrata, licite tamen ad aliam Ecclesiam eligi poterit. Cap. 11 h. t. In omnibus vero expositis casibus nova electione opus est.

Quod attinet ad modum, dimissio dupliciter fieri potest, vel *per se* vel per *procuratorem* qui specialiter et per authenticam scripturam ad eam emittendam deputatus sit. Si procurator mandati fines excesserit, ita vitiatur atque irrita redditur renunciatio, ut ne ratihabitione quidem sanari possit. Schmalzgrueber h. t. n. 44.

Conditiones seu leges in renunciatione servandae, aliae communes sunt, aliae quarumdam renunciationum propriae. Communes sunt: 1) ut renunciatio libera sit, ita ut si metu vel fraude fuerit extorta, iuxta nonnullos rescindi possit (Schmalzgrueber h. t. n. 4; Reiffenstuel h. t. n. 3.), iuxta alios sit ipso iure nulla, Giraldi *Expos. iuris pontif.* Parte I, Sect. 364; 2) ut fiat iusta causa, cuiusmodi est impotentia ad exequendum officium ex debilitate corporis, defectus scientiae necessariae, crimen quod etiam post poenitentiam impediat executionem officii, malitia obdurata plebis, quae Praelatum suum aversetur, et irregularitas in qua non solet dispensari. Pius V Constit. *Quanta* 1 Apr. 1568; 3) ut renunciatio fiat coram superiore, qui regulariter in beneficiis est Episcopus, non autem Vicarius Generalis, salvo speciali mandato Episcopi. Reiffenstuel l. c. n. 4. Episcopus vero debet intra mensem vel admittere vel reiicere renunciationem. Gregorius XIII Constit. *Humano*

1 Ian. 15?4. Nequit autem beneficium conferre neque suis, neque resignantis consanguineis, affinibus, aut familiaribus, ne per concursum quidem, nisi mors resignantis praecesserit, aut nisi agatur vel de permutatione vel de beneficio patronato. Bened. XIV *De Sinodo Dioeces.* lib. xiii, Cap. xxiv.

Quod attinet ad leges quarumdam renunciationum proprias, eae variae sunt pro variis casibus renunciationum, scilicet ratione formae qua fit renunciatio, ratione personae resignantis, denique ratione ipsius beneficii resignati. Porro ratione formae animadvertendae sunt renunciationes quae fiunt vel generatim cum aliqua conditione, vel speciatim cum aliqua reservatione favore resignantis aut favore tertii.

Quoad renunciationes generatim conditione affectas lex est, ut ab Episcopis non possint excipi, sed indigeant auctoritate Romani Pontificis, nisi conditio versetur in pacto permutationis simulque nulla intercedat fraus. Pius V Const. *Quanta* 1 Apr. 1568; Benedictus XIV *de Sinod. Dioecesan.* lib. xiii, Cap. xxiv.

In specie quoad conditionem reservationis favore resignantis, improbatum in iure est pactum regressus ad beneficium resignatum. Pius V Const. *Romani* 12 sept. 1571. Item si beneficium interveniente apostolica auctoritate resignetur cum reservatione pensionis, improbatum est pactum resignantem inter et resignatarium initum, de ipsa pensione remittenda vel abolenda, certa pecuniae summa erogata, quamvis id unice fiat cedendo dumtaxat commoditati percipiendi fructus reservatae pensionis. Huiusmodi enim pactum simoniacam labem redolet, eiusque poena est ut tam resignans quam resignatarius ipso facto priventur beneficio, salva venia Romani Pontificis. Bened. XIV Const. *In sublimi* 29 Aug. 1741.

Quoad conditionem cessionis beneficii in favorem tertii, tres pariter leges animadvertendae sunt: 1) Ut beneficium resignationis capax sit, id est ut non sit *litigiosum*, non *reservatum*, non *unitum* ita ut per talem resignationem unio suspendi debeat, non *vacans ipso iure* sive ex causa criminis, sive ex alia causa, *non patronatum* aut *electivum*, nisi forte patroni aut eligentium consensus accedat. Ad haec: 2) requiritur ut resignans intra viginti dies post

renunciationem sive in statu infirmitatis sive in statu bonae valetudinis emissam non decedat. 3) Ut resignatarius curet publicari renunciationem in ecclesia cathedrali intra tres menses, si renuntiatio facta fuerit in manu Episcopi, id est ex causa permutationis; si vero in manu Summi Pontificis intra sex menses quoad Cismontanos et ultra novem, quoad Ultramontanos. Gregor. XIII Constit. *Humano* 5 Ianuar. 1584. Qua de re quid ad removendas fraudes facto opus sit, docet Bened. XIV Const. *Ecclesiastica* 15 Iunii 1746.

Leges quae locum habent ratione personae resignantis vel beneficii resignati in aliquibus renunciationibus sequentes sunt: 1) Ratione resignantis, habent proprias leges eorum renunciationes qui in aliquam Religionem ingressi tirocinium exercent, seu ut fieri valide nequeant ante duos menses professionem praecedentes, Conc. Trid. Sess. XXV, Cap. XVI *de Regul.* ibique Giraldi; utque effectum non habeant nisi post emissam professionem. 2) Ratione beneficii resignati id peculiare habet, quod si agatur de beneficio cuius titulo quis ordinatus est, in ipsa resignatione huiusmodi rei mentio fieri debet, et clericus resignans, nisi Religionem aliquam ingrediatur, de congrua sustentatione provisus esse debet. Conc. Trid. sess. XXI. Cap. II *de Ref.* Pius V Const. *Quanta* 1 apr. 1568. Haec vero locum obtinent in resignationibus voluntariis, non vero in privationibus iuxta Canones inflictis. Sac. Congr. Concil. *in Lancianen.* 9 Febr. 1726.

Effectus renuntiationis sequentes sunt: *a*) Renuntiatio quae nondum a Superiore sit admissa, licet eidem praesentata fuerit, potest revocari; secus, si fuerit admissa. Reiffenstuel loc. cit. n. 38. Schmalzgrueber ibid. n. 49. *b*) Renuntiatio conditionata nonnisi purificata conditione effectum sortitur. Schmalzgrueber ibid. n. 48. *c*) Si ex novo quodam titulo resignans ad beneficium suum redit, ultimum inter collegas habet locum, neque pristinum potest repetere. Reiffenstuel loc. cit. n. 42. *d*) Fructus tempore renuntiationis pendentes devolvuntur ad ecclesiam vel ad successorem, nisi consuetudine aut pacto aliud constitutum sit. Reiffenstuel loc. cit. n. 152 seq. Antonelli *De regimine Ecclesiae* lib. iii. Cap. 10. *d*) Quoad renuntiationem Episcopatus lex est particularis; nam si facta sit *loco tantum*, facultatem

conferendi ordines eatenus adimit, quatenus qui resignavit ad eos conferendos rogatus ab alio Episcopo non fuerit; si *loco simul et dignitati*, omnino eidem facultatem revocat ita ut si quis ab eo ordinatus fuerit characterem quidem recipiat, sed ordinem exsequi nullatenus possit. Cap. 1 de ordinatis ab Episc., ibique Fagnanus.

## § II. — De Translatione.

Translatio, si non specifice accipiatur respectu tantum Episcoporum, definiri generatim potest de una Ecclesia ad aliam Superioris auctoritate facta mutatio. Dicitur auctoritate Superioris, ut intelligatur ad translationem requiri Superioris assensum, non enim pro arbitrio potest quis, priori deserta, ad aliam Ecclesiam transire. Itaque ad translationem Episcopi, auctoritate opus est Romani Pontificis, Cap. 3 de translat. Episc. ibique Fagnanus; sive Episcopus sit consecratus, sive tantum electus et confirmatus. Quod ad minorum beneficiorum rectores, sufficit auctoritas Episcopi, nisi forte agatur de praelaturis exemptis, quae auctoritatem exigunt Romani Pontificis. Schmalzgrueber loc. cit. n. 4.

Ad translationem requiritur praeterea iusta causa, quae generatim consistit in necessitate vel Ecclesiae utilitate. Translatio itaque fieri poterit, si Episcopus aliusve Praelatus in sua Ecclesia tuto commorari non possit, ex. gr. metu hostium urgente, aeris insalubritate, vel si ex huiusmodi translatione maius bonum universali aut particulari Ecclesiae obventurum speretur. Canon. 34, Causa 7, quaest. 1. Aliqua igitur ex his causis ad translationem concurrere debet, ut licite fiat, nam ambitiosae translationes, quae sola pinguioris beneficii cupiditate fiunt, a sacris canonibus improbantur. Ceterum translatio proprie dicta regulariter a minori ad maiorem ecclesiam fieri debet; Schmalzgrueber l. c. n. 1. cap. 4. de transl. Episc. Diximus proprie dicta, quia nihil impedit quominus qui maiorem sedem simpliciter dimisit, deinde ad aliam minorem vocetur. Fagnanus in cap. 1 de transl. Episc. n. 20.

Ad haec: in translatione requiritur consensus eius, qui transfertur,

sin minus ad propriam sedem dimittendam, saltem ad alteram acceptandam. Schmalzgrueber l. c. n. 6. Attamen si Ecclesiae bonum postulat, Romanus Pontifex potest etiam invitum transferre, et cogere poenis ecclesiasticis ad aliam sedem accipiendam. Schmalzgrueber l. c. Immo etiam Episcopus id poterit quoad beneficiatum sibi subditum. Cap. 5 de rerum permut. Qua quidem in re indiligenter loquitur Fagnanus Cap. *Quanto* de transl. Episc. cum proposito casu translationis Episcopi a Romano Pontifice factae sine iusta causa, ait eam non sustineri, quae verba sonant non esse validam, cum tamen illicita tantum dici debuisset, et eiusmodi quae suspendi per recursum ad ipsam Sedem Apostolicam posset; quod enim dicatur invalida, id perinde est ac viam schismati aperire.

Effectus translationis tres praecipue recensentur:

*a*) Vacatio Ecclesiae seu beneficii unde eius possessor transfertur: quae quidem vacatio in translatione Episcopi locum habet etiam ante susceptam possessionem alterius Ecclesiae et expeditionem Litterarum apostolicarum postquam in Consistorio ab Ecclesiae prioris vinculo solutus est et hanc notitiam habuerit etiam ex documento Secretarii Sacri Collegii, Reiffenstuel h. t. n. 34 seqq., 41 seqq., in aliorum vero translatione locum habet post initam alterius beneficii pacificam possessionem, Schmalzgrueber h. t.

*b*) Ius in alteram Ecclesiam ad quam translatio fit; quod quidem in Episcopo translato iurisdictionem statim parit, non secus ac electionis confirmatio, Schmalzgrueber loc. cit.; in ceteris est merum ius ad rem, donec mutetur in ius in re per realem possessionem.

*c*) Devolutio fructuum *pendentium* beneficii a quo fit translatio ad ecclesiam vel successorem. Etenim is qui translatus est potest secum exportare fructus iam perceptos, itemque bona mobilia ex fructibus iam perceptis comparata, dummodo Ecclesiae nondum fuerint addicta. Reiffenstuel tit. de transl. Episc. n. 44.

## § III. — De Permutatione.

Beneficiorum permutatio fit, cum duo Praelati, vel Beneficiati, Ecclesias, vel beneficia, quae habent, in manibus Superioris resignant, ea conditione, ut Ecclesia, vel beneficium unius ex resignantibus alteri vicissim conferatur.

Haec fieri non potest propria auctoritate, et quicumque eam hoc modo fecerint, vel facere pacti fuerint, suis beneficiis privantur. Cap. 8 de praeb. et dignit. Cap. 5 et 7 de rerum permut. Conditiones praecipuae ad permutationis validitatem requisitae sunt: 1) Ut fiat ex iusta causa. 2) Ut beneficium permutationis sit capax. Cf. quae superius diximus. 3) Ut fiat auctoritate Superioris, id est Summi Pontificis si aliqua conditio adiiciatur, sin minus Ordinarii. Schmalzgrueber l. c. n. 65. 4) Ut in casu quo fiat coram Summo Pontifice, cetera quoque beneficia quae permutantes habent exprimi debeant. Schmalzgrueber l. c. 5) Ut in ecclesia cathedrali publicari debeat, quemadmodum de resignatione diximus.

Effectus vero locum habet per mutationem utrimque perfectam, cum permutatio vim habeat resignationis conditionatae. Schmalzgrueber l. c. n. 81.

## § IV. — De Depositione et Degradatione.

Depositio verbum generale est, quo duplex species continetur, depositio simplex et degradatio. Porro depositio simplex est poena ecclesiastica qua clericus aut a suscepti ordinis exercitio aut ab officio et usu ecclesiasticae iurisdictionis aut a beneficio, aut ab omnibus his simul, salvo tamen privilegio Canonis et Fori, perpetuo removetur. Bened. XIV *de Syn. Dioec.* L. ix, Cap. vi. Unde duplex a Doctoribus distinguitur, partialis et totalis. Reiffenst. tit. *de poenis* n. 23, qui etiam recte addit n. 25 in iis casibus, in quibus depositionis poena simpliciter et sine addito in iure statuitur, totalem intelligi.

Degradatio autem est poena ecclesiastica, qua clericus per iudicis sententiam ordine et munere clericali, adeoque et beneficio et officio,

perpetuo privatur, simulque Curiae saeculari traditur eaque traditione Fori etiam et Canonis privilegio spoliatur. Reiffenst. l. c. n. 32. Schmalzgrueb. ibid. n. 138. Quod autem a iuris canonici scriptoribus duplex degradatio distinguitur *verbalis* et *realis*, id ita intelligitur quod verbalis indicet solam iudicis sententiam, realis solemnem eiusdem executionem. Schmalzgrueb. l. c.; Bened. XIV *de Syn.* l. c. Iamvero, omissis solemnitatibus funestisque caeremoniis quibus perfici degradatio debet, quippe quae legi possunt in Pontificali Romano, haec breviter tum de depositione tum de degradatione indicasse satis sit: 1) Quinam eiusmodi poenas ferre aut ab iis restituere possit. 2) Quae sint crimina ob quae imponi eaedem debeant.

De facultate ferendi eiusmodi poenas vel ab iis restituendi, haec statuenda sunt: 1) Facultas ferendi depositionem simplicem vel degradationem verbalem in eo est, qui episcopalem iurisdictionem in clericum delinquentem habet, adeoque etiam Episcopo nondum consecrato sed confirmato, eius Vicario Generali et, sede vacante, Capitulari competit. Reiff. l. c. n. 39. Facultas autem ferendi degradationem realem in Episcopo tantum et quidem consecrato residet. Conc. Trid. Sess. XIII. Cap. IV *de Ref.* Reiff. l. c. n. 40. 2) Restitutio a depositione simplici vel a degradatione verbali auctoritate ipsius Episcopi fieri potest; a degradatione autem reali, nonnisi Romani Pontificis.

Ad crimina denique quod attinet, ob quae eiusmodi poenae feruntur, ita distinguendum est inter depositionem simplicem et degradationem.

Simplex depositio exigit in genere crimina valde enormia quaeque gravi scandalo fuerint, eadem tamen in specie prudenti iudicis arbitrio dignoscenda relinquuntur. Reiffenst. *de poenis* n. 30.

Quoad degradationem duplex habetur regula: *a*) Degradatio infligitur ob crimina, quae nominatim in iure expressa sunt. Bened. XIV *de Syn.* L. ix Cap. vi. Hae sunt: Ex criminibus ecclesiasticis: 1) haeresis aut apostasia. Cap. 9 et 15 *de haeret.*; Cap. 1 et 4 eod. tit. in 6. 2) Celebratio missae aut exceptio confessionis sacramentalis ab eo facta qui sacerdotio non est initiatus. Bened. XIV. Const. *Sacerdos* 20 apr. 1744; Const. *Quam grave* 2 aug. 1757; Const. *Divinarum* eod. die et anno. — Ex criminibus civilibus: 1) Assassinium. Cap. 1

de homicid. in 6. 2) Crimen patrati abortus. SIXTUS V Const. *Effraenatam* 29 oct. 1588; GREGORIUS XIV Const. *Sedes Apostolica* 31 maii 1591. 3) Crimen falsae aut vitiatae monetae aureae vel argenteae. URBANUS VIII Const. *In suprema* die 13 novemb. 1627. — Ex criminibus mixtis: 1) Crimen aversae veneris plus semel admissum. PIUS V Const. *Horrendum* 30 oct. 1568. 2) Falsatio Litterarum Apostolicarum. Cap. 7 de crimine falsi; Cap. 27 de verb. sign. 3) Furtum sacrilegum Sanctissimae Eucharistiae. INNOCENTIUS XI Constit. *Ad nostri* 15 martii 1676; ALEXANDER VIII Constit. *Cum alias* 22 decemb. 1690; BENED. XIV. Constit. *Ab augustissimo* 5 martii 1744. *b*) Degradatio ob alia crimina etiam recensitis graviora infligi nequit, nisi clericus, depositionis et excommunicationis poenis antea coercitus, minime resipuerit. Cap. 10 de Iudic.; BENEDICTUS XIV *De Synod. dioec.* L. IX, Cap. VI, n. 9.

---

# CAPUT I.

## De Episcopis Ordinariis.

Tota disquisitio de ordinariis Episcopis ad quatuor capita reduci facile potest inquirendo: 1) quam ipsi potestatem habeant; 2) quibus fruantur privilegiis; 3) quibus oneribus subsint; 4) quaenam eis propria sint emolumenta.

Antequam vero primam quaestionem aggrediamur, generalia quaedam principia praemittere operae pretium est, quae prae oculis habenda sunt ab iis qui iurisdictionem exercent.

Episcoporum potestas duplex est, ordinis et iurisdictionis. Quae ordinis est, characterem episcopalem postulat, nempe consecrationem, atque adeo inseparabilis ab Episcopo est ac nemini communicabilis. Eam igitur potestatem ita Episcopus retinet, quamvis haereticus, excommunicatus, depositus sit, ut, si catholicae communioni

restituatur, nova consecratione minime indigeat. Porro ad hanc ordinis potestatem pertinent administratio sacramenti ordinis et confirmationis; et quoniam haec sacramenta a solo Episcopo conferri possunt, cetera etiam a presbyteris, recte in Episcopatu dicitur esse plenitudo Sacerdotii. Pertinet etiam ad eam consecratio altarium et ecclesiarum, olei tum infirmorum tum catechumenorum, et chrismatis, item consecratio calicum et patenarum etc.

Altera episcopatus potestas, de qua nobis agendum est, quaeque iurisdictionis dicitur, spectat ad externam dioecesis politiam seu administrationem, et ab Episcopo per Summum Pontificem confirmato, quamvis nondum consecrato, exerceri potest. Haec in duas species dispescitur, in *ordinariam* et in *delegatam*. Ordinaria, quae cohaeret officio, profluit ex lege vel consuetudine, et munus proprium est, quocirca mandari alteri potest, nisi lex vetet, et vel universa mandari potest (Sac. Congr. Conc. *12 Sept. 1874)*, dummodo in officio suo alium non substituat, nisi forte substituat ad modicum tempus id est ad duas tresve hebdomadas. Cf. R. P. D. Ioseph. D'Annibale *Summula Theol. Mor.* P. I. p. 53. Diximus nisi lex vetet, ut hodie Parochis vetat iurisdictionem delegare ad confessiones sacramentales excipiendas. — Delegata ab eo mandatur qui ordinariam habet, et datur ab homine ac subdelegari nequit.

Ordinariam Episcopi potestatem nonnulli una generali regula comprehendunt, aientes posse Episcopos in sua dioecesi quidquid Summus Pontifex potest in tota Ecclesia, iis exceptis, quae eidem expresse reservata sunt. Ab eiusmodi tamen regula cavendum esse recte docet Benedictus XIV *de Syn. dioec.* L. ix cap. i; quandoquidem plura sunt, quae Romano Pontifici non sunt reservata et tamen vel natura sua, cum supremam exigunt potestatem, vel quod ab eo constituta sunt, cui superior est auctoritas, minime subiiciuntur Episcoporum iurisdictioni. Cf. cl. Ioseph. D'Annibale *Sum. Theol. Mor.* P. I, p. 69. Quare omissa eiusmodi regula, ordinariae iurisdictionis species distinguendae sunt, ac regulae de iis tradendae.

Iurisdictio ecclesiastica, sive ordinaria sive delegata, pro duplici respectu distingui debet, scilicet ratione *fori*, unde dividitur

in iurisdictionem *fori interni*, quae in confessione sacramentali, et in iurisdictionem *fori externi*, quae extra sacramentum exercetur. Tum etiam ratione modi, unde alia dicitur *voluntaria*, quae sine strepitu forensi in volentes tantum, alia *contentiosa* quae iudiciali processu forensique strepitu in quoscumque ac proinde etiam in invitos exercetur. Hac nemo potest uti in causa propria; illa potest, vel *indirecte*, ex. gr. si Episcopus in sua dioecesi dispenset ab aliquo ieiunio, ipse quoque potest ea dispensatione uti; vel *directe*, veluti si ex iusta causa hodie se ipsum dispenset a ieiunio vel ab horis canonicis. Reiffenst. h. t. n. 160. Et ipsa quoque Sac. Cong. Conc. censuit Episcopum, qui in aliquod reservatum incurrit, posse Confessarium a quo absolvatur deputare. Excipe si resistat natura rei de qua agitur aut lex, veluti seipsum a censuris absolvere, vel beneficium sibi conferre. Pertinent igitur ad potestatem Episcopi omnes eiusmodi species iurisdictionis.

Iamvero regulae communes quae ipsas moderantur, hae sunt:

1) Iurisdictio, quaecumque sit, exerceri nequit ab Episcopo, nisi in proprios subditos, scilicet in illos qui tales sunt vel domicilio vel *quasi* domicilio, vel ob aliquam actionem, quae praecipue consistit in delictis et contractibus intra dioecesim initis; in foro autem interno per occasionem etiam simplicis transitus. Quoad collationem Ordinum subditi constituuntur quadruplici ratione, scilicet vel *a*) ratione veri domicilii, nam quasi domicilium excluditur, vel *b*) ratione verae et minime fortuitae originis, vel *c*) ratione triennalis cum Episcopo cohabitationis et familiaritatis, vel *d*) ratione pacificae possessionis beneficii intra eius dioecesim.

2) Iurisdictio contentiosa exerceri extra proprium territorium non potest absque consensu superioris loci et litigantium. Cap. 2 de Const. in 6. Voluntaria autem potest, saltem valide, et, si publice non exercetur neque cum proprio dignitatis apparatu (quo pertinent ex. gr. omnes actus episcopales qui cum mitra et baculo fieri debent), etiam licite. Giraldi *Exp. Iuris Pont.* Part. 2 ad Cap. V. Sess. VI. Conc. Trid. Reiffenstuel tit. de off. et potest. iud. deleg. n. 9. Quocirca exerceri debet intra dioecesim propriam tum ratione Episcopi iusdi-

centis, tum ratione eius in quem iurisdictio ipsa exercetur. Uterque autem debet esse in dioecesi sive realiter, sive per fictionem iuris. Erit autem Episcopus intra dioecesim per fictionem iuris, quando impeditur exercere iurisdictionem suam in propria dioecesi, in quo casu ut ea utatur in alia, petere debet consensum Ordinarii loci ad quem confugit. ANTONELLI *de loc. legal.* L. 2, Cap. 15, n. 206. BENEDICTUS XIV *de Syn. dioec.* L. 1 et 5. Pariter ille in quem iurisdictio exercetur censetur praesens per fictionem iuris in dioecesi, cum indebita subtractione inde recessit, quo pertinent ex. gr. violatio legis residentiae quoad eos, qui habent beneficium residentiale, vel cum quis ligatus censura vel praecepto e dioecesi recedit. Censetur denique praesens per fictionem iuris qui a dioecesi per fraudem recedit ad legem aliquam eludendam. Haec tamen regula communiter restringitur ad duos casus a iure expressos, id est ad eludendam legem tridentinam quoad solemnitates matrimoniales, URBANUS VIII Const. *Exponi* 14 Aug. 1626; BENED. XIV Const. *Paucis* 19 Martii 1758; et ad evadendam legem reservationis alicuius peccati quoad confessionem sacramentalem. CLEMENS X Const. *Superna* 22 Maii 1670; SAC. CONGR. CONC. *16 Sept. 1649* apud BENED XIV *de Syn.* L. V, n. 8.

3) Tertia regula communis est ut Episcopus, ad iurisdictionem valide exercendam, ea potiatur actu seu vere et in se, seu saltem iuxta mentem et permissionem Ecclesiae. Hoc accidit tum in iis qui titulum habent coloratum una cum errore communi, id est totius populi, coniunctum (1), tum in iis qui, licet excommunicati aut suspensi sint, denunciati tamen non fuerint, exceptis notoriis clericorum percussoribus et notoriis haereticis. Unde sequitur, Vicarios quoque Episcoporum qui excommunicati aut suspensi denunciati sint, aut qui

---

(1) Titulus causam significat, ac dividitur in *verum*, *coloratum* et *putativum*. Verus dicitur, cui nihil deest ut ius de quo agitur transferre possit. Coloratus, cui specie tenus nihil deesse videtur, sed revera occulto vitio laborat adeoque nihil transfert. Putativus qui falso subesse creditur. Hinc siquis ab Ordinario paroeciam rite obtinuit, *verus*; si simoniace, *coloratus;* si nullimode obtinuit sed aliis falso persuasit sibi collatam fuisse, *putativus* titulus erit. Error autem communis est, si eo loco ubi aliquis iurisdictionem exercet ea praeditus esse publice existimetur, seu facti errore seu iuris, dummodo hic sit probabilis.

notorii sint clericorum percussores, privari ad tempus sua iurisdictione, BARBOSA *de off. et potest. Episc.* All. 54. n. 146, quandoquidem unum est Vicarii et Episcopi tribunal; licet non prohibeantur matrimoniis assistere, cum eiusmodi actus non sit iurisdictionis, BARBOSA *de off. et potest. Ep.* P. 2, all. 32, n. 119. Contra Vicarii Episcoporum qui sint notorii haeretici, privantur omnino sua iurisdictione. In priori casu seu in casu suspensae iurisdictionis in Episcopis, exercitium ipsius devolvitur ad Rom. Pontificem ; in casu vero posteriori, privationis iurisdictionis, iurisdictio Episcopi devolvitur ad Capitulum, quemadmodum accidit sede vacante. FAGNANUS in Cap. *Quia diversitatem* de conc. praeb. n. 24 et seq. Sequitur etiam, Episcopos, quorum excommunicatio et suspensio denunciata nominatim non est et qui sciunt se carere titulo verae iurisdictionis, licet habeant titulum coloratum cum errore populi coniunctum, valide quidem exercere iurisdictionem, si aliud non obstet, illicite tamen id facere, saltem si ultro se ingerant. SUAREZ *de censur.* Disp. 26 sect. 2. Adeoque si Episcopi praedictis censuris innodati ordines conferunt, irregularitatem incurrunt et subditi qui tales eos noverint notitia facti, possunt impune eorum iurisdictioni non parere. SUAREZ loc. cit.

4) Quarta regula communis est ut quidquid contrarium est Constitutionibus superiori auctoritate firmatis, et quidquid est reservatum superiori auctoritati, id episcopalem iurisdictionem regulariter excedat, salvis exceptionibus in iure probatis.

His praeiactis, ad singulas species ordinariae potestatis gradum facientes agemus, primo de potestate fori externi, deinde de potestate fori interni.

## ARTICULUS I.

### De Potestate Episcopi in foro externo.

Potestas, seu iurisdictio fori externi, salvis exceptionibus quas in regulis generalibus modo memoravimus, plenissima est in Episcopis, adeoque omnes eius partes complectitur, i. e. potestatem tum legiferam, tum iudicialem, tum coactivam quoad personas, tum administrativam quoad res. Distinctis paragraphis de his quatuor agemus.

## § I. — De potestate legifera.

Cum Episcopus Dioecesis suae princeps et pastor sit, imprimis quidquid est legiferae potestatis, id in eius iurisdictione continetur, adeoque competit Episcopo: 1) Leges ferre pro sua dioecesi in iis omnibus quae pertinent ad suum officium, quod est in divino cultu promovendo et conservando et in ovibus sibi creditis pascendis in ordine ad finem ecclesiasticum. Barbosa *de off. et potest. Ep. Comp.* P. 2, n. 49. Unde etiam sequitur eidem competere ius utcumque mutandi, sive abrogandi, sive dispensationibus relaxandi tum proprias, tum antecessorum leges, dummodo superioris auctoritate, ex. gr. Romani Pontificis, non fuerint communitae, aut iuramento proprio firmatae, secus si munitae fuerint iuramento antecessorum. Item sequitur eidem competere ius abrogandi particulares consuetudines suae dioecesis, si forte Ecclesiae bono officiant. Qua in re prudenter se gerere debet, praesertim si adsit praeiudicium tertii. Sac. Congr. Conc. *in Leopol.* 13 iulii 1763. Non potest autem universales consuetudines abrogare, quippe quae ad ius commune pertinent. Bened. XIV *de Sacr. Mis.* L. III. Insuper sequitur, eidem competere: 2) Ius particularia praecepta ferendi in personas sibi subditas, et denique 3) potestatem dispensandi a iure communi iis in casibus, in quibus ius ipsum commune id patitur, scilicet: *a*) si expresse eidem facultas dispensandi conceditur; *b*) si nulla facta mentione neque Episcopi, neque alterius cuiuspiam, simpliciter dicatur " dispensari posse „ Barbosa in Cap. 5 de elect. vel " nisi fuerit dispensatum „ vel " donec dispensetur „, exceptis dispensationibus matrimonialibus, Cf. cl. D'Annibale *Sum. Theol. Moral.* in Proleg. n. 231. vel si dispensandi sint ipsimet Ordinarii qua tales; *c*) si ita consuetudine sit introductum, et ex hoc capite Episcopi dispensant in legibus latis in Synodis Provincialibus, nempe in dioecesi quisque sua; *d*) quoties non est facilis recursus ad Rom. Pontificem et periculum grave est in mora; *e*) in dubiis, maxime in dubio an res egeat dispensatione, vel an adsit causa sufficiens ad dispensandum: quamobrem si postea apparuerit dispensationem Rom. Pont. revera fuisse necessariam, sufficit tamen ea quae ab Ordinario

data fuit, SUAREZ; LUGO; *f*) denique in casibus qui vel frequenter occurrunt et saepe dispensatione egent, vel in casibus levioribus seu qui sub levi obligant, aut fere quotidianis, ut in vigiliis, festis, horis canonicis, etc. Possunt extra ordinem dispensare a ieiuniis singulos ex legitima causa, universos ex gravissima et urgente necessitate et singulis vicibus dumtaxat, ex. gr. ad vitanda scandala. BENED. XIV. Const. *In suprema.*

Competunt Episcopo omnia quae ad rectum Dioecesis regimen pertinent, adeoque Vicarios suae iurisdictionis sive Generales pro tota dioecesi, sive Foraneos pro certa dioecesis parte creare: parochos, praevio concursu, iuris ordine servato, et rectores ecclesiarum instituere, qui quidem cum Vicarii Episcopi sint, poterunt ipsi vel per se vel per alium ea gerere quae sunt parochorum, dummodo eis nihil detrahant ex redditibus sive certis sive incertis, ex oblationibus, obventionibus, etc. Cf. BERARDI *I. E. U.* Tom. I, Diss. 4, Cap. 1; potest oeconomos, si id necessitas ferat, eisdem apponere; potest particulares causas sive negotia iis delegare, prout sibi melius visum fuerit, quos capaces duxerit esse; potest suos subditos ad ecclesiasticos ordines promovere, pias confraternitates instituere, nequit autem erigere duo sodalitia eiusdem Instituti in eodem oppido vel civitate.

Poterit operam exigere suorum clericorum in dioecesis bonum, in specie autem e Capitulo Cathedralis Ecclesiae duos canonicos assumere ad suum servitium. Poterit beneficia ecclesiastica conferre, salvis reservationibus et iuribus devolutionis, concursus praeventionisque (1), nec non iuribus alteri quaesitis; item nova beneficia erigere, abolere,

(1) Iure *Praeventionis* Summus Pontifex confert beneficia nondum vacantia, cum scilicet vacaverint. Iure *Concursus* confert beneficia, quae regulariter ab aliis conferri deberent, cum quibus proinde eo in casu veluti concurrit, ita ut qui prior fuerit in conferendo, praevaleat, et si dubium sit atque insuper neuter ex nominatis possessionem ceperit (nam in dubio melior erit conditio possidentis), pro dignitatis praerogativa Romanus Pontifex praevalebit. Iure *Devolutionis* R. Pontifex tum confert beneficium, cum Episcopus ei immediate subiectus collationem intra tempus a iure statutum conferre neglexit, vel beneficium indigno contulit. *Reservatio* denique ius speciale est, quo Summus Pontifex collationem aliquorum beneficiorum, quae regulariter ab aliis conferri debuissent, sibi privative vindicat sive ad vinculum unitatis fovendum ac retinendum, sive ad aliquos reprimendos abusus.

dividere, unire, exceptis exemptis et perpetuo reservatis, et salvis interim iuribus tertio quaesitis. Verum Episcopus non potest unire beneficia mensae suae, vel Capitulo cathedralis Ecclesiae, nec fabricae, nec sacristiae (SAC. CONG. CONC. *in Cornetana* 24 febr. 1872), idque ne in synodo quidem, neque potest beneficia parochialia unire monasteriis, dignitatibus etc., vel iis beneficiis, quae curam animarum non habent, eoque minus ea convertere in beneficia simplicia, nec libera beneficiis iuris patronatus, nisi aut patronus suo iuri renunciet aut conveniat alternis praesentare (LEO THESAUR. *For. eccl.* lib. II. 16 14 ex *Sac. Cong. Conc.*), aut nisi aliter alicui paroeciae provideri non possit, Conf. ZIPAEUS *De excess. prael.* Cons. 5; nec beneficia diversae dioecesis inter se (1). Heic vero notandum est, suppressiones, divisiones, uniones odiosas esse et considerari tamquam alienationes; unde sequitur eas, ut ratae sint, fieri non debere nisi ex magna et evidenti Ecclesiae necessitate vel utilitate, vocatis omnibus quorum interest, cumque consensu tum Capituli cathedralis Ecclesiae, nisi Episcopus tamquam Delegatus Sedis Apostolicae procedat, vel aliud consuetudine inductum sit, tum eorum quorum iura ex abolitione, divisione, unione forte laederentur. At vero si evidens necessitas urgeat, licet Episcopo his etiam et Capitulo invito, atque, in parochiis dividendis propter locorum distantiam, invito Parocho, providere necessitati. Haec vero quae de divisione et consensu Capituli diximus, observanda sunt etiam in dismembratione, quando scilicet aliqua bona seu redditus alicuius ecclesiae vel beneficii separantur alterique beneficio vel ecclesiae applicantur. — Poterit Episcopus indulgentias intra limites a iure positos impertiri, gratias ac privilegia quae non sint contra ius commune, aut contra Romani Pontificis reservationes elar-

(1) Praeter haec quae ratione *personae* reservata sunt, ratione *beneficii* reservantur Ecclesiae cathedrales; monasteria concistorialia quae 200 florenos valore excedunt; maiores dignitates cathedralium et primae Collegiatarum quae 10 florenos valore excedunt, Prioratus et aliae dignitates conventuales etc. Ratione vero *temporis* reservantur beneficia quae vacant (incipiendo a Ianuario) mensibus alternatim sumptis, si collator sit Episcopus et in dioecesi resideat, binis autem ex tribus quibusve quoad reliquos collatores, quae tamen reservatio cessat per id tempus quo Sedes Apostolica vacat., et alia de quibus Cf. FERRARIS V. *Beneficium.*

giri, pias preces (collectas vocant) missae sacrificio addere, aut etiam ieiunia indicere, veniamque praedicandi tribuere. Poterit authenticare reliquias. Qua quidem in re caveat Episcopus: 1) ne temere ac sine matura consideratione procedat. Hinc Tridentina Synodus sess. XXV decrevit ut Episcopi ad id negotii in consilium adhibeant theologos aliosque viros pios. Quod si aliqua gravior quaestio inciderit, controversiam non dirimat antequam Metropolitani et comprovincialium Episcoporum in Concilio Provinciali sententiam exquisierit; 2) deinde debet Episcopus advertere an reliquia quae sibi authenticanda exhibetur talis sit, qualem deceat publico cultui et venerationi proponi, sunt enim aliqua in quibus indecens esset sanctos venerari; 3) debet advertere an reliquia sit sancti canonizati vel beatificati, solus enim Romanus Pontifex potest approbare seu licentiam dare, ut publicae venerationi exponantur reliquiae sancti nondum canonizati vel beatificati; 4) debet advertere an sufficienter constet de identitate reliquiae, scilicet quod ea sit sancti et eius sancti cuius esse dicitur, ita ut prudenter operari censeatur, seu certitudine deducta ex solido fundamento non quidem prorsus convincente et infallibili, sed excludente dubium practicum de opposito, quamvis compossibile cum scrupulo, suspicione ac formidine veritatis. Bellarm. T. 2, lib. 2 *de SS. reliq.* Cap. 4. Inter praecipua huiusmodi fundamenta censetur traditio seu diuturna Ecclesiae veneratio, testimonium personarum piarum, quae sint fide dignae omnique exceptione superiores. Sufficit etiam unius testimonium, scriptura quae simul cum reliquiis reperiatur, miracula quae per ipsam fiant vel facta fuerint.

Denique poterit Episcopus ea omnia agere quae ad oves suas rite pascendas divinumque cultum tuendum pro temporis locorumque circumstantiis necessaria iudicabit.

## § II. — De potestate iudiciaria.

Quoad potestatem iudiciariam generalis regula est, ad Episcopum pertinere cognitionem ac definitionem in sua dioecesi omnium causarum ad forum ecclesiasticum spectantium, salvo iure appellationis ad Supe-

riorem. Haec tamen regula, licet generatim vera sit, suas tamen habet quoad singula membra exceptiones. Sane, sunt causae quae ab Episcopis nequeunt iudicari. Huiusmodi autem habentur: 1) causae maiores, cuiusmodi sunt causae fidei, de quibus scilicet dubium sit aliquod, quo proinde in casu Episcopi nequeunt rem definire, sed tantum in foro externo ea possunt indicere precario iudicio, quae submovendis scandalis necessaria sint. Zacharias, *Antifebr. vind.* diss. 5, cap. 1; Benedictus XIV *de Synod. Dioec.* L. 7, cap. 8. Tales etiam sunt causae difficiliores, ad quas scilicet recte dirimendas declaratio Principis necessaria est, et causae difficilioris executionis, quae nimirum absque vi et auctoritate Supremi in Ecclesia Principis expediri nequeunt. Causae denique graviores quaeque iurisdictionem in totam Ecclesiam quodammodo involvunt, ex. gr. canonizatio sanctorum. 2) Huc etiam pertinent causae Romano Pontifici reservatae, quaeque spectant ad potestatem mutandi et corrigendi Missale ac Breviarium, approbandi, reformandi, abolendi Ordines religiosos deque eorum causis iudicandi. 3) Tandem huc pertinent causae Episcopi propriae, Fagnanus in Cap. *Nosti* de elect., vel ad ecclesiam Episcopi seu potius ad eius mensam spectantes, quae tamen agi possunt coram eiusdem Vicario, adiuncto per ipsum Episcopum iudice, cui reus conventus confidat, si forte Vicarius eo quod unum cum Episcopo tribunal constituat, allegatus fuerit ut suspectus. Fagnanus l. c. Extra iudicium autem Episcopus non modo potest, verum etiam debet in rebus notoriis res ad suam mensam pertinentes tueri. Rectius etiam est, inquit Fagnanus in eod. Cap. *Nosti* de elect., ut Episcopus alteri deleget causas, quae ad suam Ecclesiam pertinent et non ad eius mensam, quia facile allegari potest ut suspectus.

Contra vero sunt causae quarum cognitio ita ad Episcopum pertinet, ut etiam ab eius decretis non liceat appellare in *suspensivo*, sed vel in *devolutivo* tantum, vel per recursum omnino extraiudicialem ad Romanum Pontificem. Huiusmodi autem causae generatim pertinent ad decreta edita in visitatione, ad ea decreta quae spectant ad cultum divinum, curam animarum, administrationem sacramentorum, correctionem et coercitionem morum et ad quaecumque Episcopus

extraiudicialiter decernat. Nominatim autem istae causae enumerantur a BENEDICTO XIV in CONST. *Ad militantis* diei 30 Martii 1742, cuius summa est appellationes cum inhibitione prohiberi: 1) in causis, quarum executio a Concilio Tridentino demandata est Ordinariis, appellatione remota; 2) a decretis circa cultum divinum et celebrationem missae; 3) a decretis circa ritus ecclesiasticos; 4) a decretis circa curam animarum et sacramentorum administrationem; 5) a deputatione vicariorum cum assignatione congruae in parochialibus unitis, etc.; 6) a visitatione parochialium sic unitarum etiam exemptarum et decretis quoad cultum divinum et curam animarum; 7) a provisionibus capiendis pro meliori ecclesiarum parochialium servitio et regimine; 8) a correctione parochorum et coadiutorum, aut vicariorum deputatione; 9) a translationibus beneficiorum et decretis pro ecclesiarum instauratione; 10) a provisionibus adversus curatos non residentes; 11) a denegatione, suspensione aut limitatione facultatis audiendi confessiones; 12) a distinctionibus et institutionibus parochiarum; 13) a deputatione oeconomi, indictione concursus et provisione parochiarum; 14) a decretis circa praedicationem verbi Dei vel publicas lectiones; 15) a visitatione et correctione omnium pertinentium ad curam animarum et sacramentorum administrationem; 16) a decretis et provisionibus ad monialium clausuram earumque regimen spirituale et temporale; 17) a visitatione dioecesis etiam quoad monasteria in quibus regularis observantia non vigeat et decretorum exsecutione. A decretis circa vitam et honestatem clericorum, etc.; 18) ab examine instituendorum et confirmandorum in beneficiis ecclesiasticis; 19) a denegatione promotionis ad ordines et a suspensione ob occultum crimen; 20) a praefictione termini pro punitione in casibus punitionis regularis sive intra sive extra claustra degentis; 21) a provisionibus et poenis contra concubinarios; 22) a privatione privilegii fori, etc.; 23) ab approbatione vel reiectione tituli quoad promovendos ad ordines; 24) a convocatione capituli; 25) ab institutione et divisione distributionum quotidianarum; 26) ab exsecutione piarum dispositionum; 27) a visitatione locorum piorum, collegiorum, confraternitatum, etc.; 28) a decretis super reddenda ratione administrationis bonorum fa-

bricae aut cuiusvis loci pii; 29) ab examine, remotione vel suspensione notariorum scribentium in causis ecclesiasticis; 30) ab erectione seminarii, praefictione taxae, unione beneficiorum, aliisque ad seminarii regimen pertinentibus; 31) a decretis super reddenda ratione administrationis gestae sede vacante; 32) a censuris earumque absolutionibus; 33) ab exsecutione eorum omnium, quorum exsecutio Ordinariis est demandata.

Quem autem iudiciorum ordinem, quam formam tenere Episcopi debeant, tum sacris canonibus, tum aliis decretis quorum canonibus ipsis facta fuit accessio, late est constitutum. Cum vero quae iura praescribunt quoad modum procedendi in causis criminalibus clericorum, quae frequentius agitari solent, summatim perstricta inveniantur in Tit. X, Cap. II et III Concilii Plenarii Baltimorensis, a S. Sede nuperrime recogniti, operae pretium est praecipua ex iis heic adnectere ut normam aliquam suppeditent ceteris locorum Ordinariis.

### De Modo procedendi Extraiudiciali.

Quando ad aures Episcopi pervenit aliquo in loco peccari vel praecepta clero imposita negligi, Episcopus inquirere tenetur, utrum abusus vel delictum quod ad eum defertur vere existat ac cuius naturae et gravitatis sit, ut in conscientia iudicare possit, utrum ulla omnino et quae remedia adhibere debeat. Inquisitio, quam instituet, erit aut generalis aut specialis: generalis, quando abusus vel delictum tantum sine delinquentis nomine ad Episcopi notitiam venit; specialis, quando una cum abusu vel delicto etiam nomen delinquentis ad eum delatum est. Episcopus hanc inquisitionem instituit vel ipse per se, vel per alium virum ecclesiasticum ab ipso deputatum. Si testes examinandi sunt, eos secreto et singillatim examinet. Ceterum vero curet, ut tum testium depositiones, tum informationes aliaeque huiusmodi probationes scripto tradantur, et in Curia serventur, ut si opus sit ad ulteriora procedere possit et ut auctoritati ecclesiasticae superioris gradus, in casu legitimi recursus totius rei rationem reddat.

Hac inquisitione peracta, Episcopus iudicat, utrum probationes, vel saltem indicia in aliquo pretio habenda sufficienter adsint, quae eum ad ulterius procedendum contra inquisitum adigant. Si ulterius procedere debet, et natura ac gravitas abusus vel delicti de quo inquiritur sinit, non statim ad processum iudicialem transeat, sed modo extraiudiciali media adhibeat praevenientia, quae praecipue sunt: Exercitia spiritualia,

Monitiones et Praeceptum. Secreto igitur inquisitum ad se arcessat; quae contra eum exstant accusationes ipsi pandat, quin tamen originem notitiae et deponentes eidem notos faciat; modo paternae correptionis (Matt. XVIII, 15-17) eum moneat, ut ad sensus meliores redeat. Si vero eum arcessere nolit, per epistolam vel per interpositam personam monitiones paternas ipsi mittat, sine ulla tamen comminatione poenae. Si inquisitus accedat et ad accusationem destruendam pervenerit, vel etiam si ab incepto desistere promittat et malum reparare, ac reapse satagat ut promissa exequatur, nihil ultra est agendum. At si non accedat, vel aliter monitiones paternas spernat, Episcopus monitiones canonicas adhibebit.

Omnino curet, ut monitiones canonicae servata forma legali adhibeantur. Numero igitur fiant tres, sex dierum spatio explendae, hoc est, biduo inter unam et alteram intercedente, et modo ut illarum executio ex aliquo actu pateat. Quod si monitiones in irritum cedant, Ordinarius iubet per curiam delinquenti analogum praeceptum intimari, ita ut in hoc explicetur, quod ipse vel facere vel vitare debeat, addita respectivae poenae ecclesiasticae comminatione, quam si praeceptum transgrediatur, incurret.

1. Actus iniunctionis praecepti signatur a partibus praesentibus, et a delinquente etiam, si velit. 2. Vicarius Generalis iusiurandum testibus imponere potest de secreto servando, si prudenter a rei natura, de qua agitur, id requiratur.

Quod si accusatus ne praeceptum quidem observet, relicta via extraiudiciali, tunc ad processum iudicialem deveniendum est.

## De Modo procedendi Iudiciali.

Processum iudicialem Episcopus instruere debet, vel ob inobservantiam praecepti, vel ob communes reatus, vel ob ecclesiasticarum legum transgressionem, eumque summarie et sine strepitu conficiat.

Processus ex officio instruitur, vel accepto supplici libello vel accusatione, vel nuncio quoquo modo ad Curiam perlato, et usque ad terminum perducitur eo consilio, ut omni studio ac prudentia veritas detegatur, ac tum de crimine, tum de reitate vel innocentia accusati causa eliquetur.

Instat igitur Procurator Fiscalis, ut processus instruatur; Episcopus autem dat ipsi mandatum causam agendi et processum promovendi.

Compilatio processus (seu processus informativus) committi potest probo ac perito viro ecclesiastico, cui assistat Actuarius, qui sit Cancellarius dioeceseos. Vir ita deputatus nominatur Auditor, vel etiam Actorum Redactor.

Si causa agatur de reatibus communibus, aut de legum ecclesiasticarum transgressione, fundamentum processus, i. e. ratio bene fundata cur

processus instituatur, erui potest iam ex facti expositione Episcopo vel Procuratori Fiscali data, quando factum ad ipsos primo delatum est. Quae expositio authenticis informationibus vel confessione extraiudiciali, vel testium depositionibus, etiam extraiudicialiter factis, ita confirmetur, ut appareat processum solido fundamento inniti et calumniam excludi. Transgressio vero praecepti ex ipso decreto et actu intimationis factae deducitur.

Ad admittendam vero rei culpabilitatem necessaria est probatio legalis, quae iis momentis constare debet, quibus veritas vere demonstrata elucescat, vel saltem moralis convictio inducatur, quocumque rationabili dubio oppositi remoto. Legalis probatio autem praecipue efficitur ex depositionibus testium. Ergo Iudex vel Auditor nunc testes citabit et examinabit (1). Si praeter iusiurandum de veritate dicenda, etiam iusiurandum de secreto servando a testibus requiritur, sciendum, eos hoc ulteriori iureiurando teneri usque ad legalem depositionum publicationem, non amplius.

Ubi id omne, quod ad veritatem factorum constituendam et culpam accusati probandam pertinet, absolutum fuerit, imputatus intimatione scripta ad examen vocatur. Cavendum est ne vocetur antequam omnia collecta fuerint, quae facti existentiam atque imputati culpam ostendant. In intimatione, nisi prudentia obstet, accusationes contra reum perlatae per extensum referuntur, ut ad responsionem se praeparare possit, et quidem in scriptis. Attamen, si ob accusationum qualitatem, vel alia de causa, haud expediat ut in intimatione exprimantur, in hac satis erit innuere ipsum ad examen vocari, ut in causa de qua contra eum fit inquisitio sese defendat.

Quod si ad examen accedere recuset, iterum fit intimatio, atque in ea congruum tempus peremptorium praefinitur, intra quod reus coram

(1) Personae quae examini subiiciendae sunt, separatim audiantur. Testes ad probationem, sive ad defensionem, si legalia impedimenta id non prohibeant, audiantur praestito iuramento de veritate dicenda, et si res postulet, etiam de secreto servando. Itaque antequam testificentur, cum de veritate tum de secreto iurent. Eo magis de officio fideliter adimplendo et de secreto, pro rei, de qua agitur, exigentia, servando omnes iuramento obstricti sint oportet, qui in instructione processus ex suo munere partem aliquam habeant. Testes qui in locis longe dissitis vel in aliena dioecesi degunt, mediante auctoritate ecclesiastica loci in quo manent, examinentur, in quem finem specimen factorum transmittetur: quae quidem auctoritas in responsione normas superius expositas observabit. Si indicentur testes, qui de factis vel circumstantiis ad meritum causae substantiale spectantibus interrogandi essent, nec examinari possint, vel quia non licet aut decet eos citare in iudicium, vel quia rogati adesse recusent necesse est id in actis commemorare, eorumque deficentia suppletur testimoniis aliorum, qui vel de relato vel aliter rem de qua quaeritur noverint.

tribunali se sistere debeat, eique significatur, si non pareat, contumacem esse iudicandum; quam intimationem, si haud probato legitimo impedimento transgrediatur, ut contumax de facto habebitur. Animadvertendum, quamvis contumacia argumentum reitatis maximum quidem suppeditet, quod confessioni comparatur, nihilominus reitatem contumacis non esse praesumendam, sed legaliter probandam, eodem modo ac si contumax in curia adesset. Verum si ad examen accedat, audiatur, et ubi inductiones alicuius valoris exhibeat, eae quantum fieri potest, accurate discutiantur. Dein accedendum est ad contestationem delicti et argumentorum quae prostant, ut inquisitus et culpabilis habeatur et in poenas canonicas incurrisse censeatur.

Itaque coram accusato legendae sunt testium depositiones, et conclusiones ex iis deductae. Inquisitus, ubi ex his noverit, quae in actis contra ipsum relata sunt, ad ea respondere potest, ac, si velit, utetur iure defensionis a se ipso in scriptis peragendae. Nomina autem testium durante processus confectione non prodantur, sed tantum publicato processu, ut possint exceptiones contra eos fieri. Potest etiam alios testes, praeter iam examinatos, producere, qui ab Auditore examinandi sunt. Responsa, exceptiones, etc. accusati scripto tradantur a Cancellario. Tota depositio ipsi legatur, ut ipse sua manu, quae reposuit, subscribat; deinde subscribent Iudex et Cancellarius.

Absoluto processu (informativo), Redactor Actorum summarium praecipuorum argumentorum quae ex ipso elucent, conficiat et Iudici tradat, qui illud Procuratori Fiscali quam primum transmittet.

Episcopus, instante Procuratore, diem pro causa in Curia proponenda designat. Qua die causa proponetur, inquisito fiet facultas defensionem suam per alium sacerdotem suo nomine in scriptis exhibendi. Reus igitur ipse comparere non tenetur, sed potest; debet autem Defensorem aut ipse sibi deputare, aut ab Episcopo ex officio designatum accipere, qui defensionem ante causae ipsius propositionem scripto exhibebit Procuratori Fiscali.

Defensione peracta, Procurator processum eiusque Summarium ad Episcopum mittit, qui, ubi in plenam causae cognitionem devenerit, diem constituet, in qua sententia dicenda sit.

Praestituta die, ab Episcopo vel Vicario Generali, praesente Procuratore Fiscali et Defensore, sententia pronunciatur, eiusque pars dispositiva Cancellario dictatur, expressa mentione facta, si damnationi sit locus, sanctionis canonicae quae contra imputatum applicatur.

Sententia reo intimetur (vel eius Defensori), qui potest ad auctoritatem superioris instantiae appellationem interponere (1).

---

(1) In appellatione observentur normae expressae in Constit. sa. me. Benedicti XIV *Ad militantis* diei 30 martii 1742 ac ceterae indictae a S. C. Episcoporum et RR. decreto diei 18 decembris 1835 et epistola circulari diei 1 aug.

In casibus dubiis diversisque in praxi difficultatibus Ordinarii Sacram hanc Congregationem consulant, ut contentiones ac nullitatem actorum devitent.

## § III. — De potestate coactiva.

Quoad potestatem coactivam Episcopus, generatim loquendo, ea omnia potest in ordine ad finem ecclesiasticum, quae in eius potestatis notione continentur. Hinc praeter crimina quaelibet quoad clericos, potest etiam inquirere et punire crimina quoad laicos, sed privative ea solum quae sunt ecclesiastica, ut haeresis, simonia etc. Potest iure praeventionis inquirere et punire crimina mixti fori, cuiusmodi sunt delicta venerea, usura etc. Potest inferre poenas delinquentibus non modo ecclesiasticas, verum etiam corporales, excepta sanguinis poena, invocata si opus fuerit potestate saeculari.

Nominatim vero indicere potest etiam adversus Parochos suspensionem *ex informata conscientia* ab ordinibus iam susceptis, causa criminis occulti minime indicata. Concilium Trident. Sess. XIV, Cap. I *de Reform.* Benedictus XIV Const. *Ad militantis* 3 martii 1742, § 23. Ut autem in eadem infligenda cum maiori qua potest cautela et securitate procedant Ordinarii catholicarum missionum, Sac. Congr. Prop. Fid. per Instr. die 20 octob. 1884 editam sequentia statuit:

1. Suspensio ex informata conscientia, non secus ac illa, quae per iudicialem sententiam infligitur, personam ecclesiasticam a suis ordinibus, seu gradibus, vel dignitatibus ecclesiasticis exercendis interdicit.

---

1851. Porro intra terminum decem dierum a notificatione sententiae interpositio appellationis fieri debet, quo elapso tempore sententiae executio locum habet. Appellatione vero interposita, continuo Curia ad auctoritatem ecclesiasticam superioris instantiae omnia acta causae in suis authographis, idest processum, eius summarium, defensionem ac sententiam mittere debet. Haec porro superioris instantiae auctoritas, appellatione cognita, appellanti iniungit, ut intra triginta dies defensorem deputet, qui ab ipsa probandus est. Eo termino peremptorio frustra elapso, censetur reus beneficio appellationis renuntiasse, quam propterea iudex gradus superioris peremptam declarat. In appellatione a sententia Curiae episcopalis ad metropolitanam, archiepiscopus in causa cognoscenda ac definienda eadem procedendi methodo utetur, quae superius indicatur.

2. In hoc praecipue ipsa differt a iudiciali suspensione, quod adhibetur tamquam extraordinarium remedium in poenam admissi criminis ; ideoque ad eiusdem impositionem non requiruntur nec formae iudiciales, nec canonicae admonitiones. Satis erit proinde, si Praelatus hanc poenam infligens, simplici utatur praecepto, quo declaret se suspensionem ab exercitio sacrorum officiorum, vel ecclesiasticorum munium indicere.

3. Huiusmodi praeceptum semper in scriptis intimandum est, die et mense designato; ideoque fieri debet vel ab ipso Ordinario, vel ab alia persona de expresso ipsius mandato. In eadem tamen intimatione exprimendum est, quod eiusmodi punitio irrogatur in vim Tridentini decreti Sess. XIV Cap. I *de Reform.* ex informata conscientia, vel ex causis ipsi Ordinario notis.

4. Debent insuper exprimi partes exercitii ordinis vel officii, ad quas extenditur suspensio ; quod si suspensus interdictus sit ab officio, cui alter in locum ipsius substituendus est, ut puta oeconomus in cura animarum, tunc substitutus mercedem percipiet ex fructibus beneficii in ea portione, quae iuxta prudens Ordinarii arbitrium taxabitur: at si suspensus in hac taxatione se gravatum senserit, moderationem provocare poterit apud curiam Archiepiscopalem, aut etiam apud Sedem Apostolicam.

5. Exprimi item debet tempus durationis eiusdem poenae. Abstineant tamen Ordinarii ab ipsa infligenda in perpetuum. Quod si ob graviores causas Ordinarius censuerit eam imponere non ad tempus determinatum, sed ad suum beneplacitum, tunc ipsa habetur pro temporanea, ideoque cessabit cum iurisdictione Ordinarii suspensionem infligentis.

6. Suspensioni ex informata conscientia iustam ac legitimam causam praebet crimen, seu culpa a suspenso commissa. Haec autem debet esse occulta, et ita gravis, ut talem promereatur punitionem.

7. Ad hoc autem ut sit occulta requiritur, ut neque in iudicium, neque in rumores vulgi deducta sit, neque insuper eiusmodi numero et qualitati personarum cognita sit, unde delictum censeri debeat notorium.

8. Verum tenet etiam suspensio, si ex pluribus delictis aliquod fuerit notum in vulgus; aut si crimen, quod ante suspensionem fuerat occultum, deinceps post ipsam fuerit ab aliis evulgatum.

9. Prudenti arbitrio Praelatorum relinquitur suspensionis causam, seu ipsam culpam, delinquenti aut patefacere, aut reticére. Partes alioquin pastoralis sollicitudinis et charitatis eorumdem erunt, ut si istiusmodi poenam suspenso manifestare censuerint, ipsa ex paternis, quas interponent, monitionibus, nedum ad expiationem culpae, verum etiam ad emendationem delinquentis, et ad occasionem peccandi eliminandam inserviat.

10. Meminerint vero Praesules, quod si contra decretum, quo irrogata fuit suspensio, promoveatur recursus ad Apostolicam Sedem, tunc apud ipsam comprobari debet culpa, quae eidem praebuit occasionem. Consultum idcirco erit, ut antequam haec poena infligatur, probationes illius, quantumvis extraiudicialiter et secreto colligantur, ita ut eo ipso, quod cum omni certitudine culpabilitatis in punitione inferenda proceditur, si deinceps causa examinanda est apud Apostolicam Sedem, probationes criminis in eas difficultates haud impingant, quae ut plurimum occurrunt in istiusmodi iudiciis.

11. A decreto suspensionis ex informata conscientia non datur appellatio ad tribunal superioris ordinis. Postquam idcirco Clericus intimationem suspensionis habuerit, si nihilominus appellationem interponere, eiusque obtentu in altari ministrare, seu quovis modo suum ordinem solemniter exercere praesumat, statim incidit in irregularitatem.

12. Semper tamen patet aditus ad Apostolicam Sedem; et in casu quo Clericus absque sufficienti ac rationabili causa se hac poena multatum reputet, recurrere poterit ad Summum Pontificem. Interim tamen in vigore permanet decretum suspensionis usque dum ab ipso Pontifice, vel a S. Congregatione, quae de recursu iudicare debet, non fuerit rescissum aut etiam moderatum.

13. Ceterum cum istiusmodi poena sit remedium omnino extraordinarium, quod praesertim ad expiationem criminum absque formis iudiciariis adhibetur; prae oculis habeant Praelati id quod sapien-

tissime admonet Summus Pontifex Benedictus XIV in suo tractatu *de Synodo Dioecesana* Libro XII Cap. VIII, n. 6, quod nimirum reprehensibilis foret Episcopus, si in sua Synodo declararet, se deinceps ex privata tantum scientia, cum poena suspensionis a divinis, animadversurum in Clericos, quos graviter deliquisse compererit, quamvis eorum delictum non possit in foro externo concludenter probari, aut illud non expediat in aliorum notitiam deducere.

## § IV. — De potestate administrativa.

Penes Episcopum est cura et quasi tutela bonorum ecclesiasticorum. Hinc debet ipse pro legum civilium diversitate modum determinare quoad tutiorem conservationem et transmissionem ad successores bonorum ecclesiasticorum, statutumque modum ad praxim deducere.

Episcoporum officium est, quando Ecclesiae suae possessionem ingrediuntur, accuratum inventarium ita conficere bonorum Ecclesiae, ut ea secernantur a bonis Episcoporum propriis. Expediens etiam erit si procuratorem unum (vel plures) constituat, cuius erit domus episcopalis in temporalibus administrationem habere ex ipsius Episcopi sententia et arbitrio, curam gerere reddituum et bonorum ad ipsum pertinentium, eidemque statis temporibus omnium sibi commissorum districtam reddere rationem, ut non modo illa dissipari non sinat, sed testis sit rectae administrationis et dispensationis. Quae quidem eo spectant, ut non solum bonorum ecclesiasticorum administrationi consulatur, verum etiam ut studiosius Episcopi spiritualibus officiis, quae episcopalis muneris propria sunt, toto animo vacent.

Ceterum in administratione gerenda Praesules servare debent ius commune circa ea quae fieri debent cum consilio vel cum consensu Capituli seu Consultorum, qui loco Capituli sunt, potissimum quoad venditiones et hypothecas de quibus mox loquemur. Neque Episcopis, eoque minus Parochis aut aliis viris ecclesiasticis fas est, mensas argentarias tenere. Quoad administrationem in singulis missionibus, libros rationum, inscriptis titulis activis aeris missionis et operum

piorum, nec non libros dati et accepti earum Rectores accurate servent. Hi autem libri examinentur et probentur a viris ab Episcopo designatis, et prospectus rationum, ab iisdem viris atque a Rectore obsignatus, apud curiam asservetur. Episcopus vel viri ab Episcopo designati exigant quotannis administrationis rationem a Rectoribus missionum. Omnino prohibendi sacerdotes ne nomine suae congregationis ecclesiam suam aere alieno gravent sine expressa et in scriptis exarata licentia Ordinarii, idque ubi commiserint, pro rei gravitate, servatis servandis, ab Episcopo puniantur. Moneat autem Episcopus sacerdotes ne maioris momenti debita contrahant nomine etiam proprio, ac efficaciter provideat, ne ecclesiae aere alieno obstringantur et ut securitati consulatur, si forte sacerdotes dent aliquid mutui suis ecclesiis. Denique praecipiant Episcopi ut quoties sacerdos possessionem suscipit alicuius missionis, inventarium redigatur bonorum missionis et ad curiam episcopalem mittatur, ut missionis bona numquam misceri cum Rectoris bonis contingat.

Ad bona vero locorum et operum piorum administranda efficiat Episcopus ut eligantur probi, prudentes ac industrii viri, qui administrationem non ingrediantur, nisi prius iurent se munus fideliter administraturos atque in fine anni rationem reddituros. Clement. *Quia contingit* de relig. domib. § *Ut autem.* Sciat insuper pecuniarum summas quascumque mutuo dare, vel illis ad proprium commodum uti, etiamsi aliquandiu sint otiosae, administratoribus piorum locorum vetitum esse in Cap. *Cum laicis* de rel. Eccl. non alien. Quae vero pecunia non otiosa relinquenda est sed occupanda, ea quam tutissime deponatur deturque opera ut emendis bonis stabilibus, certis censibus aliisque modis occupetur. S. Pius V. Const. *Cum primum.* Denique caveat Episcopus ne Administratores locorum piorum bona et redditus ipsorum in alios usus praeter eos qui a testatoribus vel fundatoribus fuerunt praescripti convertant, sub poenis a sacris canonibus et Conc. Trid. taxatis, Sess. XXII, Cap. XI, de *Reform.;* neque conniveat nimis in sumptibus quos minus necessarios noverit.

Quoad alienationes quae vocantur bonorum ecclesiasticorum, quae quidem materia quotidiani est usus, a proposito alienum non

erit pauca hic inserere. Et primo quidem in hac materia ecclesiis admodum favorabili, ecclesiae nomine intelliguntur loca quaecumque pia ad Dei cultum vel salutem animarum, vel aegrorum aut pauperum solatium instituta. Ad haec: alienationis prohibitae nomine venit hac in re quicumque contractus, quo res locorum piorum utcumque distrahantur, sive id fiat per donationem, venditionem, permutationem, constitutionem pignoris, hypothecae, ususfructus, usus, aut alterius servitutis, transactionem, cessationem litis, compromissum, unionem cum alia ecclesia, concessionem in feudum, emphyteusim, locationem *ultra triennium*, et quamcumque aliam pactionem, sive dominium directum, sive utile tantum transferatur. Absque beneplacito apostolico, quidquid in contrarium veteres Doctores senserint, non amplius locari vel vendi possunt res *antiquitus* alienari aut in feudum vel emphyteusim dari solitae, nec vendi vel locari redditus ecclesiasticae pensionis, nec ad tempus quidem, *repraesentata pecunia*, seu recepto simul et semel pretio. Sac. Congr. Epp. et Reg. an. 1840.

Iamvero vi Extravagantis *Ambitiosae*, quae hodie post Constitutionem *Apostolicae Sedis* ubique locorum observanda est, vetantur alienationes rerum et bonorum ecclesiasticorum. Et primo prohibentur alienari res immobiles seu solo cohaerentes, ut fundi, praedia, domus, etc. quibus accensentur iura incorporalia iurisdictionis, servitutum, potestas piscandi, pascendi, lignandi, etc., census item annui, si ministrorum sustentationi, vel fabricae conservationi in perpetuum sunt destinati. Excipiuntur tamen res immobiles perexigui momenti, et ecclesiae propter impensas faciendas absolute inutiles, etiam noxiae aut quae plus incommodi quam commodi afferunt, ex. gr. domus ruinosae. Secundo alienari vetantur res mobiles pretiosae, quae servando servari possint, ut thesauri ecclesiae propter intrinsecum pretium aut antiquitatem aestimabiles, bibliothecae, etc.

Omnia autem praedicta alienari possunt, si duo concurrant, causa sufficiens, et debitae solemnitates. Causa triplex est, necessitatis vel utilitatis, vel pietatis; ex. gr. ad solvenda debita, ad maiores proventus procurandos, ad redimendos captivos etc.

Solemnitates sunt: 1) Consensus praevius Capituli collegialiter

congregati, si Episcopus alienet quod ad ecclesiam cathedralem, imo etiam ad mensam suam episcopalem pertinet. Si Praelatus res ecclesiae collegiatae aut conventualis distrahat, necessarius est consensus illius Collegii aut Conventus. 2) Auctoritas Superioris, scilicet Romani Pontificis, ita enim decretum est a Gregorio X Cap. *Consultissimo* 2. de reb. eccl. non alienand. in 6. et a Paulo II in cit. Extrav. *Ambitiosae* (1). Excipiuntur in hac Const. locatio ad triennium et alie-

---

(1) In Instructione Sac. Congr. Fid. Prop. diei 30 Iulii 1867 pro alienatione bonorum ecclesiasticorum sequentia decreta sunt.

1. In venditione bonorum ecclesiasticorum, praemittatur eorumdem aestimatio a probis peritis scripto facienda; audiantur omnes interesse habentes; constet de evidenti Ecclesiae necessitate vel utilitate: vendantur favore maioris oblatoris et non minori pretio quam quod a praedictis peritis fuerit aestimatum; pretium ab emptore integre solvatur in actu stipulationis, et collocetur in frugifero, tuto ac licito investimento; quod si non erit in promptu, deponatur pretium in aliqua capsa publica, vel apud aliquam personam spectatae probitatis et idoneitatis, recepta tamen cautione scripto exarata, penes ipsum Patriarcham vel Episcopum ecclesiae, ad quam pertinent bona vendita, accuratissime custodienda.

2. In permutationibus praemittatur aestimatio fundorum a probis peritis scripto facienda; audiantur omnes interesse habentes; constet de evidenti Ecclesiae utilitate; et in contractus stipulatione expresse reservetur hinc inde regressus ad primaeva iura in casu evictionis. Quod si valor fundi ecclesiastici superet valorem fundi qui ab ecclesia in permutationem recipitur, ea pecuniae vis quae ad peraequationem contractus est necessaria, ecclesiae persolvatur in actu stipulationis, et collocetur in honesto, tuto ac licito investimento; atque interim deponatur uti supra in capsa publica, vel apud personam spectatae probitatis atque idoneitatis.

3. In contractibus emphyteuticis ineundis praemittatur aestimatio peritorum; audiantur omnes interesse habentes; constet de evidenti Ecclesiae utilitate; canon ab emphyteuta persolvendus non sit minor, quam qui a peritis statutus fuerit; stipulatio scripto consignetur cui descriptio fundi ac topographica eiusdem tabula adiiciatur; praestet emphyteuta hypothecariam inscriptionem super alio idoneo suo fundo, aut saltem hoc deficiente cautionem idonearum personarum pro securitate canonum trium annorum; atque in ipsa stipulatione obligationem emittat pro se suisque heredibus ac successoribus valituram, numquam utendi qualibet praesenti vel futura lege seu privilegio affrancationis canonis, et melioramenta omnia solo cedendi.

4. Si agatur de Ecclesiae bonis oppignorandis, vel de aere alieno contrahendo, necesse est, ut prius audiantur omnes interesse habentes, et constet de vera et gravi Ecclesiae necessitate; quae si vere intercedat, cavendum est, ut debitum illud, cum primum fieri poterit, ecclesia ipsa dimittat, eaque de causa imponatur eidem singulis in casibus obligatio contractum debitum ex-

nationes pro quibus facultates habent Ordinarii vi Canonis *Terrulas* ita se habentis: " Terrulas aut vineolas exiguas et Ecclesiae minus utiles, aut longe positas, parvas, Episcopus sine consilio fratrum, si necessitas fuerit, distrahendi habeat potestatem ". Notandum autem est quod facultates istae, quas Ordinarii habent vi Canonis *Terrulas*, nequeunt exerceri nisi cum valor fundi modicus sit, seu infra 25 scutata aurea de camera, quae aequivalent libellis italicis 235: nisi tamen loci consuetudo induxerit ut dictus valor etiam modicus habeatur quando scutata 50 monetae romanae non excedat. Concurrere etiam debet iusta causa Ordinariorum iudicio comprobata. Cf. PETRA *Comm. in Const. Ap.* T. V, Sect. 2, n. 39. Non possunt autem Vicarii Capitulares iis facultatibus uti circa bona mensae episcopalis vacantis et vacantium ecclesiarum et beneficiorum. Neque itidem Ordinarii possunt vi citati canonis concedere in emphyteusim perpetuam fundos valorem 25 aureorum excedentes. SAC. CONG. EPP. et REG. in Instr. data an. 1760. Pretium divenditarum rerum vi supradicti canonis, debet favore Ecclesiae occupari, hoc est, ut vulgo loquimur, investiri, prout caverit is qui alienationem permisit, et si is nil caverit, collocandum erit more boni patris familias. Non licet autem eo praedia meliorare, ex. gr. ex prato olivetum facere, meliorationes enim accessiones sunt et

---

tinguendi annuis ratis ab ipso Episcopo praefiniendis; ad quem effectum determinati aliqui ecclesiae eiusdem redditus erunt assignandi, ac singulis vicibus deponendi in capsa publica, vel penes honestam atque idoneam personam, ut suo tempore investiri possint.

5. Cum vero Ecclesiae pecuniam investiri contingat, duo imprimis diligentissime curanda erunt: primum ut a contractibus ineundis longe procul sit quaevis usuraria labes, secundo ut Ecclesiae indemnitati cautum sit: ideoque non collocetur eiusdem pecunia nisi apud honestas et idoneas personas , quae praestent hypotecariam inscriptionem, vel saltem idoneam cautionem; omnesque huiusmodi contractus publicis tabulis pro recepto regionum more consignentur.

6. Denique in locationibus bonorum ecclesiasticorum cavendum est, ut locationes praedictae fiant iusto pretio, atque ut annuae responsionis solutio non fiat anticipate in praeiudicium successorum. Non licebit autem ecclesiastica bona locare ultra triennium; poterit autem Ordinarius, si specialem ab Apostolica Sede super alienatione bonorum ecclesiasticorum facultatem obtinuerit, permittere ut locationes praedictae fiant etiam ultra praedictum tempus, dummodo non excedat novennium.

facile depereunt. Licet vero nova aedificia construere, vel antiqua reponere, vel reparare. Census autem redimere, regulariter non licet. Insuper limitationem patitur dispositio eiusdem canonis in eo quod illius vi non potest alienari pars modica magni praedii Ecclesiae. Porro contractus initi cum reservatione Apostolici beneplaciti, sunt generatim validi, si tamen non sit tradita possessio.

Denique quoad locationes notandum est quod cum vetitum sit in locationibus triennalibus pactum adiicere ut renovatae per subsequens triennium censeantur, nisi a loco pio in exitu primi triennii conductori denuncietur cessatio; ubi nihilominus hoc pactum fuisset adiectum absque beneplacito apostolico, suam vim haberet locatio pro primo triennio, a iure enim inhibetur tantum pactum renovationis. Garcia *de Benef.* P. 2, Cap. 1. Attamen nec valeret locatio pro primo triennio, quando mente contrahentium locatio inita fuisset ad plura triennia, puta ad sexennium, tamquam unicus contractus, tum enim ea non haberetur tamquam constans distinctis locationibus triennalibus, sed ut unus actus individuus. Duplex vero ad id internoscendum suppetit norma; prima quando pro omnibus annis conventa fuit unica pensio, altera quando absque ulla interposita renovationis lege, subsequens triennium intelligitur incipere a die primae locationis finitae. Tandem locatio fieri nequit absque beneplacito Apostolico anticipatis solutionibus in detrimentum successorum. Et si contingat ut locati boni possessor sequestratione fructuum ibi adhuc pendentium gravetur, conductor nimis tempestivae solutionis damna experiatur necesse est, sive agatur de oneribus beneficii implendis, sive de aliis beneficiariis obligationibus. Conc. Trid. Sess. XXV. Cap. XI, *de Ref.*

Si alienationes absque iusta causa fuerint factae, nullius sunt roboris. Si ex iusta causa, sed solemnitatibus praetermissis, valent in foro conscientiae, in externo claudicant prout contractus qui cum minoribus ineuntur. Quod si absque iusta causa et solemniis iuris alienatio vetita in Extrav. *Ambitiosae* fiat, contrahentes excommunicationem, nulli tamen reservatam, incurrunt ex Const. *Apostolicae Sedis.* Attamen cum in citata Extravaganti non omnium ecclesiarum rerum interdicatur venditio, sed immobilium dumtaxat, et ea solum venditio, qua dominium

transfertur et hypothecae et locationes ultra triennium, consequitur memoratae censurae obnoxios non fieri, qui ex. gr. vel aedes destruunt, vel grandiores arbores caedunt, vel aliquid furantur. S. Univ. Inq. 9 Martii 1870. Neque omnes alienantes eidem excommunicationi subiacent, sed ii solum quibus administratio earum rerum credita est, neque omnes qui eas recipiunt, sed recipere *praesumentes*, non vero consentientes, consulentes, faventes, adeoque nec delegatus Apostolicus qui decretum vel auctoritatem interponit in detrimentum Ecclesiae. Nec denique ii qui quaesita subinde alienant aliis, non enim administratores sunt. Excommunicationem vero incurrunt cum alienatio perfecta fuerit ultro citroque, adeoque si alienatio inita fuerit sub conditione suspensiva, ea pendente non incurritur. Cf. R. P. D. D'Annibale *Summ. Theol. Moral.* l. 2, pag. 540.

## ARTICULUS II.

### De potestate Episcopi in foro interno.

De hac potestate notabimus ad Episcopum pertinere: 1) approbationem ad sacramentales confessiones intra suam dioecesim, examine instituto vel secus, prout melius iudicaverit, et quidem adhibendo limitationes quas opportunas duxerit, cum facultate revocandi ad examen qui approbati fuerunt, dummodo nova causa intercedat, si approbati fuerint a semetipso, sed etiam sine nova causa, si a praedecessoribus. Benedet. XIV Notif. 86. 2) Reservationem casuum, id est absolutionis a certis aliquot gravioribus criminibus opere externo consummatis, sive extra synodum, sive intra, quod rectius est, servatis tamen aequi finibus, ita ut reservet pauca, in quibus iusta causa intercedat ex. gr. proclivitas in populo ad ea perpetranda. Caveat tamen ne casus illos reservet, quibus adnexa est excommunicatio maior a iure imposita, nisi forte propter frequens scandalum aut aliam causam necessariam. Bened. XIV *de Synodo dioec.* L. v, Cap. 4, n. 4; nec quidquam praecipiat quod periculum inferat violandi sigillum confessionis, ex. gr. ut sibi in genere manifestetur

quaenam graviora peccata in aliquo certo loco frequentius committantur. Bened. XIV l. c. n. 3. 3). Pertinet ad Episcopum dispensare in irregularitatibus omnibus et suspensionibus ex occulto delicto provenientibus, excepta ea quae oritur ex homicidio voluntario et exceptis aliis deductis ad forum contentiosum; et in quibuscumque casibus occultis, etiam Sedi Apostolicae reservatis, delinquentes quoscumque sibi subditos in dioecesi per se ipsos, aut vicarium ad id specialiter deputandum, in foro conscientiae gratis absolvere. Haec vero potestas quam Tridentinum Concilium concedit iis qui episcopali iurisdictione potiuntur, exulat in locis in quibus Concilium ipsum numquam fuit receptum, siquidem onerum et favorum par est ratio. Non item ubi prius receptum, postea repudiatum est. De Lugo *de Fide* disp. 23, n.54. Cf. R. P. D. D'Annibale *Summ. Theol. Mor.* Vol. 2, pag. 255. Si quaeratur an Episcopi vi Capitis *Liceat* absolvere possint a casibus occultis S. Sedi reservatis post Concilium Trid., responsio exigenda est ad Constitutionem *Apostolicae Sedis* a Pio IX 12 oct. 1869 editam, quae sic habet: *Firmam tamen esse volumus absolvendi facultatem a Trid. Synodo Episcopis concessam Sess. 24, Cap. 6* De Reform. *in quibuscumque censuris Apostolicae Sedi hac nostra Constitutione reservatis, iis tantum exceptis, quas eidem Apostolicae Sedi speciali modo reservatas declaravimus.* Unde patet, posse Episcopos absolvere a casibus occultis S. Sedi reservatis post Conc. Trid., exceptis iis, qui speciali modo Apostolicae Sedi reservati sunt per eamdem Constitutionem, nec non duobus aliis, qui sunt: 1° Interdictum contra Universitates, Collegia et Capitula ab ordinationibus Pontificis pro tempore existentis ad futurum Concilium oecumenicum appellantia; 2° Casus personae falso denuntiantis sacerdotem de crimine sollicitationis in sacramento poenitentiae.

## ARTICULUS III.

### De potestate Episcopi delegata.

Praeter ordinariam potestatem habent Episcopi potestatem delegatam, cuius limites ex apostolicis litteris, quibus ipsa conceditur,

dimetiendi sunt. Ad hanc potestatem delegatam pertinent in primis facultates Formularum, seu facultates sive ordinariae, sive extraordinariae, quae ipsis a Sac. Congr. Fid. Prop. concedi solent, in quarum usu servandae sunt regulae, quas ipsa delegatae iurisdictionis natura postulat aut permittit, dummodo non satis constet, aliam esse mentem delegantis i. e. Apostolicae Sedis et Sacrae Congregationis a qua facultas immediate procedit. Quoad has notasse sufficiat, eas cessare elapso tempore ad quod concessae sunt. Ad dubium tamen Vicarii Apostolici Tongkini occidentalis num post elapsum tempus, ad quod conceduntur facultates (Formularum), etiam valeant casu quo sine sua culpa earum prorogatio dilata fuerit, Sacra Congr. Fid. Prop. die 16 Ian. 1797 respondit, valere usque ad novae prorogationis impetrationem. Hoc tamen responsum non suffragatur Episcopo, qui omiserit prorogationem tempestive postulare. — Cessant etiam facultates concessae ad certum casuum numerum, numero illo exhausto, tempore licet nondum elapso, aut elapso tempore, numero licet nondum exhausto. Sac. Congr. Fid. Prop. 10 Aug. 1841. Cessant quoque (cum ex mente S. Sedis certo sint personales), vacante per mortem Episcopi sede episcopali, i. e. non transeunt ad successorem ne pro tempore quidem per quod aut pro numero ad quem praedecessor, si superstes foret, eis adhuc uti posset: imo ex mente S. Sedis cessant quocumque modo Episcopus officium suum amiserit. Sede autem per mortem Episcopi vacante, attendenda sunt quae infra dicemus in Cap. IV. Notandum vero per mortem Pontificis eas facultates non cessare.

Ad haec: facultates istae gratis sunt exercendae, et absque speciali indulto subdelegari non possunt.

Quando vero in Formula additur Episcopum facultatibus uti non posse *extra fines suae dioeceseos*, significatur subditum quidem esse debere in dioecesi, cum eius favore Episcopus utitur facultate sibi concessa, non vero Episcopum. S. Univ. Inq. 2 Maii 1877 (1).

---

(1) Igitur vi istius clausulae personae, quarum favori facultates exerceri possunt, in dioecesi Episcopi qui facultate instructus est, vel sacerdotis cui ea fuit delegata, domicilium vel quasi domicilium habere debent. Vagorum etiam favori exer-

Sed caput potissimum in quo delegata Episcopi potestas se exserit illud est, quod ad exemptos et praesertim ad religiosos viros se refert, de quo paulo fusius disserendum est. Porro quamvis legibus Episcopi, qui in sua dioecesi generalis pastor est, subsint quotquot illius dioecesim incolunt, cuiuscumque sint status et conditionis, per leges tamen canonicas aliqua capitula et regulares ab Episcoporum iurisdictione exempti sunt. Haec autem exemptio, dum regulares liberat a subiectione quoad Ordinarium, eos reservat iurisdictioni immediatae ac privativae Sedis Apostolicae. Bonif. VIII. Const. *Sacer Ordo vester*, 16 Ian. 1288. Quamobrem nefas est regularibus semet subiicere Ordinario in iis, in quibus exempti sunt.

Enimvero ut monasteria hoc exemptionis privilegio uti possint, religiosorum numerus in monasterio degentium requiritur a iure statutus. Quare hoc privilegio non fruuntur monasteria, quae erecta sunt per Italiam et insulas adiacentes ante Const. Urbani VIII diei 21

---

ceri possunt. Sunt haec probe attendenda a missionariis, quibus facultates communicantur, ne in tribunali poenitentiae iis utantur erga peregrinos ad ipsos accedentes. Notandum tamen est quod ille, in cuius favorem facultas aliqua exercetur, debet existere in dioecesi facultatem habentis eo momento quo ipsi ea impertitur, non vero eo momento quo ipse data sibi facultate utitur. S. Univ. Inq. Fer. IV, 22 nov. 1865 ad 2. et 3. Ab hac regula nonnulli excipiunt facultatem retinendi ac legendi libros prohibitos: his tamen adhaerendum non putamus, tum quia facultates personales sunt, ideoque personam quocumque comitantur, tum quia, ut diximus, requiritur tantum ut is, in cuius favorem facultas exercetur in dioecesi sit eo momento quo datur, non vero eo momento quo data facultate utitur. Libros autem prohibitos ab Episcopo non suo, in huius dioecesi tenere et legere prohibetur. Ceterum clausula haec: *nec iis uti possit* etc., non est subaudienda in facultatibus quae Episcopis a S. Sede conferuntur, nisi fuerit expressa, vel aliter constet de mente Summi Pontificis, vel nisi subiecta materia eam requirat, subaudienda vero est in facultate dispensandi super impedimento mixtae religionis. Iamvero ex dictis consequitur: 1) Ordinandos qui instituuntur in aliquo seminario dioecesis non suae, ibique de consensu suorum Ordinariorum ad ordines promoventur, dispensari non posse neque in temporibus ordinationum, neque in irregularitate, neque in aetate etc.; oportet igitur ut in propria dioecesi ordinentur ibique a proprio Episcopo dispensentur, aut ut alteruter Episcopus speciale ad hunc effectum indultum habeat a S. Sede. 2) Episcopum vi iurisdictionis ordinariae in interstitiis, vel in votis non reservatis, vel in abstinentia, vel irregularitate in casibus a iure ipsi concessis, dispensantem, posse sua uti potestate erga subditos suos, quin vel ipse vel ii in dioecesi sua actu existant.

iunii 1625, quae actu non habent sex regulares probatae vitae, quorum regularium saltem quatuor sacerdotali charactere insigniti et in aetate 40 annorum constituti sunt. Si vero sermo sit de monasteriis post tempus illud erectis, necesse est ut habeant ex Const. Innocentii X duodecim regulares, quorum saltem octo sacerdotes existant.

Animadvertendum tamen est 1) mentem S. Sedis in subiiciendis Ordinario parvis regularium virorum conventibus, non eo spectare ut Ordinarius cum iis agat perinde ac si essent sacerdotes saeculares; sed omnino *ut in parvis regularium virorum conventibus pie et religiose vivatur* (quae verba sunt Decr. Innocentii X). Idcirco eos *omnimodae iurisdictioni Ordinarii loci, tamquam super hoc a Sede Apostolica delegati, plane in omnibus subiecit ac subditos esse declaravit.* Itaque eumdem plane finem habet regularium exemptio ab Ordinariis ac eorumdem subiectio, custodiam nempe disciplinae regularis. Animadvertendum 2) quoad conditionem certi numeri religiosorum, exceptas esse parvas domos in locis missionum, quas ab Ordinariis exemptas esse declaravit Constitutio *Romanos Pontifices* edita a Leone PP. XIII, praeterquam in casibus a iure nominatim expressis et generatim in iis quae concernunt curam animarum et sacramentorum administrationem. Quinam vero sint casus in quibus ex iure exempti, Episcoporum iurisdictioni subiiciantur, et quinam ii in quibus ab eodem sunt immunes, quadruplex docebit appendix heic subiecta.

## APPENDIX I.

### *Quae Concilium Tridentinum Episcopis permittat in exemptos tamquam Ap. Sedis delegatis.*

1. Possunt compellere Abbates qui negligunt instituere lectionem sacrae scripturae in monasteriis, ubi commode fieri potest. Cap. I Sess. V *de Reform.*

2. Metropolitani possunt compellere Abbates monasteriorum nullius dioecesis in eorum provinciis non curantes ut praedicetur in ecclesiis parochialibus, quae ab istis monasteriis dependent. Cap. II eiusd. Sess. § *Si quae.*

3. Item Episcopi procedere debent iuxta iuris dispositionem locive consuetudinem contra praedicatores, etiam exemptos, si haereses praedicaverint. Ibid. §. *Si vero.*

4. Deputare debent idoneos vicarios in ecclesiis curatis, possessis ab exemptis in casu non residentiae, ad tempus permissae, illisque assignare congruam fructuum portionem. Cap. II Sess. VI *de Reform.*

5. Possunt quemlibet clericum saecularem, ac regularem extra monasterium degentem visitare, punire et corrigere, si deliquerit. Cap. III Sess. VI *de Ref.*

Quod etiam locum habet quoad regulares translatos ad alterum ordinem, nisi in hoc sub sui Superioris obedientia in claustro perpetuo maneant iuxta Cap. XI eiusdem Trid. Sess. XIV *de Ref.* ut declaravit Bened. XIV Const. *Pontificia commendatione* 27 maii 1746.

6. Metropolitani possunt monachos, qui capitulis generalibus non subsunt, quique congregationes, quae talia capitula habent, praesidesque, vel visitatores facere negligunt, pro praedictis causis convocare: quod si dicti monachi, metropolitano instante, memorata exequi non curent, subduntur episcopis, in quorum dioecesibus eorum monasteria sita sint. Cap. VIII Sess. XXV *de Reg.*

7. Debent episcopi in monasteriis exemptis monialium, etiam regularibus subiectarum, restituere clausuram, si violata fuerit, et conservare non violatam. Cap. V ead. Sess. XXV *de Reg.*

8. Debent gubernare monasteria monialium Sedi Apostolicae immediate subiecta, in quorum dioecesibus sita sunt. Cap. IX eadem Sess.

9. Item visitare capitula, quocumque modo exempta, quoties expediens iudicabunt Cap. IV Sess. VI *de Ref.*

10. Item examinare uniones perpetuas a quadraginta annis citra factas, et quae per subreptionem, vel obreptionem obtentae fuerint, irritas declarare. Cap. VI Sess. VII *de Ref.*

11. Item visitare ecclesias quascumque, quomodolibet exemptas, singulis annis, opportunisque remediis providere, ut quae reparatione indigent, reparentur, quaeque debitis obsequiis defraudantur, minime defraudentur. Cap. VIII Sess. VII *de Ref.*

12. Convenire debent exemptos coram se in causis mercedum et miserabilium personarum, etiamsi habeant iudicem a Sede Ap. deputatum in partibus, sicuti et in aliis causis, si talem iudicem non habuerint. Cap. XIV eiusdem Sess. VII.

13. Summarie cognoscere debent per se ipsos, de subreptione et obreptione gratiae, quae super absolutione criminis publici, de quo inquirere coeperunt, vel remissione poenae, ad quam condemnaverunt, cum falsis precibus impetrata sit. Cap. V Sess. XIII *de Ref.*

14. Item possunt et debent corrigere quoscumque clericos exemptos, alias sibi subditos, etiam extra visitationem. Cap. IV Sess. XIV *de Ref.*

15. Dividere debent tertiam partem fructuum, convertendam in distributiones inter eos, qui divinis officiis intersunt, servata debita proportione personarum et horarum, ceterosque non interessentes iisdem distributionibus privare. Cap. III Sess. XXII *de Ref.*

16. Debent commendata beneficia, quaecumque sint, etiam exempta, visitare, et iubere circa ea, quod necessarium iudicabunt, nisi sint in monasteriis, quae sunt capita Ordinum, vel quae istis subsunt. Cap. VIII Sess. XXI. *de Ref.* et Cap. XX Sess. XXV *de Reg.*

17. Augere debent sacerdotum numerum in parochialibus ecclesiis, in quibus maior requiritur, et parochias erigere, cum distantia vel difficultas locorum id postulat. Cap. IV ead. Sess. XXI

18. Item unire ecclesias cuiuscumque generis propter paupertatem, ceterasque causas a iure probatas. Cap. V Sess. XXI.

19. Item summarie cognoscere de dispensationibus a Sede Apostolica gratiose commissis, executioni dandis scilicet sine plena causae cognitione, an subreptitiae, vel obreptitiae sint, sicuti et de commutationibus ultimarum voluntatum. Cap. V Sess. XXII.

20. Item dare parochis imperitis (alias honestae vitae), coadiutores pro tempore, hisque assignare fructuum partem pro sufficienti victu, alios vero parochos turpiter, et scandalose viventes castigare, et si in nequitia perseverent, etiam beneficiis privare. Cap. VI Sess. XXI.

21. Debent ultimarum voluntatum dispositiones summarie et extraiudicialiter cognoscere, antequam earum commutationes executioni demandentur. Cap. VI Sess. XXII.

22. Item transferre beneficia simplicia ex ecclesiis collapsis, quae ob paupertatem instaurari nequeunt, in matrices, aliasve ecclesias, cum suis oneribus, licet sint iuris patronatus; ecclesias autem parochiales collapsas reficere debent ex quibuscumque illarum fructibus, et his deficientibus, parochianos congruis iuris remediis ad illas restaurandas compellere, invocato ad hoc brachii saecularis auxilio. Quod si propter nimiam earumdem parochianorum egestatem id fieri nequeat, debent modo supradicto transferre. Cap. VII Sess. XXI.

23. Possunt examinare notarios, quacumque auctoritate creatos, idoneosque non repertos, ab officio privare perpetuo vel ad tempus quoad causas ecclesiasticas et spirituales. Cap. X Sess. XXII.

24. Debet Episcopus vicinior visitare ecclesias saeculares nullius dioecesis, si id constet: alioquin visitari debent ab eo, qui semel in concilio provinc. a Praelato loci illius electus fuerit. Cap. IX Sess. XXIV.

25. Possunt Episcopi in omnibus his, quae ad visitationem, morumque correctionem spectant, ordinare, moderari, punire, et corrigere, quae pro utilitate dioecesis necessaria videbuntur. Cap. X ead. Sess.

26. Episcopis subiiciuntur exempti propter officia in honorem tantum data. Cap. XI ead. Sess.

27. Possunt cognoscere de subreptione, vel obreptione facultatum Apostolicarum, quibus conceditur, ut ab ingredientibus in beneficia iura temporalia exigantur, si haec in usus pios non convertantur. Cap. XIV eadem Sess.

28. Debent suspendere, quoadusque eis videbitur, a beneficiis clericos publice concubinarios privareque tertia parte fructuum beneficiorum suorum, si moniti concubinas non dimittunt. Cap. XIV Sess. XXV *de Ref.*

29. Debent episcopi revocare patronatus alicui beneficio acquisitos a quadraginta annis citra ex augmento, seu ex nova constructione, vel ex simili causa, si repererint ob evidentem beneficii necessitatem, non esse constitutos, licet Apostolica auctoritate constituti sint. Cap. IX Sess. XXV *de Ref.* § *Similiter quoque.*

## APPENDIX II.

### *Casus alii in quibus Regulares subiiciuntur Episcopis.*

1. Regulares subiiciuntur Episcopis quoad visitationem, correctionem et iurisdictionem, si animarum curam exerceant personarum saecularium, quae non sunt de monasteriorum familia; sicuti et quoad examen vicarii etiam amovibilis, per ipsos in propriis ecclesiis parochialibus constituendis. Excipiuntur tamen monasterium Cluniacense cum suis limitibus, et monasteria, in quibus Abbates, et capita Ordinum residere solent: atque ea, in quibus superiores iurisdictionem episcopalem in parochos et parochianos habent: qualia sunt loca nullius dioecesis, in quae loca, aut personas non intendit Tridentinum episcopi iurisdictionem minuere, sed tantum non augere. Cap. XI Sess. XXV *de Regul.*

Circa hanc subiectionem videnda est Const. Ben. XIV. *Firmandis* 8. Idus martii 1744. in qua § 11, declarat etiam, quod si Episcopus dictum parochum, seu vicarium removendum esse iudicaverit, removere possit absque superioris regularis consensu, sicuti Superior eiusdem, episcopi consensu non requisito.

2. Quoad accessum ad synodum dioecesanam, tam si non subdantur capitulis generalibus, quam si curam gerant ecclesiarum parochialium, aliarumve saecularium, etiam annexarum, ex eodem Trident. Cap. II Sess. XXIV *de Ref.*

3. Quoad saecularium confessiones audiendas, etiam sacerdotum, atque monialium sibi subiectarum: sicuti et quoad punitionem pro fractione sigilli sacramentalis ex eod. Triden. Sess. XXIII. Cap. XV. et ex Constitut. Gregori XV. *Inscrutabili*, 5 feb. 1622, et Clem. X. *Superna*, 11 Kal. iul. 1670; nec non quoad deputationem confessarii extraordinarii iisdem sibi subiectis monialibus per eorum superiores exhibendi duobus aut tribus

vicibus in singulos annos, iuxta Trid. Cap. X. Sess. XXV. de *Reg.* si neglexerint exhibere: in quo casu liberum est episcopo etiam exhibere quemlibet presbyterum saecularem, vel alterius ordinis regularem, quemadmodum exhibere possent et ipsi Superiores ex Const. Bened. XIV. *Pastoralis curae*, § *Sane*, die 5. aug. 1748.

4. Quoad praedicationem verbi Dei: in propriis quidem ecclesiis, si praedicaverint sine episcopi benedictione; in alienis vero, praeter suorum Superiorum licentiam, si sine eiusdem episcopi approbatione ex eod. Trid. Cap. II. Sess. V. et Cap. IV. Sess. XXV. *de Reform.* ac dictis const. Gregorii et Clementis.

5. Quoad ordines recipiendos, tam circa aetatem, quam circa interstitia, et examen subeundum, ex eod. Trid. Cap. XII. Sess. XXIII. *de Ref.*

6. Quoad quaestorum officium exercendum, ex Cap. I. Sess. XXI. *de Reform.*.

7. Quoad punitionem, si vagentur extra claustra sine suorum Superiorum mandato, in scriptis obtento: ac si missi ad universitates, studiorum causa, non habitent in conventibus: quemadmodum si scandalose extra claustra delinquentes, instante episcopo, puniti non fuerint a suis Superioribus intra terminum, ab eodem episcopo praefigendum, de qua punitione certiorari debet. ex Cap. IV. et XIV. Sess. XXV. *de Reform.*

Ita etiam carcerari possunt, si comprehensi in delicto, timeatur de fuga, iuxta Cap. VIII. eiusd. Sess., et recte mittendi sunt ad suos Superiores una cum probationibus, etiam non compilato processu, ex Decr. Congr. Conc. relato a Fagnan. in Cap. 19. *Grave gerimus,* de offic. ordin. n. 69. Item puniri possunt, si incesserint sine socio, vel de nocte, aut indecenter vestiti, ac etiam publice deferentes arma, iuxta declar. Congreg. Episc. et Regular. *in Andrien.* 15 decemb. 1584, et in *Ravennaten.* 12 septem. 1594 ac Congr. Conc. in *Turritana* 3 feb. 1635.

Pari modo puniri possunt iuxta cit. Cap. XIV. Tridentin. si deliquerint in propria ecclesia, ianuis apertis, ut scandalo fuerint populo, ex declaratione eiusdem Cong. ad Dubium in Posit. 442 ad d. cap. 14.

Circa punitionem scandalose viventium extra claustra, vide notanda in hac ead. Appendice post numerum 58 § Circa tamen.

8. Quoad accessum ad publicas supplicationes ex mandato Episcopi, exceptis Regularibus viventibus in strictiori clausura, ex Trid. Cap. XIII. Sess. XXV. *de Regul.*

Exceptis etiam iis, quorum monasteria distant a civitate ultra medium militare, ex declaratione Gregorii XIII, ut notatum legitur in libris publicis Cong. Conc. ad cit. Cap. XIII. teste Fagn. ad cap. 17. *Nimis prava,* de excess. Praelat. n. 11.

9. Quoad compositionem controversiarum exortarum inter unum et alterum ordinem regularem, ac inter eosdem regulares et clericos saeculares appellatione remota, circa praecedentiam in processionibus publicis,

in tumulandis defunctis, in deferenda umbella, aliisque similibus, ex eod. Cap. XIII.

10. Quoad observationem dierum festorum ex eiusdem episcopi praecepto observandorum ex Cap. XII. eiusdem Sess. XXV.

11. Quoad censurarum publicationem faciendam ex mandato dicti episcopi in eorum ecclesiis, earumdemque censurarum observationem, etiam si mendicantes sint, ex cit. Cap. XII. Trid. et Cap. 8. Episcop. de priv. in 6. Nec illis suffragatur confirmatio privil. a PIO V. concessa, cum redacta sit ad terminos CONC. TRID. ex decr. CONG. CONCIL. in *Giennen. Observat. interdicti.* mense nov. 1584. (lib. 4. decr. pag. 7.) et Ventimil. dec. 1586, ad 18. (lib. 5. pag. 72).

12. Quoad observantiam interdictorum, quae episcopus promulgaverit, ex cit. Cap. 12. et CLEMENTINA I. de sen. excomm. et ex decr. CONGR. CONC. in *Caesaraugustana* interdicti 11 iun. 1695, quo declaratum fuit, teneri ad illorum observantiam milites Hierosolymitanos, ac ex cit. Giennen. et Ventimilien.

13. Quoad solemnem, aut publicam expositionem SS. Sacramenti absque episcopi licentia, ex decreto CONGR. CONC. relato a Fagnan. in Cap. 19. *Grave,* de offic. Iud. ord. n. 77. et pluribus decretis CONG. EPISC. et REG. ac CONC. relatis a LUCIO FERRARIS *Prompta Biblioth.* verb. *Eucharistia* n. 57.

14. Quoad retentionem lampadis accensae ante tabernaculum SS. Sacramenti, ex Trident. in decreto de evitand. in celebrat. Miss. Sess. XXII., nec sufficit illam accensam retinere in choro, ex decreto CONG. RITUUM 21 aug. 1699.

15. Quoad observanda, et evitanda in celebratione missarum, etiam in ecclesiis suorum ordinum, ex cit. Trid. dec. et CONG. CONC. *in Vercellen.* 21 martii 1643.

16. Quoad appositionem insolitae imaginis in eorum ecclesiis, novarum reliquiarum expositionem, ac novorum miraculorum publicationem sine episcopi approbatione, ex Trid. in decreto de Invoc. et venerat. etc. Sess. XXV.

17. Quoad publicationem indulgentiarum, ex eodem Trident. cap. IX. Sess. XXV. *de Reform.*

18. Quoad facultatem absolvendi a casibus ipsi episcopi reservatis, ex Const. CLEMENTIS X. *Superna* § 7, 11. Kal. iun. 1670.

19. Quoad ingressum superiorum intra clausuram monialium iisdem subiectarum absque necessitate, et hac interveniente, si ingressi fuerint sine praesentia Episcopi, vel alterius ecclesiasticae personae, ab eo ad hoc specialiter delegatae, ex const. GREG. XIII. *Dubiis* 23 decemb. 1581., et ALEXANDRI VII. *Felici* 13. Kal. novemb. 1664.

20. Quoad dictum ingressum plusquam semel in anno ex causa visitationis: sicut et quoad introductionem occasione huiusmodi ingressus,

plurium sociorum sui Ordinis, quam duorum, si agatur de Superiore generali et plusquam unius si agatur de Superiore alio a generali. Item quoad sumptionem refectionis intra eamdem clausuram, quae interdicta est, tam superiori visitanti, quam eius sociis, ex cit. ALEXANDRI const. *Felici*.

21. Quoad electionem Abbatissae monialium, iisdem regularibus subiectarum, cui episcopus interesse potest, vel per se, vel per alium, si velit, ex const. GREGORII XV. *Inscrutabili* 5 feb. 1622.

22. Quoad punitionem, etiam sub poena excomunicationis, privationisque vocis activae et passivae, ferendae sententiae, etiam contra equites Hierosolymitanos, propter accessum et locutionem eis interdictam sub mortali culpa, licet per quodcumque modicum temporis spatium, et ob quamcumque honestam causam, cum quibuscumque monialibus, aliisque intra earum monasteria degentibus, sine legitima licentia, ex decretis CONG. EPISC. et *Regul.* iussu Sixti V. editis 9 maii 1590, et Urbani VIII. 12. Kalend. decemb. 1623, ac CONGREG. CONC. cum approbatione Clement. IX. sub die 11 maii, et 16 nov. 1669 atque in Spoletana *Accessus ad monasteria*, 26 maii 1672 ac in Bergomen. 21 maii 1678. Cuius autem Superioris licentia requiratur, dicetur infra in fine huius Appendicis § Quod spectat.

23. Quoad pernoctationem confessarii monialium in domo, quae per parietes, et tecta non sit penitus distincta, et separata ab earum monasteriis, ex cit. const. ALEXANDRI VII.

24. Quoad explorationem voluntatis puellae, tam ante habitus susceptionem, quam ante professionem, sub poena suspensionis abbatissae monialium eis subiectarum, arbitrio Episcopi infligendae, si ante mensem de futura professione eum certiorem non fecerit, ex Cap. XVII. et XVIII. Sess. XXV *de Regul.*, et ex decretis Congreg. Conc. in *Limana* 19 nov. 1625, in *Burgen.* 4. decem. 1627., in *Derthonen.* 16 decem. 1545.

25. Quoad invaliditatem renunciationis, vel obligationis novitiorum, etiam in favorem causae piae, ante duos proximos professioni menses sine episcopi licentia exaratae: ac etiam quoad compulsiones per censuras ecclesiasticas, tam, ne quid de novitii, novitiaeque bonis detur monasterio ante illius professionem, quam ut, si quid datum fuerit, eis ad saeculum redeuntibus restituatur, ex Cap. XVI. eiusdem Sess.

26. Quoad deductionem causarum faciendam ante quinquennium a die professionis computandum, nedum coram superiore regulari, sed etiam coram Episcopo a religioso volente habitum dimittere, vel cum eo a religione discedere praetextu nullitatis professionis, ex Cap. XIX. eiusdem Sess.

27. Quoad executionem decretorum CONC. TRID. *de Ref.* circa regulares, etiam exemptos, ex Cap. XXII. eiusdem Sess.

28. Quoad executionem voluntatis testatorum, et redditionem rationis, si ipsis regularibus commissa fuerit executio ex CLEMENTINA *Religiosi de testamen.* Adeatur Fagnan. in Cap. *Tua notis* num. 19 et 49.

29. Quoad visitationem confraternitatum, in eorum ecclesiis erectarum,

et redditionem rationis propter administrationem dictarum confraternitatum, et hospitalium, ex Cap. VIII. et IX. Sess. XXII. *de Ref.* et ex Decreto CONGR. CONC. relato a Fagnana loc. cit. n. 47.

30. Quoad erectionem confraternitatum sine consensu episcopi, ex const. CLEMENTIS VIII *Quaecumque* 7. decemb. 1604. § 2.

31. Quoad constructionem oratoriorum, vel cappellarum in locis non exemptis sine licentia Episcopi, et celebrationem missarum in iisdem, aliter constructis, quocumque tempore, et potissimum tempore generalis interdicti, ex Cap. 4. Auctoritate de priv. in 6. sicuti et quoad punitionem propter celebrationem missae in oratoriis privatis *domicellorum* diebus exceptis, vel postquam eadem die fuit ibidem iam celebrata unica missa, in Apostolico indulto concessa, ex decreto CONG. CONC. in *Neapolitana* 30 maii 1699. et ex decreto CLEM. XI. de Oratoriis privatis, *Quoniam Sancta* 15. decem. 1703.

Quemadmodum propter erectionem altaris portatilis, in domo priva torum, ut ibi celebrent, et Viaticum ministrent religioso infirmo sine Episcopi, vel parochi licentia ex decreto CONG. CONC. in *Messanen.* 28 sept. 1698.

32. Quoad declarationem de incursu in excomunicationem, si absque licentia Episcopi, vel parochi ministraverint laicis infirmis, etiam hospitantibus in eorum conventibus, viaticum, et extremam unctionem, ex Clementina I. *Religiosi* de priv. et etiam ex pluribus declarationibus CONG. CONC. in *Nullius* 19 sept. 1637. in *Crem.* 27 feb. 1645. in *Ripana* 3 feb. 1694., et in *Neap.* 5 iunii 1710.

33. Quoad punitionem propter sollicitationem in confessione, sicuti si docuerint poenitentes non teneri ad denunciationem confessarii sollicitantis ex const. GREG. XV. *Universi dominici* 30 augusti 1622. et BEN. XIV *Sacram. Poenit.* 1 jun. 1741.

34. Quoad causas fidei ex Trid. Cap. II. Sess. V. *de Reform.* et ex const. PAULI V. *Romanus Pontifex* 1 sept. 1606. et ex cit. const. GREGORII XV.

35. Quoad iudicium subeundum, si degunt extra monasteria, ratione delicti, contractus, et rei, de qua agitur: item quoad cognitionem causarum civilium mercedum, et miserabilium personarum; sed quoad delictum excipiuntur, si certum ab Apostolica Sede iudicem obtinuerunt ex Trident. Cap. XIV. Sess. VII. et ex Cap. 1. *Volentes* de privil. in 6.

36. Quoad cognitionem et difinitionem causarum, quae cognosci debuissent ab eorum iudicibus conservatoribus, si his ausi fuerint aliter uti, quam iuxta formam praescriptam a GREGORIO XV. const. *Sanctissimus* 20. sept. 1621.

37. Quoad absolutionem a suspensione incursa ob benedictionem nuptialem datam sponsis alterius parochi sine huius licentia, ex Trid. Cap. VII. Sess. XXIV. *de Ref. matrim.*

38. Quoad denunciationem publice faciendam ab episcopo, quoties ei constiterit, regulares incurrisse censuras, quae ipso facto incurruntur; dummodo haec denunciatio animarum saluti profutura videatur, ex Clementina. I. *Religiosi*, de privil.

39. Quoad violationem immunitatis ecclesiasticae, ex const. Greg. XIV. *Cum alias* 24 maii 1591 et Bened. XIII. *Ex quo* 6. Id. iunii 1725., et ex decreto Cong. Immunitatis 3 feb. 1637 et in *Papien.* 28 iulii 1736.

40. Quoad offensionem ipsi episcopo a regularibus etiam S. Io: Hierosolymitani illatam, et quoad impedimentum iurisdictionis praelatorum, ne munus suum exequantur, ex decreto Congreg. Concil. approbato a Gregorio XIII relato a Fagnan. in Cap. *Grave gerimus* de Offic. ordin. n. 79.

41. Quoad laesionem ministrorum, et officialium curiae episcopalis, ex decreto Cong. Episc. et Regul. 27 martii 1692.

42. Quoad praestanda Episcopo debita obsequia, et baldachini erectionem in eius accessu ad illorum ecclesias, pro ibi celebrandis pontificalibus: quod si facere renuant, potest idem Episcopus absque alia monitione interdictum ecclesiae indicere, et denuntiare, ex decr. Cong. Conc. in *Venafrana* Interdicti 26 ian. 1697.

43. Quoad punitionem delicti commissi contra personas infra septa, aut circa clausuram, vel bonorum administrationem monasteriorum monialium, ipsis regularibus subiectarum, ex const. Greg. XV. *Inscrutabili* 5 feb. 1622.

44. Quoad coercitionem per censuras propter benedictionem ecclesiasticorum, et sacrorum paramentorum ab ipsis factam pro usu aliarum ecclesiarum, ex decreto Congr. Rituum in decretis generalibus emanatis 27 sept. 1659 et 20 iul. 1660 confirmatis, et approbatis ab Alexandro VII.

45. Quoad prohibitionem, ne in eorum ecclesiis canantur cantilenae, et laudes idiomate italico, ex Decreto eiusdem Congreg. *in Novarien* 7 augusti 1628 *in Hispalen* 3 septembris 1695 et 24 novemb. 1696.

46. Quoad spectantia ad venerationem eorum, qui cum sanctitatis opinione, vel fama martyrii ex hac vita migrarunt, ex const. Urbani VIII. *Caelestis Hierusalem* 5 iul. 1633.

47. Quoad punitionem asserentium, Beatam Virginem conceptam esse cum peccato originali, ex const. Greg. XV. *Sanctissimus* 24 maii 1622 et Alex. VII. *Sollicitudo* 8 dec. 1661. Ubi tamen advertendum est, post dogmaticam definitionem Immaculatae Conceptionis Beatae Virginis, causam hanc ad fidei causas esse revocandam.

48. Quoad punitionem propter missae celebrationem, et exceptionem confessionis sacramentalis, antequam promoti fuerint ad sacrum presbyteratus ordinem, ex const. Greg. XIII. *Officii* 6 augusti 1574 Clementis VIII *Etsi alias* 1 dec. 1601. Urbani VIII *Apostolatus officium* 23 maii 1628 ac Ben. XIV. *Sacerdos in aeternum* 20 apr. 1744.

49. Quoad receptionem in eorum ecclesiis parochialibus missionariorum, quos episcopus miserit, tamquam praenuncios visitationis a se explendae, ex const. Ben. XIV *Firmandis* § 5. 6 nov. 1744.

50. Quoad punitionem (et quidem privative quoad ipsorum superiores) propter tonsionem, aut falsificationem, aut adulterationem monetarum: necnon propter falsificationem, et alterationem cedularum montis pietatis, et mensae nummulariae S. Spiritus; sicuti et si has sic falsificatas, et alteratas expenderint, ex const. Urbani VIII. *Superna*. 13 nov. 1627 et Ben. XIV. *Ad curam nostram* 31 oct. 1756.

51. Quoad punitionem, (et privative quoad eorum superiores), propter assistentiam praestitam in celebratione matrimonii sine praevia Episcopi, sive parochi contrahentium licentia, ex Const. Greg. XV. *Inscrutabili*. 5 feb. 1622.

52. Quoad munus exorcizandi, sive in eorum, sive in aliena ecclesia, sive extra, sive intra conventum absque Episcopi licentia, sub poenis ab eodem infligendis, ex decreto Cong. Episcop. et reg. 22 februarii 1625 et const Ben. XIV. *Magno cum animi nostri* § 34. 2 iunii 1751.

53. Quoad punitionem, si libros de rebus sacris, aliosque impresserint, vel imprimi fecerint sine nomine auctoris, aut illos venderint, vel apud se retinuerint absque episcopi, et suorum superiorum examine, et approbatione, iuxta decretum Concilii Lateranensis V innovatum, et confirmatum a Trid. Sess. 4. in decreto de edit. et usu Sacror. Libror. et ex const. Leonis X. *Inter sollicitudines*. IV. maii 1515 ac Urban. VIII. *Sanctissimus* 18 sept. 1625.

54. Quoad taxationem numeri in monasteriis monialium eisdem subiectarum, faciendam iuxta Cap. III. Sess. XXV. *de Reg*. quae ex decr. Cong. Conc. relato a Fagnano in Cap. 19. *Grave gerimus* de Offic. ordin. n. 52. pertinet ad episcopum simul cum eorum superiore, ex const. Greg. XIII. *Deo Sacris*. 30 decemb. 1572.

55. Quoad erectionem novorum conventuum tam virorum, quam mulierum, ex cit. Cap. III. Sess. XXV. Trid. et const. Clem. VIII. *Quoniam* 26 aug. 1603. Greg. XV. *Cum alias* 17 aug. 1622. et Urbani VIII. *Romanus Pontifex* 28 aug. 1624.

56. Quoad iudicium ferendum super praetensa nullitate professionis, una cum eorum superiore locali tamquam coniudicibus; et si agatur de monialibus, una cum superiore monasterii, cui universum illius regimen commissum est, ex Cap. XIX. Sess. XXV. *de Reg*. et const. Ben. XIV. *Si datam* 4 martii 1748 quod Trid. decretum Cong. Conc. teste Fagnan. loc. cit. n. 72. declaravit locum habere, tam si professus nullitatem allegat, quam si religio velit illum expellere, tamquam nulliter professum.

Quamvis nomine superioris intelligatur superior localis conventus, in quo reclamans assignatus est de familia, et non supremus ordinis, ut declaravit ead. Cong. in *Maten*. et *Romana* 7 apr. 1629., deduci tamen

potest causa coram provinciali, vel generali si ita ordinis constitutiones disponant, REIFF. Lib. III. tit. 31. *de Reg.* § 7. n. 197.

57. Quoad poenam subeundam, centum nempe ducatorum, si die sabbati maioris hebdomadae pulsaverint in eorum ecclesiis campanas, antequam pulsaverit campana cathedralis, vel maioris ecclesiae, ex const. LEONIS X. *Dum intra* 19 dec. 1516. § 14.

58. Quoad omnimodam iurisdictionem, ut subiectionem apostatarum, et etiam legitime eiectorum, ex constitut. URBANI VIII. *Sacra Congregatio* 21 sep. 1624.

Circa tamen Episcopi facultatem puniendi religiosos intra claustra viventes et extra quomodolibet delinquentes, attendenda sunt animadversa a P. GAUDENTIO DE IANUA Tom. II *de visit. Praelat. Reg.* Cap. 4 Dub. 10 n. 46. « Nihilominus pro Regularibus omnibus absque distinctione inter mendicantes si intra claustra vivant, quamvis extra claustra quomodolibet delinquant, quod subsint iurisdictioni et punitioni propriorum Superiorum privative, nisi quatenus, negligentibus Superioribus sontes punire scandalosos, iurisdictio ad Episcopos devolvatur in terminis Concilii Tridentini, adest Motus proprius BENED. XIII editus quidem ad dirimendas lites, quoad hoc inter Neapolitanum Nuntium et Abbatem generalem pro tempore Montis Virginis, sed pro omnibus Regularibus et Episcopis ex altera parte vigorem eumdem praeseferens, ut evidens erit legenti. In praedicto autem Motu proprio haec leguntur: Ex auctoritate nostra ap. declaramus et decernimus privilegia concessa dicto Rmo Nuntio per eundem CLEMENTEM VIII non aliter intelligi posse et debere, quam de facultate procedendi contra *cuiuscumque Ordinis Regulares exemptos, qui tamen sint devii et errantes, et extra claustra in delicto deprehendantur,* nullam propterea ipsi competiisse neque competere facultatem, procedendi *privative* neque *cumulative* contra *Monachos* et *Regulares degentes in conventibus et monasteriis sub obedientia Abbatum aliorumque Superiorum,* et cum aliis requisitis per Concilium Tridentinum praescriptis, respectu enim istorum *totam iurisdictionem privative spectare ad Superiores regulares,* etiamsi *monachi seu Regulares extra claustra ita notorie* deliquerint, ut populo *scandalum publice oriatur.* Iuxta dispositionem Concilii Tridentini in supra relato capite et in casu negligentiae Superiorum regularium esse locum praefictioni termini, sicut ab Episcopo ita etiam a R. Nuntio, ut eo transacto, iurisdictio ad ipsum devolvatur iuxta censuram Concilii praedicti. Nec in Constitutione CLEMENTIS XII *Romanus Pontifex* 7 kal. apr. 1732, legitur hic Motus proprius revocatus, utpote Concilio Tridentino omnino conformis. »

An autem liceat Episcopo contra eosdem Regulares procedere per censuras excommunicationis, suspensionis et interdicti respective localis quam personalis in iis casibus, in quibus ei indulta legitur facultas eos puniendi, non levis est controversia inter DD. Verior sententia est, ut

per eas procedere possit in iis dumtaxat casibus, in quibus vel a Tridentino vel a Costitutionibus apostolicis sacrarumque Congregationum decretis, expressa eidem tributa legitur facultas procedendi per censuras. PASSERINUS *de statu homin.* T. III. p. 189 art. 10.

Quod spectat ad locutionem cum monialibus videtur hodie eam impertiri posse indiscriminatim ab Ordinariis. GAUDENTIUS T. I. Cap. 4 dub. 11.

## APPENDIX III.

### *Casus in quibus Regulares Episcopis non subduntur.*

1. In audiendis confessionibus religiosorum proprii ordinis, pro quibus episcopi approbatione non indigent.

2. Nec pro audiendis confessionibus illorum saecularium, qui ipsis inserviunt, ac simul sunt vere de familia, ac continui commensales eorum monasteriorum, aut collegiorum, quas excipere possunt confessarii a superioribus regularibus approbati, ex cit. const. CLEM. X. *Superna* 11 Kal. iulii 1670.

3. Non possunt Episcopi regularibus approbatis pro audiendis saecularium confessionibus limitare aut tempus, etiam paschale, aut certa loca, aut personarum genus in iis excipiendis, nec prohibere, ne infirmorum confessiones audiant absque sua, aut parochi licentia. Possunt tamen eis praecipere sub poena suspensionis ab iisdem confessionibus audiendis, si post auditam eorumdem infirmorum confessionem, illico eorum parochum certiorem non redderent, aut oretenus, aut per scripturam apud ipsos infirmos reliquendam, ex eadem const. *Superna* (Romae id culpabiliter non facientes, hanc suspensionem incurrunt ipso facto). Praedictae limitationes prohibitae etiam fuerunt ipsis episcopis a Cong. Conc. cum approbatione GREG. XV. et URBANI VIII. in responso ad II. dubium inter alia ibi proposita, relata in calce const. dicti GREG. *Inscrutabili* 5 feb. 1622.

Circa tamen locum, et tempus, in quo audiri nequeunt mulierum confessiones, ex epistola encyclica Cong. S. Inquisitionis, sub die 14 dec. 1694. prohibere possunt episcopi confessariis, etiam regularibus, ne eas audiant extra confessionale, nec in eius parte anteriori, sed a latere cum crate perforata, et hoc situm sit in loco publico, ut videri ab omnibus possit. Ex decr. autem S. CONG. sub. die 21 ian. 1620. *Mulierum confessiones post crepusculum vespertinum, et ante auroram sine necessitate audiri non debent.*

4. Nec possunt, inconsulta Sede Apostol. omnibus simul unius conventus confessariis, iam a se, vel a suis antecessoribus approbatis, adimere facultatem audiendi confessiones « vix enim fieri potest ut haec sine

scandalo magnaque animarum pernicie contingant » S. Congr. Epp. Regg. 20 nov. 1615; licet ex rationabili causa aliquos suspendere liceat, ex cit. const. *Superna*.

5. Nec possunt visitare altaria ecclesiarum regularium, quibus cu animarum saecularium non incumbit, aut loca, ubi in dictis ecclesiis a servatur SS. Eucaristiae sacramentum, vel ubi audiuntur saeculariu confessiones, ut ex responso Cong. Conc. ad I. dubium inter alia relat post mox cit. constit. Gregorii: excipiuntur tamen mulierum confessiones ut supra.

6. Nec possunt confirmare abbatissas monialium regularibus subiectarum, ex responso laudatae Congreg. ad dubium V. relatum ut supra.

7. Nec possunt punire eosdem regulares, degentes in parochiis monasterio unitis, si non delinquant circa curam animarum et Sacramentorum administrationem, ex declaratione dictae Cong. Conc. relata a Fagnan. in Cap. 19. *Grave gerimus*, n. 35 de offic. ordinarii.

Non possunt confessarios regulares non parochos cogere ut accedant ad conferentias casuum conscientiae Sac. Congr. super statu Reg. 15 Ianuarii 1682. Episcopi tamen illarum dioecesium quas complectitur Conc. Romanum celebratum sub Bened. XIII an. 1725 eos suspendere possunt ab audiendis confessionibus si ad dictas conferentias non accedant sicut et ad sacrorum rituum disceptationes quater habendos quolibet mense nec non ad lectionem S. Scripturae diebus et horis ab Episcopo praefiniedis quatenus haec omnia in eorum monasteriis non habentur.

8. Non possunt praetendere, ut in visitatione clausurae monialium, regularibus subiectarum, sibi erigatur baldachinum, sed ut stratum dumtaxat praeparetur, ex decreto Cong. Conc. 19. ian. 1686. relato ab eodem Ferraris *Prompta bibliotheca* verbo Regulares art. 2. n. 66.

9. Non possunt convenire regulares intra claustra degentes, et habentes suos conservatores, legitime electos, in causis civilibus, cum conveniri tantum debeant coram dictis conservatoribus, aut suis superioribus, ex decreto dictae Cong. relato a Fagnano in Cap. 11. *Tuarum* de priv. et const. Pauli V. *Religiosorum* 14 aug. 1607.

10. Non possunt compellere ad exhibendos libros sacristiae, in quibus adnotantur celebrationes missarum, ut inde constare possit de integra satisfactione obligationis debitae ex legato pio, ex decreto laudatae Cong. in *Urbinaten*. 10 martii 1663. ad Cap. 18. Trident. Sess. (lib. 23 decr. pag. 456).

11. Non possunt visitare domum annexam ecclesiae parochiali, et a monasterio seiunctam, in quo regulares parochi habitant, ex decr. dictae Cong. relato a Fagnan. in cit. c. *Grave gerimus*. n. 26.

12. Non possunt declarare regularem sicuti et quemcumque alium ab illorum iurisdictione exemptum, percussorem clerici, esse excomuni-

catum vitandum, si percussio sit tantum publica. Possunt tamen eum excomunicatum denuntiare. Cf. Petra in Const. XI. Alex. VII.

Si vero percussio sit notoria, possunt etiam declarare excomunicatum, ut ex pluribus decretis eiusdem Cong. a dicto Petra relatis loc. cit. n. 13. et in causa *Mediolanen.* Censurarum, in responso ad II. dubium.

13. Non possunt episcopi examinare sententiam expulsionis a religione, latam a iudice regulari, et de eius iustitia, vel iniustitia iudicare: in decreto enim S. Congregationis Conc. *de apostatis, et de haereticis* § VII. praecipitur, ut provincialis, aut alius superior, ad quem spectat sententiam expulsionis ferre, teneatur hanc ordinario dumtaxat notificare, ut expulsum tamquam sibi subditum de novo factum agnoscat, gubernet et puniat: ita de Amoeno Tom. 1. tit. 5. verb. *Poenarum genera,* n. 159. et 160.

14. Nec ex eadem ratione possunt censuris compellere superiores reluctantes recipere expulsos, licet correctos, cum spectet ad S. C. vel Summum Pontificem, cui regulares immediate sunt subiecti: non obstante decretali Greg. IX. relata in Cap. 24. *de Regul.* in qua statuitur, quod si eiecti, et emendati in monasteriis suis recipi possunt, tunc superiores ordinis, monitione praevia per ecclesiasticas censuras compellantur ad ipsorum receptionem; si vero in iis recipi nequeant, collocentur in alio monasterio eiusdem ordinis: quia in ea sermo est de monachis non exemptis; si enim de iis non ageretur, non possunt episcopi expulsum ab uno monasterio in alio collocare, ut cum communi firmat laudatus de Amoeno de incorregibilium expulsione Tom. 2. Part. III. q. 1. n. 3. et q. 10 n. 72

## APPENDIX IV.

### *Recensentur ea quae in Constitutione* Romanos Pontifices *decreta sunt quoad exemptionem regularium in locis missionum.*

1. Omnes missionum rectores cleri collationibus adesse ex officio debent, iisdemque interesse Vicarii aliique religiosi viri missionariis facultatibus concedi solitis instructi, qui hospitia parvasque missionum domos incolunt. Quoad eorum vero praesentiam in synodis dioecesanis, observanda sunt decreta Conc. Tridentini.

2. Fas est regularibus appellare in devolutivo tantum quoad interpretationem decretorum synodalium, quae de iure communi, sive ordinario, sive delegato regulares etiam afficiunt; quo vero ad interpretationem aliorum decretorum, etiam in suspensivo.

3. Licet Episcopis missiones dividere, servata forma Conc. Tridentini, quoad missiones, quae sunt vere proprieque dictae paroeciae. Quoad reli–

quas vero, ad formam Synodi Provincialis Westmonasteriensis, scilicet, licebit Episcopo de consilio capituli intra limites missionis novas ecclesias condere, ac portionem districtus iis attribuere, si necessitas aut utilitas populi fidelis id requirat. Quo melius autem missioni, quae dividenda sit, eiusque administris prospiciatur, sententia quoque rectoris praecipitur exquirenda, et si a religiosis sodalibus missio administretur, praefectus Ordinis audiendus, salvo iure appellandi, si res postulet, a decreto episcopali ad S. Sedem in devolutivo tantum.

4. In praeficiendo rectore missioni, quae nova erigitur per divisionem missionis cui regulares praefecti sunt, non est opus ut iidem religiosi sodales ceteris sacerdotibus praeferantur.

5. Quoad visitationem coemeteriorum et piorum locorum, quae intra fines missionum sita sunt, sacrorum canonum et constitutionum Apostolicarum praescripta servanda sunt; scilicet, si agatur de coemeteriis et locis piis, quae solis religiosis familiis reservantur, ea ab Episcopi iurisdictione et proinde a visitatione exempta sunt; contra, si de aliis.

6. Episcopi ius habent visitandi scholas pauperum in missionibus et paroeciis regularibus, aeque ac in saecularibus. Quoad vero ceteras scholas et collegia, in quibus religiosi viri secundum ordinis sui praescripta iuventuti catholicae instituendae operam dare solent, firma atque integra manent privilegia, quae illis ab Apostolica Sede collata sunt.

7. Sodalibus religiosis non licet novas sibi sedes constituere, erigendo novas ecclesias, aperiendove coenobia, collegia, scholas, nisi obtenta prius licentia Ordinarii loci et Sedis Apostolicae.

8. Religiosis sodalibus non licet ea instituta in alios usus convertere absque expressa licentia Sedis Apostolicae et Ordinarii loci, nisi agatur de conversione, quae, salvis fundationis legibus, referatur dumtaxat ad internum regimen et disciplinam regularem.

9. Religiosi sodales, redditis Episcopo rationibus, docere debent de pecunia intuitu missionum sibi allata, et quantum de ea, et quos in usus impenderint, aeque ac missionarii e clero saeculari. Quid vero censeri debeat oblatum intuitu missionum, iudicandum est ex normis praefinitis in Synodo Provinciali II Westmonasteriensi.

## ARTICULUS IV.

### De Episcoporum Privilegiis.

Postquam egimus de Episcoporum officiis eorumque potestate, gradum facimus, ut par est, ad eorum privilegia investiganda. Ex pluribus vero privilegiis episcopali dignitati per sacros canones attributis praecipua tantum recensebimus. Sunt autem: 1) ut possint Epi-

scopi extra ecclesiam celebrare in altari portatili, tam in propria, quam etiam in aliena dioecesi, inconsulto Ordinario loci, Bened. XIV Constit. *Magno* 2 iunii 1751; et, propria celebrata, aliam audire etiam in festis solemnioribus. Sac. Rit. Congr. 22 aug. 1818. Attamen Episcopi hoc privilegio uti debent cum his restrictionibus: ut non celebrent nec celebrari faciant in cubiculo ubi cubari solent; ut non celebrent extra propriae habitationis domum, in domibus laicis etiam in propria dioecesi, a fortiori vero in aliena, etiamsi dioecesani consensus accederet. Clemens XI Const. *Quoniam sancta* 15 decemb. 1703. Excipiendae sunt domus, in quibus visitationis aut itineris causa diversantur, vel (cum eis licet) moram faciunt. Innoc. XIII. Const. *Apostolici ministerii*. 2) Quod possint habere in episcopali palatio stabilem Cappellam, in qua tam ipsi quam alii sacrum faciant. Imo talia oratoria, quae extant in eorum domibus, instar publica habentur, ideoque festivis diebus quotquot ibi Missae intersunt satisfaciunt praecepto, idque etiam Episcopo absente aut vacua Sede. Sac. Rit. Congr. 2 iulii 1661. Et si plura sint in eodem palatio Oratoria, omnia eodem iure consentur. Gattic. *de Orat. dom.* Cap. XVII, 4. Verum haec de *Episcopis dioecesanis* intelligenda sunt, non de *Titularibus*. Domus autem intelliguntur, non quas utcumque habitant. ex. gr. in agro rusticandi causa, sed sedes in quibus sive in ipsa civitate episcopali, sive extra, habitualiter resident. 3) Habent privilegium extra propriam dioecesim sibi eligendi confessarium sacerdotem quem possunt secum ducere in diversa loca: hic tamen, si non est illis subditus, debet ab Ordinario loci esse approbatus. 4) Possunt habere in suo servitio duos Canonicos, qui praebendarum fructus in absentia percipiunt. 5) Possunt uti insignibus pontificalibus in locis exemptis suae dioecesis. 6) In suspensionem aut interdictum iure latum numquam incurrunt, nisi Episcopi expressa mentio fiat. 7) Solius eorum testimonio creditur in foro. 8) Indulgentias, limitatas tamen et temporales, concedere possunt, nempe in dedicatione ecclesiae unius anni indulgentias, in anniversario dedicationis, vel alias, indulgentias 40 dierum. 9) Graviores eorum causae nonnisi a Romano Pontifice iudicari possunt. Conc. Trid. Sess. XIII, Cap. VIII *de Ref.* Cf. Barbosa *de off. et potest.*

*Episc.* P. 3, All. 112, n. 21. 10) Possunt celebrare, vel concedere Cappellanis suis ut in domestico sacello celebrent, pro suo vel familiae commodo missam, ante auroram vel post meridiem. 11) Demum dum aegrotant, morbo ingravescente, ministrare eis viaticum et extremam unctionem pertinet ad primam dignitatem Capituli. Sac. Congr. Concil. die 7 iunii 1760 declaravit Episcopum posse eligere a quo ungi malit, seu sacristam id est maiorem Capituli sui dignitatem, seu Parochum. Porro notandum est quod privilegia quae in sola facultate aliquid agendi consistunt, non amittuntur ab Episcopo per non usum quantocumque tempore continuatum.

## ARTICULUS V.

### De Episcopi oneribus.

Honorem quemlibet peculiare ac proprium comitatur onus. Hinc episcopalis dignitas suis non destituitur obligationibus, tum in suscipiendo, tum maxime in exercendo episcopatu, quas in hoc Articulo perstringemus.

Porro in episcopatus susceptione duo sunt commemoratu digna, scilicet Professio fidei, quae fieri ab Episcopo debet coram Apostolica Sede ante confirmationem, Greg. XIV Const. *Onus apostolicae* 15 maii 1595, idque etiam per Procuratorem; et iuramentum fidelitatis erga Romanum Pontificem, quod praestari solet in ipsa consecratione.

Quod autem attinet ad onera quae Episcopo in exercendo episcopatu incumbunt, praeter ea omnia quae in eiusmodi officio adimplendo continentur, haec potissimum commemoranda sunt: 1) Collatio ordinum et confirmationis; 2) Convocatio synodi dioecesanae; 3) Praedicatio; 4) Celebratio missae pro populo; 5) Residentia; 6) Visitatio dioecesis; 7) Visitatio sacrorum liminum.

Et quoad collationem ordinum et administrationem confirmationis, cum de utraque in capite de Sacramentis acturi simus, heic notasse sufficiat quod ex praescripto Conc. Trid. Sess. XXIII, Cap. III,

Sess. XXIV Cap. V *de Ref.* debent Episcopi per se ipsos ordines conferre. Quod si aegritudine impediti sint, subditos, non aliter quam probatos et examinatos, alteri Episcopo ordinandos committere debent. Quamvis autem Concilium de sola aegritudine loquatur, eo tamen nomine quodvis aliud similiter grave ac rationabile impedimentum venire docent Doctores.

Quoad confirmationem tenentur Episcopi eam administrare. Quamvis autem iuxta praesentem Ecclesiae disciplinam quolibet tempore eam conferre liceat, ut plurimum tamen ea solet ministrari sacrae visitationis tempore. Bened. XIV *Inst. Eccl.* 6, n. 2. His praestitutis ad alia exquirenda onera progredimur, quod distinctis paragraphis praestabimus.

## § I. — De Convocatione Synodi Dioecesanae.

Concilium Tridentinum Cap. II Sess. XXIV *de Reform.* decrevit Episcopos synodum dioecesanam singulis annis celebrare debere, atque ad huius capitis disciplinam redintegrandam subsequentes Pontifices maxime institerunt utpote dioecesis bono maxime utilem. Siquidem est synodus coetus publicus virorum ecclesiasticorum ab eorum Episcopo coactus, ut una cum eo consilia sua conferat de negotiis quae ad pastoralem dioeceseos curam pertinent.

De synodo agentes rem totam ita distributam exponemus ut: 1) agamus de personis quibus coalescit; 2) de obiecto circa quod versatur; 3) de eiusdem adiunctis ac legibus; 4) de publicatione.

1. De personis quaerendum quae sint et ad quid teneantur. Iam ut a primo exordiamur, quadruplex earum gradus constitui potest, in quorum primo est Episcopus; in alio ii, qui et vocari debent et adesse tenentur; in tertio ii qui praetermitti possunt, sed vocati tenentur adesse; in quarto ii qui nonnisi quibusdam in casibus ad synodum possunt compelli.

Episcopi partes in sua synodo ex hac formula intelligi facile possunt, quod ipse non modo eiusmodi synodi est praeses, sed unus est, qui in eadem ius habet ferendi leges et quamvis adstantium

consilium exposcat, non tamen cogitur illud sequi. Unde sequitur: ad eum pertinere non modo synodum indicere, eique praeesse, verum etiam res deliberandas proponere, easque (nisi de re agatur, in qua Capituli consensum iura exigunt), auditis aliorum sententiis, suo arbitrio definire, adeoque decreta suo nomine inscribere, et solum subsignare. Ben. XIV *De synod. Dioeces.* lib. 13, Cap. 1 et 2. Contra nihil posse extra sententiam synodi (idest extra synodum), aut saltem Capituli Cathedralis, tamquam synodicum decretum promulgare, nisi forte S. Congregatio Conc. eiusmodi vitium sanet. Ben. XIV l. c. Diximus *tamquam synodicum decretum;* vidimus enim, Episcopum etiam extra synodum habere ius ferendi leges, adeoque easdem posse auctoritate sua indicere.

Post Episcopum ii sequuntur, qui et vocari debent et adesse tenentur. Hi vero sunt, inter eos qui iurisdictioni Episcopi subsunt: *a)* Si qui sunt Praelati, seu Abbates non exempti sive saeculares sive regulares. *b)* Qui dignitatem habent, aut personatum, aut officia. *c)* Canonici Ecclesiae Cathedralis. *d)* Parochi et Vicarii curati perpetui, adeoque non ad nutum amovibiles. *e)* Quibus consuetudo ius atque onus eiusmodi detulit. Inter eos qui a iurisdictione Episcopi eximuntur sunt: *a)* Parochi alias exempti sive regulares (Trid. Sess. XXIV Cap. II *de Ref.;* Ben. XIV, loc. cit., C. 1, n. 8. seqq.); *b)* qui Praelato nullius subduntur, cuius territorium vel intra Episcopi dioecesim est, vel eiusdem Cathedrali est vicinum.

Qui porro ad tertiam classem pertinent, seu qui praetermitti quidem possunt, sed, vocati si fuerint, adesse tenentur sunt: *a)* Vicarii tum generales tum foranei. Ben. XIV loc. cit. *b)* Canonici Collegiatarum saltem per suos deputatos, si extra locum morentur, ubi synodus habetur. *c)* Canonici iubilati. *d)* Alii ecclesiae Cathedralis beneficiati, qui canonici non sunt. (Idem loc. cit. n. 4). *e)* Superiores Conventuum, qui sex habent religiosos, adeoque Episcopi iurisdictioni subduntur. *f)* Abbates conventuum, quorum monasterium capitulo generali aliorum monasteriorum eiusmodi ordinis non subditur. (Trid. Sess. XXIV, C. II *de Ref.;* Ben. XIV loc. cit. C. 1, n. 8. seq.). *g)*

Quibus consuetudo tale onus imposuit. Ben. XIV loc. cit. C. 6, n. 5 seqq. (1).

Qui nonnullis tantum in casibus compelli ad synodum possunt, idest si agatur vel de re ad omnes clericos pertinente, vel de morum disciplina, Clerici omnes sunt, qui vel simplex tantum beneficium obtinent. Ben. XIV loc. cit. C. 6, n. 1. seqq.

Ad obligationes vero quod attinet quibus hi tenentur, cum ad unam illam redigantur, ut ad synodum accedant neque ab ea sine venia Episcopi recedere debeant, hinc duo tantum, quae inde dimanant, satis est heic animadvertisse: *a*) Accedere negligentes, arbitrio Episcopi puniendos esse, etiamsi quoad cetera exempti sint, excepta multa pecuniaria quoad regulares. Ben. XIV loc. cit. L. 3, C. 12, n. 1. *b*) Qui legitima causa impediuntur, eam Episcopo significare debent, qui eamdem a iudicibus ad id deputatis examinandam curabit; legitima vero causa est gravis necessitas, et nominatim quoad Parochos defectus alterius sacerdotis, cui proprias oves committant, maxime vero siqui tunc in paroecia periculose infirmantur.

2. De obiecto synodi dioecesanae haec dici possunt. Universim illud versatur in iis quae pertinent ad rectam dioecesis administrationem, praesertim vero ad morum disciplinam rite servandam; adeoque, in instruendis singulis circa propria officia, ac praecipue sacerdotibus quoad rectam sacramentorum administrationem; ita tamen ut de quaestionibus, quae in scholis agitantur nihil definiatur. Ben. XIV l. c. L. 7, C. 1 seqq. In abusibus publicisque vitiis detegendis corrigendisque. In edendis legibus ad disciplinam custodiendam opportunis, ita tamen, ut nihil statuatur, quod iuris communis aut superioris cuiusvis potestatis constitutionibus contrarium sit. In specie ex iure et consuetudine in synodo pertractantur quoque sequentia, quamvis etiam extra synodum perfici ab Episcopo possint. Ut concilii provincialis, quod proxime actum sit, decreta publicentur. Ut Cathedraticum Episcopo quotannis solvendum, decernatur et exigatur. Ut casus

(1) Episcopus non potest cogere ad accedendum ad Synodum habentes beneficia simplicia, nisi ex consuetudine aliud observatum fuerit. S. Cong. Conc. *Fulen.* 17 mart. 1593.

Episcopo reservandi definiantur. Ut redituum ratio a Seminarii deputatis exigatur, Ben. XIV l. c. Ut examinatores synodales, qui scilicet per unius anni spatium, parochialibus ecclesiis praeficiendos, examini subiiciant, sex minimum, neque tamen plures quam viginti, omnesque idonei nominatim seu personaliter eligantur, et a synodo per suffagia sive secreta sive publica probentur, ita ut absque facultate S. Sedis extra synodum eligi nequeant; ex electis autem in synodo si e senario numero aliquis intra annum deficiat, omnes ab officio cessant, neque alii suffici queunt absque eiusdem S. Sedis facultate. Idem loc. cit. Lib. 4, C. 7 et seqq. Electi examinatores iuramentum praestare debent de munere suo fideliter adimplendo (1).

3. Leges porro, quae synodi moderantur celebrationem, tres item in classes, praestat distribuere; quarum aliae synodum agendam disponunt, aliae coactam ordinant, aliae absolvunt. Priores in hoc continentur, ut praemittatur synodi indictio a legitima persona legitimoque tempore ac modo facta.

Persona legitima ad indicendam synodum is est, qui eiusdem congregandae ius habet, sive qui episcopali iurisdictione proprie dicta potitur; adeoque synodum indicere potest suo iure: 1) Episcopus; 2) Vicarius Capitularis, sede vacante, dummodo a priore synodo annus effluxerit; 3) Vicarius Apostolicus, qui ad ecclesiam vacantem regendam missus sit. Ben. XIV *De synodo* Lib. 2, C. 5, n. 10. Potest, speciali mandato Summi Pontificis, Vicarius Apostolicus qui Episcopo in sua Sede existenti datus sit et Episcopi Vicarius Generalis. Non potest Praelatus inferior, licet habeat territorium

---

(1) Ut Apostolicae Sedi constare queat qui praecipue sunt idonei ad ecclesiastica iudicia in partibus exercenda, Synodus Tridentina Sess. XXV, Cap. X *de Ref.* gravissime iussit, singulis Conciliis provincialibus aut dioecesanis aliquot personas designari, ut praeter Ordinarios locorum iis etiam posthac causae ecclesiasticae ac spirituales et ad forum ecclesiasticum pertinentes, in partibus delegandae committantur. Hinc Bened. XIV *de Syn.* L. 4, Cap. 5, commendat ut coactis Conciliis et Synodis talis eorum numerus definiatur, qui amplitudini ac frequentiae Dioeceseos respondere censeatur. Porro Iudices isti nulla pollent iurisdictione antequam a Sede Apostolica delegatam acceperint. Ex horum iudicum numero ius habent Regulares Ordines eligendi sibi, si velint, Conservatores.

prorsus separatum, ibique iurisdictionem quasi episcopalem exerceat, nisi forte alterutrum concurrat, scilicet Privilegium Apostolicum, quo tale ius eidem conferatur, vel vetus consuetudo, qua probetur eius quoque praedecessores tali iure usos fuisse.

Tempus quolibet saltem anno recurrit. Trid. Concil. Sess. XXIV, Cap. II *de Reform.* Confer. Benedict XIV *De Synodo* Lib. 1, Cap. 6. Modus his praecipue legibus temperatur: ut saltem per edictum generale, qui iure vel consuetudine vocari debent, vocentur, indicto die et loco, qui Ecclesia Cathedralis esse solet, quae si duplex forte sit, alternatim solet eligi ad simultates vitandas, licet Episcopo integrum sit in quolibet suae dioecesis loco Synodum celebrare. Ut populus quoque per singulas Paroecias praemoneatur ad preces pro felici exitu fundendas.

Synodo iam coacta, leges quae eam ordinant hae fere sunt. *a*) Quoad durationem, ut tres dies, nisi rerum agendarum necessitas aliud Episcopo suadeat, non excedat, qui dies propriis supplicationibus solent singuli consecrari, prout videre est in Pontificali Romano et apud Benedict. XIV loc. cit. Lib. 5, C. 1. *b*) Quoad ordinem in sedendo, ut primum locum habeat Episcopus, qui pontificalibus vestibus indui solet: deinde sequuntur ceteri in sacris quisque vestibus, quae suae dignitatis suique ordinis propriae sunt, nimirum: 1) Vicarius generalis; 2) Canonici et Beneficiarii Ecclesiae Cathedralis, quatenus capitulariter interveniunt; 3) Abbates; 4) Canonici Ecclesiae Cathedralis, si forte uti singuli adsint; 5) Canonici Ecclesiarum Collegiatarum quae intra civitatem sunt, iuxta dignitatem et antiquitatem Ecclesiae suae; 6) Item qui extra civitatem sunt, eademque ratione habita; 7) Vicarii foranei, qui Canonicis Ecclesiarum Collegiatarum eatenus cedunt, quatenus hi capitulariter interveniunt; 8) Plebani seu Archipresbyteri rurales, nisi usus obtinuerit, ut una cum Parochis promiscue sedeant; 9) Parochi, qui non secus ac Plebani et Vicarii foranei iuxta tempus suae promotionis sedeant. Bened. XIV loc. cit. Lib. 3, C. 10. *c*) Quoad actus praevios, ut praemittantur: 1) quaedam ex doctis piisque theologis et canonistis congregationes adiumentis conquirendis ad efficaciter suaviterque eradicandos abusus, quos Epi-

scopus, interrogatis ea de re Vicariis foraneis, Parochis, Monialium confessariis, aliisque probis et prudentibus viris, inolevisse in dioecesi deprehenderit Idem Lib. 6, C. 1. 2) Deputatio Ministrorum Concilii, qui sunt: Praefectus hospitiorum, qui clericis advenientibus honesta hospitia paret; Promotor Synodi, qui celeriter ac fructuose omnia perficienda curet; Secretarius, qui futurae sessionis edictum affigi curet, Canonicos Cathedralis et insigniorum Collegiatarum ante primam sessionem nominatim per se vocet, inferiores autem clericos per socium, schedulas pro scrutinio seu clericorum examine paret, denique ut ordine omnia fiant, studeat; Socius Secretarii seu lector, qui Synodi decreta alta voce legat; Notarius, qui absentes notet, eorum nomina, qui fidei professionem emittunt, scribat in fine cuiuslibet sessionis ad instantiam Procuratoris Synodi, denique eorum quae decreta ac gesta sunt instrumentum conficiat; Praefecti Synodales, qui clericos omnes singulatim ad se accersant, eorumque vivendi rationem inquirant, ita scilicet, ut singulis eiusmodi Praefectis certa pars cleri in schedula a Secretario eis tradita, assignetur; Procurator Cleri, qui omnium nomine ea quae Clerus optat, ad Episcopum referat; Iudices quaerelarum et excusationum, qui controversias de ordine sedendi componant et excusationes non accedentium examinent. 3) Professio fidei a Beneficiariis emittenda qui prima vice ad Synodum accedunt. 4) Lectio decretorum Concilii Tridentini de residentia Sess. VI, Cap. I *de Reform.;* tum etiam decretorum Concilii provincialis, quod forte actum proxime sit. *d*) Quoad ordinem rerum agendarum: 1) ut constitutiones, quas Episcopus audito Capitulo scripsit, legantur idque ita, ut liberum Episcopo sit eorum qui adsunt sententiam requirere vel non; 2) ut peracta earum lectione (quae tres intra dies ut plurimum perfici solet), finis Synodo imponatur, impertita ab Episcopo tum clero tum populo benedictione, et quadraginta dierum indulgentia ab eodem concessa.

4. Superest, quod postremum est, nimirum Synodi publicatio, de qua inquirendum quomodo fiat et qui sit eiusdem effectus. Itaque publicatio eo modo generatim facienda est, qui sufficiens sit ad decretorum notitiam afferendam iis, quorum interest; adeoque quoad

decreta, quae solum Clerum respiciunt, sufficit lectio quae in Synodo fit; quoad decreta, quae ad totum populum spectant, publicatio fiet vel per lectionem in ecclesia cathedrali, vel per edictum publice affixum, vel alio simili modo (1).

Effectus est obligatio, quae ligat Episcopi subditos, qui in Dioecesi sunt; idque ita, ut adversus ea nonnisi in devolutivo appellatio admitti possit, ut superius diximus.

## § 2. — De Praedicatione Verbi Dei.

Praedicandi munus ita proprium Episcopi est, ut si impeditus non sit, illud per sese explere teneatur. Conc. Trid. Sess. V, Cap. II, *de Ref.* Neque in eo negligendo contrariae consuetudinis nomine excusari potest. Fagnanus in Cap. *Inter cetera* de off. Iud. ord. n. 11. Quod si fuerit legitime impeditus, illud per alios exequi omnino debet. Cf. Fagnan. l. c. qui etiam declarat ad quemnam electio praedicatoris tam in Cathedrali, quam in aliis inferioribus ecclesiis pertineat et cuinam incumbat onus eleemosynam eidem praestandi.

Licet autem Episcopo praedicare in quacumque Ecclesia etiam regulari (2) suae dioecesis; sed nequit idipsum agere sine licentia Ordinarii in alia dioecesi. Sac. Congr. Conc. *in Theat.* 12 dec. 1614.

Quo vero tempore ad populum suum verba facit Episcopus, eo Regulares quoque vel in suis ecclesiis debent tacere. Bened. XIV, *de Syn.* L. 9, Cap. 17, n. 7.

## § 3. — De Applicatione Missae pro populo.

Tenentur Episcopi missam pro populo applicare idque post adeptam possessionem ecclesiae. Sac. Rit. Congr. 12 nov. 1821. Circa

(1) Clerici dioecesani ad emenda synodi exemplaria cogi non possunt. Sacra Cong. Conc. in *Aquin.* Susp. et Conf. 28 febr. 1750, in *Larinen.* 30 aug. 1782.

(2) Ipsius solum est praedicatores mittere in sua dioecesi et nec ipsis Regularibus licet, eo contradicente, concionari ad populum ne, in Ecclesiis quidem suorum Ordinum. Trid. Sess. XXIV, Cap. VI *de Ref.* Gregorius XV Const. *Inscrutabili.* Bened. XIV *de Synodo* L. 9, c. 15. Cf. App. I.

hanc obligationem Summus Pontifex Leo XIII. Constit. lata idib. iunii 1883, decrevit omnes et singulos Episcopos quacumque dignitate etiam cardinalitia auctos, item Abbates iurisdictionem quasi episcopalem in Clerum et populum cum territorio separato habentes, in Dominicis aliisque festis diebus qui ex praecepto adhuc servantur et qui ex numero dierum festorum de praecepto sublati sunt, omni exiguitatis redituum excusatione remota, ad Missam pro populo sibi commisso celebrandam et applicandam teneri. Et ad omnem dubitationem removendam declaravit eosdem Episcopos et Abbates huic officio satis esse facturos per celebrationem unius missae pro universo populo sibi commisso, etiamsi duas vel plures dioeceses et abbatias aeque principaliter unitas regant. Quamvis enim Romanae Congregationes aliud decreverint de Parochis duas vel plures parochiales ecclesias aeque principaliter unitas regentibus, alia tamen est Parochorum, alia Episcoporum ratio. Opportunum etiam duxit declarare non obligari ad missam pro propulo celebrandam Episcopos Titulares, de quibus inferius agendum.

Porro Episcopus qui officium Parochi exercet, non satisfacit obligationi, qua tenetur ob ipsum parochiale officium, applicatione missae pro suis dioecesanis. Hinc pro paroecia administranda Vicarium debet constituere et per illum debet satisfacere obligationi missae pro populo. Animadvertendum tamen iuxta Const. Bened. XIV *Cum semper oblatas* huiusmodi oneris rationem habendam esse dum eidem congrua statuitur. Sac. Congr. Fid. Prop. decreto diei 23 martii 1863.

Cum vero Episcopus in aliqua vacante cura vices Parochi gerit, onere non premitur missam applicandi pro illis paroecianis, etenim hoc in casu satis erit ipsum diebus statutis missam applicare pro suis dioecesanis, inter quos paroecia comprehenditur, quam per accidens administrat. Sac. Congr. Fid. Prop. decreto 23 sept. 1863.

## § 4. — De Residentia.

Cum Pastor gregi suo teneatur advigilare et praesto esse, obligatur Episcopus ad commorandum assidue in loco sui tituli et ad

ministerium pastorale exhibendum. Iam de residentia inquiremus: 1) cuiusmodi esse debeat: 2) quae sint poenae adversus delinquentes a sacris canonibus statutae: 3) quae causae ab eadem excusent.

1. Porro huiusmodi residentia tribus continetur legibus, scilicet: 1) Episcopi persona, etiamsi habeat coadiutorem, saltem intra dioecesis ambitum commorari debet. Tempore autem Adventus, Quadragesimae, Nativitatis et Resurrectionis Domini, Pentecostes et Corporis Christi a cathedrali ecclesia abesse non potest, nisi forte ratio ipsa episcopalis muneris eum alio avocet intra suam dioecesim. 2) Curia seu tribunal Episcopi apud Ecclesiam cathedralem esse debet, etiamsi Episcopus in alia suae dioecesis parte commoretur. 3) Per duos vel tres menses, sive continuos sive interruptos, licet Episcopis singulis annis a sua dioecesi abesse, dummodo id fiat sine ullo gregis detrimento et ex aequa causa, quae eorum conscientiae diiudicanda relinquitur, neque incidat in dies exceptos, quibus in Ecclesia Cathedrali Episcopum esse oportere diximus. Conc. Trid. Sess. XXIII, Cap. I *de Ref.* Hoc autem tempus non potest cum alio tempore coniungi quo ex alia causa abesse licet, neque trimestre spatium unius anni cum trimestri anni sequentis continuari, aut longioris absentiae compensatio aliquo anno adhiberi, siquis annis superioribus ea venia usus non fuerit. Cf. Fagnanum in Cap. *Qualibet* de cl. non resid. Bened. XIV Const. *Ad Universae* 3. non. sept. 1746.

Quod si unus Episcopus pluribus dioecesibus unitis praesideat, quoad locum residentiae standum est in primis iis quae ex diplomatis pontificiis iniuncta sunt: si nihil in iis sancitum sit et adsit consuetudo legitime praescripta, ei inhaerendum est. Si nulla extet consuetudo, Episcopus curare debet, ut in civitate ubi habitualiter sedem non habet, saltem solemnioribus diebus adsit. Sac. Cong. Conc. Oct. 1706, *in Gerund.*

Ceterum in Congr. Gen. Fid. Prop. habita die 10 Iulii 1668 quoad Episcopos ab eodem sacro Consilio dependentes, qui cum detrimento suarum dioecesium eas deserebant, ut Romam vel alia loca peterent, decretum est, Episcopis S. Congregationi subiectis non licere ne Ro-

mam quidem sub quovis praetextu venire absque licentia Sacrae Congregationis.

2. Poenae autem adversus Episcopos non residentes quales censentur etiam ii qui obreptitia Romani Pontificis venia absunt (1), (Bened. XIV Const. cit.) praeter mortalis peccati reatum, sequentes sunt: 1) Privatio fructuum pro rata absentiae, Conc. Trid. loco cit., ita tamen ut aliquam partem (puta tertiam) pro exsecutione aliorum officiorum retinere possint. Cf. Giraldi et Thesaurus l. c., qui etiam probant eorum opinionem, qui aiunt hanc poenam non obligare in conscientia, nisi post sententiam, licet contrarium statui videatur a Concilio Trid. l. c. 2) Quoad eos qui sex menses continuos abfuerint, privatio ipso facto incurrenda quartae partis fructuum unius anni, tum alterius quartae partis, si alios sex menses in absentia perstiterint. 3) Quoad eos qui ulterius in contumacia perstent, gravior poena a Romano Pontifice infligenda, qui proinde moneri de eorum absentia debet a Metropolitano, vel si Metropolitanus reus sit, ab Episcopo antiquiore provinciae, idque sub poena interdicti, Conc. Trid. Sess. VI, Cap. I *de Ref.*, cuius tamen censurae absolutio non est reservata. Cf. Thesaurus l. c. 4) Quoad omnes generatim poena post iudicis sententiam incurrenda consistit tum in privatione sive facultatis testandi, si illam antea obtinuerint, sive indultorum quae tamquam pontificio solio assistentibus iisdem competunt, tum in inhabilitate ad maiores dignitates et Ecclesias obtinendas. Bened. XIV Const. *Ad universa* 3 sept. 1746.

Denique in Decreto Alexandri VII diei 26 iulii 1662, ultra poenas a sacris canonibus contra non residentes constitutas, poena etiam suspensionis ab executione ordinis episcopalis etiam in propria dioecesi, ipso facto et absque alia declaratione incurrenda, sancitur contra Episcopos in locis missionum non residentes absque venia in scriptis obtenta.

Eodem insuper decreto declaratur, Sanctitatis Suae mentem nequa-

---

(1) Tales non existimantur, saltem respectu poenarum, qui non ultra milliarium a dioecesi absunt. Cf. Giraldi p. 2. sect. 86. Thesaurus *De poenis* verbo *Residentia*.

quam esse eosdem Episcopos, si Regulares fuerint, ab obligationibus professioni regulari, quam emiserunt, adnexis, per adeptionem dignitatis ac muneris episcopalis eximere, nisi quatenus eiusdem muneris curaeque pastoralis exercitio sint impedimento. Quare, quotiescumque ex ipsorum culpa, sive ex alia qualibet causa aut impedimento, quamtumvis iusto ac legitimo, in praedicta Ecclesia aut saltem dioecesi residere, excepto tempore a Concilio Trid. praefinito, aut noluerint aut nequiverint, soluti non sunt obligatione quam per professionem regularem contraxerunt vivendi sub obedientia Superiorum eiusdem religionis, observandique omnia et singula, quae a regularibus intra claustra degentibus sive ex voto, sive ex praescripto regulae et constitutionum suae religionis, quomodolibet et qualitercumque observari debent ac solent; adeo ut quandocumque hac in parte defecerint, nec a S. Sede licentiam seu dispensationem in scriptis obtinuerint, nec statim ad claustra suae religionis sese contulerint, omnibus iis poenis, quae contra regulares extra claustra degentes a sacris canonibus atque apostolicis constitutionibus prolatae sunt, obnoxii censeantur, iniuncto Superioribus Ordinis ad quos spectat, mandato, eosdem ad claustra revocandi.

3. Ad causas excusantes quod attinet duo inquirenda sunt: 1) Quaenam sint; 2) Qua conditione munitas esse oporteat. Iamvero causae excusantes, licet quatuor a Concilio Tridentino assignentur (Sess. XXIII Cap. I), ad duas tamen revocari possunt: *a*) ad necessitatem, quae complectitur etiam obedientiam; *b*) ad caritatem, qua continetur etiam Ecclesiae vel reipublicae utilitas.

Propter necessitatem excusat a residentia: 1) obedientia Superiori debita, id est tum Romano Pontifici qui Episcopum vel ad se vocet, vel alio mittat, tum etiam Metropolitae in casu vocationis ad Concilium Provinciale. 2) Infirmitas ipsius Episcopi, quae nonnisi alio sub coelo curari possit. Bened. XIV Const. *Ad universae* tert. Non. sept. 1746. Huc pertinet etiam malignitas aeris, quae certo anni tempore totam dioecesim occupet, et cuius causa praeter trimestre spatium lege indultum, alius etiam absentiae mensis concedi potest. Bened. XIV l. c. Excipitur tamen pestis, quae Episcopi absentiam a tota dioecesi mi-

nime excusat. Fagnanus in Cap. *Clericos* de cler. non resid. 3) Persecutio aut hostilis incursio, nisi tamen gregis salus pastoris praesentiam exigat.

Ex causa caritatis a residentia excusat: 1) utilitas propriae Ecclesiae, ex. gr. eius iurium defensio. 2) Utilitas Ecclesiae Romanae vel universalis. Quo etiam referri potest necessitas adeundi comitia publica, iis in locis ubi dignitas senatoria Episcopis adiuncta est. Urbanus VIII Const. *Sancta Synodus* 12 dec. 1634. Huc etiam referri potest necessitas navandi operam causis beatificationum vel canonizationum pro iis qui auctoritate apostolica ad id delegantur. Quo tamen in casu id speciale est, ut in absentiae tempore trimestre spatium lege indultum comprehendi debeat, eique addi dumtaxat possint alii triginta dies, quod si non sufficiat, tantumdem anno insequente concedi queat. Bened. XIV Const. *Ad universae.* 3) Utilitas alterius Ecclesiae, ita tamen ut propria detrimentum spirituale nullum patiatur; item utilitas reipublicae ex. gr. ad pacem conciliandam.

Conditiones quibus causae modo memoratae subiiciuntur, hae sunt: 1) ut habeatur ratio necessitatis gregis; 2) ut servetur ordo caritatis; 3) ut causa quae adesse dicitur, ad Sedem Apostolicam seu ad sacram Congregationem fideliter deferatur; 4) ut ipsius Romani Pontificis adprobatio et licentia accedat. Bened. XIV l. c. Unde sequitur, abrogatum esse Concilii Tridentini decretum, quo eiusmodi causae cognitio et licentia etiam Metropolitano permittebatur. Cf. Giraldi P. 2 sect. 86. Excipitur ab hac lege duplex absentiae causa, adeundi nempe vel Concilium Provinciale vel Comitia publica. Urb. VIII Const. cit. *Sancta Synodus.*

## § V. — De Visitatione Dioeceseos.

Cum boni pastoris sit oves suas nosse et ab iisdem cognosci, dioecesis visitatio ita cum pastorali Episcoporum officio cohaeret, ut ea nullatenus omitti aut negligi possit. De hac agentes inquiremus: 1) Quinam sit eius scopus, vis ac materia: 2) Quinam sit modus ac tempus quo peragenda est: 3) Quid de expensis constitutum in iure sit.

1. Ad primum quod attinet, Concilium Tridentinum, Sess. XXIV Cap. III *de Ref.*, declarat visitationis praecipuum finem esse sanam orthodoxamque doctrinam, expulsis haeresibus, inducere, bonos mores tueri, pravos corrigere, populum cohortationibus et monitionibus ad religionem, pacem innocentiamque accendere, ceteraque, prout locus, tempus et occasio feret, ex visitantium prudentia, ad fidelium fructum constituere.

Vis visitationis propria, seu Decretorum quae in ea ab ipso Episcopo feruntur, est ut appellatio *in suspensivo* contra ea non admittatur. Bened. XIV Const. *Ad militantis Ecclesiae* 3. kal. apr. 1742.

Quoad materiam visitationis certus immotusque canon est, omnes et singulas sacras personas et loca pia intra Dioecesis ambitum consistentia, ab Episcopo visitari posse, nisi manifesta exemptione potiantur. Episcopus enim supra iis fundatam habet iurisdictionem. Cf. Barbosa *de Off. et potest. Episc.* P. 3, All. 74. Hoc posito ad singulas species veniamus.

Porro materia visitationis sunt in primis *clerici* tum quoad mores, tum quoad officia atque obligationes ecclesiasticas, quae iisdem incumbunt; adeoque universim omnes Clerici visitandi sunt circa obligationes omnibus communes. In specie autem obiectum visitationis est. 1 Capitulum. Porro quoad corpus, inquirendum est quo ordine sit distinctum et utrum habeat canonicum theologum ac poenitentiarium: circa singulas personas, utrum ordines habeant suis praebendis adnexos: circa chori servitium, inquirendum est an ad divinas laudes coniunctim in ecclesia recitandas aut decantandas omni religione atque cultu sedulo incumbant, praescriptamque omnes ore, habitu, corpore, ritibus disciplinam ac legem servent. An punctatores adimpleant quidquid et statuta Capituli et synodaliasu per punctationibus constitutiones edicunt. An habeatur tabella horaria. An distributiones quotidianae sint constitutae, quarum privatione negligentes puniantur. Circa capitulares deliberationes, an legitime fiant. Circa ordinem in regimine Capituli inquirendum an constitutiones sint et a quo approbatae fuerint; an fiat electio officialium rationesque ab iis in fine anni reddantur et in libros referantur; denique an

Tabularium, seu locus quem vulgo Archivium dicunt, in quo et monumenta quaevis vetera locata sunt et nova reponuntur in dies, recte custodiatur. 2. Visitandi sunt Parochi, et inquirendum circa eorum residentiam, circa visitationem infirmorum, puerorum instructionem in re christiana, expositionem evangelii, denunciationem ieiuniorum dierumque festorum dominicis diebus populo faciendam, applicationem missae pro populo, ceteraque omnia parochialia munera; tum circa librorum parochialium atque archivii custodiam. 3. Visitandae personae ad Curiam pertinentes, praesertim Cancellarii circa acta civilia et criminalia, utrum distincte et fideliter ea retineant, eorumque inventarium habeant, tum circa alios Curiae libros, id est ordinationum earumque actorum aliarumque episcopalium functionum, professionum fidei eorumque qui emittere eam debuerunt, supplicum libellorum et quorumvis rescriptorum aut decretorum, quae sine forma iudiciali fiant, actorum seu negotiorum quae ad moniales pertinent; tum denique circa modum quo ii libri servantur, utrum distincto ordine et utrum subscriptionem habeant atque approbationem Episcopi, vel etiam Vicarii Generalis et Cancellarii eius temporis quo compacti fuerunt. 4. Visitandae sunt Moniales circa disciplinam et praesertim circa clausuram: an fenestras in domos saecularium prospicientes habeant, an colloquia cum exteris ineant, an chori servitium praestent, an sacramenta suscipiant. Tum circa novitias et educandas praesertim inquirendum utrum separatis in locis habitent. Tum inquirendum circa libros qui haberi ab Abbatissa debent, scilicet inventaria bonorum stabilium ac iurium monasterii, introitus et exitus anni, deliberationum capitularium. Tum denique inquirendum caute et prudenti modo, circa vitam, mores ac directionem confessarii. 5. Visitandae sunt Confraternitates laicorum circa legitimam earum institutionem earumque statuta, circa earum interventum ad publicas processiones, circa administrationemb onorum, earumdem inventarium et archivium. 6. Visitandi sunt laici seu populus, et inquirendum an adsint peccata aliqua publica, vel aliqui publici peccatores, ut concubinarii, coniuges separati absque iudicio ecclesiastico, blasphemi, usurarii, etc. 7. Denique est ipsi providendum ut publicae scholae ubi desunt aperiantur tam pro masculis quam

pro feminis et ut probatae vitae institutoribus magisterium commendetur.

Res, quae materiam visitationis constituunt, sunt: 1) Sacramenta. Et quoad Baptismum inquiret Episcopus an fons baptismalis ex materie solida confectus ceterisque rebus ad baptismum necessariis rite instructus existat; circa tempus baptismi, an infantibus ultra tres dies differatur; circa modum, an extra necessitatem conferatur domi, an imponantur ethnicorum nomina, an personae legitimae in patrinos eligantur; circa obstetrices, an examinatae sint et approbatae.

Quoad sacramentum Confirmationis inquirendum ab Episcopo est, an ad eam admittantur minores septennio et adulti non confessi, an legitimae personae in patrinos eligantur.

Quoad sacramentum Eucharistiae inquirendum circa modum quo servatur, an in tabernaculo, quod exterius sit decens et conopeo contectum, pariter decenti colorisque ritui congruo, interius autem serico panno circumvestitum, denique ostiolo firmo instructum cum clavi decenti, quae diligenter penes Parochum custodiri debet si agatur de ecclesia parochiali, si de monialium, penes Cappellanum, non vero penes ipsas. Inquirendum praeterea, an pixis sit argentea aut ex alio metallo decenti atque intus inaurata debitoque operculo et conopeo contecta; an praeter pixidem quid aliud licet sacrum in tabernaculo servetur: quod si reperitur, illico removendum est. Inquirendum an lampades ante altare tabernaculi diu noctuque colluceant, an particulae consecratae hieme quindecim, aestate octo quibusque diebus renoventur. Inquirendum an in Ecclesiis ruralibus, in quibus SS. Sacramentum asservatur, Cappellanus resideat et quotidie missam celebret, teneri enim ad utrumque vel per se, vel per alium, declaravit Sac. Rit. Congr. in *Firmana* die 16 martii 1833. Ceterum Episcopus per edicta in sacristia affigenda poenas pro qualibet culpa in asservatione Eucharistiae commissa constituere debet in eos, qui ad eiusmodi custodiam tenentur; et Antistiitbus hac in re facultates dantur procedendi contra regulares et exemptos cumulative cum eorum Superioribus generalibus. Sac. Cong. Epp. et Reg. litt. encycl. 9 febr. 1751. Circa modum quo recipitur et defertur Eucharistia, inquiret Episcopus an

in Paschate omnes communicent et an qui neglexerint moniti fuerint, an mulieres decenti vestitu accedant, an ad infirmos tempestive deferatur et debita cum associatione luminum, an et quoties expositiones publicae fiant et processiones cum delatione Eucharistiae (1). Circa missae celebrationem inquirendum est an calicum et patenarum aurum quo intus obduci debent evanuerit, an planetae aliaeque vestes et cetera instrumenta sint attrita aut immunda. Inquirendum utrum exteri sacerdotes absque litteris dimissoriis ab Episcopo recognitis admittantur ad sacrum faciendum; utrum aliqui sint qui absque tonsura ac veste clericali decenti, aut propere aut irreverenter missas celebrent, aut etiam ante auroram aut post meridiem. Inquirendum an catalogus onerum missarum in sacrario loco patenti prostet, utrum habeantur libri, non folia, in quibus sacerdotum manu missae describantnr ad onera implenda eadem die celebratae.

Quoad sacramentum Poenitentiae inquirendum an confessarii induti superpelliceo ac stola et, quod attinet ad mulieres (idem praestat quoad pueros), in sede confessionali ad cratem confessiones excipiant; utrum Confessarii de aliena dioecesi admittantur sine Episcopi licentia; circa sedes confessionales, utrum sint in loco visibili et cratem habeant ac ostiolum quo Sacerdotis facies populo occultetur, nec non piam quamdam imaginem ex parte poenitentis, utrum in iis sit affixa tabella casuum reservatorum etc.

Quoad sacramentum Extremae Unctionis inquirere Episcopus debet circa modum quo sacrum oleum servatur, an in cellula a cornu evangelii panno serico obducta in vasculo saltem stamneo, in capsula lignea incluso, circumposito undequaque gossipio et cum sera et clavi externaque inscriptione: *Oleum infirmorum*. Ad haec inquirere debet circa modum quo ad infirmos defertur et circa modum quo administratur.

---

(1) Benedictio SS. Sacramenti impertiri non potest sine Episcopi licentia. Item processiones, praeter eas quae a rubricis praescribuntur, vel expositio solemnis SS. Sacramenti seu quae fit per ostensorium, haberi nequeunt, nisi cum eiusdem permissione. Expositio, minus solemnis quae fit per pixidem, non requirit huiusmodi permissum, prout constat ex Epist. Benedict. XIV ad Episcopum Warmiens. 17 april. 1746. nec non ex alia ad Card. Urbis Vic. 27 iulii 1755.

Quoad sacramentum Matrimonii inquirendum an Parochus aliquoties in anno impedimenta matrimonii populo exponat, an ante matrimonium trinae fiant denunciationes diebus festis de praecepto iisque non continuis; an sponsi ante matrimonium soli absque praesentia parentum conversentur, an exteri vel qui diu fuerunt absentes absque licentia Episcopi ad matrimonium admittantur, an domi sine Episcopi licentia matrimonia celebrentur, an contracta eadem die describantur in libro.

Materia visitationis sunt: 2) reliquiae et imagines sanctorum. Quoad imagines inquirendum est an in Ecclesiis exponantur antequam ab Episcopo approbatae fuerint, an procaci venustate vel specie et forma non vera aut insolita depictae sint. Quoad reliquias (1), an decenter et fideliter custodiantur, an adsint earum catalogus atque authenticae certae fidei, eas enim exponere non licet, ne in Ecclesiis quidem exemptis, nisi prius recognitae approbataeque sint ab Ordinario, tametsi iam probatae Romano Pontifice. Sixtus V Const. *Dominus*. Nec licet, si reliquiae sanctorum et instrumentorum dominicae passionis permixtae sint reliquiis sanctorum, antequam separatae fuerint. Sac. Rit. Congr. 20 febr. 1847 (2).

Materia visitationis 3) sunt legata pia. Circa quae inquirendum an aliqua adsint eaque scripta retineantur in libris atque impleantur, aut siquae nova instituuntur eorum notitia Vicario Generali communicetur ut executioni mandentur.

Ad haec: 4) materia visitationis Sunt Ecclesiae non exemptae, circa quas inquirendum an liberae vel patronatae sint, an repara-

(1) Districte prohibetur sacras reliquias et Sanctorum exuvias, licet capsula reconditas et sigillo munitas, quolibet praetextu etiam redimendi emere aut mercari. Leo XIII 24 decemb. 1878.

(2) Quoad Beatos notandum quod his nec Ecclesias nec Altaria nuncupare licet, S. Rit. Cong. 11 aprilis 1840, nec eorum reliquias in processionibus circumferre. Et eorum imagines et reliquiae in his tantum Ecclesiis retineri et exponi possunt, in quibus eorum officium fieri permittitur. Urbanus VIII Const. *Sanctissimum.*

Eorum vero qui cum sanctitatis fama dormierint imagines, ne in sacrariis quidem ecclesiarum retinere licet, imo nec in fenestrarum vitris depingere. S. Rit. Congr. 24 martii 1860.

tione indigeant ac instrumentis ad sacras functiones necessariis sint sufficienter instructae, an novae aedificentur absque dote et Episcopi licentia, an altaria habeant iconem sacram, lapidem sacrum coopertum tela cerata, duo saltem candelabra cum imagine Crucifixi, mensam tribus mappis albis coopertam, quarum superior ex utroque latere fere ad suppedaneum descendat, fulcrum missalis, tabellas sacri convivii, psalmi *Lavabo* et Evangelii S. Ioannis.

Insuper 5) materia visitationis est Seminarium, circa quod inquirere debet Episcopus an alumni habeant requisita a Concilio Trid. praescripta Sess. XXIII, Cap. XVIII *de Ref.*, an adsint regulae ab iis servandae; qui sint eorumdem mores ac in studiis profectus; an diebus festis Ecclesiae Cathedrali interveniant; an adsint Rector et Magistri et quomodo se gerant; an adsint deputati ad formam Concilii electi, scilicet duo de Capitulo totidemque de Clero, unus a Capitulo ipso alter ab Episcopo, itemque unus a Clero alter ab Episcopo eligendus; an redditus Seminarii fideliter administrentur.

Denique 6) materia visitationis sunt hospitalia et circa ea inquiret Episcopus an legitimam habeant erectionem suasque constitutiones, an eae serventur, quae sit reddituum administratio cuius rationes repetendae omnino sunt.

2. Ad alteram quaestionem quod attinet, scilicet ad modum ac tempus visitationis, id prae ceteris cavent canones, ut diligentia et aequitas servetur. Itaque quoad tempus, visitatio quotannis, aut si dioecesis amplior sit, quolibet biennio renovanda omnino est, Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. III *de Ref.* Nulla tamen poena in Ecclesiae externo foro statuta est in eos, qui eam stato tempore praetermittant. Frequentius autem haberi potest, sed expensis minime repetitis. Bened. XIV, *de Syn.* L. x. Cap. 10.

Quoad modum respectu personae visitantis, fieri ea debet per se ab ipso Episcopo; et si legitime impeditus sit, per alios, sed conscientiae ipsius Episcopi reliquit Conc. Trid. iudicare an impedimenta sint legitima vel non. Respectu comitatus visitantis, facienda est nonnullis adhibitis adiutoriis, etiamsi Episcopus ad id non teneatur ex rigore iuris, dummodo ipse par sit ad munera visitationis obeunda.

Adiutores autem, praeter notarium vel secretarium visitationis, esse solent duo convisitatores sive ex Capitulo Cathedralis, sive extra electi. Fagnanus in Cap. 20 de censib. n. 8. Possunt esse etiam ex ordine regulari, dummodo presbyteri vel diaconi sint. Aliquando solent nonnulli concionatores afferri sive missionarii. Bened. XIV. Const. *Firmandis* 28 oct. 1744. Facienda est insuper cum modesto equitatu ac famulatu qui Episcopi prudentiae definiendus relinquitur. Respectu ipsius visitationis fieri ea debet praemonito per edictum die quo eam inchoare sibi proponat Episcopus, nisi ei ex iusta et gravissima causa secus videatur. Praeterea quam brevissimo tempore absolvi debet, quod tamen prudentiae Episcopi relinquitur. Ea vero gravitate et modestia, ut si visitator prohibeatur (qui quidem ne ut suspectus quidem nisi, iudicialiter procedatur, prohiberi potest), fores non iubeat effringi, etsi summo iure possit, sed potius censuris utatur. Denique decreta eiusdem referri debent per notarium vel per visitationis secretarium in libro.

3. Ad tertiam quaestionem seu ad expensas visitationis progredientes, notamus, quod ius eas exigendi *procuratio* dicitur. Haec recte definiturius visitatoris exigendi moderata victuaria ab iis qui visitantur neque legitime excepti sunt, pro necessitate temporis visitationis. Unde sequitur: *a)* ex eo quod ius sit visitatoris, procurationem ei deberi qui visitat adeoque delegato, non vero Episcopo, si per delegatum visitationem faciat, Fagnanus in Cap. 23 de cens.; *b)* condonari perpetuo procurationem cum successoris detrimento non posse. Ex eo quod moderata victuaria esse debeant sequitur: *c)* nihil ultra exigendum esse praeter domum ac victum pro se, pro suis et equis, Fagnanus l. c.; *d)* pro dignitate visitantis suppeditandam esse, adeoque Episcopi delegato vel Vicario Capitulari dimidio minorem ipso Episcopo; *e)* optionem dari iis qui visitantur ministrandi vel victuaria vel poecuniam quam antea forte consueverint; *f)* particulari alicuius ecclesiae consuetudine procurationem non posse praescribi, etsi consuetudo sit immemorabilis, ne ceteris onus accrescat. Contra vero dicendum si agatur de consuetudine generali alicuius loci seu provinciae. Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. III *de Ref.* Ex eo quod debeatur quod pro neces-

sitate exigitur, sequitur: *g)* neque in ipsa cathedrali urbe exigi illam posse, neque in loco adeo vicino ut Episcopus in domum suam commode se recipere possit; *h)* duabus ecclesiis una die visitatis, unam procurationem deberi; *i)* quo anno Episcopus visitationem non obit, procurationem ei non deberi. S. C. C. in *Aprutin.* Dec. 1584 (Lib. 4. Decr.); *k)* Si semel iterumque in uno anno visitationem suscipit, unam procurationem exigere posse. S. Congr. Conc. in Policastr. *Proc.* 1 iunii 1737. Denique; *l)* itineris expensas repeti non posse, Fagnanus in Cap. 23 de cens.; *m)* neque Episcopum posse dona recipere.

Ad visitationis expensas tenentur Parochi et beneficiati. Sac. Congr. Conc. in Camerinen. *Procurationis* 23 Nov. 1793. Una cum Parocho tenentur possessores beneficiorum simplicium et cappellaniarum quae in titulum conferuntur. Sac. Congr. Conc. in *Narnien.* 12 sept. 1654. Tenentur etiam sodalitia ecclesiastica aliaque pia loca. Tenentur ii regulares qui visitationi episcopali subiecti sunt, nisi privilegium habeant. Non licet autem Episcopo conventus parvos visitanti aliquid accipere procurationis nomine. Cf. Collect. Bizzarri p. 291.

A procuratione aequitatis iure liberantur: 1) hospitalia et similia loca in pauperum alimenta instituta, nisi beneficii titulum adnexum habeant. Fagnanus in Cap. 24 de cens. n. 34; Schmalzgruebee in tit. de cens. n. 106. Praeterea: 2) liberantur ecclesiae et personae ecclesiasticae notorie pauperes, quae vix necessaria habeant ad sui sustentationem. Schmalzgruebee l. c. 3) Vi consuetudinis a iure probatae populus seu plebs laicorum atque universitates locales. S. Congr. Conc. in *Ferent.* 20 apr. 1782. Secus autem dicendum est de Confraternitatibus. Sac. Congr. Conc. in *Spoletana* 14 iun. 1710. 4) Monasteria monialium, nisi beneficium aliquod sit in earum ecclesia. Giraldi P. I, Sect. 5) 562. Oratoria privata Reiff. de cens. n. 51. 6) Privilegio apostolico gaudentes quod explicitum sit, nam generalibus terminis conceptum non sufficit. Schmalzgruebeb. l. c.

Qui vero procurationem indebitam culpabiliter exegerint, ad duplum condemnantur. Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. III *de Reform.*

Post visitationem tenentur Episcopi curare ut quae constituta sunt vere ad effectum perducantur. Bened. XIV Const. *Ubi primum* 3 dec. 1740.

## § VI. — De Visitatione ss. Liminum.

Visitatio ss. liminum in eo consistit ut singuli Episcopi certo quoque tempore Romanum Pontificem tamquam supremum Ecclesiae centrum et caput adire teneantur, eique Ecclesiae suae statum aperire. Sixtus V Const. *Romanus Pontifex* d. 20 dec. 1585. Bened. XIV Const. *Quod sancta* 25 nov. 1740. De hac visitatione duo quaerenda sunt, scilicet modus et tempus.

Quoad modum, Episcopi hoc officio per se fungi debent. Si vero Episcopus coadiutorem habeat, satis est ut vel ipse vel coadiutor illius nomine visitationem expleat et relationem status dioeceseos suppeditet. Bened. XIV Const. cit. Ceterum intercedente impedimento, poterit Episcopus huic oneri satisfacere per procuratorem duplici tamen sub conditione, seu ut is speciali mandato instructus sit, et ut ex ipsa dioecesi mittatur. Procurator ipse, poterit esse e clero regulari solum in deficientia cleri saecularis eaque deficientia probata. Bened. XIV *de Synod.* L. 13, Cap. 6. Sed nunc indulgentior est Sac. Congr. hac in re. Episcopi titulares in partibus infidelium residentes tamquam Vicarii Apostolici, implere praedictam Const. Sixti V, si visitationem expleant per Procuratorem in urbe existentem, declaratum est per Sacram Congr. Fid. Prop. coram Urbano VIII die 28 iulii 1626.

Tempus iuxta memoratam Constitutionem Sixti V varium est pro varia Episcoporum distantia, nimirum pro Italia et insulis adiacentibus triennium, pro regionibus citra mare germanicum et balticum quadriennium, pro reliquis Europae regionibus et pro Africa quinquennium, pro reliquis decennium. Initium triennorum aliarumque periodorum desumendum est pro cunctis promiscue Episcopis non a die quo ipsi in Consistorio renuntiati sunt ad sedem episcopalem vel eiusdem possessionem susceperint, sed a die 20 dec. 1585, quo die Constitutio sixtina edita est. Si aliquis Episcopus postulet ut spatium

temporis sibi praefinitum prorogetur, Sacra Congregatio, iusta accedente causa, abnuere non solet.

Actus triplex est, id est visitatio Basilicarum S. Petri et Pauli, aditio ipsius Romani Pontificis, relatio ore facienda eidem Romano Pontifici et scripto tradenda sacrae Congregationi de statu Ecclesiae suae tum quoad res, tum quoad personas iuxta instructionem ab ipsa sacra Congr. editam quae heic subiicitur.

### *Capita quibus respondere debent Vicarii Apostolici ac Missionum Praefecti, ut de regionibus sibi commissis plenam S. Congregationi relationem reddant.*

Infrascriptis quaestionibus accurate et praecise respondendum erit, adhibito cuique responsioni quaestionis numero; si quid vero aliquis forte reperiet quod ad suam Missionem non spectet, is indicare poterit numerum, deinde iuxta scribere: *Ad talem numerum non est quod respondeam:* tum ad cetera perget.

*De Missionis origine, progressu, et confiniis.* — 1. Breve compendium historicum circa originem, progressum, ac mutationes Vicariatus sive Praefecturae conficiendum erit. — 2. Describenda confinia, quibus continetur territorium Missionis, ac si aliqua circa illa controversia existat, rationes exponentur. Insuper charta corographica Vicariatus, siquidem in promptu haberi possit, addenda vel saltem deinceps transmittenda.

*De Missionariis, eorum qualitate et idoneitate.* — 3. De personis ecclesiasticis erit exponendum imprimis, quinam sint Missionarii quibus s. ministerium exercendum in Vicariatu vel Praefectura concreditum est; an Saeculares vel Regulares, quam idoneitatem et vivendi rationem praeseferant, an sufficiens eorum numerus sit pro necessitate fidelium, an studio linguae vernaculae illius gentis accurate dent operam, an miti ratione erga Christianos se gerant, an in sacro ministerio exercendo uniformitatem curent. Insuper an Missionarii Regulares regulas Instituti sui ac praesertim tria vota substantialia Paupertatis, Castitatis et Obedientiae fideliter servent: an Vic. vel Praefecto Apostolico etiam ut regulares, an alteri Superiori sint subiecti; an plus aequo erga paganos, vel protestantes aut schismaticos, si ibi adsint, obsequentes sint; an ex instituto vel ex consuetudine usque ad mortem in Missione perseverent. An universi Missionarii in usu facultatum quas accipiunt, nimis latas interpretationes, ac facilitatem improbandam sequantur. — 4. Nec praetermittendum si Missionarii alterius Vicariatus aut Praefecturae aliqua ratione in administrationem propriae Missionis sese immisceant.

*De regimine Missionum per Vicarios Apostolicos.* — 5. Qua ratione provideant Praesules regimini Vicariatus seu Praefecturae, ne vita decedentes sine Superiore fideles relinquant. — 6. Utrum habeatur aliquod Consilium ordinarium Missionariorum, quasque attributiones illi adsignentur.

*De Clero Indigena.* — 7. Singulariter sermo instituendus de clero indigena, ac imprimis de idoneitate illius, deque animi qualitatibus, quibus praeditus apparet, ac de spe quae in ipso collocari possit. — 8. Qua ratione consulatur educationi et institutioni Clericorum indigenarum: praesertim an habeatur Seminarium, utrum sit separatum ab alumnis saecularibus, et quae studia ibi Clerici doceantur, et utrum regulae a Tridentino praescriptae in toto vel in parte serventur, cuius curae ac regimini creditum sit, denique an, si desit, aliquo modo constitui possit vel eiusdem defectui suppleri. — 9. Quibus officiis Indigenae adhiberi possint, et an excludantur a quacumque superioritate respectu habito ad Missionarios Europaeos.

*De Institutis Regularium.* — 10. Quoad Instituta Regularium indicetur, an sint in Vicariatu seu Praefectura, et an educationi et institutioni iuventutis dent operam, idque exprimatur sive quoad instituta virorum sive quoad instituta mulierum. — 11. An inter Indigenas sint qui regularibus Institutis sint addicti et ad huiusmodi statum se inclinatos praebeant, qua demum Missionum utilitate possint ea inter indigenas diffundi. — 12. Utrum Ecclesiastici viri sive Saeculares sive Regulares clericali aut religioso habitu utantur, vel saltem alia veste, quae eorum statum minime dedeceat.

*De Ministerio Sacro ac de gentium conversione.* — 13. Circa sacrum ministerium exponendum, an habeatur Directorium sive collectio regularum et usuum Vicariatus sive Praefecturae quoad servanda a sacerdotibus cum in sua vitae ratione tum in fidelium regimine, illudque S. C. exhibeatur. — 14. An in communicatione facultatum missionariis facienda facilem aut difficilem se praebeat Superior. — 15. Utrum omnes Missionarii in doctrina morali sint concordes, et utrum ad uniformitatem fovendam habeantur vel haberi possint conventus pro casuum moralium examine conficiendo. — 16. Utrum diffusa sit inter fideles lectio librorum prohibitorum. — 17. Utrum in omnibus Vicariatibus et Praefecturis adsit Catechismus, et quatenus affirmative, an in variis libris eius generis servetur uniformitas quoad doctrinae expositionem. — 18. Utrum expediat eiusdem Missionis districtus ita ordinare, ut plures uni Missionario tamquam superiori subsint. — 19. Utrum in singulis districtibus, qui parochiarum locum tenent, diligenter serventur libri baptizatorum, matrimoniorum, defunctorum, nec non status animarum; an ratio habeatur observantiae praecepti paschalis, et utrum memorati districtus ad formam paroeciae a

canonibus requisitam accedant. — 20. Indicetur an aliqua speciali ratione consuli possit, ut facilius catholica fides inter indigenas propagetur.

*De Ecclesiis, Cappellis, et Presbyteriis.* — 21. Exprimatur an sit in missione numerus sufficiens Ecclesiarum et Sacellorum et utrum illae saltem necessariis ad divinum cultum ornamentis instructae sint. — 22. An catholicus cultus in Vicariatu vel Praefectura libere exerceatur, et quatenus negative, an ratio suppetat, qua obstacula e medio auferantur. — 23. An in singulis sacerdotum residentiis sit decens presbyterium aut saltem aliquis locus a fidelibus oblatus, ubi convenienter manere possint.

*De bonis Ecclesiae eorumque administratione.* — 24. Quas eleemosynas Societas Propagationis Fidei Lugdunensis praebeat, et an aliquod aliud medium praesto sit, ut sustentationi Missionariorum et expensis pro divino culto satisfiat. — 25. Utrum et quae bona immobilia, vel quos redditus Missio in promptu habeat ad finem memoratum adhibenda: et quatenus negative, an aliqua ratio innui queat, ut pedetentim certi redditus, sive per oblationes fidelium sive per alias praestationes ab ipsis solutas constitui possint. — 26. Si Missio bona immobilia vel redditus possideat, significandum erit an ab aliquo in hac possessione ecclesiastica turbetur vel prorsus ipsa possessio a Gubernio recognoscatur. — 27. Quae cautelae adhiberi possint, ut securitati ecclesiasticorum bonorum provideatur. — 28. Utrum adsit Consilium aliquod Missionariorum ad eadem bona vel redditus administrandos, et ad impediendam eorumdem dissipationem, et utrum fideles aliquam partem habeant in praedicta administratione.

*De rebus ad divinum cultum spectantibus.* — 29. Quoad hoc, exponendum an in sacris functionibus ac praesertim in solemni Missae celebratione ritus omnes S. E. R. fideliter serventur, et utrum cantus adhibeantur et an iuxta canonicas praescriptiones. — 30. Utrum et qui populares cantus in Ecclesiis adhibeantur. — 31. An in omnibus Ecclesiis, in quibus sine periculo profanationis fieri potest, adservetur, et quomodo, S. Eucharistia, quaeque sit in tantum Sacramentum fidelium devotio. — 32. Utrum ad maiorem divini cultus decorem et ad pia opera exercenda canonice institutae sint aliquae Confraternitates sive virorum sive mulierum, vel constitui possint. — 33. Quatenus affirmative, quae sit praesens earumdem societatum conditio et an reformatione indigeant. — 34. An in cultu divino ac veneratione Sanctorum aliquae superstitiones irrepserint et quae.

*De Educatione et Institutione iuventutis.* — 35. Significandum an sint in Missione scholae pro indigenis tum masculis, tum feminis, et an sufficiant fidelium filiis. — 36. Utrum in ipsis admittantur etiam filii infidelium vel protestantium aut schismaticorum, et quibus cautelis, ne Catholicorum fidei nocere possint. — 37. An in memoratis scholis servetur omnimoda separatio puerorum a puellis. — 38. Quibus credita sit iuventutis institutio. — 39. An adsit aliquis convictus seu Collegium sive

pro masculis sive pro feminis, utrum in eo admittantur infideles vel protestantes aut schismatici et quibus cautelis. — 40. An adsint in Vicariatu vel Praefectura Scholae Ministrorum Protestantium vel Scholae paganae et utrum Catholici eas frequentent. — 41. An adsint orphanotrophia, et quibus subsidiis sustententur.

*De quibusdam piis Institutis diffundendae fidei valde opportunis.* — 42. Utrum adsint Hospitia pro Cathecumenis utriusque sexus et quomodo ordinata sint. — 43. Quae opportunior ratio censeatur adhiberi posse, ut Catechistarum institutio magis utilis ad Missionum bonum evadat. — 44. Utrum erectum sit aliquod Hospitale et quomodo administrentur redditus pro infirmorum sustentatione.

*De festis, ieiuniis et abstinentiis.* — 45. Quaenam festa in Missione observentur, et an aliqua mutatio hac in re petenda videatur ad obtinendam maiorem uniformitatem. — 46. Quae ieiunia, quique abstinentiae dies serventur sive ab Europaeis sive ab Indigenis, et an etiam in hoc aliquid immutandum appareat.

*De Coemeteriis et Sepulturis.* — 47. Utrum et quae superstitiones in funeribus apud Christianos invaluerint. — 48. An existant Coemeteria separata pro Christianis, et quatenus negative, an aliquid ad id obtinendum tentari possit; praeterea an sint benedicta.

*De Sacramentorum administratione.* — 49. Exprimatur an in Baptismate administrando serventur omnia praescripta Ritualis Romani. Speciatim vero an fiat aliqua divisio caeremoniarum, et quo idiomate interrogationes fiant. — 50. Utrum saepe aliquod dubium suboriatur circa diligentiam adhibitam a Catechistis vel obstetricibus in Baptismate conferendo, et quatenus affirmative, quomodo hac occasione se gerant Missionarii. — 51. Utrum debita diligentia adhibeatur a Missionariis, ne haeretici aut schismatici ut patrini in sacramento Baptismi et Confirmationis admittantur. — 52. An Sacramentum Confirmationis iuxta generalem Ecclesiae usum vel potius immediate post Baptismum in Missione conferatur. — 53. An et qui sint in Vicariatu vel Praefectura casus reservati, utrum missionariis sufficienter innotescant. — 54. Utrum fideles solemni praeparatione et pompa ad primam Communionem admitti soleant. — 55. An in Vicariatu vel Praefectura promulgatum fuerit Decretum Concilii Trid. sess. XXIV *Tametsi* circa Sacramentum Matrimonii. — 56. Utrum accurate fiant Publicationes ab Ecclesia praescriptae et an diebus a iure praescriptis. — 57. Quomodo se gerant Missionarii in dispensationibus quoad Matrimonii impedimenta, et: primo, an dispensetur in impedientibus: secundo, an plurimi occurrant casus concedendi dispensationes in dirimentibus, praesertim in gradibus proximioribus. — 58. An in dispensationibus concedendis imponantur mulctae vel poenae. — 59. Quomodo concedantur dispensationes, an in scriptis et utrum exprimatur delegatio apostolica. — 60. An usus Matrimoniorum mixtorum invaluerit et qua

frequentia, et quomodo circa ea Missionarii se gerant. — 61. An in celebratione Matrimoniorum Christiani immisceant aliquas caeremonias superstitiosas.

*De abusibus et necessitatibus Missionis.* — 62. Enumerentur omnes abusus qui forte irrepserunt etiam inter Catholicos sive circa fidem, sive circa mores, vel administrationem Sacramentorum, et cuiusque alterius generis. — 63. Exprimantur praecipuae causae huiusmodi abusuum, et media, quibus evelli possint. — 64. Tandem attente perpendantur spirituales Missionis necessitates, distincte referantur; mediaque proponantur idonea ad maiorem Religionis profectum inducendum.

Heic vero obiter notandum est praeter supradictam relationem teneri Episcopos S. Congregationi Fidei Prop. subiectos singulis annis referre de statu, exercitiis ac locis Missionariorum, qui fuerunt alumni Collegii Urbani idque vi Const. Alex. VII 20 Iulii 1660.

Poena pro iis qui sacram visitationem tempore a Sixtina Const. praefinito omittunt, est suspensio ad omni episcopatus administratione et perceptione fructuum, imo et ab ingressu in ecclesia ab ipsa die qua visitationis tempus recurrit ipso facto incurrenda, donec a contumacia non resipiscant. Fagn. in Cap. 9, de iureiur. n. 58.

Praeter recensita onera, habent Episcopi Sacrae Congregationi Fidei Propagandae subiecti et alia specialia in huius operis decursu suis locis recensenda.

## ARTICULUS V.

### De lege dioecesana i. e. de Episcopi ordinarii iuribus seu obventionibus.

Quemadmodum ius imperandi atque exigendi tributa ad legiferam Principum potestatem pertinet, ita eiusmodi ius, quod iuxta canones Episcopi habent in sua dioecesi, legis dioecesanae nomine continetur. Obventionum seu vectigalium genus aliud est ordinarium, aliud extraordinarium.

Ad ordinarium quidem pertinet: 1) cathedraticum ita nuncupatum quia in honorem cathedrae episcopalis penditur, alias synodaticum appellatum quia in synodo dioecesana solvi consuevit. Est autem vectigal annuum Episcopo solvendum in ea summa quae a consuetu-

dine definita est. Hoc vectigal solvi debet ab omnibus ecclesiis etiam confraternitatum, et ab omnibus beneficiis etiam simplicibus Episcopi iurisdictioni subiectis, exceptis cappellaniis quae laicales sunt et ad nutum amovibiles. Unde patet quid ius illud sit, quibus limitibus contineatur et a quibus solvi debeat. His addendum est non posse condonari in praeiudicium successorum, neque abrogari saltem totaliter consuetudine etiam immemorabili. Barbosa Ius E. U. L. 3, Cap. 20 n. 5. 2) Aliud ius est Procuratio de qua mox dictum est. 3) Aliud est quarta decimarum vel quae consuetudine definita est, quod tamen vectigal pluribus in locis exolevit. 4) Aliud est quarta funeralium, quae portio canonica appellatur, seu pars quarta vel quae consuetudine confirmata est legatorum et funeralium oblationum quae fiunt ecclesiis et locis piis Episcopo subiectis, sed eiusmodi quoque exactio fere ubique obsolevit.

Extraordinariae exactiones sunt: 1) subsidium caritativum i. e. vectigal extraordinarium, quod Episcopus a clericis atque ecclesiis sibi subiectis caritatis nomine exigit necessitate gravi occurrente, in quo quatuor conditiones concurrere debent, seu ut vera adsit indigentia, ut capituli consensus habeatur; ut pecunia quae exigitur, licet varia esse debeat pro varia necessitate, attamen moderata semper sit neque onerosa; denique ut ab iis non exigatur, qui vix habent unde sustententur. Sac. Congr. Conc. in *Gerund.* 17 febr. 1663. In specie quoad Italiam exigi ab Episcopo non potest nisi in primo ingressu, idque in ea summa quae consuetudine definita sit. Innoc. XI Litt. *Essendosi avuto* 8 oct. 1678. Unde fit ut necessitate occurrente, absque venia Apostolicae Sedis imperari nequeat. 2) Alia exactio extraordinaria est *census*, quo nomine hic intelligitur onus reale vel annuum vectigal ab Episcopo legitimo tempore alicui pio loco impositum, sibi vel aliis solvendum. Nonnisi autem duplici tempore eiusmodi census imponi potest: *a*) in consecratione ecclesiae recens fundatae, accedente patroni consensu; *b*) cum, annuente capitulo, Episcopus ecclesiam piis locis concedit eamque subtrahit a sua iurisdictione. His addendum est, censum semel impositum augeri amplius non posse.

## CAPUT II.

### De Episcopis titularibus.

Episcopi titulares ii dicuntur, qui ad ordinem episcopalem evecti sunt alicuius antiquae Cathedralis titulo ab infidelibus occupatae adeoque clero et populo christiano mensaque episcopali carentis. Antea tales Episcopi *in partibus infidelium* appellari consueverunt, in praesens ex Decreto Leonis PP. XIII *titulares* nuncupantur. Porro causae ob quas ii Episcopi instituuntur sunt: 1) Ut perpetuo quodam monumento illarum regionum cura excitetur et ne Ecclesia acquievisse videatur hostium violentiae; 2) Ut Episcopi praesto sint qui, sine propriae dioeceseos damno, pro variis Ecclesiae necessitatibus advocari possint a Romano Pontifice in subsidium sive tamquam Sedis Apostolicae Legati, quos decet episcopali dignitate eminere utpote Episcopis praepositos, sive tamquam Vicarii Apostolici, vel Suffraganei alterius Episcopi, sive ut in Curia romana Episcoporum negotiis et causis praeficiantur, sive denique ut honori supremae cathedrae inserviant. Iamvero totam tractationem de Episcopis titularibus tribus capitibus expediemus, quorum 1° de eorum potestate agemus; 2° de eorum praeeminentiis; 3° de eorum obligationibus.

## ARTICULUS I.

### De potestate Episcoporum titularium.

Ex eo quod Episcopi titulares sunt veri Episcopi et vero spirituali matrimonio Ecclesiis suis coniuncti, contra autem, quod clero careant et populo, adeoque actuali iurisdictione et episcopali mensa, hae generales regulae consequuntur: 1) eorum promotionem, nisi aliud obstet, pertinere ad liberam Romani Pontificis collationem, et eadem exigere requisita quae in ceteris Episcopis requiruntur, nisi quod praeecellentia inter dignos non exigitur; 2) quae ad potestatem ordinis pertinent, valide ab iis confici, sed ex iurisdictionis defectu illicite, nisi Ordinarii licentia concurrat. Unde sequitur si quidquam

huiusmodi attentent, in easdem poenas eos incidere, quas ceteri incurrunt Episcopi, qui eadem fecerint quoad alienos subditos atque in aliena dioecesi.

Hinc *a*) Episcopus titularis, quamvis valide, illicite tamen conferret absque Ordinarii licentia sacramentum Ordinis et Confirmationis. Sanchez *de matr.* lib. 1, disp. 19. Barbosa in Coll. 217. Non potest autem, neque ex licentia expressa Ordinarii, suum familiarem absque alio titulo quam triennalis habitationis sacris initiare ordinibus, tum quia Episcopo titulari non est concessa, imo interdicta est sui familiaris promotio ex Concilio Tridentino, tum quia Episcopus titularis qua talis non potest ordinato statim beneficium conferre, ut exigit Tridentinum ipsum Sess. XXIII, Cap. IX *de Reform.*

Quaerunt hic Doctores an Episcopus titularis possit ad Ordines promovere civem illius civitatis, cuius ipse habet titulum episcopalem, si hospes in regionem diverteret ubi Episcopus ipse moratur; et respondent quod, sive agatur de eo qui in nostris regionibus christianam religionem amplectitur et in patriam subinde revertitur, sive de eo qui, baptismo suscepto in ipsa civitate infideli, huc hospes adveniat, Episcopus titularis licite non potest civem ipsum ad sacros Ordines promovere nec ei litteras dimissoriales dare ut ab alio Episcopo ordinetur. In primo enim casu talis advena, qui in nostris regionibus fidem catholicam amplexus est in iisque baptizatus, efficitur post baptismum subditus ratione originis eius Episcopi, in cuius dioecesi baptizatus est, ratione vero domicilii, eius Episcopi in cuius dioecesi domicilium statuit iuxta formam praescriptam ab Innoc. III in Const. *Speculatores.* Card. De Luca *in annot. ad Conc.* Disc. 14, n. 14. Pax Iordanus T. 1, Lib. 3, Tit. 6. La Croix Lib. 6, p. 2, n. 2181. In alio casu cum catholici degentes inter infideles, nec habentes Episcopum residentialem, subsint in divinis actualiter et privative curae vel immediatae vel mediatae Sedis Apostolicae, quae per se vel per suos delegatos sive temporaneos sive perpetuos eos regit, solum cura habitualis est apud Episcopum Titularem et consequenter Episcopi titulares non possunt tales christianos ordinare

vel dare litteras dimissorias pro ordinandis iis qui nati ac baptizati sunt vel domicilium habent in civitate sui tituli.

Ex eodem principio sequitur *b*) Episcopum titularem licite non posse absque dioecesani Episcopi licentia in aliena dioecesi ea peragere, quae ordini episcopali sunt adnexa iure ecclesiastico, cuiusmodi est consecrare templa, altaria, vasa, etc. Nec posse paramenta et vestes sacras benedicere, siquidem absque Ordinarii licentia fas ipsi non est pontificalia exercere.

Ex eo quod Episcopi titulares iurisdictione actuali careant sequitur *a*) non posse indulgentias conferre siquidem indulgentiae a Praelatis concessae alienis subditis, nullae sunt ex Cap. *Quod autem* de poenit., qui enim ligare non potest, nec potest solvere. Potest tamen eas concedere ex commissione Episcopi dioecesani. Layman *de Indulg.* Cap. 4, n. 1.

Sequitur *b*) habere quidem approbationem implicitam, non tamen iurisdictionem ad confessiones audiendas; hinc non posse suos familiares a peccatis absolvere, nec eorum Confessarium approbare. Suarez *de Poenit.* disp. 26, sect. 2. Quamvis autem per se loquendo audire confessionem posset catholici, qui stabiliter habitans in civitate cuius ipse habet titulum, hospes in has regiones diverteret; per accidens tamen non potest, quia, cum, ut diximus, fideles illi subsint actualiter in divinis curae vel immediatae vel mediatae S. Sedis, Episcopi titulares non sunt actualiter, sed solum habitualiter proprii eorum pastores. Layman Cap. 3 *de Vic.* n. 2. Rebuffus *in prax.* P. 1, tit. *de Vicar. perp.* n. 1.

Sequitur *c*) non posse approbare Sacerdotem aliquem nostratem ad audiendas confessiones catholici sui subditi commorantis in nostris regionibus, confessarius enim debet esse approbatus ab Ordinario loci. De Lugo disp. 21. *de Poenit.* n. 37, et in *Resp. moral.* Lib. 1, dub. 17. Nec valide assistere posset matrimonio eiusdem sui subditi.

Nec *d*) potest authenticare reliquias Sancti canonizati.

Quaeritur hic an possit et debeat examinare eos, quos de licentia Episcopi dioecesani eiusque commissione ad sacros Ordines promoturus

est. Porro cum distinctione reponendum est; vel enim promovendus fuit a proprio Episcopo examinatus, vel non. Si fuit examinatus, habet quidem ius integrum iterum illum examinandi, quia potest velle cognoscere cuinam Ordines conferat, non tamen obligationem habet illum examinandi. Quod si examinatus non fuit, debet Episcopus Titularis promovendum examini subiicere, nisi notorie constet de qualitatibus requisitis.

## ARTICULUS II.

### De iuribus et praeeminentiis Episcoporum Titularium.

Quoad praeeminentias, canon est Episcopos titulares iis omnibus pollere, quae ipsi ordini adhaerent vel ex spirituali matrimonio cum sua Ecclesia oriuntur, vicissim autem iis carere, quae ex actuali iurisdictione dimanant. Hinc sequitur: 1) ob matrimonii vinculum cum sua Ecclesia eos non posse eligi ad aliam Ecclesiam, sed debere postulari, adeoque nec transferri posse, nisi vinculum prioris Ecclesiae a Romano Pontifice solvatur. 2) Ex honoribus privatis uti posse Episcoporum vestibus, quae tamen iurisdictionem non indicent. In aliena vero dioecesi uti non possunt, absque Ordinarii licentia, veste quam dicunt *mozzetta* (nisi regulares sint, quibus alia quam dicunt *mantelletta* uti non licet), imo et veste linea, quae audit *rochettum*, atque veste superiori id est *mantelletta*, multoque minus habitu pontificali. Item 3) praecedentiam supra presbyteros habere, nisi forte officii ratio atque ordo aliud exigat. Inter Episcopos autem iuxta ordinem promotionis sedere, nisi illi in sua dioeçesi sint, aut munus aliquod suae iurisdictionis exerceant (1). Sequitur 4) Episcopos titulares subiectos esse immediate Apostolicae Sedi et exemptos a iurisdictione Ordinarii, nisi de negotiis agatur dignitatis aut officii quod in dioecesi illius

(1) Romae hoc habent speciale Episcopi Titulares, quod in praeeminentiis aequaliter omnino cum Episcopis residentialibus habeantur, et solus promotionis antiquior ordo praecedentiam in eadem linea Archiepiscopi vel Episcopi conferat, excepto casu quo Episcopus recentior sit Episcopus Assistens Solio Pontificio.

forte habeant. In causis criminalibus maioribus, quae depositionem merentur aut privationem, et aliis magis arduis, si conveniantur, conveniendos esse coram Summo Pontifice iuxta Trid. Conc. Sess. XXIV, Cap. V *de Reform.* In minoribus recurrendum ad Sac. Congr. EE. et RR. Denique 5) sequitur privilegio frui Oratorii privati, altaris portatilis, electionis Confessarii approbati tamen ab Ordinario loci, et si quae sunt alia quae ipsi episcopali ordini adnexa sunt. Notandum est non satisfacere praecepto qui sacrum audiunt in eius altari portatili celebratum, exceptis personis eidem Episcopo actu necessariis. Sac. Congr. Rit. decr. diei 22 Aug. 1818. Gardellini n. 4547. Ex secundo principio sequitur carere Episcopos titulares privilegio quod in casibus occultis a Concilio Tridentino Episcopis tributum est, aliisque si quae sint actualis iurisdictionis intuitu concessis.

## ARTICULUS III.

### De obligationibus Episcopi Titularis.

Ob episcopalis ordinis veritatem tenentur Episcopi Titulares ad consecrationem intra trimestre a die confirmationis suscipiendam, nisi forte inexcusabilis necessitas consecrationis tempus amplius prorogari expostulet. Tenentur item ad fidei professionem emittendam. Squillant *de obl. Episc.* P. I, Cap. 1, n. 38.

Ob defectum vero actualis iurisdictionis non tenentur lege residentiae. Hinc non vacant beneficia, quae tempore promotionis ad ordinem episcopalem habent, neque incapaces ad alia obtinenda ipsi evadunt. Pariter ex eodem principio sequitur non teneri onere applicationis missae pro populo, licet consentaneum sit eos etiam interdum sacrificium offerre ut respiciat Deus miseram Ecclesiae illius conditionem, cuius titulo et nomine ipsi honestantur. Leo XIII Const. *In suprema* IV. Id. iunii 1882. Neque tenentur onere visitationis sacrorum liminum, neque petitionis et usus Pallii, si archiepiscopalem titulum habeant.

Porro cum saepe contingat ut Episcopus Titularis sit alterius Episcopi Suffraganeus vel Canonicus in aliqua cathedrali, operae pretium

est inspicere quaenam praerogativae Episcopo Titulari talia gerenti munera competant.

Atque ad munus Suffraganei quod attinet, notandum in primis est assignandum esse illi annuum censum quo honeste sustentari queat. Fagnanus in Cap. *Episcopalia* de privil. Talem autem censum eidem deberi quatenus inserviat declaravit Sac. Congr. Conc. 11 jun. 1592. Insuper Episcopus suffraganeus nonnisi de expresso consensu et licentia Episcopi potest pontificalia officia in dioecesi et civitate exercere. Barbosa *Coll. Doct.* in Conc. Trid. Sess. VI Cap. V. Hinc sede vacante et Capitulo licet non contradicente, non posset eadem pontificalia exercere. Barbosa l. c. 3) Si quando Episcopus suffraganeus choro interait, sedere non debet in sede episcopali Caerem. Episc. Cap. 33. Quaranta in *Addit.* V. *Archiep.* Eidem ad ecclesiam venienti pro celebrandis pontificalibus non tenentur Canonici obviam ire usque ad cubiculum, sed satis est quod aliqui canonici obviam procedant usque ad portam Ecclesiae. Sac. Rit. Congr. in *Bracharen.* 1 sept. 1607. In ipso actu pontificalia exercendi nomine Episcopi dioecesani, ex. gr. in sacra ordinatione, Canonici debent assistere in habitu tamen ordinario canonicali, exceptis illis qui iuxta necessitatem officii debent paramenta accipere. Barbosa l. c. suffraganeus solemniter celebrans non debet sedere nisi in *faldistorio*, et quamvis praeter diaconum et subdiaconum debeat habere canonicum assistentem pro libro, non debet tamen habere assistentiam duorum canonicorum, sicut haberet proprius Episcopus; nec poni debet in altari septimum candelabrum, nec debent Canonici accedere ad circulos ante eum, qui pariter nequit inter celebrandum uti Baculo Pontificali. Decet autem ut in fine missae populo benedicat. Barbosa *Collect. DD. in Conc. Tr.* 286. Gavantus V. *Coadiutor Episcopi.* Quaranta in *Add.* V. *Archiep.*

Ad haec: cum Episcopus suffraganeus non habeat exercitium iurisdictionis, non potest absque speciali delegatione et mandato Episcopi visitare clausuram monialium, Sac. Congr. Conc. in *Vilnen.* 22 febr. 1631. Nec potest sine Episcopi licentia populo benedicere dum per civitatem incedit. Gavantus V. *Coadiutor.*

Quoad Episcopum Titularem Canonicum sufficiat notasse: 1) ipsum

assistere debere choro in habitu ordinario; 2) in Capitulo habere ius suffragii sicut ceteri Canonici; 3) subesse cum aliis canonicis visitationi sui Episcopi. Barbosa l. c. 4) A missis de turno abstinere debere, ne sine pontificali habitu eas canere cogatur. Sac. Rit. Congr. in *Asculana* 10 April. 1728.

Si absit a choro occupatus in exercendis pontificalibus, non lucratur distributiones, nisi vel privilegio Pontificis vel consuetudine legitime praescripta, vel statuto a Pontifice confirmato eidem concedantur.

## APPENDIX

### De Episcopis Regularibus.

Si qui ex regulari familia ad episcopatum promoventur, de iis haec animadvertenda sunt: 1) In ipsa promotione cum e claustris egrediuntur nihil secum diferre debent, praeter scripta propria, indumenta et breviarium, sub poena suspensionis a divinis ipso facto incurrenda. Bened. XIII Const. *Postulat* 7 mart. 1725. 2) In episcopatu servare debent Ordinis regulas quae materiam voti paupertatis determinant atque alias regulas et observantias dignitati et officio episcopali non repugnantes, eadem obligatione gravi vel levi qua tenebantur antequam assequerentur dignitatem episcopalem, ita tamen ut in peculiaribus casibus prudenter iudicium ferre possint utrum cum dignitate et officio episcopali illae conveniant. S. Congr. Epp. et Reg. 6 maii 1864. Hinc debent tonsuram capitis gestare, habitum laneum induere eiusdem coloris, qui sui Ordinis est proprius. Bened. XIII Const. *Custodes* 7 mart. 1726. Post promotionem recuperant ius ad haereditates sibi delatas ita tamen ut proprietatem Ecclesiae suae adquirant et usumfructum sibi. Episcopatu dimisso, regredi ad claustra debent sub poena privationis usus pontificalium et, post annum, suspensionis a divinis ipso facto incurrenda. Bened. XIII Const. cit. Ad religionem vero redientes, non possunt dignitates et officia illius religionis obtinere. Ita ex Pauli IV Const. *In Sacra* 19 iulii 1559. Barbosa in *Collect. Apost. Decis.* Squillant *de privileg. Episc.* p. 2, cap. 22.

Heic addendum spolia rerum omnium tempore missionis adqui-

sitarum, non modo a Missionariis, sed etiam ab Episcopis Regularibus in missione degentibus, aere et sumptibus Sacrae Congregationis Fid. pr. post eorum obitum ad S. Congregationem spectare et in utilitatem missionis esse eroganda. SAC. CONGR. FID. PROP. probante INNOCENTIO XIII 22 decemb. 1716. Anno vero 1773 hoc ipsum fuit decretum pro omnibus Episcopis, Vicariis Apostolicis et Missionariis cleri saecularis, qui a Sac. Congregationi aluntur. Quocirca non pertinent ad Sac. Congregationem ipsam ea quae proprietatis sunt missionariorum vel Episcoporum quaeque ad religionem spectabant. Quod si de iis agatur, qui sumptibus Sacrae Congr. non aluntur, ad eam dumtaxat spectant, quae ab ipsa fuerunt eis transmissa, ex. gr. calices, indumenta sacra. Quae vero ex fidelium eleemosynis adquisita sunt, ea ad missionem pertinent, dummodo tamen aperte et clare non constet, ea non favore ecclesiae, sed directe eis donata fuisse, quo casu ad eorum haeredes transeunt.

---

## CAPUT III.

### De Episcopis in altiori iurisdictionis gradu constitutis.

Episcopi in altiori iurisdictionis gradu constituti, sunt Patriarchae, Primates et Metropolitae. Porro Patriarchae maiores Constantinopolitanus, Alexandrinus, Antiochenus et Hierosolymitanus in toto territorio patriarchali iurisdictionem ordinariam olim habebant in Archiepiscopos sibi subiectos; haec tamen iurisdictio hodie quiescit, cum patriarchales Ecclesiae in manibus infidelium sint, solo nomine et titulo seu dignitate remanente in quatuor titularibus Praelatis latini ritus. Antiquissima vero Patriarcharum iura ex parte retinent Patriarchae catholici, ritus orientalis. Ceteri Patriarchae minores, qui ex Pontificis Romani indulgentia vel consuetudine nomen patriarchale obtinuerunt, nullam specialem potestatem in iure communi habent ut Patriarcha Venetus, Ulyssiponensis.

Patriarchis succedunt Primates, qui maioribus Metropolitis praesidebant et in his potissimum iurisdictionem exercebant. 1. Con-

firmabant electiones Episcoporum non exemptorum. 2. Audiebant querelas contra Archiepiscopos. 3. A sententia Archiepiscoporum ad eos appellabatur. 4. Supplebant eorum negligentiam in beneficiorum collatione. Hodie vero electio et confirmatio Episcoporum et causae maiores criminales contra Archiepiscopos et Episcopos reservantur Apostolicae Sedi; minores vero decidendae sunt a Concilio Provinciali vel iudicibus ab eo deputatis. Hinc Primates qui modo supersunt, tales sunt titulo tenus.

## ARTICULUS I.

### De Metropolitis seu Archiepiscopis.

Metropolita est Episcopus praesidens ceteris Episcopis, qui intra limites eius provinciae suas habent dioeceses. Unde Archiepiscopus appellatur. Qui vero eidem subiecti sunt Episcopi, dicuntur respectu eius *Suffraganei*, quia nimirum in Concilio Provinciali ius suffragii habent circa provinciae negotia. De Metropolitarum dignitate tria sunt investiganda: Erectio; iurisdictio; et insigne eorum proprium, hoc est *pallium*.

De erectione novi cuiusdam Archiepiscopatus generales regulae tres tradi possunt; nimirum eam faciendam esse 1) auctoritate Romani Pontificis. Petra *Comm. in Const. Apostolicas* Comment. ad Const. 3. Pii II. 2) Congruo praemisso examine, nisi forte motu proprio eam Summus Pontifex faciat. Quod quidem examen fit *a*) cognita causa, quae generatim est Ecclesiae utilitas vel necessitas, speciatim autem esse potest etiam nobilitas atque antiquitas Ecclesiae de qua agitur, dignitas urbis in ordine civili, quippequae sit sedes vel supremi Principis vel Praesidum primi ordinis, merita eiusdem, petitio atque instantia supremi Principis, destructio veteris metropolis etc. *b*) Auditis interesse habentibus, cuiusmodi sunt Metropolita, a cuius iurisdictione nova metropolis subtrahenda est, et Episcopi, qui eidem subiiciendi sunt. Petra. l. c. 3) Addictis, saltem ex regula ordinaria, (aliquando enim contrarium factum est) novae metropoli nonnullis Episcopis, qui eiusdem suffraganei sint.

De iurisdictione Archiepiscopi generalis regula statui haec potest, eum esse Ordinarium suorum Suffraganeorum in iis tantum quae a iure ei sunt permissa, nullam autem habere iurisdictionem in locis quae intra eorum dioecesim sunt, vel in eorumdem subditos, nisi in casu iurisdictionis devolutae, vel cum agitur de re, quae ad totam provinciam pertineat.

Ex praestituta norma sequitur, ad eum pertinere Suffraganeos cogere ad sua munera rite obeunda et contumaces etiam censuris coercere duplici sub conditione, nimirum *a)* ut servetur ordo, seu ut primum interdicto, deinde suspensioni, denique excomunicationi subiiciantur, nisi contumaciae aut culpae gravitas aliud suadeat, et *b)* ut consulatur sin minus ex iuris necessitate, saltem ex congruentia, Apostolica Sedes. Card. Petra in Const. 2 Leonis IX a num. *60 ad 91*, ubi etiam monet eadem posse Vicarium Generalem Anchiepiscopi, absente tamen Archiepiscopo. Sequitur insuper, pertinere ad Archiepiscopum supplere negligentiam Suffraganeorum, ita tamen, ut prius adsignetur Suffraganeo terminus ad munus suum implendum, nisi forte ab ipso iure adsignatus sit Cf. Barbosa *de Offic. et potest. Episcop. titul.* 4 n. 19, qui ab ea necessitate adsignandi terminum non bene fortasse excipit crimina notiora, cum eiusmodi exceptio in actu tantum visitationis provinciae habere locum videatur. Sequitur praeterea ad Archiepiscopum pertinere appellationes recipere a Suffraganeorum sententiis, quod tamen intelligendum est de appellatione proprie dicta, quae nimirum fiat post sententiam definitivam vel interlocutoriam definitivae vim habentem, cuius videlicet gravamen per appellationem a definitiva reparari nequeat. Conc. Trid. Sess. XXI, Cap. XXX *de Reform.* Bened. XIV Const. *Ad Militantis* 30 mart. 1742. Denique sequitur pertinere ad Archiepiscopum Suffraganeos convocare ad Concilium Provinciale, de quo in fine huius capitis agendum est (1).

Contra autem ex eodem principio sequitur, non posse Archiepi-

(1) Vacante Ecclesia suffraganea quae capitulo careat, illius administratio spectat ad Metropolitanum, et siquidem Metropolitana Ecclesia pastore careat ad Capitulum eiusdem Ecclesiae Metropolitanae, non vero ad antiquiorem Suffraganeum. S. Congr. Conc. die 28 aug. 1683.

scopum ob aliam causam Suffraganeos cogere ut Curiam Metropolitanam adeant sive personaliter, sive per Procuratorem. PETRA *in Const. unic. Honorii II.* Neque iudicem se constituere in causis civilibus Suffraganeorum, licet ii non actores, sed rei sint, salva tamen consuetudine. PETRA *in Const.* 2 *Leonis IX* sect. 5 et praesertim n. 15, 18. Denique sequitur Archiepiscopum ne ea quidem exercere posse, quae de Suffraganeorum confirmatione, aut de consecratione, aut de cognitione causae eorum absentiae a dioecesi, iisdem Archiepiscopis in iure attributa leguntur, quandoquidem reservata haec sunt Apostolicae Sedi. Cf. quoad primum GIRALDI p. 1, sect. 44 et 67, quoad alterum BENEDICTUM XIV Const. *In postrema* 20 octob. 1756, quoad tertium BENED. XIV Const. *Ad universi* 30 sept. 1746.

Ex eo quod Archiepiscopus iurisdictionem non habeat in ipsa dioecesi atque in subditos Suffraganeorum, nisi in casu devolutionis, aut in re ad totam provinciam pertinente, sequitur, non posse in Suffraganeorum dioecesi actum verae iurisdictionis exercere, adeoque ne officialem quidem ibidem constituere pro futuris causis ad eum per appellationem devolvendis. Nonnulla tamen excipiuntur, et sunt iura: 1) praeferendi Crucem; 2) benedicendi populo; 3) divina officia privatim vel publice etiam in pontificalibus celebrandi; 4) iubendi ut ea, se praesente, sine pontificalibus celebrentur; 5) exceptis locis exemptis indulgentias 40 saltem dierum concedendi. Sequitur insuper Archiepiscopum non posse dioeceses Suffraganeorum visitare, nisi ex causa cognita atque probata in Concilio provinciali. CONC. TRID. Sess. XXIV Cap. III *de Ref.* Quo quidem in casu haec tantum Archiepiscopo licent: Confessiones subditorum Suffraganeorum audire, eosque absolvere etiam a casibus et censuris Episcopo reservatis, idque tum per se, tum per alios; iurisdictionem fori contentiosi in duobus tantum casibus exercere, idest in criminibus notoriis, et contra impedientes eius iurisdictionem. E contra cum possit exercere iurisdictionem in subditos Suffraganeorum in duobus casibus ab initio iam dictis, sequitur posse mittere edictum per totam provinciam de rebus ad suam iurisdictionem pertinentibus; pravam consuetudinem in totam provinciam inolitam prohibere, aliquem e dioecesi

sua delinquentem exulem facere a tota provincia, praedicationis officium per totam provinciam alicui interdicere, et siquid aliud huiusmodi est.

Restat ut de Archiepiscopi insignibus nonnulla edicantur. Ea proprie sunt *Pallium* et *Crux* quae ante eos deferri solet. De Cruce satis sit adnotasse, eam esse formae communis, dum vicissim patriarchalis duplex lignum transversum habet, eiusque praelationis iure Archiepiscopum uti posse tantum in sua provincia, cum Patriarchae id valeant ubique, excepta urbe Roma, eoque loco ubi Summus Pontifex aut eius Legatus praesens sit.

De Pallio (1) autem inquirendae sunt: 1) qualitates; 2) collatio et usus.

Et primo quidem pallii qualitates duae sunt: 1) Necessitas, quae eiusmodi est, ut eo nondum accepto, neque plenitudo pontificalis officii, neque nomen ipsum Archiepiscopale quis mereatur. Unde sequitur, eodem nondum accepto, Archiepiscopum non posse exercere eos actus, qui maiores sunt quoad ordinem episcopalem et qui vestes pontificales exigunt, nisi forte in aliena dioecesi, rogatu Ordinarii peragendi sint. Quoad actus vero iurisdictionis iis tantum fungi posse, qui sunt omnibus Episcopis communes, non autem qui proprii sint muneris archiepiscopalis. Denique pallio amisso, vel corroso, novum peti debere. Petra l. c., ubi addit corrosum comburendum esse eiusque cineres in sacrario reponendos. 2) Secunda qualitas pallii est personalitas, quae afficit Archiepiscopum prout talis est;

---

(1) Pallium est fascia lanea tres circiter digitos lata, circuli habens formam quae inserta capiti humeris insideat duplici linea acuta, quarum altera ante pectus, altera post tergum descendit, ac sex sericis nigrique coloris crucibus distincta est. Texitur ea fascia ex lana duorum agnorum, qui die S. Agnetis Romano Pontifici offerri solent, cui alia adiungitur, quae munda sit.

In formam autem pallii contexta, a Summo Pontifice, vel a Cardinali qui eo absente pontificalia agit in vigilia SS. Apostolorum Petri et Pauli benedicitur, et postea in arcula argentea prope corpus S. Petri deponitur, petitionibus Archiepiscoporum eam reservando. Benedictus XIV Const. *Rerum Ecclesiasticarum* 12 augusti 1748. Est autem Pallium symbolum ecclesiasticae iurisdictionis, quae scilicet a Petro in ceteros derivatur, eiusque proinde origo male a nonnullis ab Imperatoribus educta est.

quo fit: *a*) ut pallium commodari nequeat; *b*) ut mutata Ecclesia, novum peti debeat; *c*) ut Archiepiscopo mortuo, cum eo debeat sepelliri, sive cadaveri superinductum, si in dioecesi decedit, sive capiti sit superpositum, si extra; *d*) ut dimisso Archiepiscopatu, adhiberi amplius non possit; *e*) ut si ex dispensatione Apostolica duos Archiepiscopatus quis retineat, duplex item pallium habere debeat.

Collatio pallii duos actus complectitur, concessionem et traditionem. Porrò concessio fit a solo Romano Pontifice, praemissa ab Archiepiscopo eiusdem petitione intra tres menses a recepta consecratione, vel si consecratus iam fuerit, a confirmatione; idque per se, si praesens sit, si autem absens, per Procuratorem iuxta formam a Bened. XIV praescriptam in dicta Constit. *Rerum ecclesiasticarum* 12 aug. 1748. Traditio fit a primo Cardinali diacono, si is qui pallium obtinuit in Urbe sit, si vero absens, ab eo ipso Archiepiscopo qui a Romano Pontifice fuerit delegatus, idque sub poena nullitatis et insuper addito per eum qui pallium recipit fidelitatis iuramento erga Romanum Pontificem.

Usus definitus est tum quoad locum, tum quoad tempus. Locus est intra fines propriae iurisdictionis, vel est intra provinciam et id etiam in locis exemptis. Petra l. c. 29. Tempus, solemnioribus diebus intra missarum solemnia, qui dies in ipsa concessione pallii designantur, quibus adnumerandus est etiam dies missae inchoativae synodi sive provincialis, sive dioecesani, et quando maiores actus episcopalis ordinis exercentur, cuiusmodi est chrismatis consecratio.

Coronidis loco animadvertimus quod licet pallium insigne sit Archiepiscoporum et Patriarcharum, nihilominus privilegio apostolico aliquando etiam Episcopis concessum est. Bened. XIV *de Synodo* lib. xii, Cap. 6. Immo Graeci Episcopi a saeculo decimo, idem sibi generatim usurparunt, quemadmodum videre est apud Petra l. c.

Superest ut de Conciliis provincialibus agamus.

## ARTICULUS II.

### De Concilio Provinciali.

Concilium provinciale, est coetus publicus Episcoporum ad eamdem provinciam pertinentium, qui regulariter ab eorum Metropolita cogitur, vocatis vocandis de iure vel consuetudine, quique ab eorum Praeside celebratur ad deliberandum de ecclesiasticis Provinciae negotiis. Quatuor autem partibus hunc de Concilio provinciali tractatum complectemur, quarum 1) de personis, quibus illud coalecit; 2) de eiusdem adiunctis ac legibus; 3) de potestate; 4) de approbatione et publicatione agetur.

1. De personis duo sunt inquirenda: quaenam sint et quibus obligationibus teneantur. Porro ut a primo exordiamur, personarum, quibus Concilium provinciale coalescit, quadruplex est gradus, in quorum primo est ipse Metropolita quive eius locum tenet, in secundo qui suffragium habent decisivum; in tertio qui consultivum; in quarto qui ad ea tantum exponenda, quae sua intersunt, ad Concilium admittuntur aut vocantur.

De Metropolita quaerendum est: quid ipse in Concilio provinciali valeat; quo in casu sufflci eidem alius et quis debeat. Quoad primum, hoc dici generatim potest, Metropolitam in Concilio provinciali esse eiusdem Caput ac Praesidem, auctoritate tamen haud maiore quam praecipui iudicis, ita ut Concilio quadamtenus etiam subsit. Petra *ad Const. unicam Honorii II* Sect. 1, n. 41 collatis n. 75, 92, 86. Inde haec sequuntur:

Ex eo quod ipse Concilii Praeses et Caput sit, ad eum pertinere: *a)* Concilium convocare. Cap. 25 de accusat. Trident. Sess. XXIV, Cap. II *de Reform. b)* Eidem praesse, ita tamen, ut eo iure, praeter praeeminentiam in sedendo atque in subscribendo, id tantum contineatur, ut curet unumquemque suo loco sententiam dicere, neque Concilium turbare; non autem ut possit sine offensa Concilii aut illud dissolvere, aut cuiquam Episcopo, etiamsi inurbane contra ipsum se gesserit, censuram infligere, vel silentium indicere, aut iubere ali-

quem exire vel intrare, aut libellum aliquem legi vel reiici. Petra loc. cit n. 72; Fagnanus in Cap. 25 de accusat. n. 98 seqq. ibique S. Cong. Concilii. *c)* Totius Concilii sententias suo nomine inscribere easque de consilio et consensu Suffraganeorum pronuntiare, adeo ut si Archiepiscopus pronuntiare sententiam aliquam nolit, eadem ferri a ceteris non possit, sed Summus Pontifex sit in eo casu adeundus.

Ex eo quod sit merus iudex, licet praecipuus, una cum ceteris, sequitur: *a)* In sententiis sive decretis ferendis maiori suffragiorum numero cedere eum oportere. *b)* Episcopos, non obstante Metropolitani praesentia, uti in Concilio posse veste linea, quae audit *Rocchetto*, una cum *Mozzetta*.

Ex eo quod Concilio quadamtenus subsit, sequitur: *a)* Concilium de querelis adversus Metropolitanum propositis recte cognoscere, easque definire, Fagnanus in Cap. 25 de accusat. n. 41, eiusque negligentiam praesertim circa Seminarii erectionem corripere, Conc. Trid. Sess. XIII. Cap. XVIII *de Reform.*, licet de ipsa eius persona ac statu iudicare nequeat. *b)* Concilii ipsius decreta servari a Metropolitano debere, nec variari ab eo posse, argument. *Clementinae* 1 de sentent. excomm. verbo *Quod etiam.*

Quod autem pertinet ad alterum, quando scilicet et quis sufficí Metropolitano debeat in Concilii provincialis convocatione ac regimine, ita statutum est: Metropolitano legitime impedito, eius vices geri ab Episcopo antiquiore ex Suffraganeis, Conc. Trident. Sess. XXIV, Cap. II *de Reform.* Fagnanus in Cap. 25 de accusat. n. 16. Petra loc. cit. n. 35; ac proinde nec a Metropolitae Vicario Generali, neque a Capitulo Metropolitanae Ecclesiae, aut sede vacante ab eius Vicario Capitulari.

Post Metropolitanum sequuntur ii, qui votum habent decisivum in Concilio. Hi vero sunt iure proprio, qui Ordinarii appellantur, seu Episcopi Suffraganei; Praelati qui iurisdictionem quasi episcopalem habent; Episcopi, vel iurisdictionem quasi episcopalem habentes, qui exempti sunt, quique scilicet ex decreto Tridentini Sess. XXIV, Cap. II *de Reform.* tenentur eligere vicinum aliquem Metropolitanum, possunt autem eligere eum etiam, qui non habet Suffraganeos, Petra loc. cit.

n. 32. ibique Cong. Concilii, in cuius Synodo provinciali interesse debeant; Vicarii et Praefecti apostolici qui in Provincia sunt. Vicarii Capitulares, sede Cathedrali vacante. Iure communicato sunt Episcopi titulares, si ad Concilium invitati sint; Procuratores Suffraganeorum absentium, si Concilio placuerit, secus enim suffragio tantum fruentur consultivo. Fagnanus in Cap. 10 de his quae fiunt a Praelatis n. 54; Petra loc. cit. n. 39. Tandem qui a consuetudine ius habeat, Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. II, *de Reform.*; Fagnanus loc. cit. n. 34, Petra loc. cit. n. 43, vel cui a privilegio Apostolico, vel a Metropolitano, toto consentiente Concilio ius confertur.

Sequuntur denique duo posteriores gradus, in quibus continentur 1) Qui consultivum tantem votum habent, iique sunt Episcoporum coadiutores, ne in sententiarum discrepantia duplici suffragio una pars adversus alteram tueatur, Sac. Cong. Fid. Prop. mai. 1852; Capitula Ecclesiarum Cathedralium et Collegiatarum quasi episcopalem iurisdictionem habentium, Capitula enim omnia Provinciae ius habent ut invitentur, licet ei adesse non teneantur; deputati eorumdem Capitulorum, Fagnanus loc. cit. n. 9, 53; Abbates, etsi tantum Commendatarii; et quicumque a consuetudine ius habent, vel a privilegio Sedis Apostolicae, vel a Metropolitano, toto assentiente Concilio. 2) Qui nullo pollent suffragio, sunt, qui se laesos existimant et ad iustitiam petendam accedunt. Petra loc. cit. n. 45, qui addit praeter hanc causam laicos, neque ad decidendum, neque ad consulendum, admitti debere, allatis ea de re S. Congregationis Concilii resolutionibus.

Iamvero de obligationibus quibus praedictae personae tenentur, videndum est: quae sint; an omnibus aeque incumbant; quae causae ab iis excusent. Duo priora expedire breve est, quandoquidem obligationes duae sunt, accedendi ad Concilium, et ab eo ante eiusdem dissolutionem non recedendi, Can. *Si quis autem* distint. 18; Conc. Trident. Sess. XXIV, Cap. II *de Reform.*, sub poena privationis communionis aliorum Episcoporum usque ad futurum Concilium, vel etiam (trina tamen monitione praemissa) proprie dictae excommunicationis, quae censura, si lata fuerit per canonem, tolli poterit etiam

ab Archiepiscopo, si per sententiam, nonnisi ab ipso Concilio. Petra loc. cit. n. 112. Praedictae vero obligationes iis tantum incumbunt, ad quos iure proprio pertinet suffragium decisivum ferre vel quibus necessitas ad Concilium accedendi ex consuetudine nata est. Excipiuntur autem: Episcopus non consecratus, licet possessionem episcopatus adeptus fuerit, qui vocandus quidem est, et ad Concilium accedens, suffragio pollet decisivo, sed accedere non cogitur; successor Episcopi post vocationem ad Concilium demortui, nisi et ipse denuo vocetur.

Superest ut de legitimis causis dicatur, quae a praedictis obligationibus excusant, nimirum quae sint, quomodo sint allegandae, quam habeant conditionem adnexam, et quamdiu earum beneficium duret. Itaque causa, ut legitima sit, ex gravi necessitate oriri debet, ita ut, iuxta Glossam in can. *Placuit* distinct. 18, verbo *Aegritudine*, levis febricula, vel vetus quartana non sufficiat. Allegatio facienda est per literas ad Metropolitanum, additis legitimis probationibus. Eam habet conditionem adnexam, ut procurator cum speciali mandato mittendus sit ad ea, quae acta vel decreta sunt in Concilio, recipienda. Petra loc cit. n. 110. Tamdiu denique excusat quamdiu durat; adeoque, impedimento cessante, is qui abest, compelli potest ad accedendum, additis etiam poenis.

2. Nunc vero ad ipsum Concilium gradum facientes, leges quae in eius celebratione servandae sunt, tres in classes distribuemus, in eas, quae Concilii celebrationem praecedunt ac disponunt; in eas quae idem actu ordinant; et in eas quae finem eidem imponunt. Priores leges hac generali continentur, ut praemittatur Concilii indictio legitimo tempore ac legitimo modo facta. Tempus ex decreto Concilii Tridentini Sess. XXIV, Cap. II *de Reform.* recurrit quolibet saltem triennio. Unde sequitur etiam frequentius celebrari posse, ita tamen, ut sub alterutra conditione id intelligatur, concursus videlicet seu consensus Suffraganeorum, vel iustae causae, quae etiam S. Congregationi Concilii aperienda est. Modus his praecipue legibus continetur. Ut omnes qui iure vel consuetudine vocari debent vel per edictum generale, vel potius per literas singulis missas, vocentur. indicato die et loco

futuri Concilii. Petra loc. cit. n. 25. seqq. Ut congruus dies, iuxta Tridentinum Sess. XXIV, Cap. II *de Reform.* post octavam Paschatis, vel alio commodiori tempore pro more provinciae, statuatur; itemque congruus locus, qui regulariter Ecclesia Metropolitana, vel alius intra provinciam atque convocandorum commoditati aptus sit. Ut populus quoque per singulas parochias praemoneatur ad preces pro felici exitu fundendas. — Concilio autem iam coacto, leges, quae actualem eiusdem celebrationem moderantur, hae praecipuae sunt. Quoad vitae rationem, ut ii qui Concilio intersunt, piis operibus exercere se debeant, conviviis aliisque actionibus laicalibus submotis. Quoad ordinem in sedendo, adeoque in sententia dicenda, atque in subscribendo, ut Metropolita, quive eius vice fungitur, mitram gerens omnium pretiosiorem praecedat; deinde ceteri, ut infra, sequantur, nimirum: 1) Si qui prius Archiepiscopi, deinceps ad episcopalem Cathedram fuerint translati; 2) Ceteri Episcopi comprovinciales iuxta tempus ordinationis (1), ita tamen, ut qui forte exemptus sit, ei, qui suppar est tempore, praecedat; 3) Si quis sit Episcopus titularis ad Concilium admissus; 4) Capitula ecclesiarum Cathedralium, si capitulariter interveniant; 5) Abbates; 6) Commendatarii; 7) Dignitates; 8) Procuratores Episcoporum; 9) Canonici Cathedralis, qui uti singuli interveniant: 10) Collegiatarum Archipresbyteri seu Plebani; 11) Si qui intersunt Parochi. Petra loc cit. n. 60 seqq. Quoad actus praemittendos; Professio fidei quoad eos, qui a promotione ad episcopatum, ad Concilium provinciale primum accedunt, quae professio debet esse illa a Pio IV et Pio IX praescripta. Graeci utuntur formula professionis fidei praescripta a Gregorio XIII, alii Orientales formula praescripta ab Urbano VIII, omnes tamen cum additionibus a Pio IX praescriptis. Decretum de praeiudicio non afferendo ob eum sedendi ordinem, qui in Concilio tunc adhibetur, tum alterum de non recedendo a Synodo ante eius dissolutionem absque causa cognita et comprobata ac Metropolitani licentia. Deputatio tum ministrorum Concilii, cuius-

(1) Coadiutores cum futura successione in Synodo sedere debent iuxta tempus eorum promotionis. S. Congr. Rit. apud Gardellini T 1, pag. 24, edit. 3.

modi sunt Secretarii, Promotor ac Notarii, tum Congregationum particularium, quae ea disponant, quae absque praevio examine proponi Concilii Patribus utiliter non possent, cuiusmodi est ex. gr. Congregatio quae sit deputata ad cognoscendas causas absentium, tum ea quae ad cognoscendas querelas adversus Episcopos, tum ea quae ad examinandas alias controversias instituta est. Admissio ac interrogatio singillatim ac secreto facienda testium synodalium, idest eorum, qui in praecedente Concilio per singulas Dioeceses electi sunt ad ea investiganda, quae sint correctione digna Cap.. 25 de accusation. ibique Fagnanus n. 2. Lectio decretorum Pauli III et Pii IV de residentia, Conc. Trident. Sess. XXV Cap. II *de Reform.*, utque addit Petra loc. cit. n. 79 aliorum canonum ac principalium Bullarum. Quoad ordinem rerum agendarum, ut unusquisque loco suo possit id proponere, quod e re esse existimat; ut pro maiore suffragiorum numero res definiatur. — Denique leges ad Concilium rite finiendum sunt: ut dimissio Concilii ex Patrum suffragatione decernatur, et ante dimissionem fiant acclamationes sanctae cum gratiarum actionibus, Petra loc. cit n. 116; ut omnes inter se dent osculum pacis ordine debito. Petra loc cit.

3. Iamvero de potestate Concilii provincialis duo quaerenda sunt: quae sint eiusdem obiecta, seu ad quas causas extendatur; quomodo cesset aut suspendatur.

Ad primum quod attinet, dici generatim potest, Concilium provinciale causas maiores non posse attingere; quoad cetera *in re legifera* a nimia statutorum multitudine abstinere debere, Petra *ad Constit. unic. Honor. II* Sect. 1, n. 98; neque adversus ius commune, aut Romonorum Pontificum decreta quidquam constituere posse; in *re* autem *iudiciali*, neque ea sibi posse subiicere, quae ad forum Archiepiscopale superius iam sint delata, neque ea ad se avocare, quae coram Archiepiscopo aut locorum Ordinariis sunt iam introducta, nisi quatenus id a iure permittitur. Fagnanus in Cap. 25 de accusation. n. 54 seqq. Unde sequitur, de causis fidei iudicare non posse, nisi forte agatur: 1) de manifesta haeresi, ita ut iudicium sit potius de persona, quam de doctrina; 2) de re facili de qua inter DD. nullum

sit dubium; 3) de casu de quo mandatum Sedis Apostolicae habeatur. Ita fere Bellarminus *De Conciliis* lib. 2, Cap. 10, ubi ad haec tria capita exempta redigit Concilia Provincialia, quae de causis fidei iudicasse dicuntur. Conf. Zaccaria *Antifeb.* P. 2, L. 1, Cap. 3 et *Antifeb. vindicat.* dissert. 5, Cap. 1. De causis gravibus criminalibus adversus aliquem Episcopum item agere non posse, ita, ut ne inquisitionem quidem instituere queat eo etiam fine ut processum transmittat ad Apostolicam Sedem, nisi mandatum ab eadem ea de re datum fuerit. Trident. Sess. XXIV, Cap. V *de Reform.;* Petra loc. cit. n. 82 et *ad Const. 2 Leonis IX* Sect. 1, n. 24 seq. Eademque generatim dicenda sunt de iis, quae Pontifici Maximo utcumque reservantur, de quibus conferri potest Fagnanus in Cap. *Perniciosam* de offic. ordin. n. 55 seqq. Indulgentias quoque iis maiores, quae Episcopis permittuntur, non posse concedere. Petra ad Const. unic. Honor. II Sect. 1, n. 100. Item negotia indefinita non posse extra Synodum alicui committi, nisi forte agatur de casu in iure expresso. Fagnanus in Cap. 25 de accus. n. 48. Ceterum auctoritate sua ea generatim complecti, quae pertinent vel ad moderandos mores, vel ad corrigendos abusus, vel ad controversias componendas. Trident. Sess. XXIV, Cap. II *de Reform.* In specie autem animadvertendum est, in Concilio provinciali deputandas esse quatuor per singulas Dioeceses personas, quibus ab Apostolica Sede causae committi tuto possint, earumque designationem ad Romanum Pontificem esse trasmittendam prout superius diximus. Trident. Sess. XXV, Cap. X *de Reform.* Petra *in Const. unic. Honor. II* Sect. 1, n. 90.

Quod vero pertinet ad alterum, sat est animadvertisse, Concilii Provincialis potestatem cessare: 1) Si Archiepiscopus tamquam suspectus merito allegatus fuerit; eo enim in suspicionem vocato, totum Concilium suspectum dicitur; 2) per appellationem ad Romanum Pontificem, Petra loc. cit.; nisi tamen de eiusmodi materia agatur, in qua nonnisi in devolutivo appellatio admittitur. Conf. Benedict. XIV Const. *Ad militantis* 13 martii 1742.

4. Concilio peracto, nihil aliud superest, nisi ut approbetur et publicetur. Iamvero eiusmodi approbatio a Romano Pontifice petenda est,

qui acta conciliaria per S. Congreg. Concilii recognosci, et, si opus sit, emendari curat, SIXTUS V. Const. *Immensa* 1 februarii 1588, et pro locis missionum per Sac. Congr. Fid. Prop. Eiusdem natura sita est in revisione atque emendatione, ne quid scilicet contra canones ibidem statuatur, non autem in propria dicta confirmatione, licet aliquando eam quoque Romanus Pontifex adiecerit. Quoad publicationem notandum est eam faciendam esse a singulis Episcopis in propriis Dioecesibus, ut primum fieri potest, ita tamen ut approbatio Apostolicae Sedis praecesserit. Conf. Canon. ultim. distinct. 18, et PETRA loc. cit. n. 117 et 122). Effectus eiusdem est ut statutis conciliaribus omnes Provinciae subditi obligentur, S. CONGR. CONC. apud FAGNANUM in Cap. ex his quae fiunt n. 5 et seqq., ita tamen ut eiusmodi obligatio sit ad poenam, non ad culpam, nisi Concilium ipsum secus declaraverit. PETRA loc. cit. n. 120.

---

## CAPUT IV.

### De iis qui quasi episcopalem iurisdictionem habent.

Egimus hactenus de Episcopis deque eorum iurisdictione. Ordo iam postulat, ut hoc in Capite de iis agamus, qui iurisdictionis episcopalis participes sunt. Iam iurisdictionis episcopalis alii participes sunt vi tituli in iure comprehensi, alii vero vi specialis et expressae delegationis Summi Pontificis. Primi dicuntur vel *Abbates*, vel generico nomine *Praelati inferiores*, alii Vicarii Apostolici. De utrisque distinctis Articulis agemus.

## ARTICULUS I.

### De iis qui quasi episcopalem iurisdictionem habent vi tituli in iure comprehensi.

Iuxta BENED. XIV *de syn. dioces.* Lib. 2, Cap 9 tres distinguuntur species Praelatorum inferiorum. Prima eorum est, qui praesunt certo generi personarum intra septa alicuius Ecclesiae, vel

Monasterii, aut Conventus, quique una cum suis subditis ab Episcopi iurisdictione sunt exempti. Secunda species est eorum, qui proprium habent clerum et populum in ea regione situm, quae licet subtracta sit ab actuali potestate Episcopi, eius tamen dioecesi circumscribitur adeoque affecta est eiusdem habituali quadam iurisdictione, unde etiam improprie appellantur aliquando Abbates, vel Praelati nullius. Tertia species eorum est qui clerum habent et populum in propria quasi dioecesi existentem, quae a dioecesi cuiuslibet Episcopi omnino avulsa et separata est, quique proinde proprie dicuntur Abbates vel Praelati nullius. Ii sunt qui iurisdictionem quasi episcopalem vere habent adeoque de iis primum ac praecipue agendum est; tum appendicis modo nonnulla de ceteris addemus.

De Praelatis proprie nullius tria sunt quaerenda: 1) quae sit legitima eorum origo; 2) quae iurisdictio; 3) quae onera.

Iam vero de origine hoc tenendum est, nonnisi ex privilegio Sedis Apostolicae dimanare eam posse et quidem eo privilegio quod vel certum sit vel saltem praesumptum ex immemorabili praescriptione. Petra in Const. 4 Callisti III Sect. 3.

De iurisdictione id pro regula generali statui potest, Praelatos vere nullius utpote veros Ordinarios ac Dioecesanos, exercere posse omnes actus, qui ad iurisdictionem episcopalem pertinent, iis exceptis, quae a iure expresse iisdem denegantur; eos vero, qui ad ordinem pertinent, attingere non posse, salvo quoad collationem Ordinum minorum et confirmationis privilegio apostolico. Unde sequitur 1) ob defectum manifestae exceptionis, immerito ab aliquibus dubitatum esse eos posse: *a*) matrimoniales et criminales causas cognoscere, Petra l. c. Sect. 2; *b*) dispensare ab enuntiationibus matrimonialibus, Petra l. c. ibique S. Congr. Concilii per Summum Pontificem approbata; *c*) concedere facultatem audiendi confessiones et concionandi; *d*) aliquos casus sibi reservare; *e*) publicare iubilaea et indulgentias; *f*) vocare quemlibet Episcopum ad sacramentum Confirmationis conferendum itemque a quolibet Episcopo olea sancta recipere; *g*) plenam iurisdictionem exercere circa Monialium clausuram, Card. Petra *in Constit. 4 Callisti III* Sect. 2. — 2) Ob claram

in iure exceptionem sequitur non posse: *a*) concedere literas dimissoriales ad ordines; *b*) Synodum cogere adeoque examinatores synodales eligere et concursum ad beneficia parochialia habere; *c*) indulgentias impertiri; *d*) concedere licentiam extrahendi reos a loco immuni, quae proinde a viciniori Episcopo petenda est; *e*) concedere literas monitoriales pro rebus amissis restituendis, quae tamen non a viciniore Episcopo, sed a Dataria petendae sunt; *f*) visitare privative Ecclesias saeculares in suo territorio seu quasi Dioecesi existentes, cum eiusmodi ius cumulative cum Episcopo viciniore habeant; *g*) exercere facultatem Episcopis tributam a Tridentino in Cap. *Liceat* Sess. XXIV *de Ref.* absolvendi ad criminibus occultis Summo Pontifici reservatis, Fagnanus in Cap. 21 de sent. excomm. n. 32; *h*) exercere iurisdictionem in Regulares, quam Episcopi utpote Sedis Apostolicae delegati exercent. Gregorius XV in Const. *Inscrutabilis* 5 feb. 1632. — 3) Ob peculiare privilegium Abbates Regulares, qui in sacerdotio sunt et solemnem ab Episcopo benedictionem acceperunt, possunt suis subditis tonsuram et minores ordines conferre. Conc. Trid. Sess. XXIII, Cap. X *de Ref.*

De oneribus in genere statui potest eadem iisdem incumbere quibus Episcopi ratione curae animarum tenentur, adeoque eos teneri obligatione: *a*) residendi; *b*) praedicandi quoad possunt per se; *c*) celebrandi Missam pro populo singulis diebus festis licet apostolico indulto sublatis, Leo XIII Const. *In Suprema; d*) visitandi suam quasi dioecesim, quod tamen onus commune est Praelatis nullius cum Episcopo vicino; hinc curandum eis est nequid Episcopi decretis (quae semper praeferenda sunt) contrarium decernant, Petra in Const. Callisti III, sect. 1; *e*) denique visitandi sacra limina, Benedictus XIV Const. *Quod sancta* 27 nov. 1740.

De reliquis duabus Praelatorum inferiorum speciebus haec quoad legitimam eorum originem, iurisdictionem ac onera animadvertisse satis sit.

Origo tum ex apostolico privilegio, tum etiam ex praescriptione quadragenaria una cum titulo colorato deduci potest. Petra loc. cit. n. 26.

Iurisdictio non modo limitatur quoad actus, qui Praelatis etiam nullius interdicuntur, verum etiam quoad illos qui a Concilio Tridentino solis Ordinariis reservati sunt, adeoque Praelatis etiam nullius ea ratione permittuntur, quod veri censentur Ordinarii, quo quidem nomine, ii de quibus nunc agimus appellari nequeunt; huiusmodi vero actus superius recensuimus.

Onera iis incumbunt eadem quae Praelatis nullius, exceptis visitatione ss. Liminum quae ultra Praelatos illos minime extenditur, visitatione locorum et beneficiorum quae Tridentinum ab Episcopo visitari voluit, Cap IV *de Ref.* Sess. VI, et Cap. VIII Sess. VII et Cap. XXI et IX Sess. XXIV.

## ARTICULUS II.

### De Vicariis Apostolicis.

Vicariorum Apostolicorum duplex species est. Alii ab Apostolica Sede mittuntur ad regendam aliquam dioecesim, sede sive plena sive vacante, cum iurisdictione episcopali. Causa vero talis missionis varia est, at potissima ad unum e tribus hisce capitibus referri potest, videlicet: 1) cum Ecclesia iamdiu vacat; 2) cum Episcopus est ab aetate impeditus et fere inhabilis; 3) cum idem fuerit a iurisdictione suspensus. Alii in regiones mittuntur in quibus vel nullae constitutae sunt dioeceses, vel, iis etiam constitutis, Episcopi proprio titulo praefici non possunt. Porro de Vicariis Apostolicis in hac secunda acceptione disserimus et quidem de iis dumtaxat qui episcopali dignitate aucti sunt, ut plerumque accidit. Tria vero inquiremus: 1) quae eorum sit potestas; 2) quae obligationes; 3) quae privilegia.

### § I. — De potestate Vicarii Apostolici.

Iurisdictio Vicarii Apostolici tota pendet a sola Summi Pontificis delegatione. Neque enim Vicarii Apostolici, licet episcopali charactere aucti, Episcopi sunt dioecesani, neque de iis quidquam in iure statutum est. Tantum igitur iurisdictionis habent, quantum a

Romano Pontifice eis conceditur sive in Apostolicis Litteris, sive in decretis Sac. Congregationis, sive in peculiaribus rescriptis. Ut plurimum in Apostolicis Litteris administratio Vicariatus eisdem committi solet cum facultatibus necessariis et opportunis, quibus verbis significari videtur iurisdictio, qua iure proprio, non delegato, pollent Episcopi in suis dioecesibus.

Quaeri consuevit utrum Vicarius Apostolicus *Ordinarius* sui Vicariatus dici possit. Declaratione quidem Benedicti XIV Vicarius Apostolicus Constantinopolitanus est Ordinarius. Verum non satis patet utrum hoc de Vicario Cpolitano edictum fuerit, quia locum tenet Patriarchae Latini Cpolitani ab Innocentio III constituti, quo admisso idem dicendum videretur de Vicariis Apostolicis in sedibus iam canonice erectis; an quia de solo Cpolitano quaestio acta fuerit. Quidquid tamen sit, ad mentem S. Sedis Vicarii Apostolici non videntur esse Ordinarii, sed, delegato iure, ordinariam exercere potestatem, quae scilicet dioecesanis Episcopis ordinarie inest. Etenim extra dubium est, Vicarios Apostolicos Episcoporum locum tenere, qui in illis locis vel desunt vel impediuntur.

Iamvero ex eo quod Vicarii Apostolici, quamvis delegato iure, sint veri Pastores et superiores cleri et populi sibi commissi, sequitur eos iis facultatibus pollere, quae necessario connexae sunt cum regimine et administratione Vicariatus tum in foro interno, tum in foro externo, seu ipsis competere potestatem cum *legiferam*, *iudicialem* et *coactivam* in personas, tum *administrativam* in res Vicariatus, ita ut nullus Episcopus aut alius Ordinarius, quamtumvis metropolitana seu primatiali aut alia quacumque dignitate praefulgens, in praefatis locis Vicariorum Apostolicorum curae commissis ullo modo se ingerere possit. Sac. Congr. Prop. Fid. 14 febr. 1702. Has porro potestates ita exercere Vicarius debet, ut extra limites Vicariatus excurrere non possit. Quoad vero quadruplicis huius potestatis exercitium recolenda heic sunt quae de Episcopis superius diximus Cap. I.

Ex eo quod Vicarii Apostolici non sint Episcopi dioecesani sequitur, eis non competere quae ad Capitulum cathedrale pertinent, siquidem Ecclesia Cathedralis in Vicariatibus non extat. Hinc non

poterunt canonicos honorarios nominare, nec capitularium insignia suis missionariis tribuere. Sac. Cong. Prop. Fid. 27 nov. 1858. Neque ad eos pertinent facultates extraordinariae, quae a iure conceduntur Episcopis et nominatim a Concilio Tridentino. Ex eodem principio consequitur, Vicarios Apostolicos habere non posse Vicarios generales, qui mandato generali iis facultatibus instructi sint, quae a iure huic muneri sunt adnexae, quamvis nihil impediat, quominus in partem sollicitudinis pastoralis idoneum virum sibi adsciscant, a quo in regendo Vicariatu possint adiuvari, et cui Vicarius Apost. facultates concedat, prout sibi placuerit.

Quoad Regulares Clemens IX in Const. *Speculatores* praescripsit Vicarios Apostolicos ab omnibus et singulis religiosis cuiuslibet Ordinis Congregationis et Instituti etiam Soc. Iesu exigere posse et debere, ut suas patentes litteras seu alias quascumque eorum missionis, destinationis, constitutionis et deputationis exhibeant, iisque qui eas exhibere recusaverint, tamquam Sedis Apostolicae delegati prohibere, ne facultates sibi per litteras huiusmodi concessas exerceant. Regulares vero licentiam exercendi facultates petere tenentur ab iisdem Episcopis Vicariis Apostolicis, quam tamen ipsi denegare non debent, nisi in casu gravis causae cum Congregatione Fid. Prop. communicandae. Insuper praescriptum est, posse ab eis cogi Regulares ad curam animarum exercendam defectu sacerdotum saecularium; et regulares, qui titulo missionariorum curam animarum exercebunt, subiectos esse quoad ipsam et functiones parochiales, visitationi et correctioni Vicariorum Apostolicorum, aut Pro-Vicariorum. Nec sine licentia eorum, et multo minus contra eorum voluntatem licet ipsis aedificare et aperire Ecclesias in locis ubi ipsi vel alii missionarii alterius ordinis, seu presbyteri saeculares similiter missionarii Ecclesias habeant. Denique vi eiusdem Const. clementinae Episcopi Vicarii Ap. possunt tamquam Sedis Apostolicae delegati decidere quaestiones inter religiosos exortas, quas, si graviores sint, ad S. Sedem deferre tenentur; religiosi autem debent rationem reddere Vicariis reposcentibus piarum voluntatum, si deputati sint ad eas exequendas.

Porro recensitae normae declaratae subinde uberius ac instantius

inculcatae fuerunt prout subortae difficultates ac dubitationes declarationes ipsas requisierunt. Hinc anno 1677 Sac. Congr. Fid. Prop. docuit teneri missionarios, non exclusis PP. Societatis Iesu, ad obedientiam Vicariis Apostolicis exhibendam quoad omnia negotia missionum directionem concernentia. Anno 1680 ad quodlibet submovendum dubium quoad dependentiam ipsam religiosorum a Superioribus regularibus, Apostolica Sedes decrevit quod quamvis ipsi quoad regularem disciplinam subdantur Ordinis Superioribus, attamen Superiores nequeunt eos a Missione removere absque consensu respectivi Vicarii Apostolici. Anno 1701 iterum confirmatum est, Missionarios relate ad administrationem sacramentorum et alia missionis officia, immediate subesse Sac. Congregationi Fid. Prop. vel iis quibus eadem Sac. Congr. eos subiecerit, nimirum Vicariis Apostolicis. Anno 1702 instauratum est decretum iampridem latum, quo Missionarii regulares in sacramentorum administratione et animarum cura Vicariis Apostolicis subiiciuntur. Anno 1848 Congregatio particularis pro rebus sinensibus expresse declaravit probante Summo Pontifice, Missionarios regulares PP. Soc. Iesu inclusis, sola interna disciplina regulari excepta, quoad omnia negotia ad regimen Missionum spectantia sub dependentia esse Vicariorum Apostolicorum, additque quod cum Missionarii regulares duplici obedientiae vinculo obstringantur, nimirum erga Caput Missionis et erga Sup. Missionis, primum praeponderare et in casu conflictus praevalere semper debet. Tandem Summus Pontifex Leo XIII. Constitutione *Romanos Pontifices* quae ad omnes missiones extendi, mens eius est, confirmavit quae anteactis saeculis lata fuerunt decreta.

Quoad Patres Societatis Iesu nonnulla specialia decreta edita sunt, quae heic referre opportunum erit.

Primum decretum est anni 1851 die 12 augusti tenoris sequentis. Cum difficultates haud raro exoriantur circa litteras Apostolicas quibus presbyter aliquis Societatis Iesu ad Vicariatum Apostolicum regendum constituitur, Sacra Congregatio de Propaganda Fide censuit supplicandum SSmo Domino ut quae iam pro Vicariatu Madurensi a S. M. Gregorio XVI Apostolicis Litteris in forma Brevis die 19 maii

1846 datis, atque alias deinde constituta sunt, generali decreto comprehenderentur. Statuta vero huiusmodi eo spectant ut quoties Apostolicae Litterae traduntur, quibus memoratae Societatis Vicarius Apostolicus, seu Vicarii Apostolici Coadiutor, Administrator, aut Delegatus Apostolicus ad Vicariatum regendum assumatur, quae sequuntur sancita intelligantur: 1) Dispensatio ac solutio locum habeat a regula Constitutionum Societatis, sive obligatione de non admittenda accipiendaque ulla extra Societatem praelatione seu dignitate. 2) Quatenus electus in Societate Professus existat, solutum eo ipso intelligatur Votum per Sacerdotes Professos emitti solitum de non recusando consilio Praepositi Generalis Societatis vel eius delegati, in commissi sibi muneris exercitio, si quando ad alicuius Ecclesiae regimen eligantur. 3) Si in Vicariatu Apostolico, cuius cura committitur, existant alii presbyteri ipsius Societatis, electus habeatur etiam veluti Primarius Superior Regularis presbyterorum Societatis, adeoque iuxta Instituti regulas eosdem moderetur ac regat. 4) In gubernio Missionis, et in administratione fundorum et pecuniarum quovis titulo obvenientium, omnia ex sententia Sacrae Congregationis de Propaganda Fide peragere debeat, ad Eamque singulis saltem trienniis de vero statu Missionis referre teneatur, tum circa spirituales, tum circa temporales res ipsam respicientes.

Cum praefatum decretum temporis lapsu non amplius fini responderet ob quem latum fuerat seu removendis difficultatibus, quae saepe exoriebantur, in Congr. Generali diei 23 febr. 1880 propositis dubiis: 1) An conveniens sit abrogare vel modificare Decretum 12 aug. 1851 relate ad missiones Soc. Iesu concreditas et quatenus Affirmative an 2) ipsis applicandae forent normae sancitae a Bened. XIV in Const. *Apostolicum ministerium* edita pro missionibus Angliae, Emi PP. respondendum censuerunt. Ad I. *Negative* quoad 1m partem, affirmative quoad 2m et ad mentem. Mens est ut firmo remanente, 4. Decreti articulo, expungantur 1, 2 et 3 et loco tertii articuli statuatur prout sequitur: Missionarii Societatis Iesu immediate gubernentur ab aliquo Superiore Regulari secundum Instituti leges a Praeposito Generali constituto et ab eodem revocabili, ita ut in iis quae mere ad vitam

religiosam pertinent unice pendeant ab hoc Superiore; in iis vero quae totaliter sunt Ministerii Apostolici, totaliter regantur a Vicario Apostolico. Hanc autem ordinationem Sacra Congregatio ita intelligendam esse declaravit: Praepositus Generalis qui propter loci distantiam auctoritatem suam immediate exercere nequit, audita prius sententia Vicarii Apostolici et Provincialis ad cuius Provinciam pertinet Missio, sibi substituat Superiorem regularem qui, uti reliqui Societatis Superiores, post triennium est mutandus. Huius Superioris auctoritas prorsus nulla est quoad ea quae respiciunt Vicariatus Apostolici regimen et administrationem. Hinc quae ad Seminarii et Cleri Saecularis disciplinam, quae ad Monialium curam, quae ad Ecclesiarum et Sacellorum erectionem et conservationem, quae ad piorum quorumcumque Institutorum regimen, item quae ad quasi parochialia religiosorum officia referuntur, uno verbo, tota gubernatio et administratio Vicariatus ad solum Vicarium Apostolicum pertineat. Superior autem Regularis habeat omnes facultates in Missione, quas Provincialis in Provincia sua quoad religiosam vitam exercere solet; et quamvis a Praeposito Generali sit constitutus, habeat tamen in exercenda sua auctoritate Provincialem uti Superiorem immediatum. Praeterea, licet in iis quae disciplinam religiosam spectant, tum pro Communitatibus tum pro singulis membris ipse directionem accipiat a suo Provinciali, tamen relate ad destinationem Missionariorum subest Vicario Apostolico. Attamen quia Superior Regularis iuxta morem Societatis rationes conscientiae excipere solet, eum Vicarius Apostolicus quando destinationes sunt faciendae in consilium adsciscit eiusque iudicio defert, in quantum fieri potest; quamvis penes ipsum Vicarium Apostolicum remaneat ipsa nominatio et collatio iurisdictionis. Ad 2$^{m}$ *Negative.*

In Congregatione vero Generali habita die 28 ianuarii 1886, propositis dubiis: 1) An interpetratio authentica dari deberet decisionibus latis die 4 aprilis 1880 et quatenus affirmative an declarandum. 2) A quo dependeant Missionarii Soc. Iesu tamquam religiosi, an scilicet a Superiore Regulari vel a Vicario Apostolico. 3) Cuinam ius competat immutandi eorum destinationes. 4) An iurisdictio

super Collegiis vel Convictibus in eorum missionibus ad Superiorem regularem spectet vel ad Vicarium Apostolicum. 5) Cuinam spectet administratio bonorum temporalium ipsis Collegiis et Convictibus pertinentium vel Missionariis ex particularibus titulis provenientium, Eminentissimi Patres responderunt: Ad primum affirmative, ad secundum quatenus sunt religiosi subduntur Superioribus regularibus *vi voti* iuxta Constitutiones Societatis: in casibus vero a iure nominatim expressis, et generatim in iis, quae spectant curam animarum, et sacramentorum administrationem, subsunt Vicario Apostolico *obedientia canonica*, uti iam Clemens VIII sancivit, in Indiam missos religiosos, in concernentibus curam animarum Ordinario loci subesse, in reliquis vero non Ordinario loci, sed suis Superioribus subiectos remanere: Clemens VIII. Const. VI id. nov. 1601 *Religiosorum quorumcumque*; ad 3$^{m}$ Tum ad ministeria Missionariorum curam animarum concernentia, tum ad curanda pia Instituta, quae sunt in Vicarii Apostolici potestate, ut Seminaria, Catechumenatus, Hospitalia, scholae populares, et his similia, destinatio personarum, quas Superior regularis praesentat, et collatio iurisdictionis pertinet ad Vicarium Apostolicum, ideoque etiam harum personarum remotio, et translatio pertinent ad Vicarium Apostolicum et ad Superiorem regularem iuxta normas statutas a Benedicto XIV, in Bulla *Firmandis* § 11 idest: " Eveniente autem casu quo vel Episcopus vel Superior regularis aliquem ex praedictis Parochis ab exercitio curae removendum, eademque privandum esse iudicaverint, quoniam huiusmodi Parochus sine praevia Episcopi approbatione, ad curam animarum accedere nequaquam licet, quamvis sint amovibiles, dubitatum propterea fuit, an Episcopus posset ad huiusmodi remotiones procedere, sine Superioris regularis consensu, et an remotionis causas eidem adducere, easque verificare deberet, tum etiam an regularis Superior ad similem remotionem et privationem suo iure deveniens, consensum Episcopi exquirere suasque agendi rationes illi notas atque probatas facere teneretur. Qua de re, supradicta congregatio Concilii decrevit, huiusmodi Parochos tam ab Episcopo, quam a Superiore regulari aeque iure, non requisito alterius consensu, ab animarum cura removeri

posse, nec unum alteri causas iudicii sui aperire, multoque minus probare et verificare debere. Id quod a nobis in omnibus approbatur et confirmatur. „ Ad 4m Quoad Collegia et Collegiorum Scholas atque Convictus in quibus Religiosi viri secundum Ordinis sui praescripta iuventuti instituendae operam dare solent, et recta ratio postulat, et S. Sedes vult firma atque integra privilegia Regularibus concessa manere, adeoque tum regimen eorum Institutorum, tum personarum in iis destinatio, ad Superiores regulares spectat iuxta Societatis constitutiones, et quatenus opus sit facto verbo cum Sanctissimo; ad 5m Quoad administrationem redituum ex operibus Religiosorum provenientium statuitur: 1) Administratio redituum Collegiorum et Convictuum, item retributionum quae singulis cum dispensatione Apostolica ex stipendiis missarum, et iuribus stolae vel ex industria personali proveniunt, ad Superiores Regulares pertinet. 2) Vicarius Apostolicus permittitur statuere Cathedraticum quod sibi solvatur, antea a S. Congregatione approbandum. Ex pensionibus vero Cappellanorum militarium quod honestae eorum sustentationi superest a Superiore regulari totum tradatur Vicario Apostolico. 3) Proventus de quibus dictum est, non extra missionem, sed in operibus missionis impendendi sunt, ad hunc finem Superior regularis singulis trienniis S. Congregationi rationem de iis reddere tenetur.

## § II. — De obligationibus Vicarii Apostolici.

Tota Vicarii Apostolici obligatio in suo munere exercendo continetur et absolvitur duplici hoc officio, efficiendi nimirum: 1) ut catholicam fidem, ubi radices egit, conservent et fidelium, quos invenerint curam gerant; 2) ut infidelibus Christum annuntient, haereticos vero et schismaticos ab erroribus suis ad gremium catholicae Ecclesiae revocent. His officiis ut par est explendis, ipsis incumbit *praedicatio*, *residentia*, *visitatio Vicariatus et visitatio ss. Liminum.*

Quoad praedicationem heic recolenda sunt quae de Episcopis superius diximus.

Quoad residentiam notandum est, posse Vicarios Apostolicos

quem sibi voluerint locum eligere, ut illic degant, et ministerium specialiter exerceant: quod si iam ibidem Missionarius alter inveniatur, Vicarius Apostolicus alium illi districtum poterit assignare Sac. Congr. Prop. Fid. 27 iulii 1703. Ceterum in iisdem Vicariatibus assidue residere tenentur, a quibus, citra gravissimam et urgentem admodum causam, inconsulta Ap. Sede, abesse non possunt; neque Romam accedere sine licentia Sacrae Congregationis prout in Cap. I exposuimus.

Quoad visitationem Vicariatus, illam vel per se vel per delegatum iuxta sancitas leges exequi tenentur, ita ut diligenter ab iis examinentur quae spectant ad fidem, ad bonos mores, ad sacramentorum administrationem, quaeque ad cultum divinum, ad preces publicas, ad sacrarum imaginum reliquiarumque cultum, ad observantiam festorum pertinent, prout superius de Episcopis agentes notavimus.

Quoad visitationem sacrorum Liminum, in generalibus comitiis Sac. Congr. Fid. Prop. die 1 febr. 1876, statutum est, Vicarios Apostolicos quoscumque, ad eam minime teneri vi Constitutionis Sixti V, spectantis nempe ad Praesules, qui dioecesi canonice erectae praesunt; teneri tamen ratione officii. Sed quoniam alia prorsus est conditio Ecclesiarum rite constitutarum, alia missionum, quae ob difficultates et angustias inter quas haud raro versantur, proprii Pastoris solatio maxime indigent, videndum, an attentis rerum adiunctis expediat, ob sacrorum Liminum visitationem Vicarios Apostolicos ab eorum residentia discedere. Quamobrem integrum ipsis erit hoc munere per Procuratorem etiam in urbe degentem perfungi.

Insuper S. Congregatio non modo Vicarios ipsos, verum etiam Praefectos Apostolicos monitos voluit, ut habita ratione temporis a Sixto V pro Episcopis statuti, vel frequentius, accuratas relationes de toto eorum pastorali officio, deque omnibus ad missionum suarum statum, ad missionariorum populique disciplinam et animarum salutem quovis modo pertinentibus, transmittant.

Quoad obligationem celebrandi missam pro populo, non tenentur illam celebrare, quamvis ex charitate deceat ut id faciant. Sac. Congr. Prop. Fid. 18 aug. 1866.

Debent praeterea Vicarii Apostolici constituere consilium ex antiquioribus et prudentioribus inter missionarios ad eorum sententiam audiendam in difficilioribus circumstantiis; collationes morales instituere. Curare debent ut ex christianis indigenis probati clerici instituantur ac sacerdotio initientur. Summa item diligentia efficere ut scholae ubique erigantur ac impedire, ne catholici tradant acatholicis filios suos erudiendos. Sac. Congr. de Prop. Fid. 1659.

Ad haec, cum bonorum sive mobilium sive immobilium Missionis administratio de iure eis competat, Vicarii Apostolici debent exigere ab omnibus missionariis et sacerdotibus indigenis rationem oblationum ac bonorum omnium quae ubilibet intra fines sui Vicariatus, intuitu missionis, oblata fuerint, eorumque administrationem expendere et simul cognoscere de fideli piorum operum executione, quae iisdem fortasse fuerint adnexa.

Omnibus tandem Vicariis Apostolicis neque coadiutorem cum futura successione, neque Vicarium generalem habentibus, apostolica ordinatione mandatum est, ut unusquisque eorum teneatur deputare Vicarium ex Clero sive saeculari, sive regulari, habilem tamen atque idoneum. Is vero post Vicarii Apostolici obitum, tamquam Sedis Apostolicae delegatus, assumet regimen Vicariatus et in huiusmodi munere permanebit donec a S. Sede aliter provideatur. Pro Vicarii eiusdem, cum vicariatus regimen susceperint, non solum omnibus et singulis uti possunt facultatibus quae cuiusve Ecclesiae Cathedralis Vicario Capitulari de iure competere dignoscuntur, verum etiam iisdem fruuntur facultatibus quibus defunctus Vic. Ap. pollebat, iis dumtaxat exceptis, quae requirunt characterem episcopalem vel non sine sacrorum oleorum usu exercentur. Attamen quando necessitas urgeat, possunt consecrare calices, patenas, altaria portatilia cum sacris oleis ab Episcopo benedictis. Bened. XIV, Const. *Ex sublimi.*

Insuper decreto diei 23 ian. 1786 pro sinis et indis lato, Summus Pontifex Pius VI Vicariis Apostolicis facultatem concessit sibi eligendi, quatenus ad rectum Vicariatus regimen expedire visum fuerit, non unum tantum, sed duos pro-Vicarios, qui in casu mortis aut absentiae Vicarii Apostolici omnimodam potestatem et iurisdi-

ctionem habeant. Decedente autem uno ex hisce pro-Vicariis, plena iurisdictio et administratio in altero superstite consolidatur. Itemque si Vicarius Apostolicus unum tantum pro-Vicarium, vigore Brevis Apostolici *Ex Sublimi* deputaverit, ipse pro-Vicarius moriens, alterum in suum locum deputare et substituere potest, dummodo nondum per S. Sedem eidem Vicariatui fuerit provisum. Ex Decreto Sac. Congr. Prop. Fid. 11 martii 1787 sancitum est quod si duo Pro-Vicarii simul designati fuerint, iidem non simul et cumulative, sed prius qui prior fuit nominatus et in eius defectum alter, debeat vel in casu absentiae, vel in casu obitus Vicarii Apostolici sine coadiutore, Vicariatus administrationem suscipere. Verum si forte contingat Vicarios Apostolicos neminem in praedictis casibus nominasse, vel etiam si nominaverint utrosque desivisse, neque ab iis quemquam in eorum locum subrogatum, ita ut nemo sit qui Vicariatus administrationem gerere possit, tum senior in Missione, videlicet is qui ex Europa prior in provinciam ingressus fuerit et longiori tempore animarum ministerio fuerit mancipatus, censeatur eo modo quo supra dictum est, delegatus ab Apostolica Sede ad Vicariatus administrationem suscipiendam.

## § III. — De privilegiis Vicariorum Apostolicorum.

Episcopalis dignitas prout superius commemoravimus, multis ornata est privilegiis. Cum autem ex iis aliqua competant omnibus Episcopis etiam titularibus, alia vero solis Episcopis dioecesanis, sequitur eorum aliqua ob dignitatis praerogativam etiam Vicariis Apostolicis competere, alia vero secus.

Praecipua quae Vicariis Apostolicis competunt haec sunt: 1) Privilegium altaris viatici; 2) privilegium celebrandi vel indicendi cappellanis suis ut in domestico sacello sacrum faciant pro suo vel familiae commodo ante auroram vel post meridiem; 3) privilegium sibi eligendi Confessarium et alia ut de Episcopis titularibus diximus.

Ex eo quod Vicarii Apostolici Episcopi dioecesani non sint: 1) non poterunt in exercitio pontificalium se gerere tamquam Episcopi dioecesani. Hinc fas eis non est trhonum erigere in Ecclesia, ac

septimum candelabrum in altare habere in pontificalibus; 2) Eorum mentio in canone missae fieri non debet; 3) denique non poterunt indulgentiam 40 dierum impertiri, tamquam Episcopi dioecesani.

## APPENDIX

### De Praefectis Apostolicis.

Apostolica Sedes evangelii praecones in aliquam orbis regionem mittens, eorum unum ceteris praeficere consuevit eidemque opportunas facultates concedere cum sacerdotibus sibi subiectis pro suo arbitrio et pro rei necessitate communicandas, quo missionis prosperitati consulatur.

Porro missiones istae, *apostolicae* appellatae sunt, quique iis praesidebat Praefectus apostolicae missionis dictus est, qui paullatim brevitatis gratia, Praefectus apostolicus nuncupari coepit.

Enimvero Praefecti Apostolici regiones ut plurimum nacti sunt in quibus nullus erat Episcopus, quandoque vero vel Praelatum aliquem ritus orientalis vel subinde Episcopum latini ritus propriam dioecesim habentem, aut titularem, apostolica tamen vicaria potestate insignitum, invenerunt, quibus demum accessere Delegati apostolici. Hinc duplex Praefectorum Apostolicorum species distinguenda est. Sunt enim qui, cum territorium proprium habeant, veri missionis Superiores sunt, seu loci quasi ordinarii, quorum auctoritas quibus finibus contineatur, litteris Sac. Congregationis Fid. Prop. est definitum.

Sunt alii quorum praefectura territorio continetur alicui Episcopo subiecto, quo in casu Episcopi ipsius congrua ratio haberi necesse fuit in facultatibus quae eisdem Praefectis concedi solent, aut saltem in eorum exercitio. De his agentes inquiremus 1) an et quatenus Praefecti Apostolici in facultatibus exercendis Episcopi consensu indigeant; 2) quibus limitibus facultates ipsae coerceantur; 3) an et quatenus earum facultatum usus ab Episcopis dependeat.

Antequam ad primum caput veniamus, e re erit tria principia praestituere hac in quaestione prae oculis habenda. Primum est, in collatione harum facultatum Romanum Pontificem supremae auctori-

tatis actum exercere voluisse, atque adeo independentem ab Episcopis. Secundum est, poenas constitutas esse contra eos, qui quolibet praetextu impedire audeant quominus ii qui talibus facultatibus instructi sunt, imposito sibi munere fungantur Sac. Congr. Fid. Prop. 26 April. 1647. Tertium est, si forte Episcopi absque iusta causa in prohibendis missionariis ab harum facultatum exercitio persistant, posse missionarios illis uti et interim Sac. Congregationem ea de re certiorem reddere (Instr. data die 14 Ian. 1726).

His praemissis, notandum est, teneri missionarios ut primum ad missionum loca perveniunt, litteras patentes et facultates, (non vero suorum Superiorum obedientias) Episcopis vel eorum Vicariis aut ministris etiam ordinariam potestatem ex privilegio apostolicae Sedis habentibus ostendere, ut constet de eorum legitima missione Hoc pluries a Sac. Congr. Fid. Prop. decretum est et nominatim die 26 Aprilis 1647.

Quoad consensum vero Episcopi, Formula IV, quae Praefectis conceditur, cautum est, ut consensus ipse sit necessarius ad sequentes facultates a missionariis exercendas: 1) ad facultatem bis in die sacrum celebrandi; 2) ad ministranda sacramenta parochialia; 3) ad indulgentias conferendas 40 horarum, quae porro nonnisi diebus ab Episcopo approbatis indici possunt. Non requiritur autem huiusmodi consensus ad exercitium aliarum facultatum et nominatim facultatis dispensandi a votis, ab impedimentis matrimonialibus, ab abstinentia, nec ad ministrationem sacramentorum non parochialium.

Ad alterum quod attinet Sacra Congregatio Fid. Prop. ad Episcoporum iurisdictionem tutandam conveniens duxit quibusdam limitibus facultates ipsas coarctare, quae propius ad auctoritatem episcopalem referuntur.

Hae porro limitationes vel in ipsa Formula prostant vel variis decretis subinde latis continentur. Limitationes formula contentae huc recidunt, ut non possint exerceri nisi in *foro interno* facultates matrimoniales quae sunt collatae in numeris IV. V. VI. VII. ut facultas calices et altaria mobilia (vulgo *portatilia*) consecrandi exer-

ceri nequeat sine Episcopi permissu, nisi in locis in quibus vel non sunt Episcopi, vel distant duas dietas, vel sedes episcopalis vacat.

Aliorum porro Decretorum vi restringitur ad forum internum facultas dispensandi ab irregularitate et absolvendi a casibus Romano Pontifici reservatis. Sac. Congr. Fid. Prop. 13 Martii 1837. Non licet missionariis absolvere a casibus quos sibi Episcopus reservavit. Sac. Congr. Fid. Prop. decretis latis ann. 1664 1725 1860 1763 et luculentius an. 1838, quum proposito dubio utrum missionarii latini possint absolvere orientales a casibus, quos sibi reservavere orientales Ordinarii absque speciali eorumdem consensu et utrum missionarii latini possint absolvere orientales a censuris latis ab Ordinariis orientalibus; Sac. Congr. die 11 Decemb. respondit; *Negative.* Heic vero notandum, nihil referre ad rei substantiam quod ageretur de orientalibus; rationes quippe speciales allatae tunc sunt, quae respectu fidelium orientalium missionariis potius favere videbantur. Ad haec: non possunt absque speciali consensu Ordinariorum excipere confessiones monialium, sed servari in hoc debet Constitutio Greg. XV *Inscrutabili.* Ead. Sac. Congr. decr. cit. Denique in generalibus comitiis habitis die 21 Sept. 1840 decretum fuit, non posse missionarios in privatis domibus sacrum facere, ubi ecclesiae et oratoria publica inveniuntur, vel in iisdem mulieres audire confitentes, exceptis casibus infirmitatis, decrepitae aetatis, vel surditatis.

Superest inquirendum an et quatenus Praefecti et missionarii subiecti sint Episcopis in earumdem facultatum exercitio. Porro quoad facultates ad quas exercendas Episcopi consensus exquiritur, iuxta Const. Greg. XV. *Inscrutabili* missionarii in functionibus parochialibus visitationi et correctioni Ordinariorum omnino subsunt. Huius autem dependentiae modus magis determinatus invenitur in solutione quorumdam dubiorum quae an 1786 proposita sunt, ad decidendam quaestionem exortam inter Patriarchalem Vicarium Constantinopolitanum et Minores Conventuales. Quaerebatur enim: 1. An et quomodo Vicarii Apostolici seu Ordinarii locorum, visitare possint paroecias regularium missionariorum apostolicorum, in suis territoriis existentes; 2. An designatio seu nominatio Praelati missionum sufficiat ad

communicandam institutionem *authorizabilem* missionariis, qui munere parochorum fungi debent, an potius teneantur eumdem titulum ab Ordinariis locorum in quibus id muneris sit exercendum recipere; 3. An Vicarii Apostolici seu Ordinarii locorum ita designatos (ad munus Parochorum) possint antea examini subiicere; 4. An et quomodo iidem possint semel admissos ad curam animarum exercendam, removere, vel eorum facultates in Sacramentorum administratione cohibere; 5. An Vicarius Patriarchalis Constantinopolitanus potuerit visitationi peragendae instructionem praemittere, cui Parochi omnes respondere teneantur.

Porro Sac. Congr. Fid. Prop. die 19 decemb. eiusdem anni respondit: Ad 1m *Affirmative* in omnibus iuxta Constit. Bened. XIV quae incipit *Firmandis*; Ad 2m *Negative* ad primam partem, *affirmative* ad secundam; Ad 3m *Negative*; Ad 4m *Affirmative* in omnibus dummodo gravis et urgens causa adsit statim S. Congregationi communicanda. Ad 5m *Affirmative* quoad ea in quibus visitationi eiusdem subditi sunt. Cf. Append. III et IV quoad exemptionem Regul.

Circa vero exercitium aliarum facultatum quibus exercendis Ordinarii consensus non exquiritur, Episcopi praeter inspectionis ius quoad sacramenta non parochialia ut inspiciant an ea iuxta Ecclesiae leges ministrentur, possunt etiam si gravis et urgens adsit causa statim S. Congregationi aperienda, earumdem usum vel limitare vel suspendere.

Ceterum utriusque speciei Praefecti tenentur relationem Sac. Congr. transmittere de statu missionis eisdem concreditae et curare pro viribus ut fides propagetur prout de Vicariis apostolicis diximus.

---

## CAPUT V.

### De Ordinariis Episcoporum adiutoribus.

Ad pastoralis muneris gravitatem sublevandam, atque opere et officio iuvandam, quidam a iure ipso constituti sunt praecipui ministri. Ii sunt: 1) Vicarii Generales; 2) Vicarii Foranei; 3) Capitulum ecclesiae cathedralis; 4) Parochi: de quibus distinctis articulis agendum est.

## ARTICULUS I.

### De Vicario Generali.

Ecclesiasticae personae, quibus Episcopi ordinariam suam iurisdictionem generaliter demandant ut eam in universam dioecesim suo nomine exerceant, sunt Vicarii Generales, de quibus hoc in articulo pertractamus. Porro si Episcopus oneri suo obeundo par sit, Vicarium sibi constituere nullatenus tenetur, teneri vero si suis muneribus obeundis impar sit, necessitas ipsa suo gregi prospiciendi, evincit, imo nolenti etiam ab Urbe mittitur sive per Breve Apostolicum, sive per Litteras Sacrae Congregationis, qui si ita mittatur removeri ab Episcopo eique alius substitui non poterit.

Ut plurimum unicus Vicarius Generalis ab Episcopo deputari solet, possunt tamen plures etiam constitui salva exceptione quae pro italo-graecis facta est a Benedicto XIV Constit. *Etsi pastoralis* 27 maii 1742 § 9, quibus proprium Vicarium, eorum expensis alendum deputari ab Episcopo voluit. Unde sequitur: *a)* plures ab Episcopo constitui posse Vicarios non modo divisa inter eos iurisdictione, ceu fit, ex. gr., in locis ultra montes ubi alter Vicarii nomine quae sunt voluntariae iurisdictionis, alter nomine Officialis quae sunt contentiosae exercet, verum etiam iurisdictione indivisa seu in solidum, quo in casu potestas eius potior habetur qui prius negotium occupavit, Reiffenstuel in L. I Decret. Tit. 28 § 3, n. 67; non possunt autem plures constitui ita ut procedant collegialiter; *b)* contra, etsi plures Cathedrales suae sedi unitas habeat Episcopus, unum tamen posse pro omnibus constituere, licet contrarium congruum magis esse videatur, praesertim si loca valde dissita sint; *c)* multo minus sequitur teneri, si sua dioecesis in ditiones plurium Principum excurrat, totidem Vicarios Generales constituere, quot sunt Principum ditiones, quin imo si constituerentur, non Generales, sed Foranei essent, quippe qui pro certa tantum dioecesis parte essent constituti, aut saltem essent Vicarii Generales non ordinaria, sed delegata potestate.

Porro muneris obeundi gravitas speciales in Vicario Generali

dotes exposcit. Hinc in Vicarium Generalem nonnisi clericus constitui potest, quamvis sola tonsura initiatus, qui saltem annum quintum et vigesimum aetatis attigerit, integris moribus, Theologiae aut Iuris Canonici laurea vel licentiatu insignitus. Hoc munere arcentur *Regulares*, CLEMENT. I *de Regul.*, coniugati, bigami. Parochi, Canonici Poenitentiarii, omnesque animarum curam habentes ad hoc officium deputandi non sunt, item civis episcopalis urbis vel dioecesis ne, abripi studio partium dicatur. Quod si civis vel dioecesanus eligatur, quod fieri posse certum est, non Vicarii sed pro-Vicarii titulo honestatur. SAC. CONG. FID. PROP. die 14 dec. 1875. Arcetur denique ab hoc officio proximus Episcopi propinquus, cuiusmodi est frater, vel nepos, vel etiam patruelis, ne iurisdictio ecclesiastica iure quodam sanguinis communicari ac veluti haereditaria fieri videatur. Sed hae quatuor ultimae exceptiones non constituunt regulam generalem, ut eae quae in antecessum sunt notatae.

Quamvis Vicario Generali nulla sit dignitas beneficii ratione, est tamen ratione magistratus quem gerit, quandoquidem dignitatis nomine quaevis etiam continetur praeeminentia ex iurisdictione proveniens. Hinc eidem competit ius praecedendi omnes alios non modo Canonicos verum etiam Praelatos Episcopo inferiores, sive absente, sive praesente Episcopo, neque tantum in actibus quibus interest ratione suae iurisdictionis, verum etiam in omnibus aliis, dummodo tamquam Vicarius intersit neque Canonici sacras vestes gerant, cuiusmodi sunt pluvialis, dalmatica. SAC. CONGR. RIT. 3 aug. 1602 etc. Unde sequitur Vicarium Generalem potiori ratione digniorem locum in spiritualibus obtinere prae Gubernatore ceterisque iudicibus et Commissariis, qui circa temporalia negotia constituti sunt. Sequitur insuper eumdem si sit Canonicus utque talis choro adsit, ceteros nullatenus praecedere, sed locum suum tenere et si velit praecedere ut Vicarius, debet habitum canonicalem dimittere, tunc vero distributiones non lucratur. SAC. RIT. CONGR. 2 aug. 1603.

Iam quod attinet ad Vicarii Generalis potestatem, quatuor generales regulae prae oculis habendae sunt: 1) Potestas Vicarii Generalis utpote eius officio adnexa, ordinaria est, non delegata. 2) Eadem

vicem gerit iurisdictionis ordinariae Episcopi adeoque in iis quae ad eam pertinent Vicarius unum idemque cum Episcopo habet tribunal. 3) Eiusdem extensio continetur regula Cap. 81 de Reg. Iuris in 6, ita ut non obstante generali mandato ea non complectatur quae graviora habentur. 4) Eadem ampliari vel restringi potest arbitrio Episcopi.

Iamvero ex prima regula haec sequuntur: *a*) licet Vicarius Generalis non possit totum suum officium in alium transferre, nihilominus ad particulare aliquod negotium posse alium delegare; *b*) in iis quae speciali ac separato mandato eidem deferuntur, delegatam, non ordinariam, potestatem eum habere, adeoque alium ab eo delegari vel appellationem ab eius sententia ad Episcopum ea in re denegari non posse, Leurenius *De Vic. Ep.* T. I, nisi forte in eodem mandato dicatur, vicarialem ipsam potestatem eidem ampliari in ea re.

Ex altera regula haec dimanant: *a*) Vicarii potestatem per se non porrigi ad ea quae Episcopis tribuuntur tamquam Sedis Apostolicae delegatis, multo minus extendi ad ea quae sunt ordinis episcopalis, licet Vicarius esset charactere episcopali insignitus; *b*) in iis vero ad quae extenditur, appellari non posse a Vicario ad Episcopum, dummodo agatur de causis in quibus iudicialiter agitur. Leurenius loc. cit.

Ex tertia regula dimanat: *a*) Vicarium generalem sine speciali mandato non posse, utpote quae graviora existimantur, aut speciali modo Episcopo sunt reservata, Synodum cogere vel constitutiones synodales mutare; dioecesim visitare, Barbosa *de Off. et Potest. Episc.* all. 54, n. 102; cathedraticum vel subsidium caritativum exigere; absolvere a reservatis; exercere facultatem Episcopo datam a Tridentino in Cap. *Liceat* Sess. XXIV *de Reform.*; imponere publicas poenitentias, aut poenitentes publice reconciliare, Leurenius l. c. Tom. I, q. 136 et 147; iuxta plures, cognoscere causas matrimoniales; cognoscere et punire delicta quae graviores exigunt poenas, cum possit etiam sine mandato poenas leves propter delicta non gravia imponere; poenas alicui illatas remittere, aut in alias mutare; cognoscere de crimine haeresis; concedere litteras dimissoriales ad ordines recipiendos ab alieno Episcopo, nisi forte Episcopus in lon-

ginquis regionibus diu commoretur; explorare voluntatem puellarum religiosae professionis causa, nisi forte Episcopus vel absens vel impeditus sit; concedere licentiam nova monasteria seu conventus aedificandi; exequi pias defunctorum voluntates; immutare statum alicuius Ecclesiae etiam in casibus, in quibus id potest Episcopus; concedere licentiam Episcopis alterius dioecesis pontificalia celebrandi; aut si e propria dioecesi expulsi exulent, iurisdictionem exercendi in proprios subditos; indicere Collegium Canonicorum, vel ei interesse; inquirere de obreptione dispensationis apostolicae; authenticum declarare exemplar originalis scripturae, ut perinde ac ipsa vim in iudiciis habeat. Ex eadem regula tertia sequitur; *b*) non posse etiam, utpote quae gratiosiora existimantur, indulgentias elargiri et dispensare in iis in quibus potest Episcopus. Speciatim *d)* quoad rem beneficiariam, quatenus pro varia quaestionum natura partim gravioribus, partim gratiosioribus rebus accensetur, sequitur Vicarium non posse beneficia erigere, de una in aliam ecclesiam transferre, iuri patronatus subiicere, unire, dividere et supprimere, Leurenius l. c.; eadem conferre quae ad liberam Episcopi collationem pertinent, vel ad ea praesentare in quibus ius praesentandi Episcopi sit, vel ecclesiae vacanti oeconomum praeficere aut deputare Rectori imperito Vicarium coadiutorem, vel pensiones iisdem imponere; eorumdem beneficiorum resignationes admittere, beneficiarios ab iisdem removere.

Ex quarta regula sequitur *a)* in iis quoque negotiis quae Vicarius iure suo gerere posset, Episcopo fas esse eiusdem potestatem restringere. Vicissim *b)* si Episcopus velit eiusdem potestatem ampliare, id in eius arbitrio est, ita tamen ut in generali commissione eidem facultatem aperte faciat ea quoque gerendi, quae speciale mandatum exigunt, sive aliqua quae expresse nominentur, sive etiam omnia, adhibitis tamen clausulis de quibus dubitari nequeat; quandoquidem ea sola forma qua Episcopus dicat se eidem facultatem dare agendi omnia quae ipsemet facere potest, non continentur ea quae speciale mandatum requirunt.

Quoad sustentationem seu mercedem Vicarii Generalis, non est dubitandum quin aliquod salarium eidem debeatur, etiamsi de eodem

conventum non fuerit, et pro eo quoque tempore quod ab officii sui cessatione in eiusdem exercitio transegit bona fide. Leurenius l. c. Eiusmodi salarium solvendum est ab Episcopo; eo vero defuncto, a Capitulo de bonis Ecclesiae vacantis, numquam vero de poenis pecuniariis.

Superest ut inquiramus modos quibus officium Vicarii Generalis cessat aut saltem suspenditur. Iam vero cessat quatuor praecipue modis, nimirum: elapso tempore praefinito, si ad tempus fuerit deputatus; morte Episcopi sive naturali, sive quasi civili, puta per renunciationem admissam a Summo Pontifice, aut per depositionem, aut translationem ad aliam Ecclesiam; renunciatione ab ipso Vicario emissa, sive expresse, sive etiam tacite, ex. g., si e dioecesi discesserit animo non redeundi; revocatione seu amotione eiusdem ab officio per Episcopum facta, qui eum constituit.

Suspenditur vero excommunicatione vel suspensione nominatim denunciata, sive ipsius Vicarii, sive etiam Episcopi, si tamen Vicarius iurisdictionem habuerit ab Episcopo, non autem a Summo Pontifice, quod aliquando fieri potest. Suspenditur denique ipsius Episcopi voluntate.

## ARTICULUS II.

### De Vicario Foraneo.

Ad episcopalis muneris curas in pagis et oppidis ex parte auctoritate et nomine Episcoporum exercendas, ex reliquo vero adiuvandas, chorepiscopi olim constituebantur, quorum in locum suffecti nunc sunt Vicarii qui dicuntur Foranei. Quae de illis animadvertenda sunt referri possunt: 1) ad eorum constitutionem; 2) ad eorum praeeminentiam; 3) ad potestatem; 4) ad eorum officii cessationem.

1. Iamvero Episcopi est eiusmodi Vicarios constituere, ut in regimine pastorali fidelium necessitatibus ut par est provideatur. Tenetur autem viros probos ad huiusmodi officium deputare qui maturae aetatis sint iurisque quantum fieri potest periti. Constitui vero debent in locis saltem celebrioribus extra civitatem Episcopalem.

2. Vicarii Foranei praecedentiam, non obstante contraria consuetudine, in iis tantum actibus habent, quibus ratione officii intersunt ut delegati Episcopi.

3. Cum eius potestas ex iure non sit, sed ex mandato Episcopi, ea delegata est. Hinc sequitur Vicarium Foraneum non posse alium subdelegare, nisi eiusmodi facultas ab Episcopo ei facta fuerit, vel nisi urgente necessitate de mero agatur alicuius rei ministerio aut executione. A Vicarii vero Foranei sententia ad Episcopum eiusve Vicarium Generalem appellandum esse. Denique sequitur Vicarium Foraneum non posse valide matrimoniis assistere.

Eius potestatis materia in iis regulariter consistit quae ad forum externum pertinent, unde consequitur ad Vicarium Foraneum, non autem ad Parochum, pertinere veniam concedere operandi diebus festis aliaque similia.

Quoad potestatis extensionem, haec sunt notanda. Generatim ab Episcopi mandato ea determinatur; expedit autem ne Episcopus nimis angustis limitibus eam coerceat, praesertim in celebrioribus oppidis et ab urbe episcopali magis dissitis, idque propter gravis momenti negotium quod incidat nec moram patiatur; tunc enim ipse consilium in arena, ut aiunt, capere et pro re nata decernere aut providere debet, simul tamen nihil expectare quominus illud sive coram sive per litteras Ordinario significet. Speciatim ad munus Vicarii pertinet cognitio levioris momenti causarum, ex. gr., de transgressione festorum; inquisitio de vita et honestate clericorum praesertim vero de clericis nondum ad sacerdotium promotis; dispensare a ieiunio de medici consilio qui pares illi non sunt, quae dispensatio gratis concedenda est; aliaque his similia. Iuxta receptam praxim hodie incumbit Vicario Foraneo in unum congregare semel in mense presbyteros ad conferentias casuum moralium.

4. De modis quibus Vicariorum Foraneorum officium cessat, sufficiat notasse, generatim eos arbitrio Episcopi amoveri posse, speciatim vero iisdem modis eorum officium expirare, quibus officium Vicarii Generalis expirat.

## ARTICULUS III.

### De Capitulo Ecclesiae Cathedralis et generatim de Canonicis.

Canonici sunt Clerici in unum corpus sub aliquo Praelato congregati, ut officia ecclesiastica in certa ecclesia celebrent, ex qua proprias praebendas habent unde alantur. Cum autem eiusmodi Clericorum Collegia, quae Capitula dicta sunt, primum quidem in ecclesiis cathedralibus, sed deinceps in aliis quoque inferioribus ecclesiis institui coeperint, hinc duplex Capitulorum species inducta est, ita ut quae in cathedralibus constituta sunt *Capitula Cathedralia* vel Ecclesiae Cathedrales dicantur, cetera *Collegiata* vel Ecclesiae Collegiatae. Porro Capitula seu Canonicorum Collegia cathedralia Episcopi veluti senatum constituunt, qui eidem in dioecesi gubernanda consilio et opera praesto sint, tamquam praecipui adiutores et consiliarii. Hinc Sac. Congr. Fid. Propagandae Episcopos suae iurisdictioni subiectos hortari numquam destitit ad Capitula ipsa in propriis dioecesibus constituenda. Quod si rerum adiuncta alicubi id fieri non sinant, voluit, ut Episcopi Capituli deficientiae suppleant instituendo consilium aliquot missionariorum, quos adhibeant in negotiis gravioris momenti expediendis et potissimum in causis clericorum iudicandis; quorum quidem suffragia, etsi consultiva tantum sint apud Episcopum, valebunt tamen non solum ad sententiam pleniori cum cognitione causae ferendam, sed etiam ita ut Episcopus ab eorum pluralitate in suo iudicio nonnisi ex gravissimis et manifestis rationibus discedat. Iamvero cum in hoc titulo agatur de Ordinariis Episcoporum adiutoribus, ad quam classem non omnes pertinent Canonici, sed solum Capitulum Ecclesiae Cathedralis, hinc de hoc agendum est.

Tractatum de Capitulo Ecclesiae Cathedralis quatuor in partes distribuemus, in quarum prima exponemus quae singulis eiusdem membris in se consideratis communia sunt; in secunda quae sunt propria eiusdem Capituli Dignitatum, Personatuum atque Officiorum; in tertia quae pertinent ad relationem eiusdem cum dioecesi, sede plena;

in quarta quae pertinent ad eiusdem relationem cum dioecesi, sede vacante.

§ I. — De iis quae singulis Capituli membris communia sunt.

Vere proprieque dicta Capituli membra solum sunt Canonici, ii praesertim qui in prima Capituli erectione constituti sunt, tum ceteri qui deinceps accesserunt, quatenus in partem vel in plenitudinem iurium legitime sunt admissi. Hinc sequitur Episcopum, licet Capituli caput esse dicatur et unum constituere cum eodem corpus, nihilominus ad Capitulum non pertinere, neque illius membrum esse. Sequitur deinde ad Capitulum proprie non pertinere, licet sint membra eidem adiuncta, Dignitates quarum possessores non sunt simul Canonici, nisi forte secus constitutum sit in earum fundatione et nisi agatur de Decano qui regulariter caput est Canonicorum. Nec Canonicos honorarios, nec Canonicos qui creati sunt a Summo Pontifice cum *expectativa* et adhuc praebendae vacationem expectant, nec ceteros beneficiarios, qui infra Canonicorum gradus constituti sunt. His praemissis, quae eiusdem membris communia sunt ita persequemur, ut primo agamus de legitima Capituli erectione et constitutione; subinde de officiis et obligationibus; de iuribus atque honoribus; de eiusdem convocatione ac celebratione ad deliberandum de rebus ad ipsum pertinentibus.

1. Ad legitimam Capituli constitutionem pertinent cum prima eiusdem erectio vel posterius augmentum, tum etiam statuta seu leges quae pro eiusdem regimine rite latae sunt. Iamvero ad primum quod spectat, haec sunt animadvertenda. Erectio seu prima constitutio Capituli Ecclesiae Cathedralis nonnisi a Summo Pontifice fieri potest, praesertim, cum ea fieri soleat una cum ipsa erectione Ecclesiae Cathedralis, quam indubitati iuris est nonnisi a Summo Pontifice constitui posse. Capituli seu Canonicorum numerus augeri deinceps fas est, servatis tamen legitimis conditionibus, id est ut Episcopi auctoritate id fiat, sine qua nullum novum beneficium erigi potest, et ut Capituli consensus requiratur, qui etiam sub conditione praestari ab

eodem potest, dummodo conditiones iustae sint ac rationabiles. Potest etiam a Capitulo iustis de causis denegari, cuiusmodi sunt tenuitas vel incertitudo redditunm, qui statum novi canonici vel minus decentem, vel incertum efficiant, nimia Canonicorum multitudo, qui magis in contemptum, quam in decus Ecclesiae cedat, veterum Canonicorum detrimentum, etc. Quod si denegetur absque causa, potest per Episcopum vel alium Superiorem suppleri. Ad haec: si res sit de instituenda nova dignitate, vel de augendo Canonicorum numero, qui auctoritate Apostolica definitus fuerat, requiritur ut eiusdem Sedis Apostolicae venia accedat.

Ad alterum quod attinet, id est ad statuta quibus Capitulum regi solet, animadvertendum generatim est, eiusmodi statuta esse leges ab ipso Capitulo legitime congregato constitutas, de rebus, quae ad rectum ordinem et regimen eiusdem Capituli pertinent. Unde sequitur auctorem eiusmodi legum esse ipsum Capitulum, a quo constitui possunt. Obiectum vero iis rebus contineri, quae ad Capituli regimen pertinent, binis tamen sub conditionibus, ut scilicet nihil habeant quod legibus a Superiore latis adversetur, et praeterea ut minora tantum negotia attingant, sive circa personas, cuiusmodi, ex. gr., est definitio modi quo Capitulum sive congregandum sive habendum sit, ratio distribuendi officia inter Capitulares, ordinatio chori, constitutio levis cuiusdam poenae seu mulctae adversus Capitulares ipsos vel propriae Ecclesiae beneficiarios atque ministros, in divinis officiis vel iniunctis muneribus delinquentes, aliaque his similia; sive etiam circa res, cuiusmodi est ratio administrandi bona Capituli, partiendi distributiones, administrandi pias oblationes etc., ita tamen ut caveatur ne cuiuspiam iuri inferatur detrimentum. Etiam sanctio qua statuta muniantur adiici potest, sive addito iuramento, sive levibus quibusdam poenis constitutis, ea tamen lege ut omnes et singuli Capitulares consentiant.

Abrogatio vero statutorum fieri potest per contrarium statutum capitulariter ac legitime factum, addito tamen Episcopi consensu, si forte agatur de abrogando statuto, quod Episcopi auctoritate firmatum fuerit, Scarfantonius Lib. IV, Tit. 13, n. 64, et in Append. decis. 40,

vel si agatur de statuto quod certe eius auctoritate firmari debuerit, cuiusmodi est statutum quod tangat statum Ecclesiae vel Capitulum simul et Episcopum. Denique abrogatio fieri potest desuetudine, quae legitima tamen probanda est.

Quod autem attinet ad statutorum interpretationem, ait citatus auctor, eam faciendam esse ab Episcopo, quod ut constet cum his quae dicta sunt, dicendum videtur id asseri de statutis quae auctoritate Episcopi firmata fuerint, vel firmari debuerint.

2. Hisce de Capituli constitutione praemissis, ea succedunt quae pertinent ad eiusdem officia et obligationes. In his autem recensendis memorandum est quod initio praemonuimus, obligationes atque officia, quae respectum habent ad Episcopum vel ad Sedem episcopalem vacantem, in postremis huius capituli partibus a nobis expositum iri, adeoque hic agi tantum de illis, quae ad ipsum Capitulum in se consideratum pertinent. Iamvero summum praecipuumque officium, cuius causa Canonici supra ceteros clericos elevantur, suisque praebendis augentur, illud est, ut exemplo suo aliis praeluceant, et per exercitium cultus divini, populi pietatem foveant. Unde pro necessario cum hoc officio nexu tres praecipue canonicorum obligationes numerari solent, scilicet: Chori servitium; residentia; professio fidei initio adepti canonicatus legitime emittenda.

De Chori servitio videndum est: 1) quid complectatur; 2) quomodo peragendum sit; 3) qua ratione eius omissio punienda sit; 4) quae sint eiusdem omittendi iustae excusationes.

Iamvero Chori servitium complectitur recitationem quotidianam septem horarum canonicarum, celebrationem cum cantu quotidianae missae, ut aiunt, de die, quae Conventualis dicitur, quaeque pro benefactoribus applicari debet, Benedictus XIV Const. *Cum semper* 19 Aug. 1744; Inst. 107, n. 7, 11; idque etiamsi alia missa votiva, quacumque alia de causa, eadem die canatur, Barbosa *de Canon.* C. 36; celebrationem aliarum missarum conventualium certis quibusdam diebus, qui in generalibus Missalis rubricis designantur, Benedictus XIV Inst. 107; recitationem certis diebus in rubrica designatis officii B. M. Virginis, Defunctorum, Psalmorum Poenitentialium ac Gradualium,

quae tamen libere ac sine peccato omittitur, excepto casu vetustae consuetudinis quoad officium tantum B. M. V., Pius V Const. *Quod a Nobis* 7 iulii 1568; Benedictus XIV Inst. cit. n. 8 et seqq.

Quibus omnibus tres animadversiones addendae sunt, quarum prima est, Chori servitium quotidianum omnino esse quoad Collegium Canonicorum simul sumptum, quoad vero singulos Canonicos regulariter quidem quotidianum pariter esse, sed quasdam ea de re haberi exceptiones, de quibus mox dicetur, cum de residentia erit sermo. Altera est, in locis Missionum saltem quinquies vel sexies in anno in Cathedrali Ecclesia Canonicos convenire debere ibique *Tertiam* psallere et missae conventuali pro benefactoribus assistere. Tertia animadversio est, quod si quis Canonicus sive ex iusta causa sive ex negligentia a choro abfuerit, eumdem omnino teneri horas canonicas privatim recitare, nisi legitimum adsit impedimentum.

Modus, quo Chori servitium peragendum est, quinque legibus concludi potest. Prima lex est ut fiat per se, non per substitutos, Concilium Trident. Sess. XXIV, Cap. XII *de Reform.;* quod tamen intelligendum est de substitutis extraneis, siquidem in iis Capitulis, in quibus alternatim a dimidia vel tertia parte Canonicorum officium persolvi consuevit, interdictum non est Canonicis, vel Beneficiariis, vel Mansionariis aliquem e suis Collegis substituere, dummodo quatuor hae leges serventur: ut substitutus ad chorum eodem tempore non teneatur; ut huiusmodi substitutiones frequentes non sint, quod arbitrio Episcopi iudicandum relinquitur; ut ii qui substituunt in civitate eiusve suburbiis versentur; ut Canonici coadiutores hoc indulto uti nequeant, idque ne passive quidem, haud secus ac Canonici honorarii, cum utrique non sint vere proprieque dicti Canonici. S. Congr. Concilii in *Montis Politiani* 4 febr. 1804; Benedictus XIV. Inst. 107, n. 17 et seqq.

Secunda lex est, ut fiat legitimo loco, id est regulariter in eo ecclesiae loco, qui Chorus dicitur, Benedictus XIV Inst. 107, n. 19, ita tamen ut per se Capitulo interdictum non sit in quavis alia ecclesiae parte, modo sit publica, ex. gr. in sacristia, horas canonicas

recitare, extraordinarie tamen et accedente iusta causa, ex. gr. magni frigoris, atque Episcopi licentia.

Tertia lex est, ut fiat legitimo tempore, de quo dici iam potest propria locorum consuetudine illud definiri, ita tamen ut Vesperum a prandio, tempore autem quadragesimae ante prandium recitari debeat; Matutinum vero, salvo privilegio vel consuetudine immemorabili, recitandum sit summo mane, recitari autem post completorium diei praecedentis non possit, exceptis diebus Octavae Festi solemnis D. N. I. C. et tribus diebus ultimis maioris hebdomandae, quod est generali consuetudine Romanaeque Ecclesiae instituto firmatum, et extraordinario cum necessitas aliqua una cum Episcopi venia concurrit. Bened. XIV Inst. 107, n. 22.

Quarta lex est, ut fiat alta voce, ita ut si voce tantum submissa horas canonicas aliquis recitet, vel easdem alibi recitaturus solam praesentiam corporalem in Choro praestet, eidem poenae sit obnoxius ac qui abest a Choro, Benedictus XIV loc. cit. n. 16, nisi forte apostolicum, idque non praesumptum, sed legitimum ac vigens privilegium praesto ei sit, Benedictus XIV Constit. *Cum semper* 19 aug. 1744, vel musici canant, vel organum alternatim chori vicem praestet, quo quidem in casu operae pretium erit aliquem, ex. gr. e mansionariis, deputare, qui alte pronuntiet quae ab organo cantari finguntur.

Quinta lex est, ut fiat reverenter, idest vocibus apte comparatis, non lingua praecipiti nullisque praecisis vocabulis, itaque ut pars Chori canere haud incipiat, cum altera cantum nondum absolvit. Ceterum autem servata modestia, gravitate, silentio. Clemens XI Encyclica ad Episcopos Italiae et Insularum adiacentium, 16 martii 1703, quae extat in Bullario particulari Clementis XI pag. 526; Bened. XIV Inst. 107, n. 24.

Porro si qui servitio chori addicti, praeter tempora iure concessa, aut praeter casus itidem iure probatos e chori servitio se subducant, poenas incurrunt, licet in loco beneficii resideant. Poenae autem hae sunt. Si ultra tres menses quolibet anno a propriis ecclesiis abfuerint, anno primo priventur, iudicio Episcopi, dimidia parte fructuum, quos etiam ratione praebendae ac residentiae toto anno suos

fecerint, S. Cong. Conc. in Tarraconen. 22 Augusti 1885; quod si iterum eadem fuerint usi negligentia secundo anno, priventur omnibus fructibus quos eodem anno lucrati fuerint; crescente vero contumacia ad privationem quoque canonicatus seu beneficii contra ipsos procedi possit. Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. XII *de Ref.* Nec obstat quod beneficium patrimonii titulum constituat. Servandi sunt tamen gradus recensiti, licet absentia plus quam ad tres annos protendatur, aliter privationis sententia non sustinetur. Antequam applicentur memorati poenarum gradus, opus non est ut absentes commoniti fuerint, at necesse est ut explicite vel implicite vocentur ad dicendam causam, si quam habeant, ob quam puniendi non sint. Si ad tantum tempus negligentia non excurrat, pro singulis defectionibus rata distributionum portio absenti subtrahitur, in reliquos aeque distribuenda qui actu choro intersunt. Haec poena sumenda omnino de illis est, quin locum ullum habeant collusiones, remissiones, vel cuiusquemodi pacta. Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. XII. *de Ref.* Imo neque Capitulum, neque Episcopus ipse potest amissas de iure distributiones cuiquam remittere. S. C. Conc. apud Bened. XIV Inst. 107, § 7, n. 42. Quare eligendus quotannis a Capitulo Canonicus olim *Obedientiarius* dictus, nunc vero *Punctator*. Bened. XIV *de Syn.* Lib. iv. Cap. iv, n. 2 (1).

Ad haec: distributiones quotidianas amittit quisquis choro non interest, etiam vacationis tempore, Sac. Congr. Concil. in *Asten.* 20 Iulii 1874, non obstante consuetudine etiam immemorabili et constitutio-

(1) Distributiones generice acceptae sunt redditus ecclesiastici, qui ex communi quadam Canonicorum vel Beneficiariorum massa singulis distribuuntur, sive ratione beneficii, sive servitii choralis, sive ratione realis praesentiae ac veluti salarii personalis pro particulari aliquo casu inito. Unde earumdem species quadruplex distingui potest: 1) earum quae alicubi tenent locum ipsius beneficii et fructus grossi etiam appellantur. 2) Earum quae proprie distributiones quotidianae dicuntur praemiique loco constitutae sunt pro iis, qui choro intersunt, sive ex peculiari massa, sive ex tertia porte fructuum grossorum, si tantum ex eis praebenda constat. 3) Earum quae assignatae sunt pro certis fixisque oneribus Missarum, anniversariorum, aliarumque functionum. 4) Earum quae assignantur pro funeribus. Iam Conc. Trid. Sess. XXI *de Ref.* Cap. III iussit tertiam fructuum quorumcumque proventuum et obventionum tam dignitatum quam canonicatuum, personatuum, portionum et officiorum separari et in distributiones constitui.

nibus capitularibus, Sac. Cong. Conc. in *Ravennaten.* 20 Septembris 1879; amittit insuper qui non psallit et qui recedit missam celebraturus vel ut confessiones audiat, nisi iussus.

Verum ex Ecclesiae pietate quaedam sunt causae, quibus siquis a choro absit non idcirco distributione privatur. Sunt hae ex Decreto Bonifacii VIII, Cap. *Consuetudinem* unic. de cler. non resid. in usum revocatae a Trid. Conc. *infirmitas*, seu *iusta et rationabilis corporalis necessitas aut evidens Ecclesiae utilitas*. At in hisce causis observanda sacrae Concilii Congregationis decreta, ne distributiones iis decernantur, quibus minime debentur. Igitur: 1) Infirmi, si dum erant incolumes choro interesse consueverunt, eas lucrantur, nisi aliud ecclesiae statutis vel consuetudine sit introductum, Sac. Congr. Conc. 17 Febr. 1838; et ii qui prudenter metuunt infirmari, si ad chorum accesserint. Huc pertinent coeci et senes, qui nequeunt sine gravi incommodo chorum adire, vel ei interesse. 2) Qui prohibentur citra suam culpam chorum adire, vel non adeunt ob timorem cuiuslibet damni gravis. 3) Qui absunt propter servitium Ecclesiae suae. Huc pertinent Canonici qui assistunt Episcopo episcopalia exercenti vel assistenti cum cappa, sive in ecclesiis civitatis aut suburbiorum sibi subiectis, sive concioni in ecclesia sua cathedrali, quique eum comitantur; ac demum vel qui ab eo mittitur vel eum comitatur ad Limina non vero ad visitationem Dioecesis. Bened. XIV Inst. cit. n. 59. Quotquot autem praesentes habentur fictione iuris, verius participant etiam fallentias absentium quas vocant, perinde ac ii qui sunt praesentes reipsa. Sac. Congr. Conc. in *Andrien.* 23 Aug. 1879. 4) Canonicus Theologus et Poenitentiarus ut infra dicemus. Demum Canonicus vel quisquis alius de gremio Capituli, cui animarum cura imminet, dum Parochi officio fungitur, si parochia excitata sit in ipsa cathedrali vel collegiata. S. Pius V Const. *Cupientes* 1568; Sac. Cong. Conc. loc. cit.

Quoad distributiones inter praesentes consulenda sunt statuta Capitularia vel consuetudines. S. Congr. Conc. 1 Martii 1861; Acta S. Sedis vol. I, p. 287. His deficientibus, inspiciendum utrum distributiones huiusmodi sint certae ac fixae, uti legata, anniversaria etc., an

incertae ac fortuitae, ut quae dantur in iustis funerum. Illae plerumque quotidianis aequiparantur, ideoque eas lucratur quisquis fictione iuris habetur ut praesens in choro; has non item. Uno verbo absentes fictione iuris distributiones huiusmodi lucrantur, dummodo non obstet voluntas testatoris vel dantis.

Onus assistendi choro cessat iubilationis indulto, quod post annos 40 choralis servitii laudabiliter praestiti, in diversis licet ecclesiis et gradibus beneficiariis, conceditur in praemium et remunerationem. Ita Garcias *de Benef.* p. 3, cap. 2. Attamen Capituli dignitates per indultum iubilationis non eximuntur ab iis peculiaribus functionibus peragendis, quae ex consuetudine, vel statutis, dignitati taxative inhaerent. S. Congr. Conc. 3 Sept. 1870, sed ius habent ad recipiendum tamquam praesentes, tum omnes praebendae fructus, tum etiam distributiones aliaque emolumenta quae percipiunt reliqui chorales, exceptis distributionibus quae inter praesentes dicuntur, quando tamen obstet disponentium voluntas. In functionibus vero omnino adventitiis standum capitularibus statutis vel consuetudini. S. Cong. Conc. in citat. resol. Coadiutus, nisi choro intersit, omnia per coadiutorem lucratur perinde quasi is, non ipse Canonicus esset, ideo si uterque abfuerit, non inspicitur utrum coadiutus, sed utrum coadiutor ex legitima causa absit.

Sunt autem tres menses quibus Canonici ac Beneficiati certo inter se ordine vacationibus fruuntur, dummodo earum Ecclesiarum Constitutiones longius servitii tempus non requirant. Conc. Trid. Sess. XXIV, cap. XII.

Trium mensium spatium superari non potest, nisi adsit apostolica facultas, etiamsi consuetudo quaelibet contraria existeret. Bened. XIV Inst. eccl. 107. Beneficio vero trium mensium uti possunt etiam per dies interpolatos, non vero per horas; seclusa enim apostolica venia, non licet computare horas. Haec autem vacatio locum non habet in Capitulis, quae per alternativam seu mediariam, vel tertiariam choro inserviunt.

In usu trimestrium vacationum quaedam regulae servandae sunt, nempe: 1) ne chorales vacent in quadragesima ac solemnioribus

festivitatibus; 2) ne absint ultra tertiam partem eodem tempore; et 3) ne discedant a dioecesi sine Episcopi venia.

Quoad professionem fidei, sufficiat notasse quod provisi de canonicatibus et dignitatibus emittere debent professionem fidei coram Episcopo vel eius Vicario Generali et coram Capitulo intra duos menses a die possessionis pacificae sive admissionis in massae capitularis participationem, alioquin fructus non faciant suos neve illis possessio suffragetur; ex Concilio Trid. loc. cit.

3. Quoad iura et honores notandum est praeeminentias omnes quae competunt Capitulo eas esse vel *ex iure scripto*, vel ex *consuetudine*, vel ex *privilegio*. Quod attinet ad ius scriptum, satis constat ex decretalibus, ex Concilio Trid., ex Caeremoniali Episcoporum quaenam praerogativae atque honorificentiae competant Capitulo Cathedrali, quod cum sit senatus Ecclesiae ab omni contradistinguendum est iuxta formam a sacris ritibus praescriptam. Hinc certum omnino est quod quando Capitulum cathedralis collegiatim seu capitulariter intervenit, praecedat Capitulum collegiatae ac Parochum et quemcumque alium Praelatum et Rectorem, quamvis qualificatum in propria Ecclesia. Excipe Vicarium Generalem Episcopi, qui habet praecedentiam super Capitulum, Barbosa *Summ. Apostol. Decis.* v. *Vicarius Generalis*, quamvis nonnulli apud Menoch. *cons.* 52 contrarium teneant. Ceterum in facti alicuius contingentia, inspiciendum est ius scriptum sacrorum Canonum ac praesertim Tridentini et Caeremonialis. Quoad consuetudinem diligenter observandum est an vere ea adsit, ut Capitulo haec vel illa honorificentiae species exhibeatur: an ea fuerit legitime praescripta: item an ea extendatur de casu ad casum, de loco ad locum, de persona ad personam, nam consuetudo est strictae interpretationis. Quoad privilegia, plures horum vi aliquibus Capitulis competunt praeeminentiae. In his autem animadvertendum est, an ea fuerint deperdita vel per non usum, vel per contrarium usum, vel per revocationem factam a legitimo Superiore, vel per sententiam particularem propter abusum. Ceterum si ea subsistant, meminerint Canonici, privilegium derogans iuri alterius, ex. gr. episcopali, restringendum esse quantum patitur proprietas verborum, quia non

praesumitur Pontifex velle huic iuri derogare, nisi id expresserit. Meminerint etiam privilegium uni concessum, non extendi ad alios ob similitudinem vel etiam maiorem rationem.

4. Superest ut de Capituli convocatione agamus. Ad utrumque finem servandi amplificandique cultus Dei et rerum administrationis tuendae ac moderandae, cogendi sunt, neque hoc raro, Capitulares conventus. De quibus communiter statutum, ut non habeantur die festo, S. Congr. Conc. in *Meliten.* 1602; in *Adrianen.* 1622, neque tempore quo divina persolvuntur officia.

Porro si qua difficilis deliberatio expediri capitulariter debeat, opportunum erit, ut is qui Capitulum indicendi ius obtinet, dum Capitularibus tempus significat ad quod indicitur, significet etiam quae conveniendi sit ratio et causa.

His autem generatim praemissis, notandum est, ius convocandi Capitulum ad primam eiusdem dignitatem pertinere. Atque haec facultas libera est atque independens ab Episcopo, nisi agatur de rebus mensae episcopalis et de rebus in quibus Episcopus iuxta ss. Canones Capitulum audire tenetur. Sac. Congr. Conc. 20 ian. 1858. Limitatur tamen in eo quod Capitulum Episcopum certiorem facere debet et licentiam rogare, si consuetudo Episcopo assistat.

Ceterum in omnibus Capituli deliberationibus ac nominatim in electionibus, servandum ut Capitularium quisque libertatem retineat. Quidquid autem maior Canonicorum eo die congregatorum pars constituerit, firmum erit atque decretum. Cap. 1 *Cum in cunctis* de his quae fiunt a mai. parte Cap. Quidquid vero non fuerit in isto consessu hoc modo statutum, irritum erit. Qui vero Capitulo sunt a secretis, eius acta diligenter excipere debent actuumque capitularium tenorem libro committere.

## § II. — Quae Capituli Dignitatum Personatuum et Officiorum propria sint.

Praenotandum est quod dignitas, personatus et officium inter se differunt. Dignitas enim est praeeminentia cum iurisdictione. Per-

sonatus est praeeminentia sine iurisdictione. Officium tandem est simplex rerum ecclesiasticarum administratio absque praeeminentia et iurisdictione.

Praecipuae ecclesiarum cathedralium dignitates, ut Archidiaconus, Archipresbyter hodie, revocata ad Episcopum omni feri ecclesiastica iurisdictione, praeter primas in choro sedes aliaque honorifica iura, id est, in sacris omnibus praecedere functionibus, horas canonicas inchoare, Canonicos ad consilia vocare etc., nulla iurisdictione potiuntur; hinc *ventosae* et inanes dignitates a canonistis appellantur. At nomine et re officia sunt illa duo Theologi et Poenitentiarii, quae introducta primum a Conciliis Lateranensibus III et IV, stabiliorem deinde formam acceperunt a Concilio Tridentino.

Iamvero Canonici Theologalis est sacram Scripturam interpretari. Si theologiam seu dogmaticam seu moralem arbitrio Ordinarii doceat, Bened. XIV *de Syn.* L. xiii, n. 9, 17 suo officio satisfacere ait; sed post editam a Greg. XVI an. 1842 encyclicam, Sac. Congr. Conc. a prisca sententia a Bened. XIV exposita recessit et iterato mandavit ut Canonicus Theologus sacram Scripturam explicet. Cf. Collect. Lacens. vol. I, p. 350. Sacram vero scripturam interpretari debet singulis diebus festis, nec minus quadragies per annum, quo loco, qua hora et super qua parte eius censuerit Episcopus. Ac demum per se non per alium, nisi permittente Episcopo iusta de causa. Si forte ipse sit iubilatus aut decrepitus aut infirmus, Episcopus ei alium substituet. Substituendus autem est sacerdos saecularis, eoque deficiente, regularis. S. Congr. Conc. 10 iunii 1876. (Acta, vol. X, p. 230). Non item si impeditus fuerit ad breve tempus. Cavit autem Trid. Synodus ut ubi nulla huic officio deputata praebenda reperiatur, praebenda quomodocumque, praeter quam ex causa resignationis, primo vacatura, ipso facto ad eum usum perpetuo constituta et deputata intelligatur. Quamobrem ex redditibus praebendae separanda est tertia pars fructuum, quae singulis lectionibus pro rata tribuitur vel detrahitur. Qua hora vero, quibus diebus lectionem habebit, si nolit choro cum aliis interesse, non idcirco ulla distributionum parte privabitur, quas sibi adquirunt qui chori officio actu

intersunt ac serviunt, nisi obstet voluntas testatoris. Sac. Congr. Conc. 20 sept. 1879. (Acta XIII, p. 90). Imo vero eadem de causa nequit Canonicus Theologus ad Capituli negotia, procul a locis in quibus munus obtinet, allegari. S. Cong. Conc. apud Bened. XIV, Inst. 117, n. 55.

Ad Canonicum theologum proxime accedit Canonicus Poenitentiarius, qui excipiendarum confessionum in ecclesia cathedrali ordinaria potestate fruitur. Conc. Tridentinum Sess. XXIV, Cap. VIII *de Refor.* decrevit in omnibus cathedralibus Poenitentiarium cum unione praebendae proxime vacaturae fore ab Episcopo instituendum, qui magister sit vel doctor, aut licentiatus in theologia vel iure canonico et annorum quadraginta, seu alias qui aptior pro loci qualitate reperiatur, qui dum confessiones in ecclesia audiet, interim praesens in choro censeatur, ita ut nihil distributionum aliorumque etiam emolumentorum eidem decedat. Porro Poenitentiarius non potest suam potestatem delegare neque circa casus reservatos, a quibus nec ipse potest absolvere, sine speciali delegatione (1).

## § III. — De relatione Capituli cum Episcopo sede plena.

Capitulum debet Episcopo reverentiam et obedientiam. Haec autem reverentia exhibetur in deferendo illi signa honoris, quae adeo sunt debita Episcopo, ut Canonici, quamvis exempti, ea minime denegare possint. Signa autem honoris in tribus potissimum continentur: 1) in sede ei tribuenda in loco magis honorifico; 2) in assistentia eidem praestanda; 3) in eo associando ac deducendo.

Quoad praeeminentiam loci, Synodus Trid. Sess. XXV, Cap. VI *de Ref.* statuit: *Episcopis ubique is honor tribuatur, qui eorum dignitati par est, eisque in choro et in Capitulo, in processionibus*

(1) Nulla a iure canonico et Concilio Trid. forma praescripta est pro utriusque praebendae collatione; at in Italia et insulis adiacentibus tum praebenda theologalis tum poenitentiaria, obnoxia est concursui. Bened. XIII Const. *Pastoralis officii.* Theologus debet esse doctor in sacra theologia; Poenitentiarus vero debet esse doctor vel licentiatus in sacra theologia aut iure canonico, et annos saltem 40 natus, nisi aliter necessitas aut utilitas postulet.

*et aliis actibus publicis sit prima sedes et locus, quem ipsi elegerint et praecipua omnium rerum agendarum auctoritas.*

Quoad assistentiam, duo Canonici, si Episcopus velit, possunt ac debent illi assistere et inservire in omnibus quae respiciunt ipsius et Ecclesiae utilitatem. Hi possunt ab Episcopo secum duci et apud se detineri sive ad functiones celebrandas, sive ad negotia tractanda, sive ad dioecesim lustrandam. Praeterea ex dispositione Concilii Tridentini contenta Sess. XXIV, Cap. XII *de Reform.* tenentur Canonici Episcopo celebranti aut alia pontificalia exercenti assistere et inservire. Nomine autem pontificalium veniunt omnes illae functiones in quibus Episcopus utitur insignibus pontificalibus, ex. gr. mitra et baculo. Quamvis autem Episcopo pontificalia exercenti ex Tridentino omnes Canonici teneantur assistere, tamen teste Card. de Luca, Episcopo talia exercenti extra ecclesiam cathedralem aliqui dumtaxat Canonici ei assistentiam praebere tenentur, ne ecclesiae cultus omnino deseratur.

Tertium signum honoris exhibendum a Capitulo est associatio seu deductio. Hinc cum Episcopus ad celebrandum pontificaliter accedit, tenentur Dignitates, Canonici et alii Portionarii illum associare ad ecclesiam cathedralem, illi obviam ire et quidem usque ad eius palatium aut aulam ad id destinatam, quamvis palatium non sit contiguum ecclesiae, dummodo non sit distans ultra centum sexaginta passus, tunc enim deberet associari ex aliquo loco ad id designato prope ecclesiam vel in ecclesiae ipsius atrio. Post peractam vero rem sacram, debet Capitulum Episcopum recedentem comitari usque ad portam ecclesiae.

Praeter reverentiam debet Capitulum Episcopo obedientiam, quae in duobus potissimum consistit nempe: 1) in iustis mandatis Episcopi excipiendis et observandis; 2) in eiusdem iudicio subeundo. Itaque Capitulum debet parere Episcopo in exequendo eius mandato. Potest autem Episcopus mandare Capitulo omnia ea quae ratione status clericalis, officii et beneficii praestanda sunt vel a singulis Canonicis, vel a toto Capitulo iuxta sacros canones. Hinc potest iubere ut indicatur Capitulum, quando Episcopus vult Canonicis aliquid proponere,

item ut petatur facultas ab ipso vel eius Vicario Generali cogendi Capitulum in diebus extraordinariis. Potest ex iusta causa inhibere ne convocetur Capitulum, item poenis et censuris cogere Canonicos ad praestandum sibi exemplar actuum Capitularium. Ad haec: potest mandare Canonicis ut intersint concioni tempore adventus et quadragesimae, ut intersint processionibus ab Episcopo de consilio Capituli, licet non de eiusdem consensu indictis, pro publico honore, bono vel commodo, aliisque. Potest mandare ne plures simul sine sua licentia vacationes trimestrales sumant, ne chorus nimis infrequens fiat, ac divinus cultus minuatur, et potest etiam praecipere quota pars debeat semper in choro interesse.

Quod vero attinet ad eius iudicium subeundum, forum competens Capituli est tribunal Episcopi, unde si iuridice Capitulum vel Capitulares citentur, in eo tribunali tenentur comparere. Excipe, nisi per legitimam appellationem, vel legitimam recusationem Capitulares vel Capitulum Episcopi iudicium declinare valeant. Diximus *legitimam* appellationem; nam appellatio frivola, quae sit a sententia interlocutoria, item quae sit in causis seu factis notoriis, aut ubi tantummodo agitur de executione legis, non admittitur. Phaebeus Tit. 15 *de App.* Pariformiter non admittitur ea appellatio, quae deficit in substantialibus appellationis, quae sunt quinque, nempe primo ut interponatur a legitima persona; secundo ut interponatur intra debitum tempus, scilicet a iure concessum; tertio ut proponatur coram legitimo iudice; quarto ut fiat ad legitimum iudicem; quinto ut servetur debita forma, ex. gr. ut fiat in scriptis et aliquando cum expressione causae.

Quoad modum vero instituendi iudicium, etsi Concilium Tridentinum Sess. XXV, Cap. VI *de Reform.* statuerit *ut Capitulum initio cuiuslibet anni eligat ex Capitulo duos de quorum consilio et assensu Episcopus vel eius Vicarius*, quando extra visitationem processerit contra Capitula cathedralium illorumque personas, *tam in formando processum, quam in ceteris omnibus actibus usque ad finem causae inclusive coram notario* ipsius Episcopi *aut in eius domo aut consueto tribunali procedere teneatur*, tamen haec conciliaris dispositio habet locum in iis dumtaxat Capitulis, quae ex Apostolicis indultis exempta

sunt a iurisdictione Episcopi ordinaria atque immediate subiecta Sedi Apostolicae. Ceterum illa Capitula, quae huiusmodi privilegium non habent, eo decreto minime comprehenduntur. Cf. Barbosa *de Can.* Cap. VIII; *Card.* De Luca disc. 44 *Ann. ad Conc.* Unde cum Capitulo non exempto ea forma iudicii adhibenda est, quae instituitur iuxta sacros canones cum quolibet clerico immediate Episcopo subiecto.

Quoad poenas in iudicio contra Capitulum decernendas, notandum est, Capitulum non posse ab Episcopo excommunicari, quia communitas seu universitas qua talis excommunicari non potest, ut expresse decernitur in Cap. *Romano* de sent. excom. in 6. Diximus ab Episcopo, potest enim a Romano Pontifice. Potest tamen ab Episcopo Capitulum qua tale suspendi vel interdici. Cum suspenditur non singuli capitulares a propriis et personalibus officiis ac beneficiis suspenduntur, sed corpus ipsum, ita ut si suspensio sit a beneficio, Capitulum privatur fructibus eius vel eorum beneficiorum quae habet ut unita; si sit ab officio, privatur usu iurisdictionis et consequenter impeditur ne actus eius rati ac validi sint; si sit a divinis, simpliciter prohibetur Capitulo exercere ea divina officia solita exerceri a communitate capitulari qua tali: ex quo sequitur, quod particulares ac singulares Canonici, licet ut tales non sint ligati a tali suspensione, tamen non possint nec fructus beneficii capitularis percipere, nec actus iurisdictionis capitularis exercere, nec functiones capitulares administrare respective. Quando vero Capitulum qua tale interdicitur, tunc interdictum non est particulare, sed generale; ex vi talis censurae manent interdicti singuli capitulares ut partes capituli sunt. Ceterum censuris parce uti debent Ordinarii ex Trid. Sess. XXV, Cap. III *de Reform.*

Postquam vidimus quid debet Capitulum Episcopo, superest videre: 1) quid possit Capitulum sine et cum Episcopo; 2) quid non possit Episcopus sine Capitulo.

Capitulum sede episcopali plena, sicut nihil potest statuere de iis rebus quae ad dioecesis vel dioecesanorum regimen pertinent, ita cum dependentia ab Episcopo potest minora quaedam quae pertinent

ad bonum ordinem et regimen Capituli statuere, etiam sine expresso consensu et confirmatione Episcopi.

Graviora autem quae spectant ad Ecclesiae Cathedralis commodum et ad observantiam consuetudinum, non potest Capitulum nec decernere, nec immutare, aut quidquam circa illa statuere, sine consensu Episcopi.

Quaenam vero sint ea minora refertur a Reiffenstuel Tit. II, *de Const.* eaque sunt, ex. gr., quod certo modo quotidianae obventiones distribuantur, quod tali ordine Canonici ad chorum vel Capitulum vocentur, universim ea fere omnia quae concernunt ordinationem chori, ex *Rota* 3 decemb. 1593 coram Corduba.

Ea vero graviora quae nequeunt statui a Capitulo, sed necessario requirunt consensum Episcopi, universim explicuit Suarez per ea verba: *quae spectant ad Ecclesiae cathedralis commodum* et ad observantiam antiquarum consuetudinum; ex. gr. non potest Capitulum concedere ut Canonici absint ultra tres menses a residentia; non potest permittere extinctionem seu affrancationem quam vocant pensionis relictae fabricae sacristiae, vel ecclesiae, sicut nec distrahere commodando vel locando mobilia aut supellectiles pretiosas eiusdem ecclesiae vel sacristiae; nequit admittere fundationes missarum et anniversariorum; imo probabilius videtur quod sine tali consensu et sine solemnitatibus nequeat repudiare rerum immobilium sive pretiosarum haereditatem, vel legatum, vel donationem factam Ecclesiae.

Vidimus quid possit Capitulum sine consensu Episcopi. Exposcit iam ordo doctrinae ut videamus quid non possit Episcopus sine Capitulo. Quamvis enim Episcopus in exercitio suae iurisdictionis non pendeat a Capitulo, attamen debet aliquando necessario requirere consensum vel consilium Capituli, in iis casibus, in quibus ius expresse alterutrum exigit. Porro consensus stat in hoc quod maior et sanior pars Capitularium approbet illud quod proponitur; consilium vero stat in hoc quod ante rem statuendam adhibeatur consultatio cum Capitularibus capitulariter congregatis. Hinc quando requiritur consensus, tenetur Praelatus sequi id quod maior et sanior pars capitularium decreverit, alioquin invalide aget, ex Cap. I de his

quae fiunt a Praelato; quando vero requiritur consilium, sola consultatio sufficiet ad validitatem actus absque eo quod Praelatus eorum opinionem sequi teneatur, ita tamen ut irritus sit actus, si Praelatus tale consilium seu consultationem non adhibeat, ex Cap. *Novit* de his etc.

Iamvero ius expresse exigit consensum Capituli: 1) In alienatione rerum ad Ecclesiam vel Capitulum vel mensam episcopalem pertinentium, dummodo res sint immobiles vel mobiles pretiosae. Praeterea talis Capituli consensus debet esse expressus in alienatione perpetua, qualis est *donatio, venditio et commutatio;* sufficiet vero consensus tacitus, id est consensus scientis et non contradicentis, in alienatione temporali, qualis est *locatio* vel *appignoratio*. Cf. Schmalzgrueber, lib. III *Decret.* Tit. 20. 2) In collatione beneficiorum, si ea communiter spectet ad Episcopum et Capitulum ipsius. 3) In suppressione canonicatuum et unione beneficiorum simplicium propter tenuitatem praebendarum in Cathedralibus et Collegiatis insignibus ex Trid. sess. XXIV, Cap. XVI *de Reform.* 4) In unione beneficiorum ex aliis causis facienda, ex. gr. ob evidentem necessitatem vel utilitatem, ex Cap. *Exposuisti* de praeb., ubi notandum posse quidem Episcopum unire beneficia simplicia praebendis ecclesiarum cathedralium ob ipsarum tenuitatem cum consensu Capituli, at non posse eadem unire mensae episcopali vel ipsi Capitulo, ex iuribus et DD. apud Reiffenstuel, lib. III. *Decret.* Tit. de his, etc. 5) Necessarius est consensus Capituli, si agatur de augendo vel minuendo numero Canonicorum. 6) Si agatur de negotiis in quibus Ecclesiae et successoribus notabile praeiudicium infertur. 7) Item Episcopus indiget consensu Capituli in ferendo praeceptum de observando aliquo festo particulari. Attendenda vero est in decernendis festivitatibus Constitutio Urbani VIII *Universa*, qua cavetur ne festa nova praeter ibidem enumerata decernantur ab Episcopo, vel alio Ordinario: ex iis vero quae de consuetudine celebrantur in aliquo loco non est sub obligatione, nisi festum, quod celebratur pro uno de principalibus Protectoribus. 8) Requiritur consensus Capituli in subrogandis novis examinatoribus, etc., extra synodum, ex decreto Clementis VIII an. 1593 apud Iordanum, lib. 10, T. 3. Et quidem si in examinatoribus propositis

ab Episcopo fuerint qualitates requisitae a Concilio Trid., iniuste a Capitulo negaretur consensus, et in tali casu praxis est ut fiat recursus ab Episcopo ad sacram Congregationem, quae dat licentiam supplendi dictum consensum, vel cogit Capitulum ad consentiendum. Imo Pignatellus, Tom. II, cons. 119 ita docet: *ex quo Ordinarius nominaverit Examinatores et institit penes Capitulum ut praestet consensum atque illum sine causa praestare recusavit, habentur pro legitime deputatis, etiam dicto consensu non interveniente, iste enim consensus debet concedi ex iustitia et ideo pro concesso habetur si praestari differatur.* Quod si in examinatoribus propositis ab Episcopo non adsint qualitates requisitae a Concilio et de hoc constet, debet Episcopus alios proponere. Ad extremum notetur in hac re, quod consensum semel praestitum valide, non potest amplius Capitulum revocare, re non integra. Cf. de Luca discept. I *de Canon.* 9) Debet Episcopus habere consensum Capituli, si aliquid innovandum esset contra privilegium a Superiore concessum Capitulo, vel contra legitimam Capituli consuetudinem. Verum hac in re praescriptionis praecipua ratio habenda est.

Superest ut inspiciamus quando et quibus in casibus debeat Episcopus adhibere consilium Capituli. Porro ex iure novo Trid. sess. V, Cap. I *de Reform.* Episcopus de consilio Capituli debet providere ut habeatur lectio sacrae Scripturae vel Theologiae, et magistrum eligere qui grammaticam Clericos doceat. Item debet eius conlium adhibere in distinguendo praebendas canonicales in subdiaconales, diaconales et presbyterales; in processionibus edicendis, decernendis, dirigendis, etc. Necessitas vero rei inexistens exigit consilium Capituli quando res est ardua et ad Ecclesiae administrationem pertinens.

Demum hactenus dicta locum habent quando Episcopus procedit iure suo ordinario, nam in casibus in quibus procedit ut delegatus Sedis Apostolicae, nullam Episcopus habet communionem cum Capitulo et sic non indiget eius vel consensu vel consilio. Fagn. in Cap. *Ad audientiam* de Eccl. aedif. n. 53.

## § IV. — De relatione Capituli cum Dioecesi sede vacante.

Ut primum sedes episcopalis vacat sive per obitum, sive per renunciationem, sive per translationem Episcopi (1), eius tota potestas sive ordinaria sive delegata a iure (non vero speciatim mandata) ad Capitulum cathedralis ecclesiae devolvitur et ab eo in Vicarium capitularem privative atque irrevocabiliter, quem inter octiduum eligere tenetur. Pius IX Constitutio *Romanus Pontifex* 5 kal. Sept. 1857. Quamvis vero Capitulum ad unum tantum membrum fuisset reductum, potest hoc Vicarium deligere, dummodo non eligat se ipsum. Sac. Congr. Conc. 12 Martii 1672.

Diximus privative atque irrevocabiliter, nullam siquidem iurisdictionis partem potest Capitulum sibi reservare, neque ad certum et definitum tempus Vicarium ipsum constituere, multoque minus removere, sed ipse in officio permanere debet quousque novus Episcopus litteras apostolicas de collato sibi episcopatu Capitulo, vel Capitulo deficiente, ei exhibuerit qui ad normam sacrorum canonum, vel ex speciali S. Sedis dispositione vacantem dioecesim administrat, vel eiusmodi administratorem seu Vicarium deputat. Pius IX Const. cit. Ad libitum vero Capituli est tempus octidui restringere, dummodo in fraudem id non fiat, vel totum impendere; non potest autem terminum ipsum prorogare. Hinc si intra illud temporis spatium Vi-

(1) Sede impedita, seu cum Episcopus vinculo suae Ecclesiae non quidem solutus, sed tamen vi externa impeditus est in suo munere exercendo, Capitulum nequit Vicarium Capitularem constituere, id siquidem nonnisi dirempto spirituali Episcopi cum sua Ecclesia coniugio fieri debet. In uno speciali casu Capitulum, sede impedita, Vicarium constituere debet, scilicet cum Episcopus a paganis vel schismaticis vel haereticis captus est. Sed statim Summus Pontifex ea de re moneri debet, qui aut Vicarium a Capitulo deputatum confirmabit, aut alium administratorem dabit. Excipiendi sunt autem casus: 1) si taliter captus non ita arcte custodiatur, ut ipsi eiusque dioecesanis facile non sit saltem per litteras inter se agere, tum enim Episcopi iurisdictio nec suspensa, nec ad Capitulum devoluta censebitur. Sac. Congr. Conc. 7 Aug. 1683. 2) Si captus Episcopus Vicarium Generalem reliquerit, qui dioecesim administret. Cf. decretum Sac. Congr. Epp. et Reg. die 3 Maii 1862, quo electiones Vicariorum Capitularium in regno Neapolitano, Episcopis e suis sedibus eiectis, factae, nullae et irritae, electores vero, nec non ipsi electi Vicarii, censuras incurrisse declarantur.

carium non constituerit, vel non confirmaverit Vicarium existentem, ipsius electio devolvitur ad Metropolitanum, et si Ecclesia ipsa metropolitana vacet, aut exempta, antiquior Episcopus ex suffraganeis in metropolitana, et propinquior in exempta, Vicarium constituet, nisi re integra praeveniat Capitulum, moram purget et Vicarium constituat, ex Garcia p. II, Cap. 7. In casu absentiae, Vicarius ipse, non Capitulum alium loco sui deputare potest.

Porro tempus octidui currit a die notae vacationis, seu a die scientiae de vacatione, quae quidem scientia debet esse certa et non sufficit praesumpta. Hinc quando agitur de vacatione per translationem, duo meminisse oportet. Alterum est, tempus octidui decurrere a die quo Capitulo innotuit, Episcopum fuisse per Summum Pontificem in Consistorio absolutum a vinculo prioris Ecclesiae, etiam nondum capta possessione alterius Ecclesiae, imo nec litteris expeditis: alterum est notitiam certam de tali absolutione inesse Capitulo censeri, quando id innotuerit etiam ex testimonio seu documento Secretarii Sacri Collegii.

Praeter Vicarium Capitularem debet etiam Capitulum ad formam Concilii Tridentini unum vel plures oeconomos de suo gremio deputare, sede vacante, ad curam gerendam rerum temporalium ecclesiae cathedralis.

His autem praenotatis, inquiremus: 1) quomodo facienda sit electio Vicarii a Capitulo; 2) quis et qualis eligi debeat in Vicarium; 3) quaenam ei insit potestas et iurisdictio; 4) denique quando Vicarii Capitularis officium expiret.

Iam in electione Vicarii non est necessarium ut ea fiat per vota secreta, requiritur tamen et sufficit pluralitas votorum. Notat Pignatellus T. I, Consult. 23, n. 7, quod si aliquis propter non habitam pluralitatem votorum fuerit invalide electus, non potest haec electio revalidari per subscriptionem litterarum patentium factam a maiori parte Canonicorum, quia vota dari collegialiter debent et in Capitulo, ita ut non sufficiat consensus postea datus a Canonicis ut a singulis. Porro illud tenendum est ex eodem Pignatellio

Tom. VI, Consult. 92, vitiari electionem et reddi nullam, si aliquis idoneus reiiciatur a numero concurrentium et eligendorum.

Quoad requisitas qualitates, Vicarius debet eligi qui saltem sit doctor aut licentiatus in iure canonico vel alias quantum fieri poterit idoneus, et si unus tantum sit his qualitatibus praeditus in Capitulo, ille eligi debet, si secus poterit eligi extra gremium ipsius Capituli. Ceterum illae qualitates quae in Vicario Generali exquiruntur, etiam Vicario Capitulari inesse debent.

Quoad eius vero potestatem, notandum quod Vicarii Capitularis iurisdictio non solum est similis potestati Vicarii episcopalis, sed etiam ipsa est amplior. Sane sine speciali mandato Capituli, Vicarius ea potest exercere, quae sine mandato Episcopi Vicarius Generalis peragere non potest. Speciatim potest Vicarius Capitularis concursum ad paroecias indicere et celebrare; potest a patronis praesentatos instituere; visitat dioecesim post annum a postrema visitatione interlapsum; Synodum dioecesanam indicere potest post anni lapsum, non autem provincialem, cuius cogendae ius non Capitulo metropolitano, sed antiquiori provinciae Episcopo tributum est. Tandem iure Conc. Trid. Vicarius Capitularis a die quo sedes vacare coepit dimissorias ad ordines suscipiendos dat tantum *arctatis*, vel occasione beneficii recepti, hoc est iis qui beneficium obtinent cuius causa intra certum tempus promoveri ad certum ordinem debent, vel occasione beneficii recipiendi, puta iis qui nullum quidem beneficium obtinent, sed a patrono praesentantur ad beneficium quod certum praesentemque ordinem requirit; non posset autem eas concedere arctatis pro assequenda pensione. Post annum vero etiam aliis titulo patrimonii vel pensionis etc., si id necessitas Ecclesiae vel utilitas exposcat. Potest autem intra sedis vacantis annum concedere dimissorias ad primam tonsuram non arctato. Ubi Conc. Trid. receptum non est, Vicarius Capitularis poterit intra annum sedis vacantis concedere dimissorias etiam non arctatis, ex dispositione iuris communis expressa in Decretali Bonifacii VIII in Cap. 3 *Cum nullus* de temp. ordin. in 6, cui decretali, ubi Trid. est receptum, derogatum est ab eodem. Ita potest eas expedire cui ab Episcopo in mortis arti-

culo concessae fuerunt. Potest denique dispensare ab interstitiis. Cum vero nequeat ea peragere quae innovationem vel alienationem sapiunt, hinc sequitur: 1) Vicarium Capitularem non posse beneficia conferre, quae sede viduata pastore vacant vel quae antea vacaverint; 2) non potest alienare bona et iura ecclesiae cathedralis, nec bona mensae transferre ad mensam Capituli, nec litem inchoare aut inchoatam prosequi super Ecclesiae bonis nec excardinare sacerdotes. 3) Abstinere debet ab erigendis Confraternitatibus eorumque statutis probandis. Sac. Congr. Ind. decr. 13 nov. 1878 prob. Leone PP. XIII (1).

Quoad praeeminentias notasse sufficiat eidem deberi praecedentiam super omnes de Capitulo, excepta Dignitate, vel alio qui Capitulum repraesentet. Sac. Rit. Congr. 12 iunii 1638, 2 ap. 1667. Ei competit tam in choro quam in processionibus locus a sinistris Dignitatis, vel si prima Dignitas SS. Eucharistiae Sacramentum deferat, a sinistris primi et dignioris Canonici Capitulum repraesentantis. Sac. Rit. Congr. 16 martii 1658 (2).

Denique Vicarii Capitularis officium cessat cum vacantis sedis vel administrator datus, vel novus Antistes possessionem adeptus fuerit, cui ipse administrationis suae rationem reddere tenetur.

## ARTICULUS IV.

### De Parochis.

Inter praecipuos Episcopi adiutores, accensendi sunt Parochi, quibus scilicet actualis animarum cura commissa est. Sunt enim ii veri pastores, siquidem et ordinarium gerunt officium quod suapte natura pastorale est, pastorisque nomine decorantur ab optimae notae Theologis, Petavius *de hierarc.* L. II, Cap. V, et passim a Catechismo Romano, atque in actis Sac. Congregationis Conc. Trid. interpretum.

---

(1) Vicarius non tenetur ad applicationem missae pro populo. Sac. Rit. Congr. 12 nov. 1831.

(2) In expediendis actibus vicarialibus debet Vicarius uti sigillo capitulari. Sac. Rit. Congr. 23 martii 1709.

Quales autem pastores sint, ad catholicae veritatis normam contra Iansenianos statuendum est; etenim pastores sunt non divinae, sed ecclesiasticae institutionis, non perfecti, sed tales quibus certa tantum ac minora munia commissa sunt, quibusque exercendis non independenti, sed subiecta Ordinariis potestate pollent atque ad solum forum internum limitata.

Porro ut paucis atque ex ordine quae ad Parochorum naturam et officium pertinent perstringamus, quatuor in paragraphos hunc articulum partiemur, quarum prima sit de eorum electione; altera de eorum obligationibus; tertia de officiis; quarta de eorum iuribus. His vero appendicis loco adnexemus quae ad parochorum coadiutores et vicarios referuntur.

## § I. — De Electione Parochorum.

Quamvis appellatione Parochi generatim veniant quicumque animarum curam exercent, sive amovibiles et ad tempus sint, sive perpetui, Concilium tamen Tridentinum Sess. XXIV, Cap. XIII *de Reform.* expresse mandat Episcopis ut ubi parochiales ecclesiae certos non habent fines, nec earum rectores proprium populum, sed promiscue petentibus sacramenta administrant, pro tutiori animarum eis commissarum salute, distincto populo in certas propriasque paroecias, unicuique suum perpetuum peculiaremque Parochum assignent. Hinc Sac. Congr. Concilii vix dignoscit per Vicarium Curatum amovibilem animarum curam exerceri, Vicarium perpetuum ad iuris formam eligendum statuit. Sac. Cong. in Neapol. *Vic. Curati perp.* diei 26 iunii 1875, in Melevitana, *Curae animarum* 26 aprilis 1879. Excipiendae tamen sunt Regularium ecclesiae, quarum curati amovibiles sunt. Conc. Trid. Sess. XXV, Cap. XI *de Reg.* In locis autem missionum, in quibus sedes episcopalis constituta non extat et paroeciae canonice erectae non sunt, missionarii nullatenus sunt parochi, sed simplices verbi Dei praecones. Sac. Congreg. Fid. Prop. decreto 28 ian. 1780.

Porro curam animarum suscepturos, oportet non modo vigesimum quintum aetatis annum saltem attigisse, verum etiam virtute, moribus, doctrina praestantiores esse, lex enim tridentina multis corroborata Apostolicae Sedis Constitutionibus, nullatenus patitur, quoslibet alios, nisi digniores ad parochiales ecclesias promoveri, praevio concursu solemnique omnium competitorum examine, coram tribus saltem examinatoribus synodalibus et coram dioecesano Episcopo vel eius Vicario Generali peragendo.

Ab hac lege concursus eximuntur: 1) Ecclesiae in quibus animarum cura spectat ad ecclesiam collegiatam, et cura exercetur per Canonicum vel alium clericum. 2) Ecclesiae, in quibus cura est penes Capitulum, aut monasterium, vel aliquam dignitatem, quam vero vicarius gerat. 3) Ecclesia parochialis adnexa dignitati cuius ipse dignitate auctus curam suscipit. 4) Si quis parochialem ecclesiam resignet coram Pontifice in favorem certae personae, si permutatio fiat beneficii. 5) Si ecclesia sit iuris patronatus laicalis. Ad haec: lege concursus eximuntur: 6) Parochiae exigui reditus i. e. quae non excedunt 20 aureos de Camera (libell. circiter 170) deductis expensis. 7) Novae paroeciae, sed prima vice tantum. 8) Paroecia semel et iterum concursui exposita, nemine concurrente vel approbato. Verum nullam ex his conferre licet sine examine, exceptis invicem permutatis, et ne his quidem exceptis, si longe dispar sit numerus animarum utriusque paroeciae, aut beneficium non parochiale cum parochiali permutetur. Cf. Reiffenstuel III, 5, 146. Concursum indicere solius Episcopi est, quamvis collatio ad alium pertineat, et sede vacua, Vicarii Capitularis.

Iam formam concursus ab ipso Tridentino Concilio praescriptam ampliarunt ac declararunt Summi Pontifices S. Pius V Const. *In conferendis* 15 kal. apr. 1567, Clemens XI per litteras Sac. Congr. datas die 10 ian. 1721 et Benedictus XIV Const. *Cum illud.* Praecipuae vero hac in re leges sunt: 1) Episcopi intra sex menses a die vacationis paroeciae debent, si ecclesia non vacaverit in mensibus Apostolicae Sedi reservatis, eidem providere, peracto concursu; alias provisio ad ipsam Apostolicam Sedem devolvitur. Haec eadem reservatio

locum habet, cum parochia est iuris patronatus ecclesiastici, vel mixti, si infra tempus patronis a iure praescriptum non fiat praesentatio; atque item si intra duos menses a die praesentationis non fiat institutio. Quoad parochias vero quarum collatio pertinet ad S. Sedem, si intra quatuor menses a die vacationis Ordinarii non designaverint Sedi Apostolicae digniorem inter approbatos, omnimoda dispositio reservatur Romano Pontifici. 2) Debet deinde Episcopus indicere per publica edicta concursum ipsum. Terminus vero in edictis constituendus ex Conc. Trid. est dierum decem, at concedit S. Pii V Constitutio *In conferendis* ut hic terminus ad alios decem dies prorogari queat et non ultra. 3) Cum vero neque in conciliari decreto, neque in piana Constitutione examinis in concursu peragendi forma seu methodus ulla certa ac peculiaris servanda proposita fuisset, idcirco ad vitanda incommoda quae ex eo oriebantur Sac. Congreg. Concilii in litteris iussu Clementis XI die 10 iulii 1721 editis, certam methodum habendi ad parochiales ecclesias concursum in posterum servandam praestituit. Posteriori vero tempore Bened. XIV in Const. *Cum illud* 14 dec. 1742 praefatas litteras confirmans nonnulla praeterea addenda vel immutanda, nonnulla breviter in iisdem tradita clarius explicanda censuit. 4) Iuxta praescriptum Conc. Trid. ac Bened. Const., examen per concursum tam super doctrina quam super ceteris concurrentium requisitis qualitatibus habendum est. In Instr. Sac. Congr. Fid. Prop. die 10 octob. 1883 lata pro Stat. Foed. Americae Sept. haec habentur: " Viget in aliquibus dioecesibus consuetudo examen de doctrina separandi ab examine de reliquis canonicis requisitis, et hoc ad ipsum pro vacante paroecia concursum remisso, examen de scientia alio magis opportuno tempore instituendi. Quamobrem generatim bis in anno examen habetur de scientia, in quo qui approbati fuerint, ad quodcumque parochiale beneficium intra sex proximos sequentes annos vacaturum concurrendi ius habent, sed exeunte sexennio examini se denuo sistere tenentur, si beneficium parochiale obtinere velint. A lege autem subeundi hoc novum exacto triennio examen, ab Episcopo, audita examinatorum sententia, dispensari possunt qui inter synodales vel pro-synodales examinatores sunt assumpti,

aut qui propter muneris vel beneficii quo fruuntur dignitatem, vel propter diuturnam operam qua Ecclesiae cum laude servierunt, scientiae testimonium abunde praestant. „ Ceterum 5) in concursu instituendo eaedem omnibus concurrentibus quaestiones dari debent iidemque textus evangelici, super quibus sermo concinnandus est, quae omnia eodem tempore omnibus dictanda sunt. Intra vero statutum tempus ab omnibus quaestiones propositae resolvendae sunt et conciuncula componenda. 6) Inter approbatos vero digniori reperto iudicio Episcopi, parochia conferri debet. 7) Ceterum ab irrationabili Episcopi et examinatorum iudicio intra decem dies a collatione, ad metropolitanum et si metropolitanus eligens sit vel Episcopus Apostolicae Sedi immediate subiectus, licet ad Ordinarium viciniorem ut apostolicae Sedis delegatum, vel ad ipsam Apostolicam Sedem appellare in devolutivo tantum, producendo acta originalia, vel saltem eorumdem authenticum exemplar rite collatum, et ita praeelectus provocari poterit coram Iudice appellationis et eius examinatoribus. Et constito de irrationabili eligentis iudicio, revocatur electio et parochialis ecclesia magis idoneo per Iudicem appellationis (modo collatio spectet ad Episcopum a quo fuit appellatum) confertur.

## § II. — De Obligationibus Parochorum.

Iuxta Concilium Tridentinum duae sunt praecipuae Parochorum obligationes, scilicet *professio fidei* et *residentia*. Iam ad primam quod attinet, Parochus provisus de beneficio intra duos menses a die adeptae possessionis, tenetur emittere professionem fidei coram Episcopo, aut eius Vicario Generali, eamque omittens fructus non facit suos. Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. XII *de Ref.* Formula vero professionis ea est quae a Pio IV et Pio IX praescripta est, cum additione scilicet incisi super decretis Vaticani Concilii.

Ad hanc professionem emittendam tenentur tum Parochi inamovibiles, tum Parochi ad Episcopi nutum amovibiles, eamque renovare debent toties quoties novae paroeciae possessionem suscipiunt. Concil. Avenionen. an. 1849; Concil. Burdigal. an. 1850. Et in

Concilio Aquen. an. 1850 iniungitur, ut hanc professionem emittant omnes curam animarum habentes, sub quocumque titulo.

Quoad residentiam, Concilium Trid. Sess. XXIII et Pii V Const. *Cupientes* d. 11 iulii 1568 praecipit Parochis formaliter et personaliter diu noctuque residere in paroecia, et quidem domum parochialem si adsit incolere, secus domum viciniorem in paroeciae finibus. Non residentes vero ultra bimestre sive continuum sive interruptum, iuxta ipsius Tridentini praescripta, fructus non faciunt suos toti quo absunt tempori respondentes, sed eos ante omnem sententiam declaratoriam restituere atque ad pias causas erogare tenentur. Quod si parochus resideat quidem intra paroeciam, sed non in aedibus parochialibus absque iusta causa et Superioris licentia, ad fructuum restitutionem non tenetur, sed potest coerceri iuris remediis et multari fructuum privatione.

A residentia Parochos non excusat aetas senilis, aut infirma valetudo, quamvis ob huiusmodi causas datus eis sit coadiutor, Sac. Congr. Conc. apud Zamboni voce *Parochus* § 10, licet coadiutor sit cum futura successione, Bened. XIV Const. *Inscrutabili* § 28. Eos pariter non excusat nec parvus numerus parochianorum, nec paroeciae tenuitas, nec coeli insalubritas, nec tempus pestis, nec inimicitiae nisi sint capitales.

Parochi autem amovibiles tenentur residere aeque ac perpetui. Sac. Congr. Conc. in *Elboren*, 26 maii 1612. Quod si parochus duas habeat ecclesias unitas, residere tenetur in ecclesia digniori, et si dubitetur quaenam sit dignior, in ea residebit, quae frequentiorem populum habet; si autem una sit ecclesia intra civitatem, et altera extra, residere debet in ea quae intra civitatem est. Barbosa *de off. Paroch.* P. I, Cap. 8, qui addit quod si contingat duas ecclesias ita videri pares, ut una prae alia neque dignior, neque frequentior sit, liberum erit Parocho pro sua residentia, quam velit, eligere.

Quamvis residentiae lex ita urgens sit, Ecclesia tamen non ita rigida est, ut rebus exigentibus, nihil in hac causa concedat. Id tamen praecipit omnibus, qui infra Episcopos sunt, cura animarum gravatis, ut " quandocumque eos causa prius per Episcopum cognita

" et probata abesse contigerit, Vicarium idoneum ab ipso Ordinario " adprobandum cum debita mercedis adsignatione relinquant, discedendi autem licentiam in scriptis gratisque concedendam, ultra " bimestre tempus, nisi ex gravi causa non obtineant. „ CONC. TRID. l. c. Huiusmodi vero causae excusantes sunt: 1) christiana charitas; 2) urgens necessitas; 3) debita obedientia; 4) evidens Ecclesiae utilitas, aut reipublicae.

Facultas vero data Episcopis in praecitato capite Conc. Trid. competit etiam praelatis inferioribus, iurisdictionem habentibus.

Quod si Ordinarius licentiam abeundi negaret parocho, poterit quidem is Superiorem adire, sed interim parere debet. SAC. CONGR. CONC. apud BENED. XIV Notif. 17. Ceterum causa absentiae semper probata esse debet ab Ordinario, quamvis unam hebdomadam non excurreret. Si gravis incidat causa qua Parochus discedere statim cogatur, quin possit Ordinarium praemonere, quamprimum Parochus de discessu ac discedendi causa, de futura extra parochiam longinquitate morae, deque substituto Episcopum ipsum commoneat.

Contra Parochos aliosque curam animarum gerentes, qui sine Superioris licentia a propria residentia absunt, procedi potest duplici forma, quarum una a iure communi, altera a Conc. Tridentino praefinitur. Et in primis iuxta Cap. *Ex parte* de Cleric. non resid. si constat ubi Parochus moram trahat, personaliter citandus est, ut intra competentem terminum ad ecclesiam redeat, quo elapso, adhuc per sex menses expectandus erit, quibus pariter elapsis, parochiali ecclesia privari debet. Ubi vero ipse latitet et quo commoretur loco si ignotum sit, per tria edicta affigenda ad valvas ecclesiae citandus est, deinde ab ultimo edicto expectandus per sex menses, quibus elapsis, ad privationem procedendum est ut ecclesia vacet ac concursus convocari possit. Ex Concilio vero Trid. Sess. XXIII, Cap. I *de Ref.* prius parochi absentes citandi sunt per edictum, deinde procedendum est per censuras ecclesiasticas, sequestrationem et subtractionem fructuum, et demum aliis iuris remediis Ordinarius potest etiam uti usque ad privationem, dummodo tamen ab ultimo edicto Parochi absentes adhuc per sex menses expectentur iuxta declara-

tionem Sac. Congr. de qua testatur Rota Decis. 131, Decis. 163, Part. 4, T. 2, - *Rec.*

In hac vero Concilii forma sequestratio fructuum et censurae stant loco trium edictorum. Porro Ordinario uno vel alio modo procedere fas est ad privationem beneficii contra Parochos latitantes, alterutra tamen forma servanda est, aliter nulliter ageretur. Fructus vero applicandi sunt pauperibus, aut fabricae ecclesiae, exclusa hac in re qualibet transactione vel compositione inter Ordinarium et Parochum.

## § III. — De Officiis Parochorum.

Parochorum est pascere gregem sibi commissum. Hinc tria praecipua eorum officia enumerantur a Patribus Concilii Trid. nimirum *sacrificii oblatio*; *praedicatio* una cum *catechismo;* et *administratio sacramentorum.*

1. Ad sacrificii oblationem quod pertinet, tria inquirenda sunt: 1) quinam ad illam obligentur; 2) quando officium illud exequendum sit; 3) an et quae excusantes adsint causae.

Iam obligatio applicandi missam pro populo ex pastorali officio consequitur; hinc ii tantum huiusmodi muneri satisfacere tenentur, quibus titulus proprie pastoralis inest. Porro, praeter Episcopos de quibus suo loco loquuti sumus, quatruplex eorum classis est, quibus animarum cura incumbit, scilicet: 1) qui beneficium possident, cui directe et principaliter ea adnexa est, cuiusmodi sunt Parochi, quocumque nomine censeantur; 2) qui cum paroecia aliqua vacat, vel cum habitualis animarum cura apud alios residet, eidem praeficiuntur, ut parochi personam gerant et quae eius sunt muneris adimpleant; cuiusmodi sunt Vicarii Cûrati, sive perpetui, sive temporanei; 3) qui adiutricem operam legitimis pastoribus praestant, non subintrantes eorum loco, sed eos tantum adiuvantes, cuiusmodi sunt Cappellani qui a Parochis stipendium percipiunt, quamvis ecclesiae alicui succursali praefecti sint; 4) denique qui ex mera caritate pastoralia explent officia et sacramenta ministrant populo derelicto, cuiusmodi

sunt cum sacerdotes saeculares vel regulares qui, ab Episcopis rogati, saltem diebus festis aliquam paroeciam vacantem assistunt, quae sive ob paupertatem, sive ob aeris insalubritatem, vel itineris difficultatem suo destituta pastore est; tum Missionarii qui in locis, in quibus nullae adsunt paroeciae canonice erectae, sacrum ministerium exercent.

Porro ex his, solum qui ad primam et secundam classem pertinent officio missam applicandi pro populo adstringi, primo ex contextu ipsius Concilii Trid. liquet, ibi enim tamquam generale principium statuitur quod quicumque obligationem habet ad suas oves recognoscendas et ad offerendum pro ipsis sacrificium, est etiam obligatus ad residentiam. Porro ad hanc residentiam Concilium illos teneri statuit quos ad primam et secundam classem pertinere diximus. Est id praeterea aperte declaratum peculiari Const. Benedicti XIV *Cum semper oblatas* d. 19 aug. 1744, in qua illos tantum teneri ad applicationem missae statuit, qui curam animarum actu exercent, seu perpetua ea sit seu temporaria, sive saeculares sint sive regulares. Onus hoc incumbit etiam Episcopis et Parochis orientalibus, sed intra terminos legum et consuetudinum localium.

Non teneri autem Missionarios pluries declaratum fuit a Sac. Congr. Fidei Prop. praeposita, et nominatim die 5 febr. 1803, et anno 1804, dummodo non agatur de iis, qui in locis, in quibus sedes episcopales et paroeciae canonice erectae sunt, legitimorum pastorum vices gerunt.

Iamvero missam pro populo celebrare tenentur Parochi per se ipsos, neque per alium possunt. Sac. Congr. Conc. in Fesulana *Missae paroch.* 26 ian. 1771, in Castri Albi *Visit. sacr. lim.* 18 iulii 1789. Excipitur casus iustae causae. Sac. Rit. Congr. 23 sept. 1847. Pariter excipiendus est casus, quo paroecia canonicali praebendae adnexa sit, tunc enim quo die Parochus missam conventualem celebrare debet, parochialem alteri suo sumptu applicandam committit. Bened. XIV l. c. In aliis casibus necessaria est venia Sac. Congregationis, neque consuetudo contraria suffragatur.

Parochi vero die festo absentes legitime a propria paroecia, satisfaciunt huic officio in locis ubi diversantur; dummodo ad necessariam populi commoditatem alius sacerdos in ecclesia parochiali ce-

lebret, et verbum Dei explicet. Sac. Congr. Conc. *in Petrocorien.* 14 dec. 1872. Quod si utcumque impediti sint, tenentur per alios eam celebrari et applicare facere in ecclesia parochiali: quod si ita factum non fuerit, quam primum poterint missam pro populo applicare debent. S. Congr. Conc. ibid.

Potest heic inquiri an qui pluribus paroeciis unitis praeest, tot debeat missas applicare, quot sunt paroeciae unitae. Profecto si unio sit *plenaria et extinctiva*, unam tantum applicare Missam tenetur; secus, si unio sit *aeque principalis vel subiectiva*. Sac. Congr. Conc. in Lucen. *Appl. miss. pro pop.* 12 martii 1774; in Sutrina *Miss. pro. pop.* 30 iulii 1779; in Ovetan. *Miss. pro. pop.* 23 decemb. 1826.

Ad tempus quod attinet, tenentur Parochi sacrificium offerre pro populo singulis dominicis ac diebus festis de praecepto, iis etiam quibus indultum est servilibus vacare operibus. Bened. XIV loc. cit. Pius IX litt. encycl. *Amantissimi Redemptoris* 3 maii 1858. Itemque debent in translatis, nisi cum solemnitate divinum officium translatum fuerit in dominicum diem. Itaque si festivitas tantum in dominicum diem translata fuerit, missa applicanda erit eo die quo celebratur officium. Sac. Congr. Conc. 14 iunii 1841, ad Episc. Coenomanen. Sin autem officium tantum, eo die quo festivitas celebratur missa applicari debebit. Verum si eo die alia quoque festivitas celebratur, utrique unius missae applicatione fit satis. Sac. Congr. Conc. 24 apr. 1875.

Animarum curatores ab huiusmodi officio adimplendo non excusant defectus ac tenuitas reddituum paroeciae, aut immemorabilis consuetudo. Bened. XIV l. c. Imo ne morbo quidem obligatione hac vel ad tempus exsolvuntur, sed tenentur id munus alteri sacerdoti committere. Sac. Congr. Conc. 14 dec. 1872. Quod si adeo tenues sint ecclesiae redditus, ut nequeat iis parochus se sustentare, ex sui Ordinarii licentia poterit praedictis diebus missam pro aliquo pio offerente eleemosynam, applicare, dummodo tamen intra hebdomadam tot missas pro populo applicet, quot in diebus festis intra eamdem hebdomadam occurrentibus, iuxta intentionem pii benefactoris obtulerit. Bened. XIV l. c.

In casu quo Parochi huic officio satisfacere neglexerint, solet supplicari SSmo pro absolutione, si concurrat vel bona fides, vel paupertas. Sac. Congr. Conc. in Vicoaquen. 7 maii 1808; in Brugnaten. 23 apr. 1798. Praxis est, ut vel aliquod onus absolutioni addatur vel simpliciter absolutio concedatur.

2. Considerandum praeterea Parochis est, sui esse muneris praedicationem verbi Dei et traditionem christianae doctrinae, de quibus haec notasse sufficiat: urgeri eos praecepto plane divino pascendi oves suas verbi Dei praedicatione, ac teneri dominicis et diebus festis solemnibus plebes sibi commissas pro sua et eorum capacitate pascere salutaribus verbis, docendo ea quae omnibus scire necessarium est ad salutem, annuntiandoque eis cum brevitate et facilitate sermonis vitia quae eos declinare et virtutes quas sectari oporteat, ut poenam aeternam evadere et caelestem gloriam consequi valeant.

Hoc autem munus implere debent Parochi ipsi per sese; quod si legitime impediantur, sufficiant qui apte suppleat.

Non potest autem Parochus exigere ut sibi concionanti detur eleemosyna, etiam sub paupertatis praetextu. Sac. Congr. Conc. in Vestana 20 mart. 1611.

Porro ab hoc officio praestando eos non eximit neque contraria consuetudo immemorabilis; neque copia habendi alias conciones in aliis ecclesiis, Bened. XIV Const. *In supremo* 23 sept. 1724; neque parvus auditorum numerus, aut alia quaelibet causa. Benedictus XIV Inst. eccl. 10, n. 3; Innoc. XIII Const. *Apostolici ministerii*, 13 maii 1723, quam Benedictus XIV confirmat cit. const. Neque Parocho Cathedralium, etiamsi sit Vicarius amovibilis, hoc suffragatur, quod ibi praedicationis munus Episcopo incumbat. Sac. Congr. Conc. in Pientina *Praed.* 14 sept. 1748, Sarzanen. 18 sept. 1828. Quamvis per Adventum et Quadragesimam in sola maiori ecclesia concio habeatur, non idcirco Parocho interdictum est in missa parochiali verbum divinum praedicare.

Praecipit autem Tridentina Synodus Sess. V, Cap. II *de Ref.* ut Episcopus Parochos, si moniti trium mensium spatio muneri suo

defuerint, per censuras ecclesiasticas seu alias poenas ad ipsius Episcopi arbitrium, ad satisfaciendum huic obligationi compellat.

Parochi nullum, etiam episcopali dignitate praeditum, sine proprii Ordinarii licentia ad praedicandum in suam ecclesiam admittant, nisi cognitus et doctus idem esset, atque id bis vel ter, sed ab Episcopo facultatem habentem prohibere a praedicando nequeunt.

In explicanda vero doctrina christiana diligentes eos esse oportet, ac diebus festis hoc tam necessarium exercitium adimpleant parvulis frangendo panem. Est autem Episcopis auctoritas plectendi per ecclesiasticas censuras, si opus sit, Parochorum negligentiam si huic muneri defuerint. Conc. Trid. Sess. XXIV Cap. IV *de Ref.*

3. Denique debet Parochus Sacramenta, non ex charitate tantum, sed ex iustitia parochianis ministrare; ideo enim temporalia percipit, ut spiritualia ministret. Quare ne saeviente quidem peste potest se eximere a sacramentis ministrandis. Hinc debet infantes baptizare, nec non patrinum et matrinam de contracta cognatione monere, parochianis sacramentum poenitentiae et Eucharistiae quoties ipsi rationabiliter petunt ministrare, eorum nuptiis benedicere, viaticum atque extremam unctionem infirmis conferre, iisque assistere in extremis vitae.

Praeter haec, Rituale Romanum praecipit Parochis, ut in ecclesiis parochialibus, praeter libros baptizatorum, et confirmatorum (1) si videlicet ibidem baptismi et confirmationis sacramenta conferuntur, tertius liber existat in quo matrimonia contracta describantur; quartus demandabitur referendis mortuis; quintus statum animarum descriptum habebit. Quoad vero singulas formulas observandas, adimplenda sunt praescripta quae in eodem Rituali prostant. Heic solum notasse sufficiat: 1) in his libris nullam fieri posse adnotationem vel verba adhiberi, quae alicui iniuriam vel infamiam inferant, tametsi ea veritati innitantur: 2) si infans extra legitimum matrimonium natus baptizandus offeratur, non debere nomen patris qui putatur, inscribi. Sac. Cong. Episc. et Reg. 2 martii 1860.

---

(1) Ex libro baptizatorum probatur baptismus susceptus, aetas, origo et locus baptizatorum. Hanc fidem Parochi facere tenentur et pro ea possunt solitam mercedem exigere, nisi consuetudo obstet.

## § IV. — De Iuribus Parochorum.

Ab onere, quo premuntur Parochi, sacramenta conferendi, praecipua iura profluunt quae solis attributa sunt parochialibus ecclesiis, scilicet, servandi olea sacra, catechumenorum, infirmorumque, publica communionis annuae testimonia edendi, etc. Ad haec: functiones aliquae tantummodo Parochis competunt aut his quos hi delegarint; cuiusmodi sunt benedictio in missa sponsis impertienda, puerperis post partum, domibus in Sabbato Sancto. Item ius est Parochi missam solemnem celebrare feria V maioris hebdomadae, mortuos efferre eisque iusta persolvere; Barbosa *Collect.* Cap. 391. His addi debet delatio stolae in processionibus et funeralibus, Sac. Cong. Conc. in Ebrunden. 25 iunii 1695; administratio sacramenti eucharistiae tempore paschali, ut fideles satisfaciant praecepto; administratio viatici et extremae unctionis; detentio clavis Tabernaculi et eorum quae pertinent ad sacramenta, S. Congr. Conc. in Signina 18 nov. 1590; 13 ianuar. 1691.

Recensitis muneribus iuribus et functionibus, respondent vicissim emolumenta, cuiusmodi sunt in primis decimae (1). Decimae personales sunt et praediales. Personales, quae solvuntur ex lucro sola hominis industria adquisito; praediales, quae penduntur ex praediorum fructibus sive urbana sive rustica sint. Personales (si alicubi in usu sunt) pendendae sunt Parocho, in cuius territorio domicilium quis habet et a quo sacramenta percipit, licet alibi lucrum quaesitum sit. Praediales debentur Parocho, intra cuius paroeciae limites praedia sita sunt, et si per dismembrationem paroecia dividatur, antiquae paroeciae Rectori solvendae sunt, nisi aliter ab Episcopo fuerit constitutum. Possidentes praedia, quicumque sint, sive orthodoxi sive heterodoxi aut infideles, quae decimationi suberant priusquam ad eorum possessionem devenirent, tenentur praedialem decimam persolvere. Ceterum vero decimae personales solvi debent a fidelibus tantum, deductis omnibus impensis. Clerici quoque decimas persolvere tenentur, tum ex patrimonio privato, tum etiam ex iis quae clericali titulo quaesita sunt,

(1) De iure quo debentur decimae Cf. Disertationem clar. Prof. Dom. Svampa.

si antea hoc onere premebantur. Non tamen tenentur ex beneficialibus reditibus si quos habeant, quos Ecclesia vult illis integros manere. Ad decimas praediales tenentur etiam monasteria ex fundis qui ad ea cum tali onere traslati sunt, nisi vel privilegio, vel praescriptione, exempta sint, ex Cap. *Nuper* de decim. Quod vero privilegio possint eximi patet ex Cap. *Ex parte* 10 de decim.

Debent autem persolvi decimae nullis deductis impensis ordinariis, atque adeo absque ulla seminis, tributorum, canonum et sumptuum detractione. Cap. *Cum homines* 7 de decim. S. Cong. Conc. 2 sept. 1876. Verum Parochus non potest recusantem solvere decimas ecclesia prohibere, cum non habeat iurisdictionem forensem, sed eum deferre ad Ordinarium debet. Ceterum Concilium Trid. Sess. XXV, Cap. XII *de Ref.* monet eos omnes qui decimas ecclesiis obvenientes aut subtrahunt, aut impediunt, esse excommunicandos, neque vinculo excommunicationis solvendos, nisi plena restitutione secuta.

Aliud emolumentum quod Parochis competit ex funeribus profluit, de quo iure praemittendum est, hodiernis temporibus ad publicae sanitati prospiciendum, fere ubique tum civili tum ecclesiastica auctoritate constitutum fuisse, ut publica coemeteria erigerentur. Coemeteriorum vero erectione nihil Parochis de pristinis iuribus detractum est, siquidem, ut saepius declaravit Sac. Cong. Conc., erectione coemeteriorum locus sepulturae tantum materialiter et physice mutatus est, non vero ius sepeliendi. Porro iura funeralia, quaecumque sint, ad eum regulariter spectant, qui curam fidelium dum viverent gessit, iisque sacramenta ministravit, nempe proprio parocho ratione domicilii vel quasi domicilii, etsi quis decessit in sua paroecia, et in aliena sepeliendus sit, Sac. Congr. Conc. 22 maii 1866, vel in alia dioecesi, ead. Sac. Congr. 6 maii 1870. Quod si quis duplex habeat domicilium, tunc attenditur locus in quo habitando decessit, et funeris emolumenta huic paroeciae debentur. S. Congr. Conc. in Cremen. 12 Martii 1881. Regularium autem virorum Parochus est eorum Praelatus, Monialium est Confessarius, Ferraris v. *Monialium* art. 4, n. 61; decedentium in hospitalibus, si ecclesia hospitalis sepulturas habeat vel hospitale sit exemptum, est Cappellanus.

Hoc ius funerandi tria complectitur: *ius sepeliendi, ius interveniendi funeribus* et *ius percipiendi emolumenta ex funeribus* obvenientia.

Quoad ius sepeliendi, exceptis certis casibus a iure determinatis, hoc privative ad parochum pertinet. Dantur enim certi casus, in quibus legitime parochianus sepeliri potest ab aliis quam a proprio parocho et alibi quam in parochiae suae ecclesia vel coemeterio. Quando enim quis sepulturam sibi elegerit (1), vel sepulcrum maiorum habeat, eo in loco est sepeliendus, subindeque si ecclesia a iurisdictione parochi exempta sit, et proprios habeat Rectores, ad hos, non autem ad Parochum, pertinebit Missas canere, aliaque peragere super cadaver defuncti, quae in Rituali Romano praescripta inveniuntur. Sac. Rit. Congr. die 20 novembris 1628 apud Gardellini n. 632, et in *Andrien.* 10 febr. 1629 rel. a Gard. n. 648.

Exceptis iis casibus, ad Parochum competit ius sepeliendi eorum cadavera, qui intra Paroeciae fines decesserunt, licet sint alieni parochiani, quorum tamen cadavera commode et absque ullo periculo ad propriam Paroeciam transferri nequeant.

Relate vero ad ius funerandi, hoc integrum ad parochum pertinet, si defunctus in paroecia vel publico coemeterio tumulandus sit. Quod si ad alios pertineat sepelire cadaver, tunc ad proprium parochum spectat stolam deferre, corpus e domo efferre, aqua benedicta aspergere et praecinere antiphonam *Exultabunt Domino*, ceu declaravit saepissime S. Rit. Congregatio, uti videre est apud Gardellini n. 4524; item designare vias per quas funus ducendum est, et illud dirigere ab initio usque ad finem, et omnia necessaria peragere usque ad atrium ecclesiae in qua defunctus sepeliendus est. Barbosa *de officio et potestate Parochi*, Cap. 26, n. 74, 75, ubi ad rem affert decisiones S. Congregationis Episc. et Regular. Et licet a defuncto

(1) Haec electio liberrima est ita ut nec potestas viri in uxorem, quae alias tumulanda esset in sepulcro mariti, et quidem ultimi si plures habuerit, Cap. 3, § 1 de sep. in 6, nec patria potestas impedimento sit filio puberi quominus sibi eligat, etiam sine consensu patris, sepulturam. Cap. 7 h. t., Cap. 4 eod. in 6. Quoad impuberes, qui carent eligendi iure, licet patri aut matri, si pater desit, pro ipsis eligere sepulturam. Cap. 7 h. t.

iussum sit advocari solos regulares ad sepeliendum cadaver, nullatenus parochus excludendus est, uti a S. Congregatione Episcoporum et Regularium definitum fuisse refert Leuren. *For. benef.* Part. 1, q. 453, n. 1. Associatio autem cadaveris Regularium ad publicum coemeterium ad Regulares pertinet, quemadmodum Monialium ad Confessarium, dummodo cadaver deferatur cum stola et cruce sed absque pompa et recto tramite ad coemeterium. Ita decrevit Sac. Congr. Conc. die 24 ianuarii 1846, et in Syracus. *Funerum* 24 febr. 1872. Religiosi autem dispersi quoad funera subsunt Parocho loci ut ceteri parochiani. S. Congr. Episc. et Reg. 26 febr. 1864.

Ius tamen Parochi emolumenta percipiendi duplex distingui debet, ius nempe ad certam aliquam oblationem, quando parochianus in parochiali ecclesia vel coemeterio communi sepeliendus est, et ius *ad quartam funeralem*, quando in aliena ecclesia parochianus tumulandus est. Primum complectitur ea omnia, quae sive ante sive post funus in ecclesia parochiali, eiusdem funeris occasione ad ecclesiam perveniunt. Barbosa loc. cit. Cap. 25, n. 37. Hinc ad Parochum spectant intorticia, candelae et cerei qui eodem ipso peracti funeris die in ecclesia circa feretrum atque in altaribus accensi sunt, circa crucem, cadaver, culcitram, etc. quae in funere deferuntur. Praeter haec ius habet exigendi taxas a Synodis dioecesanis statutas pro funeribus iuxta personarum conditionem. Excipienda tamen sunt intorticia aut cerei Confraternitatum qui a sodalibus funera associantibus deferuntur, nec non candelae confratribus aliisque de clero sive saeculari sive regulari oblatae, quasque in manibus gerunt. Leur. *For. ben.* p. 1, q. 455, n. 2. Alterum vero ius, nempe percipiendi *quartam funeralem*, de iure ordinario complectitur quartam portionem emolumentorum, quae alteri ecclesiae occasione funeris sui parochiani obvenerunt. Cap. *Cum super* de sepult. Haec tamen quarta seu canonica portio vi legitimae consuetudinis varia esse potest, maior nempe vel minor quarta parte. Cap. *Certificari* de sepult. Ceterum in his emolumentis reposcendis caveat Parochus avaritiam vel ipsius speciem praeseferre. Quid enim magis inhumanum quam ante ora lacrymantium ob carorum interitum quaeritare funerum lucra,

atque haec ab his qui veteri inopia recentique dolore confecti novam ut plurimum offendunt rei familiaris iacturam et in magna rerum perturbatione versantur?

## APPENDIX.

### De Parochorum Coadiutoribus et Vicariis.

Ne Ecclesiae ministris aegrotantibus vel debilitatis per amotionem a beneficio nova addatur afflictio atque alii exemplo territi a divino ministerio absterreantur, Ecclesia sollicita mater provvide statuit, ut beneficiato cura animarum gravato et canonice instituto, quem labores, senium, morbusque tanto oneri in posterum ferendo imparem reddiderunt, alius Clericus sub nomine *Vicarii* aut *administratoris* vel *coadiutoris* constituatur, salvo manente coadiuto iure percipiendi fructus.

Sunt autem coadiutores vel temporanei vel perpetui, prout impedimentum temporaneum est, vel perpetuum. Et quidem perpetui vel cum iure successionis vel sine hac spe.

Porro cum adiuti ubique vices gerat adiutor, per se consequitur quod pari auctoritate potestateque sit praeditus, nisi arctioribus limitibus eius coarctetur potestas vel a Romano Pontifice vel ab eo qui ipsum probavit. Hinc litterae apostolicae, si de perpetuis coadiutoribus cum iure successionis agatur; si de temporaneis, Episcopi mens inspicienda est. Quaedam vero sunt a iure communi excepta, quae violare nefas est, hinc ex. gr. coadiutor maioris momenti negotia suscipere absque adiuti consensu nequit.

Praeter infirmitatis, senii, ac debilitatis causas, datur coadiutor ob suspensionem parocho inflictam, vel ob imperitiam sive speculativam sive practicam. Alii coadiutores dantur Parochis non inhabilibus, sed laborantibus ob supracrescentem parochianorum numerum. Qua quidem ultima in causa tres servandi sunt gradus, scilicet ut primo constituatur coadiutor a parocho dependens, dein vicarius perpetuus, tertio parochia dividatur.

Primae speciei coadiutoris nominatio ad parochos spectat, excepto casu quo coadiutor detur Parocho ob culpam vel ob negligentiam in eo nominando; coadiutoris vero examinatio et approbatio ad Episcopum pertinet, cuius etiam arbitrio relinquitur congruae determinatio. Innoc. XIII Const. *Apostolici ministerii.*

Quod si per vicarium temporaneum a parocho dependentem, animarum curae consultum satis non sit, fit locus Vicariae perpetuae in ecclesia aliqua designata constituendae. Hanc constituere licet Episcopo etiam in ecclesiis parochialibus quae monasterio regulari unitae sunt, quamvis Superiores regulares contradicant. Et si Vicario constituitur dos ex bonis neque ad monasterium, neque ad parochiam pertinentibus, potest etiam Episcopus erectionem peragere cum iure liberae collationis servato concursu. Sac. Cong. Conc. in *Brixien.* 16 mart. et 22 iun. 1743. Temporalis vero vel perpetui vicarii deputandi arbitrium Episcopo relinquitur, quando parochia Capitulo, beneficio aliique pio loco fuerit postmodum unita, minime vero quando ex primaeva institutione parochiae, ea ad Capitulum, beneficium, aliumve pium locum pertinet. In hac secunda hypothesi non licet Episcopo vicarium perpetuum constituere sua tantum interveniente potestate, aliter enim beneficium curatum in simplex converteretur. Hinc Sac. Congr. Concilii suadet in hoc casu Episcopis, ut si ita magis expediat, Capitulum aliosque eo inducant, ut rector precarius in perpetuum parochum constituatur. Ne tamen plus aequo in congrua Vicariis perpetuis assignanda Episcopi arbitrium excurrat, S. Pius V iussit congruam Vicariis perpetuis assignandam esse nec ultra centum, nec infra quinquaginta scutata (monetae romanae) computatis etiam omnibus incertis, emolumentis et aliis obventionibus communiter percipi solitis.

Quod si nec per Vicarium perpetuum satisfiat necessitati paroeciae, ad dismembrationem ipsius deveniendum est, et ad novae paroeciae erectionem. Porro ad hanc dismembrationem paroeciarum quod attinet, praenotandum est, eam tamquam odiosam in iure haberi et nonnisi in subsidium admittendam esse; accedentibus nimirum gravissimis evidentis utilitatis et necessitatis causis, cuiusmodi sunt

ubi praesertim de diaconis et subdiaconis disserens ait: " Sciant maxime decere, si saltem diebus dominicis et solemnibus cum altari ministraverint sacram communionem perceperint. "

Quod autem attinet ad Ecclesiae ministerium, haec sunt animadvertenda: 1) Nemo in Clerum regulariter est admittendus, qui certae ecclesiae, vel pio loco non addicatur, ubi muneribus fungatur sui Ordinis propriis, neque proinde incertis vagetur sedibus. Conc. Trid. Sess. XXIII, Cap. XVI *de Reformat.* Bened. XIII Constit. *In Suprema*, 23 sept. 1724. 2) Si eiusmodi addictio in ipsa ordinatione omissa fuerit, deinceps Episcopi arbitrio fieri potest, si agatur de Clericis presbyteratus ordine nondum auctis, qui ecclesiasticum beneficium nullum habeant; fieri vero debet, si iidem clerici beneficium habeant. Benedictus XIII loc. cit. Ea vero fieri non potest quoad presbyteros nullo beneficio auctos, qui ad ecclesiae servitium, sive eidem adscripti aliquando fuerint, sive non, cogi nequeunt sine aliquo stipendio. Sac. Congr. Conc. in *Senien.* decretorum 13 sept. et 22 nov. 1749. Secus vero dicendum est de presbyteris, qui beneficium habent, licet illud per se servitium non exigat. S. Cong. Conc. 12 iun. 1677 apud Bened. XIV Inst. 31. 3) Animadvertendum est quod Clerici eiusmodi ministerium detrectantes, adigendi sunt poenis, quae tamen non possunt esse pecuniariae. S. Congr. Conc. 19 iul. 1618 apud Giraldi Parte II, Sect. 106. Poenae autem recte versantur aut in exercitio sacrorum eis interdicendo, si ecclesiae ab Episcopo designatae servire nolint, Conc. Trident. l. c., aut in neganda eisdem promotione ad altiores ordines et ad beneficia ecclesiastica, si pertinaces sint, vel nulli prorsus ecclesiae servire velint. Bened. XIV *de Synod.* Lib. XI. Cap. II. et Lib. XII, Cap. VI. Ii vero qui titulo missionis inter sacros ministros cooptari cupiunt, tenentur prius iuramentum emittere, quo spondeant missioni cui destinati sunt vel destinabuntur se fore perpetuam operam daturos, quod quidem ab iis qui hoc titulo frui volunt S. Sedes, ut missionum, quarum sumptibus illi aluntur, servitio consuleret, exigere constanter consuevit. Hinc Missionarii qui pro determinatae dioecesis servitio iuramentum emi-

serunt, non possunt ad aliam dioecesim migrare absque peculiari indulto Sedis Apostolicae, iuramento ipso renovato.

De habitu denique (quo nomine totus continetur corporis cultus) cognoscendae sunt: 1) leges; 2) earum sanctio; 3) exceptiones.

*a*) Porro lex generalis est, Clericos habitu suo pomparum saecularium contemptum, quem insinuare ceteris debent, praeseferre oportere. Conc. Trid. Sess. XXII, Cap. I *de Reform.;* unde hae leges particulares sequuntur: 1) Laicales vestes, quae tales sint, sive quoad formam, sive quoad colorem, deferre clericis vetitum est. Bened. XIII Constit. *Catholicae Ecclesiae* 6 non. mai 1725. 2) Sequitur quod vestis talaris nigri coloris iisdem praecipitur saltem eo tempore, quo in ecclesia officia divina celebrant. Bened. XIV *de Synod.* lib. XI, Cap. VIII. 3) Quae sint laicales vestes decernere et de habitu clericali leges ferre, Episcoporum est. Conc. Trid. Sess. XIV, Cap. VI *de Reform.* Solum ad eorum prudentiam pertinebit, ne quid decernant, quod importunum sit, spectatis circumstantiis. Sac. Congr. Conc. in *Nucerina* 20 dec. 1817. A missionariis adhibendae sunt vestes iuxta usum et circumstantias locorum, dummodo a modestia et gravitate sui muneris minime abhorreant. Caveant tamen ne eas sibi formas adsciscant, quae vel suspicionem superstitionis, vel signum protestativum falsae religionis praeseferant. Nihil tamen quoad vestes innovandum a Missionariis est, nisi de consilio Superioris, ut concordia et uniformitas nullum detrimentum capiat. Sac. Congr. Prop. Fidei 8 sept. 1869 ad Vic. Ap. Indiae.

De crinium autem cultu animadvertendum est, vetitum esse clericis caesariem ita detondere ut levitatem praeseferant, vel barbam nutrire, nisi agatur de locis in quibus habenda est. Neque iis fas est comam fictitiam gerere, sive integra ea sit, sive dimidiata, nisi duo haec simul concurrant, *legitima causa* ac *legitima venia;* quae quidem venia exquirenda est ab Episcopo, si agatur de eadem gerenda extra missam, illam enim gestare in ara dum sacerdos sacrum facit sine Apostolicae Sedis venia nequaquam licet. Ben. XIV Inst. 34 et 96 et *de Synod.* lib. XI, Cap. IX. Praeterea animadvertendum est

teneri Clericos in occipitio tamquam suae dignitatis insigne, coronam habere, capillis in orbem rasis.

*b*) Poenae autem statutae adversus eos qui hos canones fregerint, sunt sequentes. Generatim qui laicales vestes assumpserint, ita ut pupublice pro laicis se gesserint, adeoque nec unica vice, nec domi tantum eas induerint, pro vario personarum gradu diverse puniuntur. Etenim clerici in minoribus constituti, neque ullo beneficio aucti, privantur privilegio fori; et inhabiles fiunt ad beneficia, vel pensiones ecclesiasticas, obtinenda. Qui beneficium habent ecclesiasticum vel etiam pensionem, quae tamen sexaginta aureos superet, si habitum clericalem dimittant et laicalem induant, ab ipsis fructus beneficiorum vel pensionum minime fieri suos, imo nec percipi posse, sed eos penitus, non expectata sententia iudicis, esse convertendos in commodum fabricae ecclesiārum in quibus erecta sunt beneficia sancivit BENED. XIII Const. *Catholicae Ecclesiae* 6 non. mai. 1725. Sancivit etiam ab huiusmodi restitutionis onere absolvi reos non posse, nisi a Romano Pontifice. Post sententiam iudicis, servato iuris ordine emissam, privantur sive beneficiis sive pensionibus. SIXTUS V Const. *Cum sacrosanctam* 9 ian. 1589 et BENED. XIII l. c. Qui in sacris constituti sunt, praeter supradictas poenas prout beneficiati sunt vel non, plectuntur etiam suspensione ab exercitio ordinis. CONC. TRID. Sess. XIV, Cap. VI *de Reform.* In specie quoad nutrientes comam, qui moniti pertinaces fuerint, plectuntur etiam excommunicatione ferendae sententiae. Contra eos qui vestium formam ab Ordinario praeceptam non adhibuerint, poena remittitur definienda ipsi Ordinario, aequa moderatione servata. SAC. CONGR. CONC. in *Ruben.* 18 aug. 1708; BENED. XIV *de Synodo* Cap. I, II, III, IX, X.

Denique exceptiones seu excusationes a clericali habitu gerendo, huc rediguntur. Vestes laicales possunt assumi, si necessitas id exigat ex. causa iusti timoris, quo pertinet consuetudo missionariorum laicalibus vestibus incedendi in iis locis, in quibus publicum exercitium catholicae religionis permissum non est. GIRALDI Parte I, Sect. 320. Pariter ex causa infirmitatis vel paupertatis, si qua eiusmodi sit quae habitum clericalem vel omnino vel ex parte impediat. REIFFENSTUEL Tit. *de vita et honest. Cleric.* n. 173. Denique quoad deponendam vestem

talarem, si forte ab Ordinario praecepta fuerit, et assumendas vestes quae sint quidem clericales, sed breviores, sufficit etiam causa itineris. SAC. CONGR. EPP. et REG. apud BARBOSA Cap. 40; REIFF. l. cit.

2. Quoad scientiam, praeter ea quae in tractatu de sacramentis dicemus, notandum est, quod missionarii studium in primis in id conferre debent ut ea doctrinae subsidia sibi comparent, quae necessaria sunt ad sua munera rite obeunda. Haec autem petere illos oportebit ex probatis auctoribus, iisque maxime qui de rebus ad missiones pertinentibus pertractarunt, quos utpote satis notos haud opus est hoc loco nominatim recensere. In primis vero respicere nusquam desinant in Decreta et Rescripta Sedis Apostolicae inviolabili auctoritate comprobata, quam Christus fidelibus suis voluit esse, ut omnis salutaris veritatis, sic omnis verae pietatis certissimam ducem ac magistram (1). Ut autem Missionarii officium suscepturi omni diligentia et alacritate curarent locorum ad quae ablegantur idiomata addiscere, ne linguarum imperitia in medio messis multae otiosi ac inutiles remanerent, SAC. CONGR. FIDEI PROP. per Instr. editam die 21 maii 1774 omnibus et singulis, qui pro Christo in terris haereticorum et infidelium legatione funguntur, modis omnibus ac etiam in virtute sanctae obedientiae praecepit, ut cum primum ad stationes sibi assignatas pervenerint, sedulo studeant vernaculum illius gentis sermonem addiscere. Ne vero praeceptum huiusmodi impune a quoquam violari in posterum contingat, Vicariis Apostolicis, Praefectis seu Superioribus missionum mandavit, ut post sex menses ab ingressu novorum missionariorum ad suas stationes, eos coram duobus missionariis, si commode fieri poterit, alias per se tantum, super linguae peritia examinent vel alteri ut examinentur committant. Quod si deprehenderint illos nequaquam addiscendis idiomatibus populorum quibus praesto esse et sacramenta administrare debent operam dedisse, in primis serio moneant ne in re tam gravi diligentiam suam desiderari permittant,

(1) Litteris Apostolicis Clementis X *Creditae Nobis* et responso S. Cong. Fid. Prop. 28 Dec. 1770 vetitum est Missionariis, libros quosqumque de religione vel de rebus missionis directe vel indirecte tractantes, absque licentia Sac. Congregationis, in lucem edere.

facultates, nisi urgeat necessitas, eis denegent, iniungantque ut elapso sex aliorum mensium spatio, se iterum examini omnino sistant. Quo termino elapso et missionariorum desidia atque socordia durante, de ea Sacr. Congr. certiorem reddant, ut statuat num servi huiusmodi inutiles ad regularem provinciam sint revocandi ac privatione privilegiorum aliisque poenis puniendi.

Restat postremo ut agamus de tertio clericorum officio, quod situm est in obedientia Episcopo debita : de qua quidem ea in genere est mens sacrorum canonum, ut clerici in ipsa praestanda dociles se ac diligentes praebeant; Episcopi vero prudentes sint in exigendo (1). In specie autem iuvat adnotare, quod non licet clericis absque Episcopi venia a dioecesi discedere; ea tamen sine iusta causa nequit denegari ab Episcopo. Sac. Congr. Conc. in *Senien.* Decret. 13 sept. et 22 nov. 1749. Clerici qui deserere velint omnino dioecesim, eatenus retineri possunt ab Episcopo ob Ecclesiae necessitatem, quatenus fuerint adscripti alicui ecclesiae. Sac. Congr. Conc. in *Arimin.* 6 dec. 1794 et si presbyteri sint, de congruo provideri debent. Sac. Congr. Conc. in *Reatina* 26 ian. 1833. Missionarii autem nullo modo a Missione discedere debent sine expressa licentia Praefecti Missionis, cum ille sit verus superior ipsorum dum in locis ad quae destinati fuerunt degunt. Sac. Congr. de Prop. Fide 7 iulii 1828. Idque neque tempore persecutionis, cum in eo magis necessaria sit pastorum praesentia ne fideles pervertantur.

## § II. — De negativis Clericorum officiis.

Officio aliquo suscepto, abstinendum esse ab iis quae illud impediant vel ab eius dignitate sunt aliena pronum est. Hinc negativa Clericorum officia exoriuntur, quae in eo sunt, ut devitentur quae eorum ministerio rite et cum fructu obeundo obstant. Obstant autem: 1) negotia saecularia; 2) profana oblectamenta et mulierum coha-

---

(1) Episcopus nequit Clericis imponere onera in iure non expressa eaque insueta. Sac. Congr. Conc. in *Auxim.* 26 nov. 1701 et 19 aug. 1702.

bitatio, sive quia a cura rerum spiritualium aut abhorrent aut avocant, sive quia eiusmodi ministerii dignitatem ac sanctitatem dedecent. Quapropter ad haec duo capita facile redigitur quidquid per sacros Canones negativis Clericorum officiis accensetur.

Porro negotia quae Clericis interdicuntur, sunt *negotiatio* et *officia saecularia*, de quibus distincte agendum est.

### 1. — De negotiatione Clericis interdicta.

Quod Clerici negotiationem exerceant, est id plane indignissimum et Ecclesiae sanctionibus omnino adversum. Porro tria sunt de hac materia exponenda: 1) quaenam negotiatio Clericis interdicta sit; 2) sub quibus poenis sit vetita; 3) quae causae excusent, et quatenus.

1. Ut intelligatur quae sit negotiatio Clericis interdicta, varia eiusdem species distinguenda est: scilicet *oeconomica*, quae consistit in emendis quae necessaria sunt, aut vendendis quae sunt superflua, atque insuper in suis praediis et gregibus curandis vel locandis; *lucrativa*, quae subdistinguitur in *artificialem* et *quaestuosam*. Artificialis est, quae in alicuius artis exercitio consistit; quaestuosa est illa, quae exercetur commercio rerum aliunde coemptarum, nullo circa eas intercedente opificio, vel conductione alienarum operarum ad lucrum captandum, vel negotiatione ipsius pecuniae. Hisce adnotatis, duae regulae communes et generales praemittendae sunt. Prima est quod quam negotiationem clerici exercere per se prohibentur, eamdem ne per interpositas personas exercere possunt. Bened. XIV Const. *Apostolicae Servitutis* 25 febr. 1741; Clemens XIII Encycl. *Cum primum* 17 sept. 1759; Urbanus VIII Const. *Ex debitò* 22 febr. 1633. Altera est quod legibus quae interdicunt negotiationem Clericis, non modo tenentur in sacris constituti ac beneficiati, verum etiam minores clerici. Fagnanus in Cap. *Multa ne Clerici vel Monachi* n. 83. Schmalzgrueber h. t. n. 25. His positis, de singulis negotiationis speciebus ita censendum est.

*a)* De negotiatione oeconomica generalis regula est, eamdem clericis licere, dummodo vitium non sit in modo. Clemens XIII loc. cit.

Unde sequitur, licere clericis ex foliis suarum arborum bombicinam facere, animalia propria locare eorumque foetus distrahere. Sac. Congr. Conc. apud Fagnanum in cit. Cap. *Multa ne clerici vel Monachi* n. 34 seqq. et apud Barbosam *Iuris eccl.* Lib. 1 Cap. 40. Itemque vinum suum etiam minutim per alios vendere in aliqua taberna, vel his similia agere de rebus suis. Insuper res ad proprios usus coemptas, data occasione carius etiam divendere, licet superflua non sint, dummodo eo animo comparatae non fuerint, ut lucrum ex iis quaeratur. Gonzalez in Cap. 6. *Ne Clerici.* Pariter, cum bona Ecclesiae bonis propriis possint aequiparari quoad clericos, quippe quae ad clericorum administrationem pertinent, hinc etiam sequitur licere Clericis eadem locare. Sac. Congr. Conc. apud Fagnanum et Barbosam locis citatis. Contra, quia vitium est in modo, non licet iisdem interesse omnibus passim nundinis, quamvis ad res proprias vendendas, ibique laicali propemodum apparatu ac specie se sistere. Clemens XIII Const. cit.; Sac. Congr. Conc. in *Tudertina* 12 sept. 1807.

*b)* De negotiatione artificiali regula generalis est, eam pariter licere, dummodo nihil in se habeat quod abhorreat a clericali officio aut dignitate, cuiusmodi est quidquid est sordidum vel nimias distractiones parit, vel avaritiae studium, quaestum improbum, aut imposturam redolet. Unde sequitur, illicitum esse Clericis aliena praedia absque necessitate conducere. Sac. Congr. Conc. apud Ferraris verbo *Clericus* art. 3, n. 41, emere uvas, lanam, frumentum, et per conductos famulos conficere vinum, pannos, panem etc., cauponariam aut laniorum artem exercere, aliaque eiusmodi agere. Clementina I *de vita et honest. cler.* Sequitur etiam illicitum esse, in specie, Regularibus, Hospitalariis sancti Ioannis de Deo exceptis, exercere Aromatariam, Clemens XII Const. *Alias* 20 iul. 1733, nisi deinceps facultatem a Romano Pontifice obtinuerint, quae pluribus data est, praesertim ad medicamenta in proprios usus parata renovanda, ne vim suam amittant aut corrumpantur.

*c)* De quaestuosa negotiatione duplex regula tenenda est; scilicet nisi causae excusantes adsint, per se et generatim illicitam esse; praeterea si de aliquo contractu dubitatio inciderit an licitus sit eccle-

siastico, responsum ab Apostolica Sede esse petendum. Clemens XIII Const. cit. Iam vero ex prima regula sequitur, illicitum esse clericis animalia aliunde coempta locare aut in societate habere, Sac. Congr. Conc. in *Acuana* 20 febr. 1796, vel eadem ad hunc finem saginata laniis tradere, publica vectigalia vel quae publice praestanda sunt redimere seu conducere, aliaque iis similia. Gonzalez Cap. 6 *Ne clerici* n. 7. Cum autem anno 1782 quaesitum fuisset an sacerdotes ad titulum missionis ordinati possint conferre pecunias in societatem negotiationis et ita accipere partem lucri ex negotiatione provenientem, vel determinatam vel eventualem, idque quia, cum beneficio vel patrimonio careant, non sunt sufficienter provisi pro sua sustentatione, vel pro casibus infirmitatis, pestis, incendii etc., Pius VI in Congr. S. Officii die 18 martii eiusdem anni iussit per instructionem responderi, cuius tenor est, quod si urgeat praesens inopia pro sacerdotibus, poterit tolerari negotiationem aliquam ab iis fieri ad propriam sustentationem, modo tamen contractus sit ex sua natura licitus et tantum solummodo ab iis impendatur, quantum honestum patrimonium constituat. Si vero futuris necessitatibus dumtaxat est providendum, Ordinarius ea facultate utatur, quam Clemens XIII Episcopis extra Italiam concessit, et dispensationem sacerdotibus indulgeat ut sua industria possint subsidia quaerere ad vitandam egestatem, iuxta tamen eas conditiones et regulas, quas idem Pontifex in ea epistola praescripsit.

Non licet autem Missionariis pecuniam collocare cum lucro super naves, quod fit etiam cum periculo amittendi sortem principalem, qui contractus nominatur „ Contractus cum periculo maris „ idque etiamsi magna sit difficultas aliter pecuniam collocandi. Sac. Congr. de Prop. Fid. 16 iunii 1803. Neque licet ullo modo Missionariis uti exercitio mercaturae lucrativae tamquam medio ad fidem catholicam propagandam. Species medicinales, dumtaxat ad infirmorum usum, gratuito vel saltem absque ullo lucro a Missionariis in hac arte peritis exhiberi permittitur. S. Congr. S. O. in litteris transmissis ad Vicarium Apostolicum Lahasse 4 febr. 1860.

2. Iam vero poenae in Clericos negotiatores latae eae sunt: 1) Si alicubi privilegium manet immunitatis a vectigalibus, eodem privantur

quoad eas res in quibus negotiationem exercent, sententia tamen praehabita iudicis ecclesiastici. THESAURUS *De poenis* verbo *Negotiatio*. 2) Quae bona negotiatione adepti sunt, eadem spolio subiiciuntur ita ut de illis frustra testamentum faciant, idque etiamsi agatur de personis quae a lege spolii in genere exemptae sunt. BENED. XIV Const. *Apostolicae servitutis* 25 febr. 1741. 3) Aliis insuper subiiciuntur poenis, quae ab Ordinario definiendae sunt eiusque arbitrio imponendae, CONC. TRID. Sess. XXII, Cap. I. *de Reform.*, quas quidem etiam ad censuras extendi posse admonet CLEM. XIII Const. *Cum Primum* iam citata. Quoad Missionarios vero cum S. INQUISIT. CONGR. dubium fuerit expositum an post Const. *Apostolicae Sedis* editam a PIO IX 1869, adhuc vigeant censurae latae sententiae contra Ecclesiasticos et Missionarios mercaturae in Indiis Orientalibus operam dantes in Constitutionibus URBANI VIII *Ex debito* 22 febr. 1633 et CLEMENTIS IX *Sollicitudo* 17 iunii 1669 editis comminatae, Inquisitores Generales in Congreg. habita 4 dec. 1872 censuerunt, supplicandum SSmo ut declarare dignaretur, Constitutiones illas adhuc vigere, et declarationem notificare Missionariis quibuslibet in Indiis Orient. et America existentibus. Cui sententiae Sanctitas Sua in omnibus adnuit. Haec excommunicatio nulli est reservata, sed nemo ex praedictis delinquentibus absolvi potest, praeter quam in mortis articulo, nisi lucris huiusmodi prius restitutis. CLEM. IX Const. cit. § 3.

3. Denique ad causas excusantes quod attinet, eae rediguntur ad necessitatem sive suam, sive eorum quibus Clericus opem ferre tenetur ex officii naturalis debito. CLEMENS. XIII l. c. Triplici tamen sub conditione: 1) ut re delata ad Romanum Pontificem quoad Italiam et insulas adiacentes; et ad Ordinarium quoad alias regiones, venia ab eo impetretur; 2) ut vitium in modo non sit; 3) ut necessitate cessante, protinus et ipso iure facultas negotiandi cesset. CLEMENS XIII l. c. Hinc sequitur quod si negotium aliquod Clerico deferatur titulo haereditario vel alio iusto titulo, quod sine detrimento statim dimitti nequeat, venia illud exercendi ita concedenda est, ut non sit indefinita, sed ad tempus et ut praecipiatur per laicam personam illud geri. BENED. XIV Const. *Apostolicae* superius cit. In genere autem cum

indultum negotiandi concedendum est, in ipso rescripto indicandi et praescribendi sunt modi honestiores qui tenendi sint. Clemens XIII Const. cit.

2. — De officiis saecularibus vitandis.

Officia saecularia Clericis impropria ea in genere censentur esse, quae vel 1) propter curam mundanarum rerum a spiritualibus avocant, vel 2) dignitatem Clericorum dedecent, vel 3) a mansuetudine propria clericalis status sunt aliena. De singulis ac de poenis in Clericos eadem exercentes constitutis, singillatim agendum est.

1. Ad primam classem pertinent ut plurimum officia politica, officia civilia et quaedam studia eorumque exercitium. Porro officia politica ea dicimus, quae ad reipublicae regimen spectant, a quibus abstinendum a clericis esse canones iubent.

Missionariis vero per instructionem Sac. Congr. de Prop. Fide anno 1659 latam iubetur, tam longe semper abesse a rebus politicis negotiisque status, ut civilium rerum administrationem nequidem rogati et enixis precibus fatigati suscipiant; idque non modo cum res cedit in detrimentum religionis et in distractionem eorum, verum etiam tum quoque cum certissima spes affulget inde religionem augendi et fidem longe lateque propagandi.

Iamvero poena eidem prohibitioni adnexa quoad sacerdotes olim erat excommunicatio, praevia trina monitione, vel una pro tribus cum denunciatione praedictae censurae *ipso iure* incurrendae. Cap. 5 Ne Clerici vel Monachi. Hodie vero quoad Episcopos vel minores clericos definienda est a legitimo eorum Superiore id est a Romano Pontifice vel Ordinario. Conferatur Suarez *De censuris* disp. 23, sect. 3, n. 22. In eadem vero instructione Sac. Congreg. Prop. Fid. mox citata, iubetur nulla interposita mora ex missionibus dimitti atque expelli missionarios debere, qui huiusmodi rebus se ingesserint.

Exceptio admittitur in genere quoad dignitatem Senatoris et Consiliarii Principis, sive quia consilium dare ad rempublicam recte sancteque administrandam officio clericali congruit potius quam repu-

gnet; sive quia Ecclesiae bono id confert. Atque huc referenda sunt quae habet Clemens VIII Const. *Securitati* 9 aug. 1603, et Urbanus VIII Const. *De iuribus* 24 nov. 1634, quae tamen ea sub lege intelligenda sunt ut a ferendo consilio in iudiciis sanguinis clerici abstineant. Quoad missionarios in specie in praedicta instructione edicitur, quod " si Principes quandoque eorum consilia exquisierint, non nisi multoties rogati et prohibitionem habitam causati, ea dent, quae fidelia sint et iusta aeternitatemque sapientia, mox vero Curiam Aulamque relinquant. "

De officiis civilibus quae scilicet ad forum laicale et ad saecularem administrationem pertinent, regula generalis est, ea clericis vetita esse, nisi tamen agatur de iis quae in iure excepta sunt, quaeque proinde hic recensebimus, adiicientes ad singula poenas adversus eos constitutas, qui praescriptos limites transgrediuntur. Sunt autem haec.

*a)* Primum est officium procuratoris seu advocatì, in foro scilicet laicali, quandoquidem de ecclesiastico non dubitatur. Permissio autem intra hos limites continetur pro vario clericorum statu; nimirum quoad Clericos saeculares in minoribus constitutos, nulloque beneficio auctos, simpliciter et indiscriminatim permittitur, duplici tamen lege, dummodo non habeant sive ex beneficio sive aliunde quo commode vivant et ut causae sanguinis excludantur. Fagnanus in Cap. 1 *de postulando;* Giraldi part. 2 in append. ad sect. 73. Quoad clericos saeculares in sacris constitutos vel beneficio auctos, permittitur pro seipsis dumtaxat, vel pro Ecclesia sua, vel pro personis coniunctis aut miserabilibus, quae proprias causas administrare non possunt. Quoad Regulares permittitur pro suo tantum Monasterio et accedente simul Superioris mandato, dummodo hoc ipsum eorum Constitutiones non prohibeant. Cap. 2 *de postulando.*

Poena in eos qui huiusmodi leges transgrediuntur in genere ab Ordinario definienda est, cui additur irritatio actorum, si a parte adversa eadem postuletur. Antonelli *De iuribus et oneribus Cleric.* L. 1, part. 2, cap. 25, n. 12; Squillant *De obligat. Cleric.* part. 2, n. 55. In specie autem sacerdotibus qui patrocinantur pro extraneo

(non autem pro coniuncto) contra Ecclesiam in qua habent beneficium, infligi potest etiam privatio beneficii tamquam ingratis. Cap. 3 *de postulando* ibique Fagnanus.

*b)* Alterum officium civile est illud Consulentis, quod omnino ac libere exerceri potest a Clericis domi suae, vel respondendo de iure pro veritate etiam in scriptis; vel etiam scribendo pro aliqua ex partibus litigantibus allegationes. Fagnanus loc. cit.

*c)* Tertium autem est officium Tabellionis cuius distinguenda est classis duplex; scilicet eorum qui publica auctoritate contractus scribunt, qui vulgo dicuntur Notarii, et eorum qui acta iudicialia scripto consignant quique vulgo audiunt Cancellarii. Hac distinctione posita, quid Clericis canones permittant, intercedente venia legitimi superioris, et quae sit poena contra eos, qui praescriptos limites transgrediuntur, breviter exponemus. Iamvero quoad permissionem, si agatur de actis in statu laicali scriptis quae vel suppleri vel authenticari debeant, id per se licitum est, imo debitum censendum est ita, ut ne venia quidem superioris sit necessaria. Fagnanus in Cap. 8. *Ne Clerici* n. 32. In ceteris casibus ita distinguendum est; officium scribendi contractus, vel acta iudicialia in causis temporalibus, sive in curia saeculari, sive etiam in ecclesiastica eatenus permittitur, quatenus Clericus sive ex beneficio sive ex patrimonio non habeat unde congrue sustentetur, et id sive sit in sacris constitutus, sive in minoribus. Fagnanus loc. cit. Officium scribendi acta iudicialia in foro ecclesiastico et in causis natura sua spiritualibus Clericis omnino permittitur, imo natura sua esse licitum nonnulli censent, alii autem in eo tantum casu, in quo clerici non habeant unde congrue sustententur. Unde sequitur eam regulam tenendam esse quam consuetudo praecipit. Excipienda tamen sunt iudicia de haeresi, in quibus certum est Cancellarii Officium exerceri posse a Clericis. Cap. *Ut Officium*, de haereticis in 6.

Poena in eos qui praedictos limites transgrediuntur Ordinarii arbitrio commissa est; non extenditur autem ad irritationem actorum, nisi primo Episcopus eiusmodi Clericos edicto publico interdixerit a Tabellionatus officio. Fagnanus loc. cit.

*d)* Quartum est officium tutoris. Notandum vero triplicem esse tutelae speciem: *testamentariam* quae a testatore alicui defertur in filios proprios impuberes; *legitimam* quae, deficiente testamentaria, defertur a lege proximioribus agnatis; *dativam* quae, deficiente simul et testamentaria et legitima, defertur a magistratu. Tutoris autem officio affine est officium Curatoris, qui regulariter dari solet a magistratu iis adolescentibus, qui pubertatem attigerunt, non ad eos regendos more tutoris, sed ad eorum bona administranda. Quibus positis, exponendum est 1) quatenus permittatur Clericis eiusmodi officia exercere; 2) quid in specie constitutum sit de administrationibus saecularibus ante clericatum susceptis; 3) quae sint poenae in eos statutae, qui praescriptos limites transgrediuntur.

Quod attinet ad permissionem, variae sunt regulae pro variis officiis. Etenim tutela legitima permittitur quatuor sub conditionibus, scilicet: *a*) ut liberum sit clerico eam acceptare vel non: adeo ut recusare eam possit etiamsi in illa se ingesserit ante clericatum, Antonelli op. cit. lib. 1, p. 2, et eam recusando nullam poenam incurrat ex gr. amissionis legati sibi a testatore cum onere tutelae relicti, salvo tamen Episcopi praecepto, quod ad huiusmodi tutelam suscipiendam iusta de causa imponi potest clerico. Passerini *De statu hominum* tom. 2, quaest. 187, art. 2, ibique alii. *b*) Ut eam acceptans bonorum administrationem non antea clericus suscipiat, quam venia Episcopi accesserit; *c*) ut eiusmodi tutela sit unica; *d*) ut clericus non sit regularis, qui nonnisi ex apostolico indulto eamdem suscipere potest. Ferraris loc. cit.

Tutela testamentaria, tutela dativa, curatio, et quaelibet administratio saecularis suscipi non possunt, nisi duae concurrant conditiones, scilicet iusta causa, ex. gr. si agatur de miserabilibus personis, et indultum Sedis Apostolicae. Antonelli loc. cit.

In specie quoad curationes vel administrationes saeculares ante clericatum susceptas constitutum est, ut iisdem pendentibus admissio in clerum plus minusve impediatur. Impeditur autem quoad admissionem in clerum saecularem hac sub distinctione, quod si agatur de administratione privata, excepta tutela legitima ac miserabilium personarum,

eo tantum in casu impedimento ea sit, quo administrator, qui admitti in clerum postulat, iudicio iam conventus fuerit ob dolum. Si agatur de administratione publica, in clerum admitti nemo potest, nisi ea deposita. Quoad admissionem in clerum regularem idem omnino dicendum est; adeo ut admitti in religionem nequeat qui obnoxius sit rationibus reddendis, imo ne ille quidem qui aere alieno supra vires gravatus sit, idque sub poena privationis officiorum, graduum et vocis activae ac passivae, nec non inhabilitatis ad eadem officia ab iis superioribus ipso facto incurrenda, qui illum admiserint. CLEMENS VIII Const. *In suprema* 2 apr. 1602. Cum ad administrationes vel curationes referri etiam possit officium executoris testamentarii, hinc de eo operae pretium est animadvertere, suscipi illud posse, non solum a clerico saeculari, verum etiam a regulari, qui non prohibeatur legibus proprii Instituti. Cf. REIFFENSTUEL tit. de testamentis. Ita tamen ut licentiam a proprio Praelato obtineat et ut rationes peractae executionis Episcopo reddat. FAGNANUS in Cap. *Tua nobis* de testam.

Quod denique attinet ad poenas quas illi incurrunt, qui in praedictis officiis tutoris, curatoris et administratoris suscipiendis praescriptos limites transgrediuntur, dicendum est, in genere arbitrio Episcopi definitionem poenae relinqui. Cf. THESAURUM *De poenis* verbo *Tutela* Cap. 1. In specie autem quoad eos, qui tutelam *dativam* aut *testamentariam* vel curatoris officium contra canones susceperunt, eae etiam poenae constitutae sunt, ut promoveri ad ordines prohibeantur, quousque tutoris vel curatoris officium deposuerint, et acta ab illis gesta irrita habentur. Cf. THESAURUM loc. cit.

Officiis politicis ac civilibus succedunt quaedam studia eorumque practicum exercitium, quae clericis plus minusve interdicuntur. Sunt autem studium iuris civilis et medicinae, eorumque exercitium. Itaque de ipso studio harum facultatum videndum est: 1) quid et quadantenus sit prohibitum; 2) quibus personis.

Iamvero prohibentur Clerici praedictas scientias audire in publicis scholis, excepto legitimo privilegio; unde sequitur: 1) easdem facultates docere per se et spectato iure communi non esse prohibitum, SCHMALZGRUEBER Tit. *Ne Clerici* n. 76, FAGNANUS in Cap. *Super specula*

n. 36; 2) licere domi et sub privato doctore iisdem studiis vacare; 3) denique sequitur quoad ius civile, cum propter eiusdem nexum cum iure canonico facultas facta sit pluribus Universitatibus Apostolicae Sedis indulto ad eius scholam etiam Clericos admittendi et cum eadem facultas ex consuetudine fuerit propagata, hinc Clericis licere audire ius civile in iisdem Universitatibus.

Personae vero ad quas ea prohibitio extenditur sunt: 1) religiosi et presbyteri saeculares indiscriminatim; 2) clerici nondum ad presbyteratum promoti qui dignitatem vel personatum obtinent, Cap. 10 *Ne Clerici*, SCHMALZGRUEBER loc. cit., adeoque et *plebaniam*, quae scilicet sub se habeat cappellas minores quibus Vicarii perpetui praeponuntur. Cap. 1 in 6, ibique Glossa; SCHMALZGRUEBER loc. cit.

Quod attinet ad eiusmodi studiorum exercitium, de iure civili satis sit repetiisse, quae supra diximus de officiis Procuratoris, Consulentis et Tabellionis. De arte vero medica et chirurgica dicendum est illas exercere omnino vetitum esse non modo Religiosis et Praesbyteris, sed etiam Clericis beneficiariis quibuscumque, salvo Apostolico Indulto. Hoc vero indultum duplici sub conditione concedi solet, scilicet ut adsit iusta causa, quae est vel necessitas populi (1), vel ratio aperiendi aditus propagationi fidei inter infideles, vel, si de clerico saeculari agatur, eius eiusve familiae egestas: praeterea ut absque incisione vel adustione exerceatur. BENED. XIV *De Synod.* lib. 22, Cap. 10. Quotiescumque autem haec facultas Missionariis conceditur, semper et alia conditio adiungitur ut eas artes gratis exerceant, et insuper adiungitur facultas ut in casu necessitatis, si non sint medici et chirurgi laici, possint devenire ad incisiones faciendas. S. CONGR. DE PROP. FIDE 13 iulii 1665; 9 februarii 1669.

2. His officiis quae interdicuntur quia avocant animum a cura rerum spiritualium, succedunt ea quae idcirco prohibentur quia dede-

(1) Casus necessitatis, ex his quae tradit REIFFENSTUEL lib. 3 tit. 1. *Ne Clerici vel Monaci* n. 16, adesse censetur sive in defectu aliorum medicorum aut chirurgorum, sive cum medici aut chirurgi praesentes, minus habeantur idonei et experti, tunc enim, charitate urgente, cessat iuris positivi dispositio.

cent clericalem dignitatem, de quibus exponendum est: 1) quaenam ea sint; 2) quam poenam adnexam habeant.

Huiusmodi autem officia praecipue sunt haec, nimirum *a)* artes viles exercere et praesertim ludicras; et *b)* addicere se abiectis servitiis et obsequiis in laicorum domibus, licet honestiori titulo eiusmodi servitia obtegantur. CLEMENS XIII Const. *Cum primum* 17 dec. 1759.

Poenae, quibus eiusmodi actiones plecti solent, in genere relinquuntur arbitrio Episcopi; in specie autem quoad exercitium publicum artis ludicrae, poenae sunt privatio privilegiorum clericalium *ipso facto*, si Clericus per annum in eo exercitio perstiterit; *praecedente* vero *trina monitione*, si annus nondum fuerit elapsus. Cap. Unic. de vita et honest. Clericor. in 6 FAGNANUS; in Cap. *Contingit* 45 de sent. excomm. n. 15. Quod si Clericus infamiae iuris capax sit, id est si annos viginti quinque expleverit, incurrit infamiam iuris et proinde irregularitatem, saltem quoad ordines suscipiendos; controvertitur enim an irregularis fiat in ordinibus susceptis. THESAURUS *De poenis*, verbo *Artes ludicrae*.

3. Tertia denique classis officiorum saecularium quae clericis interdicuntur ea complectitur, quae aliena a clericali mansuetudine existimantur quaeque praecipue sunt *militia*, *armorum delatio*, *iudicium sanguinis*, de quibus videndum est quid et quadantenus sint prohibita et quae poena eiusmodi prohibitioni sit adnexa.

Militiae belloque sese immiscere rem esse clericali statui omnino oppositam, manifestum est. Restat igitur ut exponatur quid sit ab hac prohibitione exceptum, et quae sint eiusmodi prohibitionis poenae. Iamvero actiones ab hac prohibitione exceptae sunt cohortatio, qua excitentur milites ad bellum, quod iustum sit, strenue exercendum, Can. 6, Caus. 23, Quaest. 8; S. THOMAS 2. 2., q. 40, art. 2 ad 2; excubiae murorum urgente necessitate, ac denique defensio legitima in casu necessitatis, puta in subito casu aggressionis hostilis, si laici in promptu non sint ad eam repellendam, Argum. Clement. *Si furiosus* de homicid. FAGNANUS in Cap. *Petitio* de homicid. n. 4; THESAURUS verbo *Bellum*. Quod si numerus laicorum sufficiens adsit qui possit ac velit hostem repellere, ab irregularitatis poena clericus non libe-

rabitur, licet ea sit facile dispensabilis, non secus ac ea quae ob necessariam parentum aliorumque proximorum defensionem incurritur. Fagnanus in Cap. *Petitio* de homicid. n. 15.

Poenae quae a Clericis incurruntur qui, in casibus non exceptis, militiae vel bello sese immiscuerint, sunt sequentes. Omnibus aeque communis poena est irregularitas, si vel dubium tantum (probabile) adsit illatae alicui necis, et quidem etiam a Clerici sociis, si agatur de bello iniusto; ab ipso clerico vel eius mandato in personam determinatam, si de iusto. Thesaurus *De poenis* verbo *Bellum* Cap. 1, n. 2. Insuper varia privatio privilegiorum clericalium et etiam beneficiorum pro vario Clerici gradu, id est privatio privilegii canonis tantum, et quidem post triplicem monitionem, si clericus in sacris sit; Thesaurus l. c. verbo *Apostasia* Cap. 4; privatio omnium privilegiorum et beneficiorum, si constitutus sit in minoribus. Fagn. Cap. *Contingit* 14 de sent. excomm. n. 16.

De armorum delatione generalis regula est, eam clericis prohiberi ut quae abhorret a clericali mansuetudine, nisi forte iusta adsit causa, ex. gr. itineris per loca periculosa. Fagn. in cap. *Ecclesia*, de Constitutionibus. Missionariis vetitum est etiam bellica instrumenta ad regna infidelium deferre ibique bombardas fundere, docere istas artes infideles, ipsosque esse architectos pro castellis aliisque munitionibus construendis. Congr. S. O. 1674.

Quod vero attinet ad poenam adversus violatores eiusmodi prohibitionis, ea in genere Episcopi arbitrio relinquitur; in specie autem quoad degentes in terris Ecclesiae Romanae multo graviores poenae indicebantur, de quibus videndae sunt Constitutiones Pii IV *Cum vices* 6 martii 1562; Pii V *Cum vices* 12 febr. 1572; Alexandri VIII *Etsi cuncta* 13 aug. 1690; Clementis XI *Richiedendo* 2 ianuar. 1708; Benedicti XIV *Securitatem* 15 ian. 1752. Cf. Giraldi in Cap. 2 *de vita et honest. Cleric.*

Denique ad iudicium sanguinis quod spectat, videndum est: 1) quid eo nomine clericis sit prohibitum; 2) quid ab ea prohibitione sit exceptum; 3) quae poena eidem sit adnexa.

Porro nomine iudicii sanguinis illae causae intelliguntur; in quibus

de morte vel de mutilatione membrorum decernitur, adeoque ea omnia Clericis prohibentur, quae huiusmodi sententiae eum participem utcumque efficiant. Ea autem prohibitione comprehenditur etiam actus assistendi executioni sententiae, sive auctoritative, sive ob curiositatem, excepta tamen causa pietatis ad opem reo ferendam. REIFFENSTUEL h. t. n. 21. Quae ab hac prohibitione excipiuntur ad duplicem classem referri possunt. Quaedam excipiuntur simpliciter, et sunt mandatum alteri datum exercendi iudicium sanguinis quoad clericos, qui temporalem iurisdictionem habent; transcriptio iudicialis processus quoad amanuenses privatos curiaeque minus addictos, GIRALDI P. I, sect. 614; testimoniales literae a parrocho datae de die natali rei capitalis, si dubium exortum sit an eiusdem aetas sit capax extremi supplicii, SAC. CONGR. CONC. apud GIRALDI loc. cit.; denique accusatio de crimine capitali coram iudice ecclesiastico. ANTONELLI *De iurib. et oner. cleric.* Lib. 1, cap. 56, n. 5. Quaedam autem excipiuntur, si clericus adiiciat protestationem, se poenam sanguinis minime intendere. Sunt autem accusatio de crimine capitali coram iudice saeculari in causis quae vel ad se, vel ad suos propinquos arctiori saltem vinculo coniunctos, vel etiam ad suos domesticos spectant, ANTONELLI loc. cit., et testimonium in eiusmodi iudiciis coram iudice saeculari factum cum debita Episcopi venia etiam in causis extraneorum. Cap. *Tua Nos* et Cap. *Postulasti* de homic.

Poena contra violantes eiusmodi prohibitionem in casibus non exceptis, in genere varia est prout iudicium sanguinis effectum habuerit vel non. Sane si effectum habuerit, poena est irregularitas, cui additur privatio beneficiorum decernenda iudicis sententia. SCHMALZGRUEBER et THESAURUS loc. cit. Si vero effectum non habuerit, relinquitur arbitrio Episcopi, quemadmodum etiam eius arbitrio relinquitur poena quoad assistentes executioni sententiae non quidem auctoritative, sed ad solam curiositatem. REIFFENSTUEL Tit. *Ne Clerici* n. 21.

3. — De profanis oblectamentis.

De oblectamentis clericorum, ut prudenter iudicari possit, utrum ab eorum conditione abhorreant nec ne, pro regula generali prae oculis habenda est doctrina S. Thomae 2, 2, q. 168, a. 2, ubi primum statuit mentem solatio aliquo relaxare non modo licitum esse, sed necessarium, deinde tres addit conditiones ut relaxatio honesta habeatur: 1) Ne in rebus turpibus vel noxiis quaeratur; 2) Ne animi gravitas omnino abiiciatur; 3) Ut loci, temporis, ac personarum circumstantiis congruat et secundum illas recte ordinetur. Qua praestituta generali regula, vim ac potestatem canonum, quibus certa quaedam oblectamenta prohibentur, facilius erit deprehendere. Pertinent autem haec ad spectacula, ad choreas, ad alearum ludos, ad commessationes, ad venationem, de quibus breviter videndum est et quae in illis clericis prohibeantur, et quae poena prohibitioni adnexa sit.

Porro de spectaculis in genere dici potest ea omnia clericis prohiberi, in quibus vel honestatis vel effusionis humani sanguinis periculum ineatur. Unde sequitur clericis prohiberi: 1) Taurorum aut ferarum agitationes spectare, Pius V Const. *De salute* 1 nov. 1567, sub sequenti exceptione ac poena, nimirum quod in Hispaniarum regnis clerici saeculares ob indultum Clementis VIII illa spectare non prohibentur. Transgressores iuxta citatam Constitutionem, si beneficium habeant ecclesiasticum aut in ordinibus sacris sint constituti, plectuntur excommunicatione, Pius V loc. cit., et quidem ipso facto incurrenda. 2) Sequitur clericis prohiberi theatris interesse, quandoquidem honestatis periculum ibidem iniri solet. Bened. XIV *De synodo dioec.* lib. xi, Cap. x. Excipiuntur repraesentationes sacrae in loco honesto aliisque exclusis circumstantiis, quae honestatem in discrimen adducant. Reiffenstuel in tit. *de vita et honest. cleric.* n. 141. Transgressores Episcopi arbitrio puniuntur. 3) Sequitur prohiberi baccanalium licentiis interesse aut personatos incedere. Bened. XIV Const. *Inter caetera* 1 ian. 1748.

De choreis, de commessationibus, deque ludis alearum autem

et haec dici possunt. Choreas ducere omnino Clericis prohibetur Concil. Trident. Sess. XXII, Cap. I *de Ref.* Quod ad commessationes inhibetur Clericis crapulae aut ebrietati indulgere, tabernas seu cauponas ingredi, excepto casu necessitatis, convivia publica adire. Quoad alearum ludos iisdem indulgere clericis regulariter vetitum est; non est tamen reprehendendum, si raro et recreationis causa ac citra scandalum id fiat, salvo tamen Episcopi iure eiusmodi ludos prohibendi. Bened. XIV *De synodo dioecesana* lib. x, Cap. ii. Quod spectat ad Regulares Cf. Ferraris verbo *Ludus.* In hisce omnibus poena in transgressores ferenda relinquitur arbitrio Episcopi, quod etiam intelligendum est ubicumque nulla hic notatur poena.

Ad venationem denique quod spectat, varia eiusdem species distinguenda est; alia dicitur clamorosa, quae magno armorum canumque apparatu ac tumultu fit ut maiores ferae capiantur, alia quieta, quae sine huiusmodi apparatu ac tumultu perficitur. Haec ultima subdistinguitur in illam quae laqueis tantum ac retibus exercetur et in illam quae armis fit. Iamvero clamorosa absque dubio interdicta est. Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. XII *de Ref.;* Bened. XIV *De Synod. Dioecesana,* lib. xi. Poena autem Episcopi arbitrio relinquitur. Venatio quieta, quae laqueis tantum ac retibus exercetur, absque dubio licita est. De quieta quae fit cum armis disputant doctores, cum ad eam defendendam virorum etiam gravissimorum consuetudo afferatur, ad impugnandam autem proferantur canones qui delationem armorum clericis vetant. Nemo tamen poterit eo nomine reprehendi. Sed et quietam venationem ecclesiasticis viris vetitam esse censendum est, si non ad breve tempus et honestae recreationis causa exerceatur, sed in eam plurimum ipsi incumbant adeo ut tantum ipsis non supersit temporis, quantum necessarium est ut sui ministerii officia adimplere possint. S. C. Prop. Fidei aug. 1827.

### 4. — De mulierum cohabitatione.

Gravissime iubentur clerici non modo ab impudicitia cavere, sed etiam abstinere ab omnibus, unde manare in eos posset impudicitiae

suspicio. Hinc feminarum familiaritatem fugere tenentur. Quae vero sint mulieres, quarum cohabitatione Clericis abstinendum est, et quae sint poenae huiusmodi vetitae vel pravae cohabitationis, breviter edisseremus.

Porro regulam generalem de vetita mulierum cohabitatione tradidere INNOCENTIUS III in Cap. 9 *de Cohabitat. Clericorum et Mulierum* et *Concilium Nicaen. I* apud Gratianum in Canon. 16 Dist. 32 Iam vero ratione proximae cognationis liberum est Clericis cohabitare cum feminis consanguineis in linea ascendente vel descendente sine ullo limite, in linea vero transversali usque ad secundum gradum inclusive; idemque tenendum est quoad affines. BEN. XIV Instr. 83. Ratione necessitatis licitum est in genere mulierem famulatus causa domi retinere, quae tamen omni suspicione vacet; unde provectioris aetatis ea esse debet (alii quinquagenariam, alii saltem quadragenariam esse volunt) BEN. XIV Instr. 83. Episcopo salvum ius est statuendi ne prius ea admittatur, quam res a se cognita fuerit. BEN. XIV *De Synod. Dioeces.* L. XI, Cap. IV. In specie quoad eos qui extra paternam domum vivunt, sive studiorum, sive alia honesta causa, licet sedem habere apud extraneam familiam quae honesta sit. Ratione connexorum, licet retinere domi pedissequas consanguinearum vel affinium cum quibus habitare ius sinit, itemque uxores famulorum, BEN. XIV loc. cit. Quaecumque autem sint et utcumque coniunctae, si mala fama ceperint laborare, eas domi habere omnino vetitum est, etiamsi aliquis ex praedictis titulis praesto sit. BEN. XIV loc. cit. Denique Episcopos magis decet nullam habere secum mulierem, et si velit secum eas retinere quae ceteroquin permittuntur, assignare debet iisdem conclavia separata. PIRHING in tit. *de habit.*, etc.

Huius disciplinae violatio duplicem habet gradum, quorum alter in vetita cohabitatione simpliciter sistit, alter pravam addit consuetudinem seu concubinatum eiusque suspicionem. Hinc duplex poenarum ordo. Qui vetitae cohabitationis simpliciter rei sunt, ii si moniti non pareant, puniuntur arbitrio Episcopi. Qui concubinatum addunt eiusve suspicionem, sive scilicet veras concubinas domi retineant, sive mulieres secum habeant publice diffamatas, aut saltem suspectas cum

fama concubinatus, sive extra domum concubinatum exerceant vel cum certa persona, vel vagum, ii pro vario eorum gradu varie puniuntur.

Sane si Episcopi sint, monendi prius sunt a Synodo Provinciali; si moniti se non emendaverint, ipso facto suspensionem incurrunt, et si adhuc in crimine perseverent, deferendi sunt ab eadem synodo ad Romanum Pontificem, qui pro qualitate culpae etiam per privationem Episcopatus, si opus erit, in eos animadvertat. Conc. Trid. Sess. XXV, Cap. XIV *de Ref.* Si Concilium Provinciale legitimo tempore haberi non consueverit, eiusdem partes a Metropolita explendas esse merito censet Giraldi Part. I, sect. 332.

Si sint Parochi, prius monendi sunt ab Episcopo, et si moniti non resipuerint, coercendi sunt aliqua poena; si adhuc in crimine perseverent, plecti possunt etiam privatione Parochiae, appellatione remota. Conc. Trid. Sess. XXI, Cap. VI *de Ref.*, Giraldi loc. cit.

Si Clerici sint aliorum graduum, vel sunt Beneficiati, vel non. Si sunt beneficiati, prius a superiore monendi sunt, et si non resipuerint, privantur *ipso facto* tertia parte fructuum beneficiorum ac pensionum; si adhuc in crimine perseverent, altera monitio iisdem facienda est, quae si inutilis fuerit, privantur omnibus fructibus beneficiorum ac pensionum, et ab ipsa beneficiorum administratione ab Ordinario etiam ut sedis apostolicae delegato, quoad ipse arbitrabitur, amoventur. Si pervicaces adhuc fuerint, privantur ipsis beneficiis ac pensionibus et efficiuntur inhabiles ad eadem, salva facultate superioribus dispensandi post manifestam vitae emendationem. Sed si perstent adhuc in crimine, excommunicationis gladio plectuntur. Haec omnia suspendi per appellationem nequeunt. Conc. Trid. Sess. XXV, Cap. XIV *de Ref.;* Giraldi l. c. Si Clerici non sunt beneficiati, iuxta delicti et contumaciae perseverantiam et qualitatem ab ipso Episcopo suspensione ab ordine, inhabilitate ad beneficia obtinenda, aliisque modis iuxta sacros canones puniuntur. Conc. Trid. l. c. Denique quicumque sint etiamsi laici, si in peccato notorii concubinatus moriantur, nisi poenitentiae signa, unico etiam teste probata, moriendo dederint, privantur sepultura ecclesiastica, et in ea sepulti exhumantur. Insuper donationes aut legata stante concubinatu mulieri facta, irrita sunt etiam

in foro conscientiae, nisi forte donatio remuneratoria sit. Thesaurus *De poenis* verbo *Concubinatus* n. 5 et 6.

## ARTICULUS II.

### De Privilegiis Clericorum.

Potiora privilegia Clericis constituta duo sunt: 1) privilegium canonis et 2) privilegium fori, de quibus paucis agendum est.

### § I. — De privilegio canonis.

Privilegium canonis ita appellatur, quia constitutum est celebri canone *Si quis suadente* Causa 17 q. 4, cuius haec verba sunt: " Si quis suadente diabolo huius sacrilegii reatum incurrerit, quod in Clericum vel Monachum violentas manus iniecerit, anathematis vinculo subiaceat, et nullus Episcoporum illum praesumat absolvere, nisi mortis urgente periculo, donec Apostolico conspectui praesentetur et eius mandatum suscipiat. „ Quibus verbis propositis, videndum est: 1) quibusnam ex Clericis eiusmodi privilegium competat; 2) quae sit personae violatio de qua in canone agitur; 3) quae sit poena eiusmodi violationibus inflicta; 4) an et quomodo hoc privilegium amittatur.

1. Cum agatur de re favorabili, hoc privilegium competit iis omnibus, qui latissima significatione clerici dicuntur; adeoque etiam ad religiosos conversos, ad moniales, ad novitios, ad eos qui in aliquam religionem, licet nondum approbatam canonice, ingressi sunt, Rota apud Fagn. in Cap. 2. *de for. comp.* n. 59, ad tertiarios, denique et ad eremitas, qui auctoritate superioris ecclesiastici tales sunt, si tamen collegialiter vivant. Fagnan. loc. cit. n. 59 seqq.

2. Ut autem rite dignoscatur quae sit personae violatio, de qua in canone agitur, animadvertendum est, eam sitam esse in manuum iniectione late sumpta, adeoque in qualibet reali iniuria, quae facto externo consummata sit et effectum habuerit; praeterea in eiusmodi iniectione manuum, quae sit violenta, et cui excommunicatio maior rite applicetur, adeoque quae inficiatur culpabili gravique peccato

sive ratione sui, sive ratione adiunctorum, inter quae adiuncta ipsa clericalis conditio recensetur. Reiffenstuel *de sent. excomm.* n. 108.

Ex iis sequitur, quod ad violationem memoratam pertinet quaevis iniuria realis in personam clerici, quae grave peccatum utcumque constituat, ex. gr. sputi vel sordis in Clericum proiectio, Reiffenst. l. c.; apprehensio Clerici eiusque detentio in carcere, textu expresso in Cap. *Nuper* 29 de sent. excomm. mandatum eiusmodi criminis; ratihabitio, si crimen fuerit admissum nomine eius qui ratum illud habet; denique quaevis complicitas seu coniuratio, Cap. *Quantae* 47. Quae omnia ita intelligenda sunt ut effectus fuerit sequutus, Reiffenst. l. c.

Ex eo quod effectus debeat locum habere sequitur, eodem crimine non contineri ictum qui utcumque in irritum abierit, multoque minus percussionem praeter intentionem datam. Schmalzgrubber loc. cit. E contra contineri impetum in Clericum factum, quo ille cogatur grave personae discrimen inire, ex. gr. ab alto loco se deiicere, licet persecutor ipsum non attingat.

Ex eo quod violenta esse debeat, sequitur non contineri percussionem, quae facta fuerit ad iustam sui suarumque rerum defensionem cum moderamine inculpatae tutelae, Cap. *Si vero* 3 et Cap. *Ex tenore* de sent. excomm., Reiffenstuel loc. cit. n. 118, vel facta ab Ecclesiasticis Praelatis disciplinae et correctionis causa, et quoad clericos in minoribus constitutos a parentibus vel propinquis, qui tamen modum non excesserint. Reiffenstuel loc. cit. E contra contineri eo crimine, si percussio fiat citra canonicam auctoritatem ad iniuriam vindicandam a clerico illatam, Reiffenstuel loc. cit., excepto casu, ex speciali iuris constitutione, in quo Clericus deprehensus fuerit turpiter agere cum uxore, aut matre, aut sorore, aut filia percutientis, Cap. *Si vero* 3 de sent. excomm., dummodo percussio incontinenti facta fuerit.

3. Ad poenam quod attinet, videndum est quaenam ea sit et quae sint causae ad eam temperandam. Porro ex poenis alia communis est, aliae particulares pro dignitate personae lesae sunt. In genere poena huius criminis est excommunicatio maior latae sententiae et quidem Summo Pontifici reservata simpliciter, non autem speciali modo, Const. *Apostolicae Sedis;* et quae constituit excommunicatum

vitandum, licet nulla in eum lata fuerit nominatim sententia, MARTINUS V Constit. *Ad vitanda*, REIFFENSTUEL *de sent. excomm.* n. 135, aliique communiter. In specie, praeter excommunicationem praedictam, si persona Episcopi violata sit, adiiciuntur etiam aliae poenae quas inter privatio officiorum ac beneficiorum, sive spiritualium, sive temporalium, quae a reo vel ab eius cooperatoribus habeantur in Ecclesia cui laesus Episcopus praeest. Praeterea inhabilitas filiorum ad beneficia ecclesiastica obtinenda usque ad secundam generationem in eadem Ecclesia ac Dioecesi. Interdictum in eorum terris, quod antea latae sententiae erat, nunc vero ferendae; et si Civitas proprium Episcopum occiderit, Cathedra Episcopalis ab ea removetur. Confer THESAURUM *De poenis* part. 2, verbo *Iniuria*. Si Cardinalis persona violata sit, adiiciuntur poenae quae in Capite *Felicis*. 5 de poenis in 6, scriptae sunt, quibus addenda est Const PII V, quae incipit *Infelicis* 19 dec. 1569, in qua eaedem poenae ad eos extenduntur, qui scientes non revelaverint eiusmodi crimina eorumque machinationes. Cf. THESAURUM P. 2, verbo *Maiestatis laesae* BARBOSA Cap. 5 *de poenis*.

Quae vero pertinent ad causas poenae temperandae, animadvertendum est, eas tantum versari circa reservationem excommunicationis. Videndum itaque est, quibus in casibus absolvendi facultas aliis fiat, et quinam ii sint. Et primo quidem absolvendi facultas aliquando committitur Episcopo et ei qui iurisdictionem quasi episcopalem in certo territorio habeat, imo et Vicario Generali; haec vero facultas ab Ordinario potest etiam aliis delegari. SCHMALZGRUEBER, loc. cit. n. 247. Episcopus autem absolvere potest in casibus occultis, exceptis iis in quibus Cardinalis, vel Episcopus, vel Apostolicae Sedis Legatus laesus fuerit, quandoquidem in Constitutione *Apostolicae Sedis* excommunicatio, quae talium laesione incurritur, speciali modo Romano Pontifici reservatur. Potest etiam in quibusdam casibus notoriis; id est, si percussio in se spectata levis fuerit, seu si nullam in corpore maculam aut contusionem reliquit, et quae simul ratione adiunctorum gravi scandalo non fuerit. Si percussio fuerit gravis, poterit eos tantum absolvere, qui collegialiter vivunt. Cap. 50 de sent. excom.; Cap. 9 de vita et honest. Cleric. Si enormis, poterit absol-

vere impuberes, sive ante sive post pubertatem petant absolvi, nempe si vera est sententia existimantium eos etiamnum esse obnoxios huic excommunicationi. Denique in casibus notoriis potest Confessarius absolvere, si percussor legitimo impedimento detineatur sistendi se ad Apostolicam Sedem, aut ad eius Legatum, ea tamen lege, ut si impedimentum sit temporaneum, percussor ante absolutionem iuret se, cum primum licuerit, Apostolicam Sedem vel eius Legatum aditurum.

Facultas denique absolvendi datur cuicumque sacerdoti, si mortis periculum urgeat, ex. gr. si hostium irruptio timeatur, si loca latronibus infesta adeunda sint, si longa et periculosa navigatio suscipiatur, eadem tamen sub lege, quae supra dicta est, seu ut percussor iuret se cum primum poterit Apostolicam Sedem aditurum.

4. Restat ut videamus an privilegium canonis amitti a clerico possit et quibus in casibus id fiat. Qua in re primum animadvertendum est commune ceteris clericalis ordinis privilegiis esse, per renunciationem ipsius clerici, eadem amitti non posse, sunt enim constituta in favorem ordinis clericalis, non autem personae. Hoc praemonito, privilegium canonis sequentibus in casibus amitti potest: 1) cum clericus post degradationem traditur Curiae saeculari; 2) cum idem, deposito habitu et tonsura, immiscet se enormitatibus; 3) post Episcopi sententiam trina praecedente monitione, cum clericus artem ludicram exercet si non resipuerit; 4) si matrimonio se coniunxerit, non servata triplici conditione Bonifacii VIII, quod scilicet virginem duxerit, quod ad secundas nuptias non convolaverit, quod tonsuram et habitum gestet clericalem; 5) cum quis amisit privilegium fori; amittunt autem ipso iure hoc privilegium clerici minores, qui dimittunt habitum clericalem. Pius IX 20 sept. 1860. Ceterum siquis, abiecto clericali habitu, ad statum saecularem simpliciter transeat, nullum retinens beneficium ecclesiasticum, is, nisi praedicta Episcopi sententia prohibeatur, statim recuperat tum canonis tum cetera privilegia, si mutato consilio ad clericalem statum revertatur. Bened. XIV *De Synod. Dioecesana* L. 12 Cap. 2 et 3; Giraldi Part. 2, sect. 93.

## § II. — De privilegio fori.

De privilegio fori hoc primum animadvertendum est, Romanorum Pontificum concessionibus sive, ut aiunt, Concordatis inter Apostolicam Sedem et viros principes initis, illud imminutum valde fuisse in omnibus fere catholici orbis partibus. Quapropter si quo in loco aliqua de hac materia excitetur controversia, Concordata primum si quae ibi habeantur inspicienda sunt, si nulla sint vel non attingant casum de quo agitur, ius commune adeundum est, cuius canones ac decreta breviter nos perstringemus, praemissa huius privilegii notione.

Privilegium fori est exemptio clericorum a foro et iurisdictione laicali in causis, quae ceteroquin pertinerent ad iudicem laicum, dummodo clerici personam rei in iis gerant, neque res sit de causis feudalibus, vel de causis civilibus ante clericatus susceptionem ad iudicem laicum iam delatis. Reiffenst. hoc tit. In quibus tamen animadvertendum est, non posse a laico in clericum procedi ad executionem corporalem. Ex hac notione sequitur quoad materiam, circa quam privilegium versatur, non contineri in eodem privilegio causas in quibus clericus est actor, etiamsi in iis laicus, qui reus est, clericum reconveniat, dummodo reconventio legitima sit, neque fiat circa rem spiritualem aut criminalem. Reiffenst. Tit. *de mutuis petitionibus* § 2. Insuper sequitur in eodem privilegio contineri causas criminales in quibus sive duo earum termini, tum admissionis criminis, tum actionis causae, incidant in statum clericalem rei, sive alteruter tantum, ita tamen ut in casu susceptionis clericatus vel reditus ad eumdem post crimen admissum in statu laicali, abesse fraus debeat, quae si a iudice laico opponatur, cognoscenda est ab ecclesiastico. Benedictus XIV *de Synod. Dioec.* Lib. 12, Cap. 2. Reiffenstuel *de Foro comp.* n. 267 seq. Insuper in eodem contineri improprie, quippe quae non vi privilegii, sed natura sua ad forum ecclesiasticum pertinent, causas tum spirituales vel spiritualibus adnexas, tum quae titulum habent laicalem simul et ecclesiasticum. Ex eodem principios sequitur in eo privilegio comprehendi quoad subiectum, clericos latissima significatione sumptos, etiamsi sint coniugati, triplici

tamen sub conditione, ut scilicet unicam et virginem duxerint, ut habitum gerant clericalem, ut alicuius Ecclesiae servitio sint addicti. Harum conditio prior praecipua est, reliquae duae si servatae non fuerint, id efficiunt, ut clericus allegare privilegium fori nequeat, sed Episcopus possit eius causam ad se advocare. S. Cong. Concilii apud Bened. XIV *de Synod.* Lib. 12 Cap. 2; S. Congr. Immunit. Eccl. in Litteris Encycl. ad Episcopos dit. pont. an. 1837. Sequitur praeterea in eodem privilegio comprehendi laicos qui in causis civilibus simul cum clericis sunt rei conventi, dummodo causa sit individua. Schmalzgrueber Tit. *de Foro comp.* n. 141. Alios quoque enumerat Fagnanus in Cap. *Nullus* de foro comp., qui tamen non aeque ab omnibus admittuntur. Quoad modum eiusmodi privilegii violandi, eo crimine tenentur magistratus laici eorumque ministri et complices, et clerici ipsi qui suo privilegio posthabito, coram iudice laico voluntarie se sistant. Giraldi P. 1, sect. 228.

Notione privilegii iam exposita, restat ut videamus, quae poenae contra violatores latae sint, et quibus in casibus privilegium cesset. Porro ad poenas quod pertinet, excommunicatio incurritur ab illud violantibus. In Const. Apostolicae Sedis cautum est excommunicationem Romano Pontifici reservatam speciali modo incurrere " cogentes sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas, praeter canonicas dispositiones: item edentes leges vel decreta contra libertatem et iura Ecclesiae. „ Cum de vero sensu et intelligentia huius capitis saepe dubitatum fuerit, Suprema Congr. S. R. et Univ. Inq. non semel declaravit " caput *Cogentes* non afficere nisi legislatores et alias auctoritates cogentes sive directe sive indirecte iudices laicos ad trahendum ad suum tribunal personas ecclesiasticas, praeter canonicas dispositiones. Hanc vero declarationem Sanctissimus D. N. Leo Papa XIII probavit et confirmavit... Ceterum iis in locis, in quibus fori privilegio per Summos Pontifices derogatum non fuit, si in eis non datur iura sua persequi, nisi apud iudices laicos, tenentur singuli prius a proprio ipsorum Ordinario veniam petere ut clericos in forum laicorum convenire possint; eamque Ordinarii numquam denegabunt, tum maxime, cum ipsi

controversiis inter partes conciliandis frustra operam dederint. Episcopos autem in id forum convenire absque venia Sedis Apostolicae non licet. Et si quis ausus fuerit trahere ad iudicem seu iudices laicos vel clericum sine venia Ordinarii, vel Episcopum sine venia S. Sedis, in potestate eorumdem Ordinariorum erit in eum, praesertim si fuerit clericus, animadvertere poenis et censuris ferendae sententiae uti violatorem privilegii fori, si id expedire in Domino iudicaverint. „ Ita Sac. Congr. S. O. die 33 ianuarii 1886 (1).

Cessare autem eiusmodi privilegium diversa ratione potest. Aut enim in casu aliquo particulari cessat, aut amittitur generatim, idque vel omnino vel quadantenus.

Itaque, praeter casus ad quos non extendi hoc privilegium diximus, cessat quoad eos quoque ad quos per se extenditur: 1) in causis perduellionis, quatenus publica necessitas id exigat, ita ut clericus perduellis capi a magistratu saeculari possit, etiamsi conspiratio ac rebellio nondum eruperit, et etiam occidi, si aliter damnum vel privatum vel publicum averti nequeat. Captus autem eatenus potest puniri a iudice laico, quatenus Superior Ecclesiasticus requisitus satisfactionem praestare noluerit. Schmalzgrueber loc. cit. 2) Cessat in aliis causis relate tantum ad capturam, et id si necessitas urgeat sive quia agatur de vi repellenda a clerico illata, adeoque de impediendo clerici delicto quod aliter impediri nequeat, sive quia clericus suspectus sit de fuga. Hinc recte a laico magistratu capitur clericus deprehensus in fragranti crimine vel notorie reus alicuius criminis,

---

(1) In Congregatione Generali Fid. Prop. habita die 17 Maii 1886 proposito dubio quinam modus tenendus sit cum Sacerdotibus qui recurrant ad civilia tribunalia, EE. PP. responderunt: " Declarat Sac. Congregatio numquam sese fore admissuram recursum vel appellationem Sacerdotum, qui ad iudices laicos trahere ausi fuerint vel clericum sine venia Ordinarii, vel Episcopum sine venia Apostolicae Sedis, sive in causa ecclesiastica sive non, nisi prius recursum ad civile tribunal interpositum deseruerint. Episcopi vero iuxta declarationem capitis *Cogentes* a Suprema Inquis. die 23 ianuarii 1886 editam, possunt in praedictum clericum animadvertere, poenis et censuris ferendae sententiae, maxime suspensione a divinis, servatis tamen servandis et pro gravitate causae, si id expedire in domino iudicaverint. Quod si venia conveniendi clericum in forma laicorum ab Ordinariis petatur, ipsi nunquam eam denegabunt tum maxime cum ipsi controversiis inter partes conciliandis frustra operam dederint. „

vel in causa civili, si prudenter timeatur quod fuga creditores eludat. His tamen in casibus clericus a magistratu laico captus, quamprimum est remittendus ad Curiam ecclesiasticam. SCHMALZGRUEBER loc. cit.

Privilegium fori amittitur quadantenus, seu ita ut allegari nequeat a clerico, sed possit ab Episcopo, qui illius causam ad se revocet, si Clericus in minoribus tantum ordinibus sit constitutus, nullo auctus beneficio ecclesiastico, nulla adhuc sententia privilegio privatus, tonsuram ac vestes clericales non deferat, nisi forte illas ad breve tempus deposuerit aut depositas sine fraude receperit. Insuper si vestes deferens neque ulli Ecclesiae inserviat, neque in aliqua schola studiis vacet. CONC. TRID. Sess. XXIII, Cap. VI *de Refor.* Notandum tamen est privilegium fori retineri, etiamsi Ecclesia cui clericus inservit non ea sit, quam designavit Episcopus. BENED. XIV *De Syn.* Lib. 12, Cap. 2; FAGN. Cap. 1 *de foro compet.* n. 23.

Amittitur omnino: 1) a clericis minoribus qui clericalem habitum dimittunt. PIUS IX 20 sept. 1860 idque ipso iure et facto. Item a clericis etiam in sacris constitutis, qui enormitatibus sese immiscent (arma scilicet tractando), FAGNANUS in Cap. *Perpendimus* de sent. excomm. n. 12. Denique ab iis, qui artem ignominiosam exercent iaculatoris, histrionis etc; et si per annum in ea perduraverint, trina monitio et sententia non est necessaria FAGN. in Cap. *Contingit* n. 16 et in Cap. *Perpendimus* n. 10 *De sententia excommunicationis.* 2) Amittitur omnino post sententiam declaratoriam sine monitione ab iis, qui rei sunt assassinii, CLEMENS VIII Const. *Aequa* 18 dec. 1595, ab ordinatis in minoribus intra annum sedis vacantis, nisi cogantur ratione beneficii vel recepti vel recipiendi; CONC. TRID. Sess. VII, Cap. X *de Reform.* et Sess. XXIII, Cap. X; THESAURUS *De Poenis.* Part. 2, verbo *Ordo* cap. 19; GIRALDI part. 2, sect. 100, qui addit ab hac lege excipienda esse loca ubi Tridentinum non viget. Praeterea amittitur a Clericis Italis, qui pariter ad minores ordines falsis adhibitis dimissoriis ab alieno Episcopo promoveri se curaverint. URB. VIII Constit. *Secretis* 11 decembr. 1624; INNOCENTIUS XII Const. *Speculatores* 4 novem. 1694; THESAURUS *De Poenis* Part. 2, verbo *Ordo.* Denique a clericis qui realiter degradati sunt, Cap. 27 de verborum signif.

Sunt praeter haec et alia privilegia clericis attributa, cuiusmodi sunt privilegium Cap. *Odoardus*, quo cavetur, ne Clericus qui aliquid debet, condemnetur ultra id quod dare potest, adeoque relictis ei alimentis; privilegium exemptionis a vectigalibus etc. de quibus heic non agimus, cum fere ubique exoleverint.

## CAPUT VII.

### De Regularibus.

Postquam de clericorum iuribus, oneribus ac privilegiis superius egimus, ordinis ratio postulat, ut quae Regularium conditionem ac statum respiciunt, quaeque in locis etiam Missionum, iisque praesertim, in quibus ecclesiastica hierarchia constituta est, vigere debent, disquiramus. De virorum Institutis potissimum pertractabimus. Etenim, quae de his dicturi sumus, monialibus quoque aptari facile possunt, cum Societates sacrarum virginum veluti accessiones censendae sint Ordinum virorum religiosorum, eorumque naturam sequantur.

Ordo religiosus dicitur *status ab Ecclesia approbatus, in quo fideles per stabilem vivendi modum, editis votis paupertatis, castitatis et obedientiae, tendunt ad christianae vitae et caritatis perfectionem.* Hinc ad eius substantiam tria praedicta vota omnino requiruntur; necesse tamen non est ut sint solemnia. S. Thom. $2^a$. $2^{ae}$. q. 186 art. 3, 4, 5, 6; Suarez. *De relig.* l. 2, c. 14.

Horum votorum nuncupatio, ut statum regularem ad mentem Ecclesiae constituat, *perpetuitatem* postulat. Quapropter Instituta in quibus vota perpetua haud emittuntur, non uti Religiones, neque uti Ordines regulares, sed uti Congregationes religiosae ab Ecclesia considerantur ac dicuntur. Tribus praefatis votis aliquando ex fundatorum zelo alia adiiciuntur, ex. gr. sacris missionibus operam impendendi, captivos liberandi etc.

Votorum nuncupationi candidatorum admissio ac probatio, quam *novitiatum* dicunt, ex Tridentino praemitti debent., Sess. XXV, Cap. XV *de Reg.*, de quibus seorsim disserendum est.

## ARTICULUS I.

### De Admissione Candidatorum.

Hac super re, duo decreta prae oculis habenda sunt, a SAC. CONGR. SUPER STATU REGULARIUM lata die 25 ianuarii 1848, quibus normae stabiliuntur ad candidatorum admissionem rite peragendam.

Primum ex hisce incipit *Romani Pontifices* et praescribit, neminem ad habitum religiosum admittendum sine litteris testimonialibus Ordinarii *originis*, tum etiam Ordinarii loci, in quo Postulans, post expletum decimum quintum annum aetatis suae, ultra annum moratus fuerit, sive agatur de domibus votorum solemnium, sive simplicium. In hisce litteris Ordinarii referre debent de postulantis natalibus, aetate, moribus, vita, fama, conditione, educatione, scientia; an sit inquisitus, aliqua censura, irregularitate aut alio canonico impedimento irretitus, aere alieno gravatus, vel reddendae alicuius administrationis rationi obnoxius. Has litteras testimoniales Ordinarii negare nequeunt ac gratuito expedire tenentur (1).

---

(1) DECLARATIONES super decreto *Romani Pontifices* latae a S. C. SUPER STATU REGULARIUM 1. An sufficiant testimoniales datae ab Ordinariis per litteras privatas? Resp. Affirmative. — 2. Utrum sufficiant testimoniales, in quibus Ordinarii non testantur in specie de iis omnibus, quae in decreto *Romani Pontifices* praescribuntur, sed dumtaxat in genere referunt de qualitatibus Postulantis? Resp. Affirmative, sed a Superioribus Regularibus serventur alia de iure servanda ad singulas qualitates Postulantium cognoscendas. — 3. Quid agendum, si Ordinarii respondeant se Postulantes non agnoscere? Resp. Posse Postulantes admitti ad habitum et Novitiatum, si Ordinarius a Superiore requisitus expresse respondeat sese circa qualitates Postulantis informare non posse, quia illum non agnoscit, dummodo tamen testimonialium defectui per aliam accuratam informationem, et fide dignam relationem suppleatur, et serventur alia de iure servanda; et Postulantes antequam ad habitum admittantur maneant saltem per tres menses in conventu, ibique diligenter probentur. — 4. Utrum Superiores admittere possint ad habitum sui Ordinis Postulantem absque litteris testimonialibus Ordinarii, quando hic affirmat non posse eas dare, quia prohibitus ab auctoritate civili? Resp. Sufficere testimonium Ordinarii datum etiam per privatas et secretas epistolas; sed si Ordinarius a superiore requisitus testimoniales ob expositam superius causam quovis modo dare renuat, posse Postulantem admitti, supplendo testimonialium defectui per aliam accuratam informationem, et fide dignam relationem. — 5. Utrum Superiores pos-

Altero vero decreto, exordiente *Regulari disciplinae instaurandae*, ead. die 25 ian. 1848 constituitur pro Italia et insulis adiacentibus neminem ad habitum religiosum admittendum sine praevio duplici scrutinio, sive agatur de religiosis votorum solemnium, sive simplicium. Super modo autem scrutinii peragendi sequentia praescribuntur.

Octo habeantur in qualibet provincia examinatores, quorum primus Provincialis erit, qui de admittendis ad habitum inquiret secundum sacros canones ac propria Statuta, quique documenta omnia a postulantibus exhibita, et quae ipse aliunde sibi comparare potuerit, tribus saltem ex provincialibus examinatoribus serio perpendenda committet, exclusis iis qui postulantibus consanguinei vel affines essent.

Indicto examinis die, Provincialis et delecti ab eo examinatores convenient, et praestito a singulis iuramento de munere fideliter adimplendo, postulantem examinent, eoque dimisso, eius documenta, qualitates et requisita, sagaciter expendant, et deinde secreto suffragia ferant. Pro eius admissione declaratur sufficere votorum medietatem cum alio suffragio. Acta examinis et scrutinii exitus scripto fideliter redigantur, a singulis examinatoribus, praevio iuramento, subscriban-

---

sint ad habitum ipsum admittere milites, de quibus Ordinarii affirmant se non posse in Gallia informare, cum nullos delegatos in exercitu habeant, nec Parochi ullam de his notitiam habere possint? Resp. Affirmative si Ordinarius a superiore requisitus respondeat se informare ob dictam rationem non posse, dummodo testimonialium defectui per aliam accuratam informationem, et fide dignam relationem suppleatur, et serventur alia de iure servanda; et insuper Postulantes antequam admittantur ad habitum saltem per tres menses maneant in conventu, ibique diligenter probentur. — 6. Quid agendum sit quando Ordinarii nolunt dare litteras testimoniales non aliam ob causam, nisi quia opponuntur ingressui Postulantis in religionem? Resp. Ordinarios, prout in Art. 2 decreti *Romani Pontifices* praescribitur, non posse testimoniales litteras denegare; si tamen eas dare recusent, recurrendum erit ad *S. Congregationem super statu Regularium*. — 7. In his ordinibus, in quibus praeter conversos laicos habentur Donati seu Oblati, testimoniales exigendae sint ante susceptionem habitus Donatorum et Oblatorum vel potius Conversorum? Resp. Ante susceptionem habitus Donatorum, et Oblatorum. — 8. An sit nulla susceptio habitus sine litteris testimonialibus? Resp. Susceptionem habitus esse illicitam, non tamen invalidam: testimoniales litteras omissas in receptione ad habitum quamprimum obtinendas esse, alias Novitii ad professionem licite admitti minime poterunt. — 9. Utrum sit invalida professio, si fiat omissis testimonialibus litteris? Resp. Non esse invalidam, sed illicitam.

tur, et ad Superiorem vel Procuratorem generalem una cum authenticis documentis ceterisque omnibus informationibus transmittantur. Ubi Provinciales non habentur, vel provincialia capitula non celebrantur, examinatores pro unaquaque domo novitiatus eligantur a capitulo et congregatione generali, et superior eiusdem domus loco Provincialis habeatur, cuius erit examinatores convocare, et reliqua omnia praescripta executioni mandare. Si septem examinatores haberi nequeant, numero minores, non tamen citra quatuor eligi poterunt. Si una sit Instituti domus, examinatores capitulariter per secreta suffragia a superiore et capitularibus eiusdem domus deligantur. Praeter praedictos examinatores, alii septem examinatores generales habeantur, quorum praeses erit Generalis. Hic postquam relationem examinis et scrutinii, atque enunciatam superius declarationem cum authenticis documentis per singulas partes expenderit, omnia tradet Procuratori generali et saltem aliis duobus examinatoribus generalibus; et quatenus Procurator generalis non adsit, tribus saltem examinatoribus generalibus, qui ea prorsus omnia exequi debent, quae examinatores provinciales peregerunt, et dein per secreta suffragia definire, an approbatio facta in scrutinio examinatorum provincialium sit confirmanda, vel revocanda. Si Superior generalis in Urbe non resideat, eius vices geret Procurator generalis, adhibitis saltem tribus examinatoribus generalibus in Urbe degentibus, vel ad Urbem accersitis.

Superior generalis poterit semper, iustis de causis, candidatum reiicere, licet in utroque scrutinio approbatum, numquam vero admittere ab examinatoribus reprobatum. Idem quolibet semestri ad *S. Congr. super statu Regularium* de singulis novitiis admissis referre debet. Quilibet religiosus vel novitius impedimenta et graves defectus novitii denuntiare tenetur, si noverit, et magister novitiorum Provinciali quolibet trimestri de novitiis referre. Duobus vero ante professionem mensibus voluntas novitiorum explorari debet (1).

---

(1) Declarationes super decreto *Regulari disciplinae* in italia, et insulis adiacentibus servando: 1. Si Superior generalis alicuius Ordinis, in quo Provinciales non habeantur, sit eodem tempore Superior conventus, seu domus

## ARTICULUS II.

### De Novitiatu.

Ut novitiatus sit validus, tria requiruntur: 1) ut fiat in loco ad illum debito; 2) in habitu religionis; 3) cum debita certi temporis duratione.

---

novitiatus, quomodo se gerere debeat Superior ipse in perficiendo primo scrutinio? Resp. Superior generalis deputet ad effectum, de quo agitur, probum et idoneum Religiosum, et una cum praescriptis Examinatoribus primum scrutinium perficiat. — 2. Si aut per obitum, aut per renunciationem, aut alia quacumque causa numerus Examinatorum provincialium vel generalium in parte, vel etiam totaliter deficiat, nec tempus celebrationis Capituli vel Dietae advenerit, quomodo ad eorumdem Examinatorum electionem procedendum erit? Resp. Servetur methodus in decreto *Regulari disciplinae* (Art. III et IV in fine, et Art. VII) praescripta pro electione Examinatorum, qui eligendi erunt statim post latum idem decretum, et ante celebrationem proximi futuri Capituli vel Dietae; Examinatores sic electi in officio perdurent usque ad celebrationem proximi Capituli vel Dietae. Quae methodus etiam servetur quando ex S. Sedis dispensatione Capitula vel Dietae non celebrantur, et electio Superiorum per decretum S. Sedis vel per schedas fiat. — 3. In aliquibus Institutis Capitula provincialia ordinarie celebrantur prope finem triennii, et in praeparationem Capituli generalis, quin in ipsis eligatur Superior provincialis. Quomodo hoc in casu ad electionem Examinatorum provincialium procedendum erit? Resp. Examinatores provinciales eligendi erunt a Capitulo provinciali, licet illud celebretur in fine triennii, et dumtaxat in praeparationem Capituli generalis. Quod si aliqua vice Capitulum provinciale non convocetur, electio ad consultam provincialem ad hunc effectum convocandam spectabit. — 4. An ad officium Examinatorum sive generalium sive provincialium ita duo Definitores, vel Assistentes, vel Consultores generales, seu provinciales eligi debeant, ut alii Examinatores ex reliquis Definitoribus, Assistentibus, Consultoribus eligi nequeant? Resp. Negative. — 5. Utrum in Ordinibus, et Congregationibus, quae licet habeant Capitula provincialia, tamen Religiosorum inopia laborant, eligendi sint septem Examinatores, vel quatuor tantum sufficiant? Resp. Negative ad primam partem; affirmative ad secundam. Ut vero omnis ambigendi causa, quae ex erronea decreti interpretatione originem habeat, auferatur, sciant omnes ad quos pertinet, in Ordinibus tam amplis, quam exiguis sufficere tres Examinatores provinciales, praeter Superiorem provincialem, ad primum scrutinium; et tres Examinatores generales, praeter Superiorem generalem ad secundum scrutinium peragendum; et alios Examinatores ad opportunitatem et commoditatem eligendos esse. — 6. In articulo III. Decreti *Regulari disciplinae*, praescribitur, ut Postulantes accedere debeant ad locum primi scrutinii, ut ab Examinatoribus provincialibus personali examini subiiciantur. Saepe saepius accidit, ut huiusmodi examen personale absque notabili incommodo Postulantium fieri nequeat sive ob expensas,

Novitiatus potest irritus reddi ex eo praecise quod extra monasterium ad id destinatum peragatur, nisi id fiat cum legitima licentia. Fieri enim debet in aliquo ex conventibus designatis per apostolicam Sedem (1).

---

sive ob loci distantiam. Quapropter nonnulli Superiores regulares expostularunt, quomodo in huiusmodi casibus sese gerere debeant? Resp. Provincialis (et in Institutis, in quibus Provincialis non existit, is qui eius partes iuxta decretum adimplere debet) cum tribus Examinatoribus, ad peragendum examen personale Postulantium, quando vel ob loci distantiam, vel ob aliam rationabilem causam postulantem ab accessu personali dispensare iudicaverint, possint deputare Religiosum sui Ordinis, quem in Domino idoneum revera existimaverint, si examen fiat in loco, ubi conventus Ordinis reperitur; secus aliquam personam ecclesiasticam sive ex clero saeculari, sive ex clero regulari, dummodo Episcopus loci, vel eius Vicarius generalis eam idoneam iudicaverit, transmissa Examinatori deputato instructione circa ea super quibus Postulans examinandus erit. Verum Religiosus, vel alia persona ad examen perficiendum deputata, transmittere teneatur relationem examinis ab ipso vel ipsa subscriptam, iuramento firmatam, *qua profiteatur sese fideliter munus suum adimplevisse, quacumque humana affectione postposita.* Quibus peractis, Provincialis dictam relationem tribus Examinatoribus exhibere debeat, ut scrutinium, de quo in eodem art. III. Decreti, in reliquis perficiatur, et cetera omnia, quae in Decretis praescribuntur, omnino serventur. — 7. Nonnulli Examinatores nimis anxii sunt in praestando iuramento, quo declarare debent *se omnia requisita a Sacris Canonibus, Constitutionibus, et decretis apostolicis* praescripta *debito modo examinasse* „ cum non omnes tuto scire possint quaenam sint omnia huiusmodi requisita; expostularunt propterea ut a Sacra Congregatione super praemissis instructio detur, qua tuto procedi possit. Resp. Iuramentum quoad requisita, et examen qualitatum referri dumtaxat ad requisita et qualitates *expresse* et *speciatim* praescriptas in Constit. Sixti V incipiente, *Cum de omnibus* cum moderatione Gregorii XIV; et in decreto Clem. VIII, cui initium *Cum ad regularem disciplinam* nec non in regulis et Constitutionibus respectivi Ordinis, seu Instituti. Et iuramento satisfieri si ea moralis diligentia adhibeatur, quae a viris probis et timoratae conscientiae adhiberi solet. — 8. An Decretum *Regulari disciplinae* vim habeat in Sabaudia? Resp. Affirmative. Die 1 maii 1851.

Alia Declaratio a Sanctitate Sua approbata die 16 ianuarii 1852. 1. Quaeritur an sit nulla, vel tantum illicita professio facta non servata *prius* forma decreti *Regulari disciplinae*? Resp. Esse tantum illicitam, non vero nullam.

(1) Quaestio est utrum lex praescribens pontificiam designationem conventus pro novitiatu peragendo, sit universalis, an vero localis tantum et restricta ad Italiam et Insulas adiacentes. Canonistae, qui quaestionem hanc attingunt, in diversas abeunt opiniones. Fagnanus ad Cap. *Insinuante* qui Clerici vel voventes n. 41, decretum Clementis VIII hoc praescribens, restringit ad Italiam et Insulas adiacentes; e contra Lucius Ferraris ad verbum *Annus probationis*, illud proponit ac si esset universale; Dominicus Bouix in Tract. *de iure regul.* P. 4,

Debet fieri in habitu religionis, nisi aliter constituatur in Ordinis regula a Summo Pontifice approbata.

Debet postremo durare per integrum annum continuum, idest non interpolatum.

Durante novitiatu, vel eo exacto, nec emissa professione, integra manet novitio libertas monasterii deserendi et ad saeculum redeundi. Neque necesse est ut rationem egressus Praelato afferat. Gaudent autem novitii privilegio canonis et privilegiis, quibus fruitur Ordo in quo probantur, atque exempti sunt a iurisdictione Ordinariorum. Ad tuendam novitiis libertatem monasterii deserendi, Synodus Trid. decrevit, ut nulla renunciatio aut obligatio ante professionem facta, etiam cum iuramento vel in favorem cuiuscumque causae piae valeat, nisi cum licentia Episcopi, sive eius Vicarii, fiat, intra duos menses proximos ante professionem votorum solemnium, et tantum post eamdem editam, vim atque exitum habeat. Sess. XXV *de Regul.* Cap. XVI.

Unde infertur: 1) nulla esse ante duos illos menses quaecumque pacta, cessiones et obligationes novitiorum, cuiuscumque aetatis sint, quibus eorum bona aut iura minuuntur, aut minus quam detur recipitur. 2) Id etiam de renunciatione beneficii, quod ante ingressum novitius possidebat, intelligendum esse. 3) Omni vi destitutam esse etiam renunciationem ante duos illos menses factam sub conditione, " si fuero professus " 4) Sicut si superior ex iusta causa profes-

---

sect. 1, cap. 5, vestigia premens Fagnani, Ferrarium refutat et ostendit decreta Clementis VIII a Ferrario citata, esse tantum lata pro Italia et Insulis adiacentibus. Tandem Ubaldus Giraldi in *III Decret.* Tit. 31 *de regul.* Cap. *Ex parte* 22, concedit decreta Clementis VIII esse tantum lata pro regularibus intra fines Italiae et Insularum adiacentium existentibus, sed contendit eadem postea ab Urbano VIII per Const. *Sacra Congregatio* 21 sept. 1624 fuisse extensa ad omnes regulares ubique locorum existentes. Equidem putamus Auctores citatos habuisse prae oculis tantum Clementina decreta *Regularis* d. 12 martii 1596, et *Sanctissimus* d. 25 iunii 1599 et haec expressis verbis restringuntur ad Italiam et Insulas adiacentes, sed nullus eorum loquitur de decretis Clementis VIII quae incipiunt *Nullus omnino*, quaeque emanata sunt die 25 iunii 1599 et universalia sunt atque ad omnes regulares extendunt priora decreta. Haec autem extensio postea renovata est per Sacr. Congr. Concilii sub Urbano VIII die 21 sept. 1624.

sionem ultra annum distulerit. 5) Decretum hoc, spectata eius ratione et mente, vim suam habere in quacumque renunciatione aut alienatione, facta etiam ante ingressum, modo appareat eam intuitu et animo ingrediendi (qui in dubio praesumitur) factam fuisse. REIFFENSTUEL, *de Regul.* lib. 3, tit. 31, par. 5 et SCHMALZGRUEBER *de Reg.* n. 106. 6) Infertur valida esse omnia novitiorum pacta et dispositiones revocabiles et quibus substantia patrimonii non minuitur. 7) Si novitius ante professionem moriatur, eam corruere. Ulterius ex Concilii dispositione colligitur 8) nihil a parentibus, propinquis, aut curatoribus Novitiorum monasterio ante emissam professionem quocumque praetextu tribui posse, neque ex liberalitate et ultronee, excepto victu et veste illius temporis quo in probatione est (1).

Religiosus qui indultum saecularizationis obtinuit non tenetur professionem et novitiatum iterare, quando petit ad claustra redire, salva tamen consuetudine legitime introducta atque praescripta singulorum Ordinum regularium. Possunt tamen per superiores regulares exquiri congrua documenta anteactae eius vitae et morum, dum in saeculo versabatur, eique imponi spiritualia exercitia ad plures dies. SAC. CONGR. EPP. ET REG. 30 ian. 1824.

## ARTICULUS III.

### De Professione.

Absoluto tirocinio, Superior alumnos, quos habiles invenerit, ad professionem admittere, aut e monasterio dimittere debet. Itaque si novitius per legitimum tempus rite probatus, sic semper se gesserit, ut de eius constanti proposito religiosae vitae semper ducendae nullum videatur extare dubium, ad professionem admittendus est. Sola autem professio expressa regularem hodie facit ex Const. Pii IX *Ad Universalis* 7 febr. 1861.

---

(1) In monasteriis monialium aliquid dari et recipi posse nomine dotis usu inductum est, quin simonia esse censeatur, recipitur enim sustentationis causa; attamen dos ante secutam professionem ne titulo quidem depositi monasterio tradi potest, et si novitia egrediatur, omnia restitui debent.

Iamvero professionis nomine intelligitur promissio rite et libere facta legitimeque acceptata, qua quis se adstringit ad vota paupertatis, castitatis et obedientiae iuxta proprii Ordinis constitutiones observanda. Porro ex voto continentiae professus prohibetur nuptiis, ex voto obedientiae amplius velle et nolle non habet (1), ex voto solemni paupertatis nihil proprium habere potest earum rerum, quae pretio aestimantur, et quidquid adquirit, monasterio adquirit. Hinc quae ei deferuntur ultimae voluntatis actibus, ad monasterium recta via pertinent, quae actibus seu potius donationibus inter vivos, ipsorum ministerio, adeoque nonnisi ipsis acceptantibus transeunt. Ex quo patet eos nec accipere quidquam posse nomine suo, quamvis datum ea lege sit ut ipsorum fiat, nec in alios transferre quovis titulo, nec remittere, si quid forte eis debetur, ut puta livellum, nec permutare, nec commodare ne eiusdem quidem coenobii fratribus, nec in eleemosynam dare. Excipiendi sunt professi in Soc. Iesu qui solemnia vota nuncupaverint, hi enim radicale dominium bonorum suorum retinent et per haereditatem, vel donationem adquirere possunt, quamvis eis uti et disponere licite sine Superioris consensu nequeant. Porro ad professionis validitatem requiritur: 1) Ut fiat in aetate legitima; 2) Libere, non solum ab errore et ignorantia, Cap. 15 *de Reg.*, sed etiam a vi metuque ad ipsam extorquendam etiam indirecte incusso; 3) Ut emittantur vota substantialia; 4) In religione approbata; 5) Ut accedat religionis approbatio, quae a quo fieri debeat, potissimum ex constitutionibus singulorum Ordinum desumendum est.

Et ad aetatem quod attinet, Synodus Tridentina constituit pro-

---

(1) Ex voto obedientiae sequitur etiam Regularibus sine indulto pontificio conferri non posse parochias saeculares. Hoc indultum conceditur Episcopis Sac. Congr. Fid. Prop. subiectis cum clausula tamen " in defectu saecularium „ et de consensu suorum Superiorum, qui consensus necessarius est non tantum ut parochia in posterum per Ordinem de Rectore provideatur, sed etiam ut talis vel talis ex Ordine praeficiatur. Per regulares vero intelliguntur regulares votorum solemnium. Notandum insuper est huiusmodi facultatis vi sine alia Apostolicae Sedis venia, Episcopos non posse parochiam alicui familiae religiosae in perpetuum tradere; facultas enim limitatur per clausulam " in defectu saecularium „ traditio autem in perpetuum supponit traditionem, quae valitura sit etiam dum non deerunt saeculares.

fessionem regularem, sive pro viris, sive pro feminis, validam non existere, nisi edatur post 16 aetatis annum. Sess. XXV, C. XV *de Regul.* Quod ad viros religiosos, per Litteras encyclicas Sac. Cong. super stat. Regul. diei 19 martii 1857, praescriptum est, ut novitii postquam annum novitiatus expleverint, si clerici sint, post sexdecim (vel maiorem aetatem quae forsan a statutis proprii Ordinis a S. Sede approbatis requiratur), si laici et conversi, post viginti et unum aetatis annum, vota dumtaxat simplicia emittant; post vero triennium a die quo vota simplicia emiserint computandum, si digni reperiantur, admittantur ad solemnia vota; si medio hoc tempore professionem emittant, eam nullius roboris esse, declaratum est in Apostolicis Literis Pii IX diei 7 febr. 1862 *Ad universalis Ecclesiae.*

Quoad haec vota simplicia Pius IX, attentis precibus Magistri Generalis Ordinis Praedicatorum S. Dominici, haec quae sequuntur per litteras Sacrae Congregat. super statu Reg. die 12 ianuar. 1858 decernenda statuit: 1) Vota simplicia, de quibus agitur, perpetua erunt ex parte voventis, utpote quae tendunt ad emittenda deinde vota solemnia, in quibus perfectionem et complementum accipient. 2) Eorumdem votorum simplicium dispensatio reservata est Romano Pontifici, cui professi gravibus urgentibus causis preces porrigere poterunt. 3) Verum eadem simplicia vota solvi etiam possunt ex parte Ordinis in actu dimissionis Professorum, ita ut, data dimissione, professi ab omni dictorum votorum vinculo et obligatione eo ipso liberi fiant. 4) Facultas autem dimittendi professos votorum simplicium de quibus agitur, spectat ad Magistrum Generalem Ordinis cum suo generali consilio. Idem Magister Generalis cum suo generali consilio poterit in casibus extraordinariis et praesertim pro regionibus et locis longinquis ad dimissionem decernendam subdelegare probos et prudentes religiosos, qui saltem tres esse debent. 5) Licet ad decernendam dimissionem neque processus neque iudicii forma requiratur, sed ad eam procedi possit, sola facti veritate inspecta; tamen Superiores procedere debent summa charitate, prudentia et ex iustis et rationalibus causis, quacumque humana affectione remota, secus eorum conscientia graviter onerata remaneat. Nemo autem ex causa infirmitatis post

professionem votorum simplicium superventae dimitti poterit. 6) Professi dictorum votorum simplicium participes erunt omnium gratiarum et privilegiorum, quibus professi votorum solemnium in memorato Ordine legitime utuntur, fruuntur et gaudent. 7) Superiores regulares, ad quos spectat, concedere poterunt huiusmodi professis litteras dimissorias dumtaxat ad primam tonsuram et ad ordines minores (1), servatis tamen de iure servandis, et praesertim quae circa ordinationes Regularium ab Apostolica Sede praescripta sunt. 8) Anni professionis, qui in dicto Ordine requiruntur ut quis voce activa et passiva gaudeat et ad officia admitti possit, a die emissionis votorum simplicium computentur; et professi votorum simplicium suffragium habeant in actis capitularibus sui Conventus, quatenus et prout habent solemniter professi. 9) Professi votorum simplicium dominium radicale, uti aiunt, suorum bonorum retinere poterunt, sed eis omnino interdicta est eorum administratio et reddituum erogatio et usus. Debent propterea ante professionem votorum simplicium cedere, pro tempore quo in eadem votorum simplicium professione permanserint, administrationem, usumfructum et usum quibus eis placuerit, ac etiam suo Ordini, si ita pro eorum libitu existimaverint. 10) Professi votorum simplicium remanere debent in domibus Professorii et studiorum et vitam communem perfectam observare. 11) Ad valide emittenda vota solemnia post vota simplicia, requiritur professio expressa et ideo professio tacita omnino abrogata est.

Porro huiusmodi declarationes datae pro Dominicanis, ad omnes alios Ordines extensae sunt, sed pro Ordinibus Minorum Observantiae et Reformatorum nec non Cappuccinorum in articulo 9° sublata sunt

---

(1) Ex speciali Apostolicae Sedis dispensatione aliquando, cum professus votorum simplicium duas tertias partes triennii expleverit, ad ordines maiores promovetur, sed addita conditione " si praefatus clericus ab Ordine dimissus fuerit vel dispensationem a votis simplicibus obtinuerit, suspensus maneat a susceptorum ordinum exercitio donec sibi sacrum patrimonium constituerit ". Notandum vero est simpliciter professos, ad ordines maiores vel minores promotos, in casu egressus iterum sub iurisdictionem cadere Ordinarii, cui ratione originis, domicilii etc. subiecti erant priusquam religionem ingrederentur. Sac. Congr. Ep. et Reg. in Mexic. et Meliten. 20 Ian. 1860, 6 Maii 1864.

verba *ac etiam suo Ordini* etc. et subrogata sunt verba *non tamen suo Ordini* (1).

Defectus vero conditionum, quas recensuimus, professionem irritam, ut diximus, reddit ita ut professus ad saeculum redire vel a religione

(1) Quoad vota simplicia placet heic referre aliqua dubia resoluta a Sac. Congr. Epp. et Reg. Ac 1) cum die 16 aug. 1866 propositum fuisset dubium a P. Bonifacio Wimmer Abb. Praeside Cassinensium in America, nempe utrum in casu quo Sacerdos saecularis habitum petivit et obtinuit, qui annum 25 longe transgressus fuit, huic (emissa professione votorum simplicium) professio solemnis (nempe votorum solemnium) differri possit supra consuetum triennium, si scilicet intra triennium votorum simplicium non sufficientia argumenta de sua vocatione dederit? Emi PP. rescripserunt: Negative (nempe non posse differri). Declararunt tamen recurrendum esse ad Sac. Congr. in casibus particularibus, in quibus aliqua peculiaris causa concurrat. — 2) Propositis dubiis I. An professi votorum simplicium, quae professioni votorum solemnium praemitti debent teneantur ad officium divinum? II. An teneantur ad observantiam regulae ordinis prout solemniter professi? SSmus in audientia habita a Secret. Sac. Cong. super statu Regul. die 6 Aug. 1858 respondendum mandavit: Ad I. Non teneri ad privatam recitationem divini officii; debere tamen choro interesse ut solemniter professi. Ad II. Affirmative, firma declaratione iam data quoad votum paupertatis (Vide in textu n. 9). — 3) Cum iuxta Const. Clementis VIII professio votorum solemnium emittenda sit in Conventu novitiatus, ad praescriptum vero legis latae die 19 martii 1857 professi votorum simplicium debeant manere in domibus Professorii et studiorum, quaeritur an professi votorum simplicium, ut suo tempore ad professionem votorum solemnium admittantur, transferendi sint in Conventum novitiatus vel eam emittere possint in Conventu in quo morantur? SSmus in aud. habita die 9 decemb. 1859 a Secret. Sac. Congr. super statu Regul. statuit ut, litteris apostolicis Clem. VIII aliisque contrariis quibuscumque non obstantibus, professi votorum simplicium licite et libere professionem votorum solemnium suo tempore emittere possint in Conventu seu domo in qua reperiuntur, servatis tamen aliis de iure servandis. — 4) Archiepiscopus Mexicanus sequentia dubia Sac. Cong. EE. et RR. proposuit: I. Possunt ne novitii, post emissa vota simplicia, ante emissionem solemnium, ad sacros ordines promoveri titulo paupertatis? II. Possunt Provinciales dispensare cum novitiis defectu natalium laborantibus ante emissionem votorum solemnium ad hoc ut his ordines conferantur? III. Qui forte habitum religionis induerint, maiores iam 25 annorum, aut huic proximi aetati, possunt, expleto iam novitiatus anno, ad vota solemnia et professionem admitti, an etiam cum similibus expectandum est ulterioris probationis triennium.? IV. Si novitii, post emissa vota simplicia aut dimittantur e religione, aut haec ab ipsis mobilitate animi relinquatur, quid cum eis agere debet Ordinarius si aut ad sacros ordines aut ad matrimonium forsitan adspirent? Ex aud. SSmi die 20 ian. 1860 SSmus ad proposita dubia rescribendum mandavit ut sequitur: Ad I. negative quoad ordines sacros. Ad II. affirmative pro prima tonsura et ordinibus minoribus, quatenus Provinciales ex apostolico indulto legitime gaudeant facultate dispen-

dimitti possit. Olim quidem liberum erat quocumque tempore nullitatem allegare et probare, at libertas haec sublata fuit per Concilium Tridentinum, a quo statutum est, ut nullitatis causam Actor deducat coram suo Superiore et Ordinario, eamque iudicialiter ac plene probet intra quinquennium a die nuncupatae professionis, quo elapso, reclamatio non auditur, etsi quis ignorantiam nullitatis aut impedimenti praetendat, vel aliunde agere impeditus fuerit.

Ceterum si intra praefinitum tempus causam proponere nequiverit, datur ei remedium restitutionis in integrum. Si quis autem sponte habitum religiosum dimisit, ad allegandam quamcumque causam nullitatis professionis non admittitur, antequam habitum resumpserit et ad monasterium redierit, neque in hoc attenditur an causam iustam habuerit, vel non, habitum dimittendi.

Professionis valide emissae varii sunt effectus. Praecipui sunt sequentes: 1) Per eam extinguuntur omnia vota simplicia ante ipsius emissionem edita, Cap. 4 *de Vot.*; Cap. 5 *de Reg.* in 6, nisi facta sint in favorem hominis. 2) Relaxantur irregularitates ex defectu natalium exortae ad ordines suscipiendos. 3) Dirimuntur sponsalia et matrimonium ratum. Conc. Trid. Sess. XXIV *De sac. Matrim.* Can. VI. Si vero coniux post matrimonium consummatum religionem de consensu alterius coniugis profiteatur, inducitur divortium perpetuum inter ipsum et coniugem relictum in saeculo. Cap. 19 *de Reg.* 4) Matrimonium contrahendum dirimitur. 5) Eluitur infamia. 6) Inducitur vacatio omnium beneficiorum et inhabilitas ad alia consequenda, et incapacitas privati dominii, adeo ut monasterium, si capax sit, succedat, secus heres ab intestato.

Facta professione, liberum amplius non est religioso e monasterio egredi et iugum regulae excutere (1). Nihilominus fieri potest ut tran-

---

sandi super dicta irregularitate, eaque revocata non fuerit. Ad III. Negative ad 1m p., affirmative Ad 2m ad IV. Si professi votorum simplicium, sive per dimissionem ab Ordine, sive per apostolicam dispensationem ab emissis votis soluti fuerint, se gerat cum illis prout cum ceteris suis dioecesanis sese gerere debet.

(1) Per suppressionem et extinctionem Ordinis religiosi ab Apostolica Sede factam omnia eiusdem iura, privilegia, munera et ministeria pariter extinguuntur. Professi votorum simplicium et sacris ordinibus nondum initiati omni

situs ab una ad aliam religionem permissus sit, dummodo legitimae conditiones observentur.

Hae sunt: 1) Ut transitus fiat ad religionem perfectiorem et strictiorem; quae autem perfectior sit, non ex prima regulae institutione, sed ex praesenti eius observatione determinandum est. 2) Ut licentia Apostolicae Sedis obtineatur. At circa hoc negotium hodie attendenda sunt quae Bened. XIV decrevit in Const. *Pastor bonus* 13 Ap. 1744 de facultatibus Card. Maioris Poenitentiarii § XXXIV, XXXV, XXXVI, in qua permittit Maiori Poenitentiario concedere transitum ad laxiorem religionem ob graves causas probatas, auditoque prius Superiore Ordinis a *quo* et cum consensu Superioris Ordinis *ad quem* faciendus est transitus.

Ob graves causas ab Apostolica Sede interdum permittitur religiosis solemniter professis egredi non ex religione, sed solum ex monasterio atque vivere in habitu presbyteri saecularis, retento interius aliquo signo habitus regularis, eaque lege ut substantialia votorum suae professionis cum statu recens electo compatibilia observent et sub obedientia Ordinarii loci etiam vi voti religiosi vivant. Tales religiosi in saeculo viventes ob paupertatis votum retinent dominii incapacitatem; hinc nec hereditates adire, neque de suis rebus testari, nec beneficium proprio nomine possidere, sed solum nomine Apostolicae Sedis administrare possunt, congruam sustentationem ex eo, non titulo proprietatis, sed administrationis percipientes (1).

---

votorum vinculo soluti egredi debent, illis autem qui sacris ordinibus insigniti sunt datur facultas aut ingrediendi alium Ordinem aut in saeculo vivendi sub totali et omnimoda obedientia et subiectione erga Ordinarios, in quorum dioecesi domicilium figunt. Haeres autem omnium bonorum Ordinis suppressi est Apostolica Sedes.

Prorsus alia est conditio religiosorum *vi* dispersorum; eorum enim tum iura, tum officia, in eorum vigore perdurant, et haec eadem iura conservantur quamdiu vel unicus religiosus est superstes iuxta regulam: " Ius collegii remanet in uno ".

(1) Praestat heic aliquid exponere de Tertiariis. Tertiarii sunt qui, promissa coram Superiore regulae proprii Ordinis observantia, suo modo perfectiori vitae student. Tertiarios sibi adiungere nullo Instituto Regulari, nisi ex licentia Sanctae Sedis, permissum est. Horum triplex genus est. Unum virorum aut mulierum collegialiter viventium. Porro ex his mares gaudent Ordinum privilegiis et exempti sunt a potestate Ordinarii, non item feminae, siquidem eas

## ARTICULUS IV.

### De Clausura.

Ad solemnium votorum observantiam statuta est lex clausurae; ita enim vota solemnia cum papali clausura cohaerere censentur, ut ex istius defectu arguatur illa non esse solemnia (1). Nec satis est sponte sua eam observare, ex S. Congr. Epp. et RR. in Aesina *Votor.* 16 dec. 1863. Clausura autem dicitur totum illud spatium, quod septis monasterii seu mulierum seu virorum continetur. Porro clausurae lex strictius determinata est quoad moniales, quam quoad regulares viros. Nos agemus 1) de clausura monialium; 2) de clausura virorum.

1. Monialibus clausuram perpetuam imposuit Bonifacius VIII Cap. 1 *de stat. reg.* in 6, eamque Tridentina Synodus et sequentes Pontifices confirmarunt et auxerunt, onerata Episcoporum conscientia ne eam violari permitterent. Hoc officium exercent Episcopi potestate ordinaria, si monasteria ipsis subiecta sunt, potestate vero delegata, si sunt exempta; sive enim moniales immediate Romano Pontifici

---

Ecclesia vix tolerat et subiectas relinquit locorum Ordinariis, at non Parochis. Sac. Congr. Conc. 30 iunii 1722; Bened. XIV Not. 105 n. 80. Alterum mulierum tantum, quae domi coelibem aut castam vidualem, emisso castitatis voto et in habitu Ordinis, vitam ducunt. Istae a suis quidem Superioribus regularibus habitum recipiunt, sed Ordinarii est id permittere atque ideo explorare an sint idoneae. Etenim necesse est ut et probatae vitae sint et annum saltem 40 fuerint ingressae et de suis redditibus vivere valeant. Gaudent autem indulgentiis Ordinum et fori privilegio, sed non exemptione, siquidem nedum Ordinariis sed et Parochis subiectae sunt. Bened. XIV Const. *Emanavit super* 17 sept. 1749. Quamobrem Parochis tantum licet eis ministrare communionem in Paschate, viaticum, extremam unctionem morituris. Bened XIV Notif. 105, n. 68. Tertium denique eorum est, (sive mares sint, sive feminae, sive coniugati) qui nullo suscepto habitu, nec inito voto perfectioris vitae, regulam profitentur, quae nullo modo eos obligat ne venialiter quidem. Hi regularium indulgentiis at non privilegiis participant.

(1) Ea hodie est mens Apostolicae Sedis, ut vota dumtaxat simplicia iniungat emittere monialibus in iis regionibus in quibus ratione legum civilium et aliarum circumstantiarum lex clausurae rite servari non possit, quamvis moniales pertineant ad Ordines, qui approbati sunt ad vota solemnia nuncupanda. Ita Pius IX decrevit pro Statibus Americae Sept. Foederatis quoad moniales Visitationis die 2 sept. 1864.

subsint, sive alicui Episcopo, sive Praelato regulari, clausurae vigilantia Episcopo loci, in quo Monasterium existit, concredita est.

Clausurae lex duo importat: 1) ne moniales e monasterii septis egrediantur; 2) ne alicui extraneo liceat monasterium ingredi. Et in primis non licet monialibus, etiam ad breve tempus, e monasterii septis quocumque praetextu egredi, nisi ex iusta causa ab Episcopo approbanda, et etiam a Superiore Ordinis, si monasterium fuerit exemptum. S. Pius V. Const. *Decori et honestati.* Huiusmodi causae censentur *magnum incendium*, *infirmitas leprae* aut *epidemiae* aliaeque similes aut urgentiores ex. gr. *inundatio*, *hostium incursus* etc. In his autem casibus nonnisi *ad necessarium tempus* extra monasterium esse licebit. Ita Pius V in cit. const. Sub leprae nomine venit morbus contagiosus, ob quem, eo infectus, vel infecta, a communi omnium consortio separatur. Non est tamen legitima causa exeundi, si monasterium sit capax, ac ea sit medendi eidem infirmitati commoditas, ut nullum immineat aliis monialibus periculum. Appellatione vero epidemiae significatur quivis morbus contagiosus, malignam qualitatem prae se ferens, qui facile ad alios diffunditur cum manifesto mortis periculo, De Alexandris in opere *de confess. monial.*, *de claus.* Cap. 7, par. 9; Zacchia *Quaest. medico-legales* lib. 8, Ist. 3 quique coenobium, et non urbem tantum invaserit. Sac. Congr. Epp. et Regular. 20 feb. 1720; Benedictus XIV *de Synodo* lib. 13 c. 12, 31 In citatis casibus si res subitam fugam exposcat, ita ut periculum sit in mora, consensus Superioris praesumitur (1).

---

(1) Quoad Episcoporum auctoritatem in religiosas clausurae adstrictas, proposita sunt Sac. Congr. Epp. et Reg. dubia sequentia: 1) An Episcopus auctoritate propria permittere valeat ut recipi possint in Monasteriis clausurae subiectis mulieres, quae ingredi cupiunt veluti pensionariae? 2) Pariter potest Ordinarius, auctoritate propria, ad tempus vel in perpetuum monialem aliquam de uno ad aliud Monasterium transferre etiam Ordinis eiusdem, iusta interveniente causa? 3) Potest ne tandem Ordinarius, auctoritate propria transferre aliquam monialem, quando eadem electa fuerit in Superiorissam alterius Monasterii, aut censeat utilem esse et expedire translationem eiusmodi cum hoc munere? Iamvero Sac. Congr. Emorum. Card. super praemissis dubiis die 16 iulii 1884 mandavit rescribi: " Negative in omnibus. "

Quod si causa aliqua ordinaria habeatur ad egrediendum, non licet moniali claustrum deserere absque venia Apostolicae Sedis.

Moniales quae contra has leges et absque debita licentia egredi praesumpserint, excommunicationem incurrunt latae sententiae Romano Pontifici reservatam. Hodie vero ipsae tantum huic censurae subiacent, non vero Superiores, qui dant eis licentiam sine causa; neque comitantes et recipientes; neque egressae cum debita facultate, quae, definito eis tempore non revertuntur. Const. Apostolicae Sedis. Ceterae autem poenae, quibus praeter excommunicationem, coercebantur violantes clausuram, id est privatio dignitatum et officiorum et inhabilitas in posterum ad ea obtinenda, etiam nunc salvae permanent, siquidem per dictam Const. *Apostolicae Sedis* abrogatum fuit ius antiquum quoad censuras tantum.

Clausurae lex importat insuper, ut nemini cuiuscumque conditionis, sexus, vel aetatis, fas sit in monasterii septa se inferre, et si quis secus faxit, ipso facto excommunicationem incurrit Romano Pontifici reservatam, cui etiam subiiciuntur introducentes et admittentes (1).

Ab hac generali prohibitione excipiuntur: 1) Ordinarius, qui monasterium ingredi poterit comitatus paucis iisque senioribus ac religiosis personis, visitationis causa, aut necessitatis. Ei autem non licet ingredi, ut particulares moniales examinet, vel electioni Abbatissae praesit, vel ut sacramentum confirmationis administret. S. Cong. Episc. et RR. in Neap. 6 iunii 1601. 2) Excipiuntur Praelati Regulares, quibus ingredi monasteria sibi subiecta permittitur semel in anno, adscitis quibusdam venerabilibus viris regularibus. Quod si in eodem anno opus habeant pluries ea visitandi, debent ingredi vel cum Episcopo, vel cum alia persona ab Episcopo deputanda. 3) Excipiuntur Confessarii, qui ingredi possunt ad sacramenta infirmis ministranda, quoties dabatur sanis, vel ad commendandam animam

---

(1) Ingredi est intus ire aut consistere et non tantum pedes ponere. Introducere, est intus mittere vel ingredi volenti ianuam aperire. Admittere est recipere, recipere autem intelligitur, qui prohibere debet et facile potest et tamen non prohibet. Cf. D'Annibale Comm. in Const. *Apost. Sedis.*

morientium, sed semper cum socio, qui sit probatae vitae et maturae aetatis; is autem manere debet in ea monasterii parte, qua Confessorem videre et ab ipso videri semper possit. Alex. II Const. *Felici.* Nequit autem Confessarius intro se inferre vel ad moniales sepeliendas, vel ad exequias peragendas, neque ad cellas benedicendas sabbato sancto, neque ad exorcizandas energumenas, neque ad missam celebrandam. Ceterum in permissis casibus ingrediens, recta via et absque diverticulo ire ac redire debet. Neque potest in monasterio refectionem sumere, nisi ex causa longioris morae. Sac. Cong. Episc. et Reg. in *Pistorien. et Praten.* 2 martii 1855.

Sunt praeterea personae aliae, quarum adiumento Moniales indigent, quae tamen admitti in monasterium non possunt absque Episcopi venia, et si monasterium subest Regularibus, etiam Superioris Ordinis, nisi periculum sit in mora. Tales personae censentur fabri murarii, ferrarii, lignarii etc., praeter medicum et chirurgum, adhibita cautione ut eligantur viri probati tum aetate tum bonis moribus. Hae personae non possunt esse in monasterio post occasum, vel ante solis ortum, excepto medico, chirurgo et confessario. Licentia autem toties danda est, quoties opus fuerit, exceptis tantum medicis et chirurgis et confessariis ordinariis, quibus generatim dari debet.

Ceterum extra necessitatis casum non Episcopus, sed Romanus Pontifex, veniam concedit ut quis recipi possit in monasterii claustra. Licentia vero non conceditur, nisi moniales capitulariter per secreta suffragia auditae fuerint.

3. Quod clausuram spectat virorum regularium (quo nomine accipiuntur qui solemnia nuncupant vota, non vero qui ad religiosas Congregationes pertinent, nec Tertiarii, etsi collegialiter vivant) vetant sacri canones personis diversi sexus eorum monasteria ingredi, et poenam excommunicationis latae sententiae Romano Pontifici reservatae, si quis secus faxit, imponunt. Huic censurae subiiciuntur etiam admittentes feminas, quamvis fatuas et mentis impotes. Excusantur vero mulieres, quae, vitandae necis causa, ad clausuram confugiunt et qui fugientes admittunt. Interdictum pariter est religiosis septa sui monasterii deserere. Et si contingat quod regulares viri absque

venia monasterium deserant, tunc si animum redeundi habeant *fugitivi*, si animum redeundi non habeant *apostatae* censentur. Porro religiosus *fugitivus* subiacet poenis a iure in *apostatas* constitutis, et subiacet iis quae a constitutionibus proprii Ordinis latae sunt. Iuxta siquidem Doctores et praxim Sac. Congreg. *fugitivi apostatis* in iure aquiparantur.

Fugitivis accensentur etiam illi, qui a suis conventibus recedunt *praetextu ad Superiores suos accedendi.* Supponit Tridentinum Sess. XXV *de Reg.*, C. IV hoc in casu religiosum discedere *levi de causa*, non vero *ex causa gravi et rationabili;* hoc enim in casu, discedens non poterit haberi uti *fugitivus*. Layana *Quaest. regul.* Tom. III, pag. 32; Matteucci *Off. Cur. eccles.* Cap. 5.

Non obstante religiosa professione, si qui sunt regulares incorrigibiles eiici e monasterio possunt. Pro expulsione religiosorum edita est Circularis die 28 iunii 1872: haec tamen concernit religiosos in Italia degentes, siquidem extra Italiam in vigore est Decretum Sac. Congr. Concilii die 21 sept. 1624 latum iussu Urbani VIII, cui decreto aliquae subinde immutationes factae sunt, sive ab ipso Urbano VIII, sive ab Innoc. XII, anno 1693, quae praeteriri ac negligi non possunt. Porro cautum est, ut si qui vere incorrigibiles sint (et tales habentur si non solum concurrant ea omnia quae ex iuris dispositione ad hoc requiruntur (1), verum etiam si, sex mensium spatio in poenitentia et carceribus probati, nihilominus non resipiscant), instructo ad iuris tramites processu, probatisque causis expulsionis, dimitti possint.

---

(1) Giraldi in Op. *Expos. Iur. Pont.* P. I, Sect. 643, exponit ea quae ex iure communi concurrere debent, praeter praescriptam carcerationem, ut quis censeatur vere incorrigibilis, nempe ut Religiosus aliquod grave delictum commiserit talibus circumstantiis qualificatum, ut in religionis dedecus, populi scandalum et religiosorum contagium cedat. Praeterea ut de delicto legitime constiterit vel per ipsius confessionem, vel per testium probationes; ut pluries religiosus deliquerit et trina monitione praemissa punitus fuerit pro singulis excessibus, ideoque, praeter dictam trinam monitionem, ad probandam incorrigibilitatem carcerem sex mensium praecedere debet trina delictorum eiusdem vel diversi generis iuridica punitio. Oportet demum, ut delicta continuentur moraliter ut reum in malo obfirmatum ostendant, quae continuatio colligitur ex brevitate temporis intra quod commissa sunt.

Religiosi vero iuste eiecti, qui extra religionem degunt, suspensionem perpetuam ab exercitio ordinum ipso iure incurrunt, dummodo professionem emiserint. Tenetur autem Superior regularis sententiam expulsionis Episcopo significare, in cuius dioecesi expulsus sedem suam statuere debeat. Regularis enim expulsus habitum clericalem induere obligatur atque interim localis Ordinarii iurisdictioni et obedientiae subesse. Si quando difficile est singulis praescriptionibus satisfacere, quae in Decreto Urbani VIII continentur pro sententia eiectionis, Sacra Congr. Epp. et Regul., in casibus particularibus a superioribus regularibus consulta, nonnumquam permittit, ut solemnitates illae praetermittantur et procedatur cum *processu camerali*, scilicet per summariam delictorum descriptionem, rei veritate inspecta et quomodocumque probata, ut patet ex consult. in causa Leopolien. *super Mon. S. Bened.* 15 Ian. 1841, in Premislien. *sup. indult. perp. saecul.* 21 Iunii 1851. Alias ex auctoritate eiusdem Sac. Cong. conceditur rescriptum perpetuae saecularizationis, quae sit loco expulsionis, prout videre est in allegatis locis. In Institutis votorum simplicium, ut quis ab Instituto expelli possit revera *incorrigibilitas* concurrere debere videtur. Etenim Sac. Congr. Epp. et Regul. in Animadversionibus in Const. Congr. presbyt. sub tit. Imm. Concept. in dioec. Rhedonen. die 2 Martii 1861, ita se exprimebat: " Pro expulsione oportet ut revera concurrat incorrigibilitas, et pro iis qui perpetua vota emiserint, etiam confirmatio S. Congregationis ".

## APPENDIX

### De Congretationibus Religiosis.

Praeter regulares Ordines, sunt Congregationes religiosae votorum simplicium, vel virorum, vel mulierum, ut iam innuimus. Iamvero viri et mulieres huiusmodi, vota paupertatis, castitatis et obedientiae nuncupant, sive perpetua, sive temporanea. At nec ex voto paupertatis ad radicale rerum dominium retinendum vel deinceps adquirendum,

aut disponendum de bonis, fiunt inhabiles. SAC. CONGR. EPP. ET REG. 18 feb. 1853. Quomodo autem ea administrare iisque uti possint, ex cuiusque Instituti regulis petendum est. Neque ex voto castitatis fiunt inhabiles matrimoniis valide ineundis. SAC. CONGR. CONC. 1 apr. 1718. Neque ex voto obedientiae potestate Ordinariorum eximuntur, nisi id eis ab Ap. Sede nominatim fuerit concessum. BENED. XIV Const. *Emanavit* 21 ian. 1758. Ideo ordinari nequeunt sine dimissoriis Ordinarii proprii.

Congregationes istae aliae sunt dioecesanae, aliae vero non. Iamvero ex decreto S. Congr. Fid. Prop. die 6 iulii 1885 pro approbatione Constitutionum Congregationum mere dioecesanarum, quae scilicet unam vel plures domos in una dioecesi habent, et quae intendunt intra ipsius dioecesis limites consistere, sufficit Episcoporum probatio (1); quod si in aliis velint dioecesibus sedem figere, quod in locis Missionum frequenter accidit, etiam praedicta Instituta debent pro approbatione assequenda, ad Sac. Congr. Fid. Prop. recurrere, quae ipsum Institutum et Constitutiones post Consultoris votum laudabit per decretum Emi Praefectus independenter a Generali Congregatione.

In approbandis vero aliarum Constitutionibus, quod fit a Sac. Congr. Epp. et Reg. vel a Sac. Congr. Fid. Propag., si agatur de Institutis fundatis in locis Missionum aut etiam alibi, sed pro Missionibus, exigitur: 1) decretum approbationis Episcopi; 2) omnium monialium consensus capitulariter requisitus; 3) Constutionum utilitas experimento probata.

Ordinarie loquendo, antequam Constitutiones approbentur, Decretum laudis praemittitur, quod non idem semper est. Aliquando enim laudatur tantummodo scopus et finis Instituti, quod fieri solet cum in regimine et Constitutionibus defectus aliquis deprehenditur. Ali-

(1) Quoad vota ad tempus emissa in Institutis dioecesanis notandum est, Episcopos facultate ordinaria, quoad vero vota perpetua (ratione voti perpetuae castitatis Apostolicae Sedi reservati) nonnisi potestate delegata, quae continetur in facultatibus Sac. Congr. Fid. Prop. concedi solitis, dispensare posse, si ipsi graves rationes ita exigere coram Deo iudicaverint, praehabita tamen petitione Oratoris vel Oratricis, audito Superiore, vel Superiorissa et consentientibus eius consiliariis, ne scilicet dispensatio forte vertat in praeiudicium tertii.

quando scopus et Institutum laudatur, saepe simpliciter Institutum; aliquando Institutum approbatur et Constitutiones simpliciter laudantur; aliquando eodem tempore conceditur Decretum laudis et approbationis, cum scilicet experimentum praecessit et Constitutionum utilitas perspecta est. Quod si experimentum non praecesserit, congruum tempus praefigitur, propositis plerumque aliquibus modificationibus in Constitutiones inducendis, et eo tempore elapso, Constitutiones iterum ad examen revocatae definitive probantur (1).

Quod ad Episcopi potestatem attinet in his Congregationibus sedulo distinguendum est, num mere dioecesanae sint, vel non. Si dioecesanae sint et sola permissione Ordinariorum existunt, illorum auctoritati et iurisdictioni omnino subiacent. Sin minus, seu quando agitur de Instituto (quamvis non exempto) quod uni Superiori vel Antistitae generali paret et in pluribus dioecesibus diffusum est; nullus Episcopus huius Congregationis Superior esse potest, sed singuli Episcopi suam iurisdictionem exercere possunt supra domus et religiosos in propriis dioecesibus existentes, iuxta sacros canones et iuxta Constitutiones ab Apostolica Sede probatas. Quocirca sarta tectaque esse debet Superiorissae vel Superioris generalis auctoritas ad regimen integrae Congregationis, eo modo quo determinatur in Constitutionibus, aliter enim unitas et uniformitas interverteretur, pro

---

(2) In Congregatione Gen. Fid. Prop. habita die 5 ianuarii 1885, occasione examinis relationis circa Constitutiones Sororum Ord. S. Benedicti in dioecesi Birminghamensi, placuit Emis Patribus decernere examen Constitutionum Institutorum Regularium Sororum in posterum sequenti ratione esse habendum. 1) Ubi Institutum aliquod Sororum regulas sive Constitutiones Sac. Congregationi approbandas submittat, ad Superiores eiusdem mittantur exemplaria regularum Instituti Sororum de Bono Subsidio et Sororum tertii Ordinis de Rosendaal in Hollandia, ut ex iis, quas iam S. C. probavit, assumant eas dispotitiones, quae referuntur ad substantialia cuiuscumque Instituti pii Sororum et introducant in novas Constitutiones. 2) Ubi iterum remiserint Constitutiones, eae transmittantur ad Consultorem, qui videat num omnia recte expleverint quoad praedictas correctiones, et examinet quae specialia sunt Instituto de quo in casu. 3) Huiusmodi votum ad trutinam revocetur in commissione speciali pro Institutis regularibus, quae suum iudicium super data re emittat. 4) Demum ad Sac. Congr. res deferatur testando ex sententia Commissionis, quae substantialia sunt in regulis esse diligenter servata, et proponendo animadversiones tantum circa res quae speciatim finem novi Instituti attingunt.

qua servanda Superior vel Superiorissa Generalis stabilita est. Quapropter Episcopus immiscere se nequit in iis, quae generale totius Instituti seu Congregationis regimen respiciunt, etiamsi domus primaria in sua dioecesi inveniatur. Neque potest immutationem aliquam inducere in Constitutiones praesertim si ab Apostolica Sede approbatae fuerint. Hinc S. Congr. Epp. et Reg. in Const. Instit. Taurin. Sor. a S. Anna, dispositionem deleri iussit, qua Episcopo facultas attribuebatur particularia statuta conficiendi (8 Iun. 1846). Habet tamen Episcopus potestatem nominandi ecclesiasticum virum, qui religiosarum confessiones excipiat, sive ordinarie, sive extraordinarie (Confessarius ordinarius harum Congregationum datur ad triennium); habet ius explorandi voluntatem alumnarum admittendarum ad habitum et ad professionem religiosam, nec non praesidendi electioni Superiorissae (1). Habet Episcopus ius inspectionis quoad fidem, vitam communem, quoad scandalorum aut abusuum resecationem; attamen directio domestica non penes Episcopum stat, sed penes domorum Superiorissas. Competit Episcopo ius visitationis intra terminos suae competentiae. Administratio bonorum totius Congregationis ad hanc ipsam pertinet, non ad Episcopum; attamen abusus in administratione commissus cadit sub iurisdictionem Ordinarii, unde tunc idem potest de administratione cognoscere et excessus coercere. Moderatrix Generalis qua talis, seu qua Superiorissa totius Instituti, non est subiecta Ordinario dioecesis in qua degit, nisi quatenus munere suo fungitur in ista dioecesi, eodem modo quo in obeundo munere suo dependet ab aliis Episcopis in quorum dioecesi Congregatio ipsa conventus habet.

Ceterum quoad haec Instituta animadvertendum generatim est: 1) quod eorum scopus praefinitus esse debet, cuius scopi limites atque naturam Instituta ipsa praetergredi non debent. 2) Quod domus simplices aperiri nequeunt sine licentia Ordinarii localis, domus vero novitiatus erigi nequeunt sine venia apostolicae Sedis. 3) Quod Superiorissae non est relinquenda facultas novitias admittendi sine dote, id enim ali-

(1) Tridentinum cavit Episcopum vel alium Superiorem praeesse electionibus Abbatissarum, eumque secreta singularum monialium suffragia audire.

quam alienationis speciem sapere videtur, dominium autem dotum non acquiritur a monasteriis votorum simplicium, nisi eveniente obitu monialium ad quas eaedem pertinent. Itaque si eas expendere contingat aut alienare, facultas petenda est a Sac. Congr., quae illud exigit, ut in bonis Instituti hypothecaria inscriptio pro summa doti aequivalente suscipiatur, eaque deleri nequeat nisi cum sanctimonialis defuncta fuerit. Sac. Congr. Epp. et Reg. 1852. 4) Pro translatione primariae domus facultas apostolica exquirenda est. 5) Novitiae separatae esse debent a professis (1). Denique antequam finem imponamus huic tractationi aliqua de votis notanda sunt. Porro Sacra Congregatio Epp. et Regul. in novellis istis Institutis approbandis in quibus mulierum sodalitates una in domo commorantur iubet, ut tantum simplicia vota emittantur. Compertum siquidem est ex Const. Bonifacii VIII *Periculoso* et ex Concilio Tridentino, mulieres omnes religionem solemniter professas, sub perpetua clausura manere debere. Hanc sanctionem confirmavit S. Pius V. Ita ut disciplina haec servata fuerit ut solemnium votorum professio sine perpetua pontificiae clausurae lege minime admitteretur. Quocirca cum Sorores de quibus agimus ut plurimum a sua domo egrediantur ad charitatis explenda officia quibus se obstrinxerunt, in eo versantur statu, quo clausurae leges servare non possunt ac proinde solemnia vota nuncupare non permittuntur.

Denique quoad durationem votorum quae in istis Institutis nuncupantur, notandum est, eadem vel ad certum tempus restringi vel in perpetuum protendi posse. Adsunt enim Instituta in quibus ad unum annum, vel duos, vel tres, aut quinque aut ulterius vota emittuntur; sunt quae voti durationem usque dum in Instituto sorores commorantur praestituunt, sunt alia in quibus pro tota vita emit-

(1) Si Congregationes istae a Summo Pontifice id petant, datur eis Cardinalis protector in Urbe, non vero extra eam. Ei minime incumbunt quae singulas domus concernunt, sed quae ad universam Congregationem pertinent, iuxta Const. Innoc. XII *Christifidelium*. Protector itaque Congregationem generatim defendit ac tuetur, et controversias inter Institutum et Episcopos exortas studet componere; Generalissam invigilat eamque suspendere potest; consulitur in novis fundationibus faciendis.

tantur, sunt denique ubi ad certam aetatem de anno in annum, aut de biennio in biennium renovantur. Porro Sac. Congr. ut plurimum suadet ut antequam vota perpetua nuncupentur, vota simplicia contrahantur. Ceterum vota ad tempus emissa, tempore elapso ita cessant, ut vovens omni obligatione solutus sit. Si vero agatur de votis perpetuis, vovens, excluso casu dimissionis, sine dispensatione ab instituto abire non potest.

Et haec quidem innuisse satis sit de religiosis, de quorum exemptione vel dependentia ab Episcopis et Vicariis Apostolicis superius egimus, cum de delegata Episcoporum potestate pertractavimus.

# LIBER SECUNDUS.

## De rebus.

Absoluta tractatione *de personis*, quae in locis sacrarum missionum apostolicum ministerium exercent, secundam huiusce Operis partem exponendam aggredimur, quae est *de rebus* seu de mediis, quae in christiana societate ordinata sunt ad aeternam felicitatem consequendam. Porro haec media in duo potissimum genera distribuuntur, pro duplici habitudine quam habent ad finem, etenim alia spiritualia sunt, alia temporalia. A primis exordientes, placet in antecessum aliqua generatim attingere de sacris Ecclesiae ritibus, quae missionariis apprime comperta esse debent.

## CAPUT I.

### De Sacris Ecclesiae Ritibus.

Cum mens humana per sensibilia ad spirituales, quibus Deo coniungimur, actus elevetur, factum est ut ab Ecclesiae primordiis ad fideles magis excitandos ad rerum divinarum meditationem exterioribus adminiculis, atque ad fovendum et augendum interiorem Dei cultum, certi instituti sint ritus, praesertim in Missae Sacrificio obeundo.

Iamvero in Occidente quatuor viguerunt liturgiae, scilicet *Romana*, *Gallicana* penes Ecclesiam Galliarum, *Mozarabica*, quae etiam gothica appellari consuevit, qua utebatur Ecclesia Hispaniarum, et *Ambrosiana*, quae in usu est Ecclesiae Mediolanensi.

Verum progressu temporis ad quosdam abusus praecavendos, Romani Pontifices, inde ab Innocentio I, sedulam navarunt operam ut quaedam uniformitas in praedictis Liturgiis induceretur. Et ita

factum est, ut in locum liturgiae gallicanae substituta fuerit Romana, et Hispaniarum Ecclesiae fere omnes, relicto ritu mozarabico, romanum sint amplexae. Ob peculiarem vero venerationem, quam sibi conciliavit liturgia ambrosiana, ipsa adhuc servatur in ecclesia Mediolanensi.

Porro ritus ambrosianus quoad Missam prolixior est quam romanus, et, ut animadvertit GAVANTUS, graecae liturgiae propius accedit. Plura habet peculiaria, quae fuse recenset CARD. BONA Lib. 1, cap. 10 *rerum liturg.* Ea inter notatu dignum est, quod Ambrosiani numquam dicunt *Agnus Dei*, nisi in Missa pro Defunctis, et loca scripturarum, quae in Missa recitant, non ex versione hieronymiana, sed ex antiqua itala sunt deprompta.

In Ecclesia vero orientali quatuor vigent ritus, scilicet *Graecus*, *Armenus*, *Syriacus*, *Coptus*. Excepto ritu armeno, alii tres subalternas divisiones habent. Graeci enim alii *puri* sunt, et incolunt regnum Graeciae et imperium turcicum, ac fere omnes versantur in schismate photiano. Ex iis qui graecum ritum sequuntur, coniuncti sunt cum Ecclesia Romana, ii qui sunt in Italia, et praesertim in Sicilia et Calabria, nec non aliqui in insula Corsicae et Constantinopoli degentes. Alii sunt Graeci Melchitae et reguntur a Patriarcha antiocheno Melchitarum lateque sunt per Orientem diffusi. Alii Rhumeni qui habitant Transilvaniam aliasque regiones imperii Austro-Hungarici. Alii Slavici, quos inter eminent Rutheni, qui nonnullas regiones sive Poloniae, sive Gallitiae, sive Hungariae incolunt, et recensentur in provincia Ecclesiastica Leopoliensi, alii Bulgari qui vivunt in Bulgaria.

Habent Armeni plenam hierarchiam ecclesiasticam, cui praesidet Patriarcha Ciliciae eiusque sedes est in monte Libano. Ab ipso enim pendent omnes Armeni; etiam ii qui ad primatialem Constantinopolitanam Ecclesiam pertinent, postquam PIUS IX hanc ecclesiam cum patriarchatu Ciliciae coniunxit. Ei autem non subsunt, qui in quibusdam regionibus Imperii Russici degunt, uti est *Tiflis*.

Syriacus ritus in tres classes distinctus est; alius enim est *pure Syriacus* seu Sessorianus, quo utitur gens eiusdem nominis; qui hunc

ritum sectantur a Patriarcha Antiocheno Syrorum reguntur. Alius est ritus *Syro-Maronita* et *Syro-Chaldaicus* qui servat usum panis fermentati, secus ac Syro-Maronita, qui in azymo conficit. Fideles ritus Syro-Chaldaici diffusi degunt in Asia, Mesopotamia, Perside, etc., sub regimine Patriarchae Chaldaei Babylonensis. Praeter hos sunt plures eiusdem ritus, qui commorantur in locis Malabaricis, quorum plerique sunt catholici. Isti obnoxii sunt iurisdictioni Vicariorum Apostolicorum ritus latini, et in synodo habita anno 1599 adoptarunt usum panis azymi et sic differunt ab haereticis Nestorianis qui habent usum fermentati.

Quod ad Coptos attinet, plerique eorum detinentur schismate Monophysitarum sub regimine proprii Patriarchae; catholici autem, qui admodum pauci sunt, Vicario proprio obsequuntur. Fidelibus vero ritus Coptici adiungi possunt fideles Abissinii, qui subiecti sunt Vicario Apostolico eiusdem nationis, sed linguam propriam habent, quae *Gheza*, ad discrimen linguae *amharicae* seu vulgaris, nuncupatur.

His praemissis, differentiae quae inter utramque Ecclesiam existunt breviter memorandae sunt, deinde agendum de obligatione in proprio ritu permanendi ac de communicatione inter utriusque ritus fideles.

## ARTICULUS I.

### De differentiis inter utriusque Ecclesiae ritus.

Dissidet a Latinis Orientalium circa sacros ritus disciplina, primum ratione linguae, quam in sacris officiis persolvendis usurpat; deinde ratione Euchologiae et liturgiarum, quas Orientales proprias habent. Differunt praeterea in ordine divinorum officiorum, quae ab Ecclesiasticis recitantur, ac ratione disciplinae quam in obeundis ieiuniis servant. Postremo illud maxime Orientales a Latinis discriminat, quod iuxta eorum disciplinam simplices Presbyteri unicam et virginem uxorem habere possint, quam duxerint priusquam sacris ordinibus initiarentur.

Iam ad linguam quod attinet, olim graecam, usque saltem ad saec. IV, communem fuisse omnibus orientalibus ecclesiis, si paucas

dempseris, quae syriace fortasse et aegyptiace sacris operabantur, compertum est. Hac de causa orientalis ecclesiae ritus universim ritus ecclesiae graecae appellari solent, atque omnes origine graeci reputantur, licet deinceps mutationes aliquas subierint, postquam alia lingua sacra uti coeperunt. Ecclesia armena, quae a graeca Caesareae Ecclesia cum Episcopo disciplinam acceperat, initio quinti saeculi tum sacra Biblia tum alios ad sacram disciplinam pertinentes libros, propria lingua scriptos habere illamque in sacris peragendis usurpare coepit; in usu huius linguae, etiam nunc Armeni perseverant. Ecclesia Mesopotamiae inde a temporibus apostolicis florentissima, lingua propria seu *aramaica* initio usa est in sacris etiam faciendis. Et quum Nestoriani, decedente iam saeculo V, omnes ferme illas ecclesias pestilenti suo errore infecerunt, nonnulla doctrinae suae placitis consentanea inserere in sacram liturgiam tentarunt, linguam vero minime mutarunt. Quare ad hanc usque aetatem in ecclesiis omnibus Nestorianis et Chaldaeis etiam catholicorum, non aliter quam syriace sacra celebrari consueverunt. Idipsum dici debet de Ecclesiis in Perside aliisque in Tartaria, Turquestania et aliis Indiarum Orientalium partibus constitutis. Syriacam quoque linguam adhibere coeperunt Iacobitae postquam antiochenum sibi usurpavere Patriarchatum, eaque pariter, licet a populari sermone multis abhinc annis exulaverit, utuntur Syro-catholici una cum Maronitis; quamvis fatendum sit, sequioribus hisce temporibus in utraque Ecclesia invectum esse morem recitandi publice lectiones biblicas, Epistolam nimirum et Evangelium, lingua vernacula seu arabica. Graeco-Melchitae desuefacti iamdudum ab usu ecclesiastico primaevi sermonis syriaci, in huius locum arabicum suffecerunt, paucis tantummodo e lingua graeca retentis. Iacobitae vero seu Monophysitae, Aegypti accolae, copticam adhibent linguam; attamen omnes ferme libri liturgici versionem arabicam ex adverso praeferunt pro iis qui linguae copticae notitia usuve carent. Aethiopes sive Abissinii, qui Patriarchae Copto-Iacobitarum subduntur, aethiopica lingua sacra peragunt. Colchi et Georgiani ritum et disciplinam graecam custodiunt, sed utrique suo idiomate sacra faciunt. Illyrici seu Sclavi in Servia, Bulgaria, etc., illyrice seu sclavonice celebrant; Moscovitae

vero et Rutheni ruthenica lingua quae parum a Sclavonica dissidet. Reliqui orientalis Ecclesiae ritum servantes, graeca lingua utuntur, scilicet graeco-itali, qui orthodoxi dicuntur, schismatici omnes qui patriarchis graecis Constantinopolitano et Hierosolymitano obtemperant.

Dissident Orientales tum a Latinis tum inter se circa liturgias et rituales libros, quorum iis est usus. Liturgias vocamus sacra officia, publica Ecclesiarum auctoritate confecta atque earumdem usu comprobata, quibus preces et ritus ad consecrandam et ad ministrandam Eucharistiam continentur. Libri autem qui vel modum ministrandi alia sacramenta, vel alia ecclesiastica officia praescribunt, *Rituales* dicuntur. Denique Graecorum Euchologium, nil aliud est quam collectio ecclesiasticarum precum et benedictionum, ideoque Goarii sententia *Rituale* sive *Manuale* aut *Sacerdotale* et *Pontificale* appellari potest.

Heic vero notandum est quod totum discrimen rituum in sacramentorum administratione, circa ritus mere caeremoniales et circa formulas et ordinem precum versatur. Porro quamvis ea quae ad diversum modum sacramenta ministrandi spectant, in tractatu de singulis sacramentis expondituri sumus; attamen operae pretium est heic nonnulla breviter exponere: 1) de loco in quo iuxta orientalem disciplinam sacrum fieri debet; 2) de Missis quae eodem die in uno altari celebrari queant; deque 3) Praesanctificatorum Missa iuxta orientalium ritum statis temporibus celebranda.

Iamvero ad locum quod attinet, in Ecclesia latina incruentum Missae sacrificium celebrari non potest, nisi super altari quod vel totum rite consecratum fuerit, vel saltem superimpositum habeat consecratum lapidem, qui *tabula* altaris nuncupatur. Graeca autem Ecclesia a pluribus saeculis, ubi altare solemni consecratione totum dedicatum non fuerit, loco lapideae huiusmodi tabulae, super altaris mensa aptare solet linteum quoddam episcopali benedictione consecratum, in cuius angulis sanctorum Reliquiae conditae sunt, quodque vocant *Antimension*, et super ipso sacra mysteria conficiuntur. Numquam Apostolica Sedes hunc orientalis ecclesiae ritum improbavit, sed ipsum non solum

in regionibus Orientis, verum etiam in ipsa Italia, Graecis et Albanensibus observare permittitur. Cf. Const. *Etsi pastoralis* BENED. XIV. Latinis vero super Graecorum Antimensiis Missas celebrare vetitum est citata Const. § VI, n. 49. At idem Pontifex an. 1751 Const. quae incipit *Imposita nobis* iustis de causis concessit Missionariis aliisque sacerdotibus latinis in universa Russia Polonica commorantibus, ut in Ecclesiis Ruthenorum unitorum, deficientibus lapideis altarium tabulis rite consecratis, super sacris eorumdem Ruthenorum antimensiis Missarum sacrificia celebrare atque etiam ut in huiusmodi celebratione eorumdem calicibus stamneis uti licite possent et valerent (1).

Olim tum in Oriente tum in Occidente consuetudo erat ut in una ecclesia unicum extaret Altare, in quo semel tantum in die celebraretur. Haec vero consuetudo iamdiu in Ecclesia latina exolevit. Sed in Oriente, si Maronitas excipias, paucosque alios, qui non a multis annis Latinorum sacerdotum morem imitantur, omnes ferme antiquam consuetudinem servant. Apostolica vero Sedes permittit graecis presbyteris qui in Italia insulisque adiacentibus degunt, ut si velint morem servent, ex antiquissimo et hactemus servato ritu acceptum, nonnisi semel in die per unum sacerdotem in parochialibus ecclesiis celebrandi. Concedit tamen ut in suis parochialibus vel aliis ecclesiis praeter altare maius alia etiam minora altaria habeantur, in quibus sibi liceat pro sacerdotum numero plures in die Missas celebrare. Const. cit. *Etsi Pastoralis* § 6, n. 8, 9. At Graeco-Melchitis postulantibus ut ad satisfaciendum pietati sacerdotum et multiplicibus fidelium oblationibus praedictum ritum antiquitate commendatum immutari permitteretur, et in ecclesiis Libani plures Missas eodem die super eodem altari offerendi sacerdotibus fieret potestas, BENED. XIV Const.

---

(1) CLEMENS VIII anno 1602 permisit ut Sacerdotes Rutheni non schismatici, in ecclesiis Catholicorum latini ritus altaribus, calicibus et vestibus sacris eorumdem catholicorum uti et Missam celebrare possint in casu necessitatis, imo etiam solum devotionis causa, dummodo ritu rutheno celebrent. E contra sacerdos ritus latini in ecclesia Ruthenorum non schismaticorum altaribus et calicibus ac vestibus sacris uti et Missam celebrare valeant, ritu tamen latino, dummodo praedicta serventur, secluso omni scandalo et de licentia Praelatorum et Rectorum ipsarum Ecclesiarum.

*Demandatum* postulatis minime indulgendum censuit. Permisit tamen, iuxta decretum Sac. Congr. Fid. Prop. diei 31 martii 1729, ut alia altaria in loco Ecclesiae apto erigi possint. Quod si altarium numerus celebrantium et offerentium multitudini sit impar, concessit idem Pontifex pluribus sacerdotibus, ubi huiusmodi consuetudo viget, super eodem altari una cum Episcopo vel alio sacerdote sacrificium peragente concelebrare; ita tamen ut sacris vestibus more celebrantium induti, unusquisque totam liturgiam integre recitet et verba consecrationis proferat, perinde ac si sacrosanctum sacrificium singulatim conficeret: huiusmodi autem sacrificium singuli sacerdotes iuxta mentem eorum, qui voluntarias oblationes exhibent, licite valeant applicare. Quod si aliae atque aliae oblationes pro eiusdem sacrificii applicatione ulterius obveniant; sacerdos qui eas receperit semper teneatur monere fideles qui posterius offerant de aliis oblationibus ad eumdem finem ante acceptis, et nisi iidem offerentes unica Missae celebratione se voti compotes fore declarent, sciat se unico sacrificio plurium voluntati minime satisfacturum. Eorum vero mentem qui pro sacrificio obtulerunt numquam a sacerdotibus impletum iri declaravit per solam adiectionem Particularum et commemorationem quae in Panis praeparatione ante Missae Sacrificium fieri solet; cum omnino necessaria sit integra concelebratio, nisi de eorumdem offerentium voluntate aliter fiat.

In commodum vero sacerdotum qui privatum Missae sacrificium offerre cupiunt, salva semper consuetudine ut ad unum altare unum tantummodo sacrificium in dies singulos offeratur, Graeci constituerunt Paraecclesias seu oratoria quaedam ecclesiae contigua, quae habent altare, in quo sacerdos celebrat qui in alio, ubi alter celebraverit, sacrum facere nequit. Est enim in more positum apud orientales, praesertim Graecos, ut in feriis iv et vi quadragesimae, nonnisi Praesanctificatorum missa celebretur, quae ei similis est quam latina Ecclesia semel in anno feria sexta in Parasceve celebrat.

Diversa quoque est latina ab orientali Ecclesia disciplina tum quoad modum recitandi horas canonicas, ad quas ecclesiastici tenentur, tum circa dies festos quos agunt; quod enim ad hos spectat, ex

orientalibus solum Maronitae et Graeci-Melchitae Gregorianum Kalendarium recepere.

Varia est etiam Orientalium disciplina quoad ieiunia, tum circa dierum numerum, tum circa ieiunandi modum. Et ad dies quod attinet, Italo-graeci feria IV et VI in qualibet hebdomada ieiunant non vero in sabbatis, excepto sabbato sancto. Rursus a feria secunda post festum Sanctissimae Trinitatis ad festum usque Apostolorum exclusive, a prima die augusti usque ad Assumptionem B. M. V. et a die decima quinta novembris ad nativitatem Domini ieiunare solent. Mengrellenses seu aliqui Georgiani quatuor quadragesimas colunt, Syrii Iacobitae quinque, Syrii Nestoriani septem. Copti et Aethiopes, praeter ieiunium feriae quartae et sextae, tribus diebus post dominicam septuagesimae ieiunare solent et praeter quadragesimam octo hebdomadum, quam a feria secunda post quinquagesimam auspicantur, ieiunia colunt Adventus, Assumptionis B. M. V. a prima die augusti ad diem decimam quartam, et SS. Apostolorum. Armeni non ubique eadem observant ieiunia. Omnes vero a feria secunda quinquagesimae quadragesimalis ieiunii exordium ducunt. Ad haec: ieiunant in vigilia Nativitatis Domini, ante Epiphaniam per septem diebus, postridie Assumptionis B. M. V. ad sabbatum usque sequens, a feria secunda post Pentecosten usque ad feriam sextam; demum ieiunium exercent die praecedente festum Transfigurationis, Exaltationis S. Crucis, festum S. Gregorii Illuminatoris, Sancti Iacobi Episcopi, S. Sergii Martyris, S. Gregorii quem Thaumaturgum appellant etc. Quoad rationem vero ieiunandi, quamvis eadem ratio servari debeat ab omnibus tempore ieiunii maioris ante Resurrectionem Domini, tamen in ceteris anni ieiuniis inter se discrepant; siquidem alii contenti sunt sola abstinentia a carne et lacticiniis et ovis (excepta feria IV et VI cuiuslibet hebdomadae in quibus fere omnes a piscibus quoque abstinent) alii ieiunium protrahunt usque ad nonam tantum, alii denique pro loci consuetudine rigidiorem len̄ioremve ieiunandi modum servant.

Ad ultimum disciplinae caput quod pertinet, satis sit notasse in orientali Ecclesia legem esse, qua Episcopi nequeunt uxorem ducere neque eam retinere si forte habeant, sed dimissam in monasterio

aliquo alere tenentur. Hinc si presbyter coniugio sit obstrictus, ut ad episcopatum ascendat uxoris consensum obtineat necesse est, quod si ea invita episcopatum suscipiat, ab eadem discedere tenetur. Quoad alios ordines maiores ita cautum est: si ratio sit de uxore suscepta ante diaconatum, fas est Graecis eam in presbyteratu retinere, ita tamen ut abstinere ab usu matrimonii per tres dies ante missae celebrationem debeant: si vero de uxore post diaconatum ducta, tunc non solum illicitum sed etiam invalidum eorum matrimonium habetur. Cf. Bened. XIV. Const. *Eo quamvis* an. 1745.

His expositis, perpendendum est an obligatio existat, qua unusquisque in proprio ritu manere debet.

## ARTICULUS II.

### De obligatione permanendi in proprio ritu.

Porro instituti Ecclesiae auctoritate ritus et consuetudines eiusdem auctoritate comprobatae, vim habent legis, qua omnes fideles obligantur, a quibus nonnisi ab eo qui universae Ecclesiae praesidet exsolvi possunt. Quocirca liberum non est cuique susceptum ritum deserere atque ad alium transire, nec possunt Episcopi, multo minus Missionarii orientalibus proprii ritus mutationem suadere eamque ullo modo admittere, inconsulta Apostolica Sede; et arbitrarius transitus, irritus ac nullus ad quemcumque effectum est. Sane Benedictus XIV in Constitutione *Demandatum coelitus* in virtute sanctae obedientiae Maronitarum Episcopis vetat, ne quocumque praetextu aut obtentu rebus spiritualibus nationis Graeco-Melchitarum in iis quae spectant ad iurisdictionem et auctoritatem illius Patriarchae, Episcoporum et Parochorum, se ingerere audeant, neve eorumdem subditis transitum a graeco ad maroniticum ritum suadere vel eos qui sponte transire vellent, nisi forte peculiaris a Romano Pontifice facultas fuerit tributa, recipere praesumant. Et Missionariis praecipit, ne quid iisdem suggerere aut suadere audeant, quod illorum contemptum atque imminutionem inducere possit, multoque minus auctoritate propria aliquid circa illos immutare aut etiam super iisdem aliquam dispen-

sationem concedere vel admittere praesumant sub poenis ibidem intentatis. Idem Summus Pontifex, in encyclica ad Missionarios per Orientem deputatos declarat, eadem ratione ab Apostolica Sede prohiberi Ruthenorum transitum ad latinum ritum, sive ecclesiastici sint, sive laici. Graecis vero in Italia degentibus sub Episcopis latinis, si laici sint, Episcopo permittente, transitus ad latinum ritum conceditur, non vero si sint ecclesiastici; iis enim Apostolicae auctoritatis facultas necessaria est, ut ritum mutare valeant.

Iamvero haec generatim ostendunt, obligationem in semel suscepto ritu permanendi. Nunc ut ad casus peculiares devenientes, primum agemus de Orientalibus qui proprii ritus Episcopo subsunt, atque in ipsius Ecclesia degunt; deinde de iis Orientalibus, qui in Ecclesiis vivunt quibus latini Episcopi praesunt, denique de latinis qui in Orientalium Episcoporum dioecesibus commorantur.

Ad primum quod attinet, in citata Constitutione pro Graecis Melchitis lata, ex qua facile colligere est quid de aliis quoque Orientalibus sit sentiendum, praescribitur: 1) ut qui a graecis parentibus progeniti, ob defectum graecorum sacerdotum, latino ritu a latinis ad illum diem baptizati fuerunt eumque ritum hactenus tenuerunt, coram persona ab ipso Summo Pontifice deputanda semel profiteri debeant, in quo ritu vivere malint, in eoque in posterum, omni variandi facultate adempta, perseverare tenentur. 2) Praescribitur, ut filii qui ab huiusmodi parentibus post praedictam declarationem nascentur, nec non ii qui iam nati sunt, sed nondum ad usum rationis pervenerunt, sequantur conditionem parentum, si coniuges unum eumdemque ritum elegerint, sin minus, patris ritum sequantur. 3) Si quos in posterum Graecos, necessitate cogente, ob defectum Parochi catholici ritus graeci, baptismum aut alia sacramenta a latino presbytero recipere contigerit, illi non ideo consendi erunt latinum ritum suscepisse, sed omni dubitatione sublata ritum graecum, in quo orti sunt, observare teneantur. 4) Statuitur, ne Missionarii latini, quos in Episcoporum adiumentum et levamen Apostolica Sedes in eas regiones mittit, utendo facultatibus sibi concessis, eorumdem Episcoporum iurisdictioni praeiudicium inferant et numerum subditorum imminuant.

Ad secundum quod pertinet, eadem obligatione manendi in suscepto ritu Orientales illos teneri, qui in latinorum Ecclesiis degunt, ex pluribus Apostolicae Sedis constitutionibus patet ac nominatim ex Const. Innocentii IV pro Graecis qui in regno Cypri latinis Episcopis subiecti erant, Leonis X, Clementis VII, Pauli III, Iulii III, Pii IV et V, Gregorii XIII, et Clementis VIII. Nemo autem rem distinctius exposuit Benedicto XIV qui Const. *Etsi pastoralis*, aliorum Pontificum hac de re decreta confirmavit et explicavit ac alia etiam definivit. Porro in ea Constitutione *in primis* annuit Graecos et Albanenses in Italia vel alibi sub Episcopis latinis degentes in proprio ritu manere, ac eos qui sunt ecclesiastici in quocumque ordine minori vel etiam maiori constituti, saeculares, vel regulares, a ritu graeco ad latinum sine expressa Sedis Apostolicae facultate transire non posse declarat. Episcopum vero dioecesanum posse pro sua prudentia permittere laicis ut ad latinum ritum transeant, non tamen communitati Graecorum sive Albanensium, sine Apostolicae Sedis licentia, sed solum privatis personis, attenta uniuscuiusque necessitate. *Secundo* statuit infantes natos ex patre et matre graecis, ritu graeco, nisi aliter parentes, accedente Ordinarii consensu, voluerint, baptizandos esse. *Tertio* natos vero ex patre latino et matre graeca, latinis esse caeremoniis baptizandos, proles enim sequi omnino debet patris ritum, si sit latinus. *Quarto* si vero pater sit graecus et mater latina, liberum esse patri ut proles vel ritu graeco baptizetur, vel etiam ritu latino, si uxor latina praevaluerit, id est si in gratiam uxoris latinae consenserit graecus pater ut latino ritu baptizetur. *Quinto* infantes ad eius parochiae iurisdictionem pertinere, cuius ritu sunt baptizati, cum per baptismum fiat suscepti ritus graeci vel latini professio, ita ut ad latinum ritum spectent qui latinis caeremoniis baptizati fuerint, qui vero ritu graeco sacramentum baptismi susceperunt in Graecorum numero sint habendi; adeoque si ante usum rationis decesserint, a proprio, cuius ritu baptizati sunt parocho et in propria parochia sunt iure communi sepeliendi, nisi iis baptismus collatus fuerit vel ob gravem necessitatem, cum nimirum morti proximi fuerint, nec haberi potuerint parochi vel sacerdotes proprii ritus, vel ex dispensatione apostolica, cum vide-

licet facultas data fuerit ut latine quidem baptizentur, sed in suo ritu graeco permaneant. In his enim casibus non censentur a proprio ad alium ritum transiisse. Post usum vero rationis idem dicendum, nisi quis in alieni ritus ecclesia sepeliri cupiat; si quis enim graeco ritu baptizatus in latina ecclesia, vel latine baptismate initiatus in ecclesia graeca sepulturam eligat, iuris regulae sunt servandae, nimirum cadaver extra propriam parochiam a proprio parocho est efferendum, quarta funerali ei minime imminuta; et ubi tumulandum est cadaver, ibi a parocho illius ecclesiae sive latinae sive graecae exequiae sunt celebrandae. *Sexto* quando vero infantibus praedictis seu etiam adultis exequiae ritu graeco et in ecclesia graeca, ut praefertur, iure communi sunt celebrandae, tunc nullum ius habet latinus parochus interveniendi cum graeco parocho, nec partem aliquam stolae percipiendi; similiter nullum ius competit parocho graeco quando exequiae in ecclesia latina et per latinum parochum sunt peragendae, sed servanda sunt utrobique statuta de iuribus parochorum circa sepulturam eorum qui ad propriam parochiam spectant. *Septimo* quem ritum semel in baptismo sunt professi, sive latinum sive graecum, in eo institui et educari debent, nec ad alium possunt transire, si latinum semel susceperint. Ritus enim latinus propter suam praestantiam, eo quod est ritus Sanctae Romanae Ecclesiae omnium Ecclesiarum matris et magistrae, ita supra graecum ritum praevalet, maxime in italicis regionibus, ubi latinis Episcopis graeci subiecti sunt, ut non modo ab ipso ad graecum transitus nullatenus permittatur, verum etiam a graecis semel assumptus, absque apostolica dispensatione deseri nequeat. Hinc sequitur quod maritus latinus uxoris graecae ritum sequi non potest, nec latina uxor mariti graeci. Graecus vero maritus potest, si velit, ritum uxoris latinae sequi et graeca itidem uxor mariti latini, post cuius obitum ad ritum graecum redire nequit.

Denique ad tertium quod attinet, seu ad latinos inter graecos degentes, ipsi stricte tenentur sequi proprium ritum et in eo permanere, atque adeo Missionarii a S. Congregatione ad Orientales destinati debent omnia latinorum ieiunia servare, quemadmodum et reliqua omnia, quae latinae Ecclesiae disciplina praecipit.

## ARTICULUS III.

**De communicatione inter utriusque ritus fideles.**

Superest ut aliqua expendamus circa communicationem in divinis inter latinos et graecos catholicos. Huic rei moderandae plures extant Constitutiones apostolicae, inter quas recensetur illa INNOCENTII IV de catholicae fidei professione, ad Episcopum Tusculanum data, qui Legati munere fungebatur in regno Cypri, illa PII IV *Romanus Pontifex* die 10 febr. 1654, tum illa PII V *Providentia Romani Pontificis* 1 septemb. 1506, denique, ut alias omittam, CLEMENTIS VIII Instructio publicata anno 1599. Plura etiam decreta edita de eadem re fuere a S. Univ. Inquis. quae referuntur ab ALBITIO *De inconst. in Fide* P. I, cap. 30 a n. 311 ad 378. Extat etiam Decretum S. Congregationis Fidei Propagandae die 6 octobris 1863 latum ad graves et diuturnas controversias dirimendas, quae in provincia Leopolitana inter ecclesiasticos latini et graeci ritus exortae fuerant.

Porro in primis quaeri potest utrum in dioecesi, ubi permixti sunt Latini cum Graecis vel Graeci cum aliis diversi ritus, possit Latinus Graeco et Graecus vicissim Latino aut alterius ritus sacerdoti confiteri. In casu necessitatis presbyterum quemque posse, fidelem diversi ritus absolvere, compertum est. Graeci autem aliique Orientales siqui sint qui deprecativa forma absolvunt, Apostolicae Sedis praecepto tenentur, praeter preces quas iuxta proprium ritum adhibent, etiam formam absolutionis a florentina Synodo praescriptam et a Latina Ecclesia usurpatam adhibere. Const. citat. *Etsi Pastoralis.*

Extra necessitatis casum: 1) Missionariis latinis quisque licite confitetur cuiuscumque sit ritus, cum ii ab Apostolica Sede opportunam auctoritatem habeant in locis missionum, atque in Episcoporum adiumentum et levamen mittantur; neque Episcopi prohibere possunt subditos ne ad eos accedant. Sane S. CONGREGATIO DE PROPAGANDA FIDE die 5 decembris 1644 mandavit *moneri Patriarcham Maronitarum eum non potuisse nec debuisse in praeiudicium iurisdictionis Apostolicae Sedis, ferre excommunicationem in Maronitas,*

*qui sacramenta recipere voluerunt a Missionariis eiusdem Sanctae Sedis et propterea teneri eam revocare et de causis, ob quas Maronitae non debent a Missionariis recipere sacramenta, Sacram Congregationem certiorem facere, quae si opus fuerit indemnitati presbyterorum providebit.* Quamvis autem Missionarii possint horum confessiones excipere, non possunt tamen a casibus Episcopo reservatis absolvere, nisi obtenta ab eodem Episcopo facultate, ut pluries ab eadem Sacra Congregatione decretum est. Ad haec: 2) Episcopus latinus, si in sua Dioecesi habeat sacerdotes graecos, vel alterius ritus orientalis, potest eos probare ac destinare ad confessiones etiam Latinorum audiendas. Liquet id ex cit. Const. n. 6. Pari autem ratione possunt Episcopi graeci aliique orientales latinos presbyteros, si qui sint in eorum dioecesi, ad id muneris deputare.

Ceterum si in dioecesi alicuius Episcopi plures sint fideles diversi ritus, licite confitentur presbyteris ab Episcopo ad confessiones audiendas approbatis, etiamsi poenitentes diversum a Confessario ritum servent. Id liquet tum ex praxi veteri usu comprobata quae Romae atque in aliis locis viget, tum ex responso Supremae Inquisitionis; ad dubium enim an sacerdotes Maronitae appellati ab eorum Ordinariis ad audiendas confessiones possint indifferenter audire confessiones omnium personarum cuiuscumque nationis et ritus orientalis, quae reperiuntur in illis partibus, Emi audito voto DD. Consultorum dixerunt: Maronitas non esse inquietandos. Cong. S. O. die 5 decembris 1715. Accedit etiam Decretum Congregationis Fidei Propagandae an. 1630 quo, referente Cardinali Bondino, statutum fuit *non debere latinos Episcopos prohibere subditos suos, ne confessiones faciant cum sacerdotibus Ruthenis unitis ab Ordinariis locorum approbatis, nec e contra Episcopos Ruthenos unitos subditos suos simili prohibitione ligare, ne confessarios latinos approbatos ad confitenda peccata sua adeant; nam cum Rutheni uniti, sint veri catholici, ubi ritus diversitas non repugnat, discordias et dissidia inter eos excitantes vel nutrientes introducere inconveniens et damnosum est.* Quod si alicubi plures sint Episcopi, qui in solos fideles proprii ritus iurisdictionem habent, ex. gr. si graecus graecis, syrus syriacis, maro-

nita maronitis, et armenus Antistes armenis praesit, tunc si Episcopus facultatem presbyteris limitatam concedit ad audiendas scilicet confessiones fidelium proprii ritus, certum est eos non posse absolvere diversi ritus poenitentes; quod si limitata facultas non sit, et nulla lex adsit peculiaris vel consuetudo quae vim legis obtineat, qua, ad conservandam inter homines diversi ritus pacem, obligentur omnes proprii ritus confessarium adire; nihil impedit quominus quisque sacerdoti a proprio Episcopo approbato confiteatur.

Quoad Eucharistiam quaesitum fuit an sacerdos latinus in locis graecorum et graecus in latinorum regione possit Eucharistiam iuxta loci ritum consecrare. Porro ex iis, quae de obligatione manendi in semel suscepto ritu superius diximus, facile patet non posse quemlibet alienum ritum sequi in consecratione Eucharistiae. Quod quidem confirmatur peculiaribus Ecclesiae legibus hac in re latis. Sane, praeter ea quae in Florentina Synodo decreta sunt, extat S. Pii V Const. *Romani Pontificis* XIII Kal. sept. 1566 data, et Bened. XIV Const. *Etsi Pastoralis*, in quibus perpetuae suspensioni a divinis subiiciuntur Presbyteri graeci latino more, et latini graeco ritu Missas et alia divina officia celebrantes vel celebrare facere praesumentes, simulque praescribitur ne latinus parochus Pyxidem in ciborio cum particulis sub specie fermentati pro communione graecorum, aut parochus graecus sub specie azymi pro communione latinorum in quocumque ecclesiae suae altari retineat, ac praecipitur ut quilibet sacerdos in suo dumtaxat ritu Eucharistiam fidelibus porrigat. Quoad fideles vero, idem Pontifex prohibet ne latini communionem sub specie fermentati a presbyteris graecis recipiant, graecis tamen laicis permittit ut, ubi propriam parochiam non habent, possint, si velint, in ecclesia latina Eucharistiam sub specie azymi a sacerdotibus latinis sumere. Quod si ad infirmum sacramentis muniendum proprii ritus sacerdos haberi nequeat, poterit alterius ritus sacerdos extremam unctionem eidem ministrare cum oleo sacro in suo ritu usitato eique Viaticum praebere. Haec vero quae pro graecis in Italia commorantibus statuta sunt, etiam de aliis intelligenda esse extra Italiam degentibus constat ex

resolutione Sup. Univ. Inq. die 19 iulii 1752 edita ad dubium propositum a P. Philippo Spitaleri Abb. Ordinis S. Basilii.

Heic vero abs re non erit notare quod in processionibus aliisque solemnitatibus ecclesiasticis, praecedentiae ordo servandus est inter graecos et latinos iuxta decretum Sac. Congr. Rituum die 6 febr. 1630, quo statuitur praecedentiam inter Episcopos latini et Episcopos graeci ritus, ceteris paribus, moderandam esse iuxta antiquitatem promotionis ad Episcopatum.

## CAPUT II.

### De Sacramentis.

Agere nunc aggredimur de Sacramentis, per quae tamquam instrumenta salutis visibilesque invisibilis gratiae formas omnis vera iustitia vel incipit, vel coepta augetur, vel amissa reparatur. De his ergo acturi, qui eorum sint legitimi propriique Ministri, qui in iis conferendis administrandisque servandi sint ritus, et quemadmodum ea suscepturos oporteat praeparari docebimus, ita tamen ut de omnibus quaestionibus non agamus, sed de praecipuis.

## ARTICULUS I.

### De Sacramento Baptismi.

Omnium Novae Legis Sacramentorum, primum locum et ordine et necessitate tenet Baptisma, quod definitur Sacramentum regenerationis per aquam in verbo. Proprium enim baptismi est homini primam gratiam et vitam spiritualem conferre, ut qui nascitur filius irae et mortis propter originale peccatum, incipiat per baptismi gratiam renasci in sortem et adoptionem filiorum Dei.

## § I. — De materia, forma, subiecto et ministro Baptismi.

1. Materia baptismi alia est *remota*, alia *proxima*. Remota ex divina institutione est aqua naturalis. Hinc aqua substantiae alteri commixta non est materia ad baptismum apta, si fuerit cum altera substantia chimice mixta, vel si liquor plus extraneae substantiae, quam aquae contineat. Unde infertur: *a*) etsi ineptum ad baptisma sit lutum, valide tamen per aquam lutulentam baptismum conferri. *b*) Materiam, quae solam aquae speciem habeat, ineptam esse, ut ex. gr. saliva, succus stillans ex arboribus, expressus a floribus vel herbis etc. *c*) Aquam in statu solido consistentem non esse materiam aptam, quamdiu idonea non est ad abluendum, ut ex. gr. glacies vel nix.

Ex Ecclesiae praecepto adhiberi debet in baptismate aqua solemniter ad baptismum benedicta, nec extra casum necessitatis licet, hac posthabita, uti aqua communi et naturali, vel ea quae pro lustrationibus benedicitur. Bened. XIV Const. *Inter omnigenas* 2 febr. 1744.

Si forte contingat ut aqua baptismalis deficiat, adhibenda erit (quoad fieri potest) aqua benedicta iuxta formulam Ritualis Romani, secus adhibenda erit aqua naturalis. Congr. S. O. 20 iunii 1883 (1).

Materia proxima baptismi est ablutio per aquam, cuius triplex est modus *immersio*, *aspersio*, vel *infusio*, iuxta ritum cuiusque Ecclesiae proprium. *Aspersione* vero vel *infusione* facta ablutio, ut valida sit, necesse est ut aqua fluat; ut ea copia effundatur qua quis vere ablutus dici possit, et ut corpus tangat. Nullum proinde erit baptisma nive, gelu vel grandine collatum, quamvis calore capitis, cui haec applicantur, subinde resoluta fluant, cum id non fiat actione ministri; nullum, applicatione manus madefactae; dubium, siquis duobus tantum vel tribus aquae guttis, vel motu digiti madefacti

---

(1) Proposito dubio de baptismo collato cum aqua benedicta, quae tamen ob climatis intemperiem foetida evaserat, in Sup. C. Univ. Inq. feria IV, 17 aprilis 1839, attentis expositis, Emi PP. responderunt: baptismos collatos cum aqua corrupta fuisse validos, quamvis illicitos extra casum necessitatis, et in casu necessitatis praeferendam aquam naturalem, sed providendum renovatione aquae fontis baptismalis iuxta Rituale Romanum.

fuerit baptizatus; nullum si aqua vestes aut capillos praeterlapsa non fuerit (Cong. S. O. 27 maii 1671); dubium item, cum infans baptizatur in utero matris, si aqua secundinam dumtaxat attigerit. Nec corpus tantum, sed praecipua eius pars, id est caput, ablui debet; communissima tamen sententia est baptismum esse validum, si pectus, aut humeri, aut scapulae ablutae fuerint.

In casu necessitatis conferri baptismus poterit per solam ablutionem digiti, pedis, vel manus, dum infans, cui mortis immineat periculum, solum huiusmodi partem exeruerit; at cum dubius sit, sub conditione iterari debet, idemque dicendum de foeto in utero supra verticem baptizato, prout declaravit Sac. Congr. Fid. Prop. 12 iulii 1794.

2. Formam baptismi constituunt verba, quae apud Latinos sunt: " Ego te baptizo in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti; " apud Graecos: " Baptizatur servus vel serva Dei N. in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. " Idem vero ipse eodem quo materiam adhibet tempore, integre proferre formam debet. Haec verborum formula non potest absque peccato immutari, nec ei aliud addi, nec detrahi, et siquidem mutatio essentialis sit, baptismus sua vi destituetur. Hinc Sac. Concregatio Fid. Prop. interrogata a Vicario Apostolico Coreae an censendum esset validum baptisma, omisso pronomine *te* in forma, die 5 iulii 1841 respondit: *Non valere Baptisma ideoque iterandum*. Insuper periret forma vel saltem dubia evaderet, si diceretur: Ego te baptizo *in patre*, vel *cum patre*, vel *in virtute* aut *ex parte Patris*, vel *in nomine Patris per Filium et Spiritum Sanctum*, vel *in nominibus*. At validum erit si dixeris: Ego te baptizo in *nomine* Patris, in *nomine* Filii, in *nomine* Spiritus Sancti; vel: Ego te *baptizo* in nomine Patris, ego te *baptizo* in nomine Filii, ego te *baptizo* in nomine Spiritus Sancti. Congr. S. Off. 13 ian. 1882. Pariter eadem Sac. Congr. die 10 martii 1590 respondit validum censeri baptisma collatum a nonnullis schismaticis cum forma: " Baptizetur servus Christi in nomine Patris amen, in nomine Filii amen, et in nomine Spiritus Sancti amen. " Item legitimam iudicavit die 5 septembris 1633 formam quae in ritualibus Armenorum schismaticorum prostat: N. servum

Iesu Christi, qui a sua infantia venit sponte ad baptismum, baptizet nunc manus mea in nomine Patris et Filii et Spiritus Sancti. Valida etiam ab eadem S. Congr. declarata est formula: Ego te baptizo cum nomine Patris, Filii, et Spiritus Sancti, 7 dec. 1742.

3. Subiectum baptismi capax est omnis homo vivens nondum baptizatus, tam parvulus, quam adultus, cum hoc discrimine quod in parvulo nulla praerequiratur dispositio, in adulto vero exigitur intentio saltem habitualis illud suscipiendi, prout declaratum fuit in Conc. Carthag. III an. 397, Can. 34, et Arausic. I an. 422, Can. 12. In adulto vero sensibus destituto in mortis articulo, sufficit intentio implicita, seu ea quae continetur in voluntate dandi nomen christianae religioni, vel solum faciendi quaecumque necessaria sunt ad salutem, imo et ea quae in sola attritione continetur, ut necessitati consulatur; at qui baptizatus fuerit, cum sanam mentem recuperaverit, denuo sub conditione baptizandus erit. Ad haec: debet adultus esse sufficienter in fide instructus, neque haec instructio differri potest post collationem baptismi, sed eam debet praecedere. Quoad hanc instructionem iuverit prae oculis habere sequentes resolutiones: 1) Dubio proposito ab Archiepiscopo Quebecensi " Utrum antequam adulto conferatur baptisma, minister debeat ei explicare omnia fidei nostrae mysteria, praesertim si est moribundus, quia hoc perturbaret mentem illius; an non sufficiat, si moribundus promitteret se cum primum e morbo convaluerit instrui curaturum ut in praxim redigat quod ei praescriptum fuerit „ Sup. Univ. Inquis. die 3 maii 1703 respondit: Non sufficere promissionem, sed Missionarium teneri adulto etiam moribundo, qui incapax omnino non sit, explicare mysteria fidei quae sunt necessaria necessitate medii, ut sunt praecipue mysteria Trinitatis et Incarnationis. 2) Dubio proposito " An Missionarius debeat adulto explicare Eucharistiae mysterium „ eadem S. Congr. die 10 mai, 1703 reposuit: Quoad adultos extra mortis periculum per se loquendo teneri, nisi tale in contrarium urgeat motivum, ut expediens a prudenti missionario iudicetur dilatio post baptismum. Quoad moribundum pariter teneri, nisi vel tempus non suppetat, vel tanta praevideatur in eo animi perturbatio, ut a susceptione baptismi

distrahere valeat. Ad haec: 3) Missionarios teneri barbaris adultis aut baptizandis omnia praecepta legis positivae divinae intimare, docuit eadem Sac. Congr. die 24 maii 1703. 4) Nec licere praeceptum de indissolubilitate matrimonii reticere, nolentesque illud observare non esse baptizandos docuit eadem Sup. Univ. Inq. 31 maii 1703. Denique 5) proposito dubio an missionarius teneatur inducere baptizandum ad eliciendum actum contritionis vel attritionis, Sac. Congr. die 10 maii 1703 rescripsit: Affirmative.

Porro si mulier enixa fuerit massam carneam, haec ablui debet sub conditione, nisi manifeste appareat exanimis: si vero ostentum enixerit, quod plura habeat distincta pectora et capita, unumquodque caput seorsim et absolute baptizari debet, quod si plura pectora sed caput unum, vel vicissim plura capita et unum pectus, tum, uno capite absolute baptizato, cetera seu capita seu pectora sub conditione baptizari debent. Si denique mulier enixa fuerit *monstrum* speciem humanam praeseferens in capite, absolute baptizabitur; si in pectore interposita conditione; quod si nec in capite nec in pectore, sed in reliquis membris speciem humanam exhibeat, sub conditione baptizabitur: at si speciem humanam non habeat, nullo modo baptizari debet.

Infantes filios infidelium baptismo tingi vetat Ecclesia, nisi vel mors immineat, vel a parentibus expositi ac relicti sint, vel saltem eorum alter assentiatur. Quod vero de parentibus dicitur, idem dicendum de tutoribus, qui cum parentum locum obtineant, eorum quoque consensus requiritur ut infidelium infantes baptizentur. Quaesitum est num avus paternus puerum hebraeum, invitis parentibus, baptismo offerre possit. Constat id recte fieri, si puer patrem amiserit ac matrem habeat dissentientem, quin etiam multi sunt qui idem fieri posse defendunt cum ambo parentes sospites sunt et ambo dissentiunt. Gravior de avia paterna controversia fuit, quam definivit Bened. XIV litteris datis ad Petrum Hieronymum Guilelmum, quae extant in eius Bull. Const. 54, Tom. 3, p. 239, quibus statutum est, aviam paternam puerum hebraeum baptismo offerre posse, quamquam mater tutoresque dissentiant. Cf. Const. eiusdem Pontif. 28, p. 113, ubi de baptismo hebraeorum tum infantum tum adultorum

late agitur et omnia quae ad hanc materiam pertinent accurate evolvuntur.

Ceterum filii infidelium baptizari non possunt, quando infanti sic instat perversionis periculum, ut prope certum sit nulla ei ratione postmodum succurri posse. Licet autem eos baptizare, si dubium quidem aliquod perversionis existat, sed non omnis desit congrui subsidii ratio. Sup. Univ. Inq. 3 mart. 1703 et 17 sept. 1671. Sed baptizari non debent, quando parentes idcirco velint eos baptizari, ut a morbo vel a daemonis vexatione liberentur. Qui vero cum tali fine superstitioso baptizati sunt, si adulti petant baptismum, rebaptizari non debent. Sup. Univ. Inq. 15 sept. 1651. Filii infidelium a nativitate amentes, quos rationis compotes futuros non speratur, iis aequiparantur qui in proximo mortis periculo versantur, ac proinde baptizandi sunt. Quod pertinet ad filios infidelium, quorum talis non est amentia ut non aliqua edant rationis indicia, triplex casus distingui debet. Vel enim moraliter constat eos tali facultate pollere, vel moraliter constat ea non pollere, vel denique post sufficiens examen dubium incertumque manet an ea polleant. Si prudenti iudicio peccati capaces existimantur, utendum est regula S. Thomae 3 p., q. 68, art. 12; *Baptizantur volentes, non autem inviti*. Si prudenti iudicio culpae capaces non censentur, veluti pueri qui usum rationis sufficientem non attigerunt, tunc si haec rationis impotentia perpetua fore prudenter existimatur, sunt baptizandi ut dictum est superius; si autem spes est ut deinceps eorum ratio sese magis exserat, tunc si in proximo periculo mortis sunt, baptizentur, dummodo id fiat sine scandalo; secus, sunt expectanda certiora rationis indicia, ut more adultorum ad fidem et baptismum adducantur. Quod si dubia tantum signa suppetant, locus erit prudenti regulae, quam suppeditant probati auctores, nimirum, si necessitas non urgeat, expectari debet commodior et maior cognitio; si autem urgeat, tunc in dubio favendum religioni et fidei christianae et spirituali saluti baptizandi. Sac. Congr. Prop. Fidei 17 apr. 1777.

Possunt invitis etiam parentibus baptizari pueri adulti, qui baptismum postulant; adulti autem censentur, ut plurimum, qui septennium

compleverint. Dicitur ut plurimum, quia Praeses ecclesiasticus etiam atque etiam considerare debet quisnam sit baptismi petitor; fit enim ut quis etiam ante septennium sufficienti sit praeditus ratione ideoque baptizandus invitis licet parentibus. SAC. CONGR. PROP. FID. 3 martii 1703; BENED. XIV. Const. *Postremo mense* 28 febr. 1747.

Quoad infantes filios haereticorum Ecclesia, invito utroque parente, baptizare eos non solet, sed tamen potest, etiamsi oporteat eos parentibus reddere, quia haeretici Christi nomen et sacra non detestantur. LAYMAN, lib. VI, 11; LA CROIX, Lib. VI, 307. Consentiente vero uno e parentibus catholico, licet puerum baptizare, etiamsi ille sciat alterum postea curaturum, ut filius baptizetur a ministro haeretico; at coniux catholicus tenetur monere coniugem haereticum, filium iam legitime esse baptizatum. SAC. CONGR. PROP. FID. 29 nov. 1672.

4. Ordinarii huius sacramenti ministri sunt qui iurisdictionem habent tamquam pastores ecclesiastici, scilicet Episcopi et Parochi; extra ordinem etiam diaconi de Episcopi vel Parochi licentia. Imminens vitae infantis periculum non raro postulat baptismi festinationem, eximitque a delectu loci, temporis, ordinariique ministri; baptizandi enim infantem in proximo vitae discrimine constitutum, ubicumque hic sit, cuivis hominum generi non modo tributa facultas, sed etiam lex est imposita. Cap. *Firmiter* de Sum. Trinit. Quod si plures adsint satis periti, qui est dignior baptizet, nisi tamen aliter honestas et pudor suadeant, seclusis plane parentibus. Si nemo alius adsit qui baptizare possit, ne formident parentes id agere; nulla enim, eorum alterutro tunc baptizante, oritur inter ipsos spiritualis cognatio, nullumque idcirco impedimentum quod matrimonii usum prohibeat. Cap. *Ad limina* 7, Caus. 30, quaest. 1; Rit. Rom. de minist. Bapt. § Pater.

Permittendum tamen non est haereticis aut schismaticis administrare sacramentum Baptismi, nisi in casu necessitatis et deficiente alia quacumque persona catholica. CONG. S. OFF. 20 aug. 1671. Sacerdoti suspenso aut interdicto non licet illud administrare, nisi privatim in casu necessitatis et citra omnem solemnitatem. CONG. PROP. FID. 12 oct. 1600.

Non licet demum parentibus catholicis permittere ut eorum filii recipiant Baptismum a ministro haeretico ad evitandas mulctas. S. Cong. S. O. 5 nov. 1676 ad Praefect. Apost. Hibern. Induciae baptismi plus quam 10 vel 11 dierum sine gravi causa vetitae sunt.

### §. II. — De effectibus Baptismi et de Baptismo sub conditione.

Effectus baptismi sunt delere originale peccatum, et in adultis etiam actualia, remittere omnem poenam peccatis debitam, imprimere characterem. Quamobrem iteratio baptismi in Ecclesia semper habita est gravissima culpa, adversus quam irregularitatis poenam decrevit Alex. III in Cap. *Ex litterarum* de Apostat. et iterant. Baptism.

Quod si, re accurate investigata, probabile ab examine oriatur dubitatio de Baptismi validitate vel collatione, iterari debet sub conditione. Ceterum in iudicando an iterandus sit, nec nimia utendum facilitate est, nec nimia difficultate, agitur enim de sacramento summae necessitatis. Quapropter Theologi communiter docent ut iterari possit tantae necessitatis sacramentum, non tantas requiri rationes de eius valore dubitandi, quantae requiruntur pro iterandis ceteris sacramentis, et licet dubium *grave* exquirant dum agitur de plerisqua sacramentis, cum agitur de baptismo vel sacerdotio *aliquale* dubium sufficere tenent. Cf. R. P. D. D'Annibale *de Sacr. in gen.* App. Cum vero quaestio ista saepissime recurrat in conversione haereticorum ad fidem, praestat recentiora quaedam Apostolicae Sedis documenta in medium proferre, ex quibus erui criteria poterunt ad praxim deducenda.

Iamvero Episcopus Anneciensis in Sabaudia dubium proposuit " An Calvinistae et Lutherani in illis partibus degentes, quorum baptisma dubium et suspectum est, infideles habendi sint, ita ut inter eos et catholicos disparitatis cultus impedimentum dirimens adesse censeatur. " Cong. S. Off. feria IV die 17 nov. 1830, respondit: 1) Quoad haereticos, quorum sectae ritualia praescribunt collationem baptismi absque necessario usu materiae et formae essentialis, debet examinari casus particularis. 2) Quoad alios, qui iuxta eorum ritualia

baptizant valide, validum censendum est baptisma. Quod si dubium persistat, etiam in primo casu censendum est validum baptisma, in ordine ad validitatem matrimonii. 3) Si autem certo cognoscatur nullum baptisma ex consuetudine actuali illius sectae, nullum est matrimonium.

Pro Hollandia eadem Sac. Cong. S. Inq. die 5 febr. 1851 rescripsit: Generatim loquendo qui in Hollandia convertuntur ad catholicam fidem, habendos esse ex capite baptismatis tamquam valide coniugatos, nisi forte certe et evidenter constet in aliquo casu particulari, haereticum de quo agitur fuisse revera nulliter baptizatum, sed Oratorem, quoties occurrunt casus particulares huius generis, recurrere debere cum expositione omnium omnino casus circumstantiarum ad S. Sedem, et detur decretum authenticum fer. IV diei 17 nov. 1830 a s. m. Pio Papa VIII approbatum.

Ad Episcopum Harlemensem S. Off. 6 apr. 1859 rescripsit: « Secundum dubium de haereticorum baptismo cietur: 1) An baptizati ab haereticis promiscue sint sub conditione baptizandi? An saltem illi, quos non constat in particulari valide baptizatos fuisse? Ad utrumque et alia similia fit satis per resolutionem Sac. Congr. Conc., cui obsequendum esse probat Bened. XIV *de Syn.* L. 7, c. 6, n. 7, die 29 martii 1683: An et in quibus casibus baptizati ab haereticis debeant sub conditione rebaptizari, si ad fidem catholicam convertantur? Respondit: non esse rebaptizandos, nisi adsit dubium invaliditatis baptismi. Itaque luculenter patet, non praeceps nec temere baptismum iterandum esse, sed in singulis casibus diligenti instituto examine a testibus fide dignis, si repertum fuerit eo loci valide baptizari consuevisse, acquiescendum erit; si vero adhuc probabile dubitandi motivum supererit, tum conversus rebaptizabitur sub conditione. Ast huius negotii iudicium cui committendum? Ad hoc quod tertio loco proponebatur, dicendum est posse Episcopum regulariter loquendo, in casibus ubi non urgeat necessitas et alias a iure non definitis, sibi reservare tale iudicium, quinimo quandoque ob graviores difficultates ad S. Sedem tum in quaestionibus de baptismo, cum in quovis alio catholicae doctrinae themate recurrendum esse iura ipsa decernunt. Tertium quaesitum de baptismo infantium cietur domi

ab obstetricibus aliisque collato... Sed quoad hoc plura verba congerere supervacaneum foret cum a Summo Pontifice Benedicto XIV copiosam solidamque pro more institutionem regulamque practicam expositam reperire poterit Amp. Tua *de Syn.* L. VII, Cap. 6, et Inst. 8 ac 84. Tanti Doctoris instructiones sequi oportet ad perimendas obortas lites, ac ad praxim tuto ineundam aptissima. „

Diversam pro varietate casuum initam rationem cum haereticis conversis exhibent sequentes Sup. Inquis. Instructiones. Prima die 20 iulii 1859 edita est. " In conversione haereticorum inquirendum est primo de validitate baptismi in haeresi suscepti. Instituto igitur diligenti examine, si compertum fuerit aut nullum, aut nulliter conlatum fuisse, baptizandi erunt absolute, si autem investigatione peracta, adhuc probabile dubium de Baptismi validitate supersit, tunc sub conditione iteratur. Demum si constiterit validum fuisse, recipiendi erunt tantummodo ad abiurationem seu professionem fidei. Triplex igitur in conciliandis haereticis distinguitur procedendi methodus: 1) Si baptismus absolute conferatur, nulla sequitur abiuratio seu absolutio, eo quod omnia abluit sacramentum regenerationis. 2) Si baptismus sit sub conditione iterandus hoc ordine procedendum erit: *a*) Abiuratio seu fidei professio. *b*) Baptismus conditionatus. *c*) Confessio sacramentalis cum absolutione conditionata. 3) Quando denique validum iudicatum fuerit Baptisma, sola recipitur abiuratio seu fidei professio, quam absolutio a censuris sequitur. „ (1)

---

(1) Praestat heic referre dubia aliqua proposita Sac. Univ. Inq. ab Episcopo Savannen. in Stat. Foed. Americae Sept. Frequenter contingit ut duo acatholici inter se contraxerint matrimonium et ignoretur utrum sive uterque sive alteruter fuerit baptizatus. Eiusmodi matrimoniis inter duos acatholicos aut sine dispensatione inter catholicum unum et acatholicum alterum initis, in nulla ex dioecesibus nostris obstat impedimentum clandestinitatis. Contracto ita matrimonio haud raro evenit ut compars compartem deserat. Post aliquod tempus partes ita separatae non infrequenter ad alias nuptias convolant, superstite altera parte.

Scio equidem casu quo, spectata qualitate probationum pro et contra *dubitetur* num vel alteri vel utrique parti collatum fuerit baptisma, standum esse pro valore matrimonii cum tali dubio ac sine dispensatione contracti, usque dum non constet illud fuisse invalidum. Verum deficientibus ceteris pro utraque dubii parte probationibus, quaero num in ordine ad matrimonii contracti

Altera Instructio edita est die 20 nov. 1878: " In conversione haereticorum a quocumque loco vel a quacumque secta venerint, inquirendum est de validitate baptismi in haeresi suscepti. Instituto igitur in singulis casibus examine, si compertum fuerit aut nullum

---

validitatem vel nullitatem, collatio vel non collatio baptismi, dum ignoratur, ex principio praesumptionis definienda sit?... Quaeritur ulterius utrum dum baptismi collatio ignoratur, principium praesumptionis in ordine ad valorem matrimonii contracti rite applicetur in articulis sequentibus: 1) Si pars vel partes acatholicae parentes habuerint ad sectam pertinentes, quae baptismum respuit, hic non est praesumendus. 2) Idem resolvendum, si parentes habuerint pertinentes ad sectam, quae infantium baptismum non admittit seu in qua non confertur nisi adultis ex. gr. annum aetatis trigesimum iam adeptis, quemadmodum se res habet in secta Baptistarum. 3) Idem pariter resolvendum si parentes habuerint, qui dum in vivis essent, professi sint se nolle ad ullam sectam pertinere, seque Ens supremum honestis potius, ut aiunt, moribus, quam speciali aliquo cultu honorare. 4) Si parentes habuerint pertinentes ad sectam, quae eumdem ut necessarium habet, vel in qua saltem ordinarie administratur, et iidem parentes in secta sua zelosi fuerint, praesumendus est baptismus. At quid si parentes in secta socordes fuerint, aut ad sectam pertinuerint, quae baptismum quidem non respuit, sed eum non habet ut necessarium et in qua ordinarie non administratur? An in utroque aut alterutro casu praesumendus est baptismus vel non? 5) Si iuxta unius tantum parentis sectam et animi, ut supra, zelosam dispositionem, praesumptio faveat baptismo et hic in educatione prolis *de facto* et *indubie* primas habuerit partes, praesumendus est baptismus. Idem resolvo si facta inquisitione, ignoretur aut non satis constet, utrum primas habuerit partes; baptismus enim in ordine ad matrimonium praesumendus est cum coniugium semel initum censendum sit valere quamdiu obex se non prodat. Sed quid, si certo constet illius qui de facto et indubie primas in educatione habuit partes sectam et animi dispositionem non favere baptismo, dum alterius secta et animi dispositio eidem favet? 6) Casu quo nulla pro baptismo militat praesumptio, applicanda est regula *factum non praesumitur, sed probandum est.* Huius regulae applicatio in his Foederatis Statibus, ubi inter acatholicos plurimi sunt qui de baptismo infantibus suis conferendo nihil aut parum curant, potiori forte iure locum habere debet, quam in multis aliis regionibus. . . . Porro Sup. Univ. Inquis. Feria IV 1 augus. 1883. respondit: Ad 1$^{m}$. *Affirmative,* peracta tamen investigatione in singulis casibus. Ad 2$^{m}$. nempe utrum dum baptismi collatio ignoratur, principium praesumptionis in ordine ad valorem matrimonii contracti rite applicetur in articulis sequentibus, Emi Patres responderunt: *Affirmative* quoad 1$^{m}$ 2$^{m}$ et 3$^{m}$ articulum et quoad primam partem 4, et primam partem 5 numeri, at in hoc postremo articulo post verba — habuerit partes — addatur — neque alter coniux cognoscatur positive contrarius collationi baptismi praesumendus est baptismus. In reliquis casibus qui adnotantur in secunda parte numeri 5, recurrendum est ad S. Sedem expositis omnibus rerum locorum et personarum adiunctis aliisque ad rem facientibus. Ad 6$^{m}$. Provisum in praecedentibus.

aut nulliter collatum fuisse, baptizandi erunt absolute; si autem pro temporum et locorum ratione investigatione peracta, nihil sive pro validitate sive pro invaliditate detegatur, aut adhuc probabile dubium de baptismi validitate supersit, tunc sub conditione *secreto* baptizentur. Demum si constiterit validum fuisse, recipiendi erunt tantummodo ad abiurationem seu professionem fidei. Quoad abiurationem vero standum est Albitii regulae, scilicet quod si agatur de adolescentibus qui annum 14 attigerint, sola professio fidei catholicae ab iis exigenda est antequam admittantur ad sacramenta, si vero agatur de iis qui 14 aetatis annum excesserint, formalis sectae abiuratio cui pertinuerint est exigenda. „

Porro ex allatis documentis liquet: 1) In baptismi iteratione quoad haereticos conversos, non de omnibus casibus indiscriminatim idem ferendum esse iudicium per generalia quaedam principia, sed diligenter inquirendum esse in singulis casibus, an servata sit in baptismo debita forma ac materia: et siquidem post opportunum examen aliquid necessarium defuisse constet, Baptismus absolute iterabitur; si dubium supersit, vel investigatio fieri non possit (S. O. 4 febr. 1885 ad Visit. Coptorum) iterabitur sub conditione. 2) Considerari debent diversarum sectarum adiuncta. Videntur esse infideles nati in sectis Socinianorum seu Unitariorum, Methodistarum, Quakerorum, Swedenborgianorum, Rongianorum, seu liberarum ut vocant Ecclesiarum, aliorumque huiusmodi, et eorum qui sentiendi libertatem sibi arrogant; in singulis tamen casibus examen instituendum erit. 3) Et si agatur de natis in secta baptismi necessitatem non respuente, tamen observandum, an debita materia et forma eius asseclae utantur, adeo enim in dies sectarum incuria et temeritas excrevit, ut iuxta Newman, in *Sermonibus habit. in orator.* dimidia fere pars tot hereticorum in Anglia non sit baptismo rite abluta. Quare ab anno praesertim 1773 mos inductus in Anglia fuit, baptizandi quoslibet conversos sub conditione, nisi certo constet de baptismo prius valide suscepto. Unde patet, principium quidem de unitate baptismi sancte servandum, sed doctrinam de eius applicatione ad casus particulares nunc longe aliam esse debere, quam duobus abhinc saeculis, quando heterodoxi ut plu-

rimum valide baptizabant. Nimirum, postquam in ipsa societate anglicana toleratus est doctor, qui necessitatem baptismi impugnavit, etsi ea societas prae ceteris priscos ritus retinuisse censeatur, periculose admodum sine baptismo conditionato in Ecclesiam recipitur heterodoxus, de cuius valido baptismo in casu particulari non habetur moralis certitudo. Huc spectat canon Synodi Westmonasteriensis de baptismo conditionate conferendo.

Quoad confessionem sacramentalem exigendam a neoconversis, Archiep. Westmonasteriensis et Episcopi Angliae proposuerunt sequens Dubium: An debeat, iuxta synodi provincialis decretum a S. Sede probatum, confessio sacramentalis a neoconversis in Anglia exigi et an ea debeat esse integra? Cui dubio S. R. et Univ. Inq. die 17 dec. 1868 respondit: " Affirmative, et dandum esse Decretum latum *sub feria V*, die decimaseptima iunii anni 1715. Eadem die ac feria SSmus D. N. Pius div. prov. PP. IX resolutionem adprobare et confirmare dignatus est, eamque cum memorato Decreto mandavit remitti R. P. D. Archiep. Westmonasteriensi: *Feria V, die 17 iunii 1715.* Dubium. An plena fides sit adhibenda Carolo Wipperman de Rostoch in ducatu Meklemburgensi praedicanti et lectori theologiae lutheranae quietisticae superintendenti et doctori primario sectae Lutheranorum Quietistarum, S. Fidei catholicae reconciliato in S. O. Parmae et circa nonnullos errores detectos in eius baptismo; an ipsi credendum sit circa ea quae enarrat, et quatenus affirmative, tum ut ipsius saluti, tum etiam ut ceterorum illius sectae seu regionis, praesertim si fuerint ignorantes, saluti pariter consulatur. Quaeritur an dictus Wipperman sit rebaptizandus, et quatenus affirmative, an confessio praeponenda sit vel postponenda Baptismo conferendo sub conditione. SSmus auditis votis Emorum dixit: Carolum Ferdinandum esse rebaptizandum sub conditione, et collato baptismo, eius praeteritae vitae peccata confiteatur et ab iis sub conditione absolvatur (1) ".

(1) Modus excipiendi professionem fidei catholicae a neoconversis is est. Sacerdos superpelliceo et stola violacei coloris indutus, sedet in cornu epistolae, si ss. Sacramentum asservetur in tabernaculo, sin minus ante medium altaris, et coram illo genuflectit neoconversus, qui codicem evangelii dextera manu

## §. III. — De probatione et caeremoniis Baptismi.

Baptismati comprobando unius sufficit testimonium, dummodo testi aut mari aut feminae fides adhiberi prudenter possit, aut si is ipse testatur qui baptizavit. Bened. XIV in cit. Const. *Postremo mense.* Si testimonium de collato baptismo sit ab homine incerto, infans rebaptizandus erit adiecta conditione, etiamsi schedula de suscepto baptismo apud puerulum inveniatur, nisi certo pateat cuius manu exarata sit, eique fides tuto praestari possit, aut aliunde indubitatum desumatur indicium baptismatis rite eidem collati. Sac. Congr. Conc. in Urbinat. 15 ian. 1724; Bened. XIV in Const. cit.

Quoad caeremonias in baptismo adhibendas notandum est, quod baptismus vel solemnis est vel privatus. Privatus ille dicitur, in quo nulla alia caeremonia a Rituali romano praescripta adhibetur, nisi ablutio baptizandi verbis formae prolatis, iis videlicet quae baptismo iure divino sunt necessaria. Solemnis vero censetur, quando ii adhibentur ritus ac caeremoniae, quas Rituale romanum memorat acceptas et approbatas ab apostolica et vetustissima traditione fuisse, et ad eius solemnitatem pertinere. Iamvero hos ritus non licet omit-

---

tangens, emittit professionem fidei *(iuxta formulam praescriptam);* vel si nesciat legere, sacerdos praelegit eidem paullatim professionem, ut conversus eamdem intelligere et cum Sacerdote distinctis verbis pronuntiare possit. Postea neoconverso genuflexo manente, sacerdos sedens dicit psalmum *Miserere* sive psalmum *de profunctis* cum *Gloria Patri.* Quo finito Sacerdos stans dicit: *Kyrie eleison, Christe eleison, Kyrie eleison, Pater noster* secreto, *Et ne nos inducas in tentationem.* R. *Sed libera nos a malo.* Salvum fac servum tuum (ancillam tuam), R. Deus meus sperantem in Te. Domine exaudi orationem meam. R. Et clamor meus ad te veniat. Dominus vobiscum etc. Oremus. Deus, cui proprium est misereri semper et parcere, suscipe deprecationem nostram, ut hunc famulum tuum (hanc famulam tuam), quem (quam) excommunicationis catena constringit, miseratio tuae pietatis clementer absolvat. Per D. N. I. C. Filium tuum, qui tecum vivit et regnat in unitate Sp. Sancti Deus per etc. Deinde sacerdos sedet, et ad profitentem genuflexum conversus eum ab haeresi absolvit dicens: " Auctoritate Apostolica, qua fungor in hac parte, absolvo te a vinculo excommunicationis, quam (in dubio gravi aut levi utrum poenitens excommunicationem incurrerit sacerdos hic inserat vocabulum *forsan*) incurristi, et restituo te sacrosanctis Ecclesiae sacramentis, communioni et unitati fidelium, in nomine Patris et Filii etc. „ Denique abiuranti aliquam poenitentiam salutarem iniungat, ex. gr. aliquas preces, visitare Ecclesiam, aut similia.

tere, nisi causa necessitatis, quod quidem S. U. Inq. oraculo suo confirmavit die 28 febr. 1663. Non solum autem imminens mortis periculum potest esse causa legitima eas omittendi, verum etiam alia quaecumque rationabilis et gravis, quae impediat earumdem observantiam ut ex. gr. si tempus omnino deficiat, si instet periculum a paganis, si sacerdos non habeat nec commode habere possit oleum catechumenorum, sanctum chrisma, sal benedictum, aliaque necessaria. In his autem casibus monendus est Missionarius, quod si non omnes, sed solum aliquas caeremonias adhibere possit, cum tempus et occasio opportuna adfuerit, easdem vel omnes vel quas omisit, in ecclesia vel oratorio supplere tenetur. Sac. Congr. Prop. Fid. 21 ian. 1789 ad Vic. Ap. Tunkini occid.

His universim observatis, ad caeremonias in specie progredimur.

Et 1° ad locum, in quo baptismus conferri debet. Iamvero baptismus, nisi aliter necessitas postulet, est administrandus solemniter, neque alibi quam in ecclesia. Clem. un. *de baptism.* Nihilominus licet baptizare domi: 1) filios regum, et magnorum principum, imo et procerum, ubi usus obtinuit, sed in eorum oratoriis; 2) eos qui publice baptizari nequeunt, sine matris infamia; 3) baptizatos in ecclesia, si postea necesse sit iterare baptismum. Neque licet, baptismi sacramentum solemniter administrare in Sacristia Cathedralis, nisi adsit rationabilis causa ab Ordinario approbanda, ut declaravit S. Rit. Congr. die 16 martii 1861 in Causa S. Iacobi de Chile.

Quod si agatur de locis, in quibus non est ecclesia, seu oratorium commune, debet sacerdos solemniter liberos baptizare in eorum domibus. Quid vero si agatur de locis, ubi quidem est ecclesia, sed ita distans, ut ad eam infantes deferri nolint parentes, ne quid ipsis ex aeris intemperie accidat mali? Huic dubio a Vic. Apost. Tunkini Occidentalis proposito, Sac. Congr. Fid. Prop. die 16 ian. 1789 respondit, quod ne in hac re a sanctissimis Ecclesiae institutis recedatur, omnem curam adhibere debet missionarius, ut parentes ab hac irrationabili sua contradictione recedant. Quod si suis persuasionibus et monitis nihil proficiat, tunc sibi persuadere poterit rem esse deductam ad casum necessitatis, impossibile enim erit hos infantes baptizare

repugnantibus parentibus, in quorum sunt potestate, proinde licitum erit iis infantibus baptismum conferre extra ecclesiam, et in privatis domibus, vel ubi a parentibus permissum erit, omissis sacris ritibus et caeremoniis, animo tamen eas supplendi in ecclesia quamprimum fieri permissum erit. Si vero praevideatur fore ut parentes infantium neque decursu temporis infantes suos ad ecclesiam pro supplendis caeremoniis deferri permittant, tunc potius erit, ut in ipsis privatis domibus ritus ac caeremoniae a Rituali Romano praescriptae in actu collationis baptismi adhibeantur; praestat enim ut laudabilis consuetudo, quae tantum confert ad maiorem erga hoc sacramentum reverentiam, omittatur, quam ut priventur parvuli baptizati non exiguis spiritualibus bonis, quae ex caeremoniis ab ecclesia institutis in eos dimanant.

Inter praecipuas solemnitates baptismi recensentur: 2° *patrini*, qui baptizatum de sacro fonte suscipiant erudiendum postea in doctrina et bonis moribus. Horum designatio ad parentes pertinet, et, his negligentibus, ad Parochum vel Episcopum. Patrini ne sint plures quam unus, sive vir sive mulier, vel ad summum unus et una, statuit Conc. Trid. Sess. XXIV Cap. II *de Refor*. Ad munus patrini exercendum haec requiruntur: 1) ut patrinus habeat annos discretionis; 2) ut sit baptizatus; 3) ut habeat intentionem formalem gerendi hoc munus; 4) ut patrinus, vel per se, vel per procuratorem, revera tangat baptizandum. Per sacros canones ab officio patrini arcentur ii qui vel suscepto officio defungi non possent, ut sunt parentes (1), muti, regulares utriusque sexus, excepto regulari Episcopo, vel qui eo sunt indigni. Arcentur denique a munere susceptoris infedeles, haeretici et schismatici. Ii patrini nequeunt esse catholicis, nec vicissim catholici illis. Congr. S. O. 14 oct. 1656.

(1) In casu quod desertis in locis nullus occurrat, qui patrini munere fungi possit, potest per baptizandorum parentes extranei patrini praesentia suppleri, ut iam innuimus. Nil enim impedit quominus patrinorum vices gerant suos infantes materialiter tenendo et pro his baptizanti respondendo citra tamen veri et proprie sumpti patrinatus praerogativam, videlicet citra necessitatem subeundi onera quae huiusmodi munus secumfert contrahendi impedimentum cognationis spiritualis usum matrimonii prohibens. S. Univ. Inq. ad Admninistr. Apost. Australiae 15 sept. 1869.

Qua quidem in re cum missionarii Albaniae proposuissent dubium an admittendi sint Turcae vel schismatici ad suscipiendos in baptismate catholicorum filios, supposito quod aliunde nequeant parentes sedare dissentiones et odia, nisi fiant compatres, vel an saltem catholicus cum Turca possit admitti ut inde ex parte servetur ritus Ecclesiae et simul intentioni parentum satisfiat, Congr. S. O. die 15 aug. 1681, respondit ad primam et secundam partem non licere. Denique arcentur publice criminosi, infames. Potest autem munus Patrini per procuratorem obiri, verumtamen in hoc casu iura exigunt, ut persona absens tempore habili hoc munus acceptet, ac ut deputans mandatum edat pro eo a quo debet in tali caeremonia representari.

Quoad nomen 3° curandum ut iuxta laudabilem Ecclesiae consuetudinem semper imponatur baptizando nomen alicuius sancti in martyrologio romano descripti, omnino interdictis nominibus obscoenis, fabulosis, inanium deorum vel impiorum ethnicorum hominum, quibus gentiles utuntur et neophiti appellari consueverunt, antequam per baptismum essent divinae gratiae renati. Bened. XIV Const. *Omnium sollecitudinum* 12 sept. 1744. Quod si puerum baptizandum deferens nolit prorsus eum baptizari, nisi imposito impii alicuius nomine, non ideo fas est baptismum differre, sed puer baptizandus est, addito submissa voce, nomine alicuius sancti. Cong. S. O. iun. 1883.

Denique 4° in baptismate aqua baptismali utendum est, et sacris oleis eius anni, vel, his deficientibus, superioris; non enim licet baptismum nec ad breve tempus differre. S. R. C. 19 sept. 1859. Interrogationes vero in collatione baptismi fieri debent latine, possunt autem primo latine factae, dein in vulgarem linguam verti, ut ab adulto baptizando vel a patrinis et matrinis intelligantur, si agatur de baptismo infantium. Congr. S. O. Feria IV 23 Augusti 1880.

## ARTICULUS II.

### De Confirmatione.

Alterum novae Legis sacramentum est Confirmatio, quo per chrismatis unctionem sub certa verborum forma datur baptizatis ple-

nitudo Spiritus Sancti ad firmiter credendum et ad fortiter pugnandum pro fide.

1. Confirmationis materia remota est chrisma ex oleo olivarum et balsamo confectum et ab Episcopo benedictum. Latinorum chrisma ex oleo tantum et balsamo, graecorum ex aliis praeterea triginta quinque aromatibus conficitur (1).

Materia vero proxima est unctio chrismatis confirmandis applicata per manus impositionem. Ballerini Theol. Mor. pag. 169. Hac vero impositione rite confirmatio perficitur, etiamsi alia a frontis consignatione distincta manus impositio non adhibeatur. Sane proposito dubio, an praetermissa ab Episcopo prima manuum impositione super confirmandis, repetendum esset Sacramentum sub conditione, vel potius tuta conscientia sic confirmati in bona fide relinquendi essent, Sac. Congr. Fid. Prop. die 6 aug. 1840, respondit: Non esse repetendam confirmationem sub conditione.

Est et hoc inter Graecos Latinosque discrimen quod hi solam frontem, illi etiam aures, nares, pectus, oculos, et pedes ungunt. Cf. Goarium *Euch. Graec.* p. 356.

2. Confirmationis forma sunt verba: Signo te signo crucis, confirmo te chrismate salutis in nomine Patris, et Filii, et Spiritus Sancti. Amen.

3. Minister ordinarius Confirmationis solus est Episcopus. Trid. Conc. Sess. VII, de Confir. c. III. Qui si confirmet in aliena dioecesi absque licentia expressa Ordinarii loci, illicite agit, et si confirmat in propria, subditum confirmare debet, attāmen si confirmet extraneos, licite agit, quod consuetudine et tacita Episcoporum consensione est introductum. At vero simplex etiam Sacerdos ex sola delegatione Rom. Pontificis esse potest eiusdem sacramenti minister extraordinarius. Graecorum Sacerdotes omnes generatim habent hanc delegatam potestatem, per quam sacramentum confirmationis rite conferunt. Sacerdotibus tamen italo-graecis confirmare vetitum est a Clemente VIII

---

(1) Graecorum ritum in praeparando unguento chrismatis describit Goarius in Euchol. Graec., p. 637.

Const. *Sanctissimus* et a Bened. XIV. Const. 59, § 3, p. 104, et Const. 129, § 4, p. 322 Bullarii.

Quoad ministrum extraordinarium confirmationis notandum est in primis nemini charactere episcopali non insignito, vel cui alias usus pontificalium ex vero legitimoque privilegio non competit, fas esse in collatione chrismatis adhibere rochettum, mitram, baculum pastorale, annulum vel crucem pectoralem.

Ceterum Sacerdos, cui facultas haec fuerit concessa, in primis curet apud se habere chrisma per catholicum Antistitem cum eadem Sancta Sede comunionem habentem confectum, ac sciat sibi nunquam licere sine eo Confirmationem administrare, vel illud ab Episcopis haereticis aut schismaticis recipere.

Animadvertat insuper, num in facultate sibi ab Apostolica Sede impertita alia etiam facultas expressa legatur, utendi scilicet chrismate ante annum benedicto; alias eo non utatur, nisi forte in casu necessitatis, cum a sacris canonibus id prohibitum sit.

4. Quamvis omni tempore administrari valeat Confirmatio, congruum tamen est, ut praecipue in hebdomoda Pentecostes, et circa horam tertiam, in qua Spiritus Sanctus illapsus est Apostolis, conferatur.

5. Nonnisi baptizati confirmandi sunt. Quod ad aetatem confirmandorum attinet, prae oculis habendum est Catechismi Romani monitum ita se habens: " Illud observandum est omnibus quidem post Baptismum, " Confirmationis Sacramentum posse administrari, sed minus tamen " expedire hoc fieri, antequam pueri usum rationis habuerint. Quare " si duodecimus annus expectandus non videatur, usque ad septimum " certe hoc Sacramentum differre maxime convenit. „ Quod sane monitum in pueris benevalentibus locum habet. Nam si agatur de eo, qui gravi morbo laboret, ex quo decessurus praevideatur, non solum prohibitum non est illi ante septennium sacrum chrisma administrare, sed expedit ut id fiat, unde ex hac vita demigrans maiorem gloriam, iuxta S. Thomae doctrinam, in caelis consequatur. Aliae insuper iuxta probatam plurium Theologorum sententiam esse possunt legitimae causae antevertendi septennium in collatione huius Sacramenti, et praesertim

si praevidetur futura diutina absentia Episcopi, vel Presbyteri, cui facta sit facultas illud administrandi, vel alia urgens necessitas.

Ut confirmandi, qui usum rationis habent, digne hoc Sacramentum recipiant, debent esse in gratia, et ideo conveniens valde est, ut illius susceptioni praemittant Sacramentalem Confessionem. Si enim conscii alicuius peccati lethalis, quod absit, ad Confirmationem accederent, non solum huius Sacramenti gratiam non reciperent, sed gravissimo sacrilegio se illigarent.

Iuxta veterem Ecclesiae usum confirmandi deberent esse ieiunii, optandumque propterea esset, ut id ipsum in praesenti etiam servaretur.

Sacro chrismate liniendi ante diligenter erudiendi sunt iuxta doctrinam Cathechismi Romani, de natura, dignitate, effectibus, ac dispositionibus ad digne sacramentum huiusmodi recipiendum praerequisitis. Item oportet ut instruantur circa fidei rudimenta, Decalogi et Ecclesiae praecepta, circa actus virtutum theologalium, ac orationem Dominicam, et Apostolorum Symbolum, quae memoria teneant.

Ceterum Missionarii non omittant fideles sibi creditos etiam hortari, ut Confirmationem debito tempore recipiant, nec non ut parentes filios suos confirmari curent; etsi enim hoc sacramentum non sit de necessitate medii ad salutem, tamen sine gravis peccati reatu negligi non potest cum illud suscipiendi opportuna adest occasio. Porro haec doctrina, si prae omnibus, qui sunt undique, Christifidelibus vera est, multo magis locum habet in illis, qui in terris degunt haereticorum, vel paganorum, in quibus quandoque adversus catholicos persecutiones ingruunt, unde opus est ut septiformis Spiritus virtute roborentur, qua non solum corde credant ad iustitiam, sed etiam ore confessionem faciant ad salutem, seque paratos exhibeant pro Christo etiam sanguinem fundere.

6. Cum hoc sacramentum indelebilem in anima characterem imprimat, reiterari non debet, et propterea qui est confirmatus ad illud recipiendum non audeat accedere, sicuti nec excommunicatus, interdictus, in divinis communicans cum haereticis, aut schismaticis, vel qui ritus

idololatricos usurpat, sive alio modo publice peccat, item qui praeceptum paschale non adimpleverit.

Caveant confirmandi ne sordida fronte, capillisque impexis ad hoc Sacramentum accedant, vestibus tamen sint induti, quaemadmodum et Patrini, simplicibus, et ad modestiam compositis. Mulieres vero illud suscepturae, et quae Matrinarum officium exercebunt, non se in ecclesia cum vanis ornamentis, aut fucata facie, sed cum omni modestia et reverentia praesentent.

Si confirmandi nomen ex iis sit quae imponi in baptismate prohiberi diximus, in Confirmatione commutandum erit.

7. Sunt etiam ex Ecclesiae praecepto in Confirmatione adhibendi sponsores. Sed praeter eos quos notavimus cum de Baptismo egimus, excludendi sunt tum minores annis quatuordecim, tum qui Sacramentum confirmationis nondum receperunt. Verum quia contingere potest ut in locis missionum nullus adsit qui antea confirmatus fuerit, permittitur in hoc casu, ut aliqui sine Patrino confirmentur, qui postea Patrini ceterorum esse poterunt. Ceterum ex regula generali non potest unus patrinus vel matrina multitudini collectivae confirmandorum adesse, nemo enim eodem tempore plus quam duos candidatos vel candidatas suscipere potest, nisi necessitas adsit eo quod impossibile sit plures huic officio aptos invenire; tunc enim fas est Episcopis permittere ut unus vel una plures suscipiat. Sac. Univ. Inq. 16 iunii 1884 ad Episc. Verapolit. Qui Patrini vel matrinae munere fungitur, sit alius ab eo qui confirmandum in baptismo suscepit, et mari quidem propter honestatem atque pro usu mas, feminae femina assignetur.

Circa cognationem spiritualem, quae in hoc Sacramento contrahitur, haec statuit Tridentina Synodus: " Ea quoque cognatio, quae " ex confirmatione contrahitur, confirmantem et confirmatum, illius" que patrem et matrem ac tenentem non egrediatur, omnibus inter " alias personas huius spiritualis cognationis impedimentis omnino " sublatis ". Quod quidem Concilii decretum locum habet in iis, qui ad Tridentini statuta servanda adstringuntur. Ceteri vero disciplinae in suis regionibus vigenti hac in re se conforment.

8. Hoc Sacramentum potest conferri minus solemniter, et praesertim tum cum in privatis domibus, vel extra ecclesiam, seu oratorium, pueris aegrotantibus, de quibus supra, conferendum est, vel etiam adultis, qui ad ecclesiam quacumque ex causa, legitima tamen, accedere nequeunt. In iis casibus sacerdos non omittat saltem stolam, si superpelliceum habere non possit, cavere etiam debet, ne coram haereticis aut schismaticis, et multo minus eis ministrantibus, confirmet.

Quod si tandem per Sedem Apostolicam alicui fieri potestatem contingat Confirmationem administrandi in regionibus, in quibus praeter latinos, degunt orientales catholici, non modo opus erit, ut supradicta diligenter observet, sed curabit etiam priusquam Orientalibus ipsis hoc Sacramentum conferat, ab Apostolica Sede instructionem petere, quo pacto se gerere debeat erga orientales uniuscuiusque ritus. Ut autem congruum quantocius responsum accipiat, de nonnullis S. Congregationem de Propaganda Fide, singillatim certiorem reddat oportet. Et primo quidem cuius ritus sint orientales huiusmodi: an fuerint a quoquam confirmati, et a quibus, videlicet, an a suis Episcopis vel Presbyteris propriae nationis, an sponte petant confirmari, an Confirmationem commode a suis Episcopis recipere valeant, ac tandem an confirmatio administranda sit in dioecesi, in qua actu resideat Episcopus Orientalis, qui sit confirmandi Ordinarius.

Quoad vero facultatem extraordinariam proposita sunt a Vicario Apostolico Sutchuensi sequentia dubia: 1) utrum Provicarius Apostolicus, sede vacante, ratione muneris Provicarii facultatem habet conferendi Sacramentum confirmationis; 2) delegandi Missionariis, ut possint idem Sacramentum conferre, et quatenus negative 3) an huiusmodi Sacramentum debeat iterari iis, qui a Missionariis sola Provicarii licentia fultis illud susceperunt. Iam vero S. C. de Prop. Fid. mense sept. 1821 respondit ad 1 et 2 partem dubii negative; ad 3 reiteretur, remoto scandalo.

Quaesitum est, utrum danda sit Confirmatio illis neophitis, qui in articulo mortis baptizati, omnino rudes sunt, et vi morbi defatigati instrui nequeunt. Porro S. C. S. Off. die 10 april. 1861 respondit non conferendum esse Sacramentum confirmationis illis neophitis

moribundis, quos Missionarius capaces baptismi credidit, nisi saltem habeant aliquam intentionem percipiendi confirmationem ad robur animae suae adiiciendum.

## ARTICULUS III.

### De Eucharistia.

Renatis cum Christo per baptismum perque confirmationem roboratis in fide, caeleste illud convivium fidelibus exhibetur, quo mirabilium suorum memoriam fecit Dominus in eo divitias amoris sui veluti effundens. In Eucharistiae enim sacramento corpus et sanguis Iesu Christi Dei hominis sub speciebus panis et vini tamquam cibus animarum, vere, realiter, et substantialiter continetur per mirabilem et singularem totius substantiae panis et vini in corpus et sanguinem Domini conversionem, quae ita instituta est, ut dum sacramentum conficitur, Iesus Christus ipse simul in verum et proprium, licet incruentum, sacrificium offeratur. Hinc de Eucharistia primum ut sacramentum est, dein vero ut sacrificium, agemus.

### PARS PRIMA. — De Eucharistiae Sacramento.

De Eucharistiae Sacramento inquirendum primum est quaenam eius sit materia et forma, quinam minister et subiectum; secundo de dispositionibus agendum ad eam sumendam requisitis ac de frequenti Communione; tertio de modo eam infirmis ministrandi; ac denique de modo eam asservandi.

### § I. — De Materia, Forma, Ministro et Subiecto Eucharistiae.

1. Ad primum quod attinet, materia proxima huius Sacramenti est corpus et sanguis Christi sub speciebus panis et vini; remota vero est panis triticeus aqua naturali subactus et igne puro decoctus, ac vinum de vite. Pane azymo utitur Ecclesia latina, graeca fermentato; utrumque rite consecrari non ambigitur, sed propriae Eccle-

siae ritus ab unoquoque servandus est. Ex eo quod materia huius sacramenti sit panis triticeus et vinum de vite sequitur: 1) esse materiam dubiam panem ex siligine vel alica, ineptam ex hordeo, farre aut avena confectum, aut panem corruptum. Sequitur: 2) ineptam materiam esse liquorem ex malogranatis pomis, vel moris expressum, omphacium i. e. liquorem ex uvis nondum maturis, acetum, non tamen vinum quod ceperit acescere, tunc enim valida sed illicita erit consecratio, excepto necessitatis casu, ex. gr. ne populus missa careat die festo. Sequitur: 3) ineptam esse materiam, succum intra uvas maturas adhuc contentum, vinum aromatibus ita conditum, ut morali aestimatione vini speciem amiserit, secus si alteratio sit exigua, quamvis absque necessitate illicite consecraretur. Valide tamen sed illicite potest consecrari mustum, seu vinum recens ex uvis expressum. Quoad vinum ex uvis passis expressum, an. 1703, die 14 februarii propositum fuit dubium a P. Iosepho de Ierusalem Ord. Min. Strict. Obs. ac Missionibus Aethyopiae Praefecto, an liceat Missionariis celebrare cum vino ex *zebibo*, vel uvis passis expresso, ut in regionibus illis fieri solet. *Sanctissimus, auditis votis Eminentissimorum, mandavit exquiri prius per R. P. D. Assessorem a dicto P. Iosepho, quo praecise modo conficiatur vinum ex uvis passis, vel zebibo (in Aethyopia), et postea iterum formari et proponi idem quaesitum cum dicta expressione vel declaratione ante DD. Consultores, et successive in Congregatione coram Sanctitate Sua habenda.* Responsum deinde fuit a supradicto P. vinum huiusmodi in hunc fieri modum: sumuntur ex. gr. 4 lib. zebibi, franguntur, atque in apto vase tunduntur, ac deinde totidem frigidae aquae librae in idem vas infunduntur, eaque in infusione servantur per sex, octo, vel ad summum decem horas; extrahitur postea zebibi vel uvae passae materia, eaque exteriori aqua purgata, aut panno stringitur, aut torculari premitur. Liquor inde expressus vinum est, quo sine ulteriori diligentia utuntur, dum celebrant. Hac habita explicatione, fuit iterum propositum dubium, *ac lectis quoque relationibus, et rationibus Patris Ioannis Damasceni Consultoris, nec non variis experimentis factis pro eruendo dicto vino, Sanctissimus, auditis votis Eminentissimorum dixit, licere, dummodo*

*liquor extrahendus a zebibo vel uvis passis ex colore, odore et gustu dignoscatur esse verum vinum*, S. O. 22 iulii 1706. Item 7 maii 1879.

Ceterum vigilantia ac singulorum Antistitum cura excitata est per Instructionem Sac. Congr. Fidei Prop. editam die 10 martii 1861 ad eas imponendas sacerdotibus praescriptiones hac in re, quibus omne nullitatis periculum a sacrificio altaris arceatur (1).

2. Essentia formae huius Sacramenti ad consecrationem panis requisita, his solis verbis consistit: *Hoc est corpus meum*. Essentia vero formae ad consecrationem vini *hic est calix sanguinis mei* vel *hic est sanguis meus*. Reliqua vero verba non sunt de essentia, quamvis graviter peccaret, qui aliqua ex reliquis, (excepto verbo *enim*, cuius omissio esset venialis) omitteret vel mutaret. Porro consecrationis verba debent proferri simul recitative et enuntiative, ita ut sacerdos simul recitet quod Christus egerit et dixerit simulque eadem verba in Christi persona pronuntiet.

3. Minister Eucharistiae alter est confectionis, alter dispensationis. Confectionis est solus sacerdos, dispensationis est sacerdos et in casu necessitatis etiam diaconus.

4. Subiectum Eucharistiae est quilibet fidelis qui sufficientem rationis usum habeat (2). Porro de admittendis primo ad participandam Eucharistiam fidelibus, ex ecclesiasticis regulis et communi praxi docemur, ad eucharisticam mensam eos pueros admitti non debere, qui nondum huius Sacramenti cognitionem habent, contraque

---

(1) Quaeri potest an loco vini in utraque purificatione, ubi magna sit vini penuria, licite adhiberi possit tantum aqua. Porro Sup. Universalis Inquisitio die 14 iulii 1707 ad huiusmodi quaesitum propositum ab Episcopo Quebecensi, respondit, *citra maximam penuriam, servandas esse pro viribus Rubricas Missalis Romani, praesertim in purificatione, seu prima ablutione*. Dum vero tanta sit vini penuria, ut nisi sacerdotes aqua tantum uterentur in purificatione, coacti essent plures ad non celebrandum, adhiberi posse solam aquam, declaravit Cong. de P. F. in responsione ad dubia proposita a Missionariis Sinensibus die 23 ianuarii 1665.

(2) Latini nunc sub unica panis specie communicant. Graeci sub utraque specie Eucharistiam sumunt, atque hanc consuetudinem permittendam censuerunt Conc. Florent., Leo X in Const. *Accepimus* et Clemens VII in Const. *Provisionis nostrae*. Italo-graecis haec consuetudo integra relinquitur a Benedicto XIV in Const. *Etsi pastoralis* § 7 et Const. *Allatae sunt*.

illos ad hanc mensam evocandos, qui satis divinam Eucharistiam a communi pane discernunt quique ipsi satis intelligunt quid sit apud christianos sacra communio et quomodo peragi debeat. Cum vero non omnes pueri aequali tempore ad haec cognoscenda perveniant, idcirco Missionarius diligenter hoc totum exploret. Ceterum cum huiusmodi cognitio intra decimum et decimum quartum aetatis annum communiter haberi soleat, haec servanda regula est, ut generatim nemo ante decimum aetatis expletum annum divini huius cibi particeps fiat. BENED. XIV. *de Syn. dioec.* L. 7, Cap. 12.

Quoad adultos, lege ecclesiastica tenentur ii eucharisticum panem sumere semel in anno, idque in paschate seu tempore paschali h. e. a dominica Palmarum ad dominicam in Albis inclusive. Cap. *Omnis utriusque sexus.* Locus etiam est ecclesiastica lege definitus, in quo quisque praeceptum hoc impleat, nempe in propria parochiali ecclesia et non alibi, ne in cathedrali quidem, neque in monasterio in quo degit, nisi ex parochi facultate. SAC. CONGR. EPP. ET RR. 21 ian. 1848. Sacerdotes vero ubicumque celebrent, praecepto satisfaciunt. Qui legitimo impedimento detinetur praeceptum tempore paschali adimplendi et antea non possit, verius tenetur postea antequam annus elabatur. Ab hac lege adeundae propriae parochiae excipiuntur vagi, peregrini, advenae, qui ubilibet Eucharistiam sumant, praeceptum implent, nisi secus ferant alicubi aut consuetudines, aut synodalia statuta. Regularium denique veri familiares paschali praecepto satisfaciunt in eorum quibus famulantur ecclesiis.

### §. II. — DE DISPOSITIONIBUS AD EUCHARISTIAM NECESSARIIS AC DE FREQUENTIA COMMUNIONIS.

1. Dispositiones ad sacram Eucharistiam sumendam ex parte animae sunt intentio saltem habitualis suscipiendi sacramentum; carentia censurae, quae sacramentorum susceptionem prohibeat; status gratiae, ita quidem ut qui est in peccato mortali, teneatur ante sumptionem Eucharistiae confiteri, nisi adsit necessitas communicandi, aut celebrandi et confessarius desit, tunc enim sufficit contritio, ea tamen lege ut quamprimum confiteri debeat. Ex parte corporis dispositio neces-

saria est ieiunium naturale ita ut a media nocte praecedente communionem nihil per modum cibi vel potus aut medicinae ab extrinseco sumatur. Certis tamen in casibus licitum est non ieiuno Eucharistiam sumere, scilicet: 1) in mortis periculo. Non licet tamen sacerdoti non ieiuno celebrare ad Viaticum moribundo deferendum, nec consecrare in fermentato, vel sine vestibus sacris, aut omisso ritu sacrificii: nam consuetudo Ecclesiae ita interpretatur praeceptum divinum Viatici sumendi, ut non debeat dari, nisi quando dari potest iuxta ritum et ordinem ab Ecclesia praescriptum in Eucharistia conficienda et ministranda, et modo convenienti ac in debitis circumstantiis. Quocirca cum Eucharistia non sit absolute necessaria ad salutem, maior habenda est ratio reverentiae ei debitae et uniformitatis servandae in ritu sacrificii, quam utilitatis privatae proximi. 2) Licitum est Eucharistiam sumere non ieiuno in casu quo perficiendum est sacrificium, ex. gr. si sacerdote post consecrationem deficiente, non adsit nisi sacerdos non ieiunus, qui illud absolvat. Item si sacerdos advertat in calice non fuisse nisi aquam cuius iam partem sumpsit, tunc enim debet consecrare vinum, et consecratum sumere: vel cum post consecrationem recordatur se non esse ieiunum: lex enim divina faciendi sacrificium perfectum ac integrum, praevalet legi ecclesiasticae de ieiunio. Quod si sacerdos ante consecrationem advertat se non esse ieiunum, tenetur recedere, si potest sine gravi scandalo. 3) Quando post ablutionem supersint reliquiae aliquae in ea Missa consecratae, etsi magnae sint, dum facile recondi nequeunt in pixide et Sacrario: cum enim ad idem sacrificium spectent, sumuntur per modum unius refectionis. Non licet tamen tunc sumere particulas alterius sacrificii, quae sunt in ciborio ad illas renovandas. 4) Si periculum sit, ne alioquin Eucharistia ab infidelibus profanetur; nam lex divina obligat ad impedienda sacrilegia, cum impediri possunt: et quod in reverentiam Eucharistiae statutum est, non debet obligare ad non impediendam eius profanationem et irreverentiam.

2. Quoad frequentiam communionis notandum est, quod frequens imo et quotidiana communio a SS. Patribus, a Summis Pontificibus atque adeo ab Ecclesia commendatur fidelibus. Conc. Trid. Sess. XXII,

Cap. VI. Requiritur vero et supponitur in singulis debita aut conveniens dispositio, ad quam iudicandam principia non sunt petenda ab iis auctoribus asceticis et moralibus, in quibus reliquiae veluti aliquae rigorismi ianseniani remanserunt, sed a probatis auctoribus, ut a S. Alphonso eique similibus.

His principiis generalibus uti poterit prudens Confessarius, cui ab auditis confessionibus singulorum animi sunt explorati. Advertendum tamen est, Ecclesiam magis propendere ad suadendam et enixe commmendandam frequentiam communionis, quam ad arcendum ab ea. Qua quidem in re Bened. XIV *de Syn. dioeces.* lib. VIII monet ut caveat Episcopus, ne aut universim improbet, aut omnibus indiscriminatim suadeat quotidianum ad sacram mensam accessum, deinde ex decreto Sac. Congr. Conc. ad litem de communione frequenti praecidendam lato, iubente Innoc. XI die 22 febr. 1679, haec verba transcribit. " In hoc igitur Pastorum diligentia potissimum invigilabit, non ut a frequenti, aut quotidiana sacrae Communionis sumptione, unica praecepti formula aliqui deterreantur, aut sumendi dies generaliter constituantur, sed magis quid singulis permittendum, per se, aut Parochos, seu Confessarios sibi decernendum putet, illudque omnino provideat, ut nemo a sacro Convivio, seu frequenter, seu quotidie accesserit, repellatur; et nihilominus det operam, ut unusquisque digne pro devotionis, et praeparationis modo, rarius aut crebrius Dominici Corporis suavitatem degustet... Proderit etiam praeter Parochorum, et Confessariorum diligentiam, opera quoque Concionatorum uti, et cum eis constitutum haberi, ut cum Fideles ad ss. Sacramenti frequentiam (quod facere debent) accesserint, statim de magna ad illud sumendum praeparatione orationem habeant, generatimque ostendant, eos, qui ad frequentiorem, aut quotidianam salutiferi cibi sumptionem devoto studio excitantur, debere, sive laici negotiatores sint, sive coniugati, sive quicumque alii, suam agnoscere infirmitatem, ut dignitate Sacramenti, ac divini iudicii formidine discant caelestem Mensam in qua Christus est, revereri; et si quando se minus paratos senserint, ab ea abstinere, seque ad maiorem praeparationem accingere. „ Denique concludit quod si in Synodo instituatur sermo de frequenti, aut etiam

quotidiano sanctissimae Eucharistiae usu, non est deviandum ab huius decreti semita, sed si quae Parochis tradenda sit instructio, curandum est, ut haec illi adamussim respondeat: praecipue vero monendi sunt Confessarii, ne frequentem ad Eucharistiam accessum iis aut suadeant aut permittant, qui in gravia peccata saepe labuntur, nec de poenitentia peragenda, suaque vita emendanda sunt solliciti, sicuti nec illis, qui etsi gravia evitent crimina, voluntatem tamen habent venialibus inhaerentem, qua de re legendi sunt S. Franciscus Salesius *Philoteae* part. 2, cap. 20, et Ioannes Taulerus *serm. 4 in festo Ven. Sacramenti* (1).

Quoad moniales vero cura praecipua Confessarii esse debet ut in diebus ex earum Ordinis Instituto praestitutis communicent. Siquae vero puritate mentis emineant et fervore spiritus ita incaluerint, ut frequentori aut quotidiana sanctissimi sacramenti perceptione dignae videantur, id illis a Superioribus (2) permittatur. Sac. Congr. Conc. Decr. cit. Moniales vero quae forte minus frequenter aliquando ad sacram synaxim accedunt, nullo modo habeantur velut minus studiosae perfectionis.

### § III. — De modo Eucharistiam infirmis ministrandi.

In mortis periculo tenentur fideles Eucharistiam accipere, communisque Doctorum sententia est obligationem hanc divini iuris esse.

---

(1) Quoad effectus, ad quos Eucharistia necessaria est, tria sunt animadvertenda. 1) Caro et sanguis Christi vere cibus est ac potus, adeoque ad vitam supernaturalem ut signum efficax et causa refertur per modum cibi ac potus, proindeque vitam supernaturalem gratiae et per gratiam unionem fidelium cum Christo, ut vivorum membrorum cum capite, non primum efficit, sed supponit praexistentem, atque ad eam nutriendam, augendam et conservandam speciali modo pertinet. 2) Ea est necessaria ad salutem vi praecepti divini omnibus, qui praecepti sunt capaces; hinc quivis christianus et rationis capax tenetur saepius in vita SS. Euch. sumere. 3) Est necessaria ut medium ad conservandam vitam gratiae iis qui hanc vitam possunt peccando amittere, ita tamen ut si absque sua culpa hoc medio priventur, illud possit suppleri aliis mediis ad impetranda adiutoria divina.

(2) Superiorum nomine in Decreto an. 1679 intelligi Confessarios ordinarios et non directores praevia participatione Praelati Ordinarii declaravit eadem S. Congr. Conc. die 14 april. 1725.

Bened. XIV. *de Syn.* lib. 7, Cap. 2, n. 2. Obligantur itaque Parochi graviter aegrotantibus eam per modum viatici deferre. Debent etiam ea refici morte damnati et etiam neophyti, dummodo ii saltem discernant divinam Eucharistiam a communi pane, cognoscendo et credendo in sacra hostia praesentiam Christi Domini. Sac. Univ. Inq. 10 apr. 1861 (1).

Neque semel tantum in eadem infirmitate, sed iterum atque etiam tertio sacrosanctum viaticum deferri potest, tumque praesertim etiam debet, cum ipsimet aegrotantes iterum caelestem hunc panem esuriunt. Bened. XIV. *de Syn.* Cap. 12, n. 2. Dari etiam potest viaticum et extrema unctio infirmo, qui iuxta experientiam vivet adhuc plures menses, sed intra annum morietur, eo quod quando urgens aderit casus eam recipiendi, non poterit praesens haberi Missionarius ob distantiam. Porro Bened. XIV. *de Syn.* lib. 8 agit de viatico exhibendo, vel non exhibendo ei, qui post perceptam mane sanctissimam Eucharistiam, eadem die prudenter timetur moriturus, atque recensitis hinc inde opinionibus, statuit, *in tanta opinionum varietate, auctorumque discrepantia, integrum esse Parocho eam sententiam amplecti, quae sibi magis arriserit, quin fiat reus violati Statuti Synodalis, quod certe non potuit casum istum extraordinarium respicere. Neque fas esse Episcopo, aut in Parochum animadvertere, qui praefato aegrotanti Viaticum denegarit; aut quidquam de eiusmodi controversia in sua Synodo decernere, ne videatur sibi arrogare partes iudicis inter gravissimos, hac super re, secum contendentes Theologos.*

Porro quovis die, ne feria quidem VI in parasceve excepta, licet sacro viatico decessuros munire, dummodo private et submissa voce preces recitentur et psalmis, praeter eorum dierum consuetudinem, non addatur postremo *gloria* et in reditu ad Ecclesiam nequaquam populus cum pixide benedicatur.

---

(1) Pueri etiam qui nondum ad sacram communionem admissi corripiuntur morbis, quorum vi ad mortem videntur contendere, si latentem sub speciebus sacramentalibus Christum et firmiter credant et reverenter adorent, sacro viatico reficiendi sunt. Tanta enim non requiritur aetas, ut quis in mortis articulo viatico muniatur.

Generatim loquendo non licet hoc sacramentum secreto deferre ad infirmos, exceptis necessitatis casibus, ex. gr. in locis haereticorum ubi manifeste nequit deferri. Honorius III Cap. *Sane* de celebr. missae.

Quomodo autem Sanctissimum Eucharistiae sacramentum privatim cum necessitas inciderit, sit deferendum, docet Bened. XIV Const. *Inter omnigenas* pro incolis regni Serviae ac finitimarum regionum, in qua ait: " At ubi Turcarum vis praevalet et iniquitas, (quod cum Gousset dicendum quoque de absoluta impiorum parentum oppositione) sacerdos stolam semper habeat coopertam vestibus, in sacculo seu bursa pixidem recondat, quam per funiculos collo appensam in sinu reponat et numquam solus procedat, sed uno saltem fideli in defectu clerici associetur. „ Utraque vero laudatorum Pontificum sanctio a Sac. Cong. Fid. Prop. in memoriam revocata est Instructione ad Hiberniae Episcopos data circa modum deferendi Sanctissimam Eucharistiam ad infirmos, die 25 febr. 1853, quam Pontifex Pius IX confirmavit. In eadem Instructione insuper decernitur, quod causa qua Missionarius in aliquem forte aegrotum incidere possit, nullatenus iustificat abusum in quibusdam dioecesibus inolitum, quo sacerdotes Sanctissimum Sacramentum a mane usque ad vesperam secum deferunt, et Ordinarii excitantur ad rurales aediculas multiplicandas, ut in iisdem frequenter sacerdotes missae sacrificium celebrent. Itidem proposito dubio, an liceat in longissimis itineribus secum ferre Eucharistiam, ne ea *Sacerdotes priventur*, Qualificatores S. O. die 27 martii 1665, responderunt: non licere; et Emi approbarunt die 15 aprilis 1665.

Denique sacramentum Eucharistiae non posse in navibus deferri, ne nautae et vectores sine viatico decedant, declaravit eadem S. U. Inq. die 13 iulii 1660.

### § IV. — De modo asservandi Eucharistiam.

Sacram Eucharistiam retinere tantum possunt ecclesiae parochiales, cathedrales et Regularium, praeter eas, quas apostolicum iuvat indultum aut immemorabilis consuetudo, quae huiusmodi indulti prae-

sumptionem inducat. Bened. XIV Const. *Quamvis iusto* 30 apr. 1749. Potest tamen Episcopus concedere facultatem exponendi Sanctissimum Sacramentum ad tempus. Sac. Cong. Conc. 12 aug. 1747. Porro de hac expositione observandum est, vetitum esse in quacumque sive saecularium sive regularium ecclesia divinam Eucharistiam exponere, nisi iusta eaque ab Ordinario probanda intercesserit causa, eiusque consensus accesserit. Bened. XIV in epist. ad Episcop. Warm. 16 apr. 1746 et in epist. ad Urbis Vicarium 27 iulii 1755. Sacramentum vero eucharisticum privatim exponere, est ecclesiae rectoribus integrum. Bened. XIV in ep. cit.

Porro vetitum est Eucharistiae sacramentum alio in loco servare, praeterquam in tabernaculo in medio altaris posito. Sac. Rit. Cong. mense augusti 1863. Eius vero tabernaculi clavis neç in Sacristia relinqui debet, neque penes laicum servari, sed penes sacerdotem. S. Rit. Cong. 22 febr. 1593.

Aedicula seu tabernaculum ubi divina asservatur Eucharistia, sit regulariter ex opere ligneo, extra deaurato, cuius interiores parietes album sericum circumvestiat. Sac. Cong. Epp. et RR. 26 octob. 1575. Pavimentum candido sternatur corporali. Extrinsecus vero conopeo item serico instar tentorii de integro contegatur. Conopeum vero poterit etiam esse ex panno, sive gossypio, sive lana, sive cannabe contexto. S. Rit. Congr. 21 iulii 1855. Item conopeum numquam poterit esse nigrum, vetat enim nigrum esse honor Christi viventis. Die vero qua omnium fidelium defunctorum commemoratio agitur, est apponendum violaceum, ceteris diebus curandum ut concolor sit sacris indumentis, quibus Ecclesia utitur. Si qua tamen Ecclesia hanc varietatem ob inopiam habere non possit, conopeum coloris albi perpetuo sit. S. Rit. Cong. 21 iulii 1855.

Neque vero in tabernaculo quidpiam praeter consecratum panem est reponendum, non olea sacra, non sanctorum reliquiae, non aliud quidvis quamtumvis sanctum sacrumque videatur. Sac. Congr. Conc. 8 april. 1628, 22 febr. 1563.

Nec possunt super tabernaculum ipsum reponi sanctorum reliquiae pictaeque imagines, adeo ut ipsum inserviat pro basi, quod

quidem valere pro reliquiis etiam Sanctissimae Crucis vel alterius instrumenti passionis publicae venerationi expositi, declaravit Sac. Rit. Congr. *in Trid.* 12 martii 1836. Nec licet ante ipsius tabernaculi ostiolum collocare alicuius sancti reliquia, vas florum, aut quidquid simile.

Non procul a tabernaculo una saltem diu noctuque lampas colluceat oleo ex olivis expresso, ubi vero oleum haberi nequeat, vel non sine magna difficultate et magno sumptu, Ordinariorum prudentiae remittitur lampades nutriri ex oleis, quantum fieri potest, vegetalibus. Sac. Rit. Cong. 9 iulii 1864.

Pixides in quibus Eucharistia excipitur, quas maxime deceret aureas vel argenteas esse, sint saltem ex solida decentique materie, sintque interius auro linitae, exterius vera conopeis albi caloris contectae.

Porro tum hostiàm tum particulas consecratas renovare identidem opus est, rigidiore nimirum tempore non tardius quam quintodecimo quoque die, mitiori ne tardius octavo. Absit vero ne Missionarios particularum sacrarum iam facta corruptio, de ipsis renovandis admoneat.

## PARS SECUNDA. — **De Eucharistiae Sacrificio.**

### § I. — De Applicatione Sacrificii.

Non sacramenti solum rationem habet Eucharistia, sed etiam sacrificii, imo unicum novae Legis sacrificium est, non modo adorationis et laudis, sed etiam gratiarum actionis, impetrationis, et propitiationis pro vivis ac defunctis. Cum enim Christus magnus Sacerdos, per sacerdotum ministerium eius nomine offerentium, constituit corpus et sanguinem suum sub speciebus panis et vini secundum quamdam sanctissimae suae humanitatis exinanitionem a functionibus et rationibus existendi connaturalibus ad statum cibi et potus, offert se in verum et proprium sacrificium. Cf. *Tract. de Euch.* Emi Franzelin.

Iamvero fructus sacrificii Eucharistiae alius est *generalis* vel generalissimus, qui communicatur omnibus fidelibus non excommunicatis et

non ponentibus obicem. Alius est *specialis* qui tantum obvenit illis pro quibus specialiter offertur: alius est fructus *specialissimus* qui soli celebranti obvenit. Porro inquirendum in primis est quibus applicari illud possit. Iamvero offerri potest pro omnibus, exceptis iis pro quibus Ecclesia offerri vetat; vetat autem pro excommunicatis tantum. Bened. XIV Const. *In superiori* 18 martii 1755, § 27. Hinc pro viatoribus infidelibus quoque et nedum generatim, sed etiam pro singulis, offerri potest, pro animabus purgatorii, pro Beatis quatenus est eucharisticum. Quid vero de acatholicis sentiendum est? Profecto distingui debet inter missas pro acatholicis vivis et pro defunctis, atque inter missas privatas et solemnes ac publicas. Missae privatae pro acatholicorum conversione licite celebrari possunt, ita tamen ut sacerdos quidem fructum medium pro spirituali acatholici salute applicet, sed privatim dumtaxat quin nomen illius publice denuntiet, ne ceteri vel scandalum sumant, vel eiusmodi sacerdotem nomine Ecclesiae agere existiment. Sane quoad schismaticos (ideoque et haereticos) proposito dubio " utrum possit aut debeat celebrari missa ac percipi eleemosyna pro graecoschismatico, qui enixe oret atque instet ut missa applicetur pro ipso sive in ecclesia adstante, sive extra ecclesiam manente „ Sac. Inquis. Congr. fer. IV, die 19 aprilis 1837, respondit: Iuxta exposita non licere, nisi constet expresse eleemosynam a schismatico praeberi ad impetrandam conversionem ad veram fidem. Eadem vero die Gregorius XVI resolutionem hanc probavit. Pro infidelibus potest missa applicari. Sane eadem Sac. Cong. die 21 iulii 1865 proposito dubio " utrum liceat sacerdotibus missam celebrare pro Turcarum aliorumque infidelium intentione et ab iis eleemosynam pro missae applicatione accipere „ respondit: Affirmative, dummodo non adsit scandalum et nihil in missa specialiter addatur, et quoad intentionem constet nihil mali aut erroris aut superstitionis in infidelibus eleemosynam offerentibus subesse. — Missae vero solemnes solum pro principibus regnantibus conceduntur et quidem eo solo respectu quia fiunt pro regnante et pro reipublicae prosperitate. Non potest autem missa solemnis pro defuncto acatholico neque pro ipso principe offerri, quia principe defuncto, iam non amplius pro imperante, sed nonnisi pro

anima defuncti missa applicari potest, quod sane non licet, etenim Greg. XVI an. 1842, Notif. 6, ait: " Veteri ac nova Ecclesiae disciplina interdictum est, ne homines in externa notoriaque haeresum professione defuncti catholicis ritibus honorentur. „

Ad summum missa privata cum enumeratis rescrictionibus pro defuncto acatholico celebrari potest, si ipse cum manifestis poenitentiae signis nec non cum desiderio catholicorum fidem amplectendi obierit. Cf. cl. Aichner in *Comp. Iuris eccl.*

Pro catechumenis vero defunctis licite sacrificium missae offerri potest.

## § II. — De applicatione missae ratione stipendii.

Cum aequum sit qui altari inservit de altari vivere, fas est ut sacerdos qui, iuxta piam voluntatem alterius petentis, Sacrificium offert, eleemosynam accipiat, non tamquam retributionis mercedem, quam expectare debet a Domino, sed tamquam stipendium sustentationis. S. Thomas 2, 2, q. 100, art. 2, ad 2. Et quoniam Episcopi est iudicare, quid singulis presbyteris in unoquoque loco sit necessarium ut vitam honeste traducant, hinc eius erit definire quid ipsis rem divinam facientibus tribuendum sit. Bened. XIV *de Synod.* Lib. 5, Cap. 9, et in Inst. Eccl. 56.

Porro plurima de missarum celebratione ab Apostolica Sede sunt constituta ac definita, quae sacerdoti cuilibet sunt probe cognoscenda, tum accurate adimplenda, quorum praecipua heic exponemus.

Iamvero: 1° Sac. Congr. Concilii auctoritate Urbani VIII illi specialiter attributa ad quosdam super celebratione missarum abusus convellendos, die 21 iunii 1625 sequentia decreta edidit: 1) Districte prohibet sub poena nullitatis, ne Episcopi in dioecesana Synodo, aut Generales in Capitulis generalibus, vel alias quoquo modo reducant onera ulla missarum celebrandarum, aut post Concilium Tridentinum imposita, aut in limine fundationis, sed pro his omnibus reducendis vel commutandis ad Apostolicam Sedem recurratur. 2) Deinde praecepit ut a Sacerdotibus, Ecclesiis, Capitulis, Collegiis, Hospitalibus,

Societatibus, Monasteriis, Conventibus, Congregationibus, domibus ac locis piis quibuscumque absolute tot missae celebrentur, quot ad rationem stipendii sive ab una, sive a pluribus personis collati, quantumcumque incongrui et exigui, praescriptae fuerint, alioquin ii, ad quos pertinet, suae obligationi non satisfaciant, quinimo graviter peccent et ad restitutionem teneantur. Quapropter revocat privilegia et indulta omnia quamcumque ob causam concessa, quibus indulgetur, ut certarum Missarum vel Anniversariorum celebratione, aut aliquibus collectis seu orationibus, plurium earumdem oneribus satisfiat. 3) Prohibuit sacerdoti qui missam suscepit celebrandam cum certa eleemosyna, ne eamdem missam alteri, parte eiusdem eleemosynae sibi retenta, celebrandam committat. 4) Decernit ut pecunia ac bona mobilia ecclesiis, capitulis, monasteriis, etc., tam saecularibus quam regularibus, tradita vel relicta cum onere perpetuo missarum celebrandarum, statim sub poena interdicti ab ingressu ecclesiae ipso facto incurrenda, deponi debeant penes aedem sacram, vel personam fide et facultatibus idoneam ad effectum illa seu illorum pretium quamprimum investiendi in bonis immobilibus fructiferis cum expressa et individua oneris adnexi mentione. Ac si eadem bona immobilia auctoritate Apostolica alienari contigerit, pretium sub eadem poena deponi atque in aliis bonis stabilibus itidem fructiferis cum eiusdem oneris repetitione atque adnexione converti debeat. 5) Prohibuit eisdem locis piis ac respectivis eorum Superioribus tam saecularibus, quam regularibus, ne onera perpetua suscipiant missarum celebrandarum, saeculares quidem sine Episcopi vel eius Generalis Vicarii, Regulares vero sine Generalis vel Provincialis licentia in scriptis, sub poena, contra primos, interdicti eo ipso ab ingressu ecclesiae, contra secundos privationis omnium officiorum, ac perpetuae inhabilitatis ad illa, vocisque activae et passivae absque alia declaratione incurrenda. 6) Eleemosynas vero manuales et quotidianas pro missis celebrandis iidem accipere possint, si oneribus antea impositis satisfecerint, alioquin abstineant ab huiusmodi eleemosynis, etiam sponte oblatis recipiendis, et capsulas auferant ab ecclesiis cum inscriptione *Eleemosyna pro Missis* sub eisdem poenis ipso facto incurrendis. 7) Episcopus vero seu Vicarius aut Generalis

vel Provincialis de licentia pro perpetuis oneribus requisiti, in singulis casibus diligenter inquirant de missarum obligationibus cuique loco pio incumbentibus, nec antea assensum praebeant, quam eis legitime constiterit, illius sacerdotes tam antiquis quam novis oneribus satisfacere posse. Itaque praecipue animadvertant, ut redditus relicti omnino respondeant oneribus adjunctis secundum morem cuiusque civitatis vel provinciae, excogitantes in novissimo die huius praetermissi muneris rationem esse reddituros.

2º Porro, excitatis super praemissorum decretorum intelligentia infrascriptis dubiis, a memorata Sac. Congr. Conc., simili auctoritate a praefato Urbano VIII specialiter illi tributa, sequentes prodierunt declarationes.

1. Dubium. Si legatum sit ita tenue, ut nullus velit onus illi iniunctum subire, et si propter recursum ad Sedem Apostolicam pro moderatione oneris totum aut fere totum insumi oportet pro expensis ad id necessariis, quid faciendum? Respondit. Sedem Apostolicam, iis non obstantibus, esse adeundam, quae absque ulla impensa id statuet, quod magis expedire in Domino iudicaverit: verumtamen si in ipsa Beneficii erectione expresse cautum fuerit, ut liceat Episcopo iniunctum onus reducere ac moderari, legem hanc fundationis esse validam et observandam. — 2. Dubium. An verba illa " tot Missae celebrentur, quot ad rationem attributae eleemosynae praescriptae fuerint " intelligenda sint de praescriptione facta ab offerente, vel ab Ordinario? Respondit. Intelligenda de praescriptione facta ab offerente: quod si ab hoc numerus Missarum non fuerit praescriptus, tunc praescribendus ab Ordinario secundum morem civitatis vel provinciae. — 3. Dubium. An cum Ordinarius praescripserit eleemosynam congruam iuxta qualitatem loci, personarum ac temporum, sacerdos accipiens stipendium minus congruo, teneatur Missas illi ab offerente praescriptas celebrare? Respondit. Teneri. — 4. Dubium. An sacerdotes, qui tenentur Missas celebrare ratione Beneficii seu Cappellae, legati aut salarii, possint etiam manualem eleemosynam pro Missis votivis et Defunctorum recipere, et unico Missae sacrificio utrique oneri satisfacere? Resp. Non posse eadem Missa utrique obligationi satisfacere.

— 5. Dubium. Posito quod testator reliquerit certum Missarum numerum absque praescriptione eleemosynae, an haec ab haeredibus, vel ab Ordinario sit praescribenda? Resp. Ab Ordinario secundum morem civitatis vel provinciae. — 6. Dubium. Cum S. C. revocaverit privilegia, quibus indulgebatur, ut certarum Missarum vel anniversariorum celebratione, aut aliquibus Collectis, seu Orationibus, plurium Missarum oneribus in futurum suscipiendis, satisfiat, an verba *in futurum suscipiendis* intelligenda sint de oneribus suscipiendis post privilegium? Resp. Ita esse intelligenda. — 7. Dubium. An permittendum sit administratoribus ecclesiarum, ut retineant aliquam eleemosynarum portionem pro expensis manutentionis ecclesiae, altarium, inservientium, paramentorum, luminum, vini, hostiae et similium? Resp. Permittendum non esse, nisi cum ecclesiae alios non habeant redditus in huiusmodi usum licite erogandos; et tunc portionem quam retinebunt, nullatenus debere excedere valorem expensarum pro ipsomet tantum Missae Sacrificio necessario subeundarum; et nihilominus curandum esse, ut tot Missae celebrentur, quot fuerint praescriptae. — 8. Dubium. An Rector Beneficii, qui potest per alium celebrare, teneatur eidem dare stipendium ad rationem reddituum Beneficii? Resp. Satis esse, ut tribuat sacerdoti celebranti eleemosynam congruam secundum morem civitatis vel provinciae, nisi in fundatione Beneficii aliud cautum fuerit. — 9. Dubium. An sacerdotes, quibus offertur eleemosyna maior solita pro celebratione Missae, debeant dare eamdem integram iis, quibus Missas celebrandas committunt; an vero satis sit, si dent eleemosynam consuetam. Resp. Debere absolute integram eleemosynam tribuere, nec ullam illius partem sibi retinere posse. — 10. Dubium. An novas valeant eleemosynas recipere ii sacerdotes, qui acceptis non satisfecerunt; et quid si congruo tempore possint omnibus satisfacere? Resp. Posse nova etiam onera Missarum suscipere, dummodo infra modicum tempus (1) valeant

---

(1) Die 17 Iul. 1655, Sac. Congr. Conc. *modicum tempus* intelligendum esse resolvit *infra* mensem, si agatur de sanctuariis quae gravantur aliis missarum oneribus. *Duo* vero *menses* iuxta S. Alph. aliosque Theol. intelligendi sunt, quando agitur de singulis sacerdotibus quibus demandatur celebratio.

omnibus satisfacere. — 11. Dubium. Quid si offerens eleemosynas audito impedimento consentit, ut sacerdos Missam celebret, cum primum poterit? Resp. Posse. — 12. Dubium. An poena interdicti, et aliae appositae in eodem Decreto, afficiant tam eos, qui accipiunt eleemosynas contra formam ibi praescriptam, quam eos qui non auferunt ab ecclesiis capsulas pro Missis? Resp. Has poenas non habere locum, nisi in suscepturis onera Missarum perpetua sine licentia Episcopi vel eius Generalis Vicarii, aut Generalis vel Provincialis. — 13. Dubium. An in hoc Decreto comprehendantur illae capsulae, quae apponi solent in ecclesiis in die commemorationis omnium Sanctorum, et vulgo dicuntur " Casse de' Morti? „ Resp. Comprehendi. — 14. Dubium. An in ecclesiis magnae devotionis et concursus possint accipi eleemosynae pro Missis, licet celebrari nequeant nisi post longum tempus, ne devotio, cultus atque concursus fidelium minuantur. Resp. Non posse, nisi de consensu eorum, qui eleemosynas tradunt. — 15. Dubium. Si in hisce Decretis, eorumque prohibitionibus comprehendantur privati sacerdotes? Resp. Comprehendi. — 16. Dubium. An ubi praefixio numeri Religiosorum in quolibet Monasterio facta iam fuit, vigore similis Decreti Sanctae memoriae Pauli V, absque computatione redditnum cuiusque Religiosi, sit denuo facienda nec ne? Resp. Esse iterum faciendam. — 17. Dubium. An Novitii ad habitum regularem admissi possint ad professionem admitti in Monasteriis, in quibus habita, ut supra, praefixione numeri, commode sustentari nequeunt? Resp. Esse admittendos, si habiles existant, ac deinde in alio Monasterio esse collocandos, ubi commode ali possint. — 18. Dubium. An eae Religiones, quae Missarum onera suscipere non consueverunt, ut sunt Religiones Capuccinorum et S. I. valeant coenobia ac domus erigere, in quibus duodecim Religiosi commode ali nequeunt? Respondit. Non posse. — 19. Dubium. An hoc Decretum, ut non recipiantur Conventus Regularium, nisi, praeter alia ad id requisita, duodecim saltem fratres in eis degere et competenter sustentari valeant, alioquin subsint iurisdictioni Ordinarii, locum habeat extra Italiam, Insulasque adiacentes? Resp. Habere locum etiam extra Italiam, Insulasque adiacentes.

Ad haec 3° eadem Sac. Congregatio sequentia Decreta edidit, quae per Breve *Quocirca cum dilectus* die 23 decembr. 1697 approbata et confirmata fuerunt. 1) Decreta superius relata cum illorum declarationibus Sacra Congregatio plenissime confirmavit, universis praecipiens ut eadem omnimodae executioni demandentur. 2) Insuper eos qui missarum celebrationem omittunt sub malitiosa vel irrationabili spe earumdem condonationem vel reductionem a Sede Apostolica vel compositionem a Rever. Fabrica S. Petri de Urbe obtinendi, certiores et monitos fecit, praefatas condonationes et reductiones ab eadem Sede nonnisi ex rationabili causa seu aequa commiseratione, compositiones vero a dicta Fabrica, nonnisi ex causa pariter rationabili et cum clausulis opportunis, praesertim cum illa *dummodo malitiose non omiserint animo habendi compositionem, alias gratia nullo modo suffragetur*, admitti consuevisse et solere. Quapropter tales intentiones, opiniones, spes, contraventiones, seu circumventiones directas vel indirectas, immediatas vel mediatas, tamquam prorsus irrationabiles, iniustas ac illicitas reprobat damnat et interdicit. 3) Decrevit ut omnes Rectores, Superiores ac ministri tum saecularium tum regularium ecclesiarum, debeant in loco magis patenti et obvio, retinere tabellam onerum perpetuorum et temporalium litteris perspicuis et intelligibilibus descriptorum, quorum implemento si nequeant intra breve tempus satisfacere, vel illa dumtaxat et non ulteriora adimplere posse crediderint, nullatenus nova onera suscipiant, idque in eadem tabella similiter exprimant. 4) Iidemque teneantur pariter in sacrario duos libros retinere ac in eorum altero singula onera perpetua et temporalia, in altero autem Missas manuales et tam illorum quam illarum adimplementum et eleemosynas distincte et diligenter adnotare, atque de iis exactam rationem suis Superioribus reddere. Verum tam Superiores, quam supradicti, reddendae rationi obstricti sedulo curent, ut in praefatis libris omnes et singulae rationes huiusmodi describantur, seu adnotentur. 5) Praecipit ut Regulares debeant omnes eleemosynas tum manualium, tum perpetuarum et temporalium missarum reponere in capsa in particulari sub duabus clavibus, quarum una penes Superiorem localem, altera penes alium a Capitulo Conventuali deputandum

retineatur, ac de eisdem eleemosynis et celebratione missarum coram Patribus discretis seu Consiliariis vel alio simili modo nuncupatis, singulis mensibus exactam rationem exigere et respective reddere. 6) Quod si autem ii, ad quos cura tabellae, capsae et librorum pertinet, suam operam praemissis non navaverint et Superiores tam saeculares quam regulares rationem praedictam non exegerint, seu non invigilaverint, ut quisque suo muneri satisfaciat in singulis respectivis casibus, saeculares poenam suspensionis, regulares vero privationis vocis activae et passivae, graduum, officiorum ac inhabilitatis ad illa ipso facto et absque ulla declaratione incurrant. 7) Decernit ut haec decreta exposita prostent in sacrariis, et in monasteriis bis in anno legantur, atque excitat omnes Ordinarios et superiores ad curam impendendam ut eadem observentur.

Ad haec 4° Bened. XIV in Const. *Quanta cura* 30 iunii 1741, primo animadvertit missas esse celebrandas in illa ecclesia seu loco ubi volunt eleemosynam conferentes, postea declarat quemcumque, qui eleemosynas seu stipendia pro missis celebrandis colligens et accipiens ipsas, retenta sibi parte earumdem eleemosynarum seu stipendiorum, celebrare fecerit, laicum quidem excommunicationis, clericum vero suspensionis poenam sibi suisque successoribus reservatam ipso facto incurrere. Pius vero IX in Const. *Apostolicae Sedis* excommunicationi R. Pontifici simpliciter reservatae subiecit colligentes eleemosynas maioris pretii pro missis et ex iis lucrum captantes faciendo eas celebrari in locis ubi missarum stipendia minoris pretii esse solent (1).

(1) Sunt casus in quibus sacerdos potest alteri sacerdoti missam celebrandam delegare cum eleemosyna ordinaria, sibique retinere eius excessum, idque generatim fieri licet quoties adsunt alii tituli celebrationi extrinseci. Eiusmodi vero tituli sunt: 1) Si missae inhaereant beneficio, vel cappellaniae. 2) Si missa perpetua non inhaeret beneficio, sed certo cuidam sacerdoti demandatur ita ut ipsi cura incumbat solutioni consulendi, quod onus pretio aestimable est. 3) Si alicui legatum relinquitur certo ac determinato numero missarum gravatum; at non idem dicendum, si aliquis in testamento non tamquam legatarius sit designatus, sed executor legati missarum. 4) Si quis maiorem stipem non tam intuitu missae daret, quam amicitiae, paupertatis, gratitudinis. 5) Si maius stipendium datur ratione stolae vel officii parochialis vel dignitatis, ut fit in

Tandem 5° cum circa eleemosynas missarum graves quaedam quaestiones S. Sedi propositae fuerint, eas Sum. Pont. Pius IX Sac. Congregationi Concilii expendendas ac resolvendas mandavit. Sunt autem hae: I. An turpe mercimonium sapiat, ideoque improbanda et poenis etiam ecclesiasticis, si opus fuerit, coercenda sit ab Episcopis eorum bibliopolarum vel mercatorum agendi ratio, qui, adhibitis publicis invitamentis et praemiis, vel alio quocumque modo missarum eleemosynas colligunt, et sacerdotibus, quibus eas celebrandas committunt, non pecuniam sed libros aliasve merces rependunt? II. An haec agendi ratio ideo cohonestari valeat, vel quia nulla facta imminutione, tot missae a memoratis collectoribus celebrandae committantur, quot collectis eleemosynis respondeant, vel quia per eam pauperibus sacerdotibus, eleemosynis missarum carentibus subvenitur? III. An huiusmodi eleemosynarum collectiones et erogationes tunc etiam improbandae et coercendae, ut supra, sint ab Episcopis, quando lucrum, quod ex mercium cum eleemosynis permutatione hauritur, non in proprium colligentium commodum, sed in piarum institutionum et bonorum operum usum vel incrementum impenditur? IV. An turpi mercimonio concurrant, ideoque improbandi atque etiam coercendi, ut supra, sint ii, qui acceptas a fidelibus vel locis piis eleemosynas missarum tradunt bibliopolis, mercatoribus, aliisque earum collectoribus, sive recipiant, sive non recipiant quidquam ab iisdem praemii nomine? V. An turpi mercimonio concurrant, ideoque improbandi et coercendi, ut supra, sint ii, qui a dictis bibliopolis et mercatoribus recipiunt pro missis celebrandis libros, aliasve merces, harum pretio sive imminuto, sive integro? VI. An illicite agant ii, qui pro missis celebratis recipiunt stipendii loco libros vel alias merces, seclusa quavis negotiationis, vel turpis lucri specie? VII. An liceat Episcopis sine speciali S. Sedis venia ex eleemosynis missarum, quas fideles celebrioribus Sanctuariis tradere solent, aliquid detrahere,

---

missis nuptialibus, Sac. Congr. Concil. die 25 Iulii 1874 declaravit „ integram eleemosynam solvendam, nisi morali certitudine constet, excessum communis eleemosynae oblatum fuisse intuitu personae ipsius Parochi. „ Conf. cl. Aichner Op. cit. p. 775.

ut eorum decori et ornamento consulatur, quando praesertim ea propriis redditibus careant? VIII. An et quid agendum ab Episcopis, ne in iisdem Sanctuariis plures missarum eleemosynae congerantur, quam quae ibi intra praescriptum, seu breve tempus absolvi queant? IX. An et quid agendum ab Episcopis, ut missae, sive quae singulis sacerdotibus, sive quae ecclesiis et locis piis a fidelibus celebrandae committuntur, accurate et fideliter persolvantur? Quibus dubiis non semel in propriis comitiis sedulo et accurate perpensis, tandem in Congregatione Generali habita in Palatio Apostolico Vaticano die 25 iulii 1874, iidem Emi Patres in hunc modum respondendum censuerunt, videlicet:

Ad I. Affirmative. Ad II. Negative. Ad III. Affirmative. Ad IV. Affirmative. Ad V. Affirmative. Ad VI. Negative. Ad VII. Negative, nisi de consensu oblatorum. Ad VIII et IX. Standum Constitutionibus Apostolicis et Decretis alias datis. Factaque die 31 augusti 1874 de his omnibus SSmo D. N. per Sac. Congr. Secretarium relatione, Sanctitas Sua resolutiones S. Congregationis Apostolica sua auctoritate adprobavit et confirmavit, atque ad Episcopos transmitti iussit, ut ipsi eas intra propriae iurisdictionis limites exequendas, perpetuoque et inviolabiliter servandas curent. Contrariis non obstantibus quibuscumque.

In sequelam resolutionum praedictarum, bina proposita sunt dubia seu:

I. An illicite agant ii, qui cum non sint bibliopolae nec mercatores, vel aliter missarum celebrandarum quaesitores, verum ecclesiastici viri, quibus sponte a fidelibus missarum celebrandarum eleemosynae traduntur, quique ad bonos libros vel diaria religiosa evulganda, eas celebrandas offerunt sacerdotibus, ut inde hi accipiant, stipendii loco, libros vel ephemerides? II. An illicite agant huiusmodi sacerdotes, qui vel iis oblatas a supradictis ecclesiasticis missas acceptant, vel ipsis eas petunt celebrandas, ut inde queant, pro missis iam celebratis, earum stipendii loco, libros vel diaria acceptare vel petere, cum ipsi aliunde sciant, aut sibi persuadeant, aliter non obtenturos easdem missas pro effectiva eleemosyna celebrandas? Quibus

dubiis S. Congregatio in generalibus comitiis habitis die 24 aprilis 1875 respondit: Negative in omnibus ad utrumque.

## § III. — De Missae iteratione.

Ex regula generali iuxta vigentem Ecclesiae disciplinam, semel tantum in die licet sacerdotibus sacrificium missae offerre, excepto die Nativitatis Domini. Attamen Missionariis apud infideles et heterodoxos degentibus, datur facultas ab Apostolica Sede missam binandi. Circa hanc facultatem Sac. Cong. Fidei Prop. per Instructionem datam die 24 maii 1870 regulas ac principia praestituit, quae in memoratae facultatis usu ob oculos habenda sunt. Atque in primis declaravit, quod quando in casu necessitatis permittitur sacerdotibus iteratio missae, id intelligi debet de venia duas tantum missas celebrandi, quamvis graves concurrerent causae, quae maiorem missarum numerum exposcere viderentur (1).

---

(1) Instuctio a S. R. C. die 12 septembris 1857 edita pro sacerdote Apostolicam facultatem habente bis Missam eadem die celebrandi est sequens.

« Quando sacerdos eadem die duas Missas dissitis in locis celebrare debet, in prima dum divinum Sanguinem sumit, eum diligentissime sorbeat. Exinde super corporale ponat calicem et palla tegat, ac iunctis manibus in medio Altari dicat: *Quod ore sumpsimus* etc. et subinde admoto aquae vasculo digitos lavet dicens: *Corpus tuum* et abstergat. His peractis Calicem, super corporale manentem adhuc, deducta palla cooperiat ceu mos est, scilicet primum purificatoris linteo, deinde patena ac palla, et demum velo. Post haec Missam prosequatur, et completo ultimo Evangelio, rursus stet in medio Altaris, et detecto Calice, inspiciat an aliquid divini Sanguinis nec ne ad imum se receperit, quod plerumque continget. Quamvis enim sacrae species primum sedulo sorptae sint, tamen dum sumuntur, cum particulae, quae circum sunt, undequaque sursum deserantur, non nisi deposito Calice ad imum redeunt. Si itaque divini Sanguinis gutta quaedam supersit adhuc, ea rursus ac diligenter sorbeatur, et quidem ex eadem parte qua ille primum sumptus est. Quod nullimode omittendum est, quia Sacrificium moraliter durat, et super extantibus adhuc vini speciebus ex divino praecepto compleri debet.

« Postmodum sacerdos in ipsum Calicem tantum saltem aquae fundat, quantum prius vini posuerat, eamque circumactam ex eadem parte, qua Sanguinem biberat in paratum vas dimittat. Calicem subinde ipse Purificatorio linteo abstergat, ac demum cooperiat, uti alias fit atque ab altari discedat. Depositis vestibus sacris, et gratiarum actione completa, aqua e Calice demissa pro rerum adiunctis vel ad diem crastinum servetur (si nempe eo rursus sacerdos redeat

Porro necessitas, quae unicus titulus est ob quem facultas haec conceditur, desumenda non est ex parte inopiae sacerdotum, sed ex parte necessitatis spiritualis populi et ex raritate sacerdotum. Hinc infertur non recte sentire qui diceret 1) posse missam iterari diebus festis suppressis; 2) iterari missam posse in eorum commodum, qui praecepto satisfacere vellent in suis privatis oratoriis; 3) consuetudinem esse titulum sufficientem eodem die binandi; 4) interdictam non esse sacerdoti missae iterationem quoties alius haberi possit sacerdos, qui populi necessitati valeat satisfacere. Quocirca prius quam admittatur missae iteratio, videndum erit, num aliquod e remediis a iure praestitutis suppetat ad consulendum spirituali populi necessitati. Hinc ad consulendum necessitati in primis Parochus ipse tenetur stipendium alteri sacerdoti suppeditare; eo non potente, populus, et si ob paupertatem is non possit, tenetur Ordinarius.

---

Missam habiturus) et in secunda purificatione in Calicem demittatur, vel gossipio aut stupa absorpta comburatur, vel in Sacrario si sit exsiccanda relinquatur, vel demittatur in piscinam.

" Cum autem Calix, quo sacerdos primum est usus, purificatus iam sit, si illo ipso pro Missa altera indigeat, eum secum deferat: secus vero in altera Missa diverso Calice uti poterit.

" *Cum superior S. R. C. Instructio nonnisi casum respiciat, quo Sacerdos duas Missas dissitis in locis eadem die sit celebraturus; operae pretium visum est ex Commentariis Bartholomaei Gavanti et Caietani Mariae Merati hic ritum adiungere a sacerdote servandum cum utramque Missam in eadem ecclesia offerre debet.*

" Hoc itaque in casu sacerdos post haustum in prima Missa diligenter Sanguinem Domini, omissa consueta purificatione, patena calicem et palla patenam tegens ac super corporale relinquens, dicit iunctis manibus: *Quod ore sumpsimus Domine* etc. Deinde digitos, quibus SS. Sacramentum tetigit, in aliquo vase mundo ad hoc in Altare praeparato abluet, interim dicens: *Corpus tuum Domine* etc., abstersisque purificatorio digitis calicem velo cooperiet, velumque ponet super corporale extensum. Absoluta Missa, si nulla in ecclesia sit sacristia, calicem eodem modo super Altare relinquet; secus vero in sacristiam deferet, ibique super Corporale vel pallam in aliquo loco decenti et clauso collocabit usque ad secundam Missam; in qua, cum eodem Calice uti debeat, illum rursus secum deferet ad Altare, ac super corporale extensum reponet. Cum autem in secunda Missa sacerdos ad Offertorium devenerit, ablato velo de Calice, hunc parumper versus cornu Epistolae collocabit, sed non extra corporale, factaque hostiae oblatione, cavebit ne purificatorio extergat Calicem, sed eum intra corporale relinquens leviter elevabit, vinumque et aquam eidem caute imponet, ne guttae aliquae ad labia ipsius Calicis resiliant, quem deinde nullatenus ab intus abstersum more solito offeret ".

Quoad vero casus, quibus Episcopi binandi facultatem concedere possunt, Bened. XIV declaravit permitti eam posse: 1) sacerdoti, qui duabus parochiis praesit vel duos populos curet adeo seiunctos, ut alteruter Parocho celebranti die festo adesse nullatenus possit; 2) si una tantum sit ecclesia, in qua missa celebratur et ad quam insimul universus populus convenire non potest. Porro his intervenientibus casibus, iterari missa poterit etiam ab iis qui binandi facultate non sunt instructi, cum id concedat, ius commune, semper tamen dependenter ab Ordinario, ad quem pertinet tum de vera existente necessitate, tum de possibilitate alia canonica remedia applicandi, iudicium ferre. Quin imo in casu unius Parochi cum duabus paroeciis, parochum non solum posse, sed plane teneri ad missam iterandam animadvertit Bened. XIV L. 6 de *Syn. Dioec.* Ex his consequitur leviorem necessitatem requiri ut vi facultatis binatio permittatur, quam ut vi iuris communis. Quae quidem necessitas, conscientiose quidem, at non anxie diiudicanda est. Quare perperam ageret tam is qui laxe, quam is qui extremo cum rigore hac in re procederet. Uno verbo charitatis fidelibus debitae haud minor ratio habenda est, quam legis binationem prohibentis. Porro haec moralis fidelium necessitas, seu gravis utilitas, exurgere praesertim solet ex numero fidelium qui alias sacro assistere sine notabili difficultate non possunt, attentis distantia ab ecclesia, temporis circumstantia ex. gr. hiemalis, viarum asperitate etc.

Quod ad numerum vero fidelium, qui satis sit ut missa iterari possit, in Const. *Apostolicum Ministerium* edita pro Anglia declaratur eiusdem facultatem posse adhiberi " cum eorum numerus, qui diebus festivis tenentur sacris assistere, talem exhibeat necessitatem, ut nisi alicui sacerdoti duas missas eadem die celebrandi potestas concedatur, Ecclesiae mandato *plures* non satisfacerent. „ Cum haec generalis norma dubium omne non auferat, hinc S. Congr. in more habuit huiusmodi quaestionem, quemadmodum ea quae distantiam respiciunt, resolvendam relinquere prudenti Ordinariorum arbitrio, a quibus facultas dependet (1).

(1) Numerus circiter vicenarius in decreto Sac. Cong. Conc. in Lingonensi 12 Ian. 1847, supposita notabili difficultate, sufficiens habitus fuit, dum idem numerus in alio casu iudicatus fuit non sufficere. Ad hoc igitur determinandum

Haec autem necessitas vera quidem, sed moralis intelligitur, non absoluta.

Circa stipendium percipiendum ab iis qui duas missas eadem die celebrant, Sac. Congr. Fid. Prop. regulam generalem edidit die 15 oct. 1863, scilicet non concedi presbyteris eleemosynam recipere pro secunda missa; etiamsi de illis agatur, qui parochiali munere fungentes ideo pro prima missa nequeunt stipendium percipere, quia eam *pro populo* applicare tenentur. Etsi vero voluerit ut haec norma generatim servetur in praxi, cum tamen specialia adsint in nonnullis missionibus rerum ac personarum adiuncta, et cum difficultates non paucae oriri possent si regula ipsa nullas exceptiones pateretur, Pius IX facultatem impertivit Ordinariis missionum ut, iusta et gravi causa intercedente, sacerdotes sibi subditi etiam pro secunda missa in eadem die celebranda, stipendium percipere possint ac valeant. S. Cong. Fid. Prop. 15 oct. 1863.

## §. IV. — De loco et tempore celebrationis.

Missae celebrari possunt in Ecclesia et Oratoriis publica auctoritate Ordinarii deputatis, consecratis vel saltem benedictis, nisi casus magnae necessitatis interveniat. Conc. Trid. Sess. XXII *de obs. in celebr. missae.*

Ad missam requiritur altare, cuius duplex est species; alia enim sunt altaria *fixa*, alia *mobilia.* Fixa ea dicuntur quorum structura moveri nequit, mobilia sunt quae, salva integritate, de uno in alium locum transferri possunt. Ab altari mobili differt privilegium altaris portatilis, quod in eo consistit ut quis super altari viatico ubivis missam possit celebrare.

Porro materia tabulae altaris debet esse lapidea, unoque integro lapide constare, S. Rit. Congr. 17 iunii 1843, et forma quadrangularis.

---

ratio habenda est adiunctorum, et sic in casu in quo agebatur de detentis in carcere, favore minus quam decem vel quindecim licita fuit declarata binatio, quae declaratio ad hospitalia, et ad conventus monialium papali clausura adstrictarum extendi potest.

Item in media parte debet cavitatem habere in qua reponuntur in consecratione reliquiae sanctorum, sine quibus consecrari non possunt. Altare oportet tribus lineis mappis esse contectum, atque inter candelabra debet Crux et Christi Domini ex ea pendentis imago prominere. Et quidem suprema est auctoritate statutum, non posse rem divinam fieri in altari, ne illo quidem excepto in quo intra tabernaculum divina eucharistia asservatur, nisi Crux quam diximus, talis sit atque ita constituta, ut sacerdos et populus sacro adstans Crucifixum facile et commode possint intueri. Quod si in maioris altaris tabula Servator noster Cruci suffixus aut caelatus appareat, tunc nullam inter candelabra poni crucem necesse est. Bened. XIV Const. *Accepimus praestantium.*

In missae sacrificio adhiberi debent candelae industria confectae ex apum labore, et ex venia apostolica interdum conceditur missionariis ut possint uti loco cerae, oleo, et etiam oleo deficiente, ut celebrent absque luminibus. Pariter ex Indulto Apostolico conceditur facultas utendi cera ex arbore fluente. Calix debet esse aureus vel argenteus, aut saltem stamneus, si ecclesiarum vel sacerdotum paupertas tanta sit, ut maioris pretii vasa comparare non sinat. De calice vero ex alluminio confecto, lata est instructio a Sac. Rit. Congr. die 6 decembre 1866. Debent autem calicum cuppae et patenae in tota superficie argento prius et deinde auro in partibus a rubrica requisitis obduci. Calices denique et patenae per solum Episcopum consecrari possunt, et iterum consecrari debent si fuerint denuo inaurati.

Amictus, albae, tobaleae, mappulae ex lino vel cannabe constare debent, neque fas est uti palla a parte superiori drappo serico cooperta. Paramenta denique, linteamina sacra, exceptis purificatoribus, debent esse benedicta.

Rubricae missalis tempus intra quod missae celebrari possunt, excepta sola missa solemni in nocte nativitatis Domini et excepto privilegio, aurora et meridie concludunt. Neque tamen violatae huius legis reus haberetur, siquis parte horae tertia antevertat auroram sic ut missam ad auroram ipsam absolvat, vel etiam, si absolvat eamdem tertia post meridiem horae parte elapsa. Bened. XIV Instr. 13.

Minus tamen quam horam intervertere est leve et ex gravi motivo innoxium prorsus, ex. gr. itineris causa. Et si viaticum dandum sit, licet a media nocte missam celebrare. Ne autem populus careat missa, licet ad duas horas post meridiem. Denique observandae sunt in missae sacrificio rubricae in missali praescriptae, quarum aliae sunt praeceptivae, aliae directivae. Praeceptivae sunt quae continent aliquid quod ex iure vel legitima consuetudine convenienter praecipitur, directivae dicuntur reliquae.

Ultimo loco inquirendum superest quoties sub gravi quivis sacerdos celebrare teneatur. Porro agitur hic non solum de praecepto affirmativo et indeterminato, sed de praecepto naturali per modum officii imposito, siquidem iuxta rituale, celebrare est primum sacerdotis officium. Porro quidquid ad instar officii impositum est, subiecto inhaeret per modum habitus, et quidquid rationem habitus habet frequentiam aliquam actuum expostulat. Hinc uno vel tribus aut quatuor actibus pro toto tempore quo officium perdurat, ei nullatenus esset satisfactum. His positis, S. Thomas huic quaestioni respondet: " dicendum quod quidam dixerunt quod Sacerdos potest omnino a celebratione rite abstinere, nisi teneatur ex cura sibi commissa celebrare populo et sacramenta praebere. Sed hoc irrationabiliter dicitur, quia unusquisque tenetur uti gratia sibi data;.... unde Sacerdoti etiamsi non habeat curam animarum, non licet omnino a celebratione cessare, sed saltem videtur quod teneatur celebrare in praecipuis festis et maxime in quibus fideles communicare consueverunt. " Quae formula, subdit S. Alph. (L. 6, Tract. 3, n. 33), *in praecipuis festis* iuxta Sotum intelligitur de tribus principalioribus solemnitatibus i. e. Natali, Paschate et Pentecoste; unde sententia longe communior, subdit s. Doctor, affirmat Sacerdotes non teneri ad celebrandum, nisi ter vel quater in anno. Et haec sententia est conformis Decreto Sac. Congr. Concilii edito mense nov. 1696 (apud Monacellum P. 1, Tit. 5, Form. 9, n. 15), ubi dicitur quod qui sine iusta causa ter vel quater in anno non celebravit peccat mortaliter et potest ab Episcopo puniri.

## ARTICULUS IV.

### De Sacramento Poenitentiae.

Poenitentiae virtutem eiusque fructum Christus Dominus ritui a se instituto alligavit, quo christianorum peccata clavibus Ecclesiae rite subiecta solvuntur et lapsis post baptismum, beneficium mortis Christi applicatur. Hoc sensu Poenitentia est verum ac proprium Novae Legis Sacramentum remissionis gratiam producens ex opere operato. Porro Poenitentiae Sacramentum christianis peccatoribus necessarium est necessitate praecepti ac medii, illudque proprium habet ut institutum sit ad modum iudicii.

### § I. — De Materia et Forma Sacramenti Poenitentiae.

Materia remota Sacramenti poenitentiae sunt peccata post baptismum commissa. Peccatum vero si est certum et mortale, est materia necessaria: si vero est veniale, vel mortale aut veniale alias rite confessum et absolutum, est materia libera et sufficiens. Quod si incertum seu dubium sit, est materia insufficiens.

Materia vero proxima sunt actus poenitentis, qui tres iure censentur scilicet *contritio*, *confessio* et *satisfactio*.

Forma denique huius sacramenti est *absolutio* iuridica Sacerdotis.

#### 1. — De Contritione.

Quod ad poenitentis actus pertinet, prima poenitentiae pars, eaque omnino essentialis atque potissima, est contritio seu " animi dolor ac detestatio de peccato commisso cum proposito non peccandi de cetero. "

Porro contritio debet esse *interna* seu *vera*, *supernaturalis*, *summa* et *universalis*, propositum vero debet esse *firmum*, *efficax* et *universale*. Generica contritionis notio iure in *perfectam* et *imperfectam* specie distinguitur ex distinctis specie motivis, atque adeo quae ex

motivo amoris Dei super omnia *propter se* dilecti concipitur, contritio dicitur perfecta, quae vero ex alio supernaturali motivo et nominatim ex timore Dei punientis vel ex turpitudine peccati, imperfecta contritio dici solet seu attritio.

Notandum vero est quod cum charitas dicitur *super omnia*, perfectio significatur appretiativi amoris, adeo ut Deus omnibus praeferatur et nihil contra eum ametur, sine quo vera charitas esse non potest (S. TH. 2, 2ae quaest. 24, Art. 12; quaest. 184, Art. 3), non vero praeter hanc essentialem perfectionem significatur ut necessaria distincta perfectio *affectus intensitas*.

Ad haec, cum dicitur dilectio gratuita Dei *propter se*, significatur quidem amor Dei super omnia directe propter suam infinitam bonitatem, at non excluditur necessario respectus omnis ad Deum quatenus etiam summum bonum nostrum est, eo ipso quod est in se summum bonum.

Contritio charitate perfecta poenitentem Deo reconciliat antequam Sacramentum actu suscipiatur, idque non solum cum gradibus intensa est ac fervens ac longo tempore dominans atque sub omni respectu pura et gratuita, neque solum cum non adest Sacramenti copia urgente necessitate, ex. gr. in mortis articulo, vel accedente martyrio, sed dummodo in sua specie perfecta sit, ante Sacramenti susceptionem iustificat, licet non sine voto Sacramenti. Quin imo perfectae contritionis intensio tum ex parte charitatis, ut loquitur S. THOMAS (IV, Dist. 27, quaest. 2, art. 5), tum ex parte doloris sensibilis quem excitat voluntas, efficere potest ut non solum culpa et poena aeterna, sed etiam omnis temporalis poena cum voto tamen Sacramenti remittatur.

Quod autem contritio cum Sacramenti voto iustificat, non ita est intelligendum ac si remissio fieret vi Sacramenti quod nondum existit, vel vi quidem contritionis sed conditionate, si Sacramentum deinde suscipiatur, vel ita ut per contritionem culpa tantummodo remittatur, poena vero aeterna per Sacramentum tollenda sit, sed ita ut contritio intelligatur iustificare cum relatione ad medium seu Sacramentum ad hoc divinitus ordinatum, cuius suscipiendi voluntas

saltem implicite, non modo tantum communi ut votum suscipiendi alia sacramenta, sed modo etiam proprio in christiana contritione continetur. S. TH. in *Suppl.* quaest. 18, Art. 1; SUAREZ *de Poenit.* Disp. 17, Sect. 3.

Contritio vero charitate perfecta non requiritur tamquam necessaria dispositio ut poenitentiae Sacramentum rite suscipiatur, vera enim licet imperfecta contritio et cordis conversio concipi etiam potest ex motivo timoris sine amoris motivo, ac verus est et utilis dolor atque ad iustificationem in Sacramento obtinendam proxima atque sufficiens dispositio.

Denique ex eo quod contritio sit absolutionis conditio, sequitur, eam ante absolutionem esse eliciendam, post hanc enim elicita non sufficit; ex eo vero quod sit materia sacramenti consequitur sensibilem esse debere atque ad sacramentum ipsum ordinatam.

### 2. — DE CONFESSIONE.

Altera poenitentiae pars est Confessio, seu accusatio omnium et singulorum peccatorum mortalium quae post baptismum commissa sunt, facta proprio sacerdoti ad absolutionem virtute clavium obtinendam. Ut haec valida sit requiritur 1) ut sit fidelis; 2) ut sit integra. *Fidelis* erit si exprimatur verum, *integra* si exprimatur totum.

Porro tota fidelitas requiritur in materia necessaria, mentiri enim in materia necessaria, sive negando peccatum mortale quod commissum est, sive asserendo peccatum grave, quod factum non est, est peccatum grave et consequenter contra sacramenti substantiam. Mentitur aliquis vero in materia non necessaria, aut negando v. gr. veniale quod factum est, aut asserendo veniale quod factum non est; si fiat primo modo erit peccatum veniale et substantia sacramenti consistet, dummodo cetera adsint; si autem secundo modo fiat, peccabitur graviter quando tale falsum veniale fuerit sacramenti materia totalis, non vero cum fuerit partialis.

Integritas vero est materialis vel formalis. Confessio materialiter integra est accusatio omnium mortalium commissorum quoad nume-

rum, species, et circumstantias declarandas. Confessio formaliter integra est accusatio eorum dumtaxat mortalium, quae poenitens potest et debet declarare in iis circumstantiis, in quibus versatur. Per se loquendo integritas confessionis ad valorem Sacramenti requisita exigit, ut quantum moraliter fieri potest, declarentur: 1. Omnia peccata mortalia tam occulta et interna, quam externa et publica, etiamsi aliunde essent nota Confessario. 2. Eorum numerus. 3. Omnes species morales. 4. Omnes circumstantiae, quae speciem peccatorum mutant. 5. Ipsi denique actus externi. Porro non requiritur integritas materialis, sed sufficit formalis. Hinc a confessione integra materialiter excusantur: 1. Qui ex oblivione inculpabili, vel ignorantia invincibili, aliquod mortale omittunt. 2. Qui per gestus, scripturam, vel alia signa nequeunt omnia declarare. 3. Qui versantur in periculo moriendi ante absolutionem, nisi mox detur; tunc enim auditis aliquot, absolvendi sunt. 4. Cum in naufragii periculo imminenti, vel instante pugna, nequeunt omnes integre confiteri; tunc enim sufficit confessio confusa, qua omnes simul significant se peccasse, dolere de peccatis, et velle absolvi. Si tamen unusquisque potest saltem aliquod peccatum in particulari confiteri privatim, ad id tenetur. 5. Ii, quorum idioma non nisi ex parte intelligi potest a confessario, si nequeant alteri confiteri, sitque necessitas confitendi, vel iuxta aliquos urgeat praeceptum annuae confessionis. 6. Sacerdos, dum peccatum suum confiteri nequit absque fractione sigilli confessionis. 7. Quicumque confiteri nequit aliquod peccatum sine gravi damno confessioni extrinseco, temporali, vel spirituali, sive proprio, sive etiam alieno; nam lex charitatis obligat ad diligendum proximum sicut nos ipsos, ac proinde ad vitandum eius damnum; ut si prudenter timeas, ne confessarius, qui solus haberi potest, frangat sigillum. Sed tunc requiritur iusta causa confitendi hic et nunc tali confessario, cuiusmodi esset praeceptum confitendi, vel necessitas celebrandi ad vitandum grave scandalum, aut infamiam; alioqui adeundus est alius confessor, vel differenda confessio, si commode differri queat. Item si infirmi vita periclitentur in accuratiori peccatorum declaratione, vel si integra confessio laborantis morbo valde contagioso a longe audiri nequeat, nec

prope sine periculo proximo mortis confessoris, tunc siquidem audito uno aut altero peccato, potest absolvi. At magnus populi concursus, die Indulgentiae, vel festivitatis, ut Paschatis, per se praecise non excusat ab integritate confessionis; quia tunc non adest sufficiens necessitas dimidiandae confessionis: et maximi inde abusus ac magna incommoda orirentur. Hinc Innocentius XI damnavit hanc propositionem: *Licet sacramentaliter absolvere dimidiate confessos, ratione magni concursus poenitentium, qualis ex. gr. potest contingere in die alicuius magnae festivitatis, aut indulgentiae.*

Confessio sacramentalis integra exigitur a neo conversis, cum sub conditione rebaptizantur. S. Cong. S. O. 17 iunii 1715, 17 decembri 1868.

Ceterum cum in confessione audienda Sacerdos et medicum agere debeat et iudicem, debet idcirco omnium primum peccatoris et peccati circumstantias cognoscere, ut recte iudicet utque opportune ac salubriter medeatur. Quare si poenitens numerum et species et circumstantias immutantes species non expresserit, eum Sacerdos prudenter interroget. Interroget etiam de his quae ignorans tacet eoque magis de iis, quae per negligentiam aut verecundiam omittit. Benedic. XIV. Const. *Sacramentum Poenitentiae.* Sed in poenitentibus interrogandis diligentissime caveat, tum ne irrogetur ulla Sacramento iniuria peccatum tacendo, tum ne aperte nimis interrogando, novae poenitentibus ingerantur malitiae, praesertim si de mulieribus aut adolescentibus agatur. Quod si poenitens socium criminis habeat, nefas est Confessario huius nomen aut domum exquirere, multoque magis poenitentem ad haec revelanda compellere. Quam quidem praxim Bened. XIV damnat tanquam scandalosam et perniciosam ac tam famae proximorum, quam ipsi Sacramento iniuriosam; et siquis ausus sit docere vel defendere, aut voce aut scriptis, licitam esse praxim huiusmodi, id est et *exquirere nomen complicis et reticenti absolutionem denegare*, excommunicationem incurret ipso iure Rom. Pontifici reservatam. Pius IX Const. *Apostolicae Sedis.* Complicem vero heic accipere debemus non in re turpi, sed in quovis peccato.

Quoad confessionem per interpretem duo quaeri possunt: 1) an sit exigenda; 2) an sit permittenda. Circa primum explorata res est, neminem teneri ad confitendum per interpretem; cum soli Sacerdoti peccata nostra aperire teneamur: *omnia sua solus peccata confiteatur proprio Sacerdoti*, inquit Innoc. in c. *omnis utriusque sexus*, tit. de poenitentia, videlicet insinuans, quod si solus confiteri nequit, confiteri non teneatur. Posse vero poenitentem, si velit, per interpretem confiteri, nemo negat. Haec responsio Sacrarum Urbis Congregationum decretis consentanea est. In Congregatione enim particulari Prop. Fid. decretum fuit: *quamvis docente Concilio Tridentino, nullo sit divino praecepto mandatum, nec satis consulto lege aliqua humana praecipi possit, ut delicta, praesertim secreta, publica confessione aperiantur; tamen visum est Patribus deputatis, eidem sacrae Synodo inhaerentibus, eos, qui vellent sponte per interpretem confiteri, non debere per Vicarium Apostolicum Constantinopolitanum prohiberi, cum sufficiat praecavere abusus, et scandala, et curare, ut interpretes admoneantur de obligatione, quam habent servandi naturalis secreti.* Et proposito ann. 1633 sequenti dubio : *Qua ratione se gerere debent Missionarii cum poenitentibus, quorum idioma ignorant?* S. Cong. die 10 februarii 1668, respondit, *Missionarii hortentur poenitentes ignaros idiomatis Missionariorum ad adhibendum interpretem, per quem confiteantur omnia peccata: quod si hoc nolint, saltem confiteantur aliqua per interpretem, et reliqua per nutus et signa quantum possunt, quod si nulla velint per interpretem confiteri, confiteantur per signa et nutus omni meliori modo, sicut fit cum mutis: sed Missionarii curent addiscere ex unaquaque lingua ibi usuali, illa pauca verba, quae sunt necessaria ad explicanda praecipua peccata contra Decalogum, et contra quinque praecepta Ecclesiae.*

Cum ignorans Confessarii idioma renuat confiteri per interpretem, petat vero a Missionariis peccatorum absolutionem ob confessionem nutibus et signis dumtaxat factam vel faciendam, absolvi licite potest, ut Theologi docent, et ut ex solutione patet dubii quod sequitur: *Utrum in regionibus longinquis catholicus multis annis inconfessus, et signis dumtaxat ob defectum idiomatis petens ab-*

*solutionem peccatorum, possit absolvi absque ope interpretis?* Emi approbarunt *vota PP. Theologorum, videlicet, non esse opus interprete in casu proposito, sicut etiam posse et debere absolutionem peccatorum impertiri exhibenti signa, quae potest, dummodo sufficiant ad exprimendum aliquod peccatum in specie. In casu vero, quo quis conetur quantum potest, exhibere signa peccatorum in specie, nequeat autem omnino intelligi, absolvi posse per solam manifestationem peccatorum in genere.* Sac. Cong. Sup. Inq. 28 februarii 1633.

Quoad modum vero excipiendi confessiones, haec notanda sunt. Solent confessiones sacramentales, excepta infirmitatis causa, audiri in ecclesiis et quidem in sedibus ad id constitutis. De confessionibus feminarum praecipitur, ne audiantur alibi, quam in templis aut publicis oratoriis, numquam vero in sacrariis, numquam in earum vel aliorum domibus, nisi infirmitatis casu. Porro in ecclesiis et oratoriis audiantur in sede confessionali, quae qualibus cratibus munitae esse debeant, discendum ex Rit. Romano. Hae vere sedes non in ecclesiarum abditis, sed in patentibus et conspicuis earum locis sint positae. Sac. Congr. EE. et RR. in Patav. 21 iunii 1620. Vetitum et mane ante illucescentem diem et vespere post signum salutationis angelicae, dempta infirmitatis causa, feminas audire confitentes. Cum vero infirmitatis causa postulante, feminis sacramentum administratur in earum domibus, fiat id aperta cubiculi ianua et Sacerdote sic constituto, ut quamvis minime audiri, videri tamen possit. Sac. Congr. Sup. Inq. die 3 nov. 1601. — 11 april. 1619. — 23 ian. et 12 febr. 1620. — 30 nov. 1623. Sac. Congr. Fid. Prop. 12 iunii 1764. Ad haec Sac. Congr. Fid. Prop. die 17 aug. 1839 iussit eas nonnisi tectas velamine audiendas esse.

Pro missionibus regularium, eadem Sac. Congr. die 26 iunii 1780 Instructionem emanavit, qua praescribitur " hospitia et stationes, seu domos quaslibet cuiuscumque Ordinis, Congregationis, aut Instituti Regularis in locis missionum ubicumque existentes, in quibus duo vel tres Missionarii latini ritus commorantur seu commorari contigerit, clausurae legibus subiici, ita ut nemini Regulari cuicumque omnino liceat, ullam feminam intra privata eorumdem hospitiorum seu sta-

tionum cubicula, mansiones, recessus sub quovis titulo, specie aut praetextu introducere multoque minus sanctissimum poenitentiae sacramentum ibidem ipsis administrare, nec mulieribus sub quarumcumque licentiarum obtentu, praedicta hospitiorum privata cubicula, mansiones, recessus ingredi, sub poenis a sacris canonibus ac supramemoratis Pontificum constitutionibus inflictis adversus clausurae violatores. Ut autem ad eorumdem hospitiorum interna oratoria, ecclesias ac loca, ubi sacra peraguntur, mulieribus quoque pateat accessus, ut sacrosancto missae sacrificio aliisque ecclesiasticis functionibus intersint, atque sacramentum poenitentiae suscipiant, eadem Sac. Congr. declarat ac decernit admitti posse mulieres in internis ecclesiis, cappellis aut oratoriis publicis hospitiorum praedictorum, ad quae tamen recto tramite accedant, nec in cubicula aut privatas mansiones deflectant et per eamdem per quam accesserunt viam revertantur. Iubet praeterea et praecipit Sac. Congr. ut mulierum confessiones palam in ecclesiis, Cappellis aut publicis oratoriis ubi adsunt, ubi vero desiderantur, in alio loco patenti ac pervio et ianuae hospitii quantum fieri potest viciniore a respectivis Ordinariis, et his deficientibus, a localibus Missionum Superioribus designando, interposita crate ferrea vel alio repagulo inter os Confessarii ac mulieris poenitentis, audiantur. Qui secus fecerint ac saluberrimis hisce ordinationibus contraiverint, poenas contra clausurae violatores ac sacrorum canonum et apostolicorum constitutionum praefatorum contemptores incurrant „.

### 3. — De Satisfactione.

Tertia poenitentiae pars est satisfactio, seu executio operis a Confessario in poenitentiam peccatorum virtute clavium poenitenti iniuncta. Porro cum satisfactio pertineat ad integritatem Sacramenti, debet a Confessario imponi et a poenitente adimpleri, nisi necessitas impediat.

Hac in re meminisse debet Confessarius duplicem sustinere personam, nimirum iudicis et medici, et nec iudicium sine misericordia sibi esse faciendum, nec misericordiam sine iudicio. Ut autem iudicium

sine misericordia faceret qui pro levioribus peccatis gravissimas poenas imponeret, ita iudicis muneri deesset, qui pro gravissimis culpis poenas iniungeret leviores. Habenda insuper ei est ratio virium, sexus, aetatis sui poenitentis.

Satisfactio exigenda non est ante absolutionem, eaque nec propria auctoritate a poenitente immutari, neque per substitutam personam expleri poterit. Ceterum addendum heic est, poenis etiam divinitus immissis vel sponte susceptis, satisfacere nos posse, at sacramentalis poenitentia ad gratiam concurrit et non modo ex natura operis vim habet expiativam, sed etiam virtute clavium, quam quidem sacramentalem vim, prout S. Thomas explicat *Quodlib.* 3, quaest. 13, art. 28 praeter opera iniuncta, participare quadamtenus possunt alia etiam bona poenitentis opera, quae generali formula ad remissionem peccatorum a Sacerdote quodammodo universaliter suntadscita.

### 4. — De Absolutione.

Absolutio, quae est pars essentialis huius sacramenti et dicitur forma in qua praecipue huius sacramenti vis sita est, est prolatio sententiae facta a Sacerdote potente et volente absolvere a peccatis. Absolutio non potest dari absentibus per epistolam vel per internuncium, nec dari potest nutibus aliisque signis, sed verbis a Sacerdote prolatis. Verba autem debent esse haec: " Ego te absolvo a peccatis tuis in nomine Patris, etc. „ Omnia haec verba necessario proferri debent necessitate praecepti, non vero necessitate sacramenti, ad huius enim valorem sufficerent verba " Absolvo te. „ Quamvis vero sacramentalis efficientia optime per indicativam absolutionis formulam significetur, quam nunc adhibere iubemur, potest tamen per se satis exprimi formula etiam deprecativa, qua instrumentalis et ministerialis causae dependentia a causa principe directe significatur, ut ex liturgicis antiquitatis monumentis colligitur.

Porro illud in primis Confessarii habere debent animo fixum, potestatem Sacerdotibus datam in eos, qui ad poenitentiae tribunal accedunt, discreto iustoque iudicio tum in remittendis peccatis, tum

in retinendis esse exercendam. Etenim *Confessor* (inquit Suarez disp. 32, sect. 2) *tenetur iustitiam et religionem in eius administratione servare; quia et iudicium et actionem sacram exercet. Cui muneri ut satisfaciat, unum ex praecipuis est, ut dispositionem conscientiae poenitentis sufficienter agnoscat. Est enim praecipuum huius materiae fundamentum, non posse Confessorem licite poenitentem absolvere, nisi ille sit bene dispositus ad absolutionem suscipiendam. Primo, quia non potest ipse absolvere, nisi quem Christus etiam absolvit, gerit enim vices Christi, et quae ipse solvit in terris, debent soluta manere et in caelis, alias clavis errabit, et minister illa abutetur, et peccabit. Secundo, quia tenentur ministri Sacramentorum non dare illa indignis. Tertio, quia est iudex, et tenetur iustum iudicium facere. Ex quo fit, priusquam absolvat necesse esse, ut prudenter iudicet, poenitentem esse dispositum: quia alias se exponeret periculo errandi; et sine sufficienti cognitione operaretur.* Hinc in Instruct. Sac. Congr. Fid. Prop. ad Sacerdotes Tonkinenses an 1736 data, haec prae oculis Missionariis habenda proponuntur " Absolutio dari prorsus debet poenitenti rite disposito. Et quamvis multi dentur casus, in quibus denegatio et dilatio absolutionis medicamen sit opportunum et subinde necessarium, atque adeo Sedes Apostolica adversus mollem et praeposteram nonnullorum casuistarum in concedenda absolutione facilitatem insurrexit, tamen exceptis casibus in quibus fideles utpote non dispositi absolvi non possunt, promiscua et passim adhibita cuiusque peccati retentio, causa concipiendi maiorem adversus crimina horrorem et adquirendi meliorem dispositionem ad beneficium absolutionis obtinendum, non est profecto medicina, nec castigatio congrua umquam invitis poenitentibus adhibita ab Ecclesia, sed a solis rigidis et imprudentibus Confessariis contra omne fas usurpata et a tribus Romanis Pontificibus proscripta. "

Negari vero absolutio debet iis omnibus, qui debita dispositione carent, quales sunt *qui nulla dant signa doloris, qui odia et inimicitias deponere, aut aliena, si possunt, restituere, aut proximam peccandi occasionem deserere, aut alio modo peccata derelinquere, et vitam in melius emendare nolunt, aut qui publicum scandalum dederunt, nisi*

*publice satisfaciant, et scandalum tollant.* Rit. Quid vero de his qui in occasione peccandi versantur? Occasio peccati est id omne, quod ad peccatum allicit, sive ex natura sua, sive ex parte poenitentis fragilis. Dividitur in proximam et remotam. Proxima est ea quae affert morale, seu probabile periculum peccandi, sive est ea, in qua quis verisimiliter est peccaturus. Remota, quae non affert tale periculum. Ad haec: Occasio proxima peccati duplex est, nempe per se, et per accidens. Occasio proxima per se est ea, quae per se sic est apta inducere homines in peccatum mortale, ut spectata communi hominum fragilitate ac corruptione, multi in ea verisimiliter peccaturi sint; aut quia in ea multi saepe peccant: cuiusmodi sunt, cum ea persona habitare, cum qua soleas peccare: familiaritas inter adolescentes et puellas, aspectus minus pudici, etc. Occasio proxima per accidens est, quae non habet vim inducendi communiter homines in peccatum, sed tantum aliquos ratione specialis illorum fragilitatis et dispositionis, ita ut prudenter timeatur, ne in ea peccent.

Utraque occasio proxima peccati subdividitur in voluntariam, et involuntariam. Voluntaria est ea, quae deseri potest etiam sine gravissimo incommodo. Involuntaria seu necessaria est ea, quae vel physice, vel moraliter deseri non potest. Et sic alia est involuntaria seu necessaria physice, quae nullo modo pendet a voluntate, ut deseratur: ut si quis in carcere aut triremi vinctus sit cum flagitioso; et alia voluntaria, seu necessaria moraliter, quae deseri nequit sine peccato, vel damno temporali gravissimo, ut militia respectu militis in ea frequenter peccantis, cui abeundi facultas recusatur, non enim potest deserere militiam invito duce, cui ex iustitia obstrictus est; vel munus seu officium, quod quidem sine peccato dimitti potest, sed non sine damno gravissimo, v. g. iactura sui status, vel bonorum, vel famae.

His positis, dicimus, prima vice absolutio regulariter danda est tum habituatis, tum his qui in occasione utcumque necessaria versantur, dummodo serio promittant hanc ex proxima remotam reddere. Subinde vero his qui versantur in occasione voluntaria dari convenit, si ea *non est in esse*, si est *in esse*, quidam putant adhuc dari posse, quidam contra sentiunt, nisi prius illam dimiserint, qua quidem in

re Confessoris erit ex variis personae, loci, temporis, causae adiunctis iudicare, quid caritas et prudentia magis expediens suadeat. Cf. D'Annibale *De Sac. Poenit.*

## §. II. — De Ministro Poenitentiae.

Subiectum immediatum iudicialis Ecclesiae potestatis remittendi retinendique peccata, adeoque Minister sacramenti poenitentiae, solus est Sacerdos rite ordinatus. Nemo autem Sacerdos sive saecularis, sive regularis quem Ordinarius non approbaverit, potest quorumque confessiones audire et irrita prorsus esset eiusdem absolutio, idque intelligendum de canonicis etiam cathedralis ecclesiae decrevit Sac. Congr. Conc. 1 April 1796.

Est autem approbatio, Ordinarii de alicuius Sacerdotis ad audiendas confessiones idoneitate iudicium. Qua ex definitione patet, approbationem esse quid distinctum a iurisdictione, siquidem approbare est declarare aliquem dignum cui a legitimo Superiore possint reipsa et in actu secundo committi subditi, in quos clavium potestatem exerceat, iurisdictionem vero conferre, est ipsi subditos assignare.

Approbatio duplex est, *expressa* scilicet et *tacita*. Approbatio si Episcopo videbitur necessarium, facienda est examine praemisso, eique integrum est ius vocandi ad novum examen Sacerdotes illos, quos ipse approbavit. Imo poterit etiam Parochos ad examen revocare, si prudens suspicio de eorum imperitia suboriatur ex noviter deductis etiam extraiudicialiter indiciis. Quod si haec imperitiae indicia non supervenerint, non poterunt Parochi ab eodem Episcopo a quo approbati fuerunt, iterum vocari ad examen, at poterunt a successore. Rota Decis. 257, 258, p. 2. Recent. Porro qui approbatus est ab uno Episcopo pro sua dioecesi, non est censendus approbatus pro aliis dioecesibus, sed in singulis nova approbatione indiget. Attamen Sacerdotes iter transmarinum suscepturi, possunt ab Ordinario loci unde naves solvunt, donari facultate ad excipiendas fidelium secum navigantium confessiones tempore navigationis, usque dum perveniant ad

locum, ubi alius Superior ecclesiasticus iurisdictione pollens constitutus sit. S. U. Inq. 17 Martii 1869 ad Ep. Nannet.

Quoad regulares tenendum est, eorum Praesules ordinaria, ceteros delegata iurisdictione pollere quoad eos qui regularium iure censentur. Quoad vero confessionem saecularium, Regulares iurisdictionem accipiunt a Romano Pontifice, sed egent Ordinarii loci approbatione ad confessiones excipiendas. Ex Decr. Urbani VIII an. 1628 et Innocentii X an. 1648. Ex hac vero approbatione determinatur eorum potestas quoad locum, quoad genus personarum, quoad tempus (Const. *Apostolici Ministerii* Inn. XIII confirmata a Bened. XIII) quoad casus (ex Alex. VII 12. Gregorio XIII Const. *Cum in Sacra*).

Utrum vero ei, cui semel data fuerit sine ulla temporis limitatione approbatio, auferri possit, adhuc lis sub iudice est, ideo ad tempus omnibus dari solet. Bened. XIV. Notif. 86. *De Synodo dioec.* L. IX 16. At Episcopus nequit, inconsulta Apostolica Sede, omnibus simul unius conventus Confessariis eam adimere. Sac. Congr. Epp. et Reg. 20 nov. 1615. Attamen ab Episcopo successore pro maiori conscientiae suae quiete, poterunt denuo examinari, et si minus idonei reperti fuerint, reprobari, S. Pius V Const. *Romani Pontificis* 1571. Hoc vero non poterit Vicarius Capitularis. Sac. Congr. Epp. et RR. 19 iunii 1806. Cf. D'Aninbale p. 143. Part. III. not.

Ad validum exercitium iudicialis potestatis remittendi retinendique peccata, praeter approbationem, requiritur in Sacerdote potestas iurisdictionis, quae vel ordinaria vel delegata est. Cf. quae diximus in Cap. III de Episc. Porro hanc iurisdictionem Ecclesia aliquando supplet cum scilicet 1) error communis habetur, 2) cum subest opinio probabilis in dubio iuris. Tandem prorogari potest. Cf. D'Annibale. l. c.

Ut quis hanc iurisdictionem exerceat valide, requiritur ut error substantialis ac metus non intercedat. Ceterum si falso quis putavit sibi iurisdictionem deesse et tamen eam exercuit, valet absolutio. Cf. De Lugo *de Poenit.* 19 18. Cf. D'Annibale p. 56. Part. I. not.

Insuper ad confessiones audiendas non sufficit iurisdictio praesumpta, nec sufficit quod sit petita, sed non obtenta. Non sufficit pariter iurisdictio existimata, nisi credatur communi errore et huic

errori occasionem dederit titulus coloratus, quo casu Ecclesia eam supplet.

Notandum heic est, in praxi iuxta praesentem Ecclesiae disciplinam, approbationem et iurisdictionem simul eodem actu Praelati sacerdotibus, exceptis regularibus exemptis, conferri. Hinc usu communi iurisdictio etiam approbatio dicitur.

## §. III. — De Sigillo.

Nemo ignorat nullo unquam casu aut periculo fas esse, violare sacramentale sigillum, quae quidem obligatio mortuo etiam poenitente perdurat. Huius custodiendi lex non modo importat ut Confessarius abstineat a loquendo de rebus ex valida confessione sibi cognitis, sed etiam ex invalida, sacrilega vel incoepta, modo facta sit animo se accusandi in foro conscientiae. Si enim fieret ex alia causa ex. gr. ioco, aut solo animo Confessarium decipiendi, tentandi etc. sigilli obligatio evanesceret. Hinc proposito dubio " an Sacerdotes teneantur sigillo in casu quo facinorosi aliqui fingunt se confiteri, sed realiter illis dicunt velle quantitatem pecuniae, alias eos occident: Sanctissimus die 31 iulii 1659 in Congr. S. O. mandavit rescribi, quod oretenus confessariis significet (Vic. Apost.) in hoc casu non militare sigillum confessionis adeoque eos posse praemissis solitis protestationibus et servatis consuetis cautelis necessariis ad evitandum incursum in irregularitatem, revelare Superioribus facinus hoc quod latrones audent perpetrare. "

Porro obligatione sigilli obstringuntur praeter confessarium: 1) interpres; 2) Superior ad quem delatus sit casus reservatus; 3) Iuxta communiorem doctrinam, Doctor de poenitentis licentia consultus a confessario; 4) qui causaliter vel malitiose alienam confessionem audivit; 5) ille cui Sacerdos confessionem alterius revelavit.

Duplici vero modo violatur sigillum: *formaliter* et *directe* revelando peccatum aliquod in confessione auditum, si poenitens indicatur aut innotescere potest; 2) *indirecte* aliquid dicendo, faciendo, vel omittendo ex quo deveniri possit in probabilem alicuius poenitentis suspicionem. Ad hanc vero violationem requiritur ut aliquo modo indicetur

persona, quae peccatum revelatum commisit, aut ea dicantur ex quibus ea possit innotescere. Neque uti licet notitia habita in confessione ad exteriorem gubernationem alicuius conventus vel monasterii, si exinde metuenda sit aut revelatio alicuius peccati, aut gravamen poenitentis. Clemens VIII. Decret edit. 1594.

## § IV. — De casibus reservatis.

Iurisdictionis potestatem iure suo limitibus coercere possunt Pontifices Maximi in Ecclesia universali et in sua quisque dioecesi Episcopi per casuum reservationem, qua invalida prorsus redditur absolutio extra mortis articulum.

Reservari autem possunt vel peccata vel censurae; in illis Ordinarius iurisdictionem non dat, in his datam adimit ad hoc ut reservata superioris iudicio subiiciantur. Hinc sive poenitens ea inculpabiliter omiserit, sive Confessarius ea imprudens absolverit, absolutio nullius momenti est, nec proderit utriusque bona fides, quia reservatio recidit in legem irritantem. Cf. D'Annibale. Part. III. 144.

Porro peccatum prout innuimus, reservari potest vel sine censura vel cum censura: reservata peccata sine censura Romano Pontifici duo sunt, absolutio a calumniosa sollicitationis accusatione Bened. XIV. Const. *Sacràmentum Poenitentiae*, et receptio munerum a Regularibus utriusque sexus, quorum valor sit ultra 10 scutata romana.

Reservationes factae a Romano Pontifice sunt perpetuae, Ordinarii, nisi statutae sint in synodo dioecesana, cessant resoluto· iure reservantis. Cf. D'Annibale.

Ut usus talis iuris reservandi sit licitus, requiritur ut adsit ratio quae usum ipsum honestum reddat. Non una autem ratio praesto est, omnes hac una complexi sunt Patres Tridentini nimirum *christiani populi disciplina*. Sane ratio est ut deterreantur magis homines a quibusdam peccatis, cum eorum videant difficiliorem esse absolutionem eamque a maiore Praelato petendam esse; ratio est etiam ut efficacior correptio certis peccatoribus adhibeatur, quam Praelatus Superior vel solus aliquando vel facilius quam caeteri, praestare

potest, utque scandala et animarum pericula citius et securius amoveantur. In praxi quamvis non possit quoad usum prudentem reservationis certa norma ubique custodienda praescribi, attamen instar regulae esse possunt quaedam generalia monita et decreta, quae a Sacris Urbis Congregationibus hac in re prodierunt. Hinc cum minor fructus sperari possit a missionariorum ministerio, si in tam dissitis regionibus, in tam exiguo ministrorum numero tantisque temporum angustiis, nova casuum reservatione arctioribus eorum iurisdictio circumscribatur limitibus, ideo Ecclesiae bonum postulat, ne plures nunc casus reserventur, quam canonica lex praescribit et vetus postulat consuetudo. Sac. Congr. Fid. Prop. Instr. 1817. Nec difficiles praebere se debent Ordinarii in concedenda praesertim Sacerdotibus a sede episcopali remotis, facultate absolvendi.

Quoad absolutionem a reservatis notandum est in mortis articulo nullam esse reservationem, atque ideo omnes Sacerdotes, quoslibet poenitentes, a quibusvis censuris atque peccatis absolvere possunt. Conc. Trid. Sess. XIV. Cap 7. Qui tamen a censuris Romano Pontifici speciali modo reservatis absolvit poenitentem, eum moneat teneri si convaluerit, se sistere eidem R. P. eidemque plane parere, recidet enim in censuras easdem si praestare haec renuat. (1) Diximus

(1) Quesitum est a S. Congregatione R. et U. Inq. I. Utrum tuto adhuc teneri possit sententia docens ad Episcopum aut quemlibet Sacerdotem approbatum devolvi absolutionem casuum et censurarum etiam speciali modo Papae reservatorum, quando poenitens versatur in impossibilitate personaliter adeundi S. Sedem? II. Quatenus negative, utrum recurrendum sit saltem per litteras ad Emum S. Poenitentiariae Praefectum pro omnibus casibus Papae reservatis, nisi Episcopus habeat speciale indultum, praeterquam in articulo mortis, ad obtinendam absolvendi facultatem? III. Sac. vero Poenitentiaria sequens 3$^{m}$ dubium proposuit, nempe, an toleranda sit sententia eorum, qui docent, praeditos indulto, quo arctatur potestas absolvendi quibusdam adiectis conditionibus, posse nihili facere has restrictiones et uti iure communi? Iamvero feria IV die 23 iunii 1886, Emi ac Rmi Patres Cardinales in rebus Fidei Generales Inquisitores, suprascriptis dubiis mature perpensis, respondendum censuerunt: Ad 1$^{m}$ attenta praxi S. Poenitentiariae praesertim ab edita Constitutione Apostolica s. m. Pii IX quae incipit " Apostolicae Sedis " Negative. Ad II$^{m}$ affirmative; at in casibus vere urgentioribus, in quibus absolutio differri nequeat absque periculo gravis scandali vel infamiae, super quo Confessariorum conscientia oneratur, dari posse absolutionem, iniunctis de iure iniungendis, a cen-

qui a *censuris R. P. speciali modo reservatis*, quia haec obligatio non afficit qui peccata reservata vel alias censuras habent (2).

Extra mortis articulum, tantum possunt directe a reservatis absolvere ipse reservans, reservantis superior et ab alterutro delegatus.

Monendi sunt confessarii quod qui casum reservatum in propria dioecesi habentes in alienam digrediuntur, in qua casus ipse non est reservatus, illuc absolvi possunt a Confessario approbato. Clemens X. Const. *Superna*. Non potest autem absolvi qui eo pergat in fraudem reservationis in sua dioecesi vigentis, seu ob principalem finem obtinendi absolutionem vitandique iudicium proprii pastoris, non vero si alio fine illuc diverteret ex. gr. fine confitendi.

His quae diximus aliqua sunt addenda, de delicto complicis et de peccato eius qui accepit donum a Regularibus utriusque sexus.

Porro de Confessario quoad poenitentem complicem in peccato turpi, sic est habendum, illi ne pro tempore quidem iubilaei facultatem hunc absolvendi suppetere, ac nullam omnino et irritam futuram absolutionem, si eam impertierit etiamsi absolverit inscius seu reservationis seu poenitentis quem non agnovit. Verum si is poenitens in mortis articulo sit constitutus, tum solum ab eo Confessario absolvi poterit, cum nullus omnino Sacerdos adsit, etiam minime alias approbatus, cui sine scandalo aut infamia confiteri possit. Ac si absque necessitate huiusmodi Confessarius eum poenitentem absolverit, in excommunicationem latae sententiae Romano Pontifici reservatam speciali modo incidet. Const. *Apostolicae Sedis*. Ut hanc excommu-

---

suris etiam speciali modo Summo Pontifici reservatis, sub poena tamen reincidentiae in easdem censuras, nisi saltem infra mensem per epistolam et per medium Confessarii absolutus recurrat ad S. Sedem. Ad III$^{m}$ provisum in praecedentibus. Feria IV die 30 iunii 1886. SSmus resolutionem Emorum PP. approbavit et confirmavit.

(2) Notandum heic est quod si quis bona fide confitetur, nesciens suum peccatum esse reservatum, vel confitetur apud Confessarium, qui nescit casum ipsum esse reservatum, bona fides excusat, sed relinquit onus sistendi se Superiori, ubi error inculpabilis cessaverit. Qui vero confessus est peccatum reservatum apud Confessarium habentem potestatem absolvendi a reservatis, etsi fecerit confessionem invalidam, tamen cognita peractae confessionis invaliditate, potest a Sacerdote absolvi non habente potestatem casus reservatos absolvendi, quia prior Confessarius sustulit reservationem.

nicationem quis incurrat, necesse est ut revera et ex animo complicem absolvat, non enim eam incurrit qui poenitentem inabsolutum dimittit, nec qui reticentem hoc peccatum absolvit, aut absolvit verbo tenus vel forma substantialiter corrupta.

Ad haec; casus iste id peculiare habet, quod in generali et amplissima concessione facultatum, quae fit a S. Sede pro variis locorum adiunctis personarumque officio, prout in locis missionum, absolvendi ab omnibus casibus S. Sedi reservatis etiam ob censuram speciali modo reservatam, expresse excipiatur absolutio complicis in peccato turpi. S. Un. Inq. Fer. IV, 4 aprilis 1871.

Ad alterum quod attinet de donis a regularibus acceptis, sufficiat notasse, excipi dona remuneratoria et rerum medicinalium.

Postremo qui a Sacerdote hoc sacramento abutente fuerit sollicitatus ad turpia, etiamsi longum a sollicitatione tempus effluxerit, fueritque sollicitatus pro alia persona, non potest absolvi, nisi sollicitantem ad Ordinarium vel ad Apostolicam Sedem detulerit, aut si statim non possit, delaturum quam primum polliceatur. Greg. XV. Const. *Universi*, Bened. XIV. Const. *Sacramentum Poenitentiae.*

Denuntiatio vero excipi etiam poterit a Vicario Apostolico. Etenim cum quaesitum fuerit a Sup. Univ. Inquisit. « An Vicarii Apostolici absque speciali facultate possint accipere denuntiationes in materia sollicitationis ad turpia, et an, eiusmodi denuntiationibus acceptis, teneantur eas ad S. Officium deferre „ Emi Patres Inquisitores Generales, in fer. IV 20 iunii anni 1883, respondendum censuerunt: " Supplicandum SSmo pro extensione ad omnes Vicarios Apostolicos Instructionis pro Vicario Apostolico Cocincinae diei 1 iunii 1775, (1) cum addito quod remittant ad S. Officium, per medium

---

(1) Instructio Sac. Congr. Fid. Prop. data Vicario Apostolico Cocincinae super dubiis a se propositis de mandato Pii Papae VI, in Congr. S. O. 1 iunii 1775.

*Primum Dubium.* An Constitutio Benedicti XIV adversus sollicitantes obliget etiam Missionarios Franciscanos, qui ministerium exercent in Cocincina.

*Secundum Dubium.* An eadem Constitutio restringi possit, ac moderari in aliquo casu in eodem regno Cocincinae.

Constitutio novissima Benedicti XIV cuius initium est, *Sacramentum Poenitentiae,* aeque ac ceterae a pluribus Pontificibus editae adversus Sacerdotes

S. C. de Propaganda Fide in epistola clausa, nomina sollicitantium. „ Summus vero Pontifex Leo XIII, in Audientia eiusdem feriae ac

---

ad turpia sollicitantes in actu sacramentalis confessionis, vel eius occasione et praetextu, et prout praescribitur in iisdem Constitutionibus, afficit absolute et absque ulla limitatione omnes Confessarios etiam cuiuscumque Ordinis et Instituti, in quibuscumque orbis partibus huiusmodi facinora perpetrantes. Hinc est quod ad dubia per te proposita, Sanctitas Sua, re mature perpensa, ad *primum* affirmative, ad *secundum* negative respondit.

Verum cum non ubique datum sit in huiusmodi delicti prosequutione ea omnia deducere ad praxim, quae ex iisdem apostolicis Constitutionibus et tribunalium institutis sancita sunt, hinc est quod Sanctitas Sua, pro eximia sapientia, mandavit tibi aliqua praescribatur methodus, iuxta quam in re huiusmodi procedere possis in quantum harum regionum circumstantiae tibi permittent, ad impediendum, saltem ex parte, ne tam immane facinus late serpat, neque altius radices agat in perniciem fidelium animarum tuae curae concreditarum, atque in maximum scandalum Infidelium et detrimentum Christianae Religionis et fidei.

In primis tibi pro regula tenendum est, quod omnia iura vetant ne ad criminum punitionem deveniatur, nisi prius per probationes a lege praescriptas constet de delicti perpetratione.

A lege statutum est ut probationes huiusmodi habeantur tantum vel ex rei confessione, vel attestatione duorum saltem testium probatae fidei, qui dictis vel factis, de quibus testimonium ferunt, una simul praesentes adfuisse nitide et absolute testentur.

Privilegium tamen est in causis quae instituuntur de crimine sollicitationis, quod, ut plurimum, remotis arbitris secreto perpetratur, ut ad plenam probationem faciendam admittantur etiam attestationes singulares mulierum vel virorum de facto proprio denunciantium, dummodo tamen numerum trium personarum attingant. Huiusmodi denunciationes tibi tamquam Superiori iurisdictionem habenti secreto deferri debent, neque ab aliquo omitti possunt absque culpa lethali.

Sed cum, in summa difficultate itinerum in his regionibus, fere impossibile erit ut personae sollicitatae ad tuam audientiam accedant, ut rite deferant suas denunciationes, tunc tibi permissum erit delegare ad eas recipiendas, modo ut supra enuntiato, aliquem Sacerdotem probatae fidei, qui tamen non sit de ipsa sollicitatione vel suspectus vel denunciatus.

Acceptis per te, uno vel altero modo, denunciationibus, quae semper esse debent iuramento firmatae, earum pondus, qualitates et circumstantias serio et accurate perpendas necesse est, et praesertim ullam curam non praetermittes ut tibi perspectum et exploratum evadat, quod mulieres vel viri denunciantes sint boni nominis, neque ad accusandum vel odio, vel inimicitia, vel alio humano affectu adducantur. Oportet enim ut testes huiusmodi singulares ab omnibus privatis affectionibus sint immunes, ut ipsis integra fides haberi possit.

Praemissis his, et audito reo eo modo quo commode fieri poterit, si, ex

diei, decretum Emorum Patrum approbavit et petitam concessit extensionem.

Non est autem denuntiatio differenda ultra mensem. Et negligentes sive culpabiliter omittentes denuntiare intra mensem, excommunicationem latae sententiae nemini reservatam incurrunt. *Const. Apost. Sedis.* (2)

Poenitens vero denuntiandi obligationi obnoxius, si forte sollicitanti Confessario morem gesserit, non tenetur culpam suam aperire, iudicibusque gravissime est vetitum in denuntiantis culpam ullo modo inquirere, imo et in acta referre siquid ab hoc minus caute de se dictum fuerit. Poenitenti vero aperiat Confessarius si per calumniam sollicitationis, de qua agitur, Sacerdotem accuset, irretiturum seipsum teterrimo scelere ac tali, a quo nisi per Summum Pontificem extra mortis articulum, non possit absolvi.

---

omnibus rite et accurate perpensis, tibi satis perspecta evadat admissi criminis veritas, tunc demum poteris devenire ad illi interdicendum in perpetuum ne confessiones excipiat, subtrahendo omnes et quascumque facultates in id muneris eidem, etiam per quodcumque privilegium, vel etiam ab ipsa S. Sede impertitas. Praeterea, declarare poteris eumdem reum obnoxium esse ceteris poenis spiritualibus in Constitutionibus, et praesertim in Gregoriana sancitis; tibi quoque fas erit illum suspendere a sacrosancti Sacrificii celebratione.

Cum vero difficillimum sane erit, in his tam dissitis et disparatis regionibus, haec omnia adamussim servare, et cum, si aliqua ex his omittantur, iustitia non patiatur ut poenae infligantur adversus reos de quorum crimine tali pacto adhuc sufficienter non constat, tunc consultius fortasse ages, si in huiusmodi causis, extra iudicii ordinem procedas, ad occurrendum tanto malo mediis et modis magis facilibus et expeditis, quos tibi suggeret in casibus particularibus tua perspecta prudentia cum animarum zelo coniuncta, et cura quam debes habere praecipuam de conservanda pace et concordia inter Operarios apostolicos, praesertim diversi Instituti et nationis.

(2) Quoad sollicitationem notandum est 1) quod ea debet esse facta a Sacerdote tamquam a *Confessario*, hinc vel in *actu confessionis* sive *immediate ante* sive *immediate post*, vel extra confessionem *occasione* vel *praetextu* vel *simulatione* confessionis.

Notandum 2) est quod si casus occurrerit quo adhibitis omnis generis hortationibus et minis poenitentes nullo modo ad denunciandum induci queant, Confessarius opus caritatis faciet si suppresso eorum nomine, ad Sac. Poenitentiariam casum deferat.

## § V. — De Confessione Monialium.

In generali facultate confessiones audiendi, numquam includitur facultas excipiendi monialium confessiones. Hinc ad has audiendas Sacerdotes etiam regulares quicumque sint, speciali indigent approbatione etiamsi ageretur de monialibus, quae regularium gubernio subsunt. Gregorius XV. Const. *Inscrutabili*. Neque vero si quispiam certum ad monasterium sit destinatus ut ibi ordinarii aut extraordinarii Confessarii munere fungatur, debet idirco existimare approbatum se esse ad id munus in alio monasterio exercendum, nec approbatus pro una vice, expleta deputatione, confessiones monialium poterit excipere ulterius. Greg. XV. Const. cit.

Porro quod attinet ad Confessarios ordinarios, si agatur de monialibus alicui Superiori regulari obnoxiis, Praelatus ipse praesentare et proponere eos debet, Episcopo approbandos. Singulis vero trienniis ordinarii Confessarii mutari debent, Sac. Congr. Conc. 2 sept. 1642, et debent esse in aetate 40 annorum constituti. Facultas vero eumdem confessarium confirmandi ea conditione solet a Sac. Congr. concedi, ut si agatur de secundo triennio, consensus duarum saltem ex tribus partibus sororum capitulariter ac per secreta suffragia praestandus requiratur: si vero de ulterioribus trienniis, omnium piae domus sororum consensus, ut supra praestandus, necessarius sit (1).

Qua quidem in re die 22 Ap. 1872, proposita fuerunt Sac. Congr. Epp. et RR. sequentia dubia: 1) quomodo intelligenda sit vox illa *capitulariter*, num scilicet de sororibus quae ordinarie capitulo in-

---

(1) Loquendo etiam de feminarum Congregationibus quae verae moniales non sunt, seu de novis Institutis votorum simplicium cuiusmodi est Congregatio Sororum a Nazareth, Sac. Congr. Epp. et RR. animad. 3, in earumdem constitutiones die 27. Sept. 1861. edixit " Circa confessarium extraordinarium observandae sunt praescriptiones Sacri Concilii Trid. et Const. Bened. XIV quae incipit *Pastoralis curae* ideoque non semel tantum in anno praedictus Confessarius advocandus erit, sed saltem bis aut ter in anno et si opus erit etiam pluries. " Et revera posito confessario Ordinario et adempta Sororibus facultate advocandi alium confessarium quem libuerit, ad consulendum libertati et securitati conscientiarum provida ac sollicita mater Ecclesia, extraordinarium requirit.

tersunt et in eo iure suffragii gaudent habentes vocem sive passivam sive activam, vel de omnibus indiscriminatim sororibus etiam novitiis et conversis? 2) Quomodo intelligenda et applicanda vox illa sit *capitulariter* in domibus sororum in dioecesi aliqua existentium, quae quasi extra clausuram, caritatis operibus externis addicuntur, neque proinde stabiliter in eadem domo permanent, cum illae domus non sint sui iuris, sed sub regimine congregationis generalis detinentur; 3) In multis Parochiis praesertim ruralibus adsunt duae vel tres et vix quatuor praedictarum Congregationnm Sorores, puellarum educationi inservientes, quae non habent sacellum privatum, sed ecclesiam parochialem sicut ceteri frequentant, ibidem Missae et caeteris officiis assistentes, Sacramenta tum Poenitentiae, tum Eucharistiae recipientes, etc. quomodo in his applicanda vox illa, *capitulariter*. 4) Voces ille *omnium* piae *domus sororum consensus* debentne intelligi de unanimitate absoluta, vel tantum morali? " Iam vero eadem S. Congregatio respondit: Ad 1 intelligendas esse eas tantum sorores, quae ordinarie capitulo intersunt. Ad 2 intelligendum esse de iis Sororibus quae praefatas domos inhabitant tum cum triennium confessarii completur, et vocem habent in capitulo. Ad 3 Sorores de quibus agitur, posse peragere extra piam propriam domum sacramentalem confessionem penes quemcumque Confessarium ab Ordinario approbatum. Ad 4 affirmative ad primam partem, negative ad secundam.

Episcopi aliique monasteriorum Praelati subiectis sibi Monialibus praeter ordinarium, extraordinarium Confessarium bis, aut ter in anno exhibere tenentur iuxta Decretum Conc. Trid. ses. XXV *de Reg.* C. X Hoc autem Decretum declaratum et ampliatum est a Benedicto XIV Const. *Pastoralis* 5 aug. 1748 decernente: 1. Confessarium extraordinarium teneri audire omnium monialium aliarumque in monasterio degentium confessiones, illas autem ad id non arctari, sed debere tantum coram illo se sistere, saltem ad salutaria monita, etiam extra confessionem excipienda; idque ad tollendas suspiciones et oblocutiones iuxta decretum Innocentii XI. Hanc vero extraordinarii deputationem vult Benedictus extendi ad omnes mulierum communitates, quae unum ordinarium ministrum poenitentiae habent.

2) Hunc regulariter deputandum esse ab eo, ad quem spectat ordinarii confessarii electio et deputatio. 3) Si Episcopus neglexerit extraordinarium deputare, deputandum esse a Cardinali maiori poenitentiario, si requisitus fuerit a Monialibus, ex approbatis tamen a locorum Ordinariis pro excipiendis monialium confessionibus. Si vero hanc deputationem neglexerit Praelatus Regularis, deputandum esse ab Ordinariis locorum. 4) Tam Episcopum quam Praelatum regularem teneri peculiarem confessarium concedere moniali graviter aegrotanti, si illum petat, sicut et illi quae licet non infirma, obfirmate tamen recuset confessario ordinario confiteri. Iste autem peculiaris Confessarius assignandus a Praelato Regulari, semper debet esse ex approbatis ab Episcopo pro monialibus. Quod si ille cui Monialis regularibus subiecta confiteri cupit, non sit ex approbatis, tunc Episcopus eumdem approbet tot vicibus, quot expedire iudicaverit. 5) Posse Episcopum iuxta decretum Congr. Conc. anno 1573 a Gregorio XIII approbatum, assignare semel vel pluries peculiarem Confessarium tam saecularem, quam regularem alterius ordinis eidem moniali regularibus subiectae, reluctanti confiteri ordinario Confessario. 6) Non esse interdictum pluries etiam quam tribus vicibus in anno, extraordinarium nedum omnibus, sed etiam singulis monialibus offerre, si non ex animi levitate, neque ex indiscreta affectionis singularitate illum petant, quod remittitur iudicio et discretioni Praelatorum. 7) Quoscumque Superiores regulares teneri bis, aut ter in anno deputare hunc extraordinarium monialibus sibi subiectis, qui saltem semel in anno sit ex Clero saeculari, aut ex alio ordine regulari, tributa facultate Episcopis supplendi eorumdem defectum, appellatione remota. 8) Ordinarium Confessarium, durante extraordinario, accedere non posse ad confessionem excipiendam cuiuscumque intra monasterium aut piam domum degentis, etiam Superiorissae, novitiae, etc. sub poenis arbitrio Praelatorum, quorum regimini monasteria aut piae domus subiectae sunt. 9) Extraordinario, sive Communitati, sive alicui in monasterio degenti peculiari deputato, expleto suo munere, interdictum esse accessum ad idem monasterium sub poenis in accedentes ad Moniales, et cum ipsis conversantes statutis.

# APPENDIX

## De Indulgentiis.

Remissa culpa et poena aeterna per Sacramentum Poenitentiae rite susceptum, solvenda superest plerumque temporalis poena, quae relaxari etiam extra poenitentiae sacramentum potest ecclesiae auctoritate. Voluit enim Deus extare satisfactionum thesaurum ab unigenito Dei Filio Ecclesiae militanti adquisitum, ad cuius thesauri cumulum Beatae Dei Genitricis omniumque sanctorum merita adminiculum praestant. Clemens VII in Extrav. com. L. 5, tit. 9, c. 2; Pius VI Const. *Auctorem fidei;* Bened. XIV Const. *Apostolica,* § 3. Porro thesaurum hunc per beatum Petrum eiusque successores Vicarios suos commisit fidelibus salubriter dispensandum. Hinc patet, Ecclesiam per indulgentias ita poenitentes a poena absolvere, ut simul Deo solvat debitam satisfactionem ex superabundantibus satisfactionibus Christi et sanctorum, atque adeo completa indulgentiae notio continetur tum absolutione vi clavium, tum pretii solutione Deo facta ab ipsa Ecclesia pro eo, qui a poena absolvitur.

Porro duplici ratione Pontifices Maximi potestate ipsis attributa utuntur, una quidem qua plena poenae temporalis post deletam culpam luendae condonatio seu remissio conceditur, altera vero qua conceditur tantum, quantum aequaret canonicas, si has fideles poenitentes obirent poenitentias annorum aut dierum certi definitique numeri. Hinc distinctio indulgentiae in plenariam et partialem. Aliae autem sunt indulgentiae pro vivis, aliae pro defunctis, aliterque illae atque hae conceduntur: in illis enim elargiendis iudiciaria ex potestate agitur; defunctis vero conceduntur modo tantum suffragii satisfactorii, scilicet non quidem iuridica absolutione, quemadmodum fit in subditos, sed tantum pretii solutione. Quae autem indulgentiae pro vivis concessae sunt velle defunctis applicare et vicissim, consilium foret inane. Eae vero ita pro vivis interdum conceduntur, ut etiam in defunctorum beneficium impendi queant, quod ex apostolicis litteris est cognoscendum.

Indulgentia datur subiecto capaci, scilicet baptizato, non excommunicato, et subdito, ex cuius parte requiritur, ut iniuncta adimpleat opera, et saltem ultimum opus coniungatur cum statu gratiae. Non posse autem per preces iam obligatorias satisfieri precibus a Summo Pontifice praescriptis ad lucrandam Indulgentiam plenariam declaravit S. C. Ind. in *Briocen.* 29 maii 1841. Quando vero ad Indulgentias lucrandas praescribitur oratio pro fine determinato v. g. extirpatione haereseos, non requiritur intentio explicita expressa singulis vicibus, sed sufficit habitualis et interpretativa. Ceterum Indulgentiae pro aliqua festivitate concessae, nisi aliud expresse habeatur in indultis, incipiunt a media nocte et durant usque ad mediam noctem insequentem. S. C. Indulg. in *Geneven.* 12 ian. 1878.

Quando Summus Pontifex indulgentiam quamlibet concedit Urbi et Orbi, ut fideles talem indulgentiam in variis dioecesibus lucrari possint, non requiritur ut haec indulgentia ab Ordinariis locorum promulgetur, sed sufficit ut fideles certi sint praedictam Indulgentiam a Summo Pontifice fuisse concessam. S. C. Indulg. 1 iul. 1839.

Quoad vero Indulgentias locales, quae cuidam loco e. g. ecclesiae, altari, affiguntur, expectanda erit publicatio Ordinarii, et eius recognitio, ut fideles sciant an sint Indulgentiae plenariae vel partiales, et quae sint conditiones assignatae ad illas acquirendas. S. C. Ind. in *Rhotomagen.* 31 aug. 1844. Relate ad conditiones ad lucrandas indulgentias requisitae, notandum est, harum concessionum initium a die petendum esse quo concessionis litterae datae fuerunt, non ab eo quo publice indulgentia proponitur. Indulgentia vero alicui festo alligata, potest adquiri alio die, ad quem solemnitas et exterior celebratio festi transferatur, non vero si tantum Officium cum Missa transfertur. S. C. Indulg. 9 aug. 1852.

Quoad clausulas, quae in indulgentiarum rescriptis inveniuntur, sufficiat notasse quod verba " qui vere poenitentes confessi et Sacra Communione refecti ecclesiam visitaverint „ quae in Indulgentiarum litteris inseri solent, exigunt ut confessio omnino peragatur etiam ab iis, qui nullius sibi lethalis culpae conscii sint. Potest vero confessio dumtaxat, aut confessio et communio, peragi die qui im-

mediate praecedit sequentem pro qua concessa fuit indulgentia, quacumque de causa. SAC. CONGR. INDULGENT. 6 oct. 1870. Apostolicis indulgentiarum litteris solet haec clausula apponi: " Volumus autem ut si alias christifidelibus dictam ecclesiam quolibet anni die visitantibus aliqua alia indulgentia perpetua, vel ad tempus nondum elapsum duratura concessa fuerit, praesentes litterae nullae sint. " Haec clausula neque ad privilegium altaris pro defunctis refertur, neque ad indulgentias concessas certis personarum coetibus, aut peragentibus certa ac definita pia opera in ecclesia vel altari, de quibus apostolicae litterae; cum his enim omnibus consistit vis novae concessionis, quemadmodum ea consistit cum indulgentiis stationum Urbis et septem altarium instar septem altarium Basilicae Vaticanae concessis et cum indulgentiis quae pro unica vice conceduntur.

Ceterum eodem die lucrari possunt plures indulgentiae plenariae quando pro unaquaque praescripta est perceptio divinae Eucharistiae, servatis tamen respective aliis appositis conditionibus. S. C. IND. in *Briocen.* 29 maii 1841. Insuper declaratum est confessionem praeterquam pro indulgentia in forma iubilaei, necessariam iis non esse qui frequenti peccatorum confessione animum studentes expiare, semel saltem in hebdomada ad sacramentum poenitentiae accedere, nisi legitime impediantur, consueverunt et nullius lethalis culpae a se post peractam ultimam confessionem commissae sibi conscii sunt. S. C. IND. 9 dec. 1763. Ad haec, cum quaesitum fuisset 1° utrum confessio praescripta *per singulas hebdomadas* peragi debet infra septem vel potius infra octo dies, 2° an verba *infra duas hebdomadas* (quod concedi solet pro locis, ubi difficilis est confessio hebdomadalis) stricte interpretanda sint ita ut confessio peragi debeat infra quatuordecim dies vel potius sufficiat bina confessio in mense, S. C. INDULG. die 23 nov. 1878 respondit: Ad 1^m^ affirmative ad 1^m^ partem, idest praescriptam confessionem peragi debere quolibet decurrente septem dierum spatio; negative ad 2^m^ partem. Ad 2^m^ affirmative ad 1^m^ partem, idest praescriptam confessionem peragi debere quolibet decurrente quatuordecim dierum spatio; negative ad 2^m^ partem. In iis locis vero, in quibus ob inopiam confessariorum nequeant fideles fre-

quenter confiteri, confessio peracta infra hebdomodam ante festivitatem suffragari potest ad lucrandam indulgentiam, dummodo nullius lethalis culpae fideles conscii sint. S. Cong. Indulg. 12 iun. 1822. Verba denique *infra hebdomadam* significare octo dies tantum quae festivitatem immediate praecedunt, non vero hebdomadam illam totam, et integram quae ante festum decurrit, declaravit S. C. Ind. in *Mechlinien.* die 15 dec. 1841.

Christifideles, qui ob physicum permanens aliquod impedimentum domo egredi non possunt, etiam in communitate et sub regula viventes, acquirere possunt omnes et singulas indulgentias plenarias iam concessas, vel in posterum concedendas et quas alias acquirere possent in locis in quibus vivunt, si in eo physico statu non essent, pro quarum acquisitione praescripta sit sacra communio et visitatio alicuius ecclesiae, vel publici Oratorii in locis iisdem, dummodo vere poenitentes confessi, ac ceteris omnibus absolutis conditionibus, si quae iniunctae fuerint, loco sacrae Communionis et visitationis, alia pia opera a respectivo Confessario iniungenda fideliter adimpleant. S. C. Ind. 18 sept. 1862 et 16 ian. 1836. Ad supplendam impotentiam preces recitandi iniunctas pro indulgentiis, qua destinentur Surdo-Muti, latum est decretum a S. C. Ind. die 15 mart. 1852 cuius vi statuitur: 1) Quod si inter opera pro lucranda Indulgentia praescripta, sit visitatio alicuius Ecclesiae, Surdo-Muti Ecclesiam ipsam devote visitare teneantur, licet tantum mentem in Deum elevent, et pios affectus. 2) Quod si inter opera sint publicae preces, Surdo-Muti possint lucrari Indulgentias iis adnexas corpore quidem coniuncti ceteris fidelibus in eodem loco orantibus, sed pariter mente tantum in Deum elevata et piis cordis affectibus. 3) Quod si agatur tantum de privatis orationibus, proprii Mutorum et Surdorum Confessarii valeant easdem orationes commutare in alia pia opera, aliquo modo manifestata, prout in Domino expedire iudicaverint.

Insuper per Sac. Cong. Indulg. in cit. decr. 16 ian. 1886 Leo PP. XII dignatus est concedere, servatis de iure servandis, indulgentiam plenariam sacerdoti primum sacrum facienti eiusque consanguineis ad tertium usque gradum inclusive, qui primo eidem sacro

interfuerint; ceteris vero christifidelibus adstantibus, indulgentiam septem annorum totidemque quadragenarum.

Aliquid nunc innuendum est de indulgentia *Viae Crucis*. Iam in erigendis stationibus, requiritur tam Sacerdotis erigentis deputatio, ac Superioris localis consensus, quam respectivi Ordinarii vel Antistitis et Parochi, nec non Superiorum Ecclesiae, Monasterii, Hospitalis, et loci pii, ubi eiusmodi erectio fieri contigerit deputatio. Consensus vero et licentia in scriptis pro singulis casibus et cum specifica designatione loci et non aliter expediri et quandocumque opus fuerit, exhiberi debent sub poena nullitatis ipsiusmet erectionis ipso facto incurrendae. S. C. Ind. 3 aug. 1748 et 21 iun. 1879. Indulgentiae non cessant, et proinde opus non est nova erectione, si stationes et Cruces renoventur et mutentur, salva substantia, vel si innovetur substantia dummodo sint denuo benedictae. Sac. Congr. Indulg. in *Camerinen.* 16 dec. 1760. Neque cessant si cruces amoveantur. Quod si cruces primitus benedictae omnino pereant vel tollantur iterum nova erectio et benedictio requiritur ad adquirendas indulgentias, si vero pereant vel tollantur ex minori parte, licet alias illis substituere absque nova erectione et benedictione. Sac. Congr. Ind. in *Aginnen.* 20 sept. 1839.

In privato sacrae Viae Crucis exercitio ad lucrandas indulgentias semper requiritur transitus ab una statione ad aliam. Idem dicendum de exercitio publico, casu quo ex praedicto transitu excitanda non timetur perturbatio; si autem haec timetur, sufficit ut, unoquoque de populo suum locum tenente, sacerdos cum duobus clericis sive cantoribus circumeat. In hoc casu tamen suadendum videtur, ut populus vertat se ad singulas stationes necnon ad easdem genuflectat ac erigat se cum sacerdote.

Antequam huic brevi tractatui finem imponamus, nonnulla adnotanda sunt circa Indulgentiam plenariam in mortis articulo. Iam vero Summus Pontifex Clemens XIV omnibus et singulis Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis, Vicariis Apostolicis, nec non Praefectis seu Superioribus Missionum tam Cleri saecularis, quam regularis in locis Missionum, concessit facultatem impertiendi benedictionem cum indulgentia plenaria fidelibus praedictis ad extremum agonem redactis,

cum ea etiam extensione, ut facultatem huiusmodi, Sacerdotibus, et respective Missionariis eorum iurisdictioni subiectis, pro locis tamen suarum dioecesium vel pro Missionum districtibus tantum, communicare possint. In hac benedictione impertienda servanda est formula praescripta a Bened. XIV in Const. data die 9 april. 1747 quae incipit: *Pia Mater Ecclesia*. Cum autem facile contingat, ut aliqui ex praedictis christifidelibus ex hac vita decedant, quin Ecclesiae sacramentis fuerint muniti, et absque sacerdotis cuiuslibet assistentia, etiam illis plenariam indulgentiam concessit, si saltem contriti nomen Iesu ore cum possint, sin minus corde, invocaverint, et mortem tamquam stipendium peccati de manu Domini ea qua decet christiana animi demissione et humilitate susceperint, animamque in manus Creatoris sui commendaverint.

Porro cum Vic. Ap. Sutchuensis petiisset, quidnam censeri deberet mortis articulus, Congr. S. O. mense ian. 1780 declaravit, eam temporis circumstantiam satis esse ut ea rite impertiatur, quae sufficit extremae ipsi unctioni conferendae; cum nempe infirmus vi morbi cernitur ad interitum vergere. Neque proximus agoni tempus expectandum esse, quo aegrotus vix sui compos ad eos plane animi motus edendos impar est, quos Rituale Romanum efflagitat, ut tanti beneficii, sicut extremae unctionis fructus uberius percipiatur. Quae quidem confirmata sunt a S. C. Indulg. die 18 Dec. 1885, proposito enim dubio " utrum Benedictio Apostolica cum indulgentia plenaria in mortis articulo dari possit post collata extrema sacramenta, cum periculum quidem mortis adest, non tamen imminens „ Sac. Congr. respondit: Affirmative et hanc responsionem ex rei natura pro omnibus aegrotis Christi fidelibus in mortis periculo constitutis valere.

Quamobrem e Missionariorum debito erit post adhibitam infirmo sacramentalem unctionem, eumdem excitare ad ea animo concipienda, quae in eodem rituali libro leguntur; mox vero tam insigni beneficio plenariae remissionis eumdem communire, idque tum potissimum praestare, cum se haud reversurus praevideat.

Porro haec benedictio impertienda est etiam pueris, qui defectu aetatis primam communionem nondum receperunt. Non potest autem

pluries impertiri, eadem permanente infirmitate, etsi diurna. Secus vero dicendum, si infirmus convaluerit, ac deinde quacumque de causa in novum mortis periculum incidat. Potest autem concedi etiam damnatis ad mortem.

## ARTICULUS V.

### De Extrema Unctione.

Extrema Unctio est Sacramentum a Christo Domino institutum ad conferendam aegrotis vita periclitantibus gratiam ad resistendum tentationibus, ad patienter dolores ferendos, peccati reliquias abstergendas atque ad valetudinem corporis, quatenus non sit animae nocitura, consequendam.

1. Materia remota huius Sacramenti est oleum olivarum ab Episcopo benedictum. Hinc Paulus V in Cong. Generali Univ. Inquis. coram se habita die 13 ian. 1655 declaravit, temerariam et errori proximam propositionem quod Sacramentum extremae Unctionis oleo episcopali benedictione non consecrato ministrari valide possit. Ac dubio proposito an in casu necessitatis Parochus ad validitatem Sacramenti extremae Unctionis uti possit oleo a se benedicto, die 14 sept. 1842 eadem Sac. Un. Inq. respondit *negative* ad formam decreti 13 ian. 1655, quae resolutio probata est a Greg. XVI (1).

Materia proxima est unctio in forma crucis quinque sensuum, scilicet oculorum, aurium, narium, oris, manuum vel, siquis aliquo

---

(1) Quamquam oleum huiusmodi ab Episcopo debeat esse benedictum, tamen nec irritum dicendum est Sacramentum a graecis presbyteris cum oleo ab ipsis benedicto collatum, neque ea de causa reprehendi debent: tum quia de Episcopi licentia, et conniventia, et tolerantia Sedis Apostolicae id fieri possit, ut celebriores theologi docent: tum quia consuetudo haec a mille amplius annis in graeca Ecclesia obtineat, ut ex eiusdem Ritualibus probant Arcudius, et Goarius, vigueritque etiam apud Armenos, ut ex epistola liquet Ioannis XXII ad Osimum eorumdem Regem: tum demum quia a Clemente VIII et Benedicto XIV Const. *Etsi Pastoralis*, pro Graecis, qui Episcopis latinis subsunt, decretum est: *Non sunt cogendi presbyteri graeci olea sancta praeter Chrisma ab Episcopis latinis dioecesanis accipere, cum huiusmodi olea ab eis in ipsa oleorum, et Sacramenti exhibitione, ex veteri ritu conficiantur, et benedicantur.*

horum careat, partis ei proximae. Ad haec, nisi aliud usus ferat, ungendi sunt pedes et renes, sed renes virorum tantum. Sacerdotes vero ungendi in parte manuum exteriore.

Quoad unctionem renuum, Sac. Rit. Congr. die 14 augusti 1858 rescripsit Archiepiscopo Ultraiectensi, in cuius archidioecesi inusitata ea erat, ut curaret paulatim et sensim sine sensu disponere fideles ad istam quoque specialem unctionem recipiendam.

Absque necessitatis causa non licet uti stylo seu virgula argentea in peragenda extrema unctione. S. Rit. Congr. 9 maii 1857.

2. Huius Sacramenti forma sunt verba: *Per istam sanctam unctionem et suam piissimam misericordiam indulgeat tibi Dominus quidquid per visum, auditum etc. deliquisti, amen* in singulis repetita; si tamem necessitas urgeat, satis est sub unica forma omnes unctiones perficere; imo si aegrotus morbo contagioso laboret aut animam agat, satis erit unica unctio.

3. Subiectum huius Sacramenti homo est, christianus, qui sit infirmus, ac etiam peccati capax; quamobrem pueri ante usum rationis, et qui nunquam rationis usum exercuerunt amentes, quod per visum, auditum etc. non potuerint peccare, huius Sacramenti incapaces habentur.

Debet vero esse in probabili mortis periculo constitutus, in quo versari intelligitur quisquis gravi morbo laborat. Cum hoc periculum debeat oriri ex infirmitate corporis, hinc sequitur, nemini corpore non aegrotanti, in exitu licet vitae sit constitutus, hoc Sacramentum esse conferendum, cuiusmodi sunt ultimo supplicio afficiendi, nemini item non aegrotanti, qui vel in praesens veniat vitae discrimen, cuiusmodi sunt dimicationem inituri, vel mulieres pariturae, nisi his accesserit peculiaris et lethalis corporis aegritudo. Senibus vero, etsi nullo alio morbo laborent, si prae senio deficere atque morituri in dies videantur, conferenda ea erit, non debet denique conferri extrema unctio illis neophitis moribundis, quos missionarius capaces baptismatis credidit, nisi saltem habeant aliquam intentionem recipiendi hoc sacramentum in beneficium animae pro mortis tempore ordinatum.

4. Huius Sacramenti minister est solus Sacerdos (1), sed solus Parochus in sua paroecia aut qui ab eo licentiam accepit est minister ordinarius. Ceteri itaque sacerdotes nunquam sibi ministerium hoc sumere possunt, nisi cum Parochus iusserit, aut permiserit, vel cum, Parocho absente, summa indigentis necessitas id postulet. Bened. XIV *de Syn.* l. 8, cap. 7, n. 5.

Regularibus tamen licet suis subditis suisque familiaribus tantum administrare unctionem extremam. Ii autem soli familiares habentur qui eo tempore intra monasterii septa religiosis communia ita degunt, ut regularibus famulentur et ab iis vicissim alantur. Bened. XIV, Instr. 55, n. 7.

5. Porro in eodem mortis periculo Sacramentum hoc non est iterandum. Si autem infirmi, quibus adhibita fuit extrema unctio, convaluerint in novumque postea inciderint vitae periculum, poterunt rursus iuvari huius Sacramenti subsidio. Quod si imminuto morbo, periculum illud cessasse prudenter existimetur, sed postea aegrotus antequam convalescat rursus periculum subeat, iuxta praesentem Ecclesiae disciplinam rursus hoc Sacramento iuvari poterit. Bened. XIV Instr. 55, cap. 8, n. 4.

6. Oleum infirmorum custodiendum in ecclesia est in cavo a cornu evangelii altaris maioris, vel eius altaris in quo divina posita est Eucharistia. Sit hoc cavum interius decenti serico violacei coloris obductum, eiusque ostium clavi apud Parochum aliumve, sed omnino fidelem virum, servanda muniatur. Supra ostiolum vero legatur epigraphe: " Oleum Infirmorum. " Hinc non licet ob commoditatem illud in domo sacerdotis asservare, excepto casu magnae distantiae ab ecclesia, quo casu servetur domi rubrica quoad honestam et decentem tutamque ipsius custodiam. Sac. Rit. Congr. 16 decemb. 1826.

Cum autem singulis annis ex Ecclesiae praecepto sacra sint olea renovanda, caveant quicumque ea asservandi ius habent, ne vetere utantur. Acceptis oleis recens benedictis, quidquid ex veteribus superest,

---

(1) Graeci, aliique Orientales, qui Graecorum mores imitantur, in huius Sacramenti administratione septem adhibent sacerdotes, et si septem non adsint, saltem tres.

quamprimam comburendum est; nempe aut in lampade quae ante divinam Eucharistiam collucet ad ardendum ponatur, aut tanta quanta opus erit gossipii massa sacro illo liquore imbuatur idque iterum atque iterum donec vasa probe extergantur, gossipium vero igne absumatur et cineres in sacrarium deiiciantur.

Quamquam vero negandum non sit, oleo consecrato non consecratum posse misceri, id tamen faciendum non est quando sacrum oleum post consecrationem distribuitur, sed quando necessitas exigat; summa tamen scrupulositate agendum id est, ut scilicet cum oleum aliquando deficere vel non sufficere posse videatur neque aliud benedictum haberi queat, modico oleo non benedicto in minori quantitate superinfuso reparetur. Potest autem oleum non benedictum pluribus vicibus benedicto superinfundi, ita ut oleum additum, consideratis omnibus additionibus simul, non fiat quantitas maior benedicti. S. Conc. Rit. 23 sept. 1682.

## ARTICULUS VI.

### De Ordine.

Esse in Ecclesia catholica hierarchiam divinitus institutam, quae constat ex Episcopis, Presbyteris et Ministris, dogma est, quod absque fidei iactura verti dubio non potest. Haec autem hierarchia non ut in veteri testamento carnali generatione et successione fundatur, sed electione et ordinatione statuitur, qua homines a Deo vocati et ex hominum reliquo assumpti, diversisque in gradibus constituti, divino mancipantur obsequio et altaris deserviunt sacrificio. Hinc Ordo est Sacramentum quo stabiliter potestas confertur ad consecrandam Eucharistiam et ad alia ecclesiastica ministeria rite obeunda.

Materia remota est res quae traditur, proxima eius traditio. Cum vero in minoribus Ordinibus tradantur instrumenta, hinc est quod materia Ostiariatus sunt claves ecclesiae, Lectoratus liber sacrarum lectionum vel Scripturarum, Exorcistatus liber exorcismorum, Acolitatus urceoli et candelabrum cum cereo extincto. Maiorum vero est, in Subdiaconatu sola instrumentorum traditio, id est calix vacuus cum

patena vacua, ac libri Epistolarum; Diaconatus impositio manus et liber Evangeliorum; Praesbyteratus impositio manuum, calix cum vino et patena cum hostia. Episcopatus vero materia tum remota quam proxima est sola impositio manuum.

Ordinis forma consistit in verbis ab Ordinante pronunciatis, prout in Pontificali praescribuntur.

Minister ordinum maiorum est solus Episcopus consecratus (1), minorum vero potest esse etiam Sacerdos ex delegatione Summi Pontificis. Porro ut minister ordinet valide, sufficit (suppositis aliis requisitis essentialibus) ut intentionem habeat. Ad hoc autem ut ordinet licite, requiritur ut ea omnia servet, quae sacri canones ac ritus Ecclesiae praescribunt; de quibus agendum breviter est.

Iam haec sunt: 1) Ut Episcopus ordines conferat suo subdito, 2) qui debitis qualitatibus aetatis, probitatis, et scientiae instructus sit, et 3) titulo ordinationis praeditus; 4) ut Ordines conferat legitimo ordine, tempore, et gradatim; 5) praehabitis proclamationibus.

## § I. — De Episcopi Subdito.

Innocentius XII in Const. *Speculatores* data prid. non. nov. 1694 quatuor ex causis quemlibet Episcopo subdi posse statuit; nimirum ratione *beneficii*, *originis*, *domicilii* et *familiaritatis*.

Porro *beneficium* debet esse in dioecesi obtentum, pacifice possessum, et sustentationi sufficiens, nempe iuxta taxam synodalem, quae eo loci viget. Innoc. XIII Const. *Apostolici ministerii*, Bened. XIII Const. *In supremo* 23 sept. 1724; et si aliquid desit, non potest suppleri ex patrimonio in eadem vel ex beneficio in alia dioecesi ex Const. *Apostolicae Sedis*. Nihil vero interest, utrum beneficium residentiale sit, vel non. Episcopo vero beneficii fas non erit sacris ordinibus

(1) Si Episcopus renuntiaverit episcopatum, haec renuntiatio si facta sit tantum loco, adimet facultatem ordinis conferendi, excepto casu quo resignans ab alio Episcopo rogatus sit ad eos conferendos, si facta sit loco simul et dignitati, revocat omnino eamdem facultatem, et qui ab eo ordinatus est characterem recipit, sed ordinem exercere non potest.

initiare beneficiatum, qui testimonialibus litteris tam Episcopi originis quam domicilii, si alibi hoc habeat, instructus non sit. Ceterum ut quis alicui Episcopo subditus fiat, sufficit beneficium simplex, vel beneficium ecclesiasticum, quamvis ad nutum amovibile, dummodo aliter provisum fuerit de sustentationis perpetuo titulo constituendo. Sac. Congr. Conc. *in Pient.* Ord. 18 iulii 1733. Non sufficit autem ad subiectionis titulum Cappellania laicalis, quamvis perpetua. Sac. Congr. Conc. in Tiburt. *Cappell.* 11 iun. 1710. Si quis plura beneficia in diversis dioecesibus habeat, poterit ab eo ordinari Episcopo, quem ipse maluerit.

Secundo loco aliquis Episcopo subditus fit ratione *originis*, cum scilicet *naturaliter* natus sit in eius dioecesi, vel in ea tum cum natus est domicilium habebat pater eius, non vero si in ea pater versabatur itineris, negotiorum, vel temporarii muneris causa, v. g. medici, Praetoris. Schmalzgrueber II, 2, 21, quo casu nullatenus eiusmodi fortuita nativitas, sed vera et naturalis patris origo erit attendenda. Quod si quis alicubi ex accidenti tamdiu moratus fuerit, ut canonicum impedimentum ibi contrahere potuerit, necessariae eidem sunt Episcopi dioecesis illius testimoniales ad Episcopum originis datae. Si pater in aliena dioecesi, ubi filius natus est, domicilium de iure plene contraxerit, tunc non origo patris, sed domicilium recens contractum attendi debet pro ordinatione eiusdem filii.

De filiis alicubi naturaliter aut per accidens ortis, Honorante in *Prax. Secret. Trib. Vic.* Cap. 1, inquit: " Unde regula generalis pro invenienda ad ordines origine haec est: nato filio, vel pater eo tempore alicubi domicilium habebat, vel non? Si domicilium habebat, filius erit originarius paterni domicilii, sive in eo natus sit, sive non; si pater nullibi, tempore nativitatis filii, domicilium contraxit, originarius erit loci paternae naturalis originis, idest loci in quo pater naturaliter ortus est, nisi pater in loco, ubi filius ex accidente natus fuerit, sedem postea domicilii de iure contraxerit, quod tum ex praedicta Const. *Speculatores*, tum ex dictis abunde constat. " Unde origo matris ad effectum recipiendi ordines non suffragatur.

Tertia causa subiectionis est *domicilium* certum ac stabile. Attamen si ordinandus e loco originis ea aetate digressus sit, qua aliquod impedimentum contrahere potuerit, vel alio loco per accidens per notabile tempus (sex menses circiter) commoratus fuerit, tunc testimoniales Episcopi originis domiciliique accidentalis eidem necessariae sunt. Aetas autem ad impedimentum contrahendum capax est ea, quae septennium excessit. Ad adquirendum vero stabile domicilium, iuxta INNOCENTII XII Const. requiritur, ut quis vel 1) per decennium saltem in eo loco commoratus sit, vel 2) maiorem rerum ac bonorum suorum partem cum extructis aedibus ibi posuerit, ac insuper ibi per considerabile tempus commoratus fuerit, et iuramento suum perpetuo ibidem permanendi animum demonstraverit.

Poterit autem quis domicilium mutare eo fine, ut ab Episcopo novi domicilii promoveatur ad ordines, quos Episcopus originis iniuste denegavit. Ceterum etsi quis duo, vel plura domicilia legalia insimul possit obtinere, attamen ad effectum ordinationis duo vel plura domicilia simultanea componi non possunt in diversis dioecesibus, quia ex duabus conditionibus ab INNOCENTIO XII mox recensitis, ambae convenire nequeunt in duobus, vel pluribus domiciliis. Quando pater domum originariam deserit, et in alienam digreditur dioecesim, ibique fixerit sedem, bona emerit, et pro cive se gerat, si filius velit promoveri ad ordines ab Episcopo huius dioecesis, S. CONGR. CONC. iubet, ut ad normam Innocentianae Const. iuramentum emittat, se vere et realiter animum habere ibidem permanendi. *In Tarraconen.* Ord. 18. ap. 1744. In novo domicilio eligendo iuramenti praestatio requiritur sive a patre, cum filius in minori aetate et sub patris potestate est, sive ab ipso filio, quando est sui iuris.

Quarta causa subiectionis est *familiaritas* cum Episcopo, dummodo ordinandum per triennium in suo servitio secum retinuerit, eumdemque suis sumptibus aluerit. Triennium verum integrum et completum esse debet, et accedere debent litterae testimoniales Episcopi originis seu domicilii. Debet insuper Episcopus beneficium sufficiens saltem intra mensem a die habitae ordinationis eidem conferre, ac in testimonio ordinationis disertam mentionem facere tam de titulo

familiaritatis, quam de testimonialibus proprii Praelati. Haec vero necessitas beneficium conferendi cessat, si is aliud beneficium aut patrimonium habeat. In hoc triennio potest computari tempus, quo cum Episcopo commoratus est antequam ad episcopatum esset promotus. Sac. Congr. Conc. in *Catanien.* 9 nov. 1589. Familiaris vero in casu censetur is, qui Episcopo inservit, in eius aede commoratur; eiusque sumptibus alitur; hinc ex. gr. nepotes Episcopi, qui alterius dioecesis sunt, licet cum eo commorentur, et ab eo alantur, nisi simul eidem inserviant, non possunt titulo familiaritatis sacris initiari ordinibus sine dimissoriis proprii Episcopi. Cf. Zamboni verbo *Sacra Ordinatio*, Art. 2, n. 9.

Denique notandum, quod qui in una dioecesi natus, in alia domicilium habeat, in tertia beneficium, a quovis trium istorum Episcoporum poterit ordines suscipere, idque etsi ab uno eorum, aliquem ordinem acceperit.

Regulari solemniter professo unus est proprius Episcopus, scilicet coenobii, ubi qui ordinandus est commoratur. Hinc ex decreto Sac. Congr. Conc. 24 aug. 1619, 20 iulii 1675, Superiores regulares possunt pro arbitrio, Regulari, qui praeditus qualitatibus requisitis ordines suscipere postulet, litteras dimissoriales concedere, ad Episcopum tamen dioecesanum, nempe illius monasterii in cuius familia ab iis ad quos pertinet, is regularis positus fuerit. Si Episcopus dioecesanus absit, vel ordinationem non habeat, vel Sedes episcopalis vacet, fas erit Praelato regulari mittere ordinandum ad quemcumque alium Episcopum, dummodo tamen ab hoc Episcopo, qui ordines eidem confert, examinetur quoad doctrinam, et dummodo ipsi regulares non distulerint de industria concessionem dimissorialium ad id tempus, quo Episcopus dioecesanus vel abfuerit, vel nullas habiturus sit ordinationes. Bened. XIV Const. *Impositi nobis* 25 febr. 1747. In iis autem litteris dimissorialibus huiusmodi causa absentiae dioecesani Episcopi, vel ordinationum non habendarum, exprimenda est. Quod si regulares ordinandi morentur in monasterio *nullius dioecesis*, huiusmodi dimissoriae concedi debent ad Episcopum viciniorem.

In praesens, durante triennio probationis et ante professionem solemnem, non licet, prout diximus, dimissorias concedere religiosis, nisi ad tonsuram et minores ordines. Sac. Congr. super statu Regular. 12 ian. 1858.

Sunt autem Ordines regulares, qui speciali privilegio praediti sunt, ut a quolibet catholico Episcopo eorumdem alumni ordinari possint.

Notandum quod suspensionem per annum l. s. Rom. Pont. reservatam incurrunt ab ordinum collatione ordinantes alienum subditum etiam sub praetextu beneficii statim conferendi, aut iam collati, sed minime sufficientis, absque eius Episcopi litteris dimissorialibus, vel etiam subditum proprium qui alibi tanto tempore moratus sit ut canonicum impedimentum ibi contrahere potuerit absque Ordinarii eius loci litteris testimonialibus. Const. *Ap. Sedis.*

## § II. — De requisitis Ordinandi.

Episcopus debet ordinare suum subditum debitis requisitis praeditum. Porro haec requisita alia sunt *positiva*, alia *negativa*. Positiva recensentur certa *aetas*, *scientia*, *pietas*.

Ad aetatem quod pertinet, tanta ea esse debet, quanta sufficiens sit ad iniunctum officium recte peragendum. Quapropter requiritur pro prima tonsura annus septimus, pro minoribus ordinibus aetas determinata non est, pro subdiaconatu vigesimus secundus. Hinc qui ingreditur 22 aetatis annum vespere sabbati, non poterit ad subdiaconatum promoveri mane eius diei. Pro diaconatu requiritur annus vigesimus tertius, pro presbyteratu vigesimus quintus omnes incepti; pro Episcopatu trigesimus completus. Ab aetate vero Episcopus dispensare non potest.

Quoad scientiam vero exigitur ad tonsuram ut quis teneat rudimenta fidei et scribendo legendoque profecerit, ad minores ordines peritia latinae linguae, ita ut illam intelligat. Conc. Trid. Cap. XI, Sess. XXIII *de Reform.* Ad subdiaconatum et diaconatum peritia litterarum, et earum rerum, quae ad ordinem exercendum pertinent. Conc. Trid. Cap. XIII Sess. cit. *de Reform.* Ad presbyteratum eiusmodi scientia, quae idoneum efficiat ad docendum populum ea quae ad

salutem necessaria sunt, et ad sacramenta administranda, Conc. Trid. Cap. XIV Sess. cit. *de Reform.*, ita ut qui ad eiusmodi ordinem promoventur saltem theologiae moralis competenter periti sint. Bened. XIII Const. *In suprema* 23 sep. 1723.

Denique ordinandi pietate et vitae probitate praelucere debent et sacramento confirmationis initiati esse debent.

Impedimenta quae ex requisitis negativis dimanant, dicuntur *irregularitates*. Irregularitas est impedimentum canonicum, quo prohibetur susceptio Ordinum, et eorum exercitium. Sive, est inhabilitas iure canonico inducta, impediens susceptionem Ordinum, et susceptorum exercitium. Differt a censura, cum haec sit poena medicinalis ob culpam inflicta, et ad emendationem delinquentis ordinata, irregularitas vero immediate et primario statuta sit non ad punitionem, emendationemve delinquentis, sed ad honorem sacri ministerii, qui postulat, ut qui ad altaris ministerium assumuntur, sint et integri corpore, et animo puri, unde non necessario supponit culpam, ut censura. Fertur tamen aliquando per modum poenae vindicativae, sed secundario, quatenus ob delicti maculam aliquis censetur indignus sacro ministerio, ob cuius reverentiam primario infligitur. Porro nomine Ordinum hic intelligitur etiam prima tonsura, ut constat ex praxi Ecclesiae, et communi Doctorum sensu: ea enim est dispositio ad Ordines.

Circa irregularitatem notanda sunt sequentia. 1) Nulla est irregularitas ab homine, sed omnis est a iure universali, ex cap. 18, de sent. excomm. in 6, ubi Bonifacius VIII, declarat per celebrationem in ecclesia polluta non fuisse contractam irregularitatem, *cum id*, inquit, *non sit expressum in iure*, scilicet *communi*. 2) Irregularitas contrahitur ante omnem sententiam, etiam ob defectum vel crimen occultum, et non tollitur per absolutionem, sed per dispensationem. 3) Potest quis pluribus irregularitatibus etiam eiusdem speciei detineri ob idem factum pluries commissum. Quare obtinens dispensationem irregularitatis cum expressione alicuius causae, non censetur dispensatus in omnibus aliis irregularitatibus contractis ex alia causa non expressa. 4) Non prohibet usum iurisdictionis, quae exerceri potest sine actu ordinis. Hinc Parochus irregularis potest delegare

ad sacramenta suis parochianis ministranda, quamvis ei non liceat illa ministrare. Valide tamen absolveret, cum non privetur potestate iurisdictionis.

Iamvero irregularitas dividitur in eam quae provenit *ex delicto* et in eam quae provenit ex *defectu.*

Irregularitates ex delicto provenientes quatuor recensentur. Prima oritur ex homicidio vel mutilatione. Secunda ex iteratione baptismi. Tertia ex vetito Ordinum exercitio. Quarta ex haeresi.

Irregularitas ex delicto adnexa in primis est voluntariae (sive in se sive in causa) occisioni vel mutilationi hominis iniustae; nam qui ut se defendat occidit, vel mutilat cum moderamine inculpatae tutelae, irregularitatem non incurrit. Incurritur autem irregularitas, sive occisio fiat per se, sive per alium tam facto, quam mandato, ope proxima, aut vi vel dolo efficiendo ne occisus sibi, vel ei alius opituletur, non vero si solum rata habeatur. Ea vero non inducitur per homicidium casuale. Sub homicidio comprehenditur etiam abortus foetus animati, effectu secuto. Per mutilationem vero incurritur, si quis membrum sciens et volens mutilat sive alteri sive sibi.

Irregularitas ex delicto adnexa est violationi sacramenti, cuius nomine hic venit tantum baptismus; nec quaelibet violatio eam inducit, sed tantum illa per quam baptismus iteratur. Ex iteratione baptismi irregularis fit rebaptizans, rebaptizatus, et qui rebaptizanti ministrat; neque excusatur qui ex levi dubio circa valorem baptismi illud sub conditione repetit. Sed opus est: 1) baptismo vero et perfecto; ideo non contrahitur, siquid valori eius desit, nec si alteruter conditionem serio apposuerit: Si non sum, vel si non es baptizatus; 2) notorio et solemni. Haec irregularitas prohibet a sola Ordinum susceptione et non a susceptorum exercitio.

Ex vetito Ordinum exercitio fit irregularis clericus qui exercet ordinem quem non habet; vel qui quem habet exercet dum est *irretitus* censura, quae vetat ordinem exercere, non vero si tantum prohibitus sub censura ordinem exercere, illum exerceat; denique is qui scienter celebrat in loco nominatim interdicto. Ad haec requiritur ut ordinem exerceat *ex officio*, *temere, scienter et solemniter*, id est si

actus est eiusmodi, qui exerceri non potest nisi ab his qui talem ordinem habent.

Irregularitas adnexa est haeresi, apostasiae et schismati. Haeretici generatim irregulares sunt, sive in haeresi baptizati fuerint, sive a catholica religione ad eam defecerint. Sola apostasia a fide irregularem facit. Schisma vero irregularitatem inducit quando cum haeresi coniungitur.

Irregularitates ex defectu etiam quatuor recensentur, quarum prima oritur ex defectu animae, secunda ex defectu corporis, tertia ex defectu status, quarta ex defectu lenitatis.

Porro ex defectu animae irregularitas oritur: 1) ex defectu usus rationis; 2) ex defectu scientiae pro ordinibus requisitae; 3) ex defectu fidei in parentibus, quae tamen cessat si parentes convertantur ad fidem. Filii vero haereticorum, qui in haeresi persistunt vel mortui sunt, sunt irregulares etiam in Germania, aliisque in locis, ubi impune grassantur haereses. Congr. S. Off. *ad Ep. Harlamen.* die 9 iulii 1884. 4) Oritur ex defectu fidei obfirmatae, ut in neophitis.

Secunda irregularitas imposita est carentiae bonorum corporis, quae sunt integritas, proportio, ac sanitas. Per integritatis defectum intelligitur vitium, ob quod munera ecclesiastica quis cum dignitate exercere non possit, vel aegre, et indecore. Hac de causa irregulares sunt: *a)* muti, surdi, et caeci; *b)* epileptici; *c)* qui vel manus habent amputatas, vel carent digitis pollice, et indice, non enim si carent digitis aliis, nisi id eorum culpa evenerit; *d)* abstemii, qui sic abhorrent a vino, ut ad vomitum provocentur, eademque ratione, qui tremulas habent manus, ut facile calicem possint effundere; demum *e)* qui corpore sic deformes sunt, ut ad risum, et contemptum moveant, cuius deformitatis iudicium Episcopi prudentiae relinquitur (1).

Tertia irregularitas oritur ex defectu status. Huc pertinent defectus *natalium*, *libertatis*, *bonae famae*, *sacramenti*. Hinc 1° illegitimi omnes, idest extra nuptias nati, irregulares censentur. Iam in dubio, an quis natus sit in nuptiis illegitimis, habendus est tamquam legi-

(1) Ius dispensandi in irregularibus ob defectum corporis, pertinet ad Romanum Pontificem.

timus. Expositi vero, cum praesumantur esse illegitimi, dispensantur ad cautelam. Porro haec irregularitas tollitur legitimatione, quae fit per rescriptum Summi Pontificis, vel per professionem religiosam, (non tamen pro praelaturis sive saecularibus sive regularibus), vel per subsequens matrimonium. Tollitur praeterea dispensatione, quam Summus Pontifex solus pro sacris ordinibus, beneficiis curatis, et dignitatibus Capitulorum impertitur; Episcopus autem pro prima tonsura, minoribus ordinibus, et beneficiis simplicibus, quae ordinem sacrum non exigunt. 2° Ex defectu libertatis irregulares sunt: 1) servi, scilicet, qui ex iure gentium subeunt servitutem, nisi domini ordinationi eorum consenserint; 2) ii omnes, qui ex munere vel officio vel negotio saeculari clericis interdicto, ex. gr. tutoris, obligantur suae administrationis reddere rationes, nisi illud munus ante deponant, et nisi, redditis rationibus, ab iis fuerint absoluti, vel de reddendis caverint, non si agatur de causa privilegiata v. gr. tutela ecclesiae vel pauperum; ii autem si fuerint ordinati, non prohibentur exercitio ordinis; 3) coniugati, qui ordinari vel religionem ingredi nequeunt, nixi uxores consentiant, eaeque religionem profiteantur vel saltem castitatis perpetuo servandae votum emittant, approbante Episcopo; 4) Monachi, seu regulares professi, nisi Superioris, cuius voluntatis sunt obnoxii, consensus accedat. 3° Ex defectu bonae famae irregulares sunt qui infamia iuris laborant, sed probabilius post iudicis sententiam, seu qui sunt rei notorii delicti, cui a sacris canonibus adnexa est infamia. 4° Irregularitas ex defectu sacramenti oritur ex bigamia, quae triplex est, *vera*, *interpretativa*, et *similitudinaria*. *Vera* est, quando quis duplex matrimonium successive contraxit, et utrumque consummavit. *Interpretativa*, quando quis ducit uxorem viduam, eamque iam a suo marito priore agnitam, et ipse agnoscit, aut mulierem ab alio fornicarie corruptam, aut siquis commisceat uxori suae lapsae in adulterio. *Similitudinaria* vero est, si quis sacro ordine, aut solemni voto castitatis obstrictus, audeat matrimonium contrahere et consummare. Can. 14, Causa 2, quaest. 1. Solus Romanus Pontifex dispensare potest a bigamia vera et interpretativa, a biga-

mia similitudinaria potest dispensare Episcopus. Cap. 1 et 4 de Clericis coniugatis.

Quarta irregularitas oritur ex lenitatis defectu, quam is contrahit, qui *voluntarie active proxime* licet *iuste* ad necem, vel mutilationem hominis concurrit, vel physice vel moraliter, idest mandando, adiuvando, consentiendo, ut advocatus, vel procurator accusatoris, testes, nisi accesserint compulsi vel iusto praecepto, notarius, iudex, et demum ipse accusator, nisi ipse expresse protestetur, se vindictam, seu poenam sanguinis non intendere, sed emendationem vel remedium tantum; vel denique negative, si scilicet homicidium, vel mutilatio sequatur ab negligentiam eius, qui non ex charitate sola, sed ex officio, et iustitia tenetur impedire. Ceterum hanc irregularitatem non contrahit: 1) qui non *proxime* sed *remote* ad homicidium vel mutilationem concurrit, ut armorum artifex, aut venditor, qui nesciat eum, cui arma conficit, aut vendit, his usurum ad illud homicidium, vel mutilationem; 2) qui non voluntarie sed necessario ad homicidium vel mutilationem concurrerit; 3) non contrahitur si mors, vel mutilatio non fuerit sequuta. 4) Non contrahunt ii, in quibus nullus lenitatis defectus argui potest ex mutilatione, ut medici etc. Ab hac irregularitate nemo potest dispensare nisi Rom. Pontifex licet fuerit occulta. Notandum quod in bello iniusto si vel unus occisus vel mutilatus fuerit, omnes fiunt irregulares: in bello iusto nemo, exceptis clericis, nisi iussi vel in magno rerum discrimine pugnaverint. Qui dubitat an ex multis occisis vel mutilatis aliquem occiderit vel mutilaverit, non est irregularis.

In supplici libello quo dispensatio petitur ab irregularitate, si pluribus sit adstrictus, exprimendae sunt omnes diversae speciei, et etiam eiusdem speciei, si circa diversa subiecta versantur. Dispensatio nulla indiget certa verborum forma, imo dari potest etiam facto.

Quod spectat ad irregularitatis cessationem haec tenenda sunt: irregularitates quae oriuntur ex temporaneo defectu aetatis, libertatis, scientiae, ipsas per se extingui, cum primum cessaverit ipse defectus; si oriantur ex vitio permanente, opus esse dispensatione, quae illi etiam necessaria est, qui dubitat, num certum actum commiserit, sed

plane constet irregularitatem illi actui adnexam esse, id quod dicitur dubium facti. Cap. 12 *de homicid.* Dispensatio vero non requiritur in dubio iuris (1).

## § III. — De titulo Ordinationis.

Circa ordinationis titulum lata est die 27 apr. 1871 a S. Congr. Prop. Fid. instructio, cuius summa sequens est.

1. Cum indecorum omnino sit, atque a Clericorum, qui in sacris Ordinibus constituuntur, dignitate prorsus alienum, ut ipsi aut émendicatis subsidiis aut ex sordido quaestu ea quae ad victum necessaria sunt, sibi comparare cogantur; nemo ordinari in sacris permittitur, exceptis religiosis solemniter professis, absque titulo.

2. Porro geminus distinguitur titulus, *ecclesiasticus* scilicet, ac *patrimonialis*. Hic postremus obtinet, cum ordinandus talibus bonis certis, stabilibus ac frugiferis, aliunde quam ab Ecclesia provenientibus, est instructus, quae ad congruam eius substentationem sufficere Episcopi iudicio censeantur. Ad praefatum accedit titulus *pensionis*, quae non modo ad congruam clerici alimoniam sufficere, sed et perpetua esse debet. Atque hi duo tituli extraordinarii censendi sunt ac veluti ex dispensatione admittuntur, si nimirum Episcopus pro Ecclesiae necessitate aut commodo aliquem ita ordinandum esse iudicaverit (1).

3. Ecclesiasticus vero titulus in *beneficialem* subdividitur, ac *paupertatis*, quibus aliae quaedam veluti subsidiariae atque extraordinariae species adiiciendae sunt, tituli nempe *mensae communis*, atque *servitii ecclesiae*, *missionis*, *sufficientiae*, et *collegii*. Est autem

(1) Irregularitas tollitur Apostolicae Sedis dispensatione. Vide Const. Ben. XIV in eius Bullario 57. Nihilominus Episcopi dispensant in irregularitate ex delicto occulto, excepta irregularitate proveniente ex occulta haeresi, apostasia et schismate, quae speciali modo reservata est Rom. Pontifici. Dispensant pariter in irregularitate ex bigamia similitudinaria, ex defectu natalium pro susceptione ordinum minorum. Quoad vero defectus corporis, eorum cognitio, non vero dispensatio pertinet ad Episcopum.

(1) Patrimonium consistere debet in re immobili frugifera, vel ea quae instar immobilis ex iure est, ex. gr. ex versuris publicis vel ex censibus.

titulus *beneficii* ius perpetuum percipiendi fructus ex bonis Ecclesiae propter officium aliquod spirituale, ecclesiastica auctoritate constitutum; atque hic ordinarius ac praecipuus titulus sacrae Ordinationis dici debet.

4. *Paupertatis* vero titulus in religiosa professione est positus, vi cuius qui solemnia vota in probata Religione emiserunt, vel ex redditibus bonorum, si quae ipsamet Religio possideat, vel ex piis fidelium largitionibus omnia communia habent, quibus ad vitam alendam indigent. Quem vero vocant *communis mensae* titulus, eos clericos attingit, qui Religiosorum more in communi vitae disciplina degentes, aut nulla nuncupant vota, aut simplicia tantum, proindeque e domo religiosa exire aut dimitti, atque ad saeculum redire permittuntur. Neque enim ad eos pertinet titulus paupertatis, ut ex Const. *Romanus Pontifex* S. Pii V deducitur. Verum ex hisce clericis ii dumtaxat communis mensae titulo promoveri ad sacros ordines possunt, quorum Congregationes aut Instituta peculiari ad id privilegio ab Apostolica Sede aucta fuerint.

5. Titulus *servitii Ecclesiae* iis quandoque conceditur, qui cum beneficio ecclesiastico vel pensione careant, aut patrimonialia aliaque bona non possideant, ea lege ordinantur, ut alicui ecclesiae sint mancipati, ex cuius servitio et eleemosynis a piis christifidelibus elargiendis substentari possint, et ab eadem ecclesia nullo unquam tempore amoveri vel ipsi recedere nequeant, nisi aliter eis provisum fuerit; quo titulo ut suis Clericis sacros ordines conferret, s. m. Sixtum V Patriarchae Venetiarum indulsisse constat.

6. Denique titulus *missionis*, de quo potissimum heic sermo est, praetermissis titulis *sufficientiae et collegii* (quos utpote raro occurrentes tantum commemorasse sat sit), adhiberi consuevit, cum alius legitimus titulus haud suppetit, pro iis qui maioribus ordinibus initiari cupiunt, ut apostolicarum missionum servitio sese devoveant. Id autem saepe contingit in locis missionum, in quibus ea est rerum conditio, ut commune Ecclesiae ius circa ea, quae ad praerequisitum pro sacra ordinatione titulum spectant, servari adamussim nequeant.

Qui vero huiusmodi titulo ordinati sunt, ii ex apostolico ministerio in missione, cui fuerunt addicti, ad victum necessaria consequuntur.

7. Sed exploratum est, Ordinarios clericis titulo missionis nullatenus posse sacros Ordines conferre, nisi speciali S. Sedis indulto muniti sint; agitur enim de titulo extraordinario, qui praeter ius commune adhibitus fuit. Quod quidem indultum Superioribus missionum aut Collegiorum seu Congregationum, quae missionibus inserviunt, vel ad certum tempus, vel ad praefixum casuum numerum concedi solet. Meminerint autem Superiores eo parce utendum sibi esse: neque enim titulo missionis omnes absque delectu sacris erunt Ordinibus initiandi Clerici, qui ad missionum curriculum ineundum utcumque dispositi videantur. Si enim iuxta S. Pauli monitum manus nemini cito imponendae, id potissimum valet, cum sermo est de iis qui in arduum apostolici ministerii opus assumuntur. Quare hic titulus adhibendus erit in eorum dumtaxat favorem, qui animi indole et docilitate, intentionis rectitudine, aptitudine ingenii, profectu in sacris studiis, morum integritate, ac rerum mundanarum contemptu, spem faciant, sese strenuos futuros fore Evangelii praecones; super quo eorumdem Superiorum conscientia districte oneratur.

8. Non secus ac Alumni Collegiorum pontificiorum, ii omnes qui titulo missionis inter sacros ministros cooptari cupiunt, tenentur prius iuramentum emittere, quo spondeant missioni cui destinati sunt vel destinabuntur, se fore perpetuam operam daturos; quod quidem ab iis qui hoc titulo frui volunt, S. Sedes ut missionum, quarum sumptibus illi aluntur, servitio consuleret, exigere constanter consuevit. (1)

---

(1) Formula iuramenti ab iis praestandi qui titulo missionis ordinantur sequens est. " Ego N. Filius N. Dioecesis vel Vicariatus N. spondeo, et iuro, quod postquam ad sacros Ordines promotus fuero, nullam Religionem, Societatem, aut Congregationem regularem sine speciali Sedis Apostolicae licentia, aut S. Congregationis de Propaganda Fide ingrediar, neque in earum aliqua professionem emittam.

Voveo pariter et iuro, quod in hac Dioecesi, aut Vicariatu, *vel* (*) in Missione cui S. Sedi vel S. Congregationi de Propaganda Fide me destinare pla-

(*) *Iuxta hunc alterum modum iurare debent, qui nondum alicui missioni addicti fuerint.*

9. Necesse non est, ut qui ad ss. Ordines hoc titulo evehendus est, actualiter in missione versetur, sed sufficit, ut paratus sit ad missiones obeundas, quando et quomodo Superiores eum mittendum censuerint ac ire iubeant.

10. Eis, qui hoc titulo sunt ordinati, vi praestiti iuramenti interdicitur in Religionem ingredi absque venia S. Sedis; eius namque indicio reservatum est, praevia Ordinarii, cui intererit, relatione, iudicare, utrum missionum, quarum servitio ii sunt addicti, necessitas id patiatur. Scilicet publicum bonum privato antecellat oportet, ea nimirum ratione, qua aliquibus Ordinibus concessum est, ne eorum religiosis ad arctiorem sine suorum Superiorum licentia transire fas sit.

11. Quemadmodum alii tituli, ita etiam hic, de quo agitur, iuxta canonicas sanctiones amitti potest, atque ab Ordinariis auferri, de consensu tamen S. Congregationis, cuius est sic ordinatos praestiti iuramenti vinculo exsolvere. Quod si amisso titulo generatim, aut etiam titulo missionis, alter ei non substituatur, Sacerdos haud propterea remanet suspensus; sed Ordinarii tenentur compellere ordinatos ad alterius tituli subrogationem, prout sacris canonibus consultum est. Id Sacra Congregatio in generalibus comitiis diei 1 septembris 1856 declaravit.

12. Pariter Sacerdotes regulares, qui vota solemnia nuncuparunt, atque ex Apostolica indulgentia in saeculo vivere permittuntur, vel qui ediderunt vota simplicia et e suis Congregationibus seu Institutis egressi sunt, ne cum proprii gradus dedecore emendicare cogantur, ad sibi de canonico titulo providendum obligentur; in locis vero Missionum ipsi probare saltem tenentur, sibi suppetere media, quibus propriae substentationi, ut par est, consulant.

13. Qui titulo certae alicuius missionis ad ecclesiasticos Ordines

---

cuerit, pepetuo in divinis administrandis laborem meum, ac operam sub omnimoda directione, et iurisdictione R. P. D. pro tempore Ordinarii pro salute animarum impendam, quod etiam praestabo, si cum praedictae Sedis Apostolicae licentia religionem, Societatem, aut Congregationem regularem ingressus fuero, et in earum aliqua professionem emisero.

Item voveo, et iuro, me praedictum iuramentum, et eius obligationem intelligere, et observaturum. Sic me Deus adiuvet et haec sancta Dei Evangelia. „

adscenderunt, ubi Missionarii officium dimiserint, procul dubio suum amittunt titulum, ac de alio sibi providere debent; si vero alterius missionis servitio deputentur, ut huius missionis titulum assumant, nova opus erit S. Sedis concessione; neque enim eis suffragatur facultas, si quam obtinuerit eius missionis Ordinarius, memorato titulo Clericos ordinandi.

14. Ordinarii in missionibus utantur opera illorum etiam sacerdotum, qui aliis titulis ad sacros Ordines admissi fuerunt, servatis de iure servandis; neque enim ipsi possunt eos adstringere ad titulum missionis subrogandum. Quin immo hortatur S. Congregatio Ordinarios, ut quantum fieri potest, alii quoque legitimi tituli pro sacra ordinatione introducantur.

15. Tandem Sacra Congregatio animadvertens incremento Missionum plurimum posse conducere, si qui in Collegiis sive Seminariis utriusque Cleri, evangelii praecones mox futuri, educati sunt, vel qui titulo missionis ad Ordines fuere promoti, animo identidem recolant iusiurandum, quo se obstrinxerunt, cooperandi Deo in salutem animarum; eos hortatur, ut in annos singulos anniversaria die praestiti iuramenti illud repetere curent, serio meditantes divinam erga se bonitatem, quae eos constituit verbi ministros ad annuntianda mirabilia virtutis ac potentiae suae; quam immarcescibilis gloriae corona eis in caelis parata sit, si officium suum sancte impleverint; quamque e contra districtum maneat iudicium, si negligentia vel socordia sua, quod absit, quemquam perire contigerit. Id autem, quo promptius et alacrius praestent, noverint s. m. Pium VI in audientia diei 7 maii 1775 unicuique illorum plenariam indulgentiam, animabus quoque in Purgatorio detentis applicabilem, et perpetuis valituram temporibus impertitum fuisse, non solum cum praedictum iuramentum primo emiserint, verum etiam cum illud stato iam die renovaverint, dummodo in utroque casu conscientiam suam poenitentiae Sacramento expiare non omittant, atque eucharisticam communionem suscipiant, vel Missae celebrent sacrificium. „

Quoad vero titulum Missionis notari debet quod in Congregatione generali de Prop. Fide die 4 feb. 1873 proposita sunt dubia

sequentia: I. An et quomodo declarandum sit, sacerdotes titulo missionis ordinatos, qui indignos se reddiderunt ad exercendum sacrum ministerium, privatos remanere eodem titulo et Ordinarios non obligari ad sustentationem praebendam illis nihil laborantibus? II. In numero secundo instructionis dicitur amisso titulo missionis Ordinarios teneri compellere ordinatos ad alterius tituli subrogationem. Quaeritur an ad hoc compellere debeant illos Missionarios in casu praedicto, in quo missionibus non possunt praefici, patrimonium non habent, beneficia non existunt, quin et indigni sunt quibus beneficium committatur? III. Si sacerdos regularis egrediatur de Congregatione sua, debet ne Episcopus dare ei titulum missionis, exacto iuramento, antequam eum admittat ad sacrum ministerium in sua dioecesi; vel si velit Episcopus prius experiri utrum sacerdos ille idoneus sit missionibus suis, potest ne eum recipere ad tempus, et missionem ei committere? IV. Si sacerdos ex una ad alteram dioecesim transire velit, approbante Ordinario suo, est ne necesse, ut emittat novum iuramentum, et ad tale iuramentum num requiritur nova concessio Sanctae Sedis? V. Est ne necessaria licentia Sacrae Congregationis ut sacerdos ordinatus titulo missionis quin iuramentum praestiterit, possit ab illa dioecesi, pro qua ordinatus fuit, ad aliam transire?

Quibus dubiis responsum est. Ad 1^m^ in casu, prout exponitur, praevia declaratione eiusmodi Sacerdoti ab Episcopo facienda, et quamdiu praedictus Sacerdos in sua prava vivendi consuetudine perseveret, nullum exhibens sincerae resipiscentiae signum, Episcopum non teneri ad substentationem illi praebendam. Seiunctim autem a resolutione dubiorum per epistolam significetur Ordinario, ut ad dictam declarationem non deveniat, nisi postquam paternis ac repetitis monitis eiusmodi Sacerdotem ad resipiscendum frustra invitaverit et de eius criminibus et publica diffamatione probationes certas etiam extraiudicialiter conquisitas sibi comparaverit, quas in casu recursus exhibere valeat Sacrae Congregationi. Ad 2^m^ in casu proposito praedictam instructionis dispositionem non habere locum. Ad 3^m^ S. Congregatio indulget, ut Episcopus antequam conferat titulum missionis Regularibus e suo Ordine egressis, possit eos mittere ad

tempus congruum ad aliquam missionem regendam experimenti et probationis causa, exceptis apostatis, et iis qui utpote incorrigibiles eiecti fuerunt, quos perpetuae suspensioni obnoxios esse voluit URBANUS VIII decreto edito per S. CONG. CONCILII die 21 sept. 1624. Ad 4$^{m}$ affirmative ad utrumque, et ad 5$^{m}$ affirmative.

Denique notandum est, quod leges communes titulo Beneficii, et titulo Patrimonii sunt: *a*) Ut alterutrum habeat census congruos iuxta taxam constitutam in dioecesi; *b*) census nulli obligatos; *c*) ut Ordinandus non possit se beneficio vel patrimonio abdicare vendendo aut alteri resignando, nisi de Episcopi auctoritate cum alterius tituli perpetui ac sufficientis legitima substitutione. Non potest autem quis ordinari ad id quod propria industria, vel honesto officio lucraturus est, neque ad redditus bonorum mobilium; potest autem ex titulo pensionis, vel census, vel cappellaniae inamovibilis.

Si aliquis Episcopus sacris insigniverit ordinibus clericum absque titulo, tunc si Episcopus conscius fuit defectus tituli, debet suo sumptu alere clericum ordinatum, si hic non possit suis propriis redditibus se substentare; secus si conscius non fuit. Suspensionem per annum a collatione ordinum R. Pontifici reservatam ipso iure incurrunt, qui, excepto casu legitimi privilegii, ordinem sacrum contulerint absque titulo beneficii vel patrimonii clerico in aliqua Congregatione viventi, in qua solemnis professio non emittitur, vel religioso nondum professo. Const. *Ap. Sedis.* Suspensionem per triennium R. P. reservatam a collatione ordinum ipso iure incurrunt aliquem ordinantes absque titulo beneficii vel patrimonii cum pacto, ut ordinatus non petat ab ipsis alimenta. Const. *Apost. Sedis.*

### § IV. — DE LEGIBUS IPSIUS ORDINATIONIS.

Leges, quae ordinationem ipsam respiciunt sunt: 1) ut ordinatio fiat legitimo ordine; 2) legitimo intervallo; 3) legitimo tempore; 4) legitimo loco.

1. Ordinatio debet fieri legitimo ordine et non per saltum.

2. Debet ordinatio fieri legitimo intervallo, i. e. servatis *intersti-*

*tiis*. Quantum esse debeat interstitium inter unius et alterius minoris ordinis susceptionem, nulla lege est definitum; ab ultimo minorum ordinum gradu ad subdiaconatum annus debet intercedere; idemque temporis spatium inter singulos ordines maiores. Qui annus non naturalis, sed ecclesiasticus esse debet. Sac. Cong. Conc. in *Palest.* 5 febr. 1593.

Episcopo competit facultas dispensandi clericos tam saeculares, quam regulares (nisi agatur de Instituto, cui ex privilegio concessum est ordinari absque interstitiis, tunc enim Superiori pertinet dispensatio) a lege interstitiorum, (1) at minime conferre potest minores ordines et subdiaconatum, vel duos sacros ordines uno die aut duobus continuis (2). Haec facultas competit etiam Vicario Capitulari, elapso anno sedis vacantis, et cum arctatis infra annum, pertinet etiam Vicario Generali, si habeat mandatum generale, veris existentibus causis, non vero Praelatis inferioribus vel regularibus. Usus autem huius auctoritatis dispensandi, non ex mero arbitrio dirigendus est ab Episcopo, sed habita dumtaxat ratione *necessitatis aut utilitatis* Ecclesiae, quae verba disiunctive intelligenda sunt, non copulative. Hoc vero arbitrium in hanc rationem moderatum, quod Episcopo ordinanti relictum est, vim suam exerit etiam quando Indultum extra tempora per Breve Apostolicum impetratum est.

Ceterum nulla poena sancita est pro eo qui accipit sive minores ordines, sives maiores absque interstitiis.

3. Debet ordinatio fieri legitimo tempore, quod varium est pro variis ordinibus. Sane prima tonsura qualibet anni die et hora potest conferri, minores ordines diebus dominicis et festis de praecepto, id est

---

(1) Benedictus XIII die 26 martii 1725, mandavit ut in posterum in qualibet ordinatione, prima tonsura dumtaxat absque ullo alio ordine, tam saecularibus quam regularibus, eodem die conferri deberet.

(2) In Form. I facultatum quae dantur a Sac. Congr. Prop. Fid. conceditur etiam illa ordinandi *non servatis interstitiis*. Porro cum omne privilegium ita sit interpretandum ut privilegiato non sit inutile, et facultas haec ceteroquin Epicopis iam ex Tridentino competat, hinc facultas Formulae eo sensu accipienda est, quod levior causa ad eius usum requiratur quam Concilium Trid. exigat.

non in quibus fit officium, sed in quibus utrumque praeceptum servatur a populo, S. Rit. Congr. 23 maii 1836; et in Missa eos conferre decet. Sacri Ordines sabbatis quatuor Temporum, sabbato ante Dominicam Passionis, et Sabbato sancto tantum conferri debent, et semper intra Missam. Episcopatus diebus dominicis vel natalitiis Apostolorum et hora diei tertia. Quae quidem de statutis ordinationis temporibus disciplina, contraria consuetudine subverti nequit. Ceterum cum ex apostolica facultate Episcopus extra tempora ordines confert, omnino legendum esse Breve Apostolicum iuxta Pontificale Romanum, declaravit S. Rituum Congr. die 13 maii 1835. (1)

Recipiens ordines extra tempora, incurrebat suspensionem latae sententiae ab executione ordinum, quos male receperat, et si in iis ministrasset erat irregularis. Haec tamen poena non habet amplius locum contra taliter ordinatos post Constitutionem *Apostolicae sedis.*

4. Quoad locum conferendi ordines notandum est, quod tonsura et ordines minores possunt conferri in quolibet honesto loco. Ordines sacri conferri debent in Cathedrali, vocatis et praesentibus Canonicis. Si non fuerit ordinatio generalis, sed tantum aliquarum personarum, potest ubique Episcopus eam habere, et etiam in Cappella sua privata. S. Congr. Conc. in *Meliten.* 20 nov. 1592. Si autem sit generalis, in Ecclesia cathedrali peragenda est S. R. Congr. 16 sept. 1747.

## § V. — De Denuntiationibus.

Ad existentiam recensitarum qualitatum cognoscendam, et cuiuscumque irregularitatis defectus, duo solent ordinationem praecedere, scilicet proclamationes et scrutinium. Parochus itaque uno ante ordinationem mense nomina eorum, qui erunt ad singulos maiores or-

---

(1) Quoad facultatem conferendi ordines *extra tempora* concessam in Form. I Episcopis missionariis, Episcopus Marianopolitanus sequentia dubia solvenda proposuit: 1. Utrum facultas haec limitetur, nisi specialissimum adsit indultum, ad solos dies quibus de iure communi conferre licet ordines minores, scilicet dies festivos de praecepto etiam in fidelium favorem abrogatos? 2. An saltem ad omnes dies, in quibus recitatur officium ritus duplicis? Porro Sac. Rit. Congr. respondit affirmative ad $1^{m}$ partem, negative ad $2^{m}$.

dines assumendi, quos habet in sua parochia subiectos, populo frequenti tribus vicibus denuntiet, iubeatque omnes ad se vel ad Episcopum quantocius deferre, si quem eorum, quos nominari audierunt, noverint Ecclesiae iuribus prohiberi ne ad sacros ordines evehatur.

Triplex vero ante ordinationem praemitti scrutinium debet. Primum habetur ex Cap. V Sess. XXIII Conc. Trid. *de Reform*, ubi statuitur, ut illi qui adscensum ad maiores ordines quaerunt, uno mense ante ordinationem, Episcopum adeant, qui Parocho aut alteri committet, ut de ordinandorum natalibus, aetate, moribus et vita, a fide dignis diligenter inquirat, et litteras testimoniales ipsam inquisitionem factam continentes, ad Episcopum transmittat. Alterum scrutinium est, quod paucis ante ipsam ordinationem diebus, arbitrio Episcopi est instituendum, et fit, cum Episcopus peritis viris sibi adscitis, qui Examinatores vocantur, ordinandorum genus, personam, aetatem, institutionem, mores, doctrinam, et fidem sedulo expendant. Conc. Trid. Sess. XXIII, Cap. VII et XII *de Reform.* Ius autem instituendi hoc examen competit etiam Episcopo ad ordines conferendos delegato, etiamsi ab Episcopo delegante fuerit factum. Tertium denique scrutinium fit in ipsa ordinatione (de quo loquitur Cap. unic. de scrut. in ordine faciendo), quando Episcopus in ipso actu ordinationis quaerit, utrum ordinandi digni sint ut initientur, cui Archidiaconus respondere debet iuxta scientiam publicam, quamvis ut persona privata habeat notitiam de occulto impedimento.

## APPENDIX.

### De obligationibus Ordinatorum.

Ut Sacri Ordines sanctius et liberius exerceantur, duae sunt leges, quibus ordinati obligantur; scilicet lex recitationis officii divini, et lex coelibatus. De prima nihil attinet dicere: de altera nonnulla adnotanda sunt de subiecto legis, et de eius dispensatione.

Porro in Ecclesia occidentali omnino id praecipitur, ut in sacris ordinati coelibes sint: hinc si quis coniugatus, vivente uxore, velit

Sacris initiari, necessarium est ut iis praescriptionibus pareat, quas infra exponemus in Tractatu de Matrimonio.

Circa vero dispensationem a lege coelibatus, sufficiat notasse, quod subdiaconi non raro, diaconi rarius, praesbyteri rarissime dispensati fuerunt. De Ecclesiae orientalis disciplina locuti iam sumus in Cap. I Art. 1.

## ARTICULUS VII.

### De Matrimonio.

Matrimonium sponsalibus initiatur, consensu perficitur, copula consummatur, aliquando plene vel minus plene dissolvitur. Primum igitur de sponsalibus, deinde de iis quae ad matrimonium ipsum referuntur disserendum est.

### § I. — De Sponsalibus.

De Sponsalibus quatuor inquirenda sunt: 1) quid ea sint, et quae iisdem essentialia; 2) quae accidentalia; 3) qui eorum effectus; 4) denique an et propter quas causas dissolvi possint.

1. Sponsalia sunt " promissio deliberata, mutua, et vera, ac signo sensibili expressa, futuri matrimonii inter personas determinatas, ac de iure habiles (1). " Promissio debet esse *mutua*, id est promissio ac repromissio ex utraque parte acceptata, ita ut spon-

(1) Nulla est sponsalium contrahendorum forma a iure communi praescripta; hinc valida sunt statim ac vir et mulier ad contrahendum habiles, serio ac deliberate futuras nuptias mutuo promittant. Apud latinos obligatio contrahendi ecclesiastica sponsalia, seu quae antiquitus sacro celebrabantur ritu, sublata est, gravibus id exigentibus causis et civilia tantum sponsalia coniugio praemitti solent. At apud Orientales, quae antiquitus, eadem quoque hodie disciplina servatur; sponsalia enim scripto, precibus Euchologio contentis, Ecclesiae benedictione, annulo, arrha, osculoque adhibito, aliisque celebrantur caeremoniis: quae quidem solemnitas est apud eos necessaria, ad effectus qui ex iure positivo dimanant consequendos in foro ecclesiastico, quae necessitas a civili potestate primitus fortasse sancita, vim legis non obtinuisset, nisi ab ecclesiastica auctoritate confirmata fuisset.

salia non coalescant, si una pars promittat, et alia acceptet, quin tamen simul promittat. Debet esse *vera*, hinc non sufficit merum propositum, nec promissio contrahendi sponsalia, nec sufficit promissio *ficta* aut *iocosa*, quae tamen in foro externo nunquam praesumitur, sed probanda est. Debet esse *libera*, unde nec amentes, nec ebrii, neque rationis usu carentes, contrahere ea possunt. Debet esse exterius manifestata vel verbis, vel scripto, vel aliis signis, quae iuxta communem intelligentiam et loci consuetudinem, futuri matrimonii promissionem exprimant. Debet esse inter *determinatas personas*, ac inter personas de *iure habiles*, ad quod duo requiruntur, aetas scilicet competens, quae est septennium (1), ac absentia impedimenti tum dirimentis, tum impedientis. Irrita enim sponsalia sunt inter eos qui vel impediente tantum impedimento laborant.

2. Accidentalia sponsalium revocari possunt ad modum, quo contrahuntur, et ad pacta accessoria. Modus varius est, potest enim quis ea inire vel per se, vel per Procuratorem. Possunt praeterea contrahi vel *pure* et *simpliciter*, vel *in diem*, vel *sub conditione*. *Pure* inita, idest nullo die vel conditione adiecta, statim obligant, quamvis aliquod temporis spatium dandum sit ad ea implenda. Contrahuntur vero *in diem*, cum quis spondet se matrimonium initurum intra certum tempus, quo exacto, quisque redeat ad libertatem suam. Denique *conditionate* inita non obligant, nisi conditione impleta. Si conditio sit turpis, et substantialibus matrimonii bonis adversa, nulla erunt sponsalia; si turpis tantum, vel impossibilis, pro non adiecta habebitur. Pacta denique accessoria sunt vel arrhae vel poenae contra iniuste resilientes.

3. Duo sunt praecipui sponsalium effectus, primus ex ipso natu-

---

(1) Sponsalia sive inter infantes contracta, sive a maiori cum infante, pro infectis haberi debent, adeo ut nec publicae honestatis impedimentum pariant. Ea ipsa vero quae inter impuberes celebrantur, quamvis iure canonico cautum sit valere, atque obligationem inducere, statutum tamen est propter imbecillitatem iudicii, ut post pubertatem, ab iis resilire liceat, neque is qui ad pubertatem primus advenerit, teneatur alium expectare, sed statim resilire valeat, imo et debeat, si sponsalia probare nolit, alioquin postea non audiatur. C. S. Off. *ad Vic. Ap. Sutchuens.* febr. 1779.

rali iure omnibus pactionibus communis oritur, alter vero a iure positivo profluit. Sponsalibus semel initis, naturalis inter sponsos obligatio nascitur qua alter, altero postulante ad fidem adimplendam adigitur, nisi vel nuptias differendi vel a contractu resiliendi legitima subsit causa. Alter sponsalium effectus est impedimentum dirimens quod ex publica honestate canones petunt, de quo inferius agemus.

Si quis fidem sponsalium renuat adimplere, duo suppetunt iuris remedia, iudicis monitio, et censurarum inflictio, quae prudenti ipsius iudicis arbitrio remittitur, Cap. 2 h. t., Cap. 10 h. t., Cap. 17 h. t., cum coactiones difficiles soleant exitus habere.

4. Sponsalia dissolvuntur: 1) Mutuo sponsi, et sponsae consensu, *Omnis* enim, *res per quascumque causas nascitur, per easdem dissolvitur*, Cap. 1 de reg. iur., idque etsi fuerint iuramento firmata: quia in omni iuramento promissorio subintelligitur conditio, *Nisi promissarius remittat.* Modo tamen ambo sint puberes, nam impuberes ante pubertatem resilire non possunt, C. 7 de sponsal. impuber. 2) Per matrimonium valide contractum cum alia persona, quamvis sponsalia fuerint iurata, ex Cap. 22 et 31 de sponsal. 3) Per superveniens impedimentum matrimonium dirimens, ex. gr. affinitatem inter sponsos contractam, ex unius fornicatione cum persona consanguinea alterius in primo vel secundo gradu. 4) Per discessum unius in regionem longinquam sine consensu alterius, C. 5 de sponsal; nam digrediens censetur iuri suo cedere. 5) iuxta multos, per notabilem moram culpabilem sponsi vel sponsae in contrahendo matrimonio intra tempus constitutum. Quia qui est in tali mora, censetur alteri obligationem remittere, quamvis ipse ex parte sua adhuc teneatur, si alter velit matrimonium inire: nam culpa non liberat eum ab obligatione contracta; alias commodum ex culpa reportaret. 6) Per fornicationem sponsi vel sponsae cum tertia persona post sponsalia etsi iurata, C. 25 de iurei. Sola tamen pars innocens libera est, nec privatur iure suo ob alterius culpam. Sponsus vero, qui cognito suo iure resiliendi, cognovit carnaliter sponsam, tenetur illam ducere, nam per hoc censetur suo iuri renuntiasse, et sponsalia renovasse. 7) Per professionem unius in religione approbata, aut per

susceptionem Ordinis sacri, cum utraque matrimonii incapacitatem pariat. 8) Ob quamlibet mutationem notabilem in altero supervenientem sponsalibus, quae si prius extitisset, a sponsalibus merito absterruisset, et ob quam consensus datus non censeatur, secundum prudens iudicium, extendi ad talem casum; ut si superveniat notabilis deformitas, aut infirmitas, morbus contagiosus, mutilatio, ex c. 25 de iureiur. Item infamia, graves inimicitiae inter utramque familiam, vel inter ipsos sponsos ortae, paupertas, sponsae corruptio etsi per vim, defectus dotis promissae, magna mutatio morum in peius, haeresis tum per se, tum ob periculum perversionis in coniuge vel in prole. Denique, si quid istorum vel simile antea latens, detegatur post sponsalia: ut si quae putabatur legitima, vel nobilis, vel dives, vel virgo, talis non sit, ex. l. 5 de sponsal. Secus dicendum, si aliquid istorum ante sponsalia non latuerit, atque eo non obstante, aliquis sciens ac volens promiserit, excepta haeresi. Non possunt tamen dissolvi sponsalia ob haereditatem alterutri obvenientem; quia alter per hoc non est factus deterioris conditionis. 9) Si ex matrimonio mali exitus timeantur, ex Cap. 17 de sponsal., vel grave scandalum, perturbatio, etc.

Quando praedictae causae sunt manifestae non requiritur Iudicis sententia ad sponsalia dissolvenda, secus requiritur. Quod si sponsus, cognito iure suo resiliendi, nihilominus carnaliter sponsam cognovit, censetur tacite iuri suo renuntiasse, et sponsalia ratificasse. Laymann, *de Matrim.* Cap. 2, n. 20.

## § II. — De Matrimonii natura.

1. Matrimonium in triplici statu esse potest, scilicet *naturae*, vel *societatis civilis*, vel *societatis Ecclesiae*. Primum est quod contrahitur inter personas non baptizatas, nullisque civilibus legibus obstrictas. Alterum est quod contrahitur inter personas non baptizatas, sed legibus civilibus subiectas. Tertium denique est quod inter personas christianas, vel quarum una saltem christiana sit, initur, quo sub respectu matrimonium est " Sacramentum inter baptizatas personas, quo vir et mulier iure naturali et ecclesiastico habiles mutuo con-

sensu vinciuntur foedere maritali unico et indissolubili. „ Ex ipsa vero huius Sacramenti natura scilicet ex institutione et voluntate Christi, in coniugiis christianorum inseparabilis est ratio contractus et Sacramenti. Hinc apparet quodnam sit ferendum iudicium de matrimonio quod vocant *civile*, deque ea civili legislatione, quae profanat nuptias a Christo consecratas et legalem concubinatum matrimonii civilis nomine cohonestatum inducit, cum constet, ut ipsis Pii IX verbis utamur, (Alloc. 27 sept. 1852) inter fideles matrimonium dari non posse, quin uno eodemque tempore sit Sacramentum, atque idcirco quamlibet aliam inter christianos viri et mulieris praeter sacramentum coniunctionem, cuiuscumque etiam civilis legis vi factam, nihil aliud esse, nisi turpem atque exitialem concubinatum.

2. Materia huius Sacramenti remota sunt corpora contrahentium, materia proxima est consensus expressus, quatenus significat traditionem; forma est ipsemet consensus expressus per verba aut nutus, quatenus indicat acceptationem utriusque partis; ministri vero sunt ipsi contrahentes.

3. Matrimonium est *legitimum*, quod iuxta leges et per consensum legitimum contrahitur, habetque rationem contractus naturalis (1). *Ratum* seu approbatum ab Ecclesia est illud quod praeter rationem contractus naturalis, habet etiam dignitatem Sacramenti, seu quod inter baptizatos contrahitur. *Consummatum* denique est quod carnali copula perfectum est.

4. Denique ratione modi quo illud contrahitur, matrimonium dividitur in *publicum*, et *occultum* seu *conscientiae*, cui adiungi potest illud ad *morganaticam*. Publicum est quod initur publice coram Parocho et testibus: occultum quod ita contrahitur, ut coram populo non appareat.

Quibus autem et quomodo matrimonia occulta sint permittenda, qualiter celebranda, quaeque iis celebratis agenda ut consulatur proli,

---

(1) Cum infidelium matrimonia non sint Sacramenta, nec ideo iure canonico regi possint, ne contrahentes in re tam gravi sint exleges, verius Principum sive fidelium sive infidelium potestate et iurisdictione reguntur. — D'Annibale. p. 215.

intelligendum est ex Const. BENED. XIV *Satis vobis* ann. 1741. Porro leges in ea praescriptae aliae antecedunt contractum ipsum, aliae concomitantur, aliae subsequuntur.

Leges quae occultum matrimonialem contractum antecedunt sunt: 1) ut denunciationes nonnisi propter legitimas et graves causas dispensentur ab iis ad quos pertinet; 2) ut diligens fiat inquisitio super qualitatibus personarum, quae tale matrimonium contrahere petunt, an videlicet sint sui, vel alieni iuris, an sint clerici, an soluti a vinculo alterius matrimonii.

Quae concomitantur sunt: 1) ut Parochus potius, ut peritior, quam alius Sacerdos de Episcopi vel Parochi licentia, huic matrimonio assistat; 2) ut per Parochum vel alium Sacerdotem qui opportuna cum facultate assistentiam praebet, moneantur contrahentes ut sobolem procreandam regenerari baptismi lavacro curent, ut eam legitimam agnoscant eamque pietate bonisque moribus imbuere studeant, fruique bonis temporalibus patiantur a maioribus relictis vel provida legum auctoritate delatis. Nec Parochus matrimonio assistat, nisi prius ista monuerit.

Quae subsequuntur sunt: 1) ut celebrato matrimonio, exhibeatur Episcopo illius documentum cum nota loci et temporis testiumque qui celebrationi interfuerunt; 2) ut Episcopus curet tale documentum transcribi in libro prorsus distincto ab altero, in quo matrimonia publice contracta de more adnotantur; 3) ut talis liber pro matrimoniis secretis apposite compactus, clausus et sigillis obsignatus in Cancellaria caute custodiatur, eaque circa illum serventur, quae in citata Pontificis decretali sapienter disponuntur; 4) ut proles progenita ex occulto huiusmodi matrimonio, baptizetur in ecclesia, Episcopo denuntietur a patre baptizati, vel matre, ac notetur in altero libro secreto, iisdem cautelis asservando in Curia.

Denique matrimonium ad *morganaticam* est quando vir nobilis post susceptos ex nobili uxore filios, ea iam defuncta, coram Parocho et testibus, obtenta prius a proclamationibus dispensatione, alteram ex humiliori ordine ducit, addita conditione, ut tam mulier quam filii ex eo matrimonio nascituri, nihil sibi iuris ex eo adquirere possint,

praeterquam ad ea quae ad victum sunt necessaria. Hinc tam mulier quam filii a titulis et successione bonorum exsortes sunt.

## § III. — De conditionibus requisitis ad Matrimonium valide contrahendum.

Tria ad matrimonium valide contrahendum requiruntur: 1) ut contrahentes sint habiles; 2) ut verus ac mutuus contrahentium consensus per verba de praesenti exprimatur; 3) ut talis consensus praestetur coram Parocho ac testibus. De prima ac tertia conditione in titulo de impedimentis tractabimus; hic igitur de consensu tantum disserendum est.

Porro consensus ad matrimonium requisitus debet esse *verus*, talis autem praesumitur in foro externo, nisi probetur contrarium; debet esse plene *deliberatus*, et signo aliquo exteriori *expressus*. Potest autem etiam per procuratorem exprimi. Requiritur tamen 1) ut procurator ad hoc habeat mandatum speciale; 2) ut procurator alium sibi non substituat, nisi hoc ei sit specialiter permissum; 3) ut procurator antequam contraxerit, non fuerit a domino revocatus: alioqui matrimonium nullum est, etiamsi tam ipse quam pars quacum contrahit, revocationem ignoret. Debet praeterea consensus esse liber a coactione seu metu gravi. Sufficit autem consensus conditionatus, si conditio apposita sit de praesenti, vel de praeterito, eaque subsistat, subsistente enim conditione, consensus aequivalenter est absolutus. Si autem conditio sit de futuro contingenti, suspenditur valor matrimonii, usque ad conditionis eventum, quem tenentur contrahentes expectare. Si conditio adiecta repugnet naturae aut fini matrimonii irritum est matrimonium. Cf. Cap. *Si conditiones* de cond. app. Si autem conditio adiecta non repugnet naturae aut fini matrimonii, licet sit turpis aut etiam impossibilis, pro non adiecta habetur, et validum est matrimonium.

Notandum est matrimonia, quorum nullitas in foro conscientiae cognoscitur, sed non potest in foro externo probari, non posse declarari nulla in foro externo. Neque praefati coniuges ad aliud possunt

admitti matrimonium, quamdiu impedimentum prioris matrimonii manet occultum, atque nullitas praedicti matrimonii non est probata in foro externo. Hinc si ii ad alias nuptias transierint, secundum matrimonium nullum est habendum in foro externo. Quo in casu non licet huiusmodi coniugibus, etiamsi nullum adsit neque timeatur scandalum, in posteriori matrimonio remanere, quamdiu nullitas prioris in foro externo probata non fuerit; sed monendi sunt ut impedimentum notum faciant, et Vic. Ap. utatur facultate dispensandi. Sac. Congr. de Prop. Fid. 11 feb. 1804, ad Vic. Apost. Cocincinae.

## § IV. — De requisitis ad Matrimonium licite contrahendum.

Ad matrimonium licite contrahendum requiritur: 1) ut petatur parentum consensus, ob reverentiam ipsis debitam. Quamvis enim consensus parentum non sit necessarius ad valorem matrimonii, ut constat ex Trid. Sess. XXIV Cap. IV *de reform.*, tamen necesse est illum petere ad liceitatem coniugii; inconsultis enim parentibus vel iure invitis, inire nuptias, insignis contemptus est; et de hac necessitate intelligendi sunt Canones et Patres requirentes consensum parentum. Parentes tamen haud valent eorum dissensu impedire filiorum connubium. S. C. Conc. in Milevitana *Remotionis impedimenti* 20 martii 1880.

Requiritur 2) ut fiant denuntiationes, seu proclamationes. Etenim Concil. Trid. Sess. XXIV *de Reform.* Cap. I, sic statuit " ut in posterum antequam matrimonium contrahatur, ter a proprio contrahentium Parocho, tribus continuis diebus festivis, in ecclesia inter Missarum solemnia publice denuntietur inter quos matrimonium sit contrahendum (1) ".

Hae vero denuntiationes stabilitae sunt, ut si quod lateat impedimentum detegatur; hinc quisquis hoc sciat, licet occultum sit, ad Parochum vel Episcopum deferre tenetur. Questio autem an denuntiationes fieri possint die festo suppresso, illustratur tribus causis in S. Congreg. Concilii pertractatis, scilicet in *Brunen.* 17 iunii 1780,

(1) Una saltem denuntiatio fieri debet in iis etiam regionibus ac parochiis, in quibus Trid. Concil. publicatum non fuit.

in Tudertina *Denunciationum matrim.* 19 april. 1823, et in *Pinerolien.* 7 april. 1862, in quibus licet decisa non fuerit quaestio iuris, ex principiis tamen positis liquet, eo tantum in casu peragi posse, quando duo concurrunt, solemnium nempe celebratio, et frequens populi accessus ad ecclesiam. Non prohibetur etiam illas fieri in Vesperis solemnibus. Pius IX, die 8 sept. 1869 indulsit Vicariis Apost. Indiae, cum necessitas inciderit, eas facere diebus ferialibus.

. Proclamationes debent fieri in Ecclesia parochiali nupturientium a proprio Parocho, qui alium ecclesiasticum virum delegare potest, non vero laicum. Ceterum quoad denuntiationes notandum est, quod: *a)* Si contracturi ex diversis parochiis sint, utrobique fieri debent. Si alteruter vel uterque sponsus ab una, ubi diu habitaverat, in aliam parochiam ibidem habitaturus recens migraverit, in utraque item totidemque vicibus erit matrimonium denuntiandum. Quaenam autem commoratio sufficiat, ut in sola actualis habitationis parochia fiant, ex statutis dioecesanis, vel his deficientibus, ex usu dignoscendum est; plerumque sex menses indicantur. *b)* In loco originis iamdiu derelicto, regulariter necessaria non est matrimonii denuntiatio, nisi agatur de vagis. Si vero dubitetur, sintne aliquo loco faciendae denuntiationes, Ordinarii iudicium exquirendum est. Vagorum autem matrimonium denuntiare nunquam licet, nisi facultate ab Ordinario obtenta. *c)* Parochus non denuntiabit matrimonium, nisi petentibus iis ipsis, qui contracturi sunt. *d)* Parochus ad proclamationes non deveniat, nisi ante a sponsis quaesierit an denuntiari publice velint, est enim sedulo inquirendum sponte ne et libere uterque in matrimonium consentiat. Sciscitetur etiam, nisi aliunde ea certo noverit, quanam ipsi aetate sint, ubi demorati fuerint, an in catholicae fidei rudimentis sint satis instructi, an adsit consensus parentum, praesertim vero inquirat de statu libero, qua in inquisitione observanda ea sunt, quae a S. Congr. Inquisit. praescripta fuerunt annis 1658 et 1665, ac denuo sub Clemente X, die 21 aug. 1670, et sub Leone XII, die 25 dec. 1827. Nonnulla dubia circa Instructionem an. 1670 recentius proposita, resolvit S. Off. die 24 febr. 1847. Eadem Instructio in memoriam revocatur in recentissima Sup. Inq. Instructione ad pro-

bandum obitum alicuius coniugis (Cf. Lucidi p. 517 Tom. 3.) Quod si praefatorum Decretorum exsecutio difficilis sit in nonnullis circumstantiis, recurrendum est ad Sedem Apostolicam, quae Ordinariis solet indulgere, ut remedio iuramenti suppletorii utantur.

Si infra duos menses post novissimam denuntiationem, matrimonium non contrahatur, denuntiationes repetantur necesse est, nisi aliud Episcopo visum fuerit. Ubi non sunt in usu, restituendae sunt.

Ceterum Parochi ne unam quidem ex hisce denuntiationibus praetermittere possunt, aut etiam interrumpere, nisi Ordinarius veniam fecerit, et gravissime monentur Episcopi, ut sint *difficiliores ad remittendas publicationes*, a quibus contracturi matrimonium saepe per malitiosam suggestionem petunt dispensari. Bened. XIV Const. *Satis Vobis.* Nihilominus, legitima causa interveniente, dispensari potest, imo aliquando etiam debet, tum in ordine ad aliquam, tum etiam ad omnes denuntiationes, primo quidem ab Episcopo, sive ab iis qui iurisdictionem episcopalem habent, cuiusmodi est Capitulum Sede vacante, Abbas nulli Episcopo subiectus relate ad suos subditos, Legatus a latere in legationis provincia, Cardinales pro suis titulis. Secundo dispensari etiam legitime potest a Vicario Generali, non vero a foraneo, nisi Episcopus aliter disposuerit. Tertio poterit et a Parocho, si duo haec concurrant: 1) quod non pateat aditus ad Episcopum; 2) quod dispensationis causa talis sit et tanta, ut Episcopus teneretur ad dispensandum.

Legitimae vero dispensandi causae ad duo capita reduci possunt. Primum est probabilis timor, sive suspicio quod matrimonium malitiose impediatur, de qua causa expresse meminit Conc. Trid. Sess. XXIV. Alterum est prudens periculum gravis damni sive animae, sive corporis, sive famae.

Ad poenas quod attinet contra eos qui culpabiliter denuntiationes omittunt statutas, notandum est, quod prima habetur in Cap. *Cum inhibitio* de Cland. Spons. his verbis: “ Si parochialis sacerdos tales (contrahentes) sine denuntiationibus coniunxerit, per triennium ab officio suspendatur. „ Haec tamen poena *ferendae sententiae* est. Secunda poena ex eodem capite procedit contra ipsos contrahentes, et

statuit ut illis condigna poenitentia imponatur. Tertia, quae habetur in Cap. *Ex tenore*, statuit ut si coniuges prolem suscipiant ignorantes se impedimento aliquo dirimente laborare, et matrimonium contraxerint, non praemissis denuntiationibus, proles, quae aliunde a iure tamquam legitima admitteretur, tamquam legitima non habeatur. Quarta denique in Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. V, est amissio spei dispensationis obtinendae super impedimento postea detecto; seu difficilius contrahentes dispensationem consequentur.

## § V — De impedimentis Matrimonii tum dirimentibus tum impedientibus.

Impedimentum Matrimonii est obstaculum, quod illud reddit vel omnino *invalidum*, vel saltem *illicitum*. Unde impedimenta Matrimonii sunt duplicis generis: alia enim dicuntur dirimentia, quae ipsum contractum irritant, seu impediunt quominus valide ineatur, tollunt enim habilitatem contrahendi; alia vero dicuntur impedimenta impedientia, quae matrimonium illicitum reddunt.

Porro exclusive propria et solius Ecclesiae est potestas constituendi impedimenta matrimonii. Hinc practice consequitur, matrimoniis fidelium, quibus nullum obstat canonicum impedimentum, suam quoad maritalem nexum inesse vim et valorem, qualiacumque tandem fuerint impedimenta a saeculari potestate, Ecclesia nec consulta nec probante, perperam ac nulliter constituta. (S. Poenit. 1 iunii 1824 ex Instr. Sup. Inquis. per Sac. Cong. Conc.) Contra vero matrimonium cum ecclesiastico impedimento attentatum, nulla civili lege cohonestari, perinde ac si validum esse posset ut contractus, licet invalidum esset ut Sacramentum. Cum verò impedimenta sint vel recidant in leges inhabilitantes, ideo nec ignorantia, nec vis, nec metus, ab eis incurrendis potest excusare. His generatim praemissis, de singulis impedimentis breviter agemus.

### 1. — De impedimentis Dirimentibus.

Impedimenta dirimentia hodie existentia sunt *defectus consensus*, *conditio matrimonii substantiae contraria*, *error*, *conditio servilis ignorata*, *vis et metus*, *raptus*, *clandestinitas*, *cognatio sive naturalis* (consanguinitas), sive *spiritualis*, sive *legalis* (adoptio), *affinitas*, *honestas publica*, *ligamen*, *crimen*, *cultus disparitas*, *ordo*, *votum*, seu professio religiosa, *aetas*, *impotentia*.

Impedimenta dirimentia alia inducta sunt iure naturae vel divino, alia vero iure ecclesiastico.

Impedimentis iuris naturae vel divini, ligantur omnes sive baptizati, sive infideles: impedimentis vero iuris ecclesiastici, soli baptizati. Haereticos vero impedimentis iuris ecclesiastici ligari constat ex Bened. XIV Const. *Magnae nobis* 29 iun. 1748, ex Const. *Ad tuas manus* 8 aug. 1748, ex Const. *Singulari Nobis* 9 febr. 1749, ex litt. 12 sept. 1750, ad Episc. Vratislaviensem, ex Pii VI *Rescript. ad Card. de Frankenberg*, ex brevi Pii VII, 8 oct. 1803, *ad Archiep. Mogunt.* Neque excipiendum est impedimentum clandestinitatis, sed ab eo in determinatis tantum circumstantiis haeretici sunt liberi.

Porro impedimenta matrimonii ex sex causis dimanant, alia scilicet ex defectu consensus, alia ex defectu naturae, alia ex defectu libertatis, alia ex defectu modi, quo matrimonium initum est, alia ex defectu illius reverentiae, quae propinquis debetur, alia ex defectu sanctitatis. De singulis summatim agendum est.

Consensus multiplici ex capite in matrimonio ineundo deficere potest, sive ob *errorem*, sive ob *conditionem*, sive ob *vim* et *metum*, sive ob *raptum*, sive ob *insaniam* et *furorem*. Ordiamur a primo.

#### De impedimento Erroris.

Duplex distingui debet erroris genus. Vel enim error est *quoad substantiam*, sive quoad personam contrahentium, vel *quoad qualitates* personae. Uterque est aut *antecedens*, seu dans causam contractui, quo praecognito contractus initus non fuisset, aut *concomitans*,

qui non dat causam contractui, ac talis est ut si fuisset praecognitus, nihilominus initus fuisset contractus.

Iam error *quoad substantiam* sive quoad personam, sive sit antecedens, sive concomitans, sive vincibilis, sive invincibilis, impedimentum dirimens constituit; errantis enim nullus est consensus. Error *quoad qualitates* personae regulariter et per se loquendo non reddit irritum matrimonium, licet ex dolo alterius partis processerit, vel affirmari possit errantem nequaquam voluisse inire matrimonium, si qualitatem illam novisset. S. C. Conc. in Valachien. *Matrimonii* 20 dec. 1862. Diximus errorem quoad qualitates *regulariter* et *per se loquendo* non reddere irritum matrimonium; si enim qualitas sit praecise posita, ut conditio consensus, vel si qualitas sit signum diacriticum personae, seu si ipsa qualitas personam determinat, tunc error quoad qualitatem censetur refundi in substantiam, et matrimonium irritum reddit.

### De impedimento Conditionis.

Per impedimentum conditionis venit et intelligitur conditio servilis ignorata vel ab utroque, vel ab alterutro ex contrahentibus.

Quoad hoc impedimentum notandum est: 1) Quod nomine conditionis servilis venit servitus stricte talis, ratione cuius persona aliqua subiicitur dominio alterius, et quidem ita, ut possit etiam venumdari a suo domino. 2) Quod licet servitus ista pertineat ad qualitatem, et non ad personae substantiam, nihilominus, quia error sive deceptio quoad hoc gravissima secum trahit incommoda, ideo optimo iure ab Ecclesia statutum est ut ea impedimentum dirimens constituat, sive servitus ignorata fuerit per ignorantiam invincibilem, sive vincibilem et crassam, sive per errorem antecedentem sive per concomitantem. Cum autem sit a iure ecclesiastico, non dirimit matrimonium inter infideles. 3) Quod si dicta servitus non ignoretur, matrimonium validum est, idque etiamsi contrahatur nolente domino. 4) Quod impedimentum proveniens a dicta servili conditione extenditur etiam ad servitutem diminutam, scilicet quae talis sit solum ad tempus. 5) No-

tandum quod nomine servitutis de qua agitur, etiam venit illa, quae personam servam non reddit vilem, ut si quis matrimonium contraheret cum femina primaria, et principe bello capta. 6) Notandum, quod absque dispensatione potest matrimonium validari per consensum, prout mox dicemus, datum sive expresse, sive tacite. Cap. 2 et 4 h. t. 7) Si post matrimonium pars serva libera evaserit, et quidem priusquam pars libera cognoverit eam fuisse servam, matrimonium non convalescit.

### De impedimento Vis, et Metus.

Metus alius est *gravis*, alius *levis*, alius *iuste incussus*, et alius *iniuste incussus*, alius est iniuste incussus *ad finem extorquendi matrimonium*, et alius iniuste incussus *ad alios fines*. Denique alius est metus proveniens a causa extrinseca et libera, alius proveniens a causa intrinseca et non libera.

His praemisis dicimus, ut vis ac metus matrimonium dirimat requiritur: 1) ut sit a causa libera; 2) ut sit gravis; 3) iniuste incussus; 4) ad extorquendum matrimonium. Metus debet esse gravis, scilicet cadens in constantem virum. Cap. 15 de sponsal. et matrim. Gravitas vero aestimanda erit a iudice, spectatis circumstantiis et qualitatibus personae, natura mali, et subiecto metum incutiente. Requiritur ut sit iniuste incussus, ad quod determinandum duo considerari debent, scilicet utrum metum incutiens sive publica, sive privata persona sit, ius habeat matrimonium illud exigendi; ac praeterea utrum ius ei sit minandi et exequendi quod minatur. Si alterutrum deest, metus ut iniuste incussus habebitur.

Iure antiquo pars quae metum fuerat passa, poterat deinde supplere defectui consensus vel expresse, vel tacite seu per aliquod factum quod consensum significaret. At post Concilium Trid. requiritur in his casibus, ut consensus iterum ponatur coram Parocho et duobus vel tribus testibus, si impedimentum fuerit publicum, si vero occultum, sufficit consensum clam renovare. Ex decl. S. Pii V apud. Fagnanum Cap. *Is qui* de fide. Ex resp. S. Poenitentiariae apud Bened. XIV

Instr. 86. Sane idem Pontifex ad Episcopum Hieracensem rescripsit, matrimonium in faciem Ecclesiae coram Parocho et testibus semel initum, quamvis ex defectu liberi consensus invalidum, convalescere ipso facto per copulam libere supervenientem absque necessitate iterandi formam Tridentini Concilii semel impletam. Dum vero Tridentini formula servata non est, necesse erit omnino ipsam implere.

### De impedimento Raptus.

Raptus est, violenta mulieris abductio matrimonium contrahendi causa. Ut igitur habeatur raptus, necesse est: 1) ut mulier abducta fuerit; i. e. translata de loco in locum, saltem de domo in domum, non enim sufficeret ab uno cubiculo ad aliud; 2) ut invita; 3) ut matrimonii cum raptore contrahendi causa abducatur, secus enim raptus non constituit impedimentum dirimens, ut declaravit S. C. C. die 23 ianuarii 1586.

Inde a citata declaratione in more positum est, ut in dispensatione ab hoc impedimento, formulae *dummodo mulier rapta non fuerit* addatur *ad hoc rapta non fuerit.*

Iure novissimo Trid. Concilii impedimentum raptus perdurat quousque rapta sub potestate raptoris sit.

In dubio an raptus matrimonii ineundi causa vel ex libidine fuerit commissus, circumstantiae ponderandae sunt, et praesertim inquirendum an raptor nuptias iam antea ambiverit, ac repulsam tulerit, quo casu matrimonii ineundi causa raptum fecisse censebitur. Quod si ex circumstantiis iudicium ferri nequeat, praesumitur raptum habuisse locum causa ineundi matrimonii. Utrum vero idem dicendum sit cum non vir mulierem, sed mulier virum rapuerit, disceptatur, et communius negatur.

Contra raptores mulierum eisque consilium, auxilium et favorem praebentes adhuc post Const. *Apostolicae Sedis* viget excommunicationis censura ipso facto incurrenda, sed nemini reservata, prout Trid. Synodus Sess. XXIV Cap. VI *de refor. matr.* eam inflixit.

Sunt praeterea perpetuo infames, omniumque dignitatum incapaces raptor, et omnes ei consilium, auxilium et favorem praebentes ipso

iure; et si Clerici sint, de proprio gradu moti. Tenetur praeterea raptor mulierem dotare prudenti iudicis arbitrio, sive eam duxerit, sive non. Hae vero poenae sunt *ferendae sententiae:* attamen post petitam dispensationem Episcopus propter appositionem manus Pontificis ab iis nequit absolvere; hinc si Episcopo committatur dispensationis executio, absolvet tamquam delegatus Apostolicae Sedis.

Ad hoc impedimentum incurrendum nihil refert an mulier rapta sit virgo vel vidua, an probis moribus sit praedita nec ne, sufficit enim ut cum intentione matrimonii ineundi abducatur.

---

Quoad amentes seu quoad eos, qui liberum rationis usum non habent; quales sunt stulti, furiosi, imbecilles ea imbecillitatis specie, quae electionis et deliberationis capacitatem auferat, auctores notant quae sequuntur.

Certum est I) omnes istos iure naturali inhabiles esse ad contrahendum matrimonium, quod libertatis usum requirit. Etenim si nequidem de bonis suis per seipsos, et independenter a curatore disponere possunt, quanto minus de persona sua disponere poterunt, eamque in perpetuum obligare?

Certum est 2) quod si amentes lucida rationis intervalla habeant, iisque durantibus contrahant nuptias, valide contrahunt, quia tunc adest consensus sufficiens. Idem dicendum de iis, qui debile habent ingenium, sed non eo usque, ut hinc ratio libertatis perimatur; attamen huiusmodi homines ab ineundo matrimonio, si fieri potest, avertendi sunt, tum ob funestos recurrentis amentiae, vel debilitatis ingenii effectus; tum quia matrimonii scopus est ipsa etiam debita et attenta prolis educatio, quae vix, ac ne vix quidem ab hominibus in eo miseriae statu constitutis expectari potest.

Quod si instet familia apud Parochum, ut tales personas coniungat, is ante omnia Episcopum consulere debet, ne gravibus se exponat incommodis. Etsi enim quilibet praesumatur sanae mentis; et qui allegat seu alii obiicit furorem, debeat ipsum probare; cum tamen de dementi statu constat, tunc ei, qui factum suum tuetur, seu matri-

monii validitatem defendit, probandum incumbit ipsum durantibus lucidis intervallis fuisse celebratum.

Deveniendum nunc est ad aliam classem impedimentorum, quae oriuntur ex defectu naturae. Natura in ordine ad matrimonium deficere potest sive in iis, qui tenera in aetate versantur, sive in iis qui debiles sunt corpore, et frigidi ac maleficiati dicuntur. Hinc duplex impedimentum oritur, *aetatis* scilicet, et *impotentiae*.

### De impedimento Aetatis.

Ad matrimonium ineundum legitimam pubertatis aetatem requiri, compertum est, quae in iure ita praefinitur, ut si mares decimum quartum aetatis annum, feminae duodecimum non habeant, ineundis nuptiis impares sint. Etenim plerumque hac aetate minores, neque matrimonii vim intelligunt, neque physica aptitudine ad coniugii usum pollent. Quin imo eiusmodi aetas, nisi constet malitiam supplevisse aetatem, completa esse debet, ut valide contrahi possit. Iam contingere potest quod aliqua gravis causa urgeat, ut puer vel puella matrimonium ante aetatem a sacris canonibus praestitutam ineat. Porro deficiente rationis discretione ad intelligendam vim matrimonii et indissolubile vinculum, a nulla potestate humana poterit dispensari. Si praecessit habilitas moralis, licet adhuc sit impubes, Pontificis Max. est dispensare ad nubendum. Bened. XIV Const. *Magnae nobis* 29 iunii 1748. Si denique utraque aptitudo, moralis nempe et physica, praecesserit, requiritur declaratio Sedis Apostolicae vel Ordinarii.

Impedimentum aetatis iuris ecclesiastici est, hinc matrimonia infidelium contracta ante praescriptam aetatem, praesertim in Africa et in Sinis, dummodo adsit consensus, censentur valida ut non semel declaravit S. Univ. Inquisitio.

### De impedimento Impotentiae.

Licet nuptias non concubitus, sed consensus faciat, et licet concubitus ad matrimonii veritatem non requiratur, certum tamen est,

maritalem statum ad filios procreandos a natura fuisse invectum: hinc potentia ad coeundum necessaria est ad contractum matrimonialem, et si quis laboret physica impotentia sive naturali, sive accidentali, antecedenti et perpetua, inhabilis est ad nuptias contrahendas.

Impotentia alia est absoluta, qua quis est impotens respectu omnium; alia respectiva, qua quis est impotens respectu alicuius tantum. Et utraque subdividitur in perpetuam et temporalem. Perpetua est ea, quae tolli nequit sine miraculo, vel sine peccato, vel sine vitae periculo. Temporalis, quae tolli potest sine peccato, vitae periculo, et miraculo, scilicet mediis licitis, ordinariis, sive naturalibus sive supernaturalibus, ut precibus, exorcismis contra maleficia etc.

Iamvero impotentia perpetua antecedens matrimonium, quamvis se teneat ex parte unius, illud irritat tum iure canonico, ut patet ex titulo de frigidis etc., tum iure naturali: quia matrimonium consistit in mutua traditione potestatis corporis ad copulam aptam generationi. At impotentia perpetua ex natura rei, ideoque iure naturali, impedit talem traditionem; nemo enim potest tradere potestatem actus, quem nullo modo habet in sua potestate, nec se obligare ad id, quod dare vel facere nequit, *cum impossibilium nulla obligatio sit*, l. 46 de reg. iur. Quare impotentia perpetua absoluta dirimit matrimonium respectu omnium; respectiva solum respectu illius personae ad quam est. Impotentia vero temporalis nullo iure irritat matrimonium, c. 6 de frigid.

In praxi animadverti debet varias praescriptas esse solemnitates, quae sedulo servari debent, ut matrimoniales causae de impotentia definiantur.

Non solum exacte servandae sunt praescriptiones Benedicti XIV in Const. *Dei miseratione* 3 novemb. 1741, sed impotentia plene probari debet. Porro, ut dilucide exponit cl. Feije in opere *de impedimentis matrimonii*, cap. 24, Iudex ecclesiasticus ad comprobandam veritatem istius impedimenti decernere debet inspectionem corporum contrahentium, quae exploratio in viris fit a duobus saltem medicis, adhibitis honestis mediis, in mulieribus, a duabus obstetricibus, adstante semper et praesente honesta matrona ad hoc deputata. Peracto examine, si

signa impotentiae evidentia physice non sunt, coniuges iurisiurandi religione interposita affirmare debent, nunquam matrimonium consummare valuisse, et audito testimonio septimae manus, idest septem consanguineorum utriusque coniugis, vel saltem vicinorum bonae famae, si consanguinei haberi nequeant, qui iurent se credere coniuges dixisse verum, auditisque peritis et obstetricibus, si defensori matrimonii nulla alia probatio exquirenda videatur, finis imponetur probationum collectioni, atque publicabitur processus. Locus deinde erit defensionibus et publicationi sententiae, quae si nullitatem decernat, nunquam transit in rem iudicatam, imo ut coniux potens (vel si impotentia fuerit respectiva utraque pars) alias inire nuptias queat, requiruntur binae sententiae conformes, non obstante quavis consuetudine contraria. S. C. C. in Marianen. Dubia *super Matrimonio* 15 decemb. 1877. Ceterum cum impendimentum sit publicum, partes nequeunt, etiam secluso incontinentiae periculo, simul cohabitare ut frater et soror, nisi scandalum in casu particulari amoveri possit.

Quod si signa dubia sint, recurrendum est ad triennale experimentum computandum a tempore attentatae copulae, si per plures annos coniuges cohabitarunt, a die vero quo Iudex sententiam protulit si paulo post matrimonium contractum reclamatum est, sed hoc experimentum fere exolevit.

Transacto triennali experimento ob dubia impotentiae signa concesso, si non iteratur instantia, nihil praestatur, sed si iteratur, denuo facienda est inspectio. Qua peracta, si signa impotentiae sive physice evidentia, sive moraliter certa reperta sunt, pronuntiari potest nullitas, expletis quae superius diximus. Si vero ne moraliter quidem certa fuerint reperta, sed dubium maneat, videndum est quid ipsi coniuges asserant. Si vir neget fuisse consummatum matrimonium, femina vero affirmet, fides est habenda affirmanti, nisi vir per aspectum corporis convincat eam esse virginem. Si femina neget, vir autem affirmet, fides habenda est viro, nisi mulier per aspectum corporis probet se virginem esse. Quando vero dubia manent signa, praxis est dispensandi in matrimonio rato, dummodo constet non esse consummatum. Addi etiam solet clausula, ut pars impotens aliud ma-

trimonium non contrahat inconsulta S. Congregatione, quae interdictio est tantum impedimentum impediens. Sententia vero, qua matrimonium diremptum est, cum numquam transeat in rem iudicatam, ideo si postea apparuerit impotentiam vel nullam vel non perpetuam fuisse, ad matrimonium diremptum redeundum est, quamvis uterque coniux ad alia vota transierit. Bened. XIV Const. *Dei miseratione* Ceterum si putati coniuges sunt in bona fide, regulariter in ea relinquendi sunt. Annib. *De Matr.* pag. 258. In casu quo lex civilis non permittat irritum declarare matrimonium, et vicissim illud nullum iudicet lex canonica, in subsidium potest vocari, remoto tamen scandalo, proprie dictum civile divortium. Cf. quae scripsimus in alio opere *De dispensat. matr.*

### De impedimento Ligaminis.

Ex libertatis defectu oritur impedimentum ligaminis in eo consistens, quod quis aliud matrimonium valide inierit, quo stante, alterum contrahi nullatenus potest. Et ipsi polygami infideles, qui ad fidem convertuntur, eam retinere tenentur in uxorem, cum qua primum matrimonium valide contraxerunt.

Nulli vero coniugato fas est ad alias nuptias transire, nullumque temporis lapsum sufficere potest, ut coniugibus liceat alteri nubere, nisi prius constiterit morali certitudine priorem coniugem obiisse. Cap. *In praesentia* 19 De spons. et Cap. 2 De secund. nup. Quando vero moralis haec certitudo de morte prioris coniugis habeatur, ex diversis Apostolicae Sedis documentis colligitur, cuiusmodi sunt Const. *Cum alias* 20 aug. 1670 Clementis X, *Instructio* S. Off. 22 iunii 1822 et Instructio eiusdem S. Off. quae incipit *Matrimonii vinculo* data die 13 maii 1868. Horum documentorum summa est: 1) Necessarium est documentum authenticum obitus ab auctoritate ecclesiastica, vel etiam civili, si ab illa nequeat haberi. 2) In huius documenti defectu suppletur per depositiones testium, qui sint saltem duo, iurati, fide digni, et qui de propria deponant scientia; qui si propinqui defuncti sint, maius pondus habebunt. 3) Unius testis depositio per se non sufficit,

nisi aliis fulciatur adminiculis, ex. gr. quod coniux iam in gravi aetate erat tempore discessus, vel aeger etc. Haec si desint, debet esse certum in testimonio nihil reperiri, quod non sit verisimile et congruum. 4) Si testis de visu non adsit, sufficiunt de auditu, dummodo omni fide digni sint. 5) In defectu omnium testium, ex coniecturis, praesumptionibus, indiciis et adiunctis probatio petenda erit prudenti iudicis arbitrio. 6) Fama adiuta aliis adminiculis, obitum probat, dummodo a duobus saltem testibus fide dignis et iuratis comprobetur, qui deponant de rationabili causa ipsius famae. 7) Facienda tandem est investigatio per publicas ephemerides.

### De impedimento Criminis.

Duplici ex capite inducitur impedimentum criminis, nimirum ex adulterio, vel ex coniugicidio.

1. — In casu adulterii, in duplici eventu impedimentum illud exoritur: 1) nempe quando adulter cum adultera nuptias de facto contrahit, vivente adhuc coniuge, quem uterque vel alteruter habet; 2) quando adulterium committitur cum promissione matrimonii contrahendi post coniugis obitum, quem alteruter vel uterque habet, Can. *Relatum* Caus. 31 q. 1. Quocirca adulterium solum impedimentum non inducit, neque sola promissio data, vivente legitima uxore, de nuptiis ineundis post eius obitum, aut solum coniugium de facto initum absque adulterio, inducit dictum impedimentum. Nihil vero interest utrum promissio de praesenti vel de futuro matrimonio praecedat aut comitetur aut sequatur adulterium; semper enim impedimentum contrahitur.

In utraque autem specie variae concurrere debent conditiones. Siquidem ad inducendum impedimentum ex adulterio cum promissione matrimonii tres requiruntur conditiones ex parte adulterii: 1) ut sit verum, nimirum sub valido matrimonio patratum, sive matrimonium sit ratum, sive consummatum, sive adulter habitet cum coniuge vivente, sive sit per divortium separatus; 2) ut copula adulterina sit consummata id est perfecta; 3) ut adulterium sit formale scilicet ut sit cognitum complici. Verum si uterque adulter fuerit coniugatus et

alterutrius tantum matrimonium utrique sit cognitum, id satis est, ut impedimentum contrahatur, quia adulterium formale est ex utriusque parte. — Ex parte vero promissionis tria exiguntur: 1) ut sit seria et aliquo signo manifestata atque a complice acceptata; 2) ut nullo modo promissio, si praecesserit, ante adulterium revocata fuerit; 3) requiritur ut tam promissio quam adulterium sub eodem legitimo matrimonio interveniant. (1)

Ad alterum casum quod pertinet scilicet ad adulterium cum matrimonio de facto inito requiritur ut adulterium expositas iam conditiones habeat, et ut matrimonium attentatum sit vivente eodem coniuge.

2. — Ex altero capite, nempe ex coniugicidio, in duplici quoque eventu contrahitur impedimentum, quorum primus est cum vir et mulier, non interveniente adulterio, insimul machinati sunt in mortem coniugis alterutrius, eo animo, ut possint, coniuge e vivis erepto, contrahere inter se nuptias. Alter contingit quando committunt adulterium, et inde ipsorum alter animo ineundi nuptias interficit suum vel complicis in adulterio coniugem. Porro in utroque casu impedimentum contrahitur, etiamsi nulla intercesserit matrimonii promissio.

Ut per coniugicidium absque adulterio contrahatur impedimentum, tria requiruntur: 1) Ut alterutrius coniugis mortem machinatus sit uterque, non enim sola ratihabitio caedis coniugis ab altero patratae sufficit, sed necessario utriusque machinatio praecedere debet; 2) ut ex tali machinatione secuta sit mors, non sufficit vero si con-

---

(1) Quoad promissionem conditionatam haec proponitur doctrina. *a*) Impedimentum existit, si conditio sit de praeterito vel de praesenti, et verificetur. *b*) Si conditio de futuro ante adulterium deficiat, impedimentum ex communi doctrina non oritur; si post adulterium deficiat ante obitum coniugis, seu ante solutum, quod nunc est matrimonium, sunt qui impedimentum putent existere, sed probabilius non existit, nam non verificata conditione promissio censetur ac si non facta. Verum communis est doctrina impedimentum oriri, si ante adulterium, vel post, sed ante obitum coniugis conditio impleatur. *c*) Si conditio de futuro suspensa maneat quando moritur coniux, opinamur impedimentum non existere, quia adulterium non concurrit cum promissione. *d*) Si conditio sit impossibilis vel in se turpis, in foro externo censebitur impedimentum existere, quia in eo conditiones huiusmodi habentur pro non adiectis.

tigerit ex imperitia vel negligentia medici, aut ipsius defuncti; 3) ut conspiratio ista fuerit facta animo nuptias contrahendi, satis autem est si alteruter tantum ex conspirantibus hanc intentionem habuerit. Probabilius est intentionem aliquo signo debere esse patefactam, ex. gr. donis, litteris amatoriis.

Ad inducendum vero impedimentum ex coniugicidio una cum adulterio requiritur ex parte adulterii, ut sit verum, consummatum atque utrinque formale: ex parte coniugicidii, ut ea intentione patratum fuerit ut homicida cum altero adultero contrahere possit, et mors secuta fuerit, non autem requiritur ut communi consilio mors coniugi illata fuerit. (1)

Cum hoc impedimentum sit de iure ecclesiastico, hinc est quod baptizati qui forte crimen huiusmodi in infidelitate commiserint, eodem impedimento minime afficiuntur. Constat ex resolutione Sacr. Congr. Fid. Prop. die 23 august. 1852. Sane proposito dubio " Vir infidelis qui ante baptismum copulam habuit cum infideli uxore alterius, cui, annuente muliere fidem de futuro matrimonio acceptante, mortem intulit, potestne post utriusque baptismum matrimonium inire cum dicta muliere „ Sac. Cong. respondit: Affirmative.

Si vero unus complex est fidelis, alter infidelis, tunc si fidelis etiam ea posuit quae impedimentum inducant, hoc existit; secus vero, si solus infidelis illa posuerit. Si unum ex iis, quae ad impedimentum postulantur, contigit in infidelitate, alterum vero post baptismum, impedimentum non existit, excepto tamen si in prima huius impedimenti

---

(1) Impedimentum criminis multiplex erit, si adulterium et coniugicidium eiusmodi sint stipata circumstantiis, ut prima quoque vel secunda hypothesis inde exurgat. Hinc multiplex est criminis impedimentum:

I. Quando una e tribus hypothesibus expositis verificatur circa diversa matrimonia.

II. Quando circa unum matrimonium verificantur plures ex dictis hypothesibus.

III. Quando harum plures verificantur circa diversa matrimonia.

IV. Quando in prima hypothesi cum adulterio concurrit tum promissio, tum attentatio, vel quando in alterutro, vel utroque primae hypothesis casu, multiplicatur impedimentum per unam vel plures e tribus prioribus modo indicatis multiplicitatis causis.

hypothesi promissio quidem vel attentatio matrimonii locum habuit in infidelitate, sed in ea post baptismum perseverantes adulterentur; tunc enim promissio illa vel attentatio revera virtualiter perseverat, seu veluti renovatur post baptismum.

### De impedimento Clandestinitatis.

Non solum intrinsecae honestati Matrimonii consulendum est, sed etiam extrinsecae solemnitati; sub quo respectu oritur impedimentum clandestinitatis.

Hoc impedimentum inductum est iure novissimo, scilicet Conc. Trid. Sess. XXIV Cap. I, Tametsi *de Reformat. Matrimonii*, in quo decernitur: " Qui aliter quam praesente Parocho, vel alio Sacerdote de ipsius Parochi, seu Ordinarii licentia, et duobus vel tribus testibus, matrimonium contrahere attentabunt, eos S. Synodus ad sic contrahendum omnino inhabiles reddit, et huiusmodi contractus irritos et nullos esse decernit. " Iamvero in hoc Conc. Trid. Decreto nonnulla breviter observanda sunt ad praxim necessaria. Et: 1) quidem inquiremus ubinam obliget; 2) quinam censeatur Parochus proprius; 3) quandonam domicilium vel quasi domicilium censeatur adquisitum; 4) quaenam causae excusent ab observantia Decreti; 5) quibus in locis publicatum fuerit.

1. Ad primum quod attinet, impedimentum clandestinitatis non ubique locorum viget, sed dumtaxat in illis paroeciis in quibus decretum hoc Concilii promulgatum est, post 30 dies ab ipsa promulgatione. Haec vero praesumitur ubi decretum fuit aliquo tempore in Paroecia observatum tamquam decretum Concilii, vel Romani Pontificis. Bened. XIV Const. *Paucis.* Quare si publicatio sit facta in synodo dioecesana vel per edictum generale Episcopi, quin deinde Parochi decretum ipsum synodale vel edictum in Parochia legerint, non tenentur parochiani hac disciplinari lege.

Ceterum non possunt Episcopi publicare hoc decretum in locis in quibus publicatum non fuit, absque peculiari facultate Apostolicae Sedis.

Ad 2^m quod pertinet, notandum est quod, quamvis sive sponsi sive sponsae adsit Parochus, matrimonium valide celebretur, honestatis tamen ratione suadente mos servatur, ut hic, nimirum cui sponsa subest, utrumque coniungat. Cum vero officium parochiale eminenter contineatur in iis, qui Parocho superiores sunt, hinc matrimonium contractum coram Ordinario, postquam coepit possessionem dioecesis, Vicario Generali et Capitulari, validum erit, etiamsi Vicarius Generalis, inscio Episcopo vel contra eius voluntatem, matrimonio assistat. Idem dicendum de Cardinalibus in suis ecclesiis titularibus, de Legatis a latere, etiam inscio vel invito Episcopo, in territorio propriae legationis.

Ex Concilio Trid. Parochus debet esse proprius, et talis est Parochus *domicilii* vel *quasi domicilii;* non sufficit enim *originis*, siquidem non locus in quo quis natus est, sed ille in quo habitat, parochianum facit. Bened. XIV Const. *Paucis abhinc.*

Parochus autem, licet excommunicatus, suspensus, aut interdictus etiam ab administratione Sacramentorum (nisi cum decreto irritante data suspensio fuerit a R. Pontifice) valide assistentiam praebet matrimonio; idemque dicendum de Parocho putativo cum titulo colorato. Invalidum tamen communiter censetur matrimonium contractum coram Parocho, qui publicus haereticus sit et declaratus.

Potest Parochus alteri hanc facultatem delegare, dummodo delegatus Sacerdos sit, et sufficit generalis delegatio ex. gr. ad exercenda munia parochialia, ad administranda Sacramenta. At delegatus scire debet mandatam sibi iurisdictionem fuisse, idqué sive voce, sive scripto, alias nihil agit. Delegatus vero non potest alteri hanc facultatem subdelegare nisi ipse ad universitatem causarum sit delegatus; is enim potest subdelegare ad casum particularem, delegatus vero ad casum particularem, nequit subdelegare. Licentia autem mere praesumpta non sufficit; quae enim ad valorem et formam substantialem alicuius actus requiruntur, iam tunc adesse debent, quando actus geritur, ita ut ratihabitio subsequens hunc defectum nequeat sanare. Sufficit autem tacita delegatio.

Ad testes quod attinet, nulla eorum qualitatum ratio habetur; hinc omnes hac de re testimonium ferre poterunt, dummodo natura idonei sint, et licet inviti et reluctantes adsint. Non excluduntur mulieres, Iudaei, aut minores, parentes, moniales etc. Neque testes rogati esse debent. Eorum autem praesentia simultanea sit oportet cum praesentia Parochi, nec sufficit successiva; non sufficit physica, sed moralis requiritur; videre enim et audire contrahentes debent, aut, nisi videant, audire notam ipsorum vocem.

3. Ad domicilium duo simul requiruntur, scilicet habitatio et animus semper manendi, qui animus, nisi aut verbis expressus sit aut actis quae illum significent, ex decennali habitatione praesumitur. Cum autem praesumptio veritati cedat, omnino cessat, si constet aliquem ob accidentalem causam alicubi habitare, qua deficiente discessurus est; quod si cessante tali conditione vel officio, quis ita habitare perseveret, ut ex circumstantiis erui debeat animus perpetuo manendi, domicilium contractum censebitur. Ad illud tamen amittendum non sufficit actualis discessus, nec longa absentia, sed requiritur ut animus non redeundi constet sive verbis sive factis.

Quasi domicilium non quidem uno mense, ut nonnulli asserunt, adquiritur, sed per talem habitationem, quam comitetur animus eam continuandi per maiorem anni partem. Neque obstat quod in Constitutione *Paucis* Bened. XIV admiserit, mense quasi domicilium adquiri. Haud enim ille ex iure quaesivit *quanto tempore* comparatum quasi domicilium censeatur, sed unum solum intendit, quod praesumptionem angustiori limite mensis coercuit, cum alii diutius expectandum putarent. Mensis igitur adiicitur ad praesumptionem, non ad terminum. Quocirca si de animo non constet, mense praesumitur, sin minus, praesumptio veritati cedit, ac deficiente animo deficit domicilium.

Heic vero notandum est quod Sup. Univ. Inq. fer. V loco IV die 6 maii 1886 decrevit, Concilio Baltimorensi postulante, supplicandum Sanctissimo ut decernere dignetur in Statibus Americae Foederatis (1) se transferentes e loco ubi viget Caput *Tametsi* in alium locum, dummodo ibi continuo commorati fuerint per spatium saltem

unius integri mensis et status sui libertatem uti iuris est comprobaverint, censendos esse ibidem habere quasi domicilium in ordine ad matrimonium, quin inquisitio facienda sit de animo ibi permanendi per maiorem anni partem. Sanctissimus vero fer. IV, 12 dic. praedictum EE. PP. decretum suprema sua auctoritate ratum habere et confirmare dignatus est, contrariis quibuscumque non obstantibus.

Siquis duobus in locis domicilium, vel in uno quasi domicilium, in alio domicilium habet, in potestate sua est utro eorum malit, matrimonium contrahere. Parochus autem ruralis, ubi morantur nobiles rusticationis causa, non potest valide matrimonio eorum assistere.

Quoad domicilium quarumdam personarum, praestiterit heic notare: 1) quod qui sui iuris non est, patris vel tutoris domicilium retinet, quousque eidem non renuntiet; 2) uxor defuncti mariti domicilium habet donec ei non renuntiet; 3) officiales publici, professores alicuius facultatis vel discipuli et alii qui morantur in aliquo loco propter officium non perpetuum, habent quasi domicilium in ea paroecia in qua incolunt, (ac simul retinent verum domicilium alibi) si per aliquod temporis spatium ibi versentur, animumque habeant ibi per integrum saltem semestre morandi; 4) Alumni Seminariorum vel Collegiorum, puellae in Conservatorio vel Monasterio educationis causa degentes extra civitatem propriam, quasi domicilium habent in paroecia in qua situm est Collegium, Seminarium, Conservatorium, nec verum domicilium amittunt, quod alibi habent et cui non renuntiarunt. Sac. Congr. Epp. et Reg. 8 oct. 1723. Sunt auctores qui dicunt quod si ii matrimonium velint contrahere, remittendi sunt ad domum parentum; hoc non videtur esse exactum. Nam si ibi quasi domicilium habent, ibi valide contrahunt, etsi deceat ut ad parentes remittantur. Non possunt autem contrahere matrimonium coram Rectore vel Capellano Instituti, nisi is licentiam obtinuerit. Si vero sint

---

(1) Domicilium vel quasi domicilium heic aestimandum est non ex iure quod viget in eo loco in quo matrimonium contrahitur, ex. gr. in Anglia, ubi quasi domicilium moram exigit 15 dierum, sed ex iure canonico. Neque suppleri potest per simplicem adscriptionem inter municipes. Sac. Congr. Conc. 28 aug. 1864.

in Conservatorio vel Seminario etc. in urbe propria, Parochus proprius erit parochus domicilii paterni, vel fraterni et insuper erit parochus quasi domicilii etiam ille, in cuius paroecia conservatorium situm est. 5) Famulis domicilium est in paroecia in qua famulantur. 6) Expositi morantes in hospitio debent matrimonium contrahere coram Parocho illius paroeciae in qua hospitium existit. Si vero non sint in hospitio, sed aliis commissi sint educationis causa vel famulatus, debent contrahere coram Parocho heri etc. S. C. Conc. in *Ianuen. Brephotrophii* 5 iulii, 22 novemb. 1856. 7) Coniugandi milites sortiuntur Parochum eius loci, ubi stationis vel praesidii causa commorantur, non vero illius loci ubi sunt in expeditione. Bened. XIV *Inst. Eccl.* 88, n. 9. 8) Incarceratus non potest contrahere matrimonium coram Parocho carceris, si custodiae tantum causa ibi sit detentus: potest, si perpetuo, aut ad notabile tempus ibi luat poenam. 9) Infirmi regulariter non adquirunt quasi domicilium in hospitali, et casu, quo gravi infirmitate laborantes contrahere debeant matrimonium, aut recurrendum est ad Parochum loci domicilii vel quasi domicilii, ut eius delegatio obtineatur, aut haec ab eius Ordinario petenda est, et exquirendum iudicium Ordinarii loci. Bened. XIV *Inst. Eccl.* 33, n. 13 et *Inst.* 88, n. 3. Denique vagorum nuptiis assistere debet Parochus loci in quo actu versantur.

4. Ad causas quod attinet, quae ab observantia decreti eximere possunt, haec quae sequuntur notanda sunt. Quod matrimonia clandestina rata et firma consistunt ubi decretum vel *numquam publicatum fuit, vel numquam observatum tamquam eiusmodi Concilii decretum, vel si quando observatum fuit, longo dein temporis intervallo in desuetudinem abiit.* Pius VII in Brevi ad Archiep. Moguntinum. Quodnam vero temporis intervallum requiratur ad hanc desuetudinem inducendam, definiri generatim nequit, sed in casibus particularibus Sedes Apostolica est consulenda. Non quaelibet autem consuetudo, sed longissimi temporis, scilicet 100 annorum, abrogare potest decretum. Quando Parochia in qua facta fuit publicatio dividitur in duas, necesse non est nova publicatio in nova parochia. Quod si parochiae, in qua decretum

viget adiungatur locus in quo non obligabat vel si paroeciae in qua decretum non obligat adiungatur locus in quo obligabat, in priori casu, locus adiunctus liber est a decreto, in posteriori vero manet subiectus decreto. Eximit ab eius observatione impossibilitas physica vel moralis. Hinc quando Parochus aliusque competens adiri nequit vel nonnisi difficillime, et cum gravi periculo, valet matrimonium clandestine contractum. Notandum vero grave incommodum *communitatis* tantum eximere ab observatione decreti, non vero incommodum personae; agitur enim de decreto irritante, in quo primum tantum respicitur. Nec ignorantia, aut epicheia suffragari possunt. Grave autem incommodum communitatis censetur communiter, si per mensem difficilis sit accessus ad Parochum. In iis vero casibus, in quibus integre observari nequeat decretum eo quod Parochus vel alius ad id muneris rite designatus absit, ac nonnisi difficillime et periculosissime ad eumdem aditus pateat, iniri debent coniugia coram duobus saltem testibus, iisque quantum licuerit, christianis. Ita vero contrahentes, ne sacramenti dignitas vilescat, obligantur lege sistendi se coram Parocho, vel Missionario, quandocumque reduci, ut rite ab eo benedictionem accipiant. Missionarius autem vel Parochus redux, quando sibi de consensu coniugum constiterit, antequam coniuges benedicat eos edoceat, eiusmodi benedictionem ad ritum unice, non ad validitatem pertinere coniugii, ac propterea ne committat ut rursus consensus per nova verba exprimatur. Sac. Congreg. Fid. Propag. 14 ian. 1821.

Quid iuris in illis locis, in quibus vel Tridentinum non est receptum, vel in quibus desit copia Parochi?

Hac in re prae oculis habenda est declaratio Sac. Congr. Conc. edita die 19 ian. an. 1607, cui addenda est limitatio, quae in Const. Benedicti XIV quae incipit *Matrimonia* habetur. Sacra igitur Congregatio ita censuit: Ubi decretum Concilii non est publicatum, valere matrimonia contracta absque observantia formae a Concilio ipso praescriptae. Imo sponsalia ipsa transeunt in verum matrimonium per copulam subsecutam. Duae vero sunt regulae ad diiudicandam

matrimonii existentiam in hoc casu. Prima est: Si utraque pars, aut alterutra, negat matrimonium fuisse initum, et huius existentia aliunde probari non possit, in foro externo partes ipsae non censentur in matrimonio iunctae, etiamsi copula carnalis locum habuerit. Si tamen post inita sponsalia habita fuerit copula, in foro externo adest matrimonium praesumptum, id est praesumptio iuris et de iure erit, matrimonium existere et sponsalia censentur per copulam transiisse in matrimonium, nisi probetur alterum matrimonium ante hanc copulam contractum. Nec iuvat si ipsi asserant se in actu copulae nihil aliud intendisse, quam naturali inclinationi satisfacere. Altera regula est: Utraque parte matrimonii existentiam affirmante, haec pro certa habetur. Si tamen pronuntiandum esset inter matrimonium quod partes olim initum asserebant, et aliud publice contractum et plene per suos testes probatum, pro posteriore hoc iudicium fertur quoties non afferatur plena matrimonii prioris clandestini probatio. Quod si sponsus et sponsa non maritali affectu, sed fornicario coiverint, non ideo eorum sponsalia in verum matrimonium transeunt coram Deo, ac proinde coram Deo sive in foro coscientiae possunt ad alia vota transire. Sed si in forum externum ac iudiciale deducta sit copula, possent iidem ab ecclesiastico iudice legitimorum instar coniugum haberi. Quo in casu deberet coniux poenam quamlibet ipsamque excommunicationem humiliter potius sustinere, quam cum hac altera muliere carnale commercium exercere non sine lethali culpa. Cap. 44 de sent. excomm.

Quaeritur an recedentes a locis in quibus Tridentinum Concilium receptum est et accedentes ad loca in quibus non viget, valide matrimonium contrahant, non servata Concilii forma? Porro si tam vir quam mulier incolae sint loci in quo Concilii Decretum promulgatum est, vel ipsi se transferunt in locum ubi publicatum non est animo ibidem domicilium vel quasi domicilium figendi, vel solo animo ibidem matrimonium clandestinum contrahendi. In prima hypothesi validum erit matrimonium, unicuique enim ius est ubicumque maluerit domicilium vel quasi domicilium figere, adeoque etiamsi videatur id

facere in fraudem hominis aut legis, ex. gr. ne coram proprio Parocho vel ut sine Parochi praesentia matrimonium celebret ubi decretum non viget, valide contrahit, siquidem nemo in fraudem agit qui suo iure utitur. In alia vero hypothesi matrimonium nullum erit.

Quod si unus ex contrahentibus domicilium vel quasi domicilium habeat in loco in quo Decretum viget, alter vero in quo non viget, in hoc loco clandestine contractum matrimonium valebit, siquidem pars altera communicat alteri privilegium, in altero vero loco contractum nullum erit. Hanc ob causam Sup. Univ. Inquis. an. 1878 ad quaesitum propositum a Vic. Apost. Constantinopolitano, utrum valeret matrimonium a quodam Calvinista cum puella catholica contractum coram ministro acatholico Lutetiae Parisiorum, et alterum ab eodem civiliter contractum coram Consule Borussiae Constantinopoli, declaravit, primum ob clandestinitatis impedimentum esse invalidum, alterum vero validum, eo quod Lutetiae Parisiorum decretum Concilii viget tam pro catholicis, quam pro acatholicis, Costantinopoli vero non viget nisi pro catholicis latinis, hinc cum pars heterodoxa nata sit vel domicilium habeat in ea civitate, suum privilegium parti catholicae communicat.

Denique notandum est quod si qui domiciliati sunt in loco ubi Decretum Trid. nullatenus obligat, in alium divertant locum in quo omnes obligat, invalide clandestine contrahunt in hoc loco, exceptio enim a lege communi non est personalis.

Extremum est ut aliqua heic innuamus de haereticorum matrimoniis ac de mixtis coniugiis, non observata forma Concilii. Porro certum est quod lege ecclesiastica omnes ligantur baptizati, quo nomine haeretici etiam veniunt, defectio siquidem ab Ecclesia catholica eos ab obligatione servandi ecclesiasticas leges non eximit. Sane Sup. Univ. Inq. die 18 iunii 1831, ad dubium propositum ab Episcopo Cameracensi utrum in dioecesi Camerac., ubi Concil. Trid. promulgatum fuit, haberi debeant matrimonia protestantium, qui numquam religionem catholicam amplexi sunt quique coram magistratu civili tantum contraxere, veluti nulla aut veluti dubia, respondit: *matrimonia ibi inter*

*haereticos contracta habenda esse ab Ecclesia tamquam invalida.* Id vero procedit, etiamsi coniugia ineantur in sacellis ac domibus exemptis regii ministri acatholici vel agatur de nuptiis mixtis.

Excipiuntur tamen loca quae foederatorum Ordinum dominio in Belgio subiiciebantur, in quibus quamvis promulgatum fuerit Decretum Concilii, tamen per Constit. Bened. XIV 4 nov. 1741 statum est: 1) Valere matrimonia inita vel ineunda inter duos coniuges haereticos sine catholici parochi praesentia. 2) In eadem addebatur idem dicendum esse de matrimoniis mixtis et de matrimoniis haereticorum inter se vel mixtis, quae extra fines dominii foederatorum Ordinum contrahuntur ab iis, qui addicti sunt legionibus seu militaribus copiis, quae ab iisdem foederatis Ordinibus solent transmitti ad conterminas arces custodiendas et muniendas vulgo dictas *de barrière*, dummodo uterque coniux ad easdem copias pertineat. Denique hanc declarationem complecti etiam civitatem Mosae Traiectensis a republica foederatorum Ordinum iure oppignorationis possessam, quaestiones vero circa matrimonia inita in regionibus catholicorum principum ab iis qui domicilium habent in regionibus foederatorum Ordinum dominio subiectis, nec non illis quae in foederatis provinciis contrahuntur ab iis, quorum domicilium est in dominio principum catholicorum, solvendas esse ex iuris canonici regulis iam constitutis de domicilio et quasi domicilio; haec vero in praesens non amplius subsistunt (1).

---

(1) Ad declarationem Benedictinae Constitutionis praestiterit referre aliqua dubia resoluta a Sup. Univ. Inq. Porro circa matrimonia mixta, quaesitum fuit, an pro intelligentia declarationis Benedicti XIV pro Hollandia comprehendi possent sub nomine haeretici: 1) Illi qui catholice baptizati, a pueritia nondum septennali in haeresi educantur, ac haeresim profitentur; 2) Qui non tam in haeresi quam ab haereticis educantur, nulla scilicet vel vix ulla haereticae doctrinae instructione accepta et cultu non frequentato, licet aliquoties participato; 3) Qui adhuc pueri in manus haereticorum incidentes haereticae sectae adiunguntur; 4) Apostatae ab Ecclesia catholica ad haereticam sectam transeuntes; 5) Qui nati et baptizati ab haereticis adoleverunt, quin ullam solemnem haereseos professionem emiserint, ac veluti nullius religionis. Porro S. C. 6 apr. 1859 respondit ad effectum matrimonii, supranumeratos comprehendi in laudata Bened. XIV declaratione.

# ELENCHUS

**Locorum, in quibus Tridentinum Decretum de matrimoniis clandestinis publicatum est, et eorum in quibus publicatum non est.**

## I.

### LOCA IN QUIBUS PUBLICATUM FUIT.

### EUROPA

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| 1. Italia universa et Insulae adiacentes. | Ut notum est ex more ubique recepto de celebrandis coniugiis iuxta formam a Tridentino praescriptam. |
| 2. Galliae universae. | Statim a celebratione eiusdem Concilii. |
| 3. Hispaniarum Regna. | Philippo II imperante. Gibraltariae tamen valent matrimonia clandestina haereticorum et mixta. |
| 4. Lusitaniae Regnum. | Opera piissimi Regis Sebastiani. |
| 5. Poloniae Regnum. | Ex Senatus ac Regis Sigismundi Decreto. |
| 6. Archiducatus Austriacus et prov. eidem adnexae. | Sub Imperatore Maximiliano eiusque successoribus. |
| 7. Silesia sup. et inferior. | Praesertim vero in superiori, quae provincia nunc magna ex parte subest Borussiae. |
| 8. Bohemia. | Prout fidem faciunt litterae an. 1626 ad Congreg. S. Officii. |
| 9. Moravia. | Ut constat ex actis S. O. 11 Maii 1633. |
| 10. Hungaria. | Universim, si nonnullas excipias peculiares regiones, ut aliqui contendunt. |
| 11. Moldavia. | Publicatum tamen fuit inter catholicos, adeoque non in ecclesiis schismaticorum, quorum illa Provincia referta est. |
| 12. Valachia. | In ecclesiis tantum catholicorum nec fortasse in omnibus. |
| 13. Ulmia. | Quae urbs nunc subest ditioni Regis Würtembergensis. |
| 14. Tres Electoratus, Coloniensis, Moguntinus, Trevirensis. | Qui postea maxima ex parte cesserunt Regno Borussiae. Publicatum etiam fuit in Monasteriensi dioecesi sub eiusdem Regni dominio. |
| 15. Ducatus Cliviensis. | Sub Rege Borussiae. |

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| 16. Bavaria. | Saltem in primitivis regni huius nominis provinciis. Etenim post annum 1805 novae quoque regiones protestanticae Bavariae accesserunt. |
| 17. Franconia. | Ut constat ex Dec. Sac. Cong Conc. 4 Aug. 1743. |
| 18. Palatinatus Neoburgicus. | |
| 19. Ducatus Limburgi, Harlemii ac Mosae Traiectinae. | Ex actib. S. O. 1 Iul. 1843. |
| 20. Hollandia, Zelandia, Frisia et foederatae Belgii provinciae. | Ubi ante defectionem a Philippo II fuisse publicatum refert Wex. |
| 21. Magnus Ducatus Luxemburgensis. | Ex actib. S. O. an. 1845. |
| 22. Urbs Genevensis. | Ex actib. S. O. an. 1845. |
| 23. Insula Tine archipelagi. | Ex iisdem. |
| 24. Archipelagus totus. | In ecclesiis catholicis. |
| 25. Constantinopolis ac suburbium Perae. | In ecclesiis catholicis pro latinis tantum. |
| 26. Omnes Hiberniae Dioeceses. | Hoc videre est ex testimonio Arch. Dubl. 8 Martii 1866 dato occasione causae tractatae in S. C. C. |
| 27. Provinciae Imperii Russiaci, nonnullis exceptis. | |
| 28. Ruthenia. | Ex S. O. an. 1835. |

## ASIA

| | |
|---|---|
| 1. Indiae Orientales ac nominatim Goana Archid. et Dioeceses suffraganeae. | Ex Dec. S. Cong. de Prop. Fide 4 Sept. 1764. |
| 2. Ora Malabarica. | Ex Congr. S. O. 6 Aprilis 1669. |
| 3. Vicariatus Pondicheriensis ac universa ora Coromandelica. | Ex Decr. S. O. 1845. |
| 4. Calcutiae. | Illuc etiam extensa fuit declaratio Bened. XIV quae publicationem supponit. |
| 5. Regio Bombayensis. | Illuc enim extensa fuit benedictina declaratio. |
| 6. Plures imperii Sinensis provinciae. | Ad istantiam Vicariorum Apostolic. utriusque Tunchini, orientalis et occidentalis, Sutchuensis et Cocincinae data est instructio a Sac. Congr. de Prop. Fide pro Sinis ac |

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| | Regnis adiacentibus an. 1821. Iuxta hanc instructionem promulgatum est in Sinis pluribus in locis decretum Trident. Verum ob difficultates obortas ob eiusmodi publicationem ulterior promulgatio suspensa est. Post haec nova instructio ab eadem Sac. Congr. ad eosdem directa est, qua probabatur publicationis suspensio, et interea missionarii se gererent ad normam earum praescriptionum, quae datae sunt Vicario Apostolico Tunchini orientalis. |
| 7. Tunchinum orientale. | Pluribus in locis primum fuit ex parte publicatum hoc decretum, nempe quoad necessitatem solum duorum aut trium testium, non autem quoad parochi praesentiam. Deinde vero absolute ac integrum hoc ipsum decretum publicatum est. |
| 8. Japonia. | |
| 9. Batavia. | Ex rescripto S. Cong. de Prop. Fide an. 1823. |
| 10. Georgia. | |
| 11. Loca Terrae Sanctae. | Publicatum est in ecclesiis latinorum. |
| 12. Smyrnae in Anatolia. | Ex actis S. Congr. de Prop. Fide. Apud Maronitas viget clandestinitatis impedimentum, non quidem vi publicationis tridentini decreti, sed vi apostolicae approbationis in forma specifica omnium decretorum synodi prov. Maronit. in monte Libano celebr. an. 1736. |

## AFRICA

| | |
|---|---|
| 1. Tripolis in Barbaria. | Ex actis Cong. de Prop. Fide an. 1802. |
| 2. Iulia Cesaraea et Tunetum. | |
| 3. Dioecesis S. Dionysii (Ins. Reun.) | |

## AMERICA

| | |
|---|---|
| I. Regiones omnes quae sub ditione quondam fuerunt Hispanorum sive Lusitanorum. | Vicarius apostolicus Arizonensis quaesivit utrum pro tota regione quae sub regimine hispanico extitit tamquam promulgatum censeri debeat Concilium, an solum pro ea parte regionis quae tunc temporis incolas habebat. Porro S. O. die 23 ian. 1882 respondit affirmative ad 1$^{m}$ p. Negative ad 2$^{m}$. |
| 2. Regnum Mexicanum. | |
| 3. Curaçao. | |

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| 4. Insula SSmae Trinitatis. | |
| 5. Canada. | Praesertim inferior ex declarationis extensione. Pro dioecesi S. Hyacynthi Sup. Univ. Inquis. ad dubium prop. an valida fuerit promulgatio decreti *Tametsi* Conc. Trid. facta in missionibus et quasi paroeciis illius dioecesis, die 14 Nov. 1883 respondit : Iuxta esposita *affirmative*. |
| 6. Urbs et dioecesis Quebecensis. | Saltem ex parte. |
| 7. Prov. Neo-Aurelianensis. | |
| 8. Prov. S. Francisci, excepta ea parte territorii Utah quae iacet ad orientem fluminis Colorado. | |
| 9. Prov. S. Fidei, excepta parte sept. territ. Colorado. | |
| 10. Dioecesis Vingennopolitana. | |
| 11. Civitas S. Ludovici. | |
| 12. Loca dicta S. Genovephae, S. Ferdinandi et S. Caroli, archidioecesis S. Ludovici. | |
| 13. Loca dicta Kaskaskia, Cahokia, French Village et Prairie du Rocher, dioecesis Altonensis. | |
| 14. Paroecia civitatis Detroitensis. | |

## II.

### Loca in quibus decretum publicatum non fuit.

### EUROPA

| | |
|---|---|
| 1. Anglia. | |
| 2. Scotia. | |
| 3. Borussia. | Presse sumpta. |

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| 4. Pomerania. | |
| 5. Saxonia, Hassia, Hannover, Würtemberg. | |
| 6. Argentoratum. | Harum omnium regionum una eademque est ratio, quia longe ante an. 1563, quo editum est Concilii Tridentini decretum, iam defecerant per apostasiam a fide catholica; immo nonnullae ante an. 1545, quo convocatum fuit Concilium, haereseos veneno iam infectae erant. Helvetia iam ab anno 1519. Würtemberga eodem fere tempore ac universa Saxonia. Suecia ab an. 1523. Item Dania et sic plus minus reliquae regiones ab Ecclesia Christi separatae sunt. |
| 7. Helvetiae plures pagi inter quos Tigurum. | |
| 8. Dania. | |
| 9. Suecia. | |
| 10. Norvegia. | |
| 11. Regiones schismaticorum et haereticorum sub ditione Turcica aliorumque infidelium. | |
| 12. Archidioecesis Athenarum et tota delegatio apostolica greciae. | Populus autem de hac re ignarus, nulla credit matrimonia clandestina. |

## ASIA

| | |
|---|---|
| 1. Vicariatus Sutchuensis. | |
| 2. Regiones orientales generatim sub ditione Turcica et Persica constitutuae. | Ex Congr. S. O. |

## AFRICA

| | |
|---|---|
| 1. In Abyssinia non viget lex tridentina. | Ex litteris datis ad S. Congr. de Prop. Fide an. 1840. |
| 2. In Insula Madagascar public. non fuit Decretum. | |

## AMERICA

| | |
|---|---|
| 1. Provincia ecclesiastica Baltimorensis. | Ex litteris 13 Dec. 1817 Sac. Cong. de Prop. Fide. |
| 2. Philadelphiensis. | |
| 3. Neo-eboracensis. | |

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| 4. Bostoniensis. | |
| 5. Oregonensis. | |
| 6. Milwaukiensis. | |
| 7. Cincinnatensis excepta dioecesi Vincipolitana. | |
| 8. S. Ludovici. | Exceptis civitate S. Ludovici et aliis quibusdam locis supra nominatis. |
| 9. Chicagiensis. | Exceptis locis quibusdam dioecesis Altonensis supra indicatis. |

## III.

### Loca in quibus dubitatur an publicatum fuerit.

### EUROPA

| | |
|---|---|
| 1. Brema. | In Circulo Saxoniae inferioris post congressum Viennen. an. 1815 libera declarata. |
| 2. Valachia fere tota. | Ex Sac. Congr. Prop. Fid. |
| 3. Bulgaria. | Praecipue in Dioec. Sophiae ex Decr. S. O. 31 Augusti 1758. |

Heic adiicimus ea loca Europae, in quibus quamvis non constet de tridentini decreti promulgatione, tamen servatur ut concilii decretum ab immemorabili; quo fit ut legitima quidem seu valida habeantur illic celebrata connubia sive a schismaticis aut haereticis inter se, sive connubia mixta, nulla vero ac irrita sint matrimonia catholicorum, non servata forma tridentina. Talia sunt:

1. Transilvania ac praecipue dioecesis Fogaras, a Pio IX erecta in archidioecesim Albae Iuliae nomine, in qua degunt graeci uniti commixti graecis schismaticis.
2. Bulgaria, Valachia, nominatim vero Bukarest.
3. Albaniae et Serviae dioeceses. Cf. Conc. Albanum an. 1705 celebratum et aliud celebr. an. 1871, P. 2, Cap. 8.

### ASIA

| | |
|---|---|
| 1. Syria. | Ex actis S. Congr. de Prop. Fide. |
| 2. Insula Cypri. | |
| 3. Ora Malabarica sub aliquo respectu. | In Congr. de Prop. Fide an. 1764, 4 Sept. relatum est non constare sufficienter de promulgatione concilii trident in Malabaria, quia licet fuerit ab arch. Goano acceptatum decretum in quadam synodo, tamen non fuerat publicatum lingua syriaca aut malabarica; quapropter revocabatur decretum S. Cong. Concilii 1673. |

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| **AFRICA** | |
| Promontorium Bonae Spei. | Ex decr. S. O. 22 Iuli 1840. |
| **AMERICA** | |
| 1. Universa dioecesis Detroitensis, excepta una paroecia civitatis Detroit. | |
| 2. California Superior. | Ex Congr. S. Off. 1853 sola praesumptio habebatur de promulgatione decreti, eo quod a Missionariis Hispan. illuc fides delata fuerit. Ast adhuc desideratur certitudo. |
| 3. Dioecesis ac provincia Quebecensis in Canada superiore. | |

# INDEX LOCORUM

## Quibus ex S. Sedis indulto extensa est declaratio Benedicti XIV de matrimoniis Hollandiae.

### EUROPA

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| 1. Foederati Ordines Belgii. Iuxta enumerationem quae fit ab auctoribus huc pertinent ex Hollandia 1) tota hodierna dioecesis Harlemensis; 2) Ultraiectensis, excepto forsan Wehl; 3) Buscoducensis, exceptis Boeckel, Deemen, Dennenburg, Deursen, Herpen, Huisseling, Overlangen, Ravensteyn, Reek, Schayk, Uden, Velp, Volkel, Zeeland, Haren, Macharen, Megen, Teeffelen, Bokhoven, Gemert, Boxmeer, pago S. Antonii et fortasse etiam exceptis Luiksgestel et Œffelt; 4) tota dioecesis Bredana. | N. B. Praeterea similia matrimonia Benedictus XIV dixit valida esse etiam contracta extra fines dominii eorumdem foederatorum Ordinum ab iis qui addicti sunt militaribus copiis, quae ab iisdem foederatis Ordinibus transmitti solent ad custodiendas muniendasque arces conterminas; dummodo uterque coniux ad easdem copias pertineat. Erant autem Namurcum, Tornacum, Iprae, Menenae, Furnae, Warneton, Knocke, Teneramunda. |
| 2. Civitas Traiecti ad Mosam (Maastricht) in dioecesi Ruremondensi. | Quamvis non iure dominii, sed oppignorationis tantum a republica foederatorum Ordinum possessa. Ubi animavertendum est, per epistolam decretalem eiusdem Pontificis ad P. Paulum carmelitam excalceatum in iisdem provinciis missionarium, quae incipit *Redditae sunt* sub die 17 septemb. 1746 edictum esse, huiusmodi declarationem non suffragari sponsis utrisque catholicis ibidem degentibus, si coram civili magistratu, aut haeretico ministro consensum in matrimonium de praesenti emiserint, nec illud ad formam tridentini contraxerint, aut post contractum more haereticorum, consensum coram Ecclesia non renovaverint. |
| 3. Suburbium S. Petri prope Traiectum ad Mosam. | Ex Cong. S. Off. an. 1844. Die 28 Febr. facta fuit extensio ad cautelam Declarationis tam Benedict. quam Leoninae una cum sanatione quoad praeteritum |
| 4. Vratislavia. | Anno 1765 ex quo sub ditione Borussiae exstitit, ex actis S. Congr. de Prop. Fide. |
| 5. Dioec. Culmen. | |
| 6. Poloniae pars quae ab anno 1780 in Borussiaci regni ditionem venit. | |
| 7. Ducatus Cliviensis. | Regno Borussiae obnoxius anno 1795. |
| 8. Constantinop. eiusque suburbia. | Quamvis enim Benedectina declaratio non fuerit illuc expresse extensa, aequivalenter idem constitutum est quoad illa loca in qui- |

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| | bus publicatum fuerat conc. tridentinum, dum valida, quamvis illicita, contracta illic matrimonia edicuntur. Ex decr. S. Off. 20 Augusti 1769. |

## ASIA

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| 1. Pondicherium. | Anno 1833. |
| 2. Ora Coromandelica. | Anno 1831. Ex litteris S. Cong. de Prop. Fide ex quibus etiam habetur anno 1831 extensam fuisse declarationem ad colonias gallicas. |
| 3. Ora Malabarica. | Sub ditione quondam Hollandiae anno 1765, ex actis Congr. de Propag. Fide. |
| 4. Bombay. | Ex quo subesse coepit ditioni Societatis ab Indiis nuncupatae an. 1761. |

## AMERICA

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| 1. Canada. | Ex quo ad britannicam ditionem pertinere coepit. |
| 2. Insula SS. Trinitatis. | An. 1825. |
| 3. Dioecesis S. Antonii. | |
| 4. Galvestonensis. | S. O. 23 Nov. 1885. |
| 5. Vicariatus apostolicus Brownsvillensis. | |
| 6. Archidioec. Neo-Aurelianensis. | |
| 7. Dioecesis Natchitochesensis. | |
| 8. Dioecesis Petriculana. | |
| 9. Dioecesis Mobiliensis. | |
| 10. Provincia S. Francisci cum territorio Utah. | |
| 11. Dioecesis Vincennopolitana provinciae Cincinnatensis. | |
| 12. Archidioecesis S. Ludovici. | Quoad partes in quibus viget decretum *Tametsi.* |
| 13. Dioecesis Altonensis. | In locis in quibus idem decretum obtinet. |

# ELENCHUS

## Locorum in quibus derogatum est decreto concilii tridentini relate ad matrimonia mixta.

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| 1. Bavaria. | Matrimonia acatholicorum et mixta generaliter ut valida habentur a clero, probabiliter innixo verbis Instructionis datae ab Apostolica Sede ac typis editae die 12 Septembris 1834 in qua habetur: « Si ex temporum, locorum ac personarum conditione matrimonium acatholici viri cum catholica muliere et vicissim, absque maioris mali scandalique periculo in religionis perniciem interverti non possit, tunc sane ad maiora mala et scandala praecavenda abstinendum erit a catholico coniuge censuris nominatim expressis corripiendo, imo vero tolerandum ut a parocho catholico tum consuetae proclamationes fiant, omni tamen praetermissa mentione religionis illorum, qui nuptias sunt contracturi, ut etiam de factis proclamationibus litterae merae testimoniales concedantur, in quibus (si nullum adsit dirimens impedimentum) unice enuncietur nil aliud, praeter vetitum Ecclesiae impedimentum mixtae religionis, matrimonio conciliando obstare, nullo prorsus addito verbo ex quo consensus, aut adprobationis vel levis suspicio sit oritura. Quod si in Ecclesiae utilitatem et commune animarum bonum cedere posse dignoscatur, nuptias quantumlibet illicitas et vetitas coram parocho catholico, potius quam coram ministro haeretico, ad quem partes facile confugere possent, celebrari, tunc ipse parochus catholicus aliusve sacerdos eius vices agens, poterit iisdem nuptiis materiali tantum praesentia, excluso quovis ecclesiastico ritu, adesse. » |
| 2. Hungaria. | Ex instr. data die 30 Apriliis 1841 a S. Cong. Negot. Extr. Eccl. in qua dicitur: « Quod autem attinet ad connubiorum istorum (mixtorum) coram acatholico ministro, seu *non servata Concilii Trid. forma* celebrationem... inspectis tam praeteritis, quam praesentibus *locorum de quibus sermo est* peculiaribus circumstantiis, erunt ab Episcopis et a parochis *prudenter dissimulanda et, quamvis illicita pro validis habenda,* nisi tamen canonicum aliunde officiat dirimens impedimentum. » |
| 3. Hibernia. | Ex Decreto Cong. S. O. 1785, mense Martio: « Sanctissimus auditis etc. decrevit matrimonia mixta in Hibernia contracta et contrahenda, non servata forma Conc. Trid. |

| NOMINA LOCORUM | NOTANDA |
|---|---|
| | in iis locis in quibus decretum eiusdem Conc. fuit forsan promulgatum, alio non concurrente canonico imped., quamvis illicita, habenda tamen esse uti valida, idque significandum Archiepiscopis et Episcopis.» |
| 4. Universum Imperium Russiacum et Regnum Poloniae eidem subiectum. | Ex Cong. Neg. Extr. Eccl. decretum est anno 1844: « Respondendum *oretenus* matrimonia *mixta* quae in *Russiaco Imperio* et in *Regno Poloniae* inita sint praeter formam a Trid. Concilio praescriptam, esse prudenter dissimulanda, et quamvis illicita pro validis habenda, nisi tamen aliud obstet canonicum dirimens impedimentum. » |
| 5. Provinciae Rhenanae sub ditione Borussica. | Ex Brevi Pii VIII ad Episc. Borussiae Rhenanae an. 1830. |
| 6. Georgia. | Ex Cong. S. O. an. 1845. Dubio siquidem excitato, num non modo tamquam illicita, sed praeterea tamquam invalida haberi deberent matrimonia contracta ex una parte catholica, ex altera autem russica, coram ministro haeretico, ubi contrahentes vi legum educare liberos tenentur in religione schismatica, respondit « Matrimonia de quibus agitur tametsi sint illicita, tamen ut valida habenda esse. » |

De impedimento Cognationis.

Nomine cognationis venit propinquitas inter personas orta vel ex carnali propagatione, et dicitur naturalis; vel ex baptismate aut confirmatione et dicitur spiritualis; vel ex adoptione legitima iuxta formam iuris, et dicitur legalis.

1. Quoad cognationem carnalem, duplici modo a communi stipite descendere possunt personae consanguineae, vel per generationem immediatam, quatenus una ab altera genita est, vel per generationem mediatam, quatenus una alteram non genuit, sed tamen omnes ab uno stipite promanant, ex. gr. frater et soror. Hinc duplex distinguitur linea: *recta* et *transversa* seu collateralis. Porro si linea recta a genitoribus ad genitos progrediatur, dicitur descendentium, si autem progreditur a genitis ad genitores dicitur ascendentium. Transversa quoque linea duplex est, aequalis nempe et inaequalis. Aequalis est, si personae collaterales a communi stipite aequali numero graduum distant; si secus, est inaequalis. Porro cognatio in linea collaterali usque ad quartum gradum matrimonium dirimit. Sed apud Indos americanos ex motu proprio Pauli III secundo gradu finitur, eoque finiri apud infideles certi iuris est. In linea vero recta nuptiae inter ascendentes et descendentes in infinitum prohibentur. Ad gradus consanguinitatis mensurandos, prae oculis habendae sunt sequentes regulae: 1) In linea recta, tam ascendentium quam descendentium, quot sunt personae, tot sunt gradus, una dempta, scilicet stipite. Hinc ex. gr. pater et filius consanguinei sunt in primo gradu, nepos et avus in secundo. 2) In linea transversa aequali (quae est inter personas a communi stipite aequaliter distantes) quot gradibus personae singulae a communi stipite distant, totidem distant inter se. Unde frater et soror sunt in primo gradu lineae transversae: patrueles et consobrini in secundo, eorumdem filii in tertio. 3) In linea transversa inaequali (idest, inter personas inaequaliter distantes a communi stipite) quot gradibus remotior persona distat a stipite, tot gradibus distant inter

se. Unde patruus et nepos, filius et soror patris, consanguinei sunt in secundo gradu. (1)

Porro consanguinitas inter duas personas potest esse duplex ex duplici capite: 1) Ex eo quod sunt duo stipites: ut si duos fratres contrahant cum duabus feminis inter se consobrinis, liberi ex his duobus coniugiis nati erunt in secundo gradu ex parte patrum, et in tertio gradu ex parte matrum; et tunc dicuntur esse in secundo, et tertio ex duobus stipitibus. 2) Ex eo quod licet sit unus stipes, ab eo descendentes inter se matrimonia cuntraxerunt, ex quibus nati filii dupliciter sunt consanguinei. Cum autem est duplex consanguinitas, tunc est quoque duplex impedimentum, quod exprimi debet in petitione dispensationis.

In cognatione naturali primus saltem gradus in linea recta iure naturae irritat matrimonium. Diximus primum saltem gradum in linea recta iure naturae dirimere matrimonium, sunt enim aliqui, qui hoc ipsum sentiant etiam de secundo gradu (2).

Quoad lineam transversalem, nullus eius gradus iure naturae dirimit matrimonium iuxta probabiliorem Doctorum sententiam. Quidquid tamen sit, certum est in matrimonio inter fratrem et sororem nunquam dispensatum fuisse a Romanis Pontificibus. Cf. Bened. XIV Ep. *Aestas anni* 11 oct. 1757 n. 13, et S. C. C. in Leodien, *Disp. Matr.* 14 dec. 1793.

Relate ad matrimonia infidelium, quando vel ambo, vel unus convertitur, dicendum est coniugia contracta in primo gradu lineae rectae certo esse invalida, in aliis consulendam esse Apost. Sedem.

2. Cognatio spiritualis contrahitur: 1) inter baptizantem vel confirmantem et baptizatum vel confirmatum baptizatique vel confirmati patrem et matrem; 2) inter patrinum baptismi solemnis vel confirmationis et baptizatum vel confirmatum eiusque parentes naturales etiam illegitimos, at non adoptivos; adeoque non contrahitur a coniuge baptizantis nec a coniuge patrini (S. Pius V motu prop. *Cum*

---

(1) In Ecclesia graeca et orientali universim gradus computantur, ut pro successionibus in iure romano. Cf. Bened. XIV Const. *Etsi Pastoralis* 26 maii 1742.

(2) Excommunicatio quam olim incurrebant scienter contrahentes in gradu prohibito sublata est per Const. Apostolicae Sedis 4 Id. oct. 1869.

*illius vicem*), nec inter ipsos patrinos contrahitur. Et is qui baptizat eam contrahit in baptismo quoque privato, non item patrinus, quae verior sententia est.

Ut vero cognatio spiritualis contrahatur requiritur: 1) ut baptizans vel suscipiens vel tenens sit baptizatus: et ex decl. S. C. C. in *Licien.* 13 iun. 1654 certum est in confirmatione tenentem debere esse confirmatum. 2) Requiritur, ut vere conferatur baptismus; non enim oritur cognatio ex suppletione caeremoniarum, ut declaravit S. C. C. im Murana *Cogn. Spirit.* 13 april. 1669, nec ex baptismo invalido, aut confirmatione invalida. 3) Cognationis spiritualis impedimentum non contrahi a patrinis, qui in supplendis baptismi solemnitatibus adhibentur, conceptis verbis declaravit Sac. Congr. Fid. Prop. Instr. diei 11 sept. 1779 ad Episcopum Scodren. 4) Requiritur, ut vere exerceatur munus patrini idest nomine proprio. Unde non contrahitur a procuratore, sed a mandante. S. Congr. C. in *Pis.* 20 april. 1589, *Nullius* 15 martii 1631, Theatina *Matr.* 13 sept. 1721. Neque contrahitur ab eo qui infantem suscipit ad maiorem commoditatem baptizantis. Baptizans vero, licet delegatus, eam contrahit. 5) Quod vero requiratur et sufficiat, ut patrini in actu ablutionis infantem physice tangant, eruitur ex declaratione S. Congr. Fid. Prop. pro rebus Sinarum 21 ian. 1856, in qua declaratum fuit, quod requiritur et sufficit ut patrinus vel matrina physico infantis contactu iungat se cum eo, cuius manibus ille defertur, utque ita comitetur deferentem ipsum, quin opus sit ut patrinus vel matrina infantem suas in manus excipiens ministro baptizandum exhibeat. Tactus iste physicus fieri debet aut dum baptismus confertur, aut immediate post, aut immediate ante.

Cognatio spiritualis potest esse multiplex, et haec multiplicitas exprimenda est, ut valeat dispensatio. Non multiplicatur quando quis plurium alicuius filiorum in eodem sacramento patrinum agit; sed quando alter alterius prolem invicem suscipiunt, vel tenent, et quando quis eumdem (quod non licet) vel alterum eiusdem personae filium et suscipit in baptismo, et tenet in confirmatione. Pater baptizans filium suum legitimum cognationem non contrahit; quod si sit filius illegitimus, eam contrahit.

3. Cognatio legalis 1) dirimit matrimonium *a)* inter adoptantem et adoptatum; *b)* inter adoptantem et coniugem adoptati; *c)* inter adoptatum et coniugem adoptantis, ac demum *d)* inter fratres adoptivos ubi adoptio adhuc romano iure non gallico neque nostro determinatur. 2) Conditiones servandae pro adoptione legitima quinque recensentur: *a)* ut adoptans sit sui iuris, *b)* ut sit vir, *c)* ut sit potens ad generandum, *d)* ut sit maior viginti quinque annis, et adoptatum excedat 18 annis. *e)* ut si adoptatus aliunde coniunctus sit sanguine cum adoptante, non possit adoptari in eo cognationis gradu in quo aliunde ipsi est coniunctus. 3) Duplex adoptionis species distinguitur, quarum una dicitur perfectissima, altera non ita perfecta. Perfectissima adoptio est, quae dicitur etiam *arrogatio*, quando adoptio fit personae extraneae, sui iuris, auctoritate supremi Principis, ratione cuius arrogatus transit in potestatem et familiam arrogantis et eius heres necessarius fit tum ex testamento, tum ab intestato. Alia adoptio non ita perfecta est, quae non habet huiusmodi effectus, neque illam solemnitatem, et accidit, cum persona adoptatur non sui iuris, auctoritate iudicis habentis merum vel mixtum imperium. Ita adoptatus in potestatem et familiam adoptantis non transit, hinc non fit heres necessarius ex testamento, sed ex intestato succedit.

Porro his praemissis, Cognatio legalis orta ex adoptione, et iure civili introducta inter supradictas personas est etiam iure ecclesiastico approbata, atque ex iure ipso ecclesiastico est impedimentum dirimens matrimonium inter easdem personas, nempe inter adoptantem et adoptatum, inter adoptatum et filios carnales adoptantis, inter adoptantem et uxorem adoptati, inter adoptatum et uxorem adoptantis.

Quaeritur an impedimentum oriatur etiam ex adoptione imperfecta Respondemus impedimentum oriri ex utraque specie adoptionis. Ubi leges civiles nullam admittunt cognationem legalem, ibi de hoc impedimento sermo esse non potest, nec sufficit unquam actus adoptandi privatus. S. Off. Fer. V, die 16 april. 1761 apud Ferraris.

Si leges civiles eam admittunt, dummodo substantialia adsint requisita iuris romani, eam oriri, licet agatur de adoptione imper-

fecta, indicari videtur a responso SAC. POENIT. 17 maii. 1826 ad Vicarium Generalem Petrocoricensem et ex decl. S. OFF. 23 febb. 1853.

### DE IMPEDIMENTO AFFINITATIS.

Affinitas est propinquitas personae ex carnali copula proveniens, quae contrahitur inter virum et mulieris consanguineos et e converso inter mulierem et consanguineos viri. Hinc sequitur: 1) affines non esse inter se virum et mulierem inter quos copula intercessit, ipsi enim sunt causa affinitatis; 2) fas esse consanguineis viri nuptias inire cum consanguineis mulieris: atque adeo valide et licite matrimonium ineunt duo fratres cum duabus sororibus, pater et filius cum matre et filia, privignus cum matre, filia aut sorore novercae, itemque privigna cum patre, filio aut fratre vitrici: similiter fratris et sororis coniuges superstites valide inter se contrahunt, et ita filius mariti ex priori coniugio progenitus, sibi nubere potest filiam uxoris ex alio quoque anteriori matrimonio habitam.

Porro in quo gradu affinitas matrimonium dirimat, sequens docebit distinctio: 1) Si affinitas est ex copula licita, dirimit matrimonium perpetuo in linea recta et usque ad quartum gradum inclusive in linea transversa; 2) si ex illicita, in primo et secundo tantum gradu.

Quoad computationem, gradus et lineae affinitatis eodem computantur modo ac in consanguinitate, et in eo gradu quis est affinis uxoris in quo gradu consanguineus est mariti, et vicissim. Ut consanguinitas interdum multiplex est, ita affinitas; haec multiplicitas tamen non inducitur per iterationem copulae licitae vel illicitae cum eadem persona, sed oritur: 1) ex copula habita cum *pluribus* comparti consanguineis; 2) ex copula habita cum persona *multipliciter* consanguinea comparti; 3) multiplicatur cum *utraque pars* copulam habuit cum persona comparti consanguinea; 4) et quando cum persona comparti consanguinea habita fuit copula tum *licita* tum *illicita*. Praeterea multiplicatur affinitas, si plures ex iis causis concurrant. In quarta autem hypothesi hodie non requiritur expressio multiplicitatis

in casu, quo ante matrimonium copula habita fuit cum defuncta comparte, cum qua dein fuit consummatum matrimonium.

Quid vero, si affinitas superveniat matrimonio iam legitime contracto? In hoc casu delinquens subditur speciali poenae, nimirum nequit petere debitum matrimoniale, quando copulam habuit cum persona comparti consanguinea in primo vel secundo gradu. Haec autem poena non incurritur, si copula incestuosa habita sit vel per vim, vel ex metu gravi, vel ex ignorantia facti, et probabilius ex ignorantia legis et poenae. S. Alph., n. 1074.

Quaeritur denique ad quem gradum se extendat impedimentum affinitatis ex matrimonio consummato invalido? Variae hac in re opiniones sunt; hinc casu occurrente ultra secundum gradum, Apostolica Sedes consulenda est. Probabilior videtur illa sententia, quae asserit ad quartum inclusive gradum extendi. S. C. C. in *Brixien.* Matr. 3 dec. 1667. Cf. Bened. XIV in Dissert. exarata 5 dec. 1722.

Cum affinitas ratione copulae, unde licite vel illicite provenit, sit quaedam naturalis propinquitas ac veluti consanguinitas mediata, idcirco sive dirimat iure naturae, sive non, est tamen quoad baptizatos impedimentum dirimens, quamvis in infidelitate sit contracta. Id autem constat ex declaratione Sac. Congr. Fid. Prop. die 23 aug. 1852. Propositis enim dubiis: 1) Vir infidelis qui adhuc in infidelitate positus, cognovit sive publice, sive private, illicite tamen mulierem quandam, sive fidelem sive infidelem, potestne post susceptum baptisma, valide et licite matrimonium contrahere cum consanguinea eiusdem cognitae mulieris, si ista consanguinea baptismum susceperit ante sive post copulam de qua agitur? 2) Et quatenus affirmative (de quo valde dubitandum), idem infidelis ad fidem conversus post mortem legitimae uxoris infidelis, possetne matrimonium contrahere cum consanguinea (usque ad 4 gradum inclusive) eiusdem defunctae uxoris, sive ista consanguinea baptismum susceperit ante, sive post mortem praedictae uxoris infidelis? Sac. Cong. respondit ad 1.$^{m}$ negative; ad 2.$^{m}$ negative.

## De impedimento Publicae Honestatis.

Publicae honestatis impedimentum est propinquitas orta vel ex sponsalibus validis vel ex matrimonio rato. Porro ut impedimentum honestatis praestent sponsalia, necesse est, ut certas habeant conditiones. Ac 1) debent esse valida ex Trid. Sess. XXIV, C. III; unde si impotens, aut voto solemni vel ordine sacro ligatus, aut alio quocumque impedimento dirimente constrictus sponsalia celebret cum muliere, poterit haec, detecta rei veritate, eiusdem consanguineis nubere, quia sponsalia irrita pro nihilo reputantur: aliud erat secundum ius antiquum. 2) Ut sponsalia impedimentum dirimens pariant, debent esse certa, idest cum persona singulari contracta. 3) Debent esse *absoluta*, unde qui sponsalia cum aliqua muliere sub conditione contraxit, si postmodum ante conditionis eventum cum alia prioris consanguinea per verba contraxerit de praesenti, cum secunda remanere debebit. Ita Bonifacius VIII cap. unic. de sponsal. in 6.

Impedimentum honestatis publicae est perpetuum; unde si sponsa, vel moriatur, vel ingrediatur Religionem, non poterit sponsus cum eius consanguineis contrahere sine dispensatione. Idem est, si sponsalia mutuo partium consensu, vel Officialis sententia dissolvantur. Ratio est, tum quia sponsalia haec antequam dissolverentur, valida erant, et ex validis semel sponsalibus oritur perpetuum honestatis impedimentum; tum quia id a Sacra Congreg. Conc. definitum est, cuius iudicio inhaerendum esse declaravit Alexander VII anno 1658, ut testatur Fagnan. in Cap. *Ad audientiam* n. 29 de sponsal.

Honestatis impedimentum non solum oritur ex sponsalibus, verum etiam ex matrimonio *rato non consummato*: idque, praeterquam quod expresse definitum est C. 4 et 8 de sponsal., patet argumento a minori ad maius. Si enim sponsalia mera, quae sunt via ad matrimonium, inducunt impedimentum honestatis publicae, multo magis illud inducet matrimonium ipsum, quamvis non consummatum (1). Circa hoc quaedam notanda.

(1) Ex matrimonio tantum rato oritur impedimentum publicae honestatis, minime vero affinitatis. Postquam vero fuit consummatum, non habetur amplius

Impedimentum e matrimonio rato latius extenditur, quam quod oritur e puris sponsalibus: ex sponsalibus enim, intra primum lineae rectae, vel collateralis gradum sistit, ex matrimonio ad quartum usque lineae utriusque gradum operatur, prout declaravit S. Pius V in citata Bulla *Ad romanam* data anno 1568, quam refert Pyrr. Corradus l. 8, C. 7, n. 6.

Licet ex sponsalibus invalidis non exurgat impedimentum publicae honestatis, exurgit tamen e quocumque matrimonio invalido, modo invalidum non sit ex defectu consensus, quod definit Bonifacius VIII in c. unic. de sponsal. in 6, cui nullo posteriori iure derogatum est, ut probat Fagnan. in c. *Ad audientiam* de sponsal.

Matrimonium irritum ob impedimentum publicae honestatis non parit aliud honestatis impedimentum in praeiudicium priorum sponsalium; hinc matrimonium contractum cum sorore, matre, vel filia sponsae, non habet vim quasi reciprocam dissolvendi praecedentia sponsalia Cap. unic. de sponsal. in 6.

Dixi in praeiudicio *priorum sponsalium*: nam, ut advertit Sanchez disp. 68, n. 24, quando priori sorori data est fides et postea cum posteriori initum est matrimonium absque consummatione, inducitur impedimentum ad contrahendum valide matrimonium cum quacumque intra quartum gradum consanguinea huius posterioris, dempta illa cui fides data est, quia ex matrimonio inito perseverat nunc impedimentum usque ad quartum gradum, et solum textus disponit non oriri impedimentum ad praecedentia sponsalia dissolvenda Cap. unic. de sponsal. in 6. *Ex sponsalibus puris, certis, dummodo non sint nulla ex defectu consensus, oritur efficax ad impediendum et dirimendum sequentia sponsalia, vel matrimonium, non autem ad praecedentia dissolvendum, impedimentum iustitia publicae honestatis.*

Hinc 1. Si matrimonium Titii cum Bertha invalidum fuerit

---

impedimentum publicae honestatis, sed tantum affinitatis. Bened. XIV *De Syn.* L. 9, Cap. 13, n. 4. Quod si matrimonium consummatum validum non erat, tunc duo distincta impedimenta ex eo emergunt, scilicet publicae honestatis ex matrimonio rato nullo, et affinitatis ex copula fornicaria. Sac. Cong. Conc. in causa Brixien. an. 1667.

propter aliquod impedimentum dirimens, sive cognitum iisdem, sive incognitum, ex eodem matrimonio nascetur impedimentum publicae honestatis, vi cuius nec Titius ullam e consanguineis Berthae nec Bertha ullum e consanguineis Titii intra quartum gradum ducere poterit; unde axioma: *quod de iure irritum est, nullum parit effectum*, non valet in praesenti.

Hinc 2. ex matrimonio celebrato inter amentes, furiosos, ebrios, metu gravi constrictos, non exurgit impedimentum honestatis, quia deest consensus vel omnis, vel saltem liber. Idem dic de matrimonio ex errore circa personam, vel cum persona incerta contracto Cap. *Tua nos* de sponsal., ubi ait Innocentius III. *In eo*, idest matrimonio sine consensu, *nec substantia coniugalis contractus, nec forma contrahendi coniugium valet inveniri.*

Hinc 3. si Ioannes sponsalia valide contraxerit cum Bertha, et posthac matrimonium contrahat cum Maria eius sorore, ante secundi huius matrimonii consummationem poterit contrahere cum Bertha; quia matrimonium, quod propter impedimentum honestatis e sponsalibus ortum non valet, impedire non potest quominus Ioannes promissionem Berthae factam adimpleat, et adimplere teneatur. Secus vero dicendum, si Ioannes cum Maria matrimonium inique consummaverit; tunc enim neutram ducere potest: non Mariam ob dictum publicae honestatis impedimentum: non Bertham ob impedimentum affinitatis consurgens ex copula, quam habuit cum sorore eius.

Quaeritur denique an ex matrimonio clandestine contracto nascatur hoc impedimentum. Negative respondet Sanchez l. 7, disp. 70, n. 13, quia, inquit, tale matrimonium nullum est ex defectu consensus, cum careat eo genere consensus, quem exigit Ecclesia. Affirmant alii, quia qui clandestine contrahit, vere consentit, etsi illegitime, non secus ac Religiosus, qui matrimonio iungitur. In iis autem locis ubi matrimonium contrahendum est coram Parocho et testibus, ex matrimonio civili non oriri impedimentum publicae honestatis declaravit Sac. Cong. Conc. 13 martii 1879, probante Leone XIII die 17 eiusdem mensis.

Quaeritur an Matrimonium ratum non consummatum paganorum honestatem publicam inducat, vel censeatur impedimentum dirimens post eorum conversionem. Ex. gr. Si Titius paganus Maeviam paganam duxit, et cum ea non consummavit, et post mortem Maeviae Titius fiat christianus, poteritne ducere Bertham sororem Maeviae e pagana factam christianam? Idemque estne de sponsalibus paganorum ac de matrimonio rato? Huic dubio respondit S. C. S. O. die 26 septemb. 1837, impedimentum non subsistere.

### De impedimento Ordinis Sacri.

Ordo sacer vel ratione sui, vel ratione solemnis voti castitatis quod habet adnexum, vel ratione utriusque, in Ecclesia latina matrimonii incapacem illum reddit, qui ordinatus est. Qui vero sacro insignitus ordine aut solemni castitatis voto obstrictus matrimonium contrahere praesumit (quod, ubi Tridentinum viget, dicendum est etiam de matrimonio tantum civili, quod vocant) et qui cum eo matrimonium inire praesumit, incurrunt excommunicationem Ordinariis reservatam. Admitti autem nequit quod nonnulli dicunt, hanc non contrahi si matrimonium fuerit nullum ex alio capite, ex. gr. si contraxerint obstricti alio impedimento dirimente.

Ordo sacer etiam apud Graecos matrimonium dirimit. Sac. Cong. de Prop. Fid. iussu Pii IX 24 mart. 1858; Sup. Univ. Inq. 22 decemb. 1875.

Porro impedimentum ordinis et alterum proveniens ex voto continentiae emisso in professione solemni in eo differt, quod istud nedum irritas reddit nuptias ineundas, sed et dissolvit matrimonium ratum non consummatum ante professionem initum, uti infra exponetur, votum autem per sacri susceptionem ordinis solemnizatum, tantum inhabilitat ad contrahendum, minime vero vim habet dissolvendi matrimonium ratum antea initum.

Qui ignorans obligationem castitatis adnexam esse ordini sacro, illum suscepit, ad eam servandam tenetur; ad quam etiam tenetur, qui cum expressa voluntate non se obligandi ad continentiam sacris

initiaretur ordinibus; eo ipso enim quod vult ordinem suscipere, non potest non velle obligationes ei adnexas seu ex praecepto Ecclesiae.

Qui ante usum rationis ordinem suscipit, ea obligatione non ligatur, nisi postea expresse, vel tacite suam ordinationem ratam habeat.

Potest quis ordinari invitus, aut per coactionem externam, aut per metum gravem iniuste incussum. In primo casu invalida est ordinatio; in alio est valida, sed quoad castitatis obligationem, distingui debet, an dein libere eam ratam habuit, vel non: si ratam habuit, tenetur ad continentiam; si vero non, ad continentiam non tenetur, semper tamen Sedis Apostolicae iudicium, seu late dicta dispensatio, seu rescriptum gratiae, seu declaratio interveniat necesse est, quae non conceditur nisi metu probato, facto processu ad formam. Const. Benedicti XIV 4 martii 1748, *super nullitate prof. religionis*. Cf. Fagnanum in cap. *Maiores* de Baptismo.

Quoad uxoratum qui, propria vivente uxore, velit ad alium statum transire, ex dispositionibus iuris, praeter uxoris licentiam expressam atque spontaneam, quae semper et ubique requiritur ex Cap. *Consuluit* de convers. coniug., alia etiam requiruntur. Et quidem distinguendum est utrum agatur de suscipiendo ordine sacro vel statu religioso vel episcopatu. In priori casu, praeter dictam uxoris licentiam requiritur ulterius, ut ipsa castitatem voveat. In secundo requiritur ulterius ut coniux uterque habitum religiosum assumat. Verum si uxor ita senex sit et sterilis, ut sine suspicione possit manere in saeculo, dissimulare Episcopus poterit ut, ea in saeculo remanente et castitatem promittente, ad religionem transeat vir eiusdem. Ita Alex. III Cap. *Cum sis* 4 eod. tit. In tertio denique laudatus Pontifex auctoritate apostolica absolute prohibet ne uxoratus in Episcopum ordinetur, nisi uxor prius professa continentiam sacrum sibi velamen imponat et religiosam vestem assumat. Cap. *Sane* 6 eod. tit. Attamen, testante Pontio, ex consuetudine recepta non admittitur vir ad sacros ordines, nisi uxor quae iuvenis est religionem ingrediatur et profiteatur et quae senex est voveat continentiam.

Non sufficere autem, quod mulier conservatorium ingrediatur, seu congregationem mulierum ac virginum, profitendo solum castitatis votum donec maritus vivat, rescripsit, Sac. Congr. Conc. *ad Arch. Goanum* die 17 aug. 1641 (1).

### De impedimento Voti.

Votum castitatis solemne, quod in professione religiosa emittitur, est impedimentum dirimens ad matrimonium contrahendum, et dissolvit matrimonium ratum et non consummatum. Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. IX.

Excipitur votum castitatis, quod emittunt Religiosi Soc. Iesu post biennium novitiatus, quod licet simplex sit, attamen in ordine ad invalidandum matrimonium contrahendum eamdem vim habet ac votum solemne, idque ex peculiari iure seu privilegio eidem Societati concesso a Greg. XIII Const. *Ascendente Domino* 8 kal. iun. 1584. Hoc autem votum non dissolvit matrimonium ratum.

Est etiam fidei dogma professionem solemnem religiosam dissolvere matrimonium ratum et non consummatum. Hinc ius canonicum bimestre concedit coniugibus ad deliberandum an velint religionem ingredi. Hoc autem bimestre a sententia iudicis vel cautione data computari debet. Porro si unus e coniugibus post matrimonium ratum religionem ingrediatur, tenetur pars in saeculo manens expectare donec alterius professio legitime sequatur, ut novum matrimonium contrahat. Cum autem in praesens post novitiatum debeant emitti vota simplicia, et post triennium solemnia, quaeritur an coniux manens in saeculo per totum hoc tempus expectare debeat. Huic dubio S. C. Ep. et Reg. die 25 ian. 1861 respondit, nonnisi per solemnem votorum professionem matrimonium ratum et non consummatum dissolvi, non vero per professionem votorum simplicium, ideoque in casu quo vir iuxta legem diei 19 marti 1857 per Sac. Cong. super statu Regu-

(1) Hoc votum simplex quidem est; attamen si ordinatus prior mortem obierit, vovens inhabilis est ad alias nuptias contrahendas. Cap. 10. dist. 28. Si autem vir non est professus, non item. Schmalzgrueber IV, 6, 67.

LARIUM latam, vota simplicia emittere debeat ante solemnem professionem, sive ipse, sive eius coniux recurrere poterit ad apostolicam sedem pro obtinenda facultate, ut statim emitti possint vota solemnia.

Quamvis matrimonium consummatum non dissolvatur per professionem religiosam, attamen si alter coniux consentiat, potest compars ingredi religionem. Diximus *si alter consentiat*, etenim si altero invito, aut inscio, altera pars religionem ingrediatur, nuncupata professio erit invalida, et solum vim voti simplicis habebit, et pars ipsa ad suum coniugem redire tenebitur. Consensus vero debet esse expressus, nec sufficit consensus praesumptus, aut tacitus, ex. gr. si compars non reclamet, nec sufficit, si vel coactus, vel dolo, aut metu extortus fuerit.

Praeter consensum alterius partis exquiritur, pro liceitate, consensus Episcopi: insuper requiritur, ut coniux in saeculo remanens, si iuvenis sit, et de incontinentia suspectus, religionem ingrediatur, vel si senex sit, et de incontinentia non suspectus, emittat votum castitatis perpetuae: quod votum ad dubitationes removendas coram testibus et Ordinario et ante professionem compartis nuncupari debet. Quae autem aetas sufficiat, ut quis senex dicatur, difficile est iudicare, cum nullum ius id declaret; regulariter autem aetas sexagenaria in viro, et quinquagenaria in femina videtur sufficere, ut quis dicatur senex. SANCHEZ l. 7, disp. 32. Probabilius tamen id arbitrio iudicis remitti debet. Haec vero, ut inquit BENEDICTUS XIV *De Syn.* l. 13 n. 7, nullatenus obstant, quominus si peculiaris alicuius facti circumstantiae temperamentum aliquod vel regulae relaxationem exposcere videantur, Apostolicae Sedis auctoritas imploretur, quae ex legitimis causis potest, consuevitque opportunam dispensationem indulgere.

Duplici in casu invita comparte potest coniux religionem ingredi: 1) si illa adulterium commisit. Hoc vero debet esse certum, et notorium, sive facto sive iure, vel rei in iudicio confessione; si tale non sit, imploranda erit iudicis sententia, imo consulendum ut haec semper imploretur. Requiritur insuper ut adulterium nec condonatum, non compensatum, nec per alium coniugem directe causatum sit.

2) Potest etiam religionem ingredi, si alia pars in haeresim vel apostasiam lapsa sit, et post monitionem in ea perseveret, ut diximus in praecedenti paragrapho.

### De impedimento Disparitatis Cultus.

Ultimum superest investigandum impedimentum, quod oritur ex sanctitate sacramenti matrimonii, quodque in iure dignoscitur sub nomine disparitatis cultus. Duplex distinguitur cultus disparitas: alia propria, quae habetur quando baptizatus coniugium init cum non baptizato; impropria alia, cum matrimonium contrahitur inter orthodoxum, et heterodoxum. Prima constituit impedimentum dirimens, alia impediens. Cf. cl. Mansella in op. *de imped. matr. dirim.*

Prima autem dirimit matrimonium, quamvis baptizatus catechumenam ducat, vel non baptizatus apostatam. Hoc impedimentum obligat statim in locis infidelium fideles nuper ad fidem conversos: etenim S. Sedes Vicariis Apostolicis dat facultatem ab eo dispensandi, et si quando matrimonia ibi sine dispensatione contrahuntur, consensum renovari iubet. Clemens XIII *Instr. ad Miss.* In indulto Apostolico, quod a S. Sede conceditur, apponuntur conditiones quae ipsius usum moderantur, et sunt ut dispensatio concedatur: 1) ex gravibus causis in singulis casibus, in quibus dispensandum erit; 2) in locis tantum ubi sunt plures infideles, quam christiani; 3) quatenus absque contumelia creatoris fieri possit. Porro contumelia creatoris vitari debet respectu: 1) contrahentis fidelis; 2) prolis nasciturae; 3) contrahentis infidelis. Hinc in contrahente fideli cessare debet periculum perversionis, respectu prolis nasciturae debet in tuto esse educatio in vera religione, et in contrahenti infideli debet aliqua conversionis spes effulgere, ut remotus sit perversionis periculum, tum respectu coniugis fidelis, tum prolis nasciturae. Quare Clemens XIII *in Congr. S. Off.* 29 ian. 1767 *ad Ep. Nankinensem* declaravit non licere Episcopis et Vicariis Ap., quibus ab Apostolica Sede facultas conceditur dispensandi in matrimoniis super disparitate cultus, ea uti, quando periculum adsit perversionis alterius coniugis. Quapropter

eosdem Episcopos ac Vicarios Apostolicos serio monendos esse, ut omnino et adamussim servent conditiones in formula indulti ipsis praescriptas. Hac de re conferatur aliud opus a nobis editum *De dispensationibus matrimonialibus*.

## § VI — De Impedimentis Impedientibus.

Impedienta impedimentia oriuntur vel ex reverentia religioni debita, vel ex prohibitione legitimae auctoritatis, vel ex alia obligatione a contrahentibus iam assumpta.

1. Porro ex reverentia religioni debita, sequentia impedimenta promanant: 1) *tempus feriatum*; 2) *votum simplex castitatis*; 3) *inscitia rudimentorum fidei*; 4) *impedimentum mixtae religionis.*

Tempus feriatum est a prima Dominica adventus usque ad diem Epiphaniae, et a feria quarta Cinerum usque ad octavam Paschatis inclusive. Hoc tempore matrimonia possunt absolute quidem celebrari, sed absque solemnitatibus. Bened. XIV *Instr.* 80. Ex particulari tamen lege vel consuetudine ipsum matrimonium in nonnullis dioecesibus vetitum est, qua in hypothesi licentia Ordinarii requiritur. His vero diebus a nuptiali benedictione abstinendum, eaque in tempus quo possit ex rituali Ecclesiae lege impertiri est differenda. Si tunc missa celebretur, neque ea votiva pro sponsis esse potest, neque orationes ac benedictiones in hac contentae possunt recitari. Est quoque per hos dies prohibitum solemniter sponsam traducere, nuptialia celebrare convivia, aut saecularem quamcumque pompam agere.

2. Votum simplex duplici sub ratione matrimonium impedit: 1) Siquis consueta tria vota simplicia in Congregatione religiosa profitetur, vel in ordine formali ceu praeambula ad vota solemnia. 2) Siquis privatim votum emittat vel perpetuae castitatis, vel amplectendi statum religiosum, vel suscipiendi ordines sacros, vel non nubendi. Habetur exceptio, prout diximus, quoad Societatem Iesu, in qua impedimentum voti castitatis quamvis simplicis, est dirimens ex concessione Greg. XIII Const. *Ascendente Domino*. Itaque si quis aliquo ex

dictis votis obscrictus, dispensationeque non obtenta, nuptias contrahat, graviter peccat. Votum ingrediendi religionem vel suscipiendi ordines, matrimonio per obitum soluto, reviviscunt.

3. Inscitia rudimentorum fidei efficit, ut qui ea laborant matrimonio iungi licite non possint, nisi prius illa didicerint, tum ut ea filios suos edoceant, tum ut suarum obligationum conscii ea possint implere.

4. Impedimentum mixtae religionis est prohibitio Ecclesiae ne catholici cum acatholicis contrahant matrimonia. Ab huiusmodi matrimoniis Ecclesia semper abhorruit tum ob periculum perversionis partis catholicae et prolis pravam institutionem, tum ob communicationem catholici cum haeretico vel schismatico in rebus sacris. Ex gravi causa in huiusmodi matrimoniis solus Romanus Pontifex dispensare potest. Porro quando catholici instant pro dispensatione ab impedimento mixtae religionis ad matrimonia cum acatholicis contrahenda, Ordinarius sedulo curet ut pars acatholica convertatur. Si id obtinere nequiverit, partem catholicam ab eo matrimonio contrahendo dehortetur. Si neque id poterit obtinere, tunc si ipse apostolica dispensandi facultate auctus sit, ipse dispenset; si ea careat, oblatum a parte catholica petitionis libellum transmittat ad S. Sedem cum sua informatione et voto, dummodo 1) iustae adsint dispensationis causae, aut metus fundatus matrimonii, ut aiunt, civilis, vel coram ministro acatholico; 2) dummodo periculum perversionis partis catholicae ex huiusmodi coniunctione non sit prudenter timendum, et 3) cautiones iure divino et ecclesiastico requisitas nupturientes prius in Curia episcopali exhibeant et adsit moralis certitudo eas implendas fore.

Hae cautiones sunt, ut pars haeretica promittat se permissuram comparti usum liberum religionis catholicae et educaturam in eadem omnes liberos utriusque sexus. Contrahens vero catholicus polliceri debet se efficaciter curaturum conversionem contrahentis acatholici.

Quoad matrimonia mixta sine dispensatione inita, Ordinarius satagere debet ut pars acatholica cautiones praestet, catholicam facti poeniteat, et quatenus universam prolem in sanctitate catholicae religionis quantum in se erit educaturam et coniugis conversionem omni

studio curaturam promiserit, eam a censuris si quas incurrerit absolvat, impositis poenitentiis salutaribus et iniuncta reparatione scandali quo meliori modo fieri poterit.

Quoad modum vero celebrandi haec matrimonia mixta, lata est die 15 nov. 1858 instructio a Secretaria Status: " Etsi Sanctissimus Dominus Noster Pius IX „ etc. Hanc vero ipsam instructionem contra falsam interpretationem vindicavit S. Congr. de Propag. Fid. Instr. data die 23 martii 1868. Cf. opus *de dispensationibus matrim.*

II. Ad secundam classem, seu ad prohibitionem legitimae auctoritatis pertinet *Ecclesiae vetitum*, quibus verbis intelligitur specialis prohibitio ab homine facta. Iamvero propter causam legitimam interdicere matrimonium possunt Romanus Pontifex et Ordinarius.

Iustae autem inhibitionis causae variae esse possunt, et potissimae sunt suspicio latentis impedimenti, sive dirimentis, sive impedientis, et necessitas vitandi scandala vel rixas, quae ex illo matrimonio oritura praevidentur.

Quoad huius inhibitionis effectum notandum est, quod si matrimonium ineatur contra prohibitionem Episcopi, sua validitate non destituitur; quod si inhibitio facta fuerit a Romano Pontifice, si inhibitioni clausulam irritantem addiderit, erit invalidum, secus, validum.

Quod si Episcopus vel Romanus Pontifex prohibuerit matrimonium eo quod lis, vel appellatio instituta sit de sponsalibus initis cum alia persona, quae fuerit carnaliter cognita, matrimonium contra talem prohibitionem initum iudicari debet invalidum iis in locis, ubi sponsalia in praefato casu transeunt in matrimonium per copulam, quae praesumitur animo matrimoniali habita; in iis vero, ubi decretum Tridentinum de clandestinitate viget, cum matrimoniis eiusmodi praesumptis locus non sit, valet matrimonium contra prohibitionem Pontificis non munitam clausula irritante. Cf. Benedict. XIV *de Synod. Dioecesana* l. 12, Cap. 5, n. 3. Cf. Instr. S. Congr. de Prop. Fid. 17 ian. 1828 ad Vicarios Apostolicos in Imp. Sinarum.

III. Ad ultimam classem pertinet impedimentum ortum ex sponsalibus cum alia persona contractis, et non dissolutis. Quod quidem impedimentum a Sede Apostolica dumtaxat relaxari potest.

Quoad dispensationes ab impedimentis matrimonii Cf. opus aliud a nobis editum *De dispensationibus matrimonialibus.*

## § VII — De Divortio.

Matrimonium ratum et consummatum, usque ad mortem omnino indissolubile esse adeoque nec propter adulterium quidem alterius coniugum ipsius vinculum dissolvi posse, dogma catholicum est (1). Possunt tamen dari causae, ob quas fieri potest separatio inter coniuges quoad thorum seu quoad cohabitationem, vel in perpetuum vel ad

(1) A nonnullis Galliarum Episcopis sequentia dubia S. R. et Univ. Inquisitioni proposita sunt: " In Epistola S. R. et U. I. 25 iunii 1885 ad omnes in Gallica " Ditione Ordinarios circa civilis divortii legem ita decernitur: *Attentis gravissimis* " *rerum, temporum ac locorum adiunctis, tolerari posse ut qui magistratus obtinent* " *et advocati causas matrimoniales in Gallia agant quin officio cedere teneantur* ", " conditiones adiecit, quarum secunda haec est: " *Dummodo ita animo compa-* " *rati sint tum circa valorem et nullitatem coniugii, tum circa separationem corpo-* " *rum, de quibus causis iudicare coguntur, ut numquam proferant sententiam neque* " *ad proferendam defendant vel ad eam provocent vel excitent divino aut eccle-* " *siastico iuri repugnantem* ". Quaeritur:

I. " An recta sit interpretatio per Gallias diffusa ac etiam typis data, " iuxta quam satisfacit conditioni praecitatae iudex qui, licet matrimonium " aliquod validum sit coram Ecclesia, ab illo matrimonio vero et constanti " omnino abstrahit, et applicans legem civilem pronuntiat locum esse divortio, " modo solos effectus civiles solumque contractum civilem abrumpere mente " intendat, eaque sola respiciant termini prolatae sententiae? Aliis terminis, " an sententia sic lata dici possit divino aut ecclesiastico iuri non repugnans?

II. " Postquam iudex pronuntiavit locum esse divortio, an possit Syndicus " (gallice, le maire) et ipse solos effectus civiles solumque civilem contractum " intendens, ut supra exponitur, divortium pronuntiare, quamvis matrimonium " validum sit coram Ecclesia?

III. " Pronuntiato divortio, an possit idem Syndicus coniugem ad alias " nuptias transire attentantem civiliter cum alio iungere, quamvis matrimonium " prius validum sit coram Ecclesia vivatque altera pars? " Feria V, loco IV, die 27 maii 1886 in Congregatione Generali S. Romanae et Universalis Inquisitionis habita coram Eminentissimis ac Reverendissimis DD. S. R. E. Cardinalibus Generalibus Inquisitoribus propositis suprascriptis dubiis, ac praehabito Voto DD. Consultorum, iidem Eminentissimi ac Reverendissimi DD. rescribi mandarunt. — Ad primum, secundum et tertium dubium Negative. Eadem feria ac die facta de his Sanctissimo Domino Nostro Leoni Papae XIII relatione, Sanctitas Sua resolutiones Eminentissimorum PP. adprobavit et confirmavit.

certum tempus, ex communi iure, de quibus in hac paragrapho agendum est.

Separatio perpetua fieri potest: 1) ex causa maioris perfectionis spiritualis *mutuo coniugum consensu*, cum scilicet vel ambo vel una tantum pars religionem ingrediatur, vel cum vir ordines sacros suscipiat. 2) Altera causa ex ipso matrimoniali iure intrinsecus deducta, est adulterium, per quod intelligitur omnis luxuriae species in qua coniux vere dividit carnem suam cum alio vel alia, et libere quidem et voluntarie. 3) Tertia causa est haeresis, per quam intelligitur omnis apostasia a fide ab altero coniuge facta, ut disponitur Cap. *Mulier* de convers. coniug.; Cap. *Quaesivit*, et Cap. 4 *de divort.* 4) Quarta est quodvis periculum grave vel animae vel corporis. Huc pertinet scandalum alteri ab altero illatum ad peccandum lethaliter, ut declaratur in Can. *Idololatria* 28 q. 2. Hoc autem in casu debet admoneri coniux ut desistat. Huc etiam pertinet periculum grave, quod alteri ab altero immineat, ut disponitur in Cap. *Litteras* de rest expoliat. in fine ex. gr. si alter alterius vitae insidias struxerit, si morbo contagioso laboret, si eum graviter caedat, si sanae alimenta negaverit vel infirmae medicamina. Cum vero etiam iis causis militantibus, non semper licitum divortium sit, ad dignoscendum quandonam licitum sit, vel non, haec prae oculis habenda sunt principia: 1) Si divortium ob adulterium fit, est licitum, quoties alter est innocens, et non condonavit delictum, sive expresse, sive tacite, v. gr. cum eo sponte copulam habens, vel ipsi familiarem se exhibens. Non licet, cum illud commisit consentiente alio coniuge, sive *expresse* sive *tacite*, vel vi aut dolo, vel cum adulterium materiale tantum fuit, ex. gr. si per vim fornicetur, vel fornicetur prudenter putans suum coniugem obiisse, aut coniuge incontinentiae occasionem praebente, vel si non sit perfectum et consummatum. 2) Si fit ob haeresim, in qua non datur compensatio delictorum, vel fit ob scandalum, licitum est quousque emendatio non adsit. 3) Si fiat ob periculum, ex. gr. ob saevitiam vel aliud vitium, vel grave malum in bonis corporis vel fortunae, licitum est quoties cautio non praestetur vel per fideiussorem, vel per pignora, vel per alia media a iudice ecclesiastico probanda, et quousque periculum durat.

## § VIII — De celebratione Nuptiarum.

Matrimonium in ecclesia maxime celebrari decet. Idcirco nunquam in oratoriis privatis, multo minus in aedibus domesticis, nisi Ordinarius concesserit, celebrandum est. Celebrari vero debet matutinis horis, non pomeridianis aut vespertinis, ea praecipue de causa, ut contrahentes missam pro sponsis, si hanc ritus diei patiatur, audiant utque nuptiali benedictione muniantur, quae primo nubentibus impertitur. Quod si aliqui coniungantur matrimonio privatim aut sub vesperas, ipsi postmodum ecclesiam adeant, ut ibi (neque enim alibi fieri poterit) solemni benedictione donentur. At si sponsa sit vidua, a solemni benedictione nuptiarum abstinendum nec missa pro sponso et sponsa celebranda est. Sac. Rit. Congr. 1874. Ceterum quamvis insinuandum sponsis sit, ut benedictionem hanc nuptialem accipiant, cogi autem ad ipsam nequeunt. Sac. Rit. Congr. 1 sept. 1838. Ea hodie quandocumque dari potest, etiam postquam, coniuges in matrimonio diu vixerint, Sac. Univ. Inq. 31 aug. 1881. Datur autem solum in missa, Sac. Rit. Congr. 23 iunii 1853; 31 august. 1867 et a solo Episcopo, vel Parocho proprio atque in propria dumtaxat paroecia. Cavendum vero ne nuptialis benedictio, quae in missa unice confertur, quum matrimonium tempore non vetito solemniter celebratur et de qua sermo est in cit. resol. Sac. Congr. Rit., confundatur cum benedictione annuli aliisque ritibus, qui prostant in Rituali. Huiusmodi enim benedictio, a priori distincta et a missa independens, semper locum habet cum matrimonium sive solemniter, sive non solemniter, coram Ecclesia contrahitur. Sane proposito dubio Sac. Congr. Fid. Prop. an benedictio nuptialis quae est in Rituali, prohibeatur dari tempore vetito, an vero hoc tempore prohibeatur tantum benedictio quae est in missali, ut plures theologi autumare videntur, Sac. Congr. die 5 iulii 1841 respondit: Quoad primum, negative ad primam partem, dummodo non adsit consuetudo non contrahendi matrimonium etiam sine solemnitate tempore vetito; Affirmative ad secundum. Unde colligitur: 1) quod, nisi obstet contraria consuetudo, matrimonium

omni tempore ut legitur in Rituali Romano contrahi potest; 2) quod in eo contrahendo ritus in Rituali descripti semper locum habent.

Ad haec, cum difficile sit exitum bonum habere quae malo sunt inchoata principio, urgeant gravissime parochi, ut ad ipsum nuptiarum diem sancte se comparent sponsi ac sese sacramento poenitentiae expient et Eucharistia reficiant in missa, in qua benedictiones impertiuntur. Sac. Rit. Congr. in *Lavantin.* 21 martii 1874. Si quando contingat ut parochus in poenitentiae tribunali poenitentem matrimonium initurum invenerit minus dispositum ad absolutionem sacramentalem recipiendam, omni ope ipsi perficiendum est, ut matrimonii celebratio differatur, donec poenitens absolutionis capax sit, praesertim quando ex hac dilatione nullum praevideat oriturum grave damnum sponsis, vel scandalum aliis, atque poenitentem hortationi obtemperaturum. Quod si nupturiens matrimonii celebrationem nolit differre, parochus postquam ipsi declaraverit necessitatem perfectae contritionis ad absolutionis defectum supplendum, permittet matrimonii celebrationem. Quod si nulla statim contrahendi adsit causa iusta, confessarius hortetur poenitentem ad differendum, ut se prius disponat ad absolutionis gratiam recipiendam, ostensa eidem difficultate eliciendi actum contritionis perfectae, et si ex hac hortatione nihil proficiat, satius erit illum hortari ad contritionem perfectam et inde expresse permittere accessum ad matrimonium, eum tamen monendo quod nisi habeat contritionem perfectam, grave peccatum committet. Sac. Congr. Fid. Prop. 5 martii 1816.

Qua vero ratione se gerere debeat parochus in illorum nuptiis celebrandis, qui notorie in ecclesiasticas censuras inciderint, declaravit Sac. Poenitentiaria instructione edita die 10 decemb. 1860, id est in primis curandum ipsi esse pro viribus ut ecclesiasticis censuris innodati debito modo cum Ecclesia reconcilientur, et si reconciliari recusent et nisi matrimonium celebretur gravia inde mala imminere videantur, parochus Ordinarium consulat, qui habita rerum et circumstantiarum ratione omnibusque perpensis quae in probatis auctoribus et praesertim a S. Alphonso lib. 6, tract. 1, cap. 2 traduntur, ea declaret quae magis expedire in Domino iudicaverit, exclusa tamen semper missae celebratione.

# CAPUT III.

## De Rebus sacris et religiosis.

Ad spirituales res etiam pertinent res sacrae, quae scilicet Deo et religioni sunt consecratae, ut divinus cultus Domino exhibeatur, cuiusmodi sunt ecclesiae, vasa sacra et ornamenta; itemque ad eas pertinent res religiosae, domus scilicet et loca in quibus vel Regulares vitam ducunt, vel pauperes aluntur, vel aegroti curantur, vel fidelium cadavera sepeliuntur, de quibus summatim ea edicemus, quae magis opportuna sunt.

## ARTICULUS I.

### De Ecclesiis.

Ecclesiae nomine veniunt aedes sacrae, ad quas conveniunt fideles ut ibi opera religionis exerceant.

Ecclesiarum divisio a maiori vel minori harum dignitate et iuribus profluit. Hinc si qua ecclesia nonnullis iuribus, vel saltem honore prae alia polleat, ecclesia dependens *filialis*, alia *matrix* dicitur. Quae coetum habet clericorum, sive regularium, sive saecularium, in ea residentium, dicitur *conventualis*. Quae collegium habet Canonicorum sacras functiones in ea exercentium, dicitur *Collegiata*. Ad haec, ecclesia quae rectorem habet Parochum, dicitur *Parochialis*, in qua vero Cathedra Episcopi, et Capitulum exstat, dicitur *Cathedralis*, si is Archiepiscopus sit, *Metropolitana*, si Primas, *Primatialis*, si Patriarcha, *Patriarchalis*. Denique ecclesiae specificantur etiam ratione servitutis, qua sint affectae vel non, et distinguuntur in ecclesias *patronatas* et in ecclesias *liberas*.

Porro quae sunt communia omnibus ecclesiarum speciebus revocari possunt: 1) ad earum aedificationem; 2) ad reparationem; 3) ad consecrationem et reconciliationem; 4) ad ius immunitatis; 5) ad earum supellectilia: de quibus omnibus breviter agemus.

## § I. — De aedificandis Ecclesiis.

Ad aedificationem ecclesiae quatuor requiruntur; scilicet causa iusta, consensus Episcopi, dos congrua, et ut aedificatio fiat ritu legitimo. Causa iusta est bonum spirituale fidelium. Auctoritas Episcopi huc redit, ut causam cognoscat, eos quorum interest audiat et consensum praestet. Hinc potest Episcopus prohibere, si quis absque eius consensu ecclesiam aedificat; quod si ipse irrationabiliter dissentiat, datur recursus ad superiorem auctoritatem, a qua vel adigi potest ad consentiendum, vel potest eius consensus suppleri. Quod si is non contradicat, tacite consentire praesumitur. Ceterum si vetante Episcopo, aedificata ecclesia sit, nullum in ea ius ne patronus quidem fundator adquiret, et si ecclesia ita fundata officiat legitimo iuri tertii, etiam destrui potest. Dos assignanda, Episcopi arbitrio definienda est, ac debet esse sufficiens pro conservatione aedificii, pro supellectili et ministris. Qua quidem dote deficiente, Episcopus prohibetur a sacris canonibus eam consecrare. Denique aedificatio fieri debet ritu legitimo. Hinc antequam ecclesia extruatur, Episcopus vel eius delegatus ad locum aedificii accedens, debet crucem in loco defigere, primum lapidem iacere, et cetera exequi quae in Pontificali Romano praescripta sunt.

## § II. — De reparandis Ecclesiis.

Nomine reparationis ecclesiae non venit ipsius ampliatio, quae fieri debet ab eo, qui teneretur eam aedificare in casu, quo nulla existeret; sed eius restauratio. Doctores inhaerentes Cap. VII Sessionis XXI Conc. Trid. has regulas tradunt ad cognoscendum quinam et quo ordine teneantur ad ecclesias reparandas.

Ad reparationem ecclesiae Cathedralis adiguntur gradatim: 1) Fabrica; 2) qui consuetudine tenentur; 3) Episcopus, salva tamen portione congrua; 4) Episcopi insufficientiam sublevare tenentur Canonici pro rata ex suis beneficiis, et post hos alii in illa ecclesia beneficiati; 5) clerus universus ad concurrendum adigi potest ab

Episcopo cum consensu Capituli; denique 6) in subsidium tenetur contribuere populus.

Si agatur de Collegiata, eadem doctrina applicanda est cum hoc discrimine quod e numero eorum demas Episcopum (dummodo aliter consuetudo non ferat) et clerum qui de Collegiata non sit.

Si ecclesia sit parochialis (quod de domo etiam parochi intelligendum est), post fabricam ipsius ecclesiae, tenentur ii qui vel lege, vel consuetudine ad id obligantur, tum parochus ipse, deducta congrua sustentatione, et simul cum parocho tenentur qui pensiones vel beneficia simplicia in ea habent, denique parochiani, non per capita hominum nec per capita domorum, sed iuxta facultates singulis competentes.

Si ecclesia parochialis sit patronata, etiam patronus contribuere debet in subsidium. Attamen si patronus sit fructuarius seu si fructus ab illa ecclesia percipiat, ad concurrendum adigi potest eodem iure ac ordine, quo parochi, beneficiati, etc., concurrere debent. Si vero patronus simplex sit, qui nullos percipit fructus, cum agitur de totali reconstructione ecclesiae vel de reparatione quae novae constructioni aequivaleat, non quidem *absolute* sed *causative* ad concurrendum teneri probabilius est, seu quatenus ius patronatus retinere velit. Cf. Sac. Congr. Conc. in Caus. agit. 27 iul. 1861 et Sac. Cong. Epp. et RR. in *Bononien.* 15 iunii 1855.

Si agatur de simplici ecclesia, tenetur gradatim: 1) Fabrica; 2) qui ex legato, statuto, vel consuetudine obligantur; 3) ecclesiae rector, aliique beneficiati.

Tandem si ecclesia iuri patronatus obnoxia sit, neque dote polleat, et indigeat reparatione, et utensilibus, tenetur patronus, et si post terminum eidem praefixum non reparetur, ipse vel privabitur patronatus iure, vel iuris remediis adigetur.

Eadem doctrina nuper exposita locum habet etiam in cappellis ibidem sitis, nec non in altaribus, in sacra suppellectili, paramentis, et ornamentis, calicibus, patenis, luminariis, aliisque utensilibus. Sac. Congr. Conc. in *Castellaneten.* Expens. 24 iulii 1858.

Quando vero remedia iam indicata praesto non sunt, fieri locus potest ecclesiarum, sacellorum, et altarium demolitioni, ac harum ecclesiarum translationi ad ecclesias matrices, cum facultate dirutas ecclesias in profanos usus, non sordidos, convertendi, erecta tamen ibi cruce. Hac tamen in re caute procedere Episcopus debet, ne divino cultui detrimentum afferatur.

## § III. — De consecrandis et reconciliandis Ecclesiis.

Vetitum est sacra officia peragere in ecclesia, nisi primum consacretur, vel saltem benedicatur, vel reconcilietur, si fuerit polluta. Consecratio iure ordinario fit ab Episcopo, non vero a presbytero, nisi ex privilegio Summi Pontificis. Ecclesiae benedictio etiam presbyteris ab Episcopo committi potest. Bened. XIV Const. *Ex tuis* 16 nov. 1748.

Porro consecratio semel facta numquam iteratur, nisi ecclesia exsecrata sit, vel de eius consecratione dubitetur; praesumitur autem consecrata, si id constet ex instrumento dotationis illius, vel ex tabula aliqua marmorea, aut ex crucibus in pariete depictis; sufficit etiam si unus adsit testis asserens se vidisse, vel audivisse dictam ecclesiam fuisse consecratam.

Ecclesia consecrata potest exsecrari vel pollui. Exsecratur parietibus, vel tectorio, maiori ex parte collapsis, aut abrasis, vel exustis, non item si, illaesis parietibus, fornix vel pavimentum deciderint nec si partes ecclesiae successive reparentur, etiamsi ob eiusmodi reparationes nulla pars de priori aedificio supersit. Item dicendum videtur si interior crusta per partes minores reficiatur paulatim tota, vel si ecclesia amplificetur, ita tamen ut pars nova sit minor, tunc enim sufficit ut nova pars aqua lustrali adspergatur.

Polluitur ecclesia per aliqua crimina in iure expressa, scilicet: 1) *iniuriosa, voluntaria et graviter peccaminosa humani sanguinis effusione in ecclesia causata;* 2) *voluntario et iniurioso homicidio sui ipsius vel alterius etiam, licet non moriatur is in ecclesia;* 3) *criminosa et voluntaria humani seminis effusione in illa facta;* 4) *ex-*

*communicati vitandi vel infidelis sepultura*, adeoque nec haeretici, etsi excommunicati, nec interdicti, etsi vitandi. Cf. Engel L. 3, 40; Schmalz. 40. Infidelium autem appellatione non contineri catechumenos, communior sententia est, nec infantes ex christianis parentibus nati, mortui sine baptismo.

Porro si ecclesia polluatur, ibi immolare vel divina officia peragere est nefas, quin prius reconcilietur (1). Haec reconciliatio, si ecclesia est consecrata, fieri debet ab Episcopo, si tantum benedicta, a sacerdote fieri potest. Verum si polluta fuerit per infidelis sepulturam aut excommunicati vitandi, in primis cadaver effodiendum est, si potest discerni.

Polluta ecclesia, polluitur etiam coemeterium adiacens, non vero polluto coemeterio polluitur ecclesia. Reconciliata vero ecclesia, coemeterium quoque ei contiguum ipso iure reconciliatum intelligitur. Benedicta ecclesia exsecratur, cum tota corruerit.

Non solum ecclesiae, sed et altaria consecrari possunt. Consecrationis altaris ritus in Pontificali Romano prostat, et substantialia sunt unctio olei sacri et sepulchrum reliquiarum. Ordinarius minister huius consecrationis Episcopus est, extraordinarius potest esse presbyter vel Abbas ex privilegio apostolico.

Posse autem consecrari altare etiam in ecclesia tantummodo benedicta, quin prius ipsa ecclesia consacretur, declaravit Sac. Rit. Congr. in *Molinen.* 12 sept. 1857.

Consecratio altaris, prout de ecclesiis diximus, iterari non potest, nisi eius exsecratio praecesserit, vel nisi agatur de iteratione improprie dicta, ex. gr. si nequeat probari fuisse consecratum. Porro exsecratio locum habet: 1) si mensa superior sive lapis a basi, seu inferiori structura, cui est adnexa, amoveatur; 2) si sepulchrum, ubi iacent reliquiae Sanctorum, aperiatur vel frangatur, vel si lapis pro sigillo sepulchri reliquiarum inserviens, amplius sepulchro non inhaereat, Sac. Congr. Conc. in *Newporten.* 14 martii 1861, vel reliquiae amoveantur,

(1) Si in transitu exercitus milites in aliqua ecclesia per biduum degerint, haec reconcilianda est ad cautelam. Pius VII 3 martii 1821, S. Rit. Congr. 27 febr. 1847.

quo in casu non sufficit iterum eas deponere in sepulchro, S. C. R. 22 sept. 1848. Denique 3) si ipsa mensa per medium frangatur vel ita frangatur in cornuis, ut nullo altaris loco integre Calix cum patena secundum maioris sui partem consistere possit. Non obstat vero consecrationi fractura in uno vel altero cornu, nisi forte cornu illud fuerit avulsum. S. R. C. 3 martii 1821, 6 oct. 1837.

In eadem ecclesia duo altaria vel cappellas eidem Sancto non licet nuncupare, praeterquam B. M. Virgini et D. N. Iesu Christo. Sac. Congr. Epp. et Reg. 30 iulii 1874.

Sunt altaria privilegiata pro defunctis; et haec vel localia sunt vel personalia: localia fixa esse debent (1). Sac. Rit. Congr. 17 febr. 1843. Porro Clemens XIII omnibus ecclesiis parochialibus, abbatialibus et Collegiatis concessit altare privilegiatum quotidianum ad septennium (revocatis omnibus aliis altaribus privilegiatis) prorogandum sub unico

(1) Altare duplici modo fixum dicitur; sensu canonico, quando illius structura (sive lignea sive lapidea) parieti, columnae, aut pavimento immobiliter adhaeret sive eius mensa sit tota lapidea, sive tantum lignea cum lapide portatili ligneae mensae imposito. Fixum sensu liturgico, quando lapis, altaris superficiem tegens, lapideae structurae inferiori coniungitur ac cum ea unum totum efficit, sive inferior haec structura omni ex parte obstruatur, sive tabula lapidea ab anteriori ex. gr. parte columnis, quae stipitis locum habent, innitatur, modo ipsa tabula lapidea omni ex parte stipiti adhaereat. Porro indultum locale altaris privilegiati, nisi aliter a S. Sede fuerit concessum requirit altare priori modo seu sensu canonico fixum, indultum tamen personale altaris privilegiati quale datur in Form. Sac. Congr. Fid. Prop. Art. 20 illud non requirit. *Decr. auth.* Sac. Congr. Indulg. n. 795. In eadem Form. n. 8 datur facultas Episcopis declarandi privilegiatum in qualibet ecclesia suae dioecesis unum altare, dummodo aliud non sit privilegiatum. Quoad hanc facultatem placet notare: quod 1) ipse Episcopus altare cui privilegium annecti vult, designare debet, nec Missionario eam designationem relinquere potest; 2) Manet privilegium, si altare sub eadem tamen invocatione, de novo aedificatum sit in alio quidem loco, sed in eadem ecclesia; non vero si ecclesia destructa sub alio titulo eodem in loco aedificetur; monet etiam si altare alii vel aliis sanctis simul deinceps dedicetur. Cf. *Decret. auth.* Sac. Congr. Ind. n. 193, 334, 84, 43, 324, 148. 3) Requiritur ut aliud privilegiatum non adsit, id est aliud intuitu parochiae seu congregationis iam antea concessum, siquidem praeexistentia altaris privilegiati certo personarum coetui ex. gr. alicui confraternitati concessi, non obest concessioni alterius similis privilegii indefinite pro omnibus concessi. Sac. Congr. Ind. ibid. 134. 4) Hoc altare censendum est privilegiatum perpetuum, licet facultates Episcopis dentur ad septennium. Sup. Univ. Inq. ad dub. 9. die 2 iulii 1884.

Brevi ad petitionem Ordinariorum. Duo autem huiusmodi altaria privilegiata in eadem Ecclesia regulariter esse non possunt. Quamobrem si quae uno gaudeat, atque eo durante aliud impetretur, illo reticito, rescriptum nihil valet. Ceterum hoc privilegium altari conceditur, non lapidi consecrato, ideo hoc amoto et alio substituto, altare privilegiatum remanet, Sac. Rit. Congr. 15 decemb. 1841, illudque ecclesia quoque dilapsa, si postea restituta fuerit, reviviscit. Sac. Congr. Indulg. 30 aug. 1847. Altare autem privilegiatum personale illud est quod aliquibus sacerdotibus conceditur ubivis celebrantibus.

Utrumque privilegium eo spectat ut liberari anima a purgatorio statim possit, si divina misericordia acceptum tulerit per indulgentiam sive illi sive huic adnexam. Sac. Rit. Congr. 28 iulii 1840. Atque ideo etiam citra applicationem missae. Sac. Congr. Indulgent. 31 ian. 1848. Anima vero ex mente concedentis una dumtaxat, Sac. Rit. Congr. 29 febr. 1864, nempe ea quae vel designata est, vel divinae miserationi eligenda remittitur, vel (si de nulla omnino cogitatum sit) quae Deo placuerit, Sac. Rit. Congr. 19 iunii 1880. Sed ut indulgentia obtineri valeat, dicenda est missa defunctorum ex decreto Innoc. XI, adeoque in paramentis nigris vel saltem ex rationabili causa violaceis, Sac. Rit. Congr. 16 febr. 1652, nisi celebranda sit missa votiva, ex. gr. in expositione Sanctissimi Sacramenti, vel de feria, Sac. Rit. Congr. 11 aprilis 1864, vel occurrat festum duplex, Sac. Rit. Congr. 22 iunii 1848.

## § IV. — De immunitate Ecclesiarum.

Ecclesiarum immunitas est libertas illis competens ab iis omnibus, quae sanctitati loci minime decent. Duo ius immunitatis importat: 1) ne in ecclesiis profana exerceantur, ex. gr. iudicia saecularia, negotiatio aut venditio (initi tamen contractus valent), conciones civiles, publica comitia, conventus societatum, seu collegiorum saecularium, convivia, cantus lascivi etc.; 2) ne violetur asyli ius. Iura autem asyli sunt: *a*) ne qui ad ecclesias vel pia loca confugiunt, inde extrahi vi possint; *b*) ne alii prohibeantur eis deferre quae ad vitam

sunt necessaria: *c*) ne quis effugium his intercludat. Porro ecclesiasticum asylum violare iubentes aut ausu temerario violantes, incidunt ipso facto in excommunicationem Romano Pontifici reservatam. Hanc vero censuram incurrit qui et vi fecerit et ausu temerario, id est sciens prudens, nec ab aliis coactus. Sac. Univ. Inq. 1 febr. 1871.

## § V. — De sacris vestibus et vasis ceterisque ad Ecclesiam pertinentibus.

Sacram supellectilem constituunt sacra indumenta sacerdotum et ministrorum, vasa, quae adhibentur in re divina peragenda (1), et omnia ecclesiae instrumenta. Iamvero alia ex iis sacro cultui addicuntur per consecrationem, quae fit unctione sacri chrismatis, ut sunt calices, patenae, campanae etc. Alia addicuntur cultui per benedictionem, ut sunt vestes sacrae, quibus in sacrificio utimur, lintea altaris etc.

Minister consecrationis et benedictionis est Episcopus, et Abbates pro suis ecclesiis, si habeant privilegium consecrandi altaria; pro aliis ecclesiis possunt Abbates id peragere de licentia Episcopi.

Consecratio amittitur a calice vel patena per talem fractionem, quae iis tollat vel usum, vel formam; hinc non exsecratur calix, si separetur a pede, siquidem hic tornatilis sit, secus verius, si hic adferruminatus vel adplumbatus fuerit, neque per simplicem amissionem deaurationis, sed si calix vel patena fuerint denuo deaurata, indigent nova consecratione. S. R. C. 14 ian. 1845.

Exsecratur etiam si ab haereticis profano usui, v. gr. ad bibendum in mensa, adhibitus fuerit. Congr. S. Off. 1674.

Quae immediate tangunt species consecratas, regulariter sub gravi benedicendae sunt.

Per simplicem benedictionem cultui dedicantur sacra paramenta, tobaleae, corporalia, tabernaculum, crux et imagines. Simplices sacerdotes possunt ad hanc delegari ab Episcopo, si hic veniam dele-

(1) Contrectatio horum vasorum permitti debet tantum clericis saltem tonsuratis, non vero laicis; et quamvis adsint decreta, quae etiam conversis laicis religiosis contactum prohibent, tamen ex consuetudine contrarium tolleratur.

gandi a Pontifice obtinuerit. Sacra indumenta exsecrantur cum usui proprio idonea esse desierint, seu detrita sint, seu formam amiserint, ex. gr. si ex planeta stola fiat, ex corporali palla, ita si manica ex alba fuerit abscissa, licet mox iterum assuenda. Ceterum si planetae benedictae assuatur fragmentum, non amittit benedictionem, ea enim rei profanae minoris qualitatis admixtione vel accessione res sacra non desinit esse.

Quoad has sacras vestes Ecclesia varios colores induxit, qui diversis anni solemnitatibus aptantur. Rubrica Missalis ritus latini quinque colores enumerat, scilicet album, rubrum, violaceum, viridem et nigrum. Color flavus non recensetur in rubrica. Sic paramenta confecta cum variis coloribus, floribusque intexta ita ut vix cognoscatur color primarius et praedominans usurpari nequeunt, mixtim saltem pro colore albo, rubro et viridi. SAC. RIT. CONGR. 22 sept. 1737. Attamen pro locis missionum in quibus sacerdotes secum deferre debent sacra indumenta, indultum est a Summo Pontifice ut pro his tribus coloribus adhiberi possit unica planeta ex iisdem constans.

Non licet ad celebrandam missam ornamentis uti, quorum textura vitrea est mixta auro vel argento. S. R. C. in *Atrebaten.* 11 sept. 1847. Paramenta coloris aurei, nisi sint ex auro contexta, inservire non possunt pro coloribus albo, viridi, et rubro. S. R. C. 29 martii 1851 in *Adrien.*

Quoad formam paramentorum, notandum est a saeculo XVI fuisse relictum stylum goticum, proindeque eadem perdurante disciplina, nec non S. Sede inconsulta, nihil innovari potest.

## ARTICULUS II.

### De Cappellis, et Oratoriis.

Praeter templa sive ecclesias quotidiano ac fere perpetuo sacrorum usu celebratas, sacris iisdem dicatae sunt aliae quoque aedes, quae Oratoria et Cappellae vocantur, quorum quaedam sunt publica, alia vero privata ac domestica.

Publica sunt, quorum ianua publicae adiacet viae vel ea quae auctoritate Ordinarii sacris obeundis addicta sunt, quamvis intra privatorum aedes posita sint, si vel consecrata fuerint, vel tantum in titulum beneficii ecclesiastici fuerint erecta. S. Congr. Conc. in *Compsana* 31 maii 1704; Gatticus *De Orat.* lib. 3, c. 16, n. 1. Verum haec si antiqua sint, extra domum (immissa ubi fieri potest ianua in viam publicam) transferenda esse, nova autem erigere e re non esse, censuit Sac. Congr. Conc. 23 iulii 1616.

Privata sunt, quae in privatis domibus, et intra domesticos parietes, vel in privato solo absque licentia et approbatione Episcopi a quovis possunt construi. Aedicula, ubi altare constituitur, ab Ordinario sive ab eius delegato, antequam ibi de licentia apostolica sacrum fiat, erit inspicienda ac probanda, et hoc ipsum necessarium est quoties qui privilegio fruitur aliam domum incolere instituat vel de una domus, quam incolit, cella velit in aliam altare transferre.

Plerumque immolandi facultas ibi non est, nisi semel in die, item neque die quacumque. Nam dominicis Paschatis et Pentecostes, diebus Nativitatis, Epiphaniae et Ascensionis D. N. I. C., die festo SS. Corporis Christi, diebus Annuntiationis et Assumptionis B. M. V., diebus festis omnium Sanctorum, Nativitates S. Iohannis Baptistae, SS. Petri et Pauli et Patroni loci, sacrum in his sacellis faciendi copia dari non consuevit. Sacerdos ergo in Oratoriis privatis sacrificare rogatus, quid ipse possit quidve non, diligenter expendat. Si cui vero concessum sit missam etiam diebus exceptis ibidem audire, tunc Sacerdoti in die Natali Domini tres missas ibi celebrare integrum erit. Sac. Congr. Conc. 13 ianuarii 1725.

Porro: 1) Oratoria privata non habent ius asyli. 2) Ab Episcopo visitari non possunt, quemadmodum publica, ut videat an honeste teneantur, et cum decentia. Poterit autem Episcopus visitare privata in casu, quo praecederet accusatio, aut denuntiatio, vel publica fama quod Oratorium indecenter teneatur. 3) In privatis Oratoriis non possunt publice haberi et pulsari campanae, bene vero in publicis. 4) Privata nequeunt habere ianuam in via publica. 5) In publicis possunt celebrari missae statim ac ab Episcopo publico cultui

sint canonico ritu erecta; in privatis vero non possunt nisi de indulto Apostolico. Nec licet Episcopis hanc licentiam elargiri; ea enim reservata est Romano Pontifici ex litteris encyclicis PAULI V, 10 martii 1615, quas ultimo confirmavit BENED. XIV Const. *Magno cum animi* 2 iun. 1751. Neque possunt Episcopi eam concedere pro actu quidem transeunte. SAC. CONGR. CONC. in *Monasterien.* 23 iun. 1847. Eadem vero S. Congr. recens Episcopis hanc facultatem adseruit, si magnae et urgentes vere adsint causae, idque per modum actus tantummodo. SAC. CONGR. CONC. in *Calatayeronen.* Orat. priv. 20 decemb. 1833. Episcopus autem non indiget indulto Apostolico pro concedenda licentia sacrum peragendi in Oratoriis seu Cappellis erectis in domibus piorum locorum publicorum, ut sunt hospitalia, orphanotrophia, carceres, spiritualium exercitiorum domus et similia. SAC. CONGR. CONC. in *Monasterien.* 5 april. 1851.

Poenitentiam et Eucharistiam in hisce locis ministrare nemini licet, nisi ex peculiari Ordinarii licentia (1). Ita dicendum de collatione Baptismi ac benedictione nuptiarum.

Ceterum in Oratoriis etiam publicis servari SS. Sacramentum non potest absque indulto Apostolico (2). Circa ecclesiasticas functiones Parochus nullam habet auctoritatem in Oratoriis publicis, reservantur tamen eidem benedictio mulieris, benedictio fontis baptismalis, officium super cadaver defuncti, qui sit ei subiectus; nec rectores horum Oratoriorum processiones agere possunt extra ambitum ecclesiae, et si velint eas agere intra ambitum, debent petere licentiam Parochi, a quo et licentia deferendi stolam accipienda est.

Superest inquirendum, an audientes sacrum in Oratoriis privatis satisfaciant Ecclesiae praecepto. Quaestio examinatur accurate a Mo-

---

(1) Parochus in casu quo sacrum viaticum difficillime deferri ad periculose decumbentem videat, nisi celebret in Oratorio domestico, indulto Apostolico erecto, domui infirmi proximo, potest ab illo Oratorio SS. Sacramentum deferre, et in tali casu poterit etiam celebrare indultario absente, SAC. RIT. CONGR. in *Veronen.* 27 aug. 1836.

(2) Indultum asservandi SS. Sacramentum in Oratoriis privatis Ordinum vel Institutorum religiosorum non conceditur, nisi 12 sint in domo personae et in locis missionum saltem sex.

NACELLI *Form.* parte 2, form. 12, tit. 13 n. 32, in quo referuntur ordinariae clausulae, quae in indultis Oratorii privati adnectuntur. Iamvero quoad has sufficiat notasse, quod cum in Indulto haec sint verba " in tua, ac familiae praesentia " clausula intelligitur de familia agnatitia et consanguinea illius cui indultum conceditur, quae in eadem domo remanet, et eiusdem est commensalis, non vero de servili. Ideo non gaudent privilegio omnes familiares indultarii, sed ii solum, qui in actu celebrationis missae servitio domini sunt necessarii.

Mutans habitationem intra eamdem civitatem, vel etiam extra dioecesim, privilegio Oratorii privati prius obtenti uti potest, quinimmo privilegiatus potest uti Oratorio etiam dum ruri manet; sed interim non potest eo uti quod est in civitate, quia privilegium est restrictum ad solitam habitationem. Verum in similibus immutationibus necesse semper est, ut Episcopus locum recognoscat, ac de illius decentia iudicium proferat. Fruens privilegio oratorii privati, nequit illud erigere in diversoriis publicis (vulgo hotel).

Indultum Oratorii privati non expirat morte Pontificis concedentis, sed eius cui concessum est.

## ARTICULUS III.

### De Monasteriis.

Monasterium proprie acceptum, est locus, ubi homines solitariam vitam degunt, idest procul ab urbibus, hominumque frequentia, vitam ibidem agentes communem ad cuiusdam piae regulae praescriptum. Hinc usitato sermone *Monasterium*, *Coenobium* et *Conventus* promiscue usurpantur.

Porro Conventus, seu Monasterium aut est religiosorum, et religiosarum vota simplicia vel solemnia paupertatis, obedientiae et castitatis emittentium, aut est clericorum vel mulierum in communi viventium sub aliqua pia regula absque voto.

Ad canonicam erectionem Monasteriorum virorum observandae sunt Constitutiones INNOCENTII X *Instaurandae*, URBANI VIII *Romanus Pontifex*, CLEMENTIS VII *Quoniam ad institutam*, 23 iulii 1602, GRE-

GORII XV *Cum alias*, ex quibus requiritur: 1) Beneplacitum Apostolicum; 2) venia Ordinarii, sufficit etiam ratihabitio post erectionem. Si iniuste haec facultas denegetur, recurri potest ad Sedem Apostolicam in *devolutivo*. LEO XIII Const. *Romanos Pontifices*, § *Cum res*. 3) Requiritur, ut Conventus sufficientes redditus habeant sustentationi religiosorum, sive provenientes ex bonis propriis, sive ex consuetis fidelium eleemosynis. 4) Requiritur sufficiens religiosorum numerus; siquidem ut domus regularis rite constituta censeatur, et ut gaudeat privilegio exemptionis, duodecim vel saltem sex religiosi ibi sint oportet. Sunt autem casus, in quibus minor numerus sufficit. Cf. quae diximus pag. 63. 5) Requiritur Parochi, et Regularium qui sunt intra quatuor milliaria, consensus; ideo quod conventus fundatione, detrimentum inferri potest vel iuribus Parochiae, vel Regularium praeexistentium sustentationi; eorum tamen consensus suppleri potest, si iniuste denegetur, vel minime requirendus est, si certo constet nullum ex nova erectione detrimentum iis obventurum.

Haec si agatur de erectione proprie dicta, talis enim non censetur, si monasterium non fuerit plane desertum et restauretur, vel si transferatur in alium situm eiusdem loci.

Quoad monasteria monialium requiritur venia Ordinarii et sufficiens redditus. Cf. ea quae, cap. III dicta sunt.

Eadem requisita non exiguntur in fundandis hospitiis regularium, vel domibus congregationis Clericorum saecularium.

Conventus vel Monasterium clausurae legi subiicitur, de qua confer ea, quae superius exposuimus in Capite cit. *de Regularibus*.

## ARTICULUS IV.

### De Hospitalibus.

Hospitalis nomen generale est pertinens ad omnem hospitalitatis speciem, cuiuscumque generis ea sit. Hinc est quoddam hospitalis genus quod dicitur xenodochium, ubi peregrini gratis recipiuntur, item nosocomium, in quo aegroti curantur. Brephotrophium autem est locus

ubi infantes aluntur et educantur, procotrophium dicitur locus, in quo pauperes aluntur, orphanotrophium ubi orphani recipiuntur, etc.

Porro hospitalia alia sunt *laicalia*, alia *ecclesiastica*. Laicalia, si erecta sint absque auctoritate Episcopi, ecclesiastica quae Episcopi auctoritate sunt fundata. Piis locis ecclesiasticis competunt quaedam privilegia immunitatis, sepeliendi, administrandi sacramenta, quae non competunt hospitalibus laicis, excepta electione fori, omnibusque aliis privilegiis, quae a iure causis piis conceduntur.

Porro omnes eiusmodi domorum praesides et administri constitutiones ad piorum locorum regimen atque administrationem pertinentes omnino servent, utque serventur efficiant, quemadmodum in Conciliis Viennensi ac Tridentino (Sess. VII, Cap. XV, *de Ref.*) sancitum est.

Praeterea in bonis hospitalium ecclesiasticorum alienandis adhiberi debent solemnitates requisitae in alienatione bonorum ecclesiasticorum, secus in bonis laicalium alienandis. Ceterum quaevis pia loca, sive laicalia sint, sive ecclesiastica, quamvis exemptionis privilegio gaudeant, exceptis iis, quae sub regum immediata protectione sunt, quibusque regia protectio in limine fundationis accessit (1), subsunt iurisdictioni Episcopi: 1) in eo quod Episcopi possunt ea visitare in iis omnibus, quae Dei cultum et animarum salutem respiciunt; 2) in eo, quod ratio administrationis singulis annis debet reddi Episcopo tum in visitatione, tum extra eam, aliqua de causa, licet in adversum sint consuetudines et privilegia (2); et si ex particulari consuetudine vel privilegio ratio reddenda est aliis, una cum iis adhiberi oportet Episcopus, et liberatio aliter facta administratoribus, nihil proderit; imo possunt Ordinarii rationum redditionem exigere, etiamsi testator seu fundator id expresse prohibuerit, et etiamsi disposuisset quod legatum sit nullum, quando Episcopus se ei immisceret et rationem exquireret ab executore et administratore; 3) in eo, ut Episcopi possint coercere

(1) Si dubitatur an locus pius sub regia potestate sit, cognitio ac definitio causae ad Episcopum pertinet. Cf. Monta *de iurisd.* part. 2, c. 18, n. 5.

(2) Loca pia privata ad privatos pertinentia ab Episcopo visitari possunt in casibus a iure concessis, nisi Episcopus in fundatione expresse fuerit exclusus, quae exclusio ad rationum redditionem non extenditur. Unde amplior est circa haec loca Episcoporum potestas in rationum redditione, quam in visitatione.

delinquentes suis legibus, abusus tollere, bonum promovere et deficientibus personis,. quae sunt pii loci obiectum, possit eius bona in alium pium usum convertere, qui eius institutionis proprius sit.

## ARTICULUS V.

### De Sepulturis et Coemeteriis.

Sacer omnino esse debet lòcus in quo conduntur eorum corpora, qui sunt in fidelium communione defuncti, ita ut si quis in loco profano sepulturam elegit, eius electio tamquam irrationabilis respuatur.

Is locus ex antiqua Ecclesiae consuetudine est coemeterium, quae consuetudo ubi viget est conservanda, atque ùbi fieri potest restituenda. Itaque ubi nulla sunt coemeteria, christiani in suis ecclesiis sepeliantur. Iure novissimo, licet cuique construere et eligere sepulturam in quovis loco religioso. Verum si novum sepulchrum extrui debet in ecclesiis saecularibus, requiritur Ordinarii licentia in scriptis, praeter consensum Rectoris vel Patroni. In ecclesiis vero Regularium, illa Provincialis. In ecclesiis Monialium licentia Sacrae Congregationis simulque earum consensus. Sepultura vero tribus ab altari cubitis distare debet.

Cum igitur modo fidelis in quavis ecclesia possit sepeliri, ordo postulat, ut defunctus sepeliatur in ecclesia, quam elegit, ac electio probatur sive per testamentum, sive per scripturam manu propria subscriptam, sive per duos testes, vel per solum dictum confessarii. At sepulturae electio negatur impuberibus, quibus ante eorum obitum pater poterit eam eligere, vel mortuo patre mater, secus in ecclesia parochiali vel in sepulchris maiorum tumulandi sunt. Praeterea negatur regularibus professis, nisi forte a proprio monasterio tam longe distent, ut nequeant commode ad illud transferri. Si absque electione sepulturae quis decesserit, humandus est in sepulchro suorum maiorum, et si duo habeat, alterum hereditarium, alterum familiare (1), hoc prae-

(1) Sepulchrum vel familiare est (gentilitium), vel hereditarium. Familiare, quod quis constituit sibi et familiae suae; hereditarium, quod sibi et heredibus. Sepulchrum, quod quis *sibi* et *suis consanguineis* aut *sibi* et *parentibus*

fertur. Si defunctus careat maiorum sepulchro, vel nequeat illuc deferri, sepeliendus est in sua parochia, in qua decedens domicilium vel quasi domicilium iam acquisierat. Si aedes habeat in confinio duarum paroeciarum, in ea sepeliendus, in qua aditus aedibus patet; et si in utraque patet in ea in qua principalior existit, licet alibi mortuus sit et etiam in aliquo monasterio; et si nequit ad eam deferri, sepeliendus erit in parochia, ubi decedit. Denique Canonici, omnesque beneficia residentialia habentes, si decedant, sepultura non electa, et careant sepulchro maiorum, sepeliendi sunt in ecclesia beneficii residentialis.

In praesens vero cum ubique coemeteria communia adsint, nonnulla quoad haec notanda sunt. Et in primis animadvertendum est, ex regula generali non licere, mixtim sepelire catholicos cum haereticis, schismaticis et infidelibus, esset enim communicatio in divinis, et mandantes tradi ecclesiasticae sepulturae haereticos, excommunicatos et interdictos, excommunicantur.

In casu vero necessitatis catholici omnino passive se habere debent. Hinc si haereticus velit tumulari in coemeterio catholico, numquam licet active huiusmodi tumulationi cooperari.

Ubi vero ex lege parochus adesse debet tumulationi haereticorum, assistet non tamquam minister ecclesiasticus cum sacerdotalibus vestibus, sed solum tamquam publicus officialis. Pariter si catholicus velit humari in coemeterio haeretico, non licet id positive et active permittere: et si parentes in loco haeretico humari consanguineum velint, parochus, expletis suffragiis, relinquere cadaver deberet. Quod si unum sit coemeterium, et lex civilis ibi indiscriminatim omnes tumulari iubeat, servanda sunt ea quae in sequenti Instructione continentur Sac. Cong. Fid. Prop. data ad Episcopum Rosensem die 16 apr. 1862: " I. Studium omne in id conferet ut catholici proprium coemeterium et a coemeterio acatholicorum sepa-

---

*suis* constituit, familiare est et competit omnibus agnatis et cognatis, De Luca *de iurep.* disc. 28, n. 4, non item affinibus, S. Congr. Epp. et RR. 30 aug. 1878.

Ius sepulchri in Ecclesia constitui non potest sine licentia Ordinarii. Constitutum in coemeteriis, in bonis est atque adeo in alios transferri potest et, familia extincta, fit hereditarium. Non ita constitutum in ecclesia. S. Congr. Conc. 17 sept. 1867.

ratum habeant. II. Quod si rerum adiuncta id minime sinant, catholicique adigantur corpora fidelium defunctorum in coemeterio protestantium sepulturae dare, curet saltem ut in eodem distinctus ac separatus constituatur locus pro catholicorum sepultura. III. Demum si nec impetrari id possit, prout etiam quoadusque id assequi datum non fuerit, quoties catholicum humari contigerit, benedictione prius lustrari debet locus, quo sepulturae traditur. „

Superest inquirere, quinam privandi sint sepultura ecclesiastica. Porro quidam ea privantur ratione censurae, quidam ratione delicti. Ratione censurae, regula iuris est, ut quibus non communicavimus vivis, non communicemus defunctis. Porro speciatim ea privantur: 1) omnes non baptizati; 2) haeretici, eorum fautores, defensores, receptatores, et haeretici quidem vel tantum notorii (Const. *Apostolicae Sedis*), schismatici vero, ut olim, si fuerint vitandi; 3) nominatim interdicti, et excommunicati, verum si contriti decesserint, possunt (absolutis prius eorum cadaveribus ab iis, qui potuissent eos vivos absolvere) sepeliri in loco sacro. Ratione delicti, ea privantur, qui sine poenitentia in manifesto peccato mortali decedunt (1), seu: 1) publici peccatores, ex. gr. blasphemii, raptores, meretrices, usurarii; 2) qui sibi mortem consciverunt. Quoad hos tamen parochi et missionarii in singulis casibus recurrere debent, si fieri potest, ad Ordinarium loci. Ceterum regula est, non licere dare ecclesiasticam sepulturam seipsos occidentibus ob desperationem vel iracundiam (non tamen si ex insania id acciderit), nisi ante mortem, signa dederint poenitentiae. Hinc quando certo constat de iracundia vel desperatione, negari debet ecclesiastica sepultura, et vitari debent pompae et solemnitates exequiarum; quando certo constat de insania, danda est ecclesiastica sepultura cum solemnitatibus exequiarum; quando tamen dubium superest utrum mortem quis sibi dederit per desperationem aut per insaniam, dari potest ecclesiastica sepultura, vitatis tamen pompis et solemnitatibus exequiarum. Congr. S. Off. 16 maii 1866. 3) Dece-

(1) Dicitur *manifesto peccato,* ad quod opus est 1) ut de peccato dubitari non possit, nec quoad factum neque quoad intentionem facientis; 2) ut peccatum sit publicum; 3) ut absque ullo contritionis signo obierint.

dentes in torneamentis, quae mortis periculum habent, vel in duello; sive ibi perierint, sive procul a loco certaminis, vulnere tamen in eo accepto, idque, licet absolutionem a peccatis et censuris obtinuerint. Tandem 4) regulares utriusque sexus proprietarii, idest mortui cum peculio, quod proprio nomine, absque Superioris licentia, et non custodiae causa retinebant.

Si ecclesiastica sepultura negari non potest sine gravi incommodo, lethali aut omni culpa caret mortuum efferre ritu catholico eique solemnia funerum solvere, dummodo haec non extorqueantur in contemptum Ecclesiae et dummodo defunctus non efferatur signis massonicis feretro aut vexillis appositis. Pius IX *ad Archiep. Parisiens.* 26 octobris 1865.

Quoad vero cremationem, propositis dubiis I. An licitum sit nomen dare societatibus quibus propositum est promovere usum comburendi hominum cadavera? II. An licitum sit mandare ut sua aliorumve cadavera comburantur? Emi PP. Sup. Univ. Inq. fer. IV 19 maii 1886 responderunt: Ad $1^{m}$ negative, et si agatur de societatibus massonicae sectae filiabus, incurri poenas contra hanc latas. Ad $2^{m}$ negative. Quam quidem solutionem probavit Leo XIII.

Quoad iura Parochorum in funeribus exequendis recolantur ea quae diximus in Art. IV, § 4.

## ARTICULUS VI.

### De Seminariis.

Inter praecipuas Ordinariorum curas, eas ceteras alias excellere debet, quae cleri institutionem respicit. Hinc maxime eisdem commendatur, ut Seminarium, idest Collegium in quo Clerici ad scientias ecclesiasticas et ad christianam pietatem informentur, instituant. Porro ex praescriptis a Concilio Tridentino in qualibet dioecesi erigi Seminarium debet. Si vero dioecesis adeo pauper sit, ut pecunia necessaria careat ad alimentum alumnorum, per Synodum provincialem erigi duo vel unum in provincia, et aliae Ecclesiae concurrere ad expensas debent. Porro locus ad erectionem Seminarii aptior ille est,

qui prope Cathedralem situs est, nisi alius opportunior Ordinario videatur. Nequit tamen erigi in aedibus canonicorum, nisi eorumdem accedat consensus, et nisi ita separatum existat, ut presbyteri vel clerici externi nullam cum Seminarii alumnis communicationem habeant. Ceterum arbitrio Episcopi relinquitur, unum vel plura Seminaria erigere, et si dioecesis constet pluribus Ecclesiis cathedralibus aeque principaliter unitis, in singulis erigendum erit Seminarium. Si tamen prorsus deficiat omne subsidium, quo Seminarium rite aperiri queat, praeter ea, quae Concilium Trid. Cap. XVIII Sess. XXIII *de Reform.* statuit, potest Seminariorum defectui suppleri per ea quae tradit Bened. XIV *de Synod. dioeces.* lib. 11, cap. 2, videlicet, ut aliqua in civitate, ac respective in dioecesi, designetur ecclesia, sive Oratorium, quo omnibus saltem diebus dominicis convenire teneantur omnes et singuli, qui in clerum adscribi, aut ad minores maioresque ordines promoveri cupiunt, ibique duabus ad minus in singulos menses vicibus, sacramentali confessione praemissa, sacram Eucharistiam sumere debeant; huiusmodi autem conventuum sive congregationum moderatores et directores constituantur idonei, et probi sacerdotes.

Circa Seminarii dotationem deputati eiusdem, si haec dotatio non existat, taxationem imponere debent: 1) mensae episcopali, Capitulis, beneficiis ecclesiasticis, licet iuris patronatus et exemptis. 2) Si haec sufficiens non sit, ius habet Episcopus uniendi Seminario aliqua beneficia simplicia, etiamsi fuerint reservata, vel affecta, dummodo haec unio non cedat in detrimentum cultus divini, et dummodo Seminarium sit erectum, et formiter institutum. Ad hoc autem, ut Seminarium ad hunc effectum censeatur iam erectum, sufficit quod domus iam sit conducta, seu empta, et pueri sint introducti, et sint duo de Capitulo, et totidem de clero deputati.

Non sufficit autem pro beneficiorum unione facienda causa commodioris sustentantionis, sed requiritur vera Seminarii necessitas. Ad haec requiritur quod praecesserit detractio fructuum de mensa episcopali, et de aliis beneficiis. Quamvis autem possit, imo teneatur Episcopus unire Seminario beneficia aliquot simplicia, non potest tamen unire beneficia simplicia iurispatronatus sive laicalis sive eccle-

siastici, vel alia pertinentia ad inferiorem collatorem, et electorem sine consensu patronorum. Neque Seminario uniri possunt beneficia reservata post vacationem, sed ante vacationem ea uniri debent, nec canonicatus collegiatarum, nec beneficia curata, vel regularia. Denique non valeret omnium universim beneficiorum simplicium unio. Ferraris v. *Seminarium* n. 57 et seqq.

Quoad regimen, notandum est quod qui inter Seminarii alumnos cooptari cupiunt debent esse orti ex legitimis natalibus, nec suffragatur ad hunc finem legitimatio per subsequens matrimonium. Sac. Congr. Conc. in *Nullius* Disp. 16 iulii 1836. Debent esse saltem duodennes; arte legendi scribendique periti, bonis moribus, et pia indole praediti, ita ut prudens spes sit divinis suo tempore muneribus obeundis idoneos futuros. Cum vero primum atque principem locum in omni hominum gradu suo sibi iure vindicet pietas atque religio, hinc alumni quotannis spiritualibus exercitiis vacare debent.

Ad efformandum perfecti sacerdotis exemplar non sufficit probitas morum, sed insuper scientia rerum praesertim sacrarum requiritur. Hinc instituantur in Seminariis cathedrae praesertim philosophiae et theologiae sufficienti amplitudine doctrinae tradendae conspicuae. Schola philosophiae saltem ad duos annos; theologiae vero ad quatriennium extendatur. Maxime idonei professores etiam aliunde arcessendi, eligantur. Designentur pro singulis facultatibus libri, qui sanitate et soliditate doctrinae commendati, saltem compendium contineant totius disciplinae a professoribus ampliori explanatione collustrandae. Schola philosophiae complectetur philosophiam rationalem, quam dicunt, logicam scilicet et methaphysicam, ethicam cum principiis iuris naturalis; praeterea tradantur principia saltem et elementa mathematices, ac scientiarum physicarum, ita ut auditores ad detegendos perniciosos errores, qui hisce disciplinis nunc passim inseruntur, satis comparati sint. Facultas porro theologica comprehendat theologiam dogmaticam, ac moralem, exegesim biblicam, historiam ecclesiasticam atque institutiones iuris canonici. Omnes hae scientiae sacrae, et philosophia rationalis, lingua latina tradentur, eademque lingua in theologia dogmatica, et philosophia disputationes instituentur. Cum vero

ministerium Ecclesiae decentissimis iisdemque religiosissimis ritibus perfici oporteat, adolescentes religioni sacrandi ita subsecivis horis iis addiscendis vacare debent, ut et ipsi in sacris officiis obeundis illos recte exerceant. Qua de re et ecclesiasticum cantum, quem *firmum* vocant, plane addiscant, est enim iampridem a pluribus Pontificibus constitutum ut scienter et ex artis ecclesiasticae ratione ab omnibus canatur.

Tandem in Instr. lata a SAC. CONGR. FID. PROP. pro dioecesibus Foederatorum Statuum Americae Sept. commendatur etiam villarum institutio, in quibus alumni Seminariorum tempore vacationum retineantur. His vero non existentibus, alumni subiiciantur directioni et vigilantiae parochi loci in quo degunt, qui exactis vacationibus, gravata eius conscientia, informare debet Episcopum de moribus alumnorum, de eorum vivendi ratione extra Seminarium, de sacramentorum frequentia, et assiduitate in aliis functionibus sacris, ac de habitu clericali ab iis retento.

Ut Episcopis in Seminarii regimine aliquod praesto sit adiutorium, CONCILIUM TRID. praescripsit deputatos eligi, quorum duplex species est, una duorum Canonicorum seniorum, quae interno regimini, altera quae duobus e Capitulo totidemque de Clero coalescit, quae rebus oeconomicis praeest. Haec autem electio fieri etiam potest extra Synodum. Quatuor vero deputatorum numerus, ad actus validitatem est necessarius, ita ut aliquo deficiente, locus sit subrogationi alterius per eos quorum est electio. Ipsi perpetui sunt, hinc sine legitima causa amoveri non possunt, ac redditio rationum absque deputatis facta nulla censetur (1).

Cum vero in locis missionum vel Capitulum non adsit, vel satis numerosus clerus, hinc in eadem Instr. data ad Episcopos Americae sta-

(1) De quaestione an alumni gratis admissi Seminario expensas reficere debeant si Ecclesiae castra deserant, triplex efficitur hypothesis. Si in fundatione locorum gratuitorum nulla conditio fuerit prorsus adiecta, negative respondetur. Aliter sentiendum, si adsit dispositio synodalis aut legitima consuetudo ut expensae restituantur. Item restituendas esse, si id in fundatione Seminarii vel in erectione locorum gratuitorum cautum fuerit, colligitur ex resolutionibus duarum causarum edita a SAC. CONGR. CONC. una in *Tiburt.* 11 martii 1752 altera in *Ferrarien.* 20 ian. 1821.

tuitur, quod deputati saltem duo esse debent, unus pro spiritualibus, alter pro temporalibus, qui eligendi erunt pro Seminariis dioecesanis ab Episcopo de consilio consultorum, pro provincialibus ab Episcopis collegialiter. Porro deputatorum consilio uti Episcopus debet in gravioribus negotiis, cuiusmodi sunt constitutio regularum, Rectoris et magistrorum delectus, disculorum eiectio, reddituum ratio etc. Quamvis vero Episcopus eorum consilium debeat exquirere, illud tamen sequi non tenetur.

Denique Seminarii Rector et sacerdotes quicumque, per quos alumni sunt erudiendi, serio considerent se eos instituendos informandosque suscipere, quorum plerisque et ecclesiarum regimen et populorum salus aliquando incumbet; hinc non quamdam tantum privatorum rem se gerere existiment, sed Ecclesiae ipsius, atque adeo nulli industriae parcant. Heic vero notandum quod confessarii munus cum munere Rectoris cumulari non debet.

Ordinario non licet absque Apostolico Beneplacito Seminarium moderandum tradere Ordinibus regularibus aliisque Institutis religiosis, atque ubi ipsis concrediatur, ea tenenda ratio est, ut Episcopi iura quoad fieri potest sarta tectaque maneant. Bened. XIV *De Syn.* lib. 5, cap. 2, n. 9.

Porro Rectoris electio ad Religiosos pertinet, si his Seminarii regimen mandatum sit. Ad haec, notandum: 1) Quod alumni a Rectore regulari nominandi, approbari debent ab Episcopo. Rector vero potest, si velit, admittere etiam alumnos non dioecesanos, sed cum licentia Episcopi. 2) Reddituum exactio et administratio non *privative* spectat ad Episcopum cum deputatis, sed facienda est tantum cum participatione, consensu et mandato Episcopi: religiosi vero tenentur rationem reddere coram Episcopo et deputatis. 3) Episcopus vel Vicarius Capitularis potest pro lubitu Seminarium in spiritualibus ac temporalibus visitare. 4) Magistri non indigent approbatione Episcopi vel Vicarii Capitularis.

Unum superest expendendum, an scilicet et quatenus Seminaria religioso Ordini vel Instituto concredita, a iurisdictione parochiali exempta sint. Pluries hac de re actum est apud Congr. Ep. et Reg.

Iam in *Conimbric.* Exempt. Sem, die 12 martii 1757, Sac. Cong. declaravit, constare de Seminarii libertate, nec esse locum exercitiò functionum ac iùrium parochialium. In *Parmen.* exempt. a iurisd. par. die 21 iulii 1848, Sac. ead. Congr. parochi petitionem admisit, salva sanctione Conc. Trid. Cap. XI Sess. XXIV *de Ref.* et Const. Gregorii XIII quae incipit *Circumspecta.* Ceterum Sac. Congregatio in decreto 15 iunii 1860 pro Maristis et 17 iulii 1863 pro Sulpitianis, iuri canonico et Concilio Trid. derogans, facultatem eisdem indulsit ad decennium " administrandi tam sociis, quam alumnis Seminariorum infirmis, sacrum viaticum, nec non iisdem in articulo mortis constitutis, sacramentum extremae unctionis, de licentia tamen respectivi Ordinarii ac salvis iuribus parochialibus ad formam *sacrorum canonum* quoad funeralia absolvenda, acceptandi ab Ordinariis directionem Seminariorum, quin in singulis casibus recursus ad S. Sedem habeatur, uti peragendum esset ex Apostolicis sanctionibus, nec non Seminaria eorum directioni concredita administrandi tam in spiritualibus quam in temporalibus sine deputatorum interventu, qui iuxta Conc. Trid. Sess. XXII, C. IX *de Ref.*, disciplinae et administrationi bonorum invigilare deberent, ita tamen ut in omnibus tam Superior Generalis quam socii dependere a respectivo Ordinario et rationem reddituum in fine cuiuslibet anni reddere tenerentur, praesentibus duobus de Capitulo totidemque de Clero civitatis. " Decretum fere simile editum est pro Eudistis die 19 febr. 1864 et pro Oratorianis.

Notandum heic est quod Bened. XIV apostolicis litteris diei 7 sept. 1753 collegia et Seminaria erecta et erigenda sub iure PP. Soc. Iesu in Indiis, declaravit exempta et libera ab omni potestate parochorum in iis quae administrationem Eucharistiae etiam pro viatico et extremae unctionis pertinent.

Post Seminaria superest aliquid dicendum de Collegio Urbano Fid. Prop. Porro in hoc Collegium soli cooptantur iuvenes exteri, qui sacris missionibus operam impendere volunt. Ex dispositione Urbani VIII 24 nov. 1625 alumni si maiores sunt 14 annis in actu admissionis, si minores cum 14 annum compleverint, iuramentum emittere debent, quo spondeant se sine speciali Sedis Apostolicae

indulto, ingressuros nullam religionem, societatem aut Congregationem regularem, suscepturos statum ecclesiasticum et omnes ordines sacros, sui status relationem quolibet anno, si intra fines Europae fuerint, quolibet vero biennio, si extra, sacrae Congregationi Fid. Prop. exhibituros, et sine mora in provinciam suam reversuros (1). Hoc autem iuramentum ex decreto ALEXANDRI VII perpetuum est et emitti debet sub poena eiectionis a Collegio, nec illud differre eis licet ultra aetatem in decreto URB. VIII praescriptam. Superiores vero sub poena suspensionis nullam hac in re dilationem permittere possunt, nisi ex gravi causa per ipsam Sacram Congreg. scriptis probanda. LEO XIII in aud. 31 ianuarii 1886 firmis remanentibus decretis citatis, indulsit Emo Card. Praefecto Ioanni Simeoni facultatem differendi iuramenti praestationem, dummodo adsit causa gravis ab eodem cognoscenda et iudicanda.

Qualitates quibus praediti esse debent iuvenes in Collegium cooptandi, sunt: 1) ut minores non sint aetate 15 annorum; 2) ut lingua latina sint initiati; 3) ut gaudeant bona valetudine per testificationem medici comprobanda; 4) ut sponsalibus vel matrimonio ligati non sint; 5) ut vocationem ad statum ecclesiasticum habeant; 6) ut

---

(1) In Congr. gener. diei 12 maii 1834 decretum fuit: 1) Provinciae nomine intelligenda est tota provincia ecclesiastica, ad quam alumnus pertinet; 2) Alumni sive ad provinciam sive ad dioecesim mittantur, ubi maior erit sacerdotum penuria, habita ratione animarum utilitatis. Per provinciam ecclesiasticam intelligitur archiepiscopatus cum suffraganeis.

In Congregatione generali 5 iulii 1885 decretum fuit formulam iurisiurandi, quae alumnis proponitur, extendi ad quamvis regionem vel missionem, prout iurantem destinare Congregationi placuerit; eaque formula proponitur alumnis praesertim de novo supervenientibus, aut admitti petentibus eo maiori numero, quo fieri poterit.

Ex decl. Secr. Si non mittuntur ab Episcopis, antequam ab ipsis admittantur, petendum, ut parati sint quamvis adire regionem: hactenus tamen formula nondum fuit extensa.

Quaesitum fuit a R. P. D. Ignatio Cadolinio sacrae Congregationis de Propaganda Fide a secretis, ut eminentissimus Praefectus pro tempore existens decretum suprascriptum benigne interpretari possit coarctando plus vel minus vocis provinciae sensum, prout sive loci sive personae adiuncta postulare viderentur. Ex audientia habita die 4 decembris an. 1842 SSmus annuit pro gratia iuxta petita.

suscepti baptismatis et confirmationis testificatione instructi sint; 7) ut tantam pecuniae summam deponant, quanta necessaria est pro reditu in patriam.

## CAPUT IV.

### De Rebus temporalibus.

Post tractationem de Ecclesiae rebus spiritualibus, sacris et religiosis, agendum nunc superest de rebus temporalibus, quae ecclesiasticis usibus addictae sunt. Porro de censibus, exactionibus et procurationibus, ac de decimis, iam locuti sumus; hinc superest ut de beneficiis et de iure patronatus aliqua summatim edicamus.

## ARTICULUS I.

### De Beneficiis.

1. Beneficium est ius perpetuum, auctoritate Ecclesiae constitutum, percipiendi fructus ex bonis ecclesiasticis, propter officium spirituale. Dicitur: 1) *Ius perpetuum:* quia beneficium institutum est, ut semper duret, adeo ut si uni auferatur, debeat tribui alteri. Hinc Vicaria amovibilis non est proprie beneficium. 2) *Auctoritate Ecclesiae*, hoc est, Pontificis, vel Episcopi: nam ad eos solos pertinet officia spiritualia instituere, eisque proventus adnectere. Hinc Cappellaniae non collativae, sed a privatis licet in perpetuum dotatae pro missarum celebratione, non sunt beneficia. 3) *Ex bonis ecclesiasticis*, id est Ecclesiae ad Dei cultum donatis, ex quibus erecta sunt beneficia, quorum soli fructus cedunt beneficiariis (1), non autem fundus, qui semper

(1) Clerici non modo possidere possunt bona *patrimonialia*, quae scilicet aliunde, quam ex beneficiis seu ministeriis ecclesiasticis obtinent, neque solum certe dominium adquirunt plenum bonorum, quae quasi *patrimonialia* dicuntur, quae scilicet obveniunt ex officiis et ministeriis ecclesiasticis, sed praeterea licet non habeant directum dominium in fundos beneficiorum, fructuum tamen, iuxta veriorem sententiam, plenum acquirunt dominium. Quod quidem intelligendum est non modo de ea fructuum parte, quae congruae atque honestae

remanet Ecclesiae, cuius bona immobilia alienari non possunt sine iusta causa et licentia Pontificis; alioquin alienatio ipso iure irrita est. 4) *Propter officium spirituale*, hoc est, ad functiones seu actiones aliquas spirituales obeundas, quales sunt recitare horas canonicas, facere sacrum, administrare sacramenta, praedicare verbum Dei, etc. Nam beneficium propter officium institutum est, et ad aliquam functionem spiritualem obligat, ex CONC. TRID., Sess. XXI, C. III, et cap. ult. de rescript. in 6, dicitur: *Officium propter quod beneficium ecclesiasticum datur.*

2. Beneficium dividitur: 1) in Beneficium saeculare, quod clericis saecularibus, et in regulare, quod regularibus addictum est et conferri debet. In dubio, praesumitur quod sit saeculare; quocirca probandum est quod sit regulare ex fundatione, vel privilegio, vel praescriptione. Ad hoc autem ut per praescriptionem saeculare transeat in regulare, aut vicissim, requiritur 40 annorum possessio cum institutione, bona fide et titulo. 2) In simplex, et duplex. Simplex est illud, quod nullam habet adnexam curam animarum, iurisdictionem, praeeminentiam, dignitatem, administrationem, sed solum obligationem recitandi officium divinum, et missas celebrandi; ut Cappellania, item Praestimonium, quod est portio ex ecclesiasticis proventibus detracta, quae adolescentibus studiorum causa confertur in titulum perpetuum, habetque adnexum officium spirituale. Duplex est illud, quod annexam habet curam animarum, vel iurisdictionem in foro externo, vel praeeminentiam, vel administrationem ecclesiasticam, ut Episcopatus, parochiale Beneficium, Abbatia, Praepositura, Cantoria, etc. 3) In manuale, quod potest ad collatoris nutum auferri, ideoque deficit a proprietate beneficii defectu perpetuitatis; et in non manuale, quod adimi nequit, nisi ob crimen 4) Dividitur

---

ipsorum sustentationi necessaria est, ac propterea de iis quoque quae ex hac ipsa parte parce victitando subtrahunt ac reservant, verum etiam de eo, si quid sit, quod congruae et honestae sustentationi superfluum esse videatur. Hinc tenentur quidem clerici aliis de causis superflua ista in pauperes aut alios pios usus erogare: id tamen si non faciant, non peccant contra iustitiam neque sunt ad restitutionem adigendi. Cf. S. THOM. qui 2 2ae q. 185, art. 7, et Quodlib. VI, art. 12, ad 3 bona, ecclesiastica quoad hoc bonis patrimonialibus coaequat.

beneficium in collativum, quod confertur per voluntatem absolutam ac liberam Praelati; in patronatum, quod confertur a Praelato ad praesentationem vel nominationem factam per patronum; et electivum, quod per suffragia electorum, accedente postea confirmatione, defertur. 5) In titulare, quod scilicet ad vitam, et cum plenitudine iuris confertur; et in commendatum, quod solius administrationis, aut custodiae causa datur. Quod si detur in vitam commendatarii, tunc omnia fere iura ei competunt, quae titularibus. Unde commenda perpetua aequivalet beneficio in titulum dato; 6) In incompatibile, et compatibile. Incompatibile est, quod annexam habet curam animarum, vel quod personalem residentiam postulat, ut sunt duo Episcopatus, duo curata beneficia, duae dignitates, etc., vel quae in eadem ecclesia instituta sunt ad eumdem finem, habentque idem onus ac officium eodem tempore persolvendum, qualia sunt duo beneficia uniformia sub eodem tecto, ut duo Canonicatus in eadem ecclesia. Compatibile est illud quod personalem residentiam non exigit, nec idem onus ac officium eodem tempore persolvendum.

3. Inquirendum nunc est quot modis beneficia acquirantur. Porro prima regula iuris in 6 sic habet: *Beneficium ecclesiasticum non potest licite* (subintellige etiam, nec valide) *sine institutione canonica obtineri.* Institutionis autem canonicae diversi sunt modi, quibus beneficia acquiruntur, nimirum: 1) collatione libera; 2) praesentatione, et subsequuta institutione; 3) electione, et subsequuta confirmatione; 4) resignatione acceptata in favorem; 5) permutatione approbata; 6) quibus modis addi potest interdum sola electio ius habentium absque alia confirmatione; et tunc dicuntur beneficia electiva collativa; alia autem confirmativa.

4. Porro Romanus Pontifex de iure communi omnimodam habet potestatem conferendi beneficia ecclesiastica pro tota Ecclesia. Episcopus confirmatus potest de iure communi et regulariter conferre beneficia suae dioecesis; adeoque habet intentionem fundatam in iure, ita ut alius qui collationis ius praetendat, illud debeat probare. Diximus autem de iuri communi et regulariter, siquidem excipiuntur illa quae Summus Pontifex sibi reservat, item illa quae sunt electiva, ac

denique illa quorum collatio ex speciali iure, privilegio, consuetudine, praescriptione ad alios pertinet. Iure ordinario possunt etiam conferre beneficia Praelati ab Episcopo plenissimo iure exempti quoad clerum et populum, in quos iurisdictionem exercent quasi episcopalem. Item Capitulum sede vacante seu Vicarius Capitularis, cum variis tamen limitationibus, siquidem potest conferre ea tantum quorum collatio ad capitulum et Episcopum simul spectat, cum iura universitatis in uno superstite conserventur, non vero illa, quorum collatio ad solum Episcopum pertinet.

5. Iamvero beneficia dignis conferenda sunt; atque ut quis dignus censeatur, variae requiruntur qualitates, scilicet: 1) requiritur ut sit legitimus, nam illegitime nati, sive naturales, sive spurii, sunt incapaces beneficii ob irregularitatem; 2) ut initiatus sit prima tonsura, sine qua irrita est cuiusvis beneficii collatio, ex c. 26 de transact. et c. 2 de institut. Ratio est, quia beneficium fundatur in officio spirituali, et propter illud confertur: cuius quidem officii incapax est laicus. Si beneficium ex sua institutione vel lege aut consuetudine requirat certum Ordinem sacrum, carens illo Ordine est ad illud inhabilis, c. 22 de elect.; ex consuetudine tamen satis est, si intra annum suscipiatur ordo: sed non debet ultra differri, ex Clement. de aetat. de elect. et Conc. Trid. sess. XXII c. IV. 3) Aetas idonea, c. 6. de elect.; alioqui collatio est nulla. Hoc autem varie requiritur pro varietate beneficiorum. Ad Episcopatum requiruntur triginta anni completi, ex c. citato. In Gallia sufficit inchoatus annus 27, ex Concordato. Ad Abbatias, dignitates, et parochialia beneficia annus 25 inchoatus exigitur, ibid. et Conc. Trid. sess. XXIV c. XII. Attamen ad dignitates non habentes adnexam curam animarum, sufficit annus 22 completus, ex Conc. Trid. ib. Ad beneficia simplicia, ut sunt Cappellaniae, annus 14 inchoatus requiritur a Conc. Trid. sess. XXIII c. VI. Ad Canonicatum Ecclesiae Cathedralis iure novo requiritur annus 21, quia adnexum habet subdiaconatum. Ex consuetudine tamen datur habenti tantum annos 14. 4) Immunitas a censura et irregularitate etiam occulta; ita ut nulla sit non solum collatio benefici facta excommunicato, suspenso, vel irregulari, sed etiam eiusdem

electio, praesentatio, et resignatio in eius favorem, ex c. 7 de cler. excomm., c. 8 de aetat. et c. ult. de cler. pugnant., c. 18 de sent. excomm. in 6. 5) Morum probitas, c. 7 de elecl. et CONC. TRID. sess. XXIII c. I. Improbo tamen facta collatio non est ipso iure irrita, sed irritanda, nisi crimen adnexam habeat censuram, vel irregularitatem, c. 11 de excess. praelat. 6) Scientia, ea scilicet quae ad omnia munia beneficio adnexa rite obeunda necessaria est, c. 8 de elect. ex CONC. GENERALI LATER. II et ex CONC. TRID. Et per se patet, cum propter illa recte persolvenda institutum et datum sit beneficium.

Praeter istas qualitates, possunt particularibus ecclesiarum statutis, uti etiam fundatione, variae aliae requiri.

6. Beneficia debent conferri: 1) gratis, alias collatio simoniaca erit et nulla, siquidem realis simonia sit; 2) libere ac spontanee; 3) absque obreptione vel subreptione, deficeret enim consensus in conferente; 4) absolute, electiones enim et collationes sunt inter eos actus legitimos, qui conditionem extraneam aut diem non recipiunt, Reg. 50 in 6; 5) determinate certae personae, non disiunctive; 6) stabiliter, ratio enim beneficii stricte accepti requirit ut conferatur ad vitam beneficiati; 7) sine diminutione aut fructuum reservatione aut pensione perpetua. Poterit tamen Episcopus, antequam beneficium vacans conferat, onus spirituale imponere, ex. gr. habendi catechesim, item ex iusta causa pensionem saltem ad tempus, ex Cap. 11 h. t.

Maxime autem ad formam provisionum beneficialium spectat modus ea consequendi, nempe per electionem, collationem et praesentationem. De hac ultima tractabimus sequenti articulo, de prima iam egimus in Lib. I.

7. Est equidem praecipua beneficii ecclesiastici proprietas, quod sit perpetuum, seu collatum in titulum perpetuum; nihilominus frequenter contingit ut plura beneficia uniantur seu in unum coalescant, aut unum dividatur in duo, vel etiam dismembretur aut omnino supprimatur. De his pauca innuenda sunt.

8. Unio triplici modo fieri potest: 1) ita ut ex duobus beneficiis fiat unum eaque in unum velut tertium corpus coalescant, cui utriusque privilegia communicentur; 2) ita ut duae Ecclesiae aeque

principaliter uniantur sub eodem rectore, qua ratione manent post unionem duae Ecclesiae absque communione privilegiorum, et neutra alteri subiicitur, sed singulae suam naturam, proprietates, privilegia, redditus, titulum retinent, uni tamen rectori committuntur; 3) ita ut una ecclesia alteri accessorie uniatur, quod fit si una alteri subiiciatur tamquam superiori ex. gr. parochia dignitati cathedrali, adeoque eidem coniungatur veluti accessorium principali. Hic vero modus ceteris frequentior id operatur, ut beneficium sic unitum quodammodo extinguatur et naturam proprietatemque assumat beneficii principalis, cui accedit. Hinc sequitur quod si ecclesia exempta accessorie uniatur non exemptae, amittat exemptionem; vicissim si non exempta uniatur exemptae, exempta evadat: si regularis uniatur saeculari fiat saecularis, et vicissim. Prohibuit autem Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. XIII, ne deinceps parochiales ecclesiae monasteriis, dignitatibus, et praebendis cathedralis aut collegiatae, nec non hospitalibus uniantur.

Porro amplissimam uniendi beneficii potestatem habet Romanus Pontifex, non tamen id facere is solet absque Episcopi consensu. Regulariter unire illa etiam potest Episcopus, si ab eius iurisdictione exempta non sint.

Ut unio legitime ac valide fiat ab eo qui Romano Pontifice inferior est, requiritur iusta causa. Tales autem causae sunt evidens ecclesiae necessitas vel magna ecclesiae utilitas. Praeter iustam causam, eorum consensus requiritur, quorum interest.

Porro si ecclesia aut beneficium monasterio aut ecclesiae cathedrali vel collegiatae incorporatum sit, non tamen pleno iure, sed *quoad temporalia* tantum, monasterium et Capitulum nihil fere iuris habent in beneficiati personam et animarum curam. Si tamen monasterium aut Capitulum ius patronatus haberet in ecclesia sic unita, possent a rectore exigere administrationis rationes in temporalibus ecclesiae obvenientibus. Si autem ecclesia *pleno iure* ipsis sit incorporata, nempe etiam quoad spiritualia, ita tamen ut populus maneat Episcopo subiectus, tunc possunt idoneum vicarium Episcopo praesentare ab ipso examinandum et instituendum in ecclesia sic unita. Neque in hoc refert an monasterium exemptum sit vel non, eritque vicarius ille, etiam reli-

giosus ordinis exempti, quoad ea quae curam animarum et sacramentorum administrationem spectant Episcopi iurisdictioni subiectus ita ut ab eo visitari et corrigi possit. Denique si ecclesia *plenissimo iure* subiecta est Capitulo aut monasterio, ita ut etiam populus ab Episcopo sit exemptus et in spiritualibus etiam subiectus Praelato monasterii vel capituli, tum poterit Praelatus aut Capitulum vicarios in ecclesia sic unita independenter et Episcopo instituere, destituere, eos visitare, rationes ab iis exigere, aliaque facere quae ad Ordinarii iura pertinent.

9. Unioni beneficiorum opposita est divisio, quae contingit quando ex uno fiunt duo. Illam facere potest Episcopus, si adsit iusta causa, causa autem iusta est si absque divisione non possit obligationibus beneficii satisfieri. Si se opponat parochus aut parochiani, debet Episcopus eos audire eorumque causas examinare. Si nihilominus in sua maneat sententia, potest illis etiam invitis divisionem decernere, relicta tamen ipsis appellatione, si iniuste se gravatos existiment. Haec vero appellatio non habet effectum suspensivum, sed devolutivum· Dismembratio beneficii fit quando pars reddituum unius alteri beneficio attribuitur, aut ecclesiae indigenti, salva illius unitate. Hanc ex iusta causa facere Episcopus potest, requisito rectoris consensu, auditis interesse habentibus etc. (1).

## ARTICULUS II.

### De Iure Patronatus.

Ius patronatus est potestas praesentandi superiori ecclesiastico vel nominandi clericum ad beneficium ecclesiasticum vacans. Porro tota iuris patronatus materia ad haec capita revocari potest: 1) qui sint iuris patronatus capaces; 2) quot sint iuris patronatus species; 3) quaenam sint propriae earum leges; 4) quomodo acquiratur; 5) quomodo eiusdem acquisitio probetur, et quomodo amittatur.

---

(1) In divisione, unione, vel dismembratione Vicariatuum Apostolicorum non exquiritur consensus Vicarii, sed ea fit ab Ap. Sede pro lubito.

Appendicis autem loco addendum est quae sint alia patronorum iura, et quae obligationes.

### § I. — Qui sint iuris patronatus capaces.

Quoad capacitatem habendi ius patronatus, distinguendus est *habitus*, qui est in eiusmodi iuris possessione, ab *actu*, qui est in eiusdem usu. Qua praemissa distinctione, dicendum est, capaces esse iuris patronatus: 1) *habitu et actu* fideles omnes, qui communionem habent cum Ecclesia catholica, licet laici, vel feminae, vel etiam pueri sint, dummodo septennio maiores, ita ut si quem ii nominarint, alium vero eorum tutor, ab iis nominatus praevaleat, etiamsi sit minus dignus. Sunt autem capaces etiam illegitimi et etiam spurii. Schmalzgrueber *de Iure Patron.* n. 72 seqq. ibique Pickler n. 20; Reiffenstuel n. 36 seqq. 2) *Habitu* tantum: *a*) pueri septennio minores, quorum vice ius patronatus exercendum est a tutore, Reiffenstuel loc. cit. n. 38; *b*) excommunicati, Fagnanus in Cap. *Nobis* 35 *de Iure Patron.* n. 12 seqq. et Cf. etiam Reiffenstuel loc. cit. n. 44, de quibus tamen alii ita statuunt, ut repelli possint ab usu iuris patronatus, imo et debeant, si sint ex non toleratis, at si admittantur, eorum praesentationem validam esse, aliis excipientibus, aliis vero includentibus etiam patronum ecclesiasticum, Pickler *de Iure Patron.* n. 20, Schmalzgrueber n. 69 seqq., ex quo opinionum conflictu sequitur, excommunicatos ad praesentandum regulariter admitti non debere, si tamen admissi sint, eorum praesentationem habendam esse validam, quia in dubio standum est pro validitate actus. 3) *Neque actu neque habitu*: *a*) infideles; Fagnanus loc. cit. n. 7, Reiffenstuel. tit. *de Iure Patron.* n. 43 ibique, Schmalzgrueber n. 65 et seqq., aliique communiter; *b*) haeretici; Fagnanus loc. cit. n. 10 et seqq., Reiffenstuel loc. cit. n. 44, ibique Schmalzgrueber n. 67, Pickler n. 21, salva, ut par est, permissione Romani Pontificis.

## § II. — De variis iuris patronatus speciebus.

Iuris patronatus summa divisio est in *activum*, quod est ius ipsum praesentandi, et *passivum*, quod est ius quod quispiam forte habet quod praesentetur; utrumque autem suas habet subdivisiones. Et primo quidem activum distinguitur *ratione subiecti*, cui inhaereat, in *personale*, quod certis adscriptum est personis independenter a possessione cuiusvis rei vel hereditatis; et in *reale*, quod alicui fundo vel hereditati inhaeret et cum ipsa ad possessorem defertur. *Ratione* autem *tituli* dividitur in *ecclesiasticum*, quod alicui competit titulo ecclesiastico, ex. gr. ratione ecclesiae vel loci pii aut dignitatis vel beneficii ecclesiastici; in *laicale* quod titulo laicali, quisquam habet, ex. gr. iure hereditario etc.; et in *mixtum* quod titulo ecclesiastico, simul et laicali debetur, ex. gr. si ius nominandi pertineat simul et ad ecclesiae rectorem et ad fundatoris heredem. Schmalzgruebeb tit. *de Iure Patron.* n. 6, 8, 10, 15, 16, ibique ceteri Doctores. *Laicale* autem iterum subdividitur in *hereditarium*, quod simul cum hereditate ad heredes transfertur; in *familiare*, quod ad eos devolvitur, qui sunt ex familia; in *mixtum*, quod etiam dicitur *ex pacto et providentia*, quod ad eos defertur, qui simul sunt et heredes et ex familia. Schmalzgrueber loc. cit. n. 12. Haec autem eadem postrema divisio pertinere potest etiam ad ius patronatus passivum.

## § III. — De legibus cuiusque speciei iuris patronatus propriis.

Quod attinet ad leges uniuscuiusque speciei proprias, ea quae ad varium modum, quo in alias personas ius ipsum transfertur, mox exponemus. In praesens autem haec monuisse satis sit quoad discrimen inter ecclesiasticum, laicale, et mixtum.

Ius patronatus laicale: 1) quatuor tantummodo menses a notitia vacationis beneficii patrono concedit ad praesentandum. Cap. unico de iure patron. in 6; Reiffenstuel, tit. *de iure patron.* n. 54. 2) Facultatem eidem defert *variandi* seu praesentandi successive alium, et quidem *plus quam una vice*, si variatio ex eo fiat quod ii

qui praesentati sunt reiecti tamquam indigni fuerunt; *unica autem vice* et quidem *cumulative*, id est non excludendo qui primum praesentatus est, sed eidem alium addendo ut ex iis Episcopus eligat, si variatio ex arbitrio fiat. Reiffenstuel, n. 17, seqq. 3) Eumdem a privatione pro ea vice iuris praesentandi eximit, si indignum scienter praesentaverit, Benedictus XIV *de Synodo Dioecesana* lib. 12, Cap. 7, n. 6, ibique Rota coram Coccino, Decis. 125 et 1105; Giraldi *Expositio Iuris Pontif.* P. 1, Sectione 579, § 1; Reiffenstuel *de iure pat.* n. 60, contra ea quae deinceps tradit n. 86. 4) Eximit pariter quoad parochias a lege concursus, ita tamen ut clericus a patrono laico praesentatus admitti non possit, nisi quatenus ab examinatoribus prosynodalibus approbatus fuerit. Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. XVIII *de Reform.*; Reiffenstuel *tit. eod.* n. 65, aliique communiter.

Ecclesiasticum: 1) sex menses ad praesentandum habet Cap. 22, de iure patron. et Cap. unico eodem in 6.; 2) quoad reliqua contrariis utitur iuribus; Reiffenstuel tit eod. n. 54 ad 65 (1).

Mixtum eo iure utitur, quod sit magis favorabile, sive pro ecclesiastico, sive pro laicali constitutum illud sit; unde quoad tempus praesentandi convenit cum ecclesiastico; quoad reliqua cum laicali. Glossa in Cap. unico de iure pat. in 6, verbo *Ecclesiasticus*; Faganus

(1) Circa praesentationem a patrono ecclesiastico faciendam ad parochiales ecclesias, Benedictus XIV Constitutione, quae incipit *Redditae nobis*, qua tria ab Archiepiscopo Florentino proposita dubia resolvuntur, statuit: Primo, patronum ecclesiasticum ad beneficium curatum praesentare debere eum, qui magis idoneus, magisque dignus est inter approbatos ab examinatoribus. Secundo, si inter examinatos nullus sit, qui de iudicio queratur, debere Episcopum praesentato beneficium conferre, nec in patroni iudicium inquirere; si vero aliquis ex concurrentibus iudicio illi minime acquiescat, posse Episcopum, antequam institutionem concedat, in patroni iudicium inquirere. Tertio, si is, qui se digniorem existimat, et posthabitus est, appellationem interponat, admittendam esse tantum in devolutivo, at non retardare possessionem praesentati, si iudicium Episcopi cum patroni iudicio conveniat; si vero in ferendo iudicio de magis digno, sententia Episcopi, et patroni ecclesiastici minime concordant, tunc si quis ex approbatis ab examinatoribus, et tamquam magis dignus praeelectus a patrono, putat se gravatum esse ab Episcopo, neque eius iudicio acquiescere vult, et ideo provocat, eius appellationem suspensionis effectum operari debere, et ecclesiam parochialem sub oeconomo remanere, donec lis finiatur.

in Cap. *Cum propter* de iure patronat. n. 26, seqq.; Reiffenstuel loc. cit. n. 52 aliique communiter.

Quoad subdivisionem iuris patronatus laicalis in *hereditarium*, *familiare* et *mixtum*, unum hoc adnotasse satis sit: in dubio utrum dicendum sit familiare an hereditarium, hereditarium, utpote frequentius, esse praesumendum. Schmalzgrueber *tit. eod.* n. 13. Quod enim spectat ad ceteras leges, quibus ratio definitur in iisdem succedendi, eae mox tradentur, cum inter modos acquirendi ius patronatus agetur de *translatione*.

## § IV. — Quomodo ius patronatus acquiratur eiusque acquisitio probetur.

Acquiritur autem ius patronatus pluribus modis, licet una eiusdem sit origo unumque fundamentum. Hoc enim initio animadvertendum sedulo est, quodlibet ius patronatus ex gratia Ecclesiae unice procedere, quippe quod ius spirituale est quod nullo pacto pretiove comparari potest ita, ut si quando *in iustitia fundari* ab aliquibus scriptoribus dictum reperiatur, id sub eo tantum respectu intelligendum sit, quod eius concessio (in iis nempe casibus quos modo aperiemus) reducta fuit in corpore iuris. Fagnanus in Cap. *Quoniam* de iure patron. n. 4, seqq.; Schmalzgrueber tit. eod. n. 21. Eiusmodi autem supposito fundamento, plures quidem sunt modi quibus ius patronatus acquiri concessum est; alii nimirum *originarii*, quibus illud primo comparatur; alii *derivativi*, quibus transfertur et propagatur in alios.

*Originarii* distingui possunt in *ordinarios* et in *extraordinarios*. Porro de ordinariis quaerendum est: 1° quinam sint; 2° quae sint leges eorumdem propriae. Itaque ordinarii tres numerantur iuxta Glossam in Cap. 26, causa 16, quaest. 7, scilicet: 1) *fundatio*, quae fit donando fundum non quidem simpliciter, sed eo fine ut ecclesia ibi legitime, id est Ordinarii auctoritate aedificetur. Schmalzgrueber hoc tit. n. 32, 34 et 36; 2) *aedificatio*, quae fit vel novam erigendo vel collapsam ecclesiam restituendo sumptu suo debitoque cum Ordinarii assensu; Schmalzgrueber loc. cit. n. 33; Reiffenstuel n. 7 seqq.;

3) *dotatio*, quae fit assignando ecclesiae redditus annuos sufficientes pro necessariis eiusdem usibus congruaque ministrorum sustentatione; Canon *Filiis* 31, Causa 16, quaest. 7; vel eiusdem nondum sufficienter dotatae dotem usque ad sufficientiam augendo, dummodo augmentum medietatem totius dotis excedat, atque Ordinarii accedat consensus. SCHMALZGRUEBER loc. cit. n. 33 et 57 ad 61.

Leges ad eiusmodi modos acquirendi ius patronatus pertinentes, hae praecipuae sunt: 1) Quilibet per se est causa integralis iuris patronatus ita tamen ut vim suam non exerat, nisi ecclesia perfecte iam constituta, idest iam fundata et constructa et dotata sit. 2) Si plures in quolibet ex tribus modis simul concurrant, idest vel in construenda vel in fundanda vel in dotanda ecclesia, omnes patroni fiunt. 3) Quoad ecclesiam collegiatam seu conventualem, licet ceteri honores, de quibus postea dicendum est, patronorum proprii praedictis modis acquiri possint, ius tamen praesentandi ad praelaturam eiusdem nequit acquiri nisi pontificio indulto accedente. Cap. *Nobis* 25 h. t; SCHMALZGRUEBER loc. cit. n. 44.

Extraordinarii iidemque *originarii* modi iuris patronatus acquirendi duo numerantur: 1) *privilegium* Sedis Apostolicae, cuius plenitudine potestatis potest citra alium titulum ius patronatus constitui, ac 2) *praescriptio*, qua scilicet non adversus alium patronum (qui modus esset transferendi, non constituendi iuris patronatus), sed adversus ecclesiam liberam seu nondum patronatam, ius patronatus alicui asseritur, debitis accedentibus conditionibus, id est: *a)* ut plures (hoc est *saltem duae*, REIFFENSTUEL loc. cit. n. 13) factae fuerint praesentationes; *b)* ut tempus decurrerit immemorabile, idest saltem quadraginta annorum quoad personas de usurpatione minime suspectas; FERRARIS *Biblioth. Canonica* verbo *ius patron.* n. 36. In potentibus autem perpetuaque praeditis iurisdictione, saltem 50 annorum; CONCILIUM TRIDENTINUM loc. cit.; REIFFENSTUEL loc. cit. n. 14.

Restant *derivativi* modi, quibus scilicet ius patronatus iam constitutum, in alios transfertur, unde sub unico nomine *trànslationis iuris patronatus* recte continentur. Sunt autem varii pro varia iuris patronatus specie, prout nimirum sit vel reale, vel hereditarium, vel

familiare, vel mixtum. Nam ceterae species respectu translationis in aliquam ex praedictis refunduntur, alii autem sunt communes singulis speciebus.

Itaque: 1) *reale* ius patronatus iis modis in alios transfertur, quibus res ipsa cui inhaeret; adeoque donatione, legato, successione hereditaria, venditione, permutatione, emphyteusi, locatione, ita tamen ut materia praedictorum contractuum sit res cui ius patronatus inhaeret, ipsum autem ius patronatus, veluti merum accessorium nullo pretio aestimatum, una cum ea transferatur. Schmalzgruebek hoc tit. § 5 seu num. 123 seqq. Unde sequitur rem non posse citra simoniae delictum ob ius patronatus adnexum pluris vendi aut locari, ac si illo careret. Schmalzgrueber, loc. cit. n. 159.

Deinde 2) *hereditarium* transfertur quidem, ut nomen indicat, successione hereditaria, sed hisce servatis legibus: Successio hereditaria proprie talis esse debet; si quis enim successor sit particularis in re aliqua certa, is eatenus in ius patronatus succedit, quatenus illud eidem rei particulariter inhaereat: quod quidem realis, non simpliciter hereditarii iuris patronatus, proprium est. Schmalzgrueber h. t. n. 123 et 126; Reiffenstuel ibid. n. 18. Contra si plures heredis nomine vocati sint, licet in partibus inaequalibus, omnes in ius patronatus succedunt, quia omnes heredes vere sunt. Schmalzgrueber loc. cit. *b)* Heredes plurium patronorum originalium itemque heredes heredum unius patroni originalis, succedunt *in stirpes*, non autem *in capita:* imo et heredes immediati patroni originalis, si in eius bonis in stirpes et non in capita succedunt. Reiffenstuel hoc tit. n. 19, seqq.; Schmalzgrueber ibid. n. 129. Dicuntur autem succedere *in stirpes* qui suffragiis suis unam vocem constituunt, qua scilicet auctorem suum, cui successerunt, quasi superstes esset, repraesentant: succedunt autem *in capita* qui suffragio suo integram vocem constituunt illudque suo nomine ferunt. *c)* In iis qui succedunt in stirpes vox integre conficitur per maioritatem *respectivam*, si vox illa pertineat ad ipsos ut singulos (quod in dubio praesumendum est, Pirhing hoc tit. n. 48), *absolutam*, si pertineat ad eosdem ut universos et fere ritu collegii. Pirhing loc. cit. *d)* Cum plures in idem ius patronatus

succedunt indivisim et in solidum, quoad substantiam possidetur ab omnibus, ita tamen ut integrum iis sit eiusdem usum seu exercitium inter se dividere ratione temporis, facta, ex. gr. conventione, ut alternis vicibus eodem utantur. CLEMENTINA 2 de iure patron.; REIFFENSTUEL loc. cit. n. 23; SCHMALZGRUEBER loc. cit. n. 127 seqq.

Denique 3) *familiare* ac *mixtum* qua ratione transferatur, seu transmittatur ad alios, ex hisce regulis cognosci potest.

1° *Familiare* transmittitur regulariter successione lineari, ita ut pater non concurrat cum filiis, sed eos excludat, nisi tamen auctor iuris patronatus illud reservaverit familiae aut agnationi in globo, nullo graduum discrimine. PITONIUS *Controversiae Patron.* allegatione 10, n. 9 seqq., et post allegat. 10, n. 26 seqq.; ROTA in Pisana *Iuris Patronatus* 26 iunii anno 1709 coram PRIOLO § *Procedendo* seqq.

2° In casu successionis linearis, si ad duas lineas ius patronatus devenerit, successio fit *in stirpes*, ita ut nepotes concurrant cum patruo repraesentando patrem suum defunctum, unamque proinde vocem obtinendo; PITONIUS *Controv. Patron.* alleg. 66, n. 33 ad 37; itemque si iam ab initio reservatio iuris patronatus favore plurium facta fuerit. PITONIUS op. cit. alleg. 66, n. 15.

3° Extincta familia, ius patronatus transit ad heredes licet extraneos, nisi fundator expresse et taxative iis tantum, qui de familia essent, illud reservarit. FAGNANUS in Cap. *Perlatum* de iure patron. n. 10 seqq. Item si plures ab initio constituti fuerint patroni, alicuius linea deficiente, ius patronatus in ea linea transit in heredes extraneos et fit hereditarium, licet in aliorum lineis maneat gentilitium seu familiare. PITONIUS alleg. 76, n. 16 seqq. Contrarium autem tenendum est, si ita statuerit fundator; PITONIUS ibid. n. 22: vel si unus ab initio constitutus fuerit patronus; PITONIUS ibid. n. 11 et 25.

4° *Mixtum*, quod scilicet delatum est iis qui simul sint et heredes et ex familia, qualitatem hereditariam exigit tantum in potentia, non autem in actu, id est respectu habito ad ius quod quisquam haberet si ab intestato successio fieret, non autem ad positivam testatorum voluntatem. PITONIUS allegat. 37, n. 16 et 18, et allegat. 100, n. 272. Ceterum iisdem regulis utitur ac ius patronatus familiare.

Pitonius dicta alleg. 100, n. 272, et allegat. 76, n. 3 collato 11 seqq.; Rota apud eumdem Pitonium post allegat. 10, n. 25.

Denique animadvertendum est, idem valere de iure patronatus familiari ac mixto quod supra de hereditariis dictum est.

Videndum iam est quomodo eiusdem acquisitio probetur. Qua de re haec statui possunt. In genere iisdem modis eam probari, quibus cetera iura probantur; in specie autem probatur: *a*) ex multiplicatis et sine interruptione continuatis praesentationibus; *b*) ex libris visitationum, vel etiam ex literis pluribus (ex. gr. duabus) Ordinarii, quibus eiusmodi ius patronatus admittatur; *c*) ex monumentis antiquis, cuiusmodi sunt insignia familiae ecclesiae vel cappellae affixa, in qua erectum est beneficium; quod tamen sufficere vix crediderim, nisi cum aliquo exercitio iuris praesentandi aut aliis adminiculis coniungatur; *d*) ex possessione seu quasi possessione ceterorum iurium atque honorum, quibus patroni frui solent. Schmalzgrueber loc. cit. Plenior requiritur probatio, si de personis agatur, quae de usurpatione suspectae sint.

## § V. — De modis quibus amittitur ius patronatus.

Modi quibus ius patronatus amittitur ex triplici fonte deduci possunt: ex rei interitu, ex patroni facto, ex voluntate Summi Pontificis.

Ex rei interitu perit ius patronatus: 1) unione ecclesiae vel beneficii patronati cum alia ecclesia vel beneficio vel monasterio, si haec facta sit permittente patrono et sine iuris patronatus reservatione. Reiffenstuel h. t. n. 125. 2) Ruina ecclesiae totali, aut dotis interitu.

Patroni factum, unde amittitur ius patronatus, ad triplex genus revocari potest: ad voluntatem, ad culpam, ad crimen. 1) Voluntate amittitur si patronus: *a*) suo se iure simpliciter abdicet. Cap. unico de iure patron. in 6; Reiffenstuel et Schmalzgrueber loc. cit. *b*) Si ius suum alteri concedat, dummodo id non vetent leges fundationis, simulque accedat consensus Episcopi si agatur, de iure patronatus perso-

nali, quod non Ecclesiae aut alteri compatrono, sed extraneo cuipiam concedatur. SCHMALZGRUEBER loc. cit. n. 146 ad 151. 2) *Culpa: a)* Si in defectu reddituum ecclesiae (Cf. CONC. TRID. Sess. XXI, cap. VII *de Reform.*) eam noluerit reparare et manutenere; BENED. XIII Const. *Pius et Misericors* § *Volumus autem* 15 maii 1727; GIRALDI *Expositio iuris pontificii* P. 2, Sect. 59, n. 4 § *Ad quod quidem* et seqq.; ita tamen ut eidem antea praefigendus sit terminus ad suam obligationem explendam. SAC. CONGR. CONC. in *Ragusiana* 3 aug. 1686 apud BENEDICTUM XIV Inst. 100, n. 14 et apud GIRALDI loc. cit. § *Quod vero. b)* Si cessante legitimo impedimento, ius praesentandi exercere neglexerit per longum tempus, quo tempore bis saltem illud exercendi occasio acciderit. SCHMALZGRUEBER n. 261; REIFFENSTUEL ibid. n. 125. 1) *Crimine: a)* Si in haeresim inciderit. REIFFENSTUEL loc. cit.; SCHMALZGRUEBER loc. cit. n. 262: *b)* Si ecclesiae patronatae rectorem aut clericum per se aut per alios occiderit vel mutilarit. Cap. 12, de poenis versu *Sacris*; REIFFENSTUEL et SCHMALZGRUEBER locis cit., *c)* Si eiusdem ecclesiae bona, iura aut fructus usurpaverit. CONC. TRID. Sess. XXII, Cap. XI *de Reform.* et Sess. XXV, Cap. IX *de Reform. d)* Si ius patronatus in alios transtulerit simoniace. CONC. TRID. ead. Sess. XXV, Cap. IX *de Reform.*; SCHMALZGRUEBER et REIFFENSTUEL locis citatis.

Voluntate Summi Pontificis extinguitur ius patronatus, si ita expresse decreverit. Quod autem alii addunt id fieri licite non posse, si iusta causa non existat, id etsi verum sit, eiusdem tamen Summi Pontificis iudicio causae cognitio in singulis casibus relinquenda est.

Duo hic appendicis loco addenda sunt: 1) quae sint alia patronorum iura; 2) quae obligationes; quae duo a GLOSSA in Cap. 25 de iure patron., verbo *modeste*, uno versiculo exponuntur; *Patrono debetur honos, onus utilitasque.* Hinc *iura* duo sunt: *a) honos*, qui in eo est, ut honoratior locus patrono reservetur in ecclesia, in processionibus, etc. Qua in re consuetudo maxime attendenda est. Cavendum autem est ne eidem sedes tribuatur vel intra chorum vel ante dominum territorialem loci, itemque, ne baldacchinus eidem concedatur, etiamsi dominus territorialis sit. REIFFENSTUEL loc. cit. *b) Utilitas*, quae in eo

est, ut si patronus ad inopiam vergat, ali debeat iuxta eius conditionem ab ecclesia, quatenus huic facultas sit. cap. 25 de iure patron.; REIFFENSTUEL loc. cit. n. 112, seqq.; SCHMALZGRUEBER ibid. n. 105, seqq. *Onus* seu obligatio patroni duplex est: *a*) ut ecclesiae iura ac bona tueri debeat, ita tamen ut nullam eo nomine proprie dictam iurisdictionem sibi usurpet; REIFFENSTUEL ibid. n. 117; seqq.; *b)* ut collabentem ecclesiam in eius reddituum defectu, restaurare debeat.

# CAPUT V.

## De Censuris.

### ARTICULUS I.

#### De Censuris in genere.

Criminosis poenas esse subeundas omnis iuris auctoritas docet. Hinc de censuris agendum nunc breviter aggredimur quae generatim sunt " poenae spirituales medicinales, quibus homini baptizato delinquenti et contumaci, per ecclesiasticam potestatem, quorumdam bonorum spiritualium usus subtrahitur ".

Censura alia est *a iure*, alia *ab homine*. *A iure* est, quae per canones, constitutiones, vel statuta ecclesiastica certis criminibus est adiuncta; *ab homine* est, quae a praelato ecclesiastico fertur, vel per modum mandati seu praecepti, sive particularis sive generalis, ex. gr. si Superior alicui in particulari minetur censuram si tale opus agat, vel si quidpiam generatim praecipiat aut prohibeat adiuncta sanctione censurae; vel fertur per modum poenae, ex. gr. si praelatus presbyterum suspendat ut eum puniat propter admissam ebrietatem; vel tandem fertur per modum sententiae iudicialis, sive particularis sive generalis, ex. gr. si quis furatus sit, et iudex per sententiam ipsi in particulari mandet ut intra tot dies restituat, alias ipso facto incidat in excommunicationem, vel si superior generatim dicat: Qui talem civitatis proditorem noscens eum non denuntiet, is excommu-

nicatus esto. Mandatum respicit actiones futuras, sententia praeteritas. Cf. cl. Bucceroni Soc. Iesu *Comm. de cens.* n. 16.

Rursus utraque censura, tum a iure tum ab homine, dividitur in censuram *latae* et *ferendae* sententiae. Quam continuo, absque iudicis sententia condemnantis vel declarantis, peccantes incurrunt, statim ac crimen admiserint cui censura adnexa est, ea *latae* sententiae est: ceterae, quas lex ita comminatur futuras, ut nonnisi post iudicis sententiam condemnatoriam vel declaratoriam afficiant, *ferendae* sententiae sunt. Hinc per formulas temporis praesentis, vel praeteriti, vel temporis futuri, sed futurum instantaneum significantia, indicantur censurae latae sententiae ex. gr.: " qui hoc fecerit, noverit *se excommunicatum* vel *excommunicationem incurrisse*, vel *est excommunicatus*, *anathema sit*, *declaro eum excommunicatum* ", vel si temporis futuri verbis addantur adverbia *confestim*, *statim*, *mox*, *illico*, *ipso facto* etc. Vicissim per formulas: " *hoc praecipimus sub poena excommmunicationis*, *sub interminatione anathematis*, vel: *qui hoc fecerit*, *excommunicabitur*, vel *noverit se excommunicatum*, " indicatur censura ferendae sententiae. Cf. Suarez *de Censur.* disp. 3, n. 2-5. Formulae dubiae, ex. gr. *excommunicationi subiaceant*, vel ex verborum contextu, vel ex usu Sac. Congr. Conc. iudicandae sunt, vel denique de poenis *ferendae* sententiae intelligi possunt, *in poenis* enim *benignior est interpretatio facienda*. Sed pro usu hodierno omnis fere dubitatio sublata est per Const. *Apostolicae Sedis*. Cf. cl. Aichner p. 707.

Ius irrogandi censuras solis superioribus ecclesiasticis competit, qui iurisdictionem habent in foro externo, sive ordinariam, sive delegatam. Hinc competit: 1) Romano Pontifici pro tota Ecclesia; 2) Patriarchis, Archiepiscopis, Episcopis pro sua solum dioecesi; 3) Cardinalibus pro ecclesiis sui tituli; 4) Legatis a latere in provincia legationis; 5) Vicariis Episcopi, qui cum Episcopo constituunt unum tribunal, Vicario Capituli sede vacante; 6) Conciliis generalibus pro tota Ecclesia, provincialibus pro provincia; 7) Superioribus regularibus respectu suorum subditorum. Tandem iis, quibus haec potestas fuerit delegata, sed tamen debent esse clerici, seu saltem prima tonsura initiati.

Porro ut praelatus ecclesiasticus possit censuras infligere, requiritur: 1) ut iurisdictionem expeditam habeat quoad usum. Ex quo infertur Episcopum excommunicatum, suspensum, haereticum, aut schismaticum, censuras ferre non posse, atque adeo neque Vicarium eius Generalem, etiam re non integra, siquidem unum cum Episcopo tribunal constituit. Potest tamen in dicto casu eam ferre Episcopi Delegatus *re non integra*. Quod si Episcopus occultus haereticus, aut excommunicatus sit, valide, etsi illicite censuram feret, quia ob publicum bonum, nisi sit vitandus, Ecclesia illi conservat iurisdictionem. Immo est hodie communis opinio publice excommunicatum valide ferre censuras, si non sit nominatim denuntiatus, vel publicus cleri percussor. Cf. cl. Bucceroni l. c. Requiritur; 2) ut praelatus libere agat, non coacte; 3) ut censuram ferat in subditum; unde infertur non posse Episcopos censuras ferre in exemptos. Posse tamen eam ferre in iis in quibus a iure communi, vel a Conc. Trid., vel a Constitutionibus Apostolicis, tributa est Episcopis iurisdictio in Regulares, sed tamquam delegatos Apostolicae Sedis, declaravit Sac. Congr. Conc. 17 febr. 1632 apud Bened. XIV *de Synod.* L. 9. Excipiuntur Regulares, quibus ea specialis exemptio tributa est, ut ab Episcopis nequeant censuris coerceri, Cap. *Volentes* de priv. in 6, cuiusmodi sunt teste S. Alphonso, Mendicantes et Patres Soc. Iesu, in quos unico tantum in casu possunt Episcopi censuris animadvertere, si nimirum " in ecclesiis alienis aut quae suorum Ordinum non sint, absque Episcopi licentia, et in ecclesiis suis aut suorum Ordinum, non petita illius benedictione, aut ipso contradicente, praedicare praesumpserint ". Greg. XV Const. *Inscrutabilis* non. febr. 1622. Denique requiritur 4) ut Episcopus in propria dioecesi sit. Unde consequitur quod Episcopus extra suam dioecesim existens non potest in subditum censuram ferre strepitu iudiciali, eum scilicet citando, processum faciendo, absque Ordinarii loci licentia; poterit tamen eam ferre privatim, vel per modum praecepti, aut statuti ad futura crimina praecavenda.

Censurae subiectum est solum christianus, doli capax, viator subditus illius qui eam fert, et contumax.

Atque in primis debet esse christianus, iurisdictio enim exerceri

non potest nisi in subditos. Hinc sequitur censuras ferri non posse in catechumenos, posse vero in haereticos.

Debet esse doli capax; hinc censurae ferri nequeunt in amentes et pueros rationis usum non adeptos. Quoad impuberes vero retinendum est, eos absolute censuris ligari, si censura feratur per modum praecepti. Si vero feratur per modum sententiae, Doctores in diversas sententias abeunt; ex indulgentia autem Ecclesiae censuras generaliter latas a iure vel ab homine ii non incurrunt, nisi hoc expressum sit in lege. In iure autem duplex tantum casus expressus invenitur: 1) si in monasteria monialium ingressi fuerint; 2) si clericos graviter percusserint. Conc. Trid. Sess. XXV, Cap. V *de Reg.*; Cap. *Super eo* 1 et fin. de sent. excomm. An autem uterque casus maneat exceptus post Constit. *Apostolicae Sedis*, merito dubitatur, praedicta enim Constitutio nominat primum casum, alterum vero omittit. Cf. Bucceroni loc. cit.

Debet esse viator; hinc nequit in mortuos ferri. Cum mortui excommunicantur vel ab excommunicatione exsolvuntur, non est propria excommunicatio vel absolutio, sed tantum declaratio quod in vivis in excommunicationem inciderint et hinc privandi sint sepultura sacra ac suffragiis publicis fidelium, in terrorem reliquorum, sicuti absolutio est declaratio quod tales coram Deo pro absolutis habendi sint et hinc gaudeant sepultura sacra ac fidelium precibus. Universitas autem, ex. gr. Civitas vel Collegium, quamvis non possit subiici excommunicationi per modum latae sententiae, cum ad hanc requiratur persona determinata (Cap. *Romana* de sent. excom. in 6), potest tamen subiici ceteris censuris (Cap. *Si sententia* de sent. excomm. in 6).

Debet esse subditus. Hinc sequitur: 1) peregrinos non incurrere censuras specialiter latas ab Episcopo pro subditis loci; quod si per delictum fuerint facti subditi, poterit Episcopus contra eos censuris procedere. 2) Episcopos non posse ligari censuris a se ipsis latis, subiici autem censuris papalibus. Ex speciali tamen privilegio non ligantur censura suspensionis et interdicti generaliter lata, nisi speciatim mentio ipsorum expressa fiat. Cap. *Quia periculosum* 4 de sent. excom. in 6. Secus videtur dicendum de censura excommunicationis, quia de hac

non fit mentio in citato capite. Reges vero et Imperatores ob supremam dignitatem hodie ab Episcopis censurari non possunt, sed tantum a Romano Pontifice. 3) Si censura lata sit per statutum vel legem generalem in subditos qui certum delictum intra territorium committant, et subditus delictum illud committat sed non intra territorium, censuram non incurrit. Pariter si censura sit tantum ferendae sententiae, non potest ea affici subditus, qui intra territorium certum delictum committat, sed eo patrato aufugiat, extra enim territorium, ius dicenti impune non paretur. Contra vero si censura sit lata per specialem sententiam in aliquem, si hoc vel illud delictum committat, vel si delictum compleatur in territorio, licet delinquens extra illud existat, eam incurrit, ex. gr. si censura esset lata in absentes ultra tres menses a suis beneficiis. Notandum vero est praelatos regulares posse suos subditos censuris ligare ubicumque existentes, quia eorum iurisdictio est magis personalis quam territorialis.

Tandem subiectum censurae debet esse contumax, quae contumacia contemptum Ecclesiae virtualem saltem involvit, in hoc consistentem quod quis sciat aliquid per legem aut legitimum superiorem ecclesiasticum sub censura esse prohibitum et tamen illud facere praesumat, is enim censetur contemnere praecipientis auctoritatem.

A censura incurrenda excusat: 1) ignorantia tam iuris quam facti, dummodo non sit crassa vel affectata; hinc licet quis sciat actum esse lege ecclesiastica prohibitum, si nesciat censuram eidem esse adnexam, censuram non incurrit. Immo si censurae addantur haec vel similia verba: *qui praesumpserit*, *qui scienter*, *consulto*, *temere vel audens hoc fecerit*, eam non incurret, etsi ignorantia poenae adnexae sit crassa aut supina vel affectata. Sane Sup. Univ. Inq. 1 febr. 1871 respondit: Censuras latas in eos qui *ausu temerario* aliquid fecerint, vel facere praesumpserint, ab eo solum incurri, qui haec facit *prudens* et *sciens*. 2) Excusat dubium iuris et facti quod post diligentem inquisitionem deponi non potest; non autem excusat dubium iustitiae iuris, an nempe iusta sit censura, in hoc enim praesumptio favet Superiori. 3) Excusat metus gravis iniuste incussus, quando tales sunt circumstantiae in quibus Ecclesia non censetur velle ponere suum praeceptum vel sal-

tem talem obligationem sub tali poena: si autem etiam stante metu censeretur velle urgere suum praeceptum, tunc non excusat, quod quidem tunc praecipue fit cum metus incutitur ad aliquid faciendum in ipsum contemptum Ecclesiae vel religionis seu fidei. 4) Excusat imperfectus actus.

Quoad appellationem notandum est, quod si interponatur a comminatione censurae habet effectum *suspensivum*, seu inferioris iudicis sententia suspenditur ita ut ulterius procedere non possit usque dum iudex superior comminationem censurae approbaverit. Si fiat a sententia qua infligitur censura, effectum *devolutivum* habet ita scilicet ut censura inflicta in vigore permaneat donec superior deciderit. Innocentia, licet pro foro externo probetur delictum, excusat tamen ab incurrenda censura in foro conscientiae, attamen ratione scandali, vel saltem obedientiae, talis se gerere debet ut censuratus in foro externo.

Cum censura sit poena et quidem gravis, causa ob quam fertur et incurritur, gravis culpa esse debet, externe commissa et effectu sequuto. Ut autem incurratur censura inflicta a iure per modum legis generalis latae sententiae, vel ut incurratur censura lata ab homine per modum mandati particularis, non requiritur admonitio, neque haec requiritur cum fertur per modum poenae. Verum si censura per modum sententiae iudicialis infligatur, monitio canonica in scriptis necessaria est, constituto termino, intra quem reus a contumacia recedat. Praeterea ut quis feriatur censura ferendae sententiae, citari, audiri et convinci debet. Regulariter monitio trina esse debet cum intervallo aliquorum dierum, duorum saltem. Diximus regulariter; nam ex necessitate sufficiens est bina vel una peremptoria tribus aequivalens, quo in casu qui monetur certior reddi debet terminum praefixum ad comparendum esse ultimum. Si nulla praemissa fuit monitio, censura ab homine inflicta non valet. Invalida etiam est, reo vel non citato, vel non convicto.

Dicendum nunc est de censurae absolutione. Porro notandum est quod censurae semel contractae, non ipso facto per emendationem aut satisfactionem, sed per absolutionem tantum tolluntur, quae iuxta

receptam fori ecclesiastici distinctionem vel pro foro interno et poenitentiae, vel pro foro externo conceditur, ita ut quaevis absolutio effectum in suo solum foro pro quo data est sortiatur.

Iamvero cum absolutio requirat formam, ministrum et subiectum, de singulis singillatim agendum est.

Et ad formam quod attinet, ea valide quolibet signo sat claro fieri potest, et quidem impertiri etiam potest in absentes et extra etiam confessionem pro foro interno, nisi quis habeat tantum potestatem absolvendi cum clausula *audita confessione*. Quamvis haec ita sint, debet tamen quisque uti formula praescripta. Hinc pro foro externo adhibenda est forma quae in Rituali romano prostat. Pro foro vero interno in usu est haec aut similis formula: " Ego te absolvo a vinculo excommunicationis (suspensionis etc.) quam incurristi propter ex. gr. haeresim, et restituo te sacramentis Ecclesiae et communioni fidelium (executioni tuorum ordinum, officiorum, beneficiorum, si absolvendus sit a suspensione) in nomine Patris et Filii, etc. Si vero absolutio impertiatur potestate delegata ex. gr. a Romano Pontifice, praemittuntur sequentia verba: " Auctoritate omnipotentis Dei, SS. Apostolorum Petri et Pauli et Sanctissimi Domini Nostri NN. in hac parte tibi concessa et mihi commissa, absolvo te " etc.

Ceterum absolutio dari potest vel *absolute*, vel *conditionate*, quod tamen facile fieri non debet. Potest dari vel ad *cautelam*, vel ad *reincidentiam*.

Ad cautelam datur ante absolutionem a peccatis in foro interno; et in omnibus rescriptis, bullis et privilegiis apostolicis ex stylo romanae curiae inseri consuevit, ne effectus gratiae concessae per latentem forsan censuram impediatur.

Altera, seu ad *reincidentiam*, tunc locum habet, cum absolutio datur ut statim valeat, sed nisi intra certum tempus absolutus aliquid praestiterit (ex. gr. restituerit), ipso iure in eamdem censuram reincidat. Haec vero, in quam recasurus est, non eadem est a qua absolvitur, sed verius nova eiusdem speciei. Hinc reincidentia quae est ab *homine* ab eo adiici solum potest, qui censuras ferre potest. Reincidentia *a iure* nulla hodie est post Const. *Apostolicae Sedis*.

Denique absolutio danda est scienter et libere, nec valet data per errorem circa causam motivam aut extorta metu gravi et iniusto. Potest vero dari extra confessionem ab una censura et non ab altera, quo in casu apparere debet a qua data fuerit.

Quoad ministrum absolutionis haec prae oculis habenda sunt. A censura *ab homine* lata per sententiam particularem vel per modum praecepti, itemque a censura lata *a iure* reservata, absolvere solum potest qui eam tulit, aut huius successor, aut eius superior vel ad id delegatus. Hinc censura ab Episcopo lata vi suae ordinariae iurisdictionis, eo mortuo, solvi potest ab eo qui in eius ordinariam iurisdictionem successit, cuiusmodi est Vicarius Capitularis. Superior vero erit Romanus Pontifex semper; Archiepiscopus vero solum actu visitationis aut in casu quo censura irretitus ad illum appellaverit. Pariter Nuntius Apostolicus non poterit absolvere censuratos ab inferioribus Praelatis, nisi causa per appellationem ad ipsum sit devoluta.

A censura vero lata *a iure* communi, vel etiam ab homine sed per sententiam generalem, si censura ipsa non sit reservata, quivis approbatus Confessor potest absolvere.

Quod si censura sit reservata Romano Pontifici, si tamen est occulta nec ad forum contentiosum deducta, absolvere ab ea possunt Episcopi vel per se, vel per Vicarium Generalem, excepta haeresi, a qua per se ipsos tantum absolvere possunt. Conc. Trid. Sess. XXIV, Cap. VI *de Reform.* Non possunt autem absolvere ab iis, quae eidem Apostolicae Sedi *speciali modo* reservatae sunt, ex Const. Pii IX *Apostolicae Sedis.*

In articulo vero mortis nulla est reservatio, atque ideo omnes sacerdotes a quibusvis peccatis et censuris absolvere possunt, Conc. Trid. Sess. XIV, Cap. VII *de Sacr. Poenit.*, etiamsi haberi possit, superior cui competit a reservatis absolvere. Quaeritur an qui in articulo mortis absolutus est a censura, teneatur, si convalescat, se sistere superiori? Hac in re confer quae diximus in Tract. *de Poenit.* (1).

---

(1) Quid vero possit Episcopus in censuris Papae reservatis erga impeditos Romam adire, quid item simplex Confessarius, vide superius in articulo *de Poenit.* § IV Nota (1).

Novam epocham in hac ecclesiasticae disciplinae parte induxit Pii IX Constitutio *Apostolicae Sedis*, qua censurae *latae sententiae* limitantur. Praeter censuras in ea descriptas Summus Pontifex decernit eas omnes in suo vigore manere, quae in Concilio Tridentino *directe* sunt constitutae (cum unica exceptione). Diximus *directe;* quas enim Concilium ex veteri iure confirmavit vel innovavit, pro abrogatis haberi debent. Pariter in suo robore permanent censurae latae ante hanc Constitutionem sive pro Rom. Pontificis electione, sive pro interno regimine quorumcumque ordinum et institutorum regularium, nec non quorumcumque collegiorum, congregationum, coetuum locorumque piorum cuiuscumque nominis aut generis sint.

Superest ut de absolutionis subiecto agamus. Porro subiectum absolutionis a censura est homo subditus; hinc patet neminem absolvere se ipsum posse, quamvis possit facultatem inferiori tribuere a quo absolvatur.

Absolutio ei solum danda est qui: 1) eam petierit; 2) dummodo a contumacia recesserit (Cap. 25. de appell.); 3) scandalum propter censurae obiectum reparaverit, (Sac. Poenit. 5 iulii 1857); 4) si quem laeserit, satisfecerit, parti laesae (Cap. 2. h. t.), vel si in praesens satisfacere nequit, tamen iuraverit vel promiserit se satisfacturum quamprimum poterit; 5) et si crimen sit de atrocioribus aut de percussione clericorum, iurare debet se numquam in delictum illud relapsurum.

## ARTICULUS II.

### De censuris in specie.

Censurae in specie, tres numerantur: *excommunicatio*, *suspensio* et *interdictum*. De singulis ex ordine agendum est.

### § I. — De excommunicatione.

Excommunicatio consistit in separatione a communione ecclesiastica et iuribus inde sequentibus. Dividitur in *maiorem* et *minorem*. Maior, qualis semper intelligitur sub mentione excommunicationis

generatim, est censura qua quis separatur omnino ab Ecclesia et communione fidelium: minor, qua quis solum privatur usu passivo seu participatione sacramentorum. Excommunicatio minor *a iure* incurrebatur propter unicam causam seu propter culpabilem communicationem cum excommunicato vitando. Haec vero sublata est per Constitutionem *Apostolicae Sedis*. Ita Sac. Rom. Inq. fer. IV d. 5 decemb. 1883 probante Leone XIII. Haec si *ab homine* inferatur, ex. gr. si Episcopus vel Praelatus aliquem privet usu passivo sacramentorum, is si accedat ad sacramenta peccat, et si celebrat gravi non caret, sed non fit irregularis.

Rursus excommunicatus excommunicatione maiori, alius est *toleratus* quem fideles non tenentur vitare, alius *vitandus*, seu quem fideles tenentur vitare. Vitandus est ille, qui nominatim est excommunicatus seu sub proprio nomine et cognomine, vel sub ea descriptione qua clarissime haec in individuo persona designatur, et qui specialiter et publice denuntiatus est; seu ipse excommunicatus debet denuntiari, vel est notorius percussor clerici, seu cuius factum non potest ulla tergiversatione celari nec ullo suffragio excusari. Reliqui omnes sunt excommunicati *tolerati*.

Forma in omni excommunicatione ab homine lata observanda his continetur: 1) Quisquis excommunicat, praeter monitionem de qua diximus, excommunicationem in scriptis proferat. 2) Causam in iisdem expresse conscribat, propter quam excommunicatio infligitur. 3) Exemplum huiusmodi scripturae tenetur excommunicato tradere intra mensem, si fuerit requisitus. 4) Super hac requisitione fieri debet publicum instrumentum vel litterae testimoniales confici sigillo authentico consignatae Cap. 1 de sent. excomm. in 6. 5) Epistola presbyteris per parochias et etiam vicinis Episcopis mittatur continens nomen excommunicati et excommunicationis causam, ne quis per ignorantiam ulterius illi communicet. Pont. Rom. Tit. *Ordo excommunicandi et absolv.*

Excommunicationis maioris effectus sunt: 1) Excommunicatio quoad vitandos, eos privat usu passivo et activo sacramentorum ita ut non possint licite recipere sacramenta vel ea administrare extra

casum necessitatis aut gravis incommodi. Excommunicato autem tolerato quandoque est licita administratio haec, si nempe non ipse se ingerat, sed fideles exigant et petant, et sic potest celebrare, si sit pastor cuius subditi tenentur sacrum audire, nec sit alius qui celebret. 2) Privat *communibus Ecclesiae suffragiis*, nempe fructibus qui fidelibus proveniunt ex sacrificiis, indulgentiis, publicis precibus. Quare non solum quivis privatus, sed etiam sacerdos tamquam persona privata, potest pro excommunicatis orare etiam in publicis precibus et in sacrificio missae, prout hoc pendet a merito privato operantis, et excommunicati meminisse in *memento*. 3) Privat usu divinorum officiorum ita ut excommunicatus non tantum careat eorum fructu, sed etiam non possit interesse sacrificio missae, precibus publice recitari solitis. Hinc nequit divina officia celebrare, et si est vitandus, neque alii possunt assistere cum ipso, et debet eiici.. Si vero eiici nequit debent ministri Ecclesiae desistere ab iis celebrandis, excepto casu quo sacerdos in missa canonem fuerit ingressus, tunc enim persequi debet usque ad consummationem, et reliqua in sacristia vel alio loco decenti absolvere. Privatim autem adire templum ibique orare potest. Potest concioni vel lectioni Sacrae Scripturae interesse, non vero eam habere, ex Can. *Responso* de sent. excom. 4) Privat non toleratum sepultura ecclesiastica, et si contrarium fiat et corpora discerni possint, exhumari debet nec in eo loco divina peragi possunt ante rereconciliationem. Diximus tamen non toleratum; Ecclesia enim non polluitur, etsi haereticus non speciatim denuntiatus in ea sepeliatur. Cf. Layman L. 1, P. 2, Cap. 4, n. 9. 5) Privat non toleratum usu et exercitio iurisdictionis ecclesiasticae voluntariae et contentiosae tum in foro interno tum externo; unde is non potest *valide* eligere, conferre, praesentare ad beneficia, leges ferre, sententiam dicere etc., et qui beneficium a non tolerato accipit, intrusus dicitur ac sine alia iuris declaratione tenetur beneficium una cum fructibus relinquere. Diximus non toleratum; toleratus enim illicite solum ageret. 6) Privat excommunicatum habilitate ad dignitates, beneficia et officia ecclesiastica deinceps obtinenda et ad eorum exercitia, item ad rescripta consequenda. Dicimus tamen ad beneficia deinceps obtinenda; nam benefi-

cia prius obtenta non amittit, uti nec probabilius fructus ante sententiam iudicis, saltem si officium per alium exercere potest. 7) Privat communicatione forensi, seu fori iudicialis ita ut excommunicatus nequeat esse iudex, advocatus, procurator, actor, tabellio, testis, tutor, curator, aut testamenti executor. Potest vero in iudicio conveniri ut reus, ac tunc se defendere atque etiam appellare potest. Sed in iudicio civili privatio communicationis forensis non amplius locum habet. Aichner, n. 716. " Consuetudine iam communi excommunicati tolerati non privantur forensi communione „ S. Poenit. 5 iulii 1867. 8) Denique privat communicatione civili ita ut ipse non possit cum aliis, et si sit vitandus etiam alii cum ipso, communicare per verba, litteras, solutionem, convictum, convivia, pacta, contractus, licet contractus cum illis initi valeant (1).

Quamvis vero cum excommunicato vitando communicari non possit neque in divinis, neque in humanis, etiamsi fuerit denuntiatus alibi et communiter sciatur (nam si scitur a paucis, hi solum tenentur eum vitare, ex Cap. *Cum non ab homin.* de sent. excomm.,) adhuc tamen in loco in quo est denuntiatus possunt ab eius communicatione dari causae excusantes, quae iuxta Glossam in Cap. *Cum desideres* de sent. excom. comprehenduntur hoc versu: *Utile*, *lex*, *humilis*, *res ignorata*, *necesse*; in quo *utile* significat utilitatem tam spiritualem quam temporalem vel excommunicati vel eius qui cum ipso communicat vel alterius; *lex* significat ius matrimonii, hinc excommunicatus vitandus non prohibetur coniuge, liberis, famulis, neque ii eo vitando; *humilis* significat quamlibet subiectionem; *res ignorata* significat ignorantiam etiam vincibilem, et *necesse* significat necessitatem extremam vel gravem. At quia causae allatae non aequaliter sufficiunt pro communi-

(1) Effectus mediati seu remoti sunt: 1) irregularitas quam excommunicatus incurrit exercendo actum alicuius ordinis; 2) si excommunicatione ligatus in ea insordescat seu permaneat per totum annum nec absolutionem petat, in criminalibus habetur pro convicto, ex. gr. excommunicatus in causa haeresis habetur ipso iure haereticus, in alia vero causa suspectus fit de haeresi, et quidem vehementer, et si ad citationem etiam secundo anno se non defendat nec absolutionem petat et iterum citatus non compareat, declaratur ut haereticus et contra eum ut talem procedi potest. Conc. Trid. Sess. XXV Cap. III *de Reform.*, ideoque privandus est etiam beneficio, si quod habeat.

catione in divinis ac in humanis, ad dignoscendum quibus ex causis communicatio cum vitando excusetur in divinis et ex quibus excusetur in humanis, haec iuvabit distinctio : Si communicatio cum vitando est in divinis, excusatur ex ignorantia quoties non est affectata, et ex necessitate quoties non cedit in religionis contemptum; si est in humanis, excusatur insuper ex utilitate et ex incommodo gravi quoties non adest scandalum notabile. Hinc sequitur: 1) Qui nescit, etiam vincibiliter, excommunicatum esse vitandum, si cum eo communicat in divinis, excusatur a culpa ac poena; secus vero, si dubitans adhuc velit data opera permanere in tali ignorantia ut libere cum eo communicet, ex Cap. ult. *Ut animarum* de constit. in 6 et ex Cap. *Si vero* 2 de sent. excomm. 2) Qui scienter cum vitando communicat in divinis ad evadendum scandalum, infamiam vel aliud notabile malum, excusatur, quia adest necessitas gravis; secus vero, si hoc faciat ob metum incussum in odium potestatis ecclesiasticae.

Excommunicatio violatur quoties exercetur aliqua ex illis actionibus, quae iuxta superius dicta prohibentur excommunicato ne communicet cum aliis, vel aliis ne communicent cum ipso, et per quamcumque peccatur graviter, nisi excuset materiae parvitas vel alia iusta causa.

Communicatio cum excommunicato potest dupliciter contingere, scilicet vel exercendo erga ipsum actiones vetitas ratione excommunicationis, et tunc dicitur simplex communicatio, vel cooperando ipsius crimini aut perseverantiae in illa, et tunc dicitur communicatio in crimine criminoso. Porro ex Const. *Apostolicae Sedis* nullam poenam incurrit nec excommunicatus qui cum aliis, nec alii qui cum excommunicato communicant. Hinc si iussi abire divinis officiis, recusent, non amplius incurrunt excommunicationem Clementinae 2 h. t. Rom. Pontifici reservatam. Ii tamen 1) qui communicant cum excommunicato *nominatim* a Summo Pontifice in crimine criminoso, id est in illo propter quod quis excommunicatus fuit, ei impendendo auxilium vel favorem, incurrunt excommunicationem Rom. Pontif. reservatam; 2) qui mandant vel cogunt alios tradere quemcumque vitandum ecclesiasticae sepulturae, incurrunt excomm. sed nemini reservatam, qui vero ad

hanc sepulturam vitandum admittunt, incurrunt interdictum ab ingressu Ecclesiae donec ei satis fecerint cuius legem contempserunt; 3) clerici qui excommunicatos admittunt ad divina officia, si ii sint excommunicati a Papa, incurrunt excommunicationem Rom. Pontif. reservatam, si ab aliis, interdictum ab ingressu Ecclesiae.

## § II. — De Suspensione.

Peculiaris clericorum censura vetans clericis sacra ministeria exercere, vel officium ecclesiasticum et beneficii fructus administrationemque interdicens, suspensio dicitur. Alia *generalis* est, qua ab omnibus tum functionibus tum iuribus beneficio adnexis clericus privatur, salvo semper titulo dignitatis et beneficii; alia *specialis*, quae iure vel functione aliqua tantum privat. Alia rursus ad tempus irrogatur suspensio, quae solo temporis lapsu ita cessat, ut nullam oporteat absolutionem obtinere aut sententiam iudicis, alia sine ulla temporis limitatione tamdiu durat arbitrio superioris vel iudicis, donec eam ipse remiserit.

Quamvis suspensio, lata in genere tum de officio tum de beneficio intelligatur, lata tamen in specie, si est de officio, non intelligitur de beneficio, sicut vicissim, si est de beneficio, non intelligitur de officio. Suspensio ab officio est censura, qua clericus privatur usu ordinis iurisdictionisque ecclesiasticae. Quae cum infligi aut indeterminate possit ab officio simpliciter, vel determinate, ex. gr. ab ordine vel conferendo vel exercendo; ut pateat de quo actu intelligatur, notandum est quod si suspensio ab officio feratur indeterminate, intelligitur de omni actu; si determinate, intelligitur de solo actu, qui exprimitur, vel qui cum ipso necessario connectitur.

Hinc sequitur quod: 1) suspensus ab officio simpliciter, suspensus remanet a quolibet usu ordinis ac iurisdictionis. Item suspensus ab ordine simpliciter, remanet suspensus ab usu omnium ordinum, est enim suspensio indeterminata quoad ordinis speciem. Vicissim suspensus ab ordine, non remanet suspensus ab usu iurisdictionis. 2) Suspensus a iurisdictione simpliciter, omni iurisdictione interna

et externa privatur, adeo ut si Episcopus sit, nec dimissorias ad ordines dare possit, si parochus, neque baptizare. Suspensio vero haec a iurisdictione verius extra territorium eam ferentis nullam habet vim. 3) Suspensus ab ordine inferiori non manet etiam suspensus a superiore, nisi superioris ordinis exercitium contineatur in exercitio ordinis inferioris. Vicissim suspensus ab ordine superiori non remanet snspensus ab inferiori, quia superior, utpote non suppositus inferiori, cum eo necessario non connectitur. Cap. *Ex litteris* de excess. prael. 4) Suspensus a collatione ordinum minorum est suspensus etiam a collatione maiorum, sed non e converso. E contra suspensus a collatione primae tonsurae non est suspensus a collatione ordinum. 5) Suspensus a pontificalibus, ab iis tantum censetur suspensus quae exerceri nequeunt absque episcopali ordine; hinc si in pontificali apparatu celebrat, verius non violat suspensionem.

Heic aliqua speciatim dicenda sunt de suspensione a beneficio. Suspensio a beneficio est privatio iuris percipiendi fructus ex beneficio ipso illudque administrandi. Hinc patet ita suspensum non privari potestate ex. gr. eligendi aut alio iure quod beneficio sit adnexum.

Porro si haec suspensio indeterminate lata sit, intelligitur de omni beneficio, quod suspensus possidet existente in suspendentis territorio, dummodo ex circumstantiis aliam fuisse suspendentis intentionem non pateat; quod si est determinata, intelligitur de solo beneficio quod exprimitur.

Potest autem quis suspendi a fructibus tantum percipiendis, vel a sola administratione, vel ab utroque simul. Quamvis autem suspensio privet fructibus et administratione beneficii (etiam ante iudicis declarationem quando est latae sententiae), non tamen suspensus eximitur ab onere officii praestandi, quamvis beneficium propter officium detur. Nomine autem fructuum veniunt omnes redditus, adeoque census, decimae, non vero incerta obventionum seu stolae, nec distributiones quotidianae, utpote quae non censeantur fructus beneficii, sed merces pro assistentia in choro. Suspensus a sola administratione beneficii nequit bona locare, fructus exigere, iudicio agere. Quid vero

iuris, si a beneficio suspensus aliunde non habeat unde vivat? Porro si suspensio sit in contumaciam, privat suspensum etiam alimentis, quoties necessitas non est extrema; quod si in poenam delicti sit, privat suspensum alimentis necessariis solum quoties officium non praestat, alias eum illis non privat.

Suspensio irrogari potest vel ut censura, vel ut sola poena, vel ut cautio seu ad cautelam. Ut censura, irrogari non potest, nisi propter delictum et contumaciam, praemissa monitione sive a iure sive ab homine, et causa eius in scriptis expressa, si enim oretenus inflicta fuerit, magis poena quam censura reputatur, nisi lata fuerit per modum praecepti, ex. gr. si Episcopus alicui iubeat sub poena suspensionis ipso facto incurrendae intra tres dies famulam dimittere. Ad cautelam irrogari potest ob solam criminis suspicionem, sed non a fructibus beneficii, absque monitione et oretenus.

Suspensio tam ab officio, quam a beneficio, violatur quoties aliqua exercetur actio ex illis, quae suspenso vel aliis cum ipso participantibus prohibitae sunt. Quoad alios, certum est ipsos libere participare posse cum suspenso tolerato, et illicite cum vitando in iis quae ad suspensionem pertinent, nullam tamen poenam incurrere, etiamsi cum eo participent in *crimine criminoso*. Quoad vero ipsum suspensum, si est toleratus, valide exercebit omnes actus, non tamen licite, nisi sit requisitus; si vero est denuntiatus, non solum exercet omnes actus illicite, sed etiam actus iurisdictionis invalide, iuxta superius dicta de excommunicatione.

Suspensus autem ab ordine sacro incurrit etiam irregularitatem, si eiusdem ordinis officium scienter et solemniter exerceat extra tamen casum necessitatis seu gravis incommodi. Cap. *Is cui* 20 de sent. excom. in 6. Excusat etiam levitas materiae.

Suspensus a beneficio, si eidem se ingerat et fructus percipiat, non efficitur irregularis, attamen beneficium amittit ipso iure. Cap. *Cupientes* 16 de elect. in 6.

## § III. — De Interdicto.

Tertia censurae species est interdictum, quod est censura ecclesiastica privans usu omnium divinorum officiorum et aliquorum sacramentorum ac sepultura ecclesiastica.

Omissis communibus divisionibus, quae ex dictis de censuris in genere, etiam interdicto conveniunt, specialiter interdictum dividitur in *locale*, *personale* et *mixtum*, prout afficit vel locum, vel personam, vel utrumque. Interdictum locale non afficit personas, quae poterunt alibi missam audire et divinis interesse officiis, nec personale locum afficit, in quo possunt officia celebrari, exclusis personaliter interdictis.

Rursus interdictum quodvis subdividitur in *generale* et *speciale*. *Locale generale* est, quo interdicitur locus varia sub se loca continens, ex. gr. si feratur in totam regionem, regnum, dioecesim etc. *Locale speciale* est, quo particularis locus, ex. gr. templum aliquod, determinate interdicitur. Ad haec, interdictum *personale generale* est, quod fertur directe in corpus aliquod seu communitatem, aut collegium, aut capitulum, et etiam in familiam. *Personale speciale* est, quod fertur in singulares personas unam vel plures propter earum delictum, sive deinde exprimantur personarum nomina, sive in genere dicatur quod singuli in tali negotio culpabiles interdicti sint.

In interdicto locali, tam generali quam particulari, pro regula tenendum est quod: 1) interdicta civitate, interdicuntur etiam suburbia illius seu aedificia extra civitatis muros prope existentia illique contigua, non vero vicissim interdictis suburbiis censetur interdicta civitas, ex Cap. *Si civitas* de sent. excomm. in 6; 2) interdicta civitate vel dioecesi, interdicta censetur etiam ecclesia cathedralis, e contra si interdicantur ecclesiae dioecesis, non censetur interdicta cathedralis; 3) interdicta ecclesia, coemeterium pariter interdictum censetur tamquam eidem adnexum, non vero vicissim. Ex Cap. unic. de censur. eccl. in 6.

Illud etiam circa interdictum personale, sive generale sive particulare, animadvertendum est, quod eo irretiti, tam in loco proprio, quam in alieno divinis interesse non possunt ad differentiam eorum

qui interdicto locali quamvis generali affecti sunt, qui si innocentes sint, extra locum interdictum divina licite audire possunt. Cap. *Si sententia* 16 de sent. excom. in 6. Non ita vero qui causam interdicto dederunt per se vel per consilium, nam interdictum locale continet etiam in se personale circa eos, propter quorum delictum vel cooperationem ad delictum locus interdictus fuit. Cap. cit. et Cap. *Alma Mater* eod. tit.

Est notabile quod interdicto populo non censetur interdictus clerus et vicissim. Interdicto autem clero alicuius ecclesiae, non hoc ipso talis ecclesia interdicta censetur, ac proinde poterunt in illa clerici alii divina celebrare et ea laici audire. Gloss. in Cap. 16. h. t. in 6.

At vero interdicto clero alicuius loci, non censentur interdicti etiam regulares; quod secus est, si interdictum latum sit sub nomine personarum ecclesiasticarum, qua appellatione religiosi quicumque utriusque sexus comprehenduntur. Non censentur tamen interdicti Episcopi, quia quamvis pars praecipua sint ordinis ecclesiastici, in odiosis generali illa expressione non veniunt.

Tres sunt effectus interdicti, ut indicavimus, nimirum privatio activa et passiva quorumdam sacramentorum, privatio activa divinorum officiorum, privatio activa et passiva ecclesiasticae sepulturae.

Quod ad primum attinet, notanter additur particula *quorumdam*, siquidem interdicti tempore administrari vel recipi non possunt eucharistia, extrema unctio, ordo sacer. Cap. *Quod in te* 11 de poenit. et rem.; Cap. *Non est* 11 de spons.; Cap. *Responso* 43 de sent. excomm. Hinc administrari potest: 1) Baptismus etiam solemniter, sed non a specialiter interdicto, extra necessitatis casum. 2) Confirmatio etiam solemniter, sed minime collata a specialiter interdicto, vel in gratiam eius qui specialiter interdictus fuerit, vel qui causam aut favorem praestiterit interdicto, nisi prius satisfaciat, vel si non possit, cautionem praestet de satisfaciendo, vel si neutrum possit iuret se satisfacturum cum poterit. Cap. *Responso* 43 de sent. excomm.; Cap. *Alma* 43 ibid. Cf. Bucceroni l. c. n. 127. 3) Poenitentia, non tamen collata a specialiter interdicto, extra casum necessitatis, nec in gratiam eorum qui causam vel favorem interdicto dederunt, vel qui specialiter inter-

dicti sunt, nisi praestent satisfactionem, aut si non possint, cautionem, vel si neutrum possint, iurent se satisfacturos cum poterunt. Cap. *Quod in te* 11 de poenit. et remiss.; Cap. *Alma* l. c. Si tamen ab interdicto specialiter etiam denuntiato administretur, probabilius sacramentum validum erit, quia interdictum non iurisdictionem, sed usum divinorum tollit. Schmalz. n. 353. 4) Viaticum in periculo vel articulo mortis, sed non in gratiam specialiter interdicti, vel eius qui causam dedit vel favorem praestitit interdicto, nisi prius satisfaciat, vel si non possit, cautionem praestet, vel si neque id possit, iuret se satisfacturum. 5) Extrema unctio, si infirmus nullum aliud sacramentum possit recipere. 6) Ordo interdictis tantum generaliter et in loco non interdicto. 7) Matrimonium, quod contrahi potest in loco interdicto et a personis generaliter interdictis; imo etiam specialiter interdicti, si poenitentes et contriti sint, nullatenus ab eo contrahendo excluduntur, quia non prohibentur ex vi obicis qui per poenitentiam removetur. Schmalzgrueber n. 358. Attamen solemnis benedictio dari tunc sponsis nequit, haec enim sub officio divino continetur Schmalzgrueber. n. 357-360. Cf. Bucceroni l. c. n. 126, seqq.

Secundus effectus interdicti est prohibitio divinorum officiorum, quorum nomine ea intelliguntur, quae a solis clericis solemniter exercentur, excepta concione quam habere et audire licet. Huiusmodi officia sunt *publica celebratio missae, decantatio* vel *recitatio publica* horarum canonicarum in choro, *publicae et solemnes* benedictiones, etc.

Quoad hunc effectum, sciendum est olim quidem divina officia et missas in singulis ecclesiis loci interdicti celebrari indistincte vetitum fuisse, sed deinde Bonifacius VIII, in Const. *Alma Mater* 24 de sent. excomm. in 6, sacrificia et alia divina officia singulis diebus celebrari permisit (quod Doctores communiter de interdicto locali generali intelligunt), dummodo observentur quatuor conditiones, videlicet, submissa voce, ianuis clausis, exclusis excommunicatis ac interdictis (intellige denuntiatis qui tantum vitandi sunt), et non pulsatis campanis, praeterquam in festivitatibus Natalis Domini, Paschatis, Pentecostes et Assumptionis B. Mariae Virginis, a primis vesperis usque ad completorium festivitatis inclusive, quibus divina celebrari voluit

solemniter, ianuis apertis, organis et campanis pulsatis et elata voce, exclusis quidem excommunicatis, non tamen interdictis, ita tamen ut illi, propter quorum delictum interdictum latum fuit, altari nullatenus propinquent. Quae interdicti suspensio a Martino V per Const. *Ineffabile* editam die 26 maii 1429, et ab Eugenio IV per Const. *Excellentissimum* edit. ead. die 1433, extensa fuit ad festum et totam octavam Corporis Christi, et deinde a Leone X ad festum immaculatae Conceptionis B. M. V. pro tota Hispania.

In interdicto speciali locali clerici neque privatim possunt in loco interdicto celebrare divina officia etiam in festis solemnioribus, sed possunt semel in hebdomada unam missam privatim celebrare ad renovandam eucharistiam. Cap. *Permittimus* de sent. excomm.

Si interdictum est speciale personale vel generale personale, divina officia prohibentur omnibus ubique et semper. Cap. *Si sententia* de sent. excomm. in 6.

Tertius effectus interdicti est privatio sepulturae ecclesiasticae, quae varie intelligitur iuxta diversas species interdicti. Nam si interdictum est generale locale, durante eius tempore fideles sepeliri non possunt in loco sacro. Excipiuntur clerici, qui si specialiter et personaliter interdicti non sint, neque causam culpabilem interdicto dederint, ecclesiastica sepultura fruuntur, dummodo interdictum locale servaverint, id est observaverint observanda iuxta citatum Caput *Quod in te* 11 de poenit. et remiss. sed sepeliri debent silentio et sine solemnitate. Imo sepeliri etiam possunt in ecclesia etiam speciali interdicto subiecta.

Porro tempore interdicti localis generalis possunt fideles mortui illius loci, qui personaliter interdicti non sunt, extra illum locum efferri et in alio loco sacro non interdicto sepeliri, arg. cap. *Si sententia* de sent. excomm. in 6. Secus est in interdicto personali, sive generali sive speciali, Cap. *Episcoporum* 8 de privil. in 6 et Clement. 1 de sepult.

Si quis vero extra locum sacrum tempore interdicti fuerit tumulatus, eo cessante erit exhumandus et ad locum sacrum, si potest commode fieri, transferendus. Gloss. in Cap. *A nobis* de sent. excom.

in 6. Si autem contingat contra iuris prohibitionem in loco sacro aliquem interdictum sepeliri, nisi forte impoenitentem constiterit decessisse, extrahendus non erit, ut fit in excommunicato.

Adeo gravis est obligatio interdictum servandi, ut tum clerici tum laici illud violantes peccant graviter, quando agatur de re gravi.

Clerici autem specialiter interdicti, qui ordinem sacrum exercent vel celebrant scienter in loco interdicto, irregularitatem contrahunt. Praeterea suspensionem et interdictum incurrunt clerici interdictum violantes in casibus designatis in Const. *Apostolicae Sedis* paragr. 6 Susp. et paragr. 2 Interd. Iidem Clerici interdictum violantes amittunt privilegium sepulturae in loco sacro tempore interdicti ipsis competens. Religiosi etiam exempti violantes interdictum locale privantur iure activae et passivae electionis. Cap. *Is qui* 18 de sent. excomm.

## APPENDIX.

### De Interdicto ab ingressu ecclesiae et de cessatione a divinis.

Interdictum ab ingressu ecclesiae est censura, qua quis in ecclesia ordinem sacrum exercere, divinis interesse et in loco sacro sepeliri prohibetur. Ex hac definitione patet interdictum ab ingressu ecclesiae posse in ea privatim orare, recipere sacramenta nec prohiberi extra ecclesiam sacris fungi vel eis adesse in oratorio privato vel in coemeterio contiguo. At ecclesiastica sepultura prohibetur tum in ecclesia tum in coemeterio, nisi poenitens decesserit.

Quamdam interdicti similitudinem exhibet *cessatio a divinis*, ab eo tamen differt quia: 1) proprie non est censura ecclesiastica, cum non magis nocentes quam innocentes afficiat, sed est quaedam negatio exercitii ordinis clericalis ab eo ,qui habet ecclesiasticam iurisdictionem in foro externo, indicta ministris Ecclesiae sub praecepto ne audeant divina officia persolvere, aliqua sacramenta ministrare in loco sacro, et hoc in signum moeroris et tristitiae conceptae ab gravissimam iniuriam ecclesiae seu honori divino illatam et ad illius reparationem, ut ita delinquens cogatur ab iniuria desistere et satisfactionem exhi-

bere. Clement. 1 de sent excomm. 2) Trangressio interdicti irregularitatem inducit, quam non inducit celebratio divinorum contra cessationem indictam, licet hanc violans graviter peccet. 3) Cessatio a divinis *ab homine* semper imponitur. Haec autem et alia si quae sunt discrimina non solum interdictum, sed etiam reliquas censurae species, a cessatione distinguunt.

Iam cessationis imponendae causa debet esse delictum gravissimum, publicum et contumaciter perseverans.

Forma vero et conditiones in tali cessatione servandae praescribuntur in Cap. *Si Canonici* et Cap. *Quamvis* de off. Ord. in 6. Etenim causa propter quam imponitur exprimi debet instrumento publico per tabellionem seu aliis patentibus litteris sigillo authentico munitis, quae debent tradi ei contra quem cessatio a divinis indicitur. Debet insuper prius delinquens moneri an emendationem et satisfactionem praestare velit.

Eam denique servare tenentur etiam religiosi. Cf. Bucceroni l. c.

---

# APPENDIX

## DE QUIBUSDAM QUAESTIONIBUS AD FIDEM ET RELIGIONEM PERTINENTIBUS

---

## CAPUT I.

### De fide exterius profitenda.

Quamvis ad fidem exterius profitendam non teneamur semper, nec in quolibet loco, sed solum cum per huius confessionis omissionem subtraheretur honor Deo debitus, vel utilitas proximis impendenda, nunquam tamen licitum est, ne mortis quidem declinandae causa, eam negare, vel falsam religionem simulare, vel verae fidei negandae periculum sibi aliisque iniicere. Attamen cum hac in re controversiae ac dubia identidem evangelii praeconibus in partibus infidelium et haereticorum degentibus suboriantur, quibus dirimendis pares non sunt, praestiterit aliqua doctrinae capita heic proponere, partim ex Pontificiis Constitutionibus, partim ex Decretis SS. Urbis Congregationum deprompta, quibus certis christianae religionis principiis in memoriam revocatis, quid in peculiaribus casibus iudicandum vel agendum sit patebit.

Agemus itaque 1.° de falsae religionis simulatione: 2.° de communicatione cum infidelibus et acatholicis.

## ARTICULUS I.

### De falsae religionis simulatione.

Ad hoc doctrinae caput quod attinet, damnati sunt semper ab Apostolica Sede vel qui: 1) ad simulandam falsam fidem actus ponunt sive directe sive indirecte respicientes falsum cultum; vel qui 2) actus verae religionis ad eumdem finem vel omittunt vel contemnunt.

1.° Sane Congregatio Suprema S. O. decretis latis anno 1626 et 1669 declaravit " nullo modo licere christianis catholicis, neque ulla causa aut motivo permitti aut tolerari posse, ut operam suam navent aedificandis, instaurandis verrendisque templis falsi numinis, vel *auctoribus* falsarum sectarum (1) dicatis, aut eorumdem purgandis parietibus et pavimentis, mundandis altaribus, aperiendis claudendisque foribus ".

Quoad vero haereticorum templa, proposito dubio an permissum sit ea aedificare, Congr. S. O. 14 ianuarii 1818 respondit: " Non esse (qui id agunt) inquietandos, dummodo non adsit scandalum, nec fiat in contemptum religionis. Curet autem Episcopus ut per Missionarios et Confessarios opportune instruantur quando a propria praestanda opera in haereticorum ecclesiis seu synagogis aedificandis se abstinere debeant. Tenentur scilicet ab opere se abstinere: 1) ubi huiusmodi opus communiter habeatur pro signo protestativo falsae religionis; 2) vel aliquid in ipso contineatur, quod per se directe ac unice exprimat reprobationem catholici cultus et approbationem damnati cultus haereticorum; 3) aut constet artifices catholicos ad opus adigi vel vocari ab haereticis in contemptum catholicae religionis. Ceterum quamvis extra hos casus relinquendi sint in bona fide, semper tamen monendi sunt ne haereticorum cultui cooperari intendant ".

Eadem de causa declaratum est non licere catholicis in gentilium templis organa vel alia instrumenta pulsare, metros canere aut concinendos componere, Bened. XIV Const. *Omnium sollicitudinum* die 12 septemb. 1744, idque ne sub praetextu quidem et spe eos lucrandi ad fidem orthodoxam. Sac. Congr. Fidei Prop. 7 iunii 1788.

Nec ritus usurpare falsae religionis protestativos; quocirca idem Pontifex Const. *Inter omnigenas* diei 2 februarii 1744 catholicis prohibet circumcisionis usum mahumetanorum more: nomina turcica, quorum nec memores esse deberent per labia sua, assumere, abominanda infidelium templa frequentare, ecclesiasticorum ieiuniorum dies carnium esu profanare, et haec eo fine ut mahumetani credantur.

(1) Videtur hic intelligi cultus Confucii, de quo constit. *Ex quo* Benedicti XIV d. d. 11 iul. 1742.

Multo vero magis cum a publica potestate interrogantur, illicitum esse mahumeticae sectae se addictos profiteri. Denique impium et illicitum declarat illorum Serviae christianorum abusum, qui ex hac vita migraturi cadavera sua Turcarum sepulturis mandari cum istorum assistentia et mahumeticis adhibitis ritibus permittunt aut iubent. Qui autem obstinati in huiusmodi via impiorum pergunt, incapaces sunt sacramentorum in vita, et si impoenitentes decesserint, suffragiorum post mortem. Et Const. cit. *Omnium sollicitudinum* mulieribus in regno Madurensi et finitimis regionibus prohibet deferre collo appensum in signum contracti matrimonii *Taly*, quod imaginem praefert Tulleiaris, idoli nuptialibus caeremoniis praepositi; tum christianis omnibus prohibet cineres ex vaccae stercore confectos et impiam gentilium poenitentiam a Rubren institutam redolentes benedicere eosque fronti sacro chrismate delinitae impingere, sive quaecumque alia signa albi vel rubei coloris, quae Indi vel in fronte vel in pectore, aut in alia quavis corporis parte solent deferre. Constitutione vero *Ex quo singulari* diei 11 iulii an. 1742, quae est de ritibus sinensibus, damnantur caeremoniae, ritus et oblationes, quae fiunt tum singulis mensibus iu novilunio et plenilunio, tum a litteratis et magistratibus, dum gradus sive dignitatis possessionem adeunt, vel post illam adeptam. Item oblationes quae fiunt in templis, seu aedibus progenitoribus dicatis, et ritus oblationesque coram progenitorum tabellis in privatis domibus sive eorum sepulchris una cum gentilibus et etiam seorsim ab illis, ac prohibetur domi retinere progenitorum tabellas cum inscriptione qua thronus seu sedes spiritus designatur.

Ad haec: simulatae infidelitatis crimine se commaculant catholici, qui Turcarum verentes offensionem profana eorum templa ingrediuntur precationesque apud mahumetanos in more positas peragere fingunt, et ad funera deducenda mahumetanum ministrum advocant, ut vel ipsi vel defuncti a falsa secta non recessisse existimentur. Sac. Congr. Fid. Prop. decreto diei 13 ianuarii 1774. Nullatenus vero licere christianis actus publicos cultus aut reverentiae tribuere idolo, praetextu vel intentione eos actus ad Crucem dirigendi, quam vel

manu gestant vel in altari inter flores abscondunt, declaravit SAC. CONGR. FID. PROP. decret. 12 sept. 1645.

Denique damnantur qui immolatis utuntur, quique, imperante infideli principe, christianorum templa evertunt, vel ex equo descendunt dum ante fores templi idolorum transeunt. S. UN. INQ. 1674.

Qui vestem induunt, quae ex usu recepto et approbato falsae sectae asseclam vel falsae religionis ministrum designant. S. UNIV. INQ. 8 iulii 1630. GREGORIUS vero XIV, Brevi dato ad Primatem Armenum vetat renovari antiquos Armenorum ritus, quorum immutatio facta est annuentibus Episcopis, ad catholicos ab haereticis discernendos.

2.° Ad secundum quod attinet, scilicet ad omissionem vel contemptum actuum verae religionis, damnantur tum qui dum diebus solemnibus missae sacrificio intersunt, adstantium ex curiositate Turcarum praesentiam veriti, caput non detegunt, nec signant se crucis signo, abstinentque a ceteris catholicae religionis actibus, qui ab aliis qui christiano censentur nomine palam solent exerceri, tum ii occulti credentes, qui diebus ieiunio ecclesiastico vel abstinentiae consecratis Turcarum mensis accumbunt, vetitis vescuntur cibis, aut se illos manducare fingunt. SAC. CONGR. FID. PROP. decreto diei 31 ianuarii 1774.

Damnantur item qui imperante infideli principe in catholicae fidei contemptum sacros spernunt ritus. S. UNIVER. INQ. 1674.

Ad haec: damnantur qui nominatim interrogati a publica potestate de fide, tacent, aut dissimulant, INNOC. XI Prop. 18, vel qui etiam a privata persona interrogati, eam non profitentur, quoties per omissionem huius confessionis subtraheretur debitus honor Deo et etiam utilitas proximis impendenda. S. Th. 2, 2, q. 3 art. 2. Non tamen fidem abnegare censentur qui in persecutione, solum vertentes, fuga fidei confessionem declinant. Quamvis enim ex iustitia et charitate teneantur Pastores a Missione non recedere, cum oves eorum indigent auxilio ita ut periculum sit ne disperdantur et a fide desciscant, atque ideo SAC. CONGR. FID. PROP. decr. 1646 responderit tempore persecutionis esse magis necessariam pastorum praesentiam ne fideles pervertantur; dantur tamen casus quibus haec fuga ne dum

licita, sed etiam necessaria est, cum scilicet quis se imparem tormentorum atrocitati perferendae agnoscat, vel cum de persona agatur necessaria ac maxime utili Ecclesiae bono, vel denique cum praevideatur martyrium nemini profuturum sed magis irritaturum tyrannum.

## ARTICULUS II.

**De communicatione cum infidelibus, haereticis et schismaticis.**

Communicatio duplex est, alia scilicet in divinis, alia in civilibus et humanis: de utraque seorsim agendum.

### § I. — De comunicatione in divinis cum haereticis et schismaticis.

Ex duplici obligatione prohibentur fideles cum haereticis et schismaticis communicationem habere. Prima oritur ex praecepto naturali divino, ac directe ipsos fideles afficit, cum hoc praeceptum non sit in poenam haereticorum aut schismaticorum datum, sed in ipsorum fidelium bonum, ut ab eis perversionis et corruptionis periculum removeatur: altera vero ab excommunicationis poena derivat haereticis et schismaticis ab Ecclesia inflicta, quae quamvis directe ipsos percellat, indirecte tamen fideles ipsos obligat ad eorum communionem vitandam. Porro ad divinum praeceptum quod attinet, obligantur fideles communicationem cum haereticis et schismaticis vitare aliquando *ex praecepto fidei*, aliquando *ex praecepto charitatis*. Ex praecepto fidei obligantur fideles vitare communicationem in sacris, scilicet in signis, in ritibus, in caeremoniis aliisque ad haeresim et schisma spectantibus; qui enim his communicant, vel ita sunt animo comparati ut eorum erroribus saltem in genere assentiantur, quo in casu veri haeretici et schismatici sunt, vel animo a schismate et haeresi abhorrentes, actus illos sive ex metu sive ex alio fine exercent, et in hoc casu exterius falsam sectam simulant, ut superius diximus, vel denique periculo perversionis se exponunt. Obligantur vero ex praecepto charitatis ob scandalum vel offensionem catholicorum. Quod si

memorata pericula in aliquo particulari casu cessarent, tenerentur tamen fideles ratione excommunicationis, qua haeretici et schimatici plectuntur, ex Ecclesiae praecepto eorum vitare communicationem.

Porro per hanc excommunicationis poenam, non solum haeretici et schismatici omnes qualibet sive in sacris, sive in civilibus communicatione cum catholicis privantur, verum etiam catholicis cum iis interdicitur communicare etiam in iis rarioribus casibus, in quibus ea obligatio iuris naturalis divini cessaret. Hic tamen iuris ecclesiastici veteris rigor per Martini V Constitutionem *Ad evitanda scandala* fuit temperatus, qua cum excommunicatis toleratis communicare permittitur, non solum in civilibus, sed etiam in sacris, si aliqua necessitas adsit. At cum semper integrum maneat ius naturale et divinum, in quo nulla est potestas quae dispenset, nec ulla conniventia quae excuset, cumque in praxi in hac communicatione vel simul omnia, vel saltem unum aut alterum ex recensitis periculis et incommodis concurrat, hinc Sacrae Congr. Univ. Inquis. et Fidei Propag. constanter, propositis a Missionariis praesertim Orientis frequenter casibus, sub variis utilitatis, necessitatis, periculi vexationum atque persecutionis circumstantiis, quibus petebatur, an, catholicis in iis liceret cum haereticis vel schismaticis in divinis communicare, generatim responderunt " non licere ". In Instr. autem pro Missionariis Orientis lata anno 1729, S. Congr. Fid. Prop. haec etiam addidit, quod vix ullus sit ritus apud heterodoxos vel schismaticos, qui aliquo errore in materia fidei non maculetur. Nam eorum ecclesiae vel dicatae sunt schismaticis et haereticis, quos ut sanctos venerantur, vel horum imagines atque reliquias habent, vel ibidem festa in eorum honorem celebrantur, vel denique iidem in sacris liturgiis inter sanctos censentur. Praeterea in iisdem liturgiis commemoratio fit viventium Episcoporum et Patriarcharum, qui schismatici vel haeretici sunt, iique tamquam eximii orthodoxae fidei praedicatores laudantur.

His vero principiis innixa Sac. Univ. Inquisitio die 5 dec. 1668 iussit scribi Episcopo Tribigni, ut " mandet catholicis sibi subditis ne accedant ad missas et alia officia divina in ecclesiis schismaticorum, eosdemque moneat in casu carentiae missae catholicorum,

non teneri praecepto missam audiendi. „ Petentibus vero PP. Capuccinis Constantinopoli degentibus, an citatum decretum extenderetur etiam ad loca, in quibus non reperiuntur sacerdotes catholici, et de orationibus nihil contra fidem et ritum catholicum continentibus esset intelligendum, eadem Sac. Congregatio rescripsit " Affirmative „ die 7 aug. 1704; eodemque modo ad similia dubia respondit die 6 augusti 1710, quae ab Armenis catholicis fuerant proposita.

Eadem Sac. Congregatio die 10 maii 1770 decrevit " catholicis regulariter non licere haereticorum et schismaticorum concionibus, baptismis et matrimoniis interesse. „ Item die 14 ian. 1818, cum propositum fuisset dubium " an et quando catholicis liceat templa acatholicorum adire, respondit: " Licere, si adeant merae curiositatis " causa absque ulla communicatione in sacris, in qua talis aditus " communiter habeatur pro actu protestativo falsae religionis, quan- " doquidem sicut profana aedificia, sic et templa haereticorum adire " est actus per se indifferens, qui nonnisi a pravo fine vel ex cir- " cumstantiis efficitur malus. Malus nimirum efficitur: 1) si quis ea " adeat animo assistendi sacris haereticorum functionibus; 2) vel " etiam absque tali animo, si ingressus ipse in haereticorum ecclesias " aliquam inferat vel inferre videatur cum eiusdem haereticis in di- " vinis communicationem, hinc et scandali occasionem praebeat; " 3) aut si talis aditus indictus sit ab haeretico gubernio tamquam " protestatio eiusdem fidei ac religionis catholicos inter et acatholi- " cos; 4) vel utcumque communiter habeatur veluti tessera unius " eiusdemque communionis catholicorum et acatholicorum. In his " igitur casibus nunquam licet haereticorum sacris participare, nec " propriam simulare fidem. Ubi vero haec omnia absint, et sola curio- " sitate templa visendi moveantur, inculpate ea adire possunt. „

Non licet Missionariis divina celebrare in ecclesiis in quibus haeretici sua profana et sacrilega exercitia habent. Sac. Cong. Fid. Prop. 21 maii 1627. Atque eadem Sac. Congr. die 13 aug. eiusdem anni mandavit scribi Archiepiscopo Sardiensi " ut provideret ne in ecclesia S. Ioannis de Cartola dioecesis Cattamensis catholici cum graecis schismaticis divina celebrarent; nam quamvis altaribus diversis ute-

rentur, tamen propter ecclesiae identitatem esset communicare cum schismaticis in divinis. „ Et die 16 sept. 1695 declaravit " neque licere haereticis et schismaticis permittere ut in nostris ecclesiis celebrent, licet amota prius sit petra sacrata. „ Attamen in ecclesiis catholicorum ab haereticis occupatis, id permissum constat ex decreto CONGREG. SUP. INQUISIT.' die 13 iunii 1534, quo *affirmative* responsum fuit ad dubium, quod sequitur: *An in ecclesiis catholicorum Rhetiae ab haereticis occupatis, Missionarii possint sua exercitia continuare?* Ac certis conditionibus indultum hoc fuisse cum dispensatione in aliis haereticorum ecclesiis, liquet ex sequenti decreto: *Sanctissimus Dominus noster D. Clemens divina Providentia Papa XI in particulari audientia mihi Commissario S. Officii data dixit, quod ad facilius promovendam schismaticorum et infidelium conversionem, illosque alliciendos ad Fidem Catholicam amplectendam sacrarum caeremoniarum intuitu, benigne indulsit Patri Praefecto, seu Vicepraefecto Missionariorum pro tempore in Æthyopia existentibus, ut pro eorum arbitrio et conscientia dispensare possint cum iisdem Missionariis, eisque facultatem concedere celebrandi sacrosanctum Missae Sacrificium catholico romano ritu super altari in templis haereticorum, seu schismaticorum in Æthyopia; ita ut eadem altaria non inserviant, nisi pro nudis tabulis et more Catholicorum disponantur cum sacrato Lapide, Mappis, Sanctissimi Missae Sacrificii Ritu praedicto: numquam tamen generaliter, sed in casibus particularibus, in quibus alia loca commodiora non suppetant, ut urgens sit necessitas ad facilius dictam conversionem promovendam, et insuper ad Catholicorum consolationem, aliisque iustis et urgentissimis de causis, iudicandis ab eisdem Patre Praefecto, seu Vicepraefecto Missionariis, super quibus eorum conscientiam oneravit.* Die 12 aprilis 1704.

Ad haec: S. UNIV. INQ. die 26 sept. 1668 decrevit non licere catholicis Hollandiae proles suas haeretico ministro baptizandas offerre, ne cogantur multam vigintiquinque florenorum Fisco solvere, neque ex iis calvinisticam coenam sumere, quamquam animo eam quidquam profanum censerent. Die vero 20 iulii 1708 decrevit catholicis Armenis Alippi non licere, ne quidem semel in anno, sumere commu-

nionem eucharisticam a sacerdotibus armenis et schismaticis; et tandem die 28 aug. 1709 eadem Sup. Inquisitio statuit " nullo modo licere ab Episcopo schismatico sacros ordines suscipere atque ordinatos ab huiusmodi Episcopis esse irregulares et suspensos ab exercitio ordinum. " Est etiam in divinis communicatio ministrum haereticorum adire ad matrimonium celebrandum. In iis autem locis, in quibus minister haereticus agit personam magistratus civilis, coram quo se sistere solent coniuges aut etiam debent ob finem politicum seu ut habeantur tamquam civiles honesti coniuges prolesque censeatur legitima, non improbatur quod pars catholica una cum haeretica se sistat, ante vel post contractum ad formam Tridentinam matrimonium, etiam coram ministro haeresi addicto ad actum civilem dumtaxat implendum, dummodo nulla ritus haeretici professio habeatur, aut colligatur, et quidquid minister haereticus in casu peragit civilis dumtaxat et politica gratulatio sit et censeatur.

Verum quotiescumque minister haereticus censetur veluti sacris addictus et quasi parochi munere fungens, non licet catholicae parti una cum haeretica matrimonialem consensum coram tali *ministello* praestare, quia tunc adhibetur ad quamdam religiosam caeremoniam complendam, et pars catholica ritui haeretico se consociat, unde oritur quaedam implicita haeresi adhaesio, ac proinde illicita omnino habetur cum haereticis in divinis communicatio, et contrahentes peccant mortaliter, et sunt monendi. Sac. Univ. Inq. Instr. 17 feb. 1864.

Quoad associanda haereticorum funera, distinctione opus est; aliud enim est haereticorum cadavera comitari, quin ulla sacris eorum ritibus interveniat participatio, quod haberi potest tamquam officium mere civile, aliud vero caeremoniae religiosae participare. Sane communis Doctorum doctrina excusat catholicos in locis haereticorum degentes si interveniant funeribus haereticorum, quando in hoc nulla cernitur approbatio cultus falsi, nulla sacris eorum ritibus interveniat participatio, et scandalum non adsit. Sane Congregatio S. O. decreto diei 10 maii 1763 dubio proposito, an liceat catholicis latinis schismaticos admittere in funeribus catholicorum defunctorum respondit: " Quatenus schismatici comitantes funera catholicorum meram prae-

sentiam materialem exhibeant, causa honoris civilis erga defunctos, non se immiscentes precibus aut ritibus catholicis quibus mos est funera efferre, et defunctos ad sepulchrum deducere, tolerari posse; quatenus vero in illa functione proprios ritus adhibeant, vel nostris se immisceant, non licere, nec esse permittendum „ (1).

Ex his itaque responsis facile eruitur quaenam sit regula generalis in praxi sequenda, quando de communicatione agatur in divinis cum haereticis et schismaticis. Quamvis enim aliqui Theologi tradant post Martini V Constit. licitum esse catholicis se in divinis immiscere cum haereticis et schismaticis, sequentibus conditionibus concurrentibus: 1) si gravissima et urgentissima urgeat causa; 2) si haeretici et schismatici, a quibus sacramenta expostulantur, valide sint ordinati, et catholico ritu administrent absque ulla damnati ritus admixtione; 3) si in ea communicatione nulla contineatur etiam implicita falsi dogmatis protestatio; 4) si nulla detur occasio scandali, seu si tales sunt circumstantiae ut omnia pericula removeantur, quae iure naturali et divino hanc communicationem reddunt illicitam; attamen cum hae conditiones, ut communicatio absque peccati labe fiat, simul et coniunctim adesse deberent, quod fere impossibile est, hinc omnis communicatio evitanda est. Diximus *fere impossibile*, cum possint in aliquo raro casu eae circumstantiae concurrere. Hinc in

(1) Si Ap. Sedes suis decretis toleravit assistentiam materialem catholicorum funeribus heterodoxorum, ad hoc inducta fuit a circumstantiis particularibus, quibus difficile esset se eximere sine gravi damno et periculo, sed normas suppeditavit Ordinariis locorum, ne impune permittant usum tam periculosum et potissimum indagare iussit serio an se possent eximere. Et 1) tolerat ipsa solum praesentiam materialem urbanitatis gratia, solis vestibus civilibus societatis indistincte pro laicis et ecclesiasticis, et cum conditione ut acatholici cognoscant hoc interventu non praestari actum cultus religiosi. Talis interventus vero cohonestari nequit praetextu gravis damni aut periculi, cum nec unum nec alterum verificatur et quis proprio arbitrio illis participat quin adstrictus sit titulo aliquo officii civilis. 2) Exigit ut talis interventus non debeat secum ferre aliquam communicationem in sacris cum haereticis et schismaticis. Hinc licitum non est eorum precibus se unire, aut ritibus, nec ferre lumina, nec suffragia facere pro anima defuncti; non toleratur sonus campanae ecclesiae catholicae; et quoad sermonem in laudem etiam solum civilium virtutum defuncti, hic posset ad summum tolerari in persona alicuius laici, nunquam ecclesiastici vel parochi, multoque minus Episcopi. S. O. 9 sept. 1874.

casu urgentissimae necessitatis a ministro haeretico baptismi sacramentum suscipi potest. S. Congr. Univ. Inquisit. 8 febr. 1597 apud Albitium Cap. 18, n. 52. Ita etiam vacant culpa, quae ex hac causa proveniat, catholici qui pontificia dispensatione obtenta aliisque servatis conditionibus, matrimonium cum haereticis et schismaticis contrahunt. Cf. Benedict. XIV *de Syn.* l. 5, c. 6.

### § II. — De communicatione catholicorum cum haereticis et schismaticis in profanis et civilibus.

Etsi communicare etiam in civilibus cum infidelibus, haereticis et schismaticis, prout superius diximus, generatim non liceat catholicis (1), eorum tamen optata ad fidem conversio et publica christianae reipublicae utilitas faciunt, ut non quaelibet cum his communicatio interdicta sit, praesertim in locis in quibus haereses aut dominantur aut grassantur impune et duram catholici necessitatem cum illis conversandi et familiariter agendi subeunt.

Attamen ne fidei integritas detrimentum subeat, praeterquam quod hortandi sunt fideles ut quantum possunt consortia et familiaritatem cum his devitare curent, quaedam ecclesiastica auctoritate praescriptae sunt normae, quibus haec ipsa communicatio regi debet.

Omissis iis quae a theologis hac de re pertractantur quaestionibus, agemus tantum: 1) de scholis et Collegiis mixtis; 2) de haereticorum libris; 3) de disputationibus cum haereticis ineundis.

Placet vero in antecessum adnotare quoad communicationem catholicorum cum Iudaeis quaedam speciatim constituta esse in Cap. *Nullus*, Cap. *Omnes*, Cap. *Iudaei*, tum etiam in Constitutionibus Clementis VII, 19 mart. 1525, Innocentii IV, *Impia*, Pauli IV, *Cum nimis*, Gregorii XIII, *Antiqui*, et Const. *Alias piae*, etc., quae quidem leges, etsi, regulariter loquendo, adhuc in vigore permaneant, attentis tamen peculiaribus circumstantiis, et dummodo revera non

(1) Notanda est Instructio quam Card. Vicarius ex mandato Summi Pontif. Leonis XIII die 12 iulii 1878 Parochis direxit respiciens eos, qui cum Protestantibus apud nos templa et scholas aperientibus communicant.

adsit perversionis et scandali periculum, et causa satis gravis intercedat, epikeiam admittunt. Monet tamen Bened. XIV, *de Synod.* lib. 6. illis quoque in regionibus in quibus hebraei stabilem sedem habent omnino expedire ut Episcopi in suis synodis nimiam coerceant christianorum cum illis consuetudinem iurisque communis sanctiones, Summorumque Pontificum instaurent huc respicientia decreta.

1. — De Scholis et Collegiis mixtis.

Ut quae hac in re maximi sane momenti constituta sunt distincte atque ex ordine pateant, agemus: 1) de catholicis qui scholas acatholicorum celebrant; 2) de acatholicis qui scholas catholicas frequentant; 3) denique de Collegiis et *Pensionatibus* mixtis.

1. Et ad 1) quod attinet, an et quomodo permittendum sit catholicis frequentare scholas acatholicas, qualiter edocendi sint catholici, quaeque adhibenda sint media, ut catholicorum fidei consulatur, intelligent Ordinarii sacrarum Missionum ex Instructione ab Univ. Inq. data die 17 ian. 1866 ad Episcopos Helvetiae, cuius haec summa est.

Propositum fuit 1. dubium: " An liceat parentibus liberos suos huiusmodi scholis (mixtis) instituendos committere. „ Iamvero Eminentissimi Patres responderunt: " Generatim loquendo non licere, sed in casibus particularibus iudicio et conscientiae Ordinarii id esse relinquendum, cuius tamen erit officii diligenter curare, ut non modo a se et a parochis, verum etiam a singulis genitoribus opportuna remedia adhibeantur, quibus periculum perversionis ab alumnis removeatur, simulque inniti apud magistratus ac praesides, ne vis inferatur conscientiae catholicorum adhibendo libros qui religioni catholicae sint infensi, ac denique assidue et instanter monere et hortari omnes, atque eos praesertim quibus facultas est, ut liberos suos in alias regiones mittant, ubi catholice educentur. »

Propositum fuit dubium 2: " An liceat sacerdoti in praedictis scholis fidei christianae documenta tradere aut Cappellani munere fungi;„ cui respondendum censuerunt: "Affirmative et ad mentem; mens est ut non modo fidei christianae tradendae, verum etiam aliarum disci-

plinarum scholis quotquot fieri potest praefici sacerdotes, aut honestos perspectaeque religionis laicos curandum sit; quo vero omnis cesset scandali formido, monendum esse populum id fieri, ut mala quae ex huiusmodi scholis dimanant, quantum fieri potest avertantur; idque proinde nemini excusationi esse debere, quominus liberos suos mittant ad scholas mere catholicas, in quibus eorum fides ac mores nullo modo periclitentur. „

Denique dubium 3, quod pertinet ad incolas montis Iurae Bernensi reipublicae addictos, ita propositum fuit. " Etiamsi illae (scholae mixtae) utcumque possint tolerari, an Catholicis Iurassensibus liceat, nuntium remittere iuri suo pactis publicis innixo, vi cuius nefas est, quemquam in publicis eorum scholis docendi munus obire, qui religionem catholicam non profiteatur. „ Cui dubio absque ulla haesitatione Eminentissimi Patres respondendum esse censuerunt: " Negative, sive agatur de expressa, sive etiam de tacita cessione ex silentio ac tolerantia culpabili. Itaque, licet cavendum sit, ne quid imprudenter agatur quo ad graviora mala inferenda adversariorum excitetur ferocitas, nihil tamen de industria deque constantia remittendum est, quo minus media omnia legitima quae in Catholicorum potestate sint adhibeantur, ad praedictum ius una cum foederis sanctitate et Catholicae Religionis indemnitate recuperandum. „

2) Circa 2$^{m}$ caput, dissimulari non potest in admittendis acatholicis ad scholas catholicas non ea pericula imminere, quae in relata Instructione recensita sunt; siquidem institutio catholicis magistris demandata est et ab his selecti sunt libri qui iuvenibus proponuntur. Quocirca et facilius huiusmodi scholae mixtae tolerantur et frequentius Sac. Congr. Fid. Prop. permittit ut in locis missionum etiam heterodoxis ad huiusmodi scholas aditus pateat. Attamen etiam in his catholicae iuventutis institutio non omnis periculi expers est. Assidua enim et quotidiana consuetudo catholicorum cum acatholicis periculum ingerit, ne catholici pravas horum doctrinas incauti hauriant et combibant. Huic periculo submovendo variae praestitutae sunt normae pro variis circumstantiarum adiunctis. Interdum praescriptum fuit ut acatholici in separata aula instituantur. Sac. Congr. Fid. Prop.

18 decemb. 1742. Item praescriptum fuit ut per magistrorum diligentiam ac per delectum iuvenum acatholicorum, eos scilicet removendo qui bonis moribus non praestant, perversionis periculum removeatur.

3) Quoad Collegia mixta, cum norma omnino generalis dari non possit cuilibet casui applicanda, Sac. Congr. Fid. Prop. in casibus particularibus ut opportunas facultates elargiatur exigit, ut sequentes notitiae in antecessum ei exhibeantur. Scilicet quinam collegio de quo agitur praestitutus sit finis, quaenam sit conditio et aetas alumnorum ibidem degentium, quinam gradus et qualitas institutionis quae ibi impertitur, quinam regularum codex interiorem collegii disciplinam moderetur, quaenam relationes inter iuvenes catholicos et acatholicos (vel puellas, si de muliebri instituto agatur) existant, an scilicet libere inter se conversari et colloqui permissum sit, an eis vetitum de religione sermonem instituere. Ad haec, quomodo acatholici in religione educentur, an scilicet *catholice* instituantur absque vel cum parentum consensu, et quatenus catholice non instituantur, an fas ipsis sit vel obligatio incumbat interessendi cum catholicis missae sacrificio aliisque pietatis officiis, an abstinere a sacramentis suscipiendis debeant, an statis diebus ipsis permittatur ad proprias ecclesias se conferre, sacramentorum suscipiendorum causa. Denique quinam sit numerus acatholicorum *respective* ad catholicos. Praestiterit tamen heic referre decretum S. Univ. Inq. die 1 iunii 1866 latum, quod etsi pro generali norma haberi non possit, tamen inserviet ad cognoscendas cautelas, quae in huiusmodi collegiis adhibendae sint.

Porro agebatur de Instituto, in quo puellae catholicae latini ritus instituebantur cum puellis schismaticis ritus orientalis; schismaticae vero fere tertiam partem totius communitatis constituebant, et in catholica religione illae tantum educabantur, pro quibus parentes id expresse postulabant. Aliquae ex his, parentibus expostulantibus, semel aut bis in anno deducebantur ad ecclesias schismaticas ad sacramenta suscipienda, aliae ab his recipiendis se abstinebant. Iam proposito dubio, an collegium huiusmodi tolerari posset, Sac. Congr. rescripsit: " Tolerari posse, ut puellae schismaticae in collegium admittantur quod Sorores dirigunt, dummodo bonam praeseferant

indolem, iuxta exposita instituantur, nec tamen obligentur ad assistendum Missae Sacrificio aliisque functionibus ecclesiasticis, verum id eorum arbitrio relinquatur, vetito quidem ne umquam disputationes cum puellis catholicis habeant de rebus ad religionem spectantibus: ne templum adeant schismaticum a ministris schismaticis sacramenta recepturae; quod si in aliquo casu id impediri nullo modo possit, Sorores passive se habeant; et pariter vetito ne puellae ab amicis et coniunctis, exceptis parentibus et tutoribus, absque licentia Ordinarii visitentur, de quibus omnibus clare et explicite instructi fiant parentes vel tutores earumdem puellarum, antequam ipsae ad collegium admittantur. Idque scribatur R. P. D. Archiepiscopo (Ordinario) cum advertentia ut curet omnium horum executionem et bonum spirituale puellarum quoad fieri poterit, etiam post egressum e collegio. Et instruantur Sorores quod si aliqua ad fidem catholicam converti petat, res ad ipsum Archiepiscopum erit deferenda, qui iuxta casus adiuncta prudenter providebit, et sedulo caveat, ne ex admissione schismaticarum ullum, ne minimum quidem, perversionis vel indifferentismi periculum puellis catholicis subsit „ (1).

---

(1) Praestat heic referre dubia aliqua hac in re proposita Sup. Univ. Inq. quae sunt:

1. An tuto admitti possit ad fidei catholicae professionem puella decem annorum in monasterio degens, eiusdem patre haeretico invito?

2. An tuto admitti possint ad fidei catholicae professionem puellae in monasterio degentes, quarum parentes haeretici consentientes sunt, imo spondent se easdem in matrimonium daturos catholicis viris, quamvis quoad se ipsos declarent haereticos se esse et tales permanere velle?

3. An tuto admitti possint ad fidei catholicae professionem puellae ut in praecedenti, quamvis ipsi (parentes) catholici non sunt, sed indifferentes, hoc est increduli?

4. . . . . (Non est ad rem.)

5. An sine mora admittendae sint ad fidei catholicae professionem et Sacramentorum susceptionem puellae in praesenti bene dispositae; vel earum admissio differenda erit usque ad matrimonium cum catholico viro, propter timorem perversionis?

6. Si differenda; an admittendae sint in monasterio ut edoceantur catholicam fidem, vel expectandum usque ad tempus matrimonii cum catholico viro?

Porro Feria IV die 21 iulii 1880, Eminentissimi PP. decreverunt: Ad 1$^{m}$ Curet prius Vicarius Apost. totis viribus consensum patris puellae obtinere: si consensus non obtineatur, perpendat serio incommoda quae ex talis puellae admissione

Extremum est ut aliqua heic addamus de Universitatibus.

Quoad has quaeri 1.° potest utrum licitum sit iuvenibus catholicis gradus academicos in Universitate acatholica suscipere. Huic quaestioni respondemus cum Lessio, quod si ipsi nihil iurare aut promittere cogantur, quod religioni catholicae aut iustitiae adversum sit, nihil impedit quominus iis gradibus insigniri possint in Universitatibus acatholicis, quemadmodum fit in Anglia aliisque in regionibus, in quibus catholicae Universitates non existunt.

Quaritur 2.° An Universitas catholica, quam etiam celebrant iuvenes acatholici, possit iis gradus academicos in scientiis naturalibus et artibus conferre?

Porro hac in re distinguendum est an prima institutio Universitatis sit ab auctoritate civili, vel ab auctoritate ecclesiastica. Si prima institutio sit a civili auctoritate, nullum dubium est quin Universitas ipsa etiam iuvenibus acatholicis possit gradus conferre. Quod si prima institutio Universitatis sit ab auctoritate ecclesiae, inspiciendae sunt litterae institutionis, et siquidem in his obligatio non imponatur vel non imponatur indiscriminatim omnibus, catholicam fidem ex Concilii Tridentini formula publice profitendi, gradus ipsi academici poterunt etiam conferri iuvenibus acatholicis: quod si in litteris institutionis obligatio iuramentum ac fidei professionem emittendi praescribatur, neque usu contrario in desuetudinem abierit, Apostolica Sedes consulenda erit, ut facultas obtineatur ab huiusmodi onere iuvenes acatholicos relevandi in gradibus suscipiendis. Etenim si praescindas a positivo praecepto, quo S. Sedes in erigenda approbandaque

---

in Ecclesiam provenire praevideantur, tum quoad periculum proximum perversionis eiusdem puellae, tum quoad grave damnum scholae ac missionis catholicae; et quatenus nulla aut spernenda incommoda praevideantur, eamdem admittat sine mora: quatenus vero gravia praevideantur incommoda futura, eiusdem admissionem ad formalem et publicam professionem fidei catholicae differat, nisi periculum mortis immineat; et interim curet eam hortari ut in bono proposito perseveret, atque Deum precetur ut obstacula omnia auferre dignetur; simulque curet ut ipsa in monasterio manere pergat; et tali modo suam educationem catholicam compleat et perficiat.

Ad 2$^{m}$ et 3$^{m}$ Affirmative; et curent ut parentes stent promissis.

Ad 5$^{m}$ et 6$^{m}$ Provisum per responsiones ad 1$^{m}$ 2$^{m}$ et 3$^{m}$; et si ulteriores difficultates exurgant, R. P. D. Vicarius Apostolicus recurrat in singulis casibus.

Açademia vel Universitate forte praescripsit, ut quicumque in illa in quacumque facultate gradum magisterii consequi velint, debeant antea fidei professionem emittere: nihil in venia legendi collata a catholica Universitate iuvenibus heterodoxis inveniri videtur, quod ab honestate alienum sit. Nimirum Academia catholica ea mente iuvenibus sive catholicis sive acatholicis gradus conferre censetur, ut id docere ubique possint, quod in ipsa Universitate gradum conferente didicerint quodque nec a recta fide, nec a ratione alienum sit. Acatholici non prohibentur docere, sed prohibentur docere quod fidei vel rationi contradicit.

Quaeritur 3.° An Universitas Catholica possit titulos honorificos doctoris, licentiati, etc., conferre alicui acatholico qui vel magistratum gerat, vel in artium liberalium studiis et scientiis naturalibus emineat. Cui quaestioni affirmative respondendum est, siquidem ii tituli merito aequari possunt titulis equitis vel commendatoris, qui non solum haereticis, sed etiam infidelibus dari ab ipsa Apostolica Sede consueverunt.

Quae quidem omnia de gradibus academicis intelligenda sunt, qui non pertinent ad disciplinas theologicas et iuris canonici.

### 2. — De Libris prohibitis.

Ad errores inducendos omneque improbitatis genus et impietatem disseminandam, maxime semper valuerunt, valentque hodie haereticorum et schismaticorum libri. Hinc hos ex fidelium manibus eripiendos proscribendosque esse, ipsa recta ratio suadet.

Lex autem ecclesiastica prohibet generatim: 1) libros haeresiarcharum omnes prorsus, in odium auctoris: 2) libros haereticorum omnes, nempe eos qui de religione *ex professo* tractant, omnino; alios vero donec ab Ordinario et Inquisitoribus examinati ac probati fuerint, si ethicam aliasque huiusmodi disciplinas respiciant; 3) libros cuiuscumque auctoris res obscoenas *ex professo* tractantes; 4) versiones sacrarum scripturarum vulgari idiomate, exceptis iis, quae vel ab Apostolica Sede probatae fuerint, vel editae cum notis desumptis

ex sanctis Ecclesiae Patribus vel ex doctis et catholicis viris. Congr. Inquis. 7 ian. 1836 (1). Alios autem non prohibet, nisi speciatim damnati fuerint, ut ex. gr. libros catholicorum contra fidem et bonos mores.

Porro huius prohibitionis vi non solum libros legere, sed etiam retinere, defendere, ac imprimere nefas est, ac libro prohibito censetur quaelibet illius pars prohiberi, quamvis nullum forte errorem contineat.

Ad poenas statutas devenientes, notamus ex Const. *Apostolicae Sedis* excommunicationem Pontifici speciali modo reservatam incurrere, quicumque sine Apostolicae Sedis facultate, scienter legunt, vel retinent penes se, vel imprimunt, vel defendunt: 1) libros alicuius apostatae, seu haeretici qui haeresim propugnat; 2) librum per litteras apostolicas prohibitum, a quocumque sit scriptus, dummodo prohibitus sit nominatim, id est expresso operis titulo (2). Hinc excommunicationem non incurrit: 1) qui librum catholici, cui haereticus notas apposuerit, perlegit, modo notae illae sint libro minores. De Lugo Disp. 21, n. 47. 2) Qui licet sciens et volens, audit alium librum haereticum sibi praelegentem. 3) Qui censuram adnexam ignorat. 4) Tandem excusat ab incurrenda censura parvitas materiae.

---

(1) Quoad editiones Sacrarum Scripturam Sup. Univ. Inq. Fer. V, die 7 ian. 1836, sequens monitum dedit: " Cum ad S. Congregationem certo relatum fuerit, sacratissimos Bibliorum Libros vulgari sermone nonnullis in locis typis edi, quin saluberrimae de ea re leges serventur, cumque inde pertimescendum sit, ne, quae hominum nequam hisce praesertim temporibus conspiratio est, errores sanctiore divini Eloquii apparatu obvoluti perperam insinuentur, censuit eadem S. Congregatio, revocanda iterum esse in omnium memoriam, quae alias decreta sunt, vernaculas nimirum Bibliorum versiones non esse permittendas, *nisi quae fuerint ab Apostolica Sede adprobatae, aut editae cum adnotationibus desumptis ex sanctis Ecclesiae Patribus vel ex doctis catholicisque viris* (ex decr. S. Congr. Ind. 15 iun. 1757 in addit. ad Reg. Ind.): iis praeterea omnino insistendum, quae per regulam quartam Indicis et deinceps ex mandato sa. me. Clementis VIII in eam causam praestituta fuerunt. "

(2) Clemens VIII in instructione de prohibendis libris § VI ait: *In universum autem de malis et perniciosis libris id declaratur atque statuitur, ut qui certa aliqua lingua initio editi, et deinde prohibiti ac damnati a Sede Apostolica sunt, iidem quoque, in quamcumque postea vertantur linguam, censeantur ab eadem Sede ubique gentium, sub eisdem poenis interdicti et damnati.*

Ceterum notandum est plurimos libros numquam fuisse inter proscriptos relatos, qui tamen ex generalibus Indicis Tridentini regulis vetiti sunt; plurimosque esse, de quibus nominatim prohibendis numquam est cogitatum, quos tamen legere per ius naturale ac divinum non licet, si prudenter timeatur, ne inde in animo cuiusquam legentium aut audientium fidei vel morum integritas sit corrumpenda. Hoc vero periculum iis omnibus imminet, qui quidquid in huiusmodi libris latet erroris ac vitii internoscere non valent ac repudiare constanter. Notandum denique est obtentam legendorum huiusmodi librorum facultatem suffragari quidem in foro externo, non tamen a peccato eos liberare, qui ex eorum lectione periculum quod diximus sibi imminere prudenter timeant (1).

---

(1) In Formulis facultatum S. Congr. Fid. Prop. duplici ratione conceditur facultas Episcopis, tenendi, legendi, etc., libros prohibitos. Sane in Formula I datur facultas Episcopo tenendi et legendi " non tamen aliis concedendi, prae-
" terquam ad tempus, tamen iis sacerdotibus quos praecipue idoneos atque
" honestos esse sciat, libros prohibitos, exceptis operibus Dupuy, Volney, M. Re-
" ghellini, Pigault, Le Brun, De Potter, Bentham, I. A. Dufaure, Fêtes et Cour-
" tisanes de la Grêce, Novelle di Casti et aliis operibus de obscoenis et contra
" religionem ex professo tractantibus.

In Formula vero C. datur facultas " retinendi et legendi libros ab Apo-
" stolica Sede prohibitos, etiam contra religionem ex professo agentes, ad effe-
" ctum eos impugnandi, quos tamen diligenter custodiat, ne ad aliorum manus
" perveniant, exceptis astrologicis, iudiciariis, superstitiosis ac obscoenis ex
" professo; eamdemque facultatem etiam aliis concedendi, parce tamen et dum-
" modo prudenter praesumere possit, nullum eos ex huiusmodi lectione detri-
" mentum esse passuros. "

Porro limites prioris facultatis hi sunt: 1) Concedi non potest laicis; 2) nec sacerdotibus eam concedere, nec sibi eam sumere potest Episcopus, si agatur de libris, quorum auctores recensentur, aut de obscoenis vel contra religionem ex professo tractantibus. Libri vero *ex professo* obscoeni in hac facultate eodem sensu veniunt, quo in septima Regula Indicis, seu qui res obscoenas tractant, narrant, aut docent. *Ex professo* i. e. non sufficit librum continere unum pluresve locos obscoenos, sed oportet praeterea ut directe (saltem implicite) ac in aliqua sui parte notabili morum honestatem lacessat. Eodem modo intelligi debet illud *ex professo* relate ad libros contra religionem tractantes. *Contra Religionem* i. e. contra totam religionem. Non sufficit igitur ut liber totam religionem revelatam impugnet, sed necesse est ut etiam contra religionem naturalem conscriptus sit; si enim auctor sarta tecta servet fundamenta religionis naturalis, operis lectio, licet christianae religionis subversivi, Episcopo licita esse et ab eodem permitti poterit.

3. — De disputationibus cum haereticis et schismaticis.

Disputare de fide est ad examen revocare religionis dogmata, atque argumentis demonstrare a Deo esse revelata. Id autem duplici fieri potest modo, privatim scilicet et publice.

Privata disputatio est quae in privato loco inter privatos initur ita ut nulli aut pauci auditores adsint, qua ratione passim in haereticorum et schismaticorum regionibus haereticos inter atque orthodoxos de fide certari solet. Publica vero disputatio dicitur quae fit publico loco, spectante populo et quandoque etiam arbitris constitutis.

Privata disputatio cuique viro docto ab haeretico provocato licita est, ac etiam expediens, primo si prudenter iudicetur haereticum veritatis cognoscendae vitandique erroris causa ad disputationem provocare: secundo si prudenter speretur disputatione illa privata ad horthodoxam fidem haereticum conversum iri: tertio si silere catholicus non possit, quin audientes in fide vacillent, haeretici magis in errore confirmentur ac fides catholica contemptui exponatur. At, remotis his circumstantis, *disputatio de rebus fidei laicis est prohibita: sacerdotes, nisi sint valde periti, ex consilio debent se abstinere excusando se bonis*

---

Denique haec facultas ad tempus tantum concedi potest. Porro vox *tempus* opponitur perpetuitati, seu tempori vitae eius cui datur. Practice loquendo, potest Episcopus eam communicare usque ad revocationem. Neque impedit quod Episcopus eas facultates habeat ex. gr. *ad quinquennium*, res enim indubia est, Episcopos facultates suas elapso tempore ad quod concessae sunt, iterum a S. Sede impetrare ac obtinere, easque voluntatis suae actu de novo concedere noscuntur hoc ipso, quod eas antea ad revocationem usque elargiti sunt.

Amplior est facultas concessa in formula C. Porro quoad hanc notamus quod licet dicatur " *ad effectum eos impugnandi* „ siquis tamen facultate illa munitus, libros prohibitos legit ex sola curiositate, non incurrit excommunicationem, si liber sit ex vetitis sub tali censura, clausula enim illa non indicat finem intrinsecum, sed extrinsecum tantum facultatis, finis enim eius intrinsecus, seu finis operis, est eximere a lege quae vetat librorum prohibitorum lectionem, extrinsecus autem, usum concessae facultatis ita moderari, ut ratione etiam finis operantis a culpa vacet. Praeterea dum Summus Pontifex vult ut talis finis operantis sit conditio *sine qua non* facultatis, id exprimere solet, additis verbis *alias non, secus totum erit irritum,* aut his aequivalentibus.

In ea formula additur: *etiam aliis concedendi.* Differt igitur haec facultas a priori etiam in eo quod laicis quoque communicari potest.

*verbis et praetextibus*, ex decreto SAC. CONGR. FIDEI PROP. 26 febr. 1630. At licet periti sint sacerdotes sive Missionarii cavere, omnino debent ne haereticos ad disputandum provocent, causa enim essent cur haeretici orthodoxa dogmata refellendo haereseos actus exercerent et catholicam fidem contemnerent, quae duae res grave prae se peccatum ferunt, et ne colloquiis privatis disputationes de fide miscendo eosdem haereticos sine ullo fructu moveant ad orthodoxae fidei contemptum et ad catholicorum persecutionem.

A publicis autem disputationibus cum haereticis missionarii omnino abstinere debent. SACRA enim CONGR. FID. PROP. die 8 martii 1625 iussit: " publicas disputationes non fieri cum haereticis, " quia plerumque vel ob loquacitatem vel audaciam aut circumstan- " tias populi acclamantis, veritas falsitate praevalente opprimitur, et " si aliquando huiusmodi disputationes recusari non possent, primum " de illis certior fiat Sacra Congregatio quae iuxta temporis et per- " sonarum qualitatem quid agendum sit perscribet. " Quamobrem cum Missionarii nonnulli anno 1631 publicas de religione disputationes cum Batavis Constantinopoli coram Vicario Patriarchali instituissent Sanctissimus *mandavit significari* Generalibus *Regularium Perae commorantium*, ut *illis interdicerent ut huiusmodi congressus aut disputationes publicas in posterum facere praesumerent sub poenis arbitrio Sac. Congregationis.* Insuper S. UNIV. INQ. et SAC. CONGR. FID. PROP. die 19 ian. 1644 cuidam Missionario in Armenia mandavit *ut a disputationibus cum Patriarcha Armenorum in Eruam circa articulum duarum naturarum in Christo se abstineret.*

Multo minus licitum est Missionariis sine expressa Romani Pontificis licentia conventum indicere ecclesiasticum, in quo cum haereticis de religione disputent. Hinc eadem SAC. CONGR. die 27 maii 1644 reprehendendum censuit IOANNEM IUDISCHI Missionarium *quod susceperit onus convocandi dictum conventum sine Sedis Apostolicae speciali mandato.*

Porro cum Apostolica Sedes huiusmodi conventum permittit tres potissimum sunt necessariae conditiones ut rite fiat. 1) Ut hae-

retici non iudices et cum iure suffragii conveniant, sed ut instruantur et convertantur ab errore ac corrigantur; 2) ne fiant coram plebe, sed coram doctis; 3) ne sedeant tamquam iudices laici, etiamsi sint principes.

## CAPUT II

### De Societatibus Secretis.

Operae pretium est ut aliqua summatim perstricta heic addamus de societatibus secretis, quas Ecclesia damnare numquam destitit utpote ad rei tum sacrae, tum publicae exitium exortas. Sane contra huiusmodi Societates quocumque nomine censeantur, Constitutiones ediderunt Summi Pontifices Clemens XII Const. *In eminenti*, Bened. XIV Const. *Providas*, Pius VII Const. *Ecclesiam*, Leo XII Const. *Quo graviora*, Pius IX Encycl. *Qui pluribus*. Horum autem decreta SS. D. N. Leo XIII nuperrime innovavit et confirmavit in epistola encyclica *Humanum genus*. Ut autem sacrae religionis ministri sciant qua ratione cum huiusmodi hominum genere se gerere debeant, Sup. Univ. Inq. die 10 maii 1884 Instructionem edidit, qua apte proponuntur quae agenda ipsis Pastoribus sint ad hanc perniciem cognoscendam et amoliendam.

Porro in Const. *Apostolicae Sedis* excommunicationem latae sententiae Romano Pontifici simpliciter reservatam incurrunt " Nomen dantes sectae Massonicae aut Carbonariae, aut aliis eiusdem generis sectis, quae contra Ecclesiam vel legitimas potestates, seu palam, seu clandestine machinantur; necnon iisdem sectis favorem qualemcumque praestantes, earumve occultos coryphaeos ac duces non denuntiantes, donec denuntiaverint. "

Quare nemo potest absolutione sacramentali donari ultimisque sacramentis muniri, nisi ab eiusmodi societatibus damnatis prius omnino se separaverit, iisque quomodocumque favere desierit. (1)

(1) Proposito dubio : utrum in quacumque orbis regione, hominibus Liberorum Muratorum societati aggregatis, qui iuramenti de secreto servando vinculis invicem consociati in unum corpus coalescunt iuramenti exigendi more apud

Nomine autem Sectarum citato articulo damnatarum, comprehenduntur societates Massonicae, Carbonariae et Fenianae, omnesque aliae eiusdem naturae et indolis sectae, quocumque nomine appellari et cohonestari solent, quae sive adversus ecclesiam tantum, sive solum adversus legitimas potestates seu gubernium, sive palam sive clandestine machinantur, exigant vel non exigant a suis asseclis iuramentum de secreto servando. (Sac. Congr. Inq. die 5 aug. 1846 et die 12 ianuarii 1870).

Neque dubium esse potest quin Sectae quae dicuntur Communistarum, Socialistarum, Nihilistarum, sub censuras ecclesiasticas cadant.

Quicumque igitur scienter uni ex Societatibus enumeratis, aut alii Societati iam existenti licet non nominatae, aut in posterum oriturae, quae organizationem sectae massonicae similem habet, simulque ex instituto semper, et actu quando potest, contra Ecclesiam vel legitimas potestates palam aut clandestine conspirat, nomen dat, vel eiusmodi sectis qualemcumque favorem praestat, censuras ecclesiasticas non effugit, licet ipse personaliter non machinetur.

Quod autem ad reliquas societates profanas attinet, quae quidem neque contra ecclesiam neque adversus legitimas potestates machinantur, sed nihilominus asseclas suos, sive iuramento emisso, sive mera fide data, ad secretum servandum adstringunt, eae sectis citato articulo damnatis et sub poena excommunicationis Papae reservatae vitandis, annumerandae non videntur. Certo autem graviter illicitae, ideoque sub gravi peccato vitandae sunt associationes eae in quibus socii se obligant ad illimitatam obedientiam, et ad caece exequenda omnia, quae ab officialibus caetus forte praecipiantur.

---

eamdem sectam adhuc vigente, *sacramentalem absolutionem* licite ac valide confessarius impertiatur priusquam ipsi *absolute* et *positive* praedictam damnatam societatem in perpetuum relinquant? Sac. Univ. Inquisitio die 5 iulii 1837 respondit: " Iuxta exposita non licere. "

Cum autem ortum esset dubium, utrum verba illa *non licere* includerent in casu exposito etiam invaliditatem absolutionis? Eadem Sac. Congreg. Feria IV 27 iunii 1838, respondit: Affirmative iuxta Constitutiones apostolicas. Hanc vero resolutionem Greg. XVI approbavit eadem die ac feria.

Idem dicendum de iis sodalitatibus in quibus tam arctum secreti foedus ineant, ut illud ne auctoritati quidem ecclesiasticae legitime interroganti extra S. Poenitentiae tribunal, impune revelari possit. Si qua vero Societas presbyterum proprio marte sibi vindicet aliumve ministrum cultus, qui rituali ac caeremoniis propriis pro suo lubitu utatur, eidem adscripti censuras contra schismaticos vel haereticos latas incurrunt.

Ceterum consociationes eae quae et statuta sua et secretum auctoritati legitimae requirenti aperienda non recusant, neque aliud sibi proponunt, quam sodalium in propria arte exercenda, in conditione sua mediis licitis amelioranda, in iuribusque suis defendendis, mutuam tutelam et iuvamen, per se licitae sunt; magnum tamen est periculum ne iustitiae leges erga privatos violent vel etiam ad sectas damnatas accedant. Quod et eo magis timendum, quia operarii uniuscuiusque religionis et sectae consociantur, et quia perniciosae Socialismi doctrinae, tamquam novum terrenae beatitudinis evangelium iis a confratribus suis non raro praedicantur et laudantur.

Quocirca ne gravissimis in periculis quibus praesertim iuniores opifices circumdantur, tentationibus succumbant, et laborum forte pertaesi, falsis illis doctrinis alliceantur, " opportunum erit „ uti monet Summus Pontifex Leo XIII, in Epist. Encyc. ad totius orbis Episcopos data die 28 dec. 1878, " artificum atque opificum Socie-" tates fovere, quae sub religionis tutela constitutae, omnes socios " sua sorte contentos operumque patientes efficiant, et ad quietam " ac tranquillam vitam agendam inducant. „

Graviter tamen illiciti essent illi conventus e quibus periculum turbarum, caedium, incendiorum oriretur.

Quare catholicis operariis nullo modo permitti posset iniuriae inferendae vel operam dare, vel, quando in comitiis caetus aliquid iniustum decernitur, ei suffragio suo assentiri.

Quod si forte dubia nova oriantur, num haec illave societas in Const. Apost. Sedis comprehendatur, quin dubia illa certo tolli possint, petenda erit, omnibus adamussim expositis rerum adiunctis, decisio S. Sedis.

# CONSPECTUS RERUM



## LIBER I.

**De personis quae in locis missionum apostolicum ministerium exercent.**

TITULUS I.



TITULUS II.



CAPUT I.

**De Episcopis Ordinariis.**

ARTICULUS I.



ARTICULUS II.



ARTICULUS III.



APPENDIX I.



APPENDIX II.



APPENDIX III.



APPENDIX IV.



ARTICULUS IV.



ARTICULUS V.

APPENDIX.



## CAPUT V.

**De ordinariis Episcoporum adiutoribus.**

ARTICULUS I.



ARTICULUS II.



ARTICULUS III.



ARTICULUS IV.



APPENDIX.



## CAPUT VI.

**De Missionariis.**

ARTICULUS I.

ARTICULUS III.



CAPUT II.

**De Sacramentis.**

ARTICULUS I.



ARTICULUS II.



ARTICULUS III.



ARTICULUS IV.

ARTICULUS V.



ARTICULUS VI.



ARTICULUS VII.

## CAPUT III.

### De rebus sacris et religiosis.

#### ARTICULUS I.



#### ARTICULUS II.



#### ARTICULUS III.



#### ARTICULUS IV.



#### ARTICULUS V.



#### ARTICULUS VI.

## CAPUT IV.

**De rebus temporalibus.**

ARTICULUS I.



ARTICULUS II.



## CAPUT V.

**De Censuris.**

ARTICULUS I.



ARTICULUS II.



APPENDIX.



# APPENDIX.

**De quibusdam quaestionibus ad fidem et religionem pertinentibus.**

## CAPUT I.

**De fide exterius profitenda.**

ARTICULUS I.

ARTICULUS II.



## CAPUT II.

**De Societatibus secretis.**

# INDEX NOTABILIUM RERUM

## QUAE IN HOC OPERE CONTINENTUR

## A

## B

## C

## D

## E

## F

## G



## H



## I

## J

## K



## L



## M

## N

## O



## P

---

(1) In Congr. Gen. Fid. Prop. habita die 6 sept. 1886 proposito dubio: quomodo agendum cum clericis, qui cedunt laicis iura sua erga alios clericos vel Episcopos, ut ipsi laici loco eorum recurrant ad Tribunal laicum: Emi Patres responderunt: quod volens ecclesiasticus sua iura cedere laico in quaestione aliqua contra clericum, exposcere debet prius veniam ab Episcopo, et si de lite agatur contra Episcopum, ab Apostolica Sede. Quod nisi faciat vel obtineat, subiectus censetur praescriptionibus emanatis contra trahentes clericos vel Episcopos ad forum laicum; censetur enim agere in fraudem legis.

# R

## S

## T

## U



## V